

BYGDEBOK
FOR
FROGN

GÅRDSHISTORIEN

Av
Haakon Falck Myckland

DAL SKOLE, FROGN
Laererbibliotek

FROGN 1967
UTGITT AV BYGDEHISTORIEKOMITEEN

Boken er trykt i Indre Smaalenenes Trykkeri, Mysen i 1967. Den er satt med 10 pkt. Times Antikva skrift og trykt på 100 grams trefritt trykkipapir produsert av Saugbrugsforeningen, Halden. Klisjeene er levert av Buchstrup Cliché- og Offsetanstalt, Aarhus. Bokbindingen er utført av Mathisen & Halvorsen A.s., Oslo.

FORORD

«Frogn herredstyre valgte i møte den 22/11 1929 på Lysheim følgende til arbeidskomité for en bygdehistorie for Frogn: Hans Dahl, Sønstedal, Haakon Ødegaarden, Ødegaarden, Johannes Kolstad, Kykkelsrud, Thv. Frogner, Haver, og Johan Wengersgaard, Dyrløkke.»

Slik lyder innledningen til protokollen for «Frogn historiekomité». Haakon Ødegaarden ble valgt til komiteens formann. Komiteen holdt sitt første møte i februar 1930. Her var lærer O. Olsen Bratager særskilt bedt om å møte.

Lærer Olsen Bratager hadde uoppfordret og uegennyttig gjennom mange år samlet stoff til en gårdshistorie for Frogn. Det var hans sterke interesse for historieforskning som drev ham til det. Det var hans arbeid og glød som nå ga støtet til at saken ble tatt opp i kommunestyret. Etterhvert hadde han samlet de viktigste historiske opplysningene og eierrekker for alle bruk i bygden frem til sin egen tid. I 1935 forelå dette i hans egen sirlige håndskrift. I sannhet et imponerende arbeid. Han var da blitt 78 år.

Det fremgår av komiteens protokoll at komiteen hadde regnet med å trykke Olsen Bratagers gårdshistorie, supplert med bilder av gårdene og avsnitt om geologi (skrevet av prof. Bjørlykke), kommunalforvaltning, næringsveier og kommunikasjoner. Olsen Bratager ble bedt om å skrive kirkens og skolens historie og utførte også dette arbeid. Han døde i 1941.

Det fremgår av møteprotokollen at komiteen ikke fikk bevilget tilstrekkelige midler til at trykking kunne settes igang, og årene gikk. I 1946 ble arbeidet tatt opp igjen etter krigens stillstand. Forfatteren Hans P. Krag ble bedt om å redigere det foreliggende stoff. Det ble innhentet avskrifter fra riksarkivet fra Føgedregnskapene før 1700. I 1952 var 2 damer i arbeid i statsarkivet med avskrivning av kirkebøker og panteregistre. Dette ble sammen med avskrift av navneregistre og skifteproto-

koller lagt frem for komiteen i 1953. Komiteen tok da sikte på å få boken trykket i løpet av 1954. Hans Krag flyttet imidlertid til Kristiansand og måtte avslutte sitt arbeid.

Komiteen søkte da kontakt med landslaget for Bygde- og byhistorie ved cand. philol. Andreas Ropeid. Etter et møte med ham ble en enig om å legge det fremtidige arbeid noe om og søke samarbeid med Follo Historielag. Komiteen var kommet frem til at den ville søke å gå sammen med nabokommunene for utarbeiding av fellesstoffet for Follo vedrørende topografi, geologi, felles tidlig historie m. v. som et felles bind I. De øvrige bind ville da omfatte gårdshistorien for hvert herred og den enkelte kommunes historie i nyere tid. En kunne på denne måte spare vesentlige beløp. Dette spørsmålet ble imidlertid avklart ved at nabokommunene etter konferanser i sammøter erklærte at de ville sette arbeidet igang med sin egen historie etter egne retningslinjer.

Olsen Bratagers manuskript ble nå nærmere gjennomgått. Det viste seg at det var lite tilstrekkelig på enkelte områder, da han i den tid ikke hadde hatt adgang til viktige kilder. I den senere tid er det åpnet en langt større adgang til de offentlige arkiver. Komiteen besluttet derfor å legge arbeidet opp fra nytt. Dette hadde en ikke midler til. En fant derfor å måtte innstille arbeidet inntil en kommunal bevilgning på ca. kr. 50 000 kunne oppnås.

I februar 1960 var komiteen kommet i kontakt med cand. philol. Haakon Falck Myckland om å skrive gårdshistorien. Med bistand av bestyreren av Lokalhistorisk institutt, dr. Rolf Fladby, ble kontrakt med Haakon Falck Myckland opprettet. Komiteen hadde da fått en kommunal bevilgning på kr. 30 000 over 3 år, og disponerte på forhånd vel kr. 26 000. Et lignende beløp var da anvendt til avskrivning i de offentlige arkiver.

Haakon Falck Mycklands manuskript forelå til komiteens gjennomsyn i juni 1965. Komiteen var meget tilfreds med hans arbeid.

Billedstoffet ble i alt vesentlig innhentet hos Widerøes Flyselskap. Det ble innhentet flere tilbud på trykkingen. Laveste tilbud, fra Indre Smaalenenes Trykkeri, ble antatt. En ble enige om å trykke 1500 eksemplarer, hvorav 600 eksemplarer skulle innbindes i første omgang.

Gårdshistorien for Frogn gis her ut som første etappe i et verk om Frogn historie. Den er i sin helhet utarbeidet og redigert av hovedbibliotekar Haakon Falck Myckland som selv har besøkt de aller fleste gårdene. Manglende stoff er innhentet av ham. Vi takker ham for godt utført arbeid.

Vi vil også rette en takk til kommunen for bevilgninger og garanti i forbindelse med trykkingen og utgivelsen.

Det var som nevnt O. Olsen Bratagers uegennyttige arbeid og glød som ga støtet til at saken i sin tid ble tatt opp. Vi vil benytte denne anledning til å hedre hans minne.

Komiteens medlemmer har gjennom årene vært, foruten de foran nevnte: H. H. Rollag, Bjørn Rongen, Andreas Dahl, Sigurd Glenne, Haakon Krogsrud, Carl Simonsen.

Frogn bygdehistoriekomité 1967

Harald Rød,
form.

Laura Brun
Randi Granum

Carl W. Strand
Kjell Wangen

Etter forespørsel fra bygdebokkomitéen påtok jeg meg i november 1960 å skrive gårdshistorien for Frogn. Den er tenkt som det ene bindet av et bygdehistorieverk. Kildematerialet fra riksarkiv og statsarkiv foreligger i avskrifter bekostet av kommunen. For å få førstehånds opplysninger om gård og slekt i nyere tid har jeg foretatt personlige besøk på de aller fleste gårder i bygda. Arbeidet ble utført i fritiden og tok av den grunn nokså lang tid. Manuskriptet er, bortsett fra tilfeldige tilføyelser, avsluttet ved utgangen av 1964.

Lærer Ole Olsen Bratager arbeidet i mange år med Frongårdene? historie. Hans store interesse og edle personlighet gjenspeiler seg i det manuskript som nå er kommunens eiendom. Olsen Bratager fikk imidlertid ikke anledning til å foreta tilstrekkelige undersøkelser i de offentlige arkiver. Nærværende gårdshistorie bygger derfor ikke på hans manuskript. Men jeg har hatt nytte av endel personalhistoriske opplysninger, vesentlig fra Olsen Bratagers egen samtid.

Med bygdebokkomitéen har jeg hele tiden hatt det beste samarbeid. For dette vil jeg særlig takke formannen Harald Rød. Opplysninger og

bistand har jeg ellers fått av mange, og for den vennlige imøtekommenhet som jeg over alt er blitt mottatt med, vil jeg på denne måten gjerne uttrykke min takknemlighet. En spesiell takk må jeg få si Bjørn Stokkeland, som hele tiden har vært en utrettelig kontaktmann og hjelper.

*

Skrivemåten av gårdsnavnene følger i det vesentlige «Norges Matrikkel» av 1903. I de tilfelle der et gårdsnavn er blitt slektsnavn, skrives dette slik den enkelte person bruker det.

I middelalderen ble gårdenes skyld angitt i markebol, øyresbol og ertogsbol. I nyere tid, d.v.s. fra midten av 1500-tallet, fikk de fleste Frogn-gårder skylda regnet i salt — naturlig nok siden de lå så nær fjorden — bortsett fra noen få, som ble angitt i tunge (mel og malt). Måleenheten var skippund, som ble delt i 20 lispund, og den ble brukt helt til den nye matrikkelen i 1838 innførte betegnelsene daler, ort og skilling. Fra og med matrikkelen av 1886 blir skylda uttrykt i mark og øre.

Skylda betegnet opprinnelig det brukeren av gården skulle betale eieren i årlig leie (landskyld). Men selv om gårdene etter hvert gikk over i selveie, fortsatte skylda å være av betydning fordi den oftest ble lagt til grunn ved beregningen av skatten.

Haakon F. Myckland.

ENDEL FORKORTELSER OG BETEGNELSER

bismermark	RB	— Røde Bok, Oslobispen
bruksnummer		Eystein Aslakssons
bismerpund		jordebok over kirke-
død		godset ca. 1390—1400
daler	rd.	— riksdaler
Diplomatarium	s.	— salt
Norvegicum	sett.	— setting = $\frac{1}{16}$ tønne
født	skjp.	— skjeppe = $\frac{1}{8}$ tønne
fjerding = 5 lispund =	skil.	— skilling
$\frac{1}{4}$ skippund	skpd.	— skippund = 20 lispund
gift med	spd.	— spesiedaler
gammelnorsk	s.å.	— samme år
gårdsnummer	t.	— tunge
lispund = $\frac{1}{20}$ skippund	tn.	— tønne = 4 kvarter = 8
matrikkel		skjepper = 16 settinger

Elle

Elle ligger 40—45 m. o. h. vestligst i den søndre del av Frogn med vakker utsikt over Oslo-fjorden, som danner grensen i vest. Østgrensen følger stort sett foten av Leiumsåsen mot Skiphelle, Leium og Røis. I nordøst og nord grenser Elle mot Odalen og veien Drøbak—Vestby og mot Løkkedal.

Lendet på innmarka er i hovedsaken temmelig flatt, jordsmonnet sandblandet moldjord. Odalsbekken renner gjennom Elle i retning nordøst—sør-vest. Denne bekken kan ha gitt opphavet til gårdens navn. Oluf Rygh oppfatter dette som et opprinnelig elvenavn, som kanskje kommer av gno. *eldr*, m., ild. Dette skulle da sikte til bekkevannets kulde («sviende som ild»). Navnet har vært skrevet a Ældo (ca. 1400), i Eldo (ca. 1400), Ille (1578), Elde (1593, 1616), Elide (1620-årene), Elle (1723).

Gården hører trolig blant de eldste i bygda, ryddet i førkristen tid, kanskje en gang i eldre jernalder. Den ble delt i 1812, da plassen Elle-Engen ble fraskilt som bnr. 2 og kalt Elle nordre. Gårdens gamle slekt flyttet dit. Bnr. 3 Saltboden og bnr. 6 Elle fabrikk utgjør fra 1935 det nåværende Torkildsstranda, et areal på ca. 90 dekar, hvorav omlag halvparten er parsellert ut til hyttetomter, mens det øvrige er lagt ut til strandområde og park. Av bnr. 1 har den nåværende eier, Arne Høiland, skilt ut en 12 mål stor og 250 m. lang strandlinje i den sørligste del av Elle og stilt området til fri rådighet for offentligheten. I senere tid er utparsellert og bortbygget mange hytte- og villatomter. I juni 1965 var det tilsammen 221 bruksnumre.

Elle fabrikk ble anlagt ved sjøen i det nord-vestlige hjørnet av gårdsområdet og på en del av grunnen til Saltbua, gnr. 74. Endel år ble det drevet oljemølle her. Firmaet Didriehsen & Moy drev deretter fabrikk til 1926, da eiendommen ble kjøpt av ingeniør Sigvard Elstad,

som mente å kunne fremstille sølv ad syntetisk vei. Fra 1935 eies den av A/S Torkildsstranda, mens bygningene leies bort til keramikfabrikken Elle keramikk a/s.

Elle hadde fiskerett i fjorden. På 1600-tallet hørte det også til gården en flomsag i Solbergelva. — Leiren til det gamle teglverket på Skiphelle ble for en stor del tatt på Elles grunn, og tidligere ble det også utskipet endel sand herfra. — Under siste krig bygde tyskerne i gårdsområdets sørvestre hjørne et hus med en stor lyskaster som skulle dekke en sektor av Oslofjorden.

På sørsiden av hovedbygningen på Søndre Elle står to ca. 250 år gamle store lindetrær, og like ved disse finnes to gravhauger, den ene ca. 5 x 10 m. i diameter, den andre noe mindre. På gården oppbevares en gammel håndkvern av stein samt tre meldunker som alle er laget ved uthuling av en trestamme.

Av husmannsplasser kjenner en *Elle-enga* og *Skiphelle*, hvorav den søndre parten hørte under Elle i årene omkring 1800 og utover. Navnet ble på den tid oftest skrevet Skipelle. *Saltbuas* søndre del, som det visstnok ikke hørte jord til, lå også under Elle.

MATRIKKELGÅRDEN ELLE

Gnr. 1.

Elle var fullgård 7577 og sikkert også i gammelnorsk til. 1648 var skylda 1 skp. 1 fj. salt. I 1655 forhøyet med 1 fj. s., men forhøyelsen ble ikke tatt til følge, for 1661 oppgis skylda igjen til 5 fj. salt. 1656 kvegskatt av 1 hest, 16 kuer, 10 sauer, 7 geiter, 3 griser. 1661 tiende av $3\frac{1}{4}$ tn. blandkorn og 25 tn. havre, 1705 av 15 tn. havre, 1% tn. bl.korn. 1723: Matr. nr. 5. Skylda foreslås forhøyet med 1% lpt. Skog til gjerdefang. Brend, sandig jord. 1802: Skylda satt til 1 skp. $\frac{5}{6}$ lp. tunge. God skog hvor man kan avvirke endel sagtømmer og noe smålast, som årlig innbringer ca. 100 rd. Gårdens verdi «med Bygninger og alt» anslås til 2500 rd. 1 husmannsplass. 1819: Middels jord, god beliggenhet. 1838: Nytt matr.nr. 1. Ny skyld 8 dir. 4 ort 1 skill. 1866: *Søndre Elle*: 220 mål aker og dyrket eng på vesentlig flatt terreng. Noen mindre bakker langs bekken. Sand- og moldjord. Litt av utmarka egnet til

oppdyrking. Tilstrekkelig og alm. god skoghavn nær gården. Ca. 450 mål meget god skog. Middels lettbrukt, alm. godt dyrket. — *Nordre Elle*: 72 mål sand- og moldjord. Noe av utmarka skikket for oppdyrking. Skoghavnen nær gården er bare tilstrekkelig for noe av sommeren og av mindre god beskaffenhet. Ca. 75 mål meget god skog. Lettbrukt, alm. godt dyrket.

Offisielle oppgaver over husdyrhold, utsæd og kornavling

År	Hester	Kuer og ungdyr	Sauer	Utsæd i tn.	Avling i tn.
1661	2	10	3	8	8i3/24 28%
1723	2	9		7	7%
1802	3	8		8	
1866	5	16		5	13% 15%

Høyavlingen 1723 oppgitt til 17 lass, 1866 til 160 skpd.

Husdyr og utsæd (i tn.) av alle slag 1866

	Hester	Kuer	Ungdyr	Sauer	Hvete	Rug	Bygg	Havre	Poteter
S. Elle	3	10	2	5	^ 3	4	^ 8		10
N. Elle	1	3	1	0	%	0	y ₂	3	4

Eiere.

Størsteparten av Elle er gammelt bondegods. Brukeren Jon eide 1 skpd s. med bygsel i 1611, og dette godset gikk i arv til hans nærmeste etterfølgere.

Den eldste eiendomsdelen vi hører om, er imidlertid 10 ørtugsbol som ble gitt til Nonneseter kloster i Oslo i «kong Haagens 13. regjeringsår», d.v.s. 1311—12 eller 1367—68. Hvem giveren var, fortelles ikke. Erkebiskop Eystein nevner denne delen som Nonneseter-gods i 1396, og 1648 møter vi den igjen som 1 fj. salt tillagt kanslerembetet. 1661 er denne delen lagt til Verne kloster, som var forleningsgods, og 1726 får brukeren Rasmus Jakobsen kongelig skjøte også på disse 5 lp. s.

Brukere.

Erkebiskop Eystein forteller at *Margrete* på Elle ga 2 øyresbol i Kringerud til Ås prestebol. Hun brukte altså gården en gang før 1400. En *Torger* Elle måtte i 1557 svare 5 daler i bot foidi hans sønn «gjorde nidingswerch». Sannsynligvis var dette en bruker av Elle i Frogn. — Deretter har vi sammenhengende brukerrekke. *Frosten* satt med gården på slutten av 1500-tallet. Han var lagrettemann 1601. *Thore* brukte 1608, *Jon*, som kanskje var hans sønn, hadde deretter gården antagelig til 1618. Han eide selv hele Elle unntatt den ene fjerding som var kirkegods. Dessuten hadde han 12% lp. salt i Solberg, 10 lp. tunge i Nes i Vestby, 1 skp. 1 fj. salt i Pytt og 10 lp. tunge i Eid i Høland. Ved hans død ble dette godset delt mellom arvingene, og noe av det tilfalt sønnen *Gunder Jensen*, som satt på Elle 1612—35, de første årene som Jons medbruker. Også han eide alt bondegodset i gården foruten det nevnte gods i Solberg og Nes. Sin eiendom i Nes økte han forresten til 1 skp. og ervervet også 1 fj. salt i Ramton i Røyken. I 1619 var *Gunder* med i den deputasjon av bønder som møtte på herredagen i Skien for å få omstøtt en dom avsagt av lagmannen i Oslo, *Peder Jørgensen*, som fratok Follo-bøndene deres gamle sagrettigheter i Solbergelva og Gloslibekken. Gjennom hele sin brukertid betalte *Gunder* skatt av tømmer og annen last som han skar av saga i Solbergelva. I 1629 ble saga revet vekk av flommen, som var uvanlig kraftig det året, men straks bygd opp igjen. *Amund Nord-Solberg* var trolig også en sønn av *Jon* eller muligens *Thore Elle*. *Halvor Nilsen* f. 1599, sønn av *Nils Huseby*, overtok gården etter *Gunder* i 1635. Han var ikke gift. I 1648 eide han hele bondeparten, 1 skp. En kort tid eide han også 4 lp.t. i Kalføss i Vestby. Men 1654 er hans eiendom i Elle redusert til 12% lp-> og broren *Helge Nilsen Roksrud* var blitt eier av 7% lp. *Halvor* fikk dog en halv fjerding tilbake, slik at han fra 1655 eide 15 lp. i gården. Han hadde det ellers romslig i økonomisk henseende, og ved flere høve lånte han ut penger. Disse var ikke alltid like lette å få tilbake, og i 1666 måtte han gå til rettslig tiltale av syv debitorer. Det er mulig at Elle ved denne tid var ryttergård, for *Halvor* klaget i 1664 over at han hadde hatt en rytter i kvarter i et år, og ba om at denne nå måtte flyttes over til *Jens Solberg*. Han var lagrettemann i 1668. Dette var siste året han brukte, og da med *Rasmus Matsen* 1612-ca. 1685 som medbruker. *Rasmus* kom til Elle fra *Kroksrud* (se ham der).

Han var g.m. Kirsten d. ca. 1687, datter av Amund Nord-Solberg. Barn: Anon 1650—1741, kom til Nord-Solberg, Jakob (se nedenfor), Kirsten, g.m. Anders Revaug. Med sin hustru fikk han endel jordegods, bl.a. noe av Nord-Solberg, som han ved sin død eide i sin helhet. T Elle hadde han 17% lp. Ihvertfall noe av dette hadde han kjøpt, bl.a. fikk han skjøte på 3% lp. med bygsel av Helge Roksrud i 1682. De siste iy_2 lp. av gårdens skyld kjøpte kjøpmann Søren Lauritzen Solgård i Hølen i 1681 av Jørgen Otto Brockenhus. Ennå i 1685 eide Søren bare disse V_2 lp., men i 1692 hadde han fått hånd om 9 lp. i Elle, mens Amund Rasmussen Solberg eide $6\frac{x}{2}$ lp. og hans søster Kirsten Revaug 4% lp- Rasmus Elle var lagrettemann flere ganger i tiden 1668—82. *Jakob Rasmussen* 1651—ca. 1720 overtok Elle etter farens død. Hans hustrus navn kjennes ikke. Barn: Rasmus (se nedenfor), Kirsten g.m. Jon Enersen Solberg øvre, dessuten en datter som var g.m. Rasmus Rasmussen. I 1688 ble Jakob stevnet fordi han hadde «traadt til Gaardens fulde Brug», både med hustru og tjenestefolk samt kreaturer «til dessen Fornødenhed» uten å ha søkt eller fått bygselseddel på kongens 5 lp. Selv eide han etter morens død i 1688 $6y_2$ lp. Han ble dømt til å ha forbrudt all avling av gården fra den tid han tok den i bruk, beregnet til 10 rd., «takseret effter 3 Aars Forløb». Det var imidlertid ikke så lett å få Jakob til å betale. Etter ny innkalling møtte han omsider i retten, men han ville ikke svare «noget egentlig» på anke-målene, og retten fant at «mand iche Noget kunde rette sig efter hans Snack». Tilslutt gikk han simpelthen sin vei. Det er uvisst hvordan den endelige domsavgjørelse ble, men 1692 eier Jakob selv intet i gården. Hans part er overtatt av Søren Solgård, som altså nå eide 9 lp., som han ennå hadde 1696. Jakob ble dog sittende på Elle til ca. 1720. 1701 ble han sammen med noen andre bønder «som besidder nogle ringe og elendige Gaarder», innkalt for skyssforsømmelse. 1711 hadde han sin svigersønn *Rasmus Rasmussen* som medbruker. Denne var blitt eier av alt bondegodset i Elle, men solgte etterhvert til svogeren *Rasmus Jakobsen*, som i 1726 også fikk skjøte på kronens part på 5 lp. for 35 rd. Dermed var han eier av hele gården. Som bruker hadde han overtatt 1720, men ennå tre år senere var svogeren hans medbruker. Rasmus Jakobsen ca. 1700—1778 var g.m. Marie Thorersdtr. Holt ca. 1708—1759 og hadde barna Jakob (se nedenfor), Simen 1734—93, kom til Skjellerud og Tomter, Ambjørg f. ca. 1740?, d. før 1793, g.m. Lars Rasmussen Nordre Solberg, Thorer 1744—1808, kom til Øvre Solberg,

David 1743—1809, kom til S. Sogsti. Rasmus Elle satt godt i det. Ved skiftet etter Marie Thorersdtr. i 1759 var det sølv for 67 rd., deriblant en «udpocketet Kande med een Specie Dahler i Laaget» som veide 58 lodd og ble verdsatt til 28 rd. Hver av barna fikk 46 rd. i hjemmegifte. Foruten Elle eide han Skjellerud, som han hadde kjøpt i 1720, og halve Rød i Ås siden 1727. Elle ble taksert til 550, Skjellerud til 300 og halvparten i Rød til 200 rd. Bruttoformuen var 1998, nettoformuen vel 1720 rd.

Velstanden fortsatte med sønnen *Jakob Rasmussen* 1728—1801. Han overtok visstnok gården i 1760. På sine eldre dager (1789) giftet han seg med Anne Marie Henriksdtr. fra Vestre Kolstad f. 1767, d. etter 1853. Barn: Rasmus 1790—1868? (se Nordre Elle), Marie, g.m. Johannes Haagensen Østre Haver, Hans 1798—1870, kom til Kinn og senere til Søndre Kykkelsrud. Ved sitt giftermål fikk Jakob V. Kolstad, men denne gården solgte han allerede 1790. Bruttoformuen etter ham var 4125 rd., og boet hadde ingen gjeld. — Anne Marie Elle giftet seg igjen allerede 1802 med *Ole Olsen* Strand fra Vestby d. etter 1853. Dette førte til deling av gården, idet Ole i 1812 ga stesønnen Rasmus Jakobsen skjøte på 8 lp.s. for 2800 rd. Det var Elle-Enga, som nå ble skilt ut som bnr. 2 og kalt Nordre Elle. Samtidig fikk Ole odelsskjøte fra vergen for de to umyndige stebarna på 16 lp. s. i Elle. I 1811 lovte han å bidra til det nye norske universitetet med 1 tn. 2 skjp. havre i året. Barna var Anders (se nedenfor), tvillingene Jakobine og Oline f. 1802, Helene f. 1807.

SØNDRE ELLE

Bnr. 1.

Ole Olsen kjøpte i 1823 til Pålsbråten (22 mål) fra Johannes Thoresen Leium og eide også Odalen, som han hadde kjøpt i 1825, men denne gården solgte han til Rasmus Jakobsen Elle i 1847. I 1853 overlot han S. Elle til sønnen *Anders Olsen* f. 1804, d. før 1867 for 3200 spd. Kan var g.m. Anne Marie Larsdtr. Skjellfoss fra Hobøl f. 1823, d. etter 1886. Deres eneste datter Anne Kristine 1856—85 ble g. m. *Johannes Abrahamsen* fra S. Solberg 1849—1925. Han fikk skjøte på S. Elle og Pålsbråten av sin svigermor i 1885 mot føderåd. Barn: Nora Marie f. 1878,

Søndre Elle

g.m. Johan Hoel i Vestby, Ole Aksel f. 1880. Allerede 1867 hadde Anne Marie Larsdr. sluttet kontrakt med A. G. Samuelsen om anlegg av isdam på Elle, og 1898 skrev Johannes Elle en 20 års kontrakt med enkefru Betty Samuelsen om anlegg av demning for isdammer og strandplass for 3 ishus ved Elleskjæret samt lasteplass med festerett i bukta. — Johannes Elle ble g. 2. gang m. Maren Alethe, f. Berntzen 1866—1917. Barn: Nanna, g.l.m. Ingmar Evensen, 2.m. Johan Hoel, Vestby, Bernt, Jenny Bolette, Signe, g.m. Alf Finstad Kjos, Drøbak, Ragnvald, Otto, Just, Marthe Julie, g.m. Hans Riverud, Rjukan, Torleif.

I 1917 ga Johannes Elle skjøte til ing. *Frithjof Jebsen*, som også kjøpte Nordre Elle i 1919. Jebsen solgte S. Elle i 1921 til gårdbruker *Anton Vennemoe*, som også hadde Ullerud. Allerede året etter solgte imidlertid denne Elle til landbrukskandidat *Gunnar Ramstad*, men kjøpte gården tilbake året etter og solgte den så 1924 til skipskaptein *John Mathiassen* 1867—1926, g.m. Ingeborg Reiersen 1865—1946, begge fra Grimstad. Barn: Gunhild Marie f. 1894, g.m. Arne Høiland fra Jørstad på Lista, Randi f. 1902, lege og g.m. lege Olav Boge.

Arne Høiland f. 1888 overtok gården ved svigerfarens død og drev den inntil 1957. Fra da bortforpaktet. Høiland var disponent i a/s Norsk Frø i Oslo og drev på Elle fra 1930 til 1952 prøvefelt med såfrø og blomster, samt frøavl, især sukkererter og georginer. Forøvrig vanlig gårdsdrift med hovedvekt på rotfrukter og melkeproduksjon (vanligvis ca. 15 melkekuer). Han har plantet ca. 100 mål skog, vesentlig i de gamle beitene i den østlige del av eiendommen.

Søndre Elle har i 1962 ca. 130 mål innmark, hvorav omlag 80 med korn, 40 med poteter og 10 med eng. Skogen er på ca. 200 mål produktiv og ca. 100 mål uproduktiv.

Bebyggelsen danner et avlangt firkantet tun, åpent i sør og nord, med uthusene nordligst. Hovedbygningen fra ca. 1880 er påbygd og modernisert av nåværende eier, som i 1956 også utvidet forpakterboligen til mer enn det dobbelte. Uthuset er gammelt, men delvis restaurert i 1918. I den eldste delen er brukt trenagler. Stabburet minst 100 år. Øvrige bygninger: Lagerhus fra 1951—52, maskinhus 1949, et eldre grisehus, vedskjul samt en gammel smie, som nå står for fall.

NORDRE ELLE

Bnr. 2.

Rasmus Jakobsen 1791—1868, g.m. Ingeborg Johansdtr. fra Drøbak. Barn: Jakob f. 1821, Johannes f. 1823, Anders f. 1825, Anne Marie f. 1828, g.m. Joh. Pedersen Kase, David (se nedenfor). Rasmus Jakobsen fikk i 1847 skjøte av stefaren Ole Olsen Elle på Odalen, som inntil 1911 lå i Ås og grenser til Nordre Elle. Sønnen David overtok denne eiendommen i 1853 og kjøpte også til Holstadteigen av konsul Parrs arvinger i 1860. Det ble også han som kom til å overta N. Elle, idet han fikk skjøte av sine medarvinger i 1869 for 1200 spd. *David Rasmussen* 1830—1876, g.m. Trine Pedersdtr. Case f. ca. 1830. Barn: Nils, Robert, som overtok Odalen, David, Jakob, Hans. I likhet med Anne Marie Larsdtr. på S. Elle sluttet også David Rasmussen kontrakt med iseksportør A. G. Samuelsen om oppdemning av Odalsbekken for å danne en isdam, og hans enke Trine fornyet kontrakten i 1883. Dammen ble sprengt omkring 1930. Ved skiftet etter David Elle 1882 løste enken denne gården for kr.

Nordre Elle

6000, Odalen for kr. 3200 og Holstadteigen for kr. 1600. Nordre Elle solgte hun 1891 til *Ole Abrahamsen Vads tad*, g.m. Karen Kaspersdr. Linnestad. Barn: Karsten, Ragnhild, g.m. garver Haug. Han hadde gården til 1912, da den ble solgt til gårdbruker *Johan West by* fra Askim og h. Karoline. 1919 solgte så Westby til ing. Fr. Jebsen på S. Elle. Det kom imidlertid ikke til noen varig forening av de to bruk, da Jebsen solgte igjen temmelig snart, N. Elle i 1920 til disp. *Otto Skytteren*, g.m. Elida Brynhildsen. Jebsen holdt dog tilbake ca. 50 mål av innmarka i sør, Ellejordet, som ble lagt til S. Elle. Skytteren lot skille ut en 50 m. bred sone langs Vestbyveien i nord for utparsellering av tomter. Gården solgte han til *Thor Greve Løberg*, g.m. Ingjerd Herdis Låstad. Denne solgte så til kjøpmann *Nore*. Han bygde opp igjen låven da den brant i 1928. I 1934 ble gården kjøpt av *Stener Lohrbauer*, som lot oppføre den nåværende hovedbygning etter brann i 1935 og solgte i 1937 til *H. P. Bendtsen* f. 1882. Bendtsen var gårdbrukersønn fra Melby i Nord-Sjælland og drev hovedsakelig gartneri på N. Elle. Ugift. 1950 ble gården kjøpt av *Wilhelm Dahl* fra Oslo, f. 1890, g.m. Helga Olsen fra Mødum f. 1892. Barn: Borghild f. 1915, g.m. Thorleif Thoresen Havsjødalen,

Ole Andreas f. 1927. Dahl forpaktet Ekeberg i 28 år. På Elle driver også han vesentlig gartneri. Han har 3 drivhus på i alt 700 m² foruten en benkegård med ca. 200 vinduer. Spesialitet: Tomater og blomster.

Nordre Elle har i 1962 30 mål innmark, der det dyrkes korn på ca. 10, poteter på ca. 20 mål. Skogen er på 50 mål. — Tunet er firkantet med hovedbygningen fra 1935 i vest, drengestue (noe eldre) i nord, ut-uset (1928) i øst og stabburet i sør, dessuten garasje (1935) og hønsehus med en gammel potetkjeller under.

Husmenn.

Elle-enga. Dette er en gammel plass. Allerede 1665 bodde her husmannen *Halvor Jonsen* f. ca. 1643. Lars Anonsen Kroksrud, sønn av Anon Rasmussen Nord-Solberg, var husmann i Elle-enga i siste årene av sitt liv, fra 1740. Det var skifte etter ham her i 1760. Av dyr hadde han da 2 kuer og 7 sauer. Av de 250 rd. som han fikk for Kroksrud, var det tilbake netto 2 rd. 1 ort og 13 skilling. For å skaffe penger hadde han måttet pantsette en sølvskje hos Ellef Ekeberg for 1 rd. *Johannes Hansen* bodde her som husmann i 1774, men snart etter ble han avløst av *Hans Kristensen*. Denne kjøpte imidlertid i 1783 Ekeberg-teien, eller Odalen, og flyttet dit, og *Johan Johannessen* overtok i Elle-enga, der han bodde til etter 1795. Fire år senere het husmannen *Svend Johannessen*, men etter bare et par år flyttet den siste husmannen inn på plassen, *Lars Hansen* f. ca. 1761, g.m. Marthe Olsdtr. f. ca. 1756. Deres barn var Maria, Helene, Hans, Johanne og Andreas. Denne familien bodde her til plassen ble utskilt som eget bruk i 1812.

Skiphelle. Vi kjenner navnene på et par husmenn her også, men vet ellers lite om dem. I årene fra 1801 og utover var det *Hans Larsen* f. 1755, g.m. Anna Gjermandsdtr. Barn: Johannes, Lars. 1821—40 bodde *Halvor Sørensen* med familie her. Hans hustru het Maria Karlsdtr. og barna Karen, Samueline, Johan og Grethe Mathea. *Ole Olsen* med hustru Malene Nilsdtr. og sønnene Olaus og Martin nevnes her i begynnelsen av 1840-årene.

Saltbua hadde ikke jord tillagt, og husmennene her drev vel helst som fiskere.

Ekeberg

Ekeberg

Ekeberg ligger omgitt av skog ca. 85 m. o. h. på åsen øst for Oslo-fjorden, rett inn for Skiphellebukten, ca. 2 km. sør for Drøbak. Gårdens utmark strekker seg mot sørvest i to svakt markerte skogkleddede åser. Fra innmarka, som ligger i den nord-østlige del av eiendommen, heller terrenget jevnt vestover mot fjorden. Denne danner grensen i vest. I nord-vest grenser gården mot postfunksjonærenes feriehem, det tidligere Skiphelle, utskilt fra Leium, i nord og nord-øst mot Leium og i øst og sør mot Søndre Solberg. Gårdsveien til Røis, Leium og Ekeberg tar ved Søndre Ørud av sørover fra fylkesveien Drøbak—Vestby.

Ekeberg (av gno *eik*, *f.*, + *berg*, *n.*) ble trolig ryddet i førkristen tid, men nærmere angivelse av rydningstiden er vanskelig å gi. Den hørte til ødegårdsklassen, men ser ikke ut til å ha vært nedlagt i ødetiden etter Svartedauen. 1577 betalte ihvertfall brukeren foring.

Gården har aldri vært delt. Innmarka er i hovedsaken temmelig slett, og jordsmonnet består av sandblandet moldjord med noe leire i den sør-

lige del. Arealet på innmarka er i dag ca. 100 mål, hvorav 50 brukes til korn, 30 til poteter og resten vesentlig til eng. I de siste 30—40 år har det vært drevet handelsgartneri, hovedsakelig med blomster, og nord for gårdsbebyggelsen står 4 drivhus. — I utmarka ble det i 1884 bygd tre isdammer på grensen mot Øvre Solbergs skog. Den midterste er nå ødelagt. I løpet av de siste år er nærmere to tredjeparter av utmarka langs fjorden blitt utparsellert til hyttetomter, mer enn 220 i alt. Av dyr er det nå 1 hest, 8—10 griser og 200 høns.

Husene ligger i den vestlige utkant av innmarka. Tunet var opprinnelig av den vanlige firkantede typen. Men fabrikkieier Halvor J. Schou, som kjøpte gården 1917 for å bruke den som landsted, ville bevare dette gamle tunet i sin helhet som en urørt idyll og lot oppføre nye driftsbygninger rundt et nytt tun på sørsiden av det gamle. Likeså bygde han nord for hovedbygningen en anneksbygning, som brant ned i 1960. Av hovedbygningen er den østre delen eldst, bygd av tømmer. Schou utvidet huset i vestlig retning og engasjerte til dette Arnstein Arneberg som arkitekt, mens Domenico Erdmann bidro med utvendige og innvendige dekorasjoner. Det ble også bygd forpakterbolig, der Erdmann tegnet inngangsportalen, senere dessuten garnerbolig.

På et par knauser litt nord for Kjeppestadbukten, ca. 150 m. øst for fjorden, ligger to gravrøyser, hvorav den ene, en 13,5 m. langrøys, er inngjerdet.

Av husmannsplasser kjenner vi *Skredderstua*, som lå ved grensen mot Leium og ble lagt til Ekeberg først i 1816. Den ble altså tatt opp før 1816 og ble utskilt og solgt i 1839. Den ble slått sammen med en parsell av Skipphelle (det senere bnr. 4 av Leium). Det er ingen hustufter etter plassen i dag.

Av *Skipphelle* lå den søndre delen under Ekeberg, den nordre under Leium, og plassen nevnes også under Elle. Den er nå utparsellert til hyttetomter.

MATRIKKELGÅRDEN EKEBERG

Gnr. 2.

Ekeberg var ødegård 1577. Skylda var 1611 og senere 1 skp. salt. 1619 nevnes den som halvgard, men 1620 igjen som ødegård. Kvegs katt

1657 av 1 hest, 1 ku og 3 sauer. 1661 var besetningen 1 hest, 5 kuer, 3 sauer. Tiende av 5 tn. havre og $\frac{5}{12}$ tn. humle. 1666 øde, usådd. 1705 tiende 10 tn. havre og $\frac{5}{6}$ tn. blandkorn. 1723: Matr.nr. 148. Skylda foreslått redusert med 5 lp. t. «Brend», sandig jord. 1802: Skylda satt til 16% lp. tunge. Skog til brensel og litt for salg, «neppe saa meget som til Renter og Udgifter udfordres». 1838: Nytt matr.nr. 2. Ny skyld 2 dir. 1 ort 16 skill. 1866: 128 mål leir-, sand- og myrjord. Alm. god og tilstrekkelig skoghavn nær gården. Ca. 650 mål alm. god skog. Lett drift av skogen til fjorden. Gården er lettbrukt og alm. godt dyrket.

Skr edder stua (drives sammen med Ekeberg): 15 mål sandjord. God og tilstrekkelig skoghavn like ved innmarken. Ca. 45 mål alm. god skog. Lettbrukt.

Offisielle oppgaver over husdyrhold, utsæd og kornavling.

År	Hester		Kuer og ungdyr		Sauer	Utsæd i tn.	Avling i tn.
1661	1	3	1	3		3%	55 $\frac{1}{2}$
1723	1		6		6	6%	
1802	1		4		4	5	
1866	2		6	2	5	9%	48

Høyavling 1723 oppgitt til 10 lass, 1866 til 80 skpd.

Husdyr og utsæd (i tn.) av alle slag 1866.

Hester	Storfe	Sauer	Griser	Hvete	Rug	Bygg	Havre	Poteter
2	8	5	1	%	Y $\frac{2}{2}$	1	7	10

Eiere.

Ekeberg var trolig bondegods i middelalderen. 1616—20 eide Torgier Mellom-Solberg hele gården, 1 skp. salt. Etter hans død kom halvparten til Halvor Ørud, som, bortsett fra årene 1635—48, da brukeren Peder Ekeberg eide % av gården, beholdt dette inntil sønnen Ellef Ørud overtok det i 1660. Fra ham gikk det så over til brukeren Lars Ellefsen, dels som arv, dels som overtatt pantegods fra broren Simen Roksrud.

Den andre halvparten av Ekeberg arvet Torgier Solbergs etterfølger Nils (2 lp.) og Oluf. Den siste er muligens identisk med brukeren Oluf. Torgeir Filtvedt, trolig en sønn av Nils Solberg, og Amund Galby eide denne parten 1650. I 1660-årene eide bonden Tor Stenersen 5 lp. Torgeir Filtvedt hadde sin del, 2 lp., ennå i 1716, men i 1723 er den gått over til Levor Peberstad, og kort etter ervervet brukeren Lars Ekeberg denne parten. De øvrige 8 lp. var i 1690-årene på Kristoffer Kirkeruds hånd, men Lars Ekeberg kom omkring 1710 også i besiddelse av endel av dette gods. De siste 5 lp. eides i 1716 av Lars Hemm i Ås og Eilif Olsen og Anne Olsdr., men kort tid etter må også det meste av denne siste fjerdeparten ha gått over til Lars Ekeberg. Bare Karl Skorkeberg eide ennå i 1738 en liten part på $\frac{1}{2}$ lp.

Brukere.

Levor brukte fra senest 1611 til 1617, da *Lauritz* overtok. I 1624 ble han etterfulgt av *Oluf*. Denne var visstnok sønn av Torgier Mellom-Solberg, som eide hele Ekeberg. Midt i 1630-årene flyttet Oluf til Store Belsjø og overlot gården til *Peder* d. ca. 1648, som var g.m. Gunhild. Han ble eier av størsteparten av Ekeberg (15 lp.) og hadde dessuten 1 fj. i Opstad og like mye i Nes. Etter mannens død satt Gunhild med gården til 1654, da *Tor Stenersen* f. ca. 1628, overtok som bruker. I Gunhilds siste år lå gården nede, og Tor, som var soldat, sies ennå i 1660 å være forarmet og «Gaarden gandsche ringe». Trolig har vel Tor vært utkalt til tjeneste i de mange feidene med Sverige og fått liten tid til gårdsbruket. 1666 lå gården usådd. Tor hadde også en rytter, Mikael Andersen, i kvarter. Ennå i 1678 satt Tor som bruker på Ekeberg og ble antakelig avløst av *Hans* først i 1680-årene. Denne brukte imidlertid bare noen få år før *Lars Ellef sen* d. ca. 1720, tok over gården ca. 1689. Han var g.m. Berthe Sørensdtr. og hadde barna Ellef (se nedenfor), Aslak, g.m. Ragnhild Jonsdtr., som etter hans død ca. 1740 ble g.m. Rasmus Andersen Klommestein, Guro, Maren, Karen, Ingeborg, g.m. Peder Larsen Galby, Tore g.m. Mikkell Olsen Nord-Dal. Lars var sønn av Ellef Aslaksen Ørud og ble som nevnt den første selveier av Ekeberg. Ved et makeskifte med Ole Torp i 1706 overlot han Ole sin odels- og åseterrett i Ørud samt en liten eiendomspart i samme gård mot selv å få «det underbrug aff $i\frac{1}{2}$ lp.s udi den gaard Egeberrig». Sønnen *Ellef Larsen* d. 1756, overtok bruken av gården allerede ca. 1720, sannsynligvis ved farens død. Berthe Søren-

dr. satt imidlertid i uskiftet bo til sin død ca. 1732. Skiftebrevet er utstedt mars 1733, og barna fikk da sine arveparter utlagt i Ekeberg. Ellef var g.m. Karen Jonsdr. Klommestein, 1717—89. Deres eneste barn var Johannes (se nedenfor). Ellefs svoger *Jens Jonsen* bodde fra slutten av 1730-årene på Ekeberg og har vel vært medbruker her før han overtok Klommestein en gang etter 1743. Jens fikk 1742 skjøte av Rasmus Klommestein, Peder Galby og Mikkel Nord-Dal på 3 lp. 10% bmrk, som var deres hustruers arv etter henholdsvis mannen Aslak Larsen og foreldrene Lars og Berthe Ekeberg. Men dette, såvel som de andre søstrenes arveparter ble kjøpt av Ellef Larsen, som ved sin død 1756 eide 18 lp. 28⁴/₉ bmrk. i gården. Dette godset ble taksert til 236 rd. Formuen etter ham var brutto 347 rd. og netto 305 rd. Besetningen besto av 2 hester, 9 kuer, 11 sauer og 10 griser. Etter Ellefs død giftet enken seg med *Hans Jonsen* f. ca. 1735, sønn av Jon Hansen Bakker. Barn: Anne Marie, g.m. Amund Olsen Røis, og Kari. Foruten det Karen eide i gården etter sin første mann, fikk Hans skjøte i 1763 av Simen Aslaksen på 1 lp. 3⁵/₉ bmrk. samt odelsretten for tilsammen 20 rd. Det var Simens arv etter faren Aslak Larsen. Hans Jonsen satt på Ekeberg helt til 1795, da han overdro bruken og sin part til stesønnen *Johannes Ellef sen* 1753—1806. Denne hadde jo allerede arvet det øvrige etter faren, og ved jordtakseringen i 1802 opplyser han at han har kjøpt Ekeberg «dels ved arv, dels ved skjøte» for 800 rd. Han var g. 1. gang m. Gunhild Pedersdr. Ned-Solberg, 2. gang m. Kari Pedersdr. Bakker f. 1764. Hun skal ha vært meget intelligent og dyktig. Det var ingen barn i disse ekteskap. Da Johannes døde 1806, giftet enken seg samme år med *Svend Østensen Klommestein* f. 1778, som dermed fikk hele Ekeberg. Han kom dog ikke til å sitte her lenge, idet han ble utkalt i krigen mot Sverige og døde i Spydeberg i 1808. Tradisjonen sier at han hadde godt næringsvett, store føtter og var temmelig påholden. Det fortelles at Jens Hansen på Øvre Kroksrud kjørte til Spydeberg for å hente Svend. Han kom inn på en låve der det lå flere døde. Den som viste rundt, begynte å løfte på lakkene. Men Jens tok et overblikk og sa raskt: «Vent litt, her har vi'n!» Så gikk han bort til et lik hvis fotblad stakk uvanlig høyt i været, og ganske riktig, det var Svend Østensen. — Ved Svends død var det eneste barnet Hans bare 1 år. Gården ble ved skiftet taksert til 2000 rd. Formuen var 2683 rd. brutto, 2455 rd. netto. Kari giftet seg igjen året etter med *Jens Pedersen* Svestad, som solgte sin gård Munkerud på Nesodden og flyttet til Ekeberg. Han var en driftig gårdbruker. I 1811 bidro han til det nye

universitetet med 1 tn. havre. Jens eide også en part av Skoftestad (Kantebakke) og i årene 1810—13 også det meste av Leium. I 1816 hadde han kjøpt Skredderstua av Paul Treider, og 1839 solgte han plassen til prokurator N. M. Bugge for 320 spd., samtidig som han ga denne forpaktningsskontrakt på fiskerettighetene som hørte til Ekeberg. I 1827 fikk han auksjonsskjøte for 171 spd. på plassen Skiphelle under Leium, men også denne solgte han i 1839 for 200 spd. til Bugge. Han drev Ekeberg helt til 1844. Selv hadde han ingen barn, og han skjøtet gården til stesønnen *Hans Svendsen* f. 1807, som da eide og brukte Leium. Jens overtok gårdparten Ramme av Ørebekk i Vestby. Hans flyttet til Ekeberg, men allerede samme året solgte han Leium til Jørgen Olsen Røis og i 1846 Ekeberg samt Kantebakke for 4500 spd. til Hans Johannessen Follestad fra Frøtvedt i Røyken. Selv kjøpte han storgården Veum ved Fredrikstad, der han døde. Hans Svendsen likte å slå stort på og var ikke av dem som gikk stille i dørene. Det fortelles at han en gang var på hjemtur fra et selskap, da hesten et sted mellom Røis og Leium brått stanset. Han reiste seg opp i karjolen og skrek: «Er det mennesker, så kom! Men er det fanden, så vik!» Og da bar det løs så det gnistret fra hesteskoene bort gjennom Leiumskogen. Gutten som satt på skrinet, har selv fortalt historien. — Hans var g.m. Johanne Marie Ulriksdtr. f. 1810 på Østre Galby, d. på Røstad i Vestby. Barn: Anton, Sameline, g.m. Kristian Krogsrud, Karl, som kom til Bylterud i Såner, der slekten ennå bor, Helene, g.m. Kristoffer Eng i Kråkstad, Alette Emilie (Milla), g.m. Anders Pedersen, stesønn på Ned-Kroksrud, som kjøpte Nord-Haver. — *Hans Johannessen* d. 1871, var g.m. Karen Adamsdtr., fra Follestad i Røyken. Barn: Ingeborg, g.m. skipper H. Wilhelmsen, Drøbak, Mathea f. ca. 1842, g.m. Søren Burum, Johanne d. 1883, g.m. Anton Andreassen Øvre Solberg, Julia f. ca. 1846, Mathilde Sofie f. ca. 1850, Lena f. ca. 1853, Karl Ludvig (se nedenfor). Hans Johannessen drev gården til sin død i 1871, da sønnen Karl Ludvig overtok Ekeberg for 3300 spd., mens den da ugifte datteren Mathea overtok parsellen av Skoftestad for 1500 spd. Et hus som boet eide i Torkildsbyen, ble kjøpt av svigersønnen skipper Wilhelmsen for 300 spd. Formuen etter Hans var meget betydelig: brutto 7256 spd., netto 5089 spd. — *Karl Ludvig Hansen* f. ca. 1856 var en høyreist staselig kar og en dyktig bonde. Han var g.m. Alette Olsdtr. Vennersgård og kjøpte også svigerfarens gård Vennersgård i Ås, der familien ennå bor. I 1884 inngikk han og svogeren Anton Andreassen Solberg overenskomst med iseksportør Herman Oppegaard om rett for

denne til å anlegge tre isdammer opp for Kjeppestadbukten, der Oppegaard også skulle kunne sette opp brygge m. v., alt for en årlig avgift på kr. 340. Karl Hansen solgte Ekeberg og søndre Skiphelle i 1901 til «*Bamekolonien Eikeberg*» ved pastor Kristian Henrik Egede-Nissen Severus. Han var grunnleggeren av barnehjemmene «Aug. Herm. Francke» og «Dr. Barnardo». Sin virksomhet drev han først i Oslo, men da 1. verdenskrig skapte vanskeligheter i byen, især med hensyn til matspørsmålet, kjøpte han flere eiendommer på landet, bl.a. Ekeberg i Frogn. Etter en tid ble dog hele barnehjemsvirksomheten samlet på Wøyen i Bærum. Søndre Skiphelle ble utskilt i 1904 (64 øre) og senere frasolgt. I 1915 ga pastor Egede-Nissen skjøte på Ekeberg til *Kristian Raanaas* fra Eidsberg, som imidlertid bare beholdt gården til 1917, da han kjøpte Nord-Solberg (bnr. 1) og flyttet dit. Ekeberg solgte han til fabrikkeier *Halvor Johan Schou*, eier av bl. a. Hjula veveri i Oslo. Schou måtte før kjøpet avgi erklæring om at eiendommen stadig skulle bebos og drives forsvarlig som gårdsbruk. Han foretok store forandringer av bebyggelsen (se foran). I 1921 overdro han Ekeberg til sin hustru *Sylvia Schou*, f. Helleesen, senere g.m. professor H. A. Salvesen, Oslo. — Kong Haakon, dronning Maud og kronprins Olav var ofte gjester på Ekeberg, først hos Schou og senere hos Salvesen. I peisestuen henger signerte fotografier både av Oscar II og Haakon VII. Fru Sylvia Salvesen har periodevis drevet handelsgartneri på Ekeberg, især med blomster, mens selve gårdsbruket er forpaktet bort. Like nord for gården har hun bygd «Solhøgda». Det var tenkt som et rekreasjonssted for kvinner som hadde sittet i tysk konsentrasjonsleir under krigen.

Leium

Leiumåsen stiger bratt opp øst for Odalsbekken. Inne på den skogklede åsryggen ligger Leium. Gårdsveien er den samme som til Ekeberg. Den tar av sørover fra Søndre Ørud. Lendet på innmarka er nesten helt slett, jordsmonnet sand- og moldjord med litt leire bare i det s.k. østjordet.

Gården grenser i nord mot Skoftestad-teigen og mot Sørli, i øst mot Røis og Nordre Solberg, i sør mot Ekeberg og i vest mot Elle.

Navnet kan vanskelig forklares da man ikke kjenner skriftformer eldre

Leium

enn 1575. Da ble det skrevet Leggim. Senere skrivemåter bl. a. Legom, Legem, Lechem, Legum. Det første leddet er helt gåtefullt, mens siste stavelse muligens kommer av gno. *heimr*. I så fall kan gården godt være meget gammel.

Leium lå øde i middelalderen, trolig etter Svartedauen, og ble vel ikke tatt opp igjen før mot slutten av 1500-tallet. Selve hovedbølet er aldri blitt delt. Men plassen Skiphelle nede ved fjorden ble frasolgt mellom 1794 og 1802. Den hadde en skyld på 1 lp. s. 1824 ble Skiphelle delt i to halvparter, hvorav den søndre i 1827 ble slått sammen med Skredderstua. Fra 1839 til 1872 var de igjen sammenføyde, men da ble den søndre delen skilt ut som bnr. 4, mens den nordligste ble bnr. 2. Husmannsplassen Skredderstua tilhørte Leium, men ble i 1816 solgt til eieren av Ekeberg. Pålsbråten, bnr. 3, ble utskilt og solgt i 1823 til eieren av Elle og har siden hørt sammen med denne gården. Bnr. 5, Sørli, ble skyldsatt og frasolgt 1914, og eieren av Ekeberg fikk skjøte i 1919 på en parsell på 12 øre, bnr. 6.

Både den to-etasjes hovedbygningen og uthuset på Leium er gamle. I den første er det brukt håndskårne materialer og håndsmidde spiker.

Uthuset har tømmervegger helt til røstet. Et gammelt bryggerhus ble revet straks etter århundreskiftet. Tuntreet er en svær gammel ask. — Det er flere gjenstander her av antikvarisk verdi: kiste fra begynnelsen av 1700-tallet, gulvur fra 1770-årene, skatoll fra 1801, et biedemeyer bjerkemøblement, noen mangletrær fra gården m. m.

Innmarka, som er på 120 mål, strekker seg i en lang kile omtrent i retning nord-sør. På alle kanter er den omgitt av gårdens skog. Denne utgjør ca. 380 mål. Kvern eller sag har det, så vidt en vet, aldri hørt til gården, men den hadde rett til fiske i Oslofjorden fra Skiphelle. I de senere år er det byglet bort endel hyttetomter i den vestlige del av skogen.

Fra 1960 har både skog og innmark vært bortforpaktet. Innmarka brukes nå nesten i sin helhet til korndyrking.

MATRIKKELGÅRDEN LEIUM

Gnr. 3

Leium var ødegård 1575 og senere med en skyld på 4 lp. salt. 1648 lå den øde. 1657 kvegs katt av 2 kuer. 1661: tiende av iy_2 tn. havre og 10 settinger blandkorn, 1666 av det samme, 1705 av 10 tn. havre. 1723: Matr.nr. 154. Skylda foreslås forhøyet 3 lp. tunge. Skog til husfornødenhet og noe lastebbruk. Middelmådig jord. 1802: Skylda 3[^] lp. tunge. «Ganske liden skow», bare til brenneved. 1819: Måtelig jord. Skogen uthogd. God beliggenhet. 1838: Nytt matr.nr. 3. Ny skyld 3 dir. 2 ort 8 skil. 1866: *Bnr. 1:* 118 mål leir-, sand-og myrjord. Alminnelig god og tilstrekkelig skoghavn like ved gården. Ca. 338 mål alm. god skog. Lettbrukt, mindre godt dyrket. — *Bnr. 2:* 1 mål sandjord. Ved fjorden. Lettbrukt, dårlig dyrket. — *Bnr. 3:* Hører til Elle. Ingen inn- eller utmark. Havnehage like ved Elle, meget god og bevokst med meget verdifull løv- og nåleskog. Utgjør ca. 22 mål. — *Bnr. 4:* 12 mål sandjord. Alm. god og tilstrekkelig havn nær gården. Skog til gjerdefang, utgjør ca. 80 mål og er mindre god. Ved fjorden. Adgang til fiskeri, men denne er ikke brukt de siste 20 årene. Lettbrukt, men dårlig dyrket. Det er god og lett adgang til tang, som kan samles i mengdevis. Havnerett for 2 kuer i skogen til bnr. 1.

Buskap, utsæd og kornavling gjennom 200 år.

År	Hester	Kuer og ungdyr	Sauer	Utsæd i tn.	Avling i tn.
1661		3	1	2%	3%
1723		3	2	2%	
1802	1	2		2	
1865	1	4	1	3/9 ₁₆	

Høya viing 1723 oppgitt til 6 lass, 1865 ikke oppgitt.

Husdyr og utsæd (i tn.) i 1865.

Hester	Storfe	Sauer	Griser	Geiter	Hvete	Rug	Bygg	Havre	Poteter
1	4	1	0	1	i/16	0	y ₂	3	5

Eiere.

En gang i tidsrommet 1400—1575 kom Leium i Ås kirkes besittelse, og den fulgte siden kirken til 1723, da sogneprest Hagerup, som eier av Ås kirke, ga skjøte for 260 rd. til brukeren Erik Nilsen.

Brukere.

Anders brukte fra senest 1608. I 1613 ble bygselen overtatt av *Halvor*, som satt her i mange år. Han sies å ha en medbruker i 1639, Lauritz, men Halvor var alene igjen året etter og til sin død, visstnok i 1645. Han var gift, og *Gro*, som fortsatte bruken, var kanskje hans enke. Både Halvor og hun oppgis å være forarmet, og gården lå tildels øde i årene omkring 1650. Men fra 1653 kom det ny bruker, *Nils Pedersen* f. ca. 1622. Han hadde også en husmann, Anders Halvorsen, men det betydde neppe at gårdsdriften ble synderlig utvidet. I 1657 besto besetningen bare av 2 kuer. Ennå i 1678 satt Nils som bruker. *Erik Nilsen*, som overtok gården, var vel hans sønn. Erik ble selveier i 1723, da Søren Hagerup ga ham skjøte for 260 rd. på betingelse av at han og de fremtidige eiere fortsatt skulle betale årlig landskyld til Ås kirke. Denne rett for kirken ble innløst først i 1843. Han var g.m. Sissel Levorsdtr. Datteren Berthe ble g.m. 1. Fredrik Anonsen Nord-Solberg og 2. med Sebjørn Brynildsen

Ørud. Etter Eriks død i 1731 ble gården brukt en tid av *Hans*, men snart etter giftet Sissel seg med *Søren Madsen*, 50m dermed ble eier av halve Leium. Den andre halvparten fikk svigersønnen Fredrik Anonsen skjøte på i 1732. Søren og Sissel hadde ikke barn sammen, og da han døde 1746, gikk eiendomsretten til hans halvpart over til enken og til hans utarvinger. Men også disse 2 lp.s. ble ved arv og kjøp samlet av Berthe Eriksdtr.s annen mann Sebjørn Ørud, som jo ved sitt ekteskap med Berthe hadde fått hånd om Fredrik Anonsens to lispund. Bruken av gården ble ved Søren Madsens død overtatt av *Anders Andersen*, g.m. Kirsti Paulsdr. Barn: Paul f. 1748, Maren f. ca. 1754. Omkring 1770 tok *Lars Fredriksen* Leium i bruk. Han var sønn av Berthe Eriksdr. i hennes første ekteskap. Lars var g.m. Anne Jensdr. Klommestein og fikk datteren Berthe Marie. Men både ektefolkene og datteren døde tidlig. 1773 ble det holdt skifte etter Lars og Anne. Besetningen på Leium var da 1 hest, 5 kuer, 12 sauer og 1 gris. Formuen var brutto 607, netto 531 rd., som tilfalt den lille datteren. To år senere var det imidlertid skifte også etter henne. Eierne av gården var Lars's stefar *Sebjørn Brynildsen Ørud*, og han, så vel som hans sønn *Fredrik Sebjørnsen*, som arvet Leium etter ham i 1789, ser ut til å ha brukt den sammen med Ørud. Men i 1794 solgte Fredrik Leium for 1150 rd. til *Paul Torgersen Treider*, g.m. Anne Marie Larsdr. Nord-Solberg. Treider bodde i Drøbak, der han ved folketellingen i 1801 kalles «Giestgiver og Herbergerer». Det var nok han som solgte fra Skiphelle (1 lp.s.). Selve gården (3 lp.) beholdt han til 1806. Da skjøtet han den for 1900 rd. til *Nils Anonsen*, som to år senere overdro til *Svend Thoresen*. Mⁿ denne greide ikke å beholde Leium, og i 1801 fikk *Jens Pedersen Ekeberg* auksjonsskjøte for 1000 rd., som han lånte i sin helhet mot pant i gården. Noen år senere fikk Jens også kjøpt den søndre halvparten av Skiphelle, men Leium solgte han i 1813 til *Johannes Thoresen*. G.m. Kari Kristensdr. Haver. Barn: Kasper f. 1811, Thorer Nord-Haver, Abigael f. 1816, John f. 1819, Karen f. 1820, Hans Petter f. 1824. Johannes måtte ta et større lån for å greie gårdkjøpet, og i all sin tid var han tynget av dårlig økonomi. I 1818 tok han opp et nytt pantelån på 700 spd. da han forsøkte å samle hele det opprinnelige Leium ved å kjøpe tilbake hele Skiphelle av løytnant Mosgaard. Men allerede 1823 ble han nødt til å selge fra Pålbråten, 22 mål god jord, til Ole Elle, som han skyldte en god del penger, og i 1824 solgte han igjen Skiphelle i to parter å y₂ lp.s. til Lars Henriksen og Kristian Gundersen. I juli 1835 forteller kirkeboken om en tragisk hendelse her, idet Gunhild Marie

Johnsdr., «gaardkone fra Leium», hengte seg, 41 år gammel. Omtrent samtidig måtte Johannes oppgi gården, og den ble nå overtatt av *Hans Svendsen* fra Ekeberg, som drev den til 1844, da han flyttet til farsgården (se ham der). Men før han forlot Leium, ga han Bastian Paulsen ved tre forskjellige avtaler rett til å ta leire til teglverket på Skiphelle fra leirtak i gårdens havnegang. I det gamle bryggerhuset på Leium var pipen og brannmuren bygd av stein fra dette teglverket. Hans Svendsen skjøtet i 1845 for 1150 spd. til *Jørgen Olsen* fra Røis f. 1811, d. etter 1873, og han brukte så til 1863. Han hadde to sønner som med farens hjelp kjøpte Ugjestrud i Vestby. Jørgen var en arbeidsom mann og likte ikke å gå uvirksom. Han tok derfor ikke føderåd da han solgte gården, så meget mer som han fikk svært god pris for den. Vinteren 1872—73 tilbragte han hos sønnene, men da våren kom, ville den gamle ha forandring og søkte sin bekjente Hans Henrik Krogsrud om jobb som gårdsgutt. Jørgen viste da frem attest fra sønnene Ole og S. Ugjestrud som anbefalte ham som «en efter hans Alder duelig Arbeidsmand». På Ugjestrud hadde han «fulkommen tient Føden og lit til». — Det var *Martin Hansen Rød* som kjøpte Leium i 1863 for 2600 spd. Bare halvannet år etterpå, 31. des. 1864, skjøtet han gården for 1800 spd. til *Hemming Hemmingsen* fra Slutningen i Vestby, 1826—1882. Hans far var sersjant og bodde på Gjekstad. Hemming var g.m. Marie Karlsdr. fra Skog i Vestby, 1834—1920. Deres eneste barn var sønnen Jens (se nedenfor). Hemming Hemmingsen var omgangsskolelærer, og han fortsatte med dette arbeidet også etterat han overtok Leium. Etter hans død fikk Marie beholde gården mot å utstede en pantobligasjon på kr. 6400 til den mindreårige Jens. Hun ga Christian Andersen Krogsrud fullmakt til å undertegne overenskomsten på hennes vegne, og det var for så vidt naturlig at han tok seg av hennes saker; de ble nemlig gift 1. november 1883, og *Christian Krogsrud* flyttet til Leium, som han i fem år drev sammen med Øvre Kroksrud. Veien over skogen er jo ikke så lang. Men i 1888 overdro han Leium for kr. 15 000 til stesønnen *Jens Hemmingsen* og flyttet tilbake til Kroksrud. Jens Hemmingsen 1865—1946 var g.m. Olga Sorknes fra Grue i Solør, 1867—1933. Barn: Hans 1890—1921, Marie f. 1892, g.m. Thorvald Abrahamsen, Drøbak, Karen f. 1895, overjordmor på Akers sykehus, Olga 1899—1915, Agnes. 1902—13, Helga f. 1906. Jens Hemmingsen var mye med i det offentlige liv i bygda, især arbeidet han ivrig for skolesaken. Både han og hans barn var evnerike mennesker. Sønnen Hans hadde f. eks. rent uvanlige anlegg for matematikk og forarbeidet også forskjellige sinnrike meka-

niske modeller. Jens Hemmingsen hadde gården helt til sin død. Da overtok svigersønnen *Thorvald Abrahamsen*, f. på Tassebråten 1892. Han drev til 1960 og flyttet deretter til Drøbak, mens Leium ble forpaktet bort til Knut Wærnhus på Nedre Kroksrud.

SKIPHELLE

Denne plassen lå delvis under Leium, og her bodde strandsittere og husmenn under denne gården helt fra 1611, antagelig enda tidligere. *Oluf* het strandsitteren fra 1611 til 1622. Da ble han avløst av *Jens*, som to år senere ble etterfulgt av *Hans*. *Svend Eivindsen* overtok 1633 og ble i sin tur avløst av *Anders Halvorsen* omkring 1660. I 1661 var *Jon* strand-sitter i Skiphelle. Etter denne tid kjenner vi ikke navnet på dem som bodde her. Oftest var det vel flere familier. De livnærte seg dels av det de kunne dyrke her — det var 10—12 mål jord — dels av fiske og sjøfart.

Paul Torgersen Treider solgte ca. 1800 fra Skiphelle, men kontrakten eller skjøtet er gått tapt. Heller ikke er salget registrert i pantebøkene. Løytnant *Christian Mosgaard* som bodde på Nordre Ekeberg i Ås, fikk i juli 1818 skjøte på hele eiendommen av lensmann i Aker M. Paulsen, men han solgte Skiphelle igjen et par måneder senere til *Johannes Thoresen* på Leium for 700 spd. Kjøpet var imidlertid mer enn Johannes Thoresen kunne make, og 1824 solgte han Skiphelle igjen, men i to parter å y_2 lp.s. *Lars Henriksen* kjøpte den ene og *Kristian Gundersen* den andre, h.h.v. for 260 og 220 spd. Men Kristian Gundersen kom i gjeld til *Jens Pedersen Ekeberg*, som fikk auksjonsskjøte i 1827, og som snart etter også må ha kommet i besittelse av Lars Halvorsens part. Den samlede skylda var 1 lp.s. eller $\frac{1}{2}$ lp. t. eller 0-2-4. I 1839 solgte han for 200 spd. til prokurator *N. M. Bugge*. Bugge anla teglverk her, og i 1842 skjøtet han Skiphelle «med teglverk og indretninger» som en del av et større eiendomssalg til brigaderegnskapsfører *Bastian Paulsen*. Skjøtet omfattet også fiskeretten som tillå Leium. For Paulsen gikk det imidlertid dårlig (se under Kolstad). Han kom i stor gjeld og betalte ikke brenneriavgiften, slik at det ble tatt arrest og utlegg i Skiphelle og teglbrenneriet allerede 1842. To år etter ble hans bo tatt under konkursbehandling. Skiphelle ble da taksert slik: Teglverket 500 spd., jordeiendommen, iberegnet en gammel stue, 250 spd., tils. 750 spd. Men eiendommen var blitt uskikket til jordbruk p. g. a. teglverksdriften. Skogen og utmarka var også så godt

som ødelagt. Auksjonsskjøtet ble utstedt 1847 til *S. O. Angell*, som forpaktet bort S. I 1854 solgte han for 1050 spd. til *Anders Larsen*. Heller ikke han fikk driften til å lønne seg og overdro til *Jakob Olsen*, som 1861 måtte ta tvangsauksjon, og hele eiendommen gikk ved denne over til *Ole Thoresen* for 600 spd. Han sluttet kontrakt med *Andreas Andersen Ugjestrud*, som fikk pant i teglverkets produkter mot å forstrekke Thoresen med pengemidler til driften. Ole Thoresen var fra Vinger f. 1829, g.m. Anne Fredriksdtr. fra Aker f. 1843. Barn: Thorvald, Petter, Emma. I 1866 sluttet han kontrakt med A. G. Samuelsen om bortleie av et grunnstykke, der Samuelsen skulle oppføre ishus, anlegge isdam og brygge. Året etter fikk A. G. Samuelsen skjøte på hele eiendommen for 410 spd. Han lot i 1872 utskille den søndre delen sammen med Skredderstua av Ekeberg (bnr. 4) med skyld 0-1-16 (0/57) og solgte den til *Kristian Johannessen* med forbehold om rett til å oppføre hus på stranden og til å ta stein, grus og jord hvor som helst på eiendommen, foruten enerett til fiske i bekken og i Skiphellebukta. Resten av Skiphelle, bnr. 2, skyld 0-1-10 eller 0/54, den nordlige delen solgte enkefru Betty Samuelsen i 1899 for kr. 15 000 til *Elle fabrikker*, og etterat hun i 1902 igjen hadde fått skjøte på eiendommen, overdro hun den i 1907 til et konsortium som aktet å drive isanlegget. Dette gikk imidlertid dårlig, og i 1934 fikk *M. G. Holsen* og *Sam. Veiteberg* kjøpt denne delen av Skiphelle for kr. 4000. Den søndre parten (bnr. 4) hadde *Kristian Johannessen* til 1906 før han solgte for kr. 4400 til *Olaus A. Olsen*. Han overdro i 1910 til fru *Anna Hansen*, som ga skjøte i 1932 til *Norsk postforbund* for kr. 4000. Dette bruker stedet til feriehem for sine medlemmer.

Røis

Røis ligger ca. 110 m. o. h. på åsen som dannes av Raet, 2 km. i luftlinje sørvest for Drøbak sentrum. Navnet kommer av gno. *røysi* og betyr simpelthen en røys, steindyng. Lendet er svakt kupert, det meste av innmarka har helling mot vest og nordvest, mens omlag en fjerdepart er flatt. Jordsmonnet er i alt vesentlig sandblandet moldjord, men med leire i bunnen. Skogen ligger sør og vest for innmarka. Den ca. 400 m.

Røis

lange gårdsveien, som er en del av veien til Ekeberg, tar av sørvestover fra Vestbyveien ved Søndre Ørud. Den gamle bygdeveien som gikk i temmelig rett linje fra Odalen til Søndre Solberg, passerte gjennom Røis, like vest for gårdsbebyggelsen.

Gården grenser i nord mot Odalen og S. Ørud, i øst mot N. Haver, i sør mot N. Solberg og i vest mot Leium, Skoftestadteigen og S. Elle. Delelinjen er ingen steder naturlig betinget.

Den usammensatte navneformen tyder på at gården er gammel, kanskje ryddet i eldre jernalder. Den har aldri vært delt, og det er ikke utskilt noen tomter.

Tunordningen skiller seg noe ut fra den vanlige, idet hovedbygningen ligger i sentrum av bebyggelsen, med uthusbygningen rett i nord. Hovedbygningen og stabburet er antagelig reist ca. 1870, men påbygd senere. Bryggerhuset med drengestuen brant under 1. verdenskrig; det ble gjenreist like etter på samme tomten. Et nytt bolighus i halvannen etasje ble bygd 1951. Uthusbygningen ble fornyet i 1920—30-årene.

Den nåværende eier har anlagt en kunstig vanningsdam 200 m. nordøst for husene.

Røis har i dag 150 mål innmark, hvorav ca. 100 mål brukes til korn og 50 mål til poteter. Skogen er på 275 mål, derav 263 mål produktiv.

I et lite løvskogholt 150 m. VNV for husene ligger en klart markert rund gravhaug, 9 m. i diameter og 1 m. høy. Muligens finnes også et par andre gravhauger på eiendommen. — Sogsti skole har et lite bolleformet spinnehjul av grålig stein. Dette tilhørte tidligere den gamle skolen på Øyerud og var en gave fra lærer Olsen Bratager. Det er funnet på Røis.

Det har kun vært en husmannsplass til gården, *Røisplassen*, som lå i skogen nordøst for gården. Den ble visstnok tatt opp i 1840 årene og nedlagt som plass omkring århundreskiftet. 1865 bodde her husmannen *Hans Eriksen* f. i Hobøl ca. 1834, g.m. Hanna Gustavusdr. fra Drøbak f. ca. 1839, og datteren Thea. Han hadde ingen dyr og sådde ikke korn, satte bare 2 tn. poteter.

MATRIKKELGÅRDEN RØIS

Gnr. 4.

Røis var fullgård i 1577 med en skyld på 1 skp. salt. I 1750-årene ble skylda forhøyet med 4 Ip.s. Kvegskatt 1656 av 1 hest, 4 kuer, 4 sauer. Tiende 1661 av 5 tn. havre og $\frac{1}{2}$ tn. blandkorn, 1666 av 5 tn. havre og $\frac{1}{2}$ tn. rug, 1705 av 16[^] tn. havre og 3 $\frac{1}{2}$ tn. blandkorn. 1723: Matr.nr. 59. Skylda foreslås redusert med 6 lp. tunge. Skog til brensel og gjerdefang. Brend, sandig jord. 1802: Skylda satt til 1 skp. tunge. «Jord-Vejen er skarp saa at han ikke kan regne efter Udsæden endog i middelmaadige Aaringer mere end 3 Fold, da man dog i Almindelighed her i Aas Præstegield regne 3—4 Fold». Noe skog til tømmer og last for ca. 100 rd. Sår 11 tn. korn og før 2 hester, 7 kuer, 6—7 sauer. 1819: Måtelig jord, god beliggenhet og «stor Strækning». 1838: Nytt matr.nr. 4. Ny skyld 4 dir. 2 ort 8 skill. 1866: 150 mål sand- og myrjord. En del av utmarka skikket til oppdyrking. Almennelig god og tilstrekkelig havn nær gården. Ca. 314 mål meget god skog. Ligger ved rotevei, $\frac{1}{2}$ mil fra Drøbak. Middels lettbrukt, alm. godt dyrket.

Offisielle oppgaver over husdyrhold, utsæd og kornavling.

År	Hester	Kuer og ungdyr	Sauer	Utsæd i tn.	Avling i tn.
1661	1	3	1	4	3% 5Y ₂
1723	1		7	5	7%
1802	2		7	7	11
1866	2	6	2	4	8
1930	2	12	8	0	12

Høyavlingi2n 1723 oppgitt til 10 lass, 1866 til 80 skpd., 1930 til 120 lass.

Husdyr og utsæd (i tn.) av alle slag i 1866.

Hester	Storfe	Sauer	Griser	Hvete	Rug	Bygg	Havre	Poteter
2	8	4	1	Vi	Vi	1	6	12

Eiere.

Røis synes ikke å ha vært kirke- eller klostergods i middelalderen. Gården nevnes ikke i RB eller i andre kirkelige jordebøker. 1616 eies den av «Herr Pouell paa Nes». I 1636 er den kommet i tolleren på Sand, Morten Lauritzens eie, men han overdro den til den rike borgermesteren i Christiania, Nils Lauritzen ca. 1640. Denne solgte eller makeskiftet imidlertid Røis til Hannibal Sehested i 1649, og ved dennes fall i 1651 gikk Røis over i kronens eie. Først i 1726 kom gården igjen på private hender, idet Drøbak-kjøpmannen Søren Jensen Bærø fikk kongeskjøte dette året for 225 rd. Men allerede samme år solgte han halve Røis til Rasmus Elle og året etter, 1727, den andre halvparten til brukeren Svend Jakobsen. Dennes svigersønn Ole Amundsen, som overtok gården, fikk skjøte også på den første halvpart av Rasmus's sønn Thore Elle (senere Øvre Solberg) i 1765.

Brukere.

Den første vi kjenner på Røis, er *Helge* (Helli), som brukte gården fra senest 1608 til 1628. Vi ser av tollregnskapene for trelast at han

var flink til å utnytte skogen. Til hollandske skipper solgte han stadig granbjelker, pompetrær, spirer og ved. I 1608 nektet han å skysse adelsmannen Oluf Galle på Tomb, og måtte bøte 1 rd. for det. Han som overtok etter Helge, het *Oluf*. Han hadde gården til 1636, og trolig døde han dette året, for gården ble liggende øde, og landherren Morten Lauritzen fikk tingsvitne for at han ikke hadde mottatt «skatt eller andre rettigheter» av den. Et par år etter, 1638, er det *Amund* som oppgis som bruker, men gården ligger fortsatt øde. Det ser heller ikke ut til at hans etterfølger *Anders Størkersen*, f. ca. 1615, bruker fra 1642, har fått særlig skikk på driften. Gården lå stadig øde eller halv-øde, og 1656 skattet han av bare en ganske liten besetning. Omtrent på samme tid het det at Røis var «ringe saaid» og bonden forarmet. I begynnelsen av 1660-årene fikk han en halvningsbruker, *Mats Rasmussen* f. ca. 1644, men denne døde eller flyttet fra gården etter noen år, og i 1678 er *Anders* igjen eneste bruker. Hvor lenge han satt på Røis, vet vi ikke sikkert, men sannsynligvis har *Svend Jakobsen* overtatt bruken etter ham midt i 1690-årene. I 1699 forteller forøvrig sognepresten at Johan Mikelsen, som bodde i Vennebekk, også brukte en liten part av Røis. *Svend Jakobsen* var g.m. *Jøran Jonsdtr.* d. 1739, og hadde døtrene *Marthe* d. 1768, g.m. *Ole Amundsen*, og *Ingeborg* f. ca. 1705. Ved skiftet etter *Jøran* ble halve Røis som *Svend* kjøpte av *Søren Bærø* 1727, taksert til 180 rd. Besetningen på gården var da 1 hest, 5 kuer, 1 kvige, 1 tyr, 7 sauer. Det var svigersønnen *Ole Amundsen* 1699—1779 som tok over gården. 1765 fikk han skjøte av *Thore Rasmussen Elle* på halve Røis, og var dermed den første fulle selveier her i nyere tid. 1768 ble gården taksert til 600 rd. *Boets* formue ved skiftet etter *Marthe Svendsdtr.* dette året var 682 rd. *Ole* satt trygt på gården; han hadde ingen gjeld. *Barna* var *Amund Olsen* d. 1791, som overtok Røis 1777, og *Ambjørge* f. ca. 1736, g.m. *Hans Ekerholt* i Vestby. *Amund* eide også hele gården; etter moren arvet han 8 lp. og fikk skjøte på 12 lp. av faren i 1777 samt av svogeren i 1786 på det som *Ambjørge* hadde arvet. Han var g.m. *Anne Marie Hansdtr. Ekeberg* f. ca. 1706 d. 1800; barn: *Åsmund* (se nedenfor), *Ole* f. 1785, *Kasper* f. 1788, *Marthe Marie* f. ca. 1783. *Amund* drev godt, og ved hans død var besetningen 2 hester, 8 kuer og 6 sauer. Gården ble taksert til 1000 rd. *Boet* var gjeldfritt, og formuen vel 1178 rd. *Enken* giftet seg igjen, med *Abraham Halvorsen*, og fikk i dette ekteskap sønnen *Halvor* f. 1792. Da hun døde 1800, giftet *Abraham* seg med *Ingeborg Østendsdtr. Klommestein*

1789—1811 og flyttet fra Røis. Gården ble utlagt for takstsummen 1500 rd. til *Åsmund Amundsen* 1780—1809 som ved skiftesamlingen i 1801 var utkommandert til Fredrikstad festning. Ole var på denne tid i skredderlære hos stefarens bror Søren Halvorsen i plassen Rundevold under Stubberud. Men Åsmund, som var g.m. Helle Christensdr. Ugjestrud og hadde datteren Anne Marie f. ca. 1807, døde bare snaut 30 år gl., og hans enke giftet seg med Johan Villumsen østre Sundby (senere Melby). Denne fikk odelsskjøte på Røis i 1810 av Ole Amundsen, og samme dag solgte Johan Villumsen gården for 4900 rd. til *Ole Jørgensen Korsegården* (eller Galby) ca. 1773—1837. Kjøpesummen ble betalt i løpet av 1811, men dermed var vel Ole Jørgensens ressurser uttømt, for da han i 1816 ville kjøpe Nordre Furu av kaptein Fr. Wilh. Hjort, måtte han låne 2000 rbd. rede sølv av denne. For å greie dette kjøpet skjøtet han dessuten Røis til *Even Olsen Løken* fra Opsal i Kråkstad (som denne solgte da han flyttet til Røis). Kjøpesummen på Furu var dog temmelig drøy, 36 000 rbd, og Even Løken kunne ikke skaffe kontanter tidsnok. Følgen ble at Ole Jørgensen måtte trekke seg fra handelen med Hjort og kjøte Furu tilbake til ham.

Imidlertid satt Even Løken på Røis etter å ha greid å skaffe det han skyldte Ole i løpet av sommeren 1817. Men han satt tydeligvis økonomisk vanskelig i det, og våren 1822 måtte han visstnok gå fra gården. Det ble Kasper Rustad og Lars Galby som fikk auksjonsskjøte på Røis i 1822 for 1501 spd. De var begge brødre av Ole Jørgensen, og denne kom tilbake som bruker av gården. 1826 fikk han kjøte av sine brødre for 500 spd.

Da Ole Jørgensen kjøpte Røis 1810, kom han fra Nordre Sogsti, som han hadde hatt i 8 år. Hans kone het Anne Johannesdr. Skorkeberg f. 1780 d. etter 1846; barn: Johannes (se nedenfor), Casper 1806—26, Jørgen Leium, Ole Anton 1822—70, Ragnhild f. 1809, g.m. kjøpmann Ole Arnesen, Oslo. Etter mannens død i 1837 ble enken sittende med gården, men 1846 ga hun og de andre arvingene kjøte for 2000 spd. til sønnen *Johannes Olsen* f. 1802 d. 1861, som drev Røis til sin død. Han var ugift og innsatte ved testamente broren Ole Anton til arving mot at denne utredet forskjellige mindre legater, bl. a. skulle Johannes's husholderske Lena Marie Hansdr. Rød ha 100 spd. Men Ole Anton solgte allerede 1862 Røis til *Hans Petersen Røed*, f. ca. 1808, fra Vestby for 4000 spd. Han var g.m. Marthe Andersdr. f. ca. 1810, også fra Vestby; barn: Thale f. ca. 1844, Lena, g.m. 1. skipskaptein

Hans Peter Andersen Krogsrud, g.m. 2. trelasthandler og iseksportør
Herman J. Oppegaard, Mathilde (Tilla) f. ca. 1846, Mina f. ca. 1853.

Hans Røis var en dyktig gårdbruker som drev gården godt opp. Han reiste hovedbygningen ca. 1870, trolig også stabburet og andre hus på gården. 1885 kjøpte han en parsell av Søndre Ørud (gnr. 10, bnr. 3, 38 øre), som ble lagt til Røis. I juni 1894 ga Lina og Thale skjøte til sine søstre *Tilla* og *Mina Røis* for kr. 19 000 + løssøre kr. 4100, og disse hadde gården til 1904, da de solgte for kr. 17 000 til *Johannes Nilsen Jekstad* g.m. Olga Frogner. Men denne beholdt gården bare 5 år, og Røis skiftet nå raskt eier et par ganger. Jekstad skjøtet til kjøpmann *Knut Helland* i 1909 for kr. 21 500. Han hogg ut skogen og solgte deretter 1913 til *B. Winness* for kr. 35 000. Året etter, høsten 1914, overdro så Winness til *Mathias G. Holsen* f. 1886 i Førde, d. 1962, g.m. Anna Hagen f. 1891; barn: Martin, Arne f. 1923, Elisabeth f. 1928, g.m. Ole Bernt Olsen, Ås, Anne Marie f. 1930, g.m. Knut Skaar, Bærum. Mathias Holsen var agronom fra Mo landbruksskole, der han også var lærer 1910—13. Før han kjøpte Røis var han fjøskontrollør i Strømmen. Da han overtok gården, var det ingen dyr der, og Holsen reiste til Hallingdal der han kjøpte en besetning på 10 kuer og 1 hest. Han la hovedvekten på melkeproduksjon og leverte melk til Drøbak. I Frogn var han medlem av herredstyret fra 1923 (Bondepartiet) og ordfører fra 1929 til siste krig, også en kort periode etter krigen. Han utvidet hovedbygningen, bygde nytt fjøs 1924 og restaurerte låven 1937, grisehus 1922 og potetkjeller 1937. Bryggerhuset med drengestue, som brant ned under første verdenskrig, gjenreiste han på samme tomten, og i 1951 bygde han et nytt bolighus med 1 leilighet.

Sønnen *Martin Holsen* f. 1915, forpaktet gården fra 1946 og overtok den 1952. Han er g.m. Synnøve Taugbøl fra Eidskog f. 1921; barn: Berit f. 1946, Magne f. 1949, Svein f. 1954, Anne f. 1957. Martin Holsen har revet stallen i uthusbygningen og gjort den om til vognskjul. Han fortsatte melkeproduksjonsdriften til 1957, da han la om til korn og poteter.

Solberg

Solberg- og Kroksrud-gårdere utgjør den sørlige spissen av Frogn, «Solberg-kroken» eller «Soberg-bøgda». Gårdene her hørte lenge til Ås hovedsogn. Først i forbindelse med opprettelsen av Drøbak soknekall i 1823 ble Solberg, Kroksrud, S. Ekeberg, Leium, Elle, Røis, Ørud, Haver, Kolstad, Skorkeberg og Fjøser overført til Frogn. Bygdeveien til Solberg tar av sørover fra Vestbyveien, like vest for krysset ved Linnestad. Herfra til Søndre Stiberg er det vel 2 km.

Bortsett fra østskråningen not Solbergelva har lendet på innmarka bare små høydevariasjoner. Husene ligger 95—100 m.o.h. Jordsmonnet skifter fra lett sandjord i sørlig: og vestlige partier til leirmold i øst og nord.

Solberg grenser i nord mot Haver og Røis, i øst og sør langs elva mot gårdene Linnestad, Fuglegirden, Galby, Pytt og Ørebekk i Vestby herred, i vest mot Ekeberg og Leium. De to Kroksrud-gårdene ligger midt inne i området og skiller Sør-Solberg fra de fire Solberg-gårdene i nord.

Det er ingen tvil om at girdsområdet her nede i Solberg-grenda hører til det eldste i Frogn. Ry^dningstiden kan neppe være senere enn eldre jernalder. Betydningen a\ navnet — av gno. *Solbergar*, f., flertall av *Solberg*, n. — er grei nok. Men i fall det skulle henspile på et lokalt fjell, synes ikke dette umiddelbart klart. Sannsynligvis er ordet her brukt nærmest om et solrkt sted. Det er ellers grunn til å tro at navnet har sammenheng med ftrhistorisk religiøs kultus (Mål og Minne, 1936, s. 126 ff.). I denne retning peker også den typiske sammenstilling av gårdsnavn i nabolaget: Mynr, Hvitstein, Solberg, kanskje også Ekeberg (Heimen XII (1963) s. 481 f.).

Den opprinnelige Solberg-gå~den ble delt i tre bruk allerede i gammelnorsk tid. Det fremgår klar ved at det i 1357 fortelles om Mellom-Solberg. Sør-Solberg er aldri Uitt delt, men plassen Dammen (bnr. 2, 1/90) ble utskilt i 1787 med gaiske mye skog til. — Den midtre gården ble delt allerede i 1300-årene, nen siden samlet igjen, for så å deles i to, Nedre og Øvre Solberg, så tidig som i 1660, henholdsvis bnr. 1 og 2. Børrebråten (bnr. 3, 0/18) ble olgt fra Nedre Solberg i 1898, og bnr. 4, Nordre Kjeppestad nede ved qøen (1/00), ble utskilt fra Øvre Solberg i 1918. — Nordre Solberg var <t bruk til 1844, da også det ble delt i to:

bnr. 1, det såkalte Eike-Solberg (visstnok kalt slik etter en gammel eik på tunet), og Nord-Solberg, bnr. 2. Allerede 1819 var imidlertid husmannsplassen Solbergelva blitt frasolgt (bnr. 3, 1/34), og Sagskogen (bnr. 4, 0/29) ble skyldsatt i 1884 og slått sammen med Nedre Kroksrudsand i 1908. Bnr. 5, Breiveiløkken (0/10) ble skilt ut fra bnr. 1 i 1911.

Av hovedbygningen på Søndre Solberg er den sørlige delen fra 1700-tallet. Også stabburet og bryggerhuset her er gamle. — På Nedre Solberg er likeledes hovedbygningens søndre del den eldste, reist i første halvpart av forrige århundre. Veien, som går gjennom tunet, gjør her en skarp sving rundt husets nordlige hjørne. På sørsiden står en kjempestor eik som fire mann knapt greier å gripe rundt. Den øvrige bebyggelse er av nyere dato. — Hovedbygningen på Øvre Solberg er også gammel, delvis fra ca. 1770, mens uthusene er nyere. — Den gamle hovedbygningen på Eike-Solberg ble påbygd 2. etasje ca. 1890—1900. Uthusbygningen, som ble revet i begynnelsen av 1950-årene, lå på østsiden av veien. — Nord-Solberg fikk sin hovedbygning omkring midten av forrige århundre. I 1925 ble det bygd ny låve. Den gamle, som da ble revet, hadde innhogg årstallet 1711.

Så langt tilbake en vet om, har det ikke forekommet teigblanding på Solberg, og grensene for innmarka på de forskjellige bruk har alltid vært klare. — I skogen var det så lenge denne ble brukt til beite, dvs. opp til siste krig, havnesameie for Sør-Solberg, Kroksrud-gårdene og Nedre og Øvre Solberg, men eiendomsretten til selve skogen har aldri vært felles.

I Solbergelva, som danner flere naturlige fossefall i den bratte lia ned mot Oslofjorden, har alle gårdene hatt sag. I 1569 var det åstedsbefaring her. Fogden Søren Skredder hevdet nemlig at kongen hadde rett til en part i hver av sagene og fossene, mens de som representerte bøndenes interesser, Oluf Mellom-Solberg og Brynjulf Sør-Solberg, mente at denne retten bare gjaldt de nederste fossene. Lagmann Nils Stub avgjorde da saken slik at fogden på kongens vegne skulle ha en hel foss samt fjerdeparten i en annen, og da begge parter gikk med på dette, valgte fogden den nederste fossen samt en fjerdepart i fossen ovenfor. Mellom bøndene ble fordelingen den at Mellom-Solberg skulle ha de resterende tre fjerdeparter i foss nr. 2 fra sjøen, mens Sør-Solberg fikk halvparten i foss nr. 3. I denne tredje fossen nedenfra fikk ellers Ørebekk en fjerdepart, samt hele den øverste fossen i elva, mens Pytt og Eng (nå forsvunnet) delte den siste fjerdeparten i 3. Solberg-foss, foruten

at de fikk hele den nest øverste fossen, der det på den tid ikke var noen sag eller kvern. Nordre Solberg fikk halve 4. foss, regnet fra sjøen, og den andre halvparten i denne gikk til Opstad «fraa sudlandet», d.v.s. i Vestby (nå forsvunnet). I den femte fossen fikk Pytt og Eng halvparten, mens eierne av Vestre Galby skulle ha resten her. — De fossene som kronen fikk eiendomsretten til, ser ut til å ha blitt brukt fortrinnsvis av bønder som bygslet krongods. I 1616 var det f. eks. Kroksrud-bøndene som brukte den nederste fossen. Opp gjennom tiden ble jo fordelingen av sagrettighetene endel endret, men noen av disse sagene var i drift så sent som i 1870-årene.

Søndre og Nordre Solberg hadde i 1700- og begynnelsen av 1800-årene også kvern, Sør-Solberg på plassen Dammen og Nord-Solberg ved Pytt-saga. De gamle møllesteinene oppbevares ennå på Nord-Solberg (bnr. 2).

På alle Solberg-gårdene er det registrert en rekke oldtidsfunn. På Sør-Solberg ble det for en mannsalder siden funnet en bronseøks med temmelig bredt blad og mange forsiringer. Den er nå blitt borte. I 1945 fant en på Eike-Solberg en skafthulløks, og på Nord-Solberg er det funnet et bryne og et gammelt steinkar. Det siste er gått tapt. På Nedre Solberg er det registrert 13 gravrøyser, men Petter Bjerke mener at det dessuten finnes noen fler i skogen litt sør for husene. Konservator Elisabeth Skjelsvik har på Øvre Solberg funnet ca. 20 gravrøyser, på Eike-Solberg 6 og på Nord-Solberg, like VNV for det nybygde Solas, 4 gravhauger. I skogen 6—700 m. nord for husene ligger også en tydelig rundhaug, delvis på et svaberg. Toppen er markert ved en ca. 75 cm. høy bautastein, som nå er presset noe ned av trerøtter. På fjellet ved huset til Johan Bru ligger en stor slipestein av kvartsitt som har vært brukt til å slipe steinøkser på. Den kom for dagen under nybrott på plassen Breivei.

Vi kjenner to husmannsplasser under Søndre Solberg: *Dammen*, nede ved elva, som ble utskilt fra gården 1787, og *Solberghagen*. Den siste lå i skogen sør for husene. Den ble vel tatt opp på slutten av 1700-tallet og nedlagt som plass i begynnelsen av dette århundre. I dag står bare stuebygningen igjen; låven er borte. — *Børrebråten*, som hørte til Nedre Solberg, lå helt nede ved sjøen. Det ble bygd hus før 1829. Plassen ble utskilt 1898. I dag er det feriehem her for «Underordnede telegraf funksjonærer». — *Solbergelva* under Nordre Solberg ble ryddet på 1600-tallet, frasolgt 1819. *Solbergbråten* lå i utmarka litt vest for hus-

ene på Eike-Solberg, som den hørte under. Plassen var i bruk fra før 1753 og ble skilt ut 1759, men kjøpt tilbake til gården i 1804. Ikke lenge etter ble den nedlagt og den dyrkede jord lagt til gårdens innmark. En del av denne kaltes Tornesløkka. Men omtrent samtidig eller litt senere kom det opp en ny husmannsplass i Eike-Solbergs utmark, 400 m. vest for husene på Opp-Solberg. Det var *Solbergsand*. Den siste husmannen her døde 1917, og plassen ble da kjøpt tilbake til gården. Sand hadde atkomst nordfra ved vei som tok av mot sør-vest like sør for Røis. Ved denne veien lå også plassen *Breivei*, som ble tatt opp før 1865. Den ble nedlagt og jorda lagt til innmarka i 1942. *Korporalsbråten* på Høgåsen nede ved Saga ble tatt opp i 1860. Hørte under Solbergelva og har nå i mange år vært en del av denne eiendom.

MATRIKKELGÅRDEN SØNDRE SOLBERG

Gnr. 5.

Søndre Solberg var fullgård 1577. 1648 og senere var skylda $\frac{1}{2}$ skpd. salt. 1657 kvegskatt av 3 hester, 7 kuer, 8 sauer, 2 griser. 1661 tiende av $\frac{1}{2}$ tn. havre og $\frac{1}{2}$ tn. blandkorn, 1666 av $\frac{1}{2}$ tn. havre, 1% tn. bl.korn, % tn. rug; 1705 av 17[^] tn. havre, $\frac{1}{2}$ tn. bl.korn, % tn. rug. 1723: Matr.nr. 3. Måtelig god jord. Skog til husfornødenhet. 1802: Skylda satt til 1 skpd. 5 lp. tunge. Skog til litt smålast for salg. Et «ubetydelig Qvernbrug» som bare kan nyttes i flomtiden vår og høst og bare til maling for husbehov. En husmannsplass. 1819: Vannfall og møllebruk. 1838: Nytt matr.nr. 5. Ny skyld 7 dir. 4 ort 17 skil. 1866: *Bnr. 1*: 193 mål leir- og sandmold. En større del av utmarka er skikket til oppdyrking. Alm. god og noenlunde tilstrekkelig havn nær gården. Ca. 320 mål meget god skog. Har tilstrekkelig brensel og endel løv til husbruk. Lett drift til fjorden. Endel av jordene langs elva er ved stor flom utsatt for oversvømmelse. Noe tungbrukt, meget godt dyrket. — *Bnr. 2. Dammen*: 47 mål sand- og fokkjord. Noenlunde god og tilstrekkelig havn nær gården. Ca. 156 mål mindre god skog. Gjerdefang og brensel til husbruk. Ligger et langt stykke fra rotevei, nær fjorden, med noe vanskelig atkomst. Meget tungbrukt, måtelig dyrket.

Offisielle oppgaver over husdyrhold, utsæd og kornavling.

<i>Kt</i>	Hester	Kuer og ungdyr	Sauer	Utsæd i tn.	Avling i tn.
1661	2	5	2	4	10
1723	1	8	8	554	10
1802	2	8	8	8	
1866	4	9	2	6	1534
					92

Høyavlingen 1723 oppgitt til 27 lass, 1866 til 125 skpd.

Husdyr og utsæd (i tn.) på hvert bruk i 1866.

Bnr.	Hester	Storfe	Sauer	Griser	Hvete	Rug	Bygg	Havre	Erter	Poteter
1.	3	9	6	1	y ₂	y ₂	1	10	%	50
2 .	1	2	0	1	0	0	^ 3	0		4

Eiere av Søndre Solberg.

Gården er gammelt bondegods. Den faller i to eiendomsparter å 15 lp. salt. Den ene var i brukernes selveie, sikkert allerede på 1500-tallet. Den andre eides i 1611 av den rike Didrik Garder. Ved hans død i 1631 gikk den over til Sivert Bråte i Kroer og fra ham til sønnen Halvor Bråte, som omkring 1650 solgte til Anders Tannum i Vestby. Denne eide disse 15 lp. i 1661, men deretter kom både de og den andre bondeparten, visstnok delvis ved arv, på Levold Amundsen Hvitsteins hånd. Han var eneeier av Sør-Solberg fra senest 1692 til etter 1723, og hans arvinger solgte til Hans Olsen Nykvern, g.m. Mariken, datter av kjøpmann Kristen Frost. Han skjøtet gården i 1748 i to halvparter til Paul Ermesjø og dennes svoger Hans Pedersen Hvitebjørn fra Opegård, som tok Sør-Solberg i bruk.

Brukere på Søndre Solberg.

Brynjulf betalte foring (skatt) til Akershus 1560. Ni år etter var han som nevnt en av bonderepresentantene i saken om sagene og fossene i Solbergelva. *Svend*, som var bror av Lauritz Heer, hadde overtatt brukeren før 1591, da han som lagrettemann var med og undertegnet fullmakten for bygdas representanter ved hyllingen av den 14-årige Kristian IV i Oslo. Odelsskatteliste viser at han satt i stor velstand. Foruten 15 lp. s. i Solberg eide han 7 lp. s. i Iversrud i Ås, 3 lp. s. i Danskerud i Kroer, 1 skp. mel i Brøholt i Tomter, 2 $\frac{1}{2}$ lp. mel i Rud i Spydeberg og 10 lp. salt i Opegård i Frogn samt $\frac{1}{2}$ lp. mel i Dyster i Ås. *Svend* var visstnok gift med Helge, og da han døde 1617, ble hun sittende med gården et års tid før *Åsmund* overtok. Han var enten sønn av *Svend*, eller han giftet seg med Helge, for han overtok også alt jordegodset som *Svend* og *Helge* hadde betalt odelsskatt av, og i tillegg til dette ervervet han eiendomsparter i Fjøser, Kolstad og Glenne. *Svend* hadde skåret flittig på saken i Solbergelva og solgt atskillig av bord og annet trevirke til hollenderne. *Åsmund* fortsatte denne sagdriften, men fra midt i 1620-årene ble saken liggende øde, og i 1629 røk dammen i vårflommen. *Jon Åsmundsen*, som overtok etter faren i 1631, fikk den imidlertid i stand igjen og tok påny opp sagdriften. Han var g.m. *Åse Amundsdr.* Kanskje var hun fra Nord-Solberg. Deres sønner het *Åsmund* og *Peder*. Av en eller annen grunn gikk det tilbake med gårds-

bruket på Sør-Solberg i slutten av 1640-årene, og i 1650 lå halvparten øde. Året etter sies Jon å være forarmet. Det er vel ikke urimelig å tenke seg at han er blitt utkalt i krigen mot Sverige og derfor måtte forsømme gården. Fra 1654 fikk Jon medbrukeren *Erik*, men allerede neste år ble denne avløst av *Anders Endresen* f. ca. 1630, som altså tok i bruk den halvparten som Jon ikke brukte. Anders var vel trolig sønn av Endre Kroksrud. Jon døde ca. 1663, og i 1665 var det hans enke Åse som brukte hans part. Åsmund var da 20 og Peder 14 år. I noen år hjalp de nå moren med gården, men ingen av dem kom til å overta Sør-Solberg. De 15 lp. som faren hadde eid, var kommet på Levold Hvitsteins hånd, og denne var også kommet i besittelse av resten av gården. Da Anders så flyttet til Kroksrud, ga Levold i 1687 bygselbrev på hele gården til *Rasmus Olsen*, som imidlertid hadde brukt i hvert fall en del av Sør-Solberg siden senest 1682. Rasmus var lagrettemann flere ganger. På vårparten i 1703 var han i Drøbak. Der ble han «vel beskienket». På hjemveien gikk han inn til Hans Størud, som bodde på Drøbakstrand. Til å begynne med gikk det fredelig for seg. Men da Rasmus fikk enda mer øl å drikke, sa han til Hans: «Du var dræper i min broders død, nu skal jeg betale dig derfor». Da Hans spurte etter øks, ville et par soldater, som var i følge med Rasmus, få ham vekk, men han rev seg løs fra dem og løp tilbake til Hans. Denne sto i svalen, og han ga nå Rasmus et hogg i hodet som satte ham ut av spillet. For dette måtte Hans bøte 3 lodd sølv samt «straxens» komme seg vekk fra fogderiet.

Rasmus bygde opp igjen den 4. sag som hadde forfalt, og fikk den i drift igjen. I 1706 ble han sammen med sine naboer på Kroksrud og Mellom-Solberg innkalt for å ha skåret mer enn det tillatte kvantum. Noen få år etter døde han eller oppga bygselen, som gikk over til *Halvor Guttormsen*. Om ham vet vi bare at han i 1711 var gift, men ikke hadde noen barn. Han ble etterfulgt en gang før 1723 av *Jens Nilsen*, som brukte til etter 1738. Ja, sannsynligvis drev han gården helt til ca. 1745. På denne tid skiftet imidlertid Sør-Solberg eier, idet Hans Olsen Nykvern overtok den, i hvert fall delvis som pant for gjeld. Det ser dog ikke ut til at han selv tok den i bruk. Men det gjorde *Paul Kristoffersen* fra Erme-sjø, som 14/10 1748 også fikk skjøte på halvparten av Hans Nykvern. Skjøtet omfattet også % "P^{art} av 4. Solberg-sag, samt %-part av de to øverste kvernene. Fem dager senere solgte Hans Nykvern den andre halvparten foruten like stor andel i sag og kverner til *Hans Pedersen*

Hvitebjørn for 205 rd. Hans var g.m. Paul Kristoffersens søster Helgie Kristoffersdtr. og hadde barna Nils, Peder, Marthe, g.m. Amund Endresen Ørebekk, Anneken, g.m. Herbrand Jensen, og Helle. Paul slo seg likevel ikke til her. I november 1749 solgte han sin halvpart til svogeren, som dermed var eneeier, og flyttet selv til N. Ottarsrud. Hans Pedersen brukte til sin død 1786. Ved skiftet var formuen brutto 1181 rd., og det var ingen gjeld. Gården ble taksert til 1000 rd. Enken Helgie ville oppgi sitt bo mot å kunne ta ut 150 rd. samt ta føderåd hos den av barna «hun syntes best om». Av sønnene bodde Nils i plassen Dammen, mens Peder sto for gårdsdriften. Som odelsgutt overtok Nils gården, men året etter, i 1787, ga han skjøte til broren *Peder Hansen*, mot at Dammen ble utskilt til ham selv. Peder var g.m. Ingeborg, datter av Anders Larsen i Drammen, og på et besøk hos svigerfaren døde han allerede i mars 1798. Han hadde da to gutter, Hans og Andreas, som begge var mindreårige. Gårdens skyld ble oppgitt til 1 skp. 2½ lp. salt, mens Dammen var skyld-satt til iy_2 lp. s. Ingeborg Andersdtr. ble senere gift igjen med Svend Samuelsen. Sør-Solberg, uten Dammen, ble solgt i sept. 1798 for 1805 rd. til *Abraham Tryggsen* Huseby, g.m. Berthe Kristoffersdtr. d. 1823, enke etter Østen Jensen Klommestein. Hennes barn i første ekteskap var Johannes Klommestein, Svend Ekeberg, Ingeborg d. 1811, Anne, g.m. Hans Abrahamsen Berg, og Seline, g.m. Lars Jørgensen Haugen. I ekteskapet med Abraham hadde hun datteren Gunhild, g.m. Ulrik Galby. Da Ingeborg Østensdtr. døde, etterlot hun seg bl. a. en sølv punsjeøse og en ridepisk med sølvholk. Det var solid velstand her i Abrahams tid. Ved skiftet etter Berthe 1823 var besetningen hans 3 hester, 9 kuer, 11 sauer. Formuen i boet var netto vel 3793 spd. Gården ble taksert til 2100 spd., og Abraham la på 100 spd. for å imøtekomme hustruens arvinger. Abraham hadde jo ingen sønn, og da han selv døde i 1834, 74[^] år gammel, var det den eldste dattersønnen, den tyve år gamle *Abraham Ulriksen*, som var odelsberettiget og løste for taksten. Abraham ble g.m. Nikoline Holmsdtr. fra Ref ling i Vestby. Barn: Thorvald (se nedenfor), Anton Støttum, Vestby, Gunerius Klommestein, Johannes Elle, Just, som døde tidlig, Alida, g.m. August Kristiansen Nord-Solberg, Åmot i Såner, Josefine Amalie, g.m. Hans Tannum, Vestby, Alma, g.m. Karl Røed, Vastad i Vestby. Abraham Ulriksen var en dyktig gårdbruker og drev godt. I 1884 inngikk han kontrakt med grosserer Hans Henry Parr, som ga denne rett til å demme opp vannet i Solbergelva inntil 2 fot opp i Sør-Solbergs skog. Parr anla så «Solbergelvans Isanlæg» for eksport av is, særlig til

England. Hans sønn Henry Parr solgte i 1896 for kr. 20 000 til H. N. Wiborg. Salget omfattet isanlegget med grunn- og bruksrettigheter på eiendommene Søndre Solberg, Solbergdammen, Solbergelva, Ørebekk, Pytt og V. Galby. Istrafikken kulminerte jo i årene før århundreskiftet, og i dag er det ingen dammer igjen i Solbergelva. I 1894 ga arvingene etter Abraham og hans gjenlevende hustru skjøte for kr. 19 000 til eldste sønnen *Thorvald Abrahamsen*, g.m. Hilda Jørgensdtr. Galby. Barn: Jørgen, far til fru Mary Therese Holt, Harald, Eugenie Therese, Thorolf. Det var sønnen Harald Solberg som solgte gården i 1909 for kr. 20 500 til *Johan Wengersgaard* fra Vengersgård i Ås 1887—1950. Han var g.m. Olga Johansdtr. fra S. Horgen 1890—1940. Barn: Ruth, Hans Johan, trelasthandler på Dyrløkke, Reidar, Edith. Wengersgaard bygde nytt uthus, men da dette brant ned etter et lynnedslag, bygde han den nåværende driftsbygning i 1918. Foruten den vanlige gårdsdriften begynte han som trelasthandler i 1917, og fra 1925 drev han sag og trelasthandel på Dyrløkke og solgte gården for kr. 95 000 til *Trygve Wetlesen* fra Sundby i Nordby 1897—1959, g.m. Martha Sundby fra samme sted 1899—1945. Barn: Grethe f. 1927, g.m. Rolf Stensrud fra Ås, Bjørg f. 1930, g.m. Ole Jens Berg fra Sørums, Solveig f. 1932, g.m. Asbjørn Bru fra Ugjestrud i Vestby, Kristian, Jorunn f. 1939. Trygve Wetlesen drev melkeproduksjon og hadde en god rødkollebesetning (17 storfe i 1939). Sønnen *Kristian Wetlesen* f. 1933 overtok etter farens død 1959. Han har i dag ca. 170 mål dyrket innmark og 360 mål skog. Av skogen har han lagt ut et stykke på vel 35 mål til kulturbeite. Fra 1963 har han ikke lenger besetning, men driver oppdrett av smågris med 10—12 purker.

DAMMEN

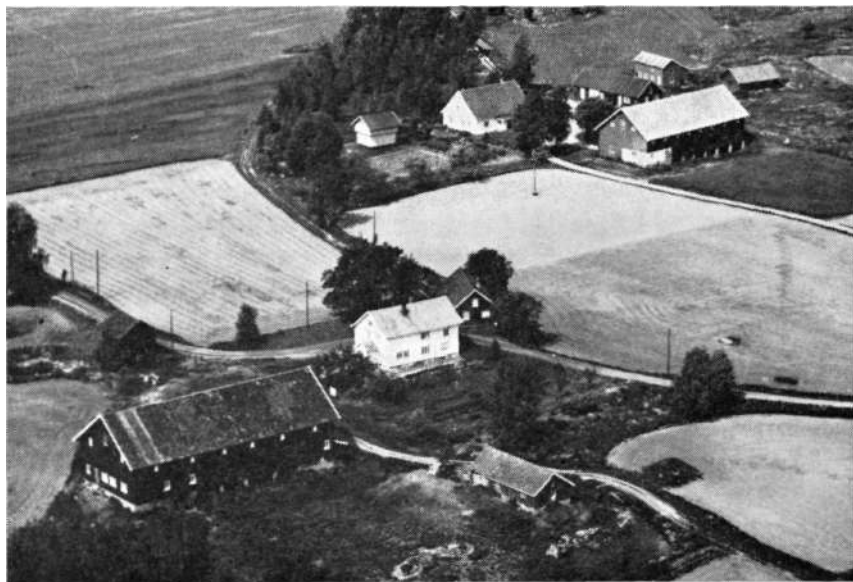
Bnr. 2.

Nils Hansen overtok Søndre Solberg etter faren 1786, men året etter skjøtet han selve gården til broren Peder, og beholdt selv bare Dammen, som ble skilt ut som egen eiendom. Nils drev nok på denne tid som møller. Allerede i 1788 solgte han imidlertid Dammen for 820 rd. til *Hans Henriksen* fra Galby-Ødegården. Salget omfattet foruten «plassen» Solbergdammen på $l^x/2$ lp. salt, et kvernhus med to kverner. Grensene beskrives i skjøtet slik: «Fra skjermedammen for 4. Solbergsag nordefter

med veien til den store sandmo, derefter sydpøst til (et) berg kaldet søndre høi fløy ved elven, derfra siden hen der hvor delet begynner». Selv flyttet Nils til Holtvet i Hurum. Hans Henriksen hadde Dammen til 1804, da han skjøtet til *Engebret Holstad*, som året etter solgte for 1500 rd. til *Lars Eriksen*. To år deretter overdro denne for 1750 rd. til *Rasmus Thoresen Ørebekk*. Han beholdt Dammen med møllebruket til 1816. Da ga han skjøte for 14 500 rd. til underlensmann *Johannes Ermesjø* og *Johannes Thoresen Leium*, og den første av disse overlot året etter sin halvdel til Johannes Thoresen. Denne gjorde imidlertid en byttehandel med løytnant *Christian Mosgaard* idet Mosgaard overlot ham Skiphelle for 700 spd., mens han betalte 1500 spd. for Dammen. Dette var i oktober 1818, og bare et halvt år senere solgte Mosgaard videre for 900 spd. til *Andreas Larsen Kvillese* fra Kråkstad, som i 1822 ga skjøte for 1100 spd. til *Kasper Syversen*. Han drev så her til sin død 1833. Han var g.m. Ellen Marie Kristiansdtr. De hadde ingen barn. Ved skiftet ble eiendommen satt til auksjon fire ganger før den ble solgt i 1836 for 609 spd. til *Kristian Johannessen* fra Svartedal. I 1850 overlot han mot føderåd til sønnen *Lauritz Kristiansen*, men han solgte tre år etter for 800 spd. til sin bror *Andreas Kristiansen*. En annen av brødrene het Reiulf. Andreas var skredder, f. i Vestby 1817, g.m. Hanna Kristoffersdtr. fra Frogn. Barn: Hermann, Alette, Kristian, Olai, Hilda, Hans, Ragna. I 1866 utvandret han til Amerika og solgte for 700 spd. til *Johan Nilsen Iversrud*, som beholdt Dammen i ti år, før han skjøtet for 1000 spd. til *Karl Andersen Solbergelven*. (Se videre der, gnr. 8, bnr. 3.)

Husmenn.

I *Solberghagen* bodde i 1801 husmannen *Anders Olsen* f. ca. 1769, g.m. Anniken Aslaksdtr. De hadde sønnene Andreas, Johannes og Kristian. I 1828 var det skifte her etter *Kristen Olsen* og hustru. Hennes bror var Jakob Jekstadplass og søster Johanne Jensdtr., g.m. Erik skorsteinsfeier i Drøbak. Det heter at Kristen «var unægtelig ved konens død eier av det halve bo, men det andet har han ved drabet paa børnene forvirket». Det synes å ha skjedd en tragedie her. — *Ole Larsen* f. i Hobøl 1828, g.m. Kristin, f. i Sverige 1827, var husmannsfolk i 1865. Barna var Mathilde, som visstnok var født her 1855, Julius, Josefine, Konstanse, August. De holdt 2 kuer og sådde $\frac{1}{2}$ tn. bygg, $\frac{1}{2}$ tn. havre og satte $\frac{1}{2}$ tn. poteter.

Nedre og Øvre Solberg

MATRIKKELGÅRDEN MELLOM-SOLBERG

Gnr. 7.

Mellom-Solberg var fullgård 1577. 1648 var skylda $\frac{1}{2}$ skp. 8 lp., eller 38 lp. salt, som ble forhøyet i 1654 til 39 lp. 1657 kvegskatt av 2 hester, 9 kuer, 7 sauer, 1 gris. Gården lå øde i 1660 og betalte derfor ingen tiende 1661. 1666 tiende av 13% tn. havre, 1% tn. blandkorn, $\frac{1}{2}$ tn. hvete; 1705 av 22*4 tn. havre, 4% tn. bl.korn. 1723: Matr.nr. 1. Måtelig god jord. Skog til husbehov, brensel og noe smålast. Skylda er nå forhøyet til 2 skp. salt. 1802: Skylda satt til 1 skpd. 13[^] lp. tunge. Skog til brensel, gjerdefang og litt smålast for salg. 1838: Nytt matr.nr. 7. Ny skyld 7 dir. 2 ort 6 skil. 1866: *Bnr. 1*: 160 mål leir- og sandjord. Ca. 27 mål god og tilstrekkelig havn like ved gården. Ca. 500 mål alm. god skog. Noe tungbrukt, alminnelig godt dyrket. — *Bnr. 2*: 161 mål leir- og sandjord. Ca. 27 mål god og tilstrekkelig havn nær gården. Ca. 290 mål god skog. Lettbrukt, alminnelig godt dyrket.

Offisielle oppgaver over husdyrhold, utsæd og kornavling.

År	Hester	Kuer og ungdyr	Sauer	Utsæd tn.	Avling tn.
1661	2	7	3	4	7H
1723	2	12		8	13
1802	2	10		10	14
1866	4	11	4	7	16% 109

Høyavlingen 1723 oppgitt til 20 lass, 1866 til 160 skpd.

Husdyr og utsæd (i tn.) på hvert bruk i 1866.

Bnr.	Hester	Storfe	Sauer	Griser	Hvete	Rug	Bygg	Havre	Poteter
1	2	8	4	1	%	Vs	Vs	1	8
2	2	7	3	1	H	Vi	Vi	7	8

Eiere av Mellom-Solberg.

Ås kirke eide 8 lp. salt i Mellom-Solberg. Denne parten kom til ved to anledninger. Først i 1357, da Åsmund Gunnarsen på Bjørke i Våler skjenket Ås kirke 2 øyresbol for årtidehold. Dette godset er også oppført i RB. En gang på 1300-tallet fikk dessuten presten Jon, sannsynligvis i Ås, 7 ørtugsbol i «den vestre gården» av Mellom-Solberg som erstatning av Torgeir på Disen og kona hans. Kirken beholdt disse 8 lp., som i nyere tid kom til å hvile på gården som løs landskyld.

Resten av skylda, 32 lp., var i 1611 oppdelt i to like store eiendomsparter. Den ene var i brukerens eie; den andre eide Nils Tomter i Ås. Denne ble fra 1618 bruker av Mellom-Solberg og eide alt bondegodset i gården.

Brukere på Mellom-Solberg.

Oluf Lauritsen brukte fra senest 1569. Dette året var han en av de to bonderepresentantene i tvisten om eiendomsretten til fossene og sagene i Solbergelva. 1591 var Oluf lensmann og ble valgt, sammen med Herluf Tomter og Hallvard Revog, til å representere bøndene i Ås ved Kristian IV's hylling i Oslo. *Torgier*, som brukte fra før 1608, var trolig hans

sønn. Foruten at han eide 16 lp. s. i sin egen gård, betalte han odelsskatt av hele Ekeberg (1 skp. s.), 1 skp. mel i Risum i Våler og 6 lp. s. i Glemme i Vestby. Han var altså en holden mann. Enda rikere var dog *Nils Eriksen*, som etterfulgte Torgier i 1618. Nils hadde til da brukt Tomter i Ås, en gård som siden gikk opp i Vollebekk. Allerede 1611 eide han mer enn 4 skp. tunge, ca. 1 skp. salt samt 2 huder i en rekke gårder, derav 16 lp. s. i Mellom-Solberg, og fra sin overtagelse av gården betalte han odelsskatt av 32 lp i den. Det meste godset hadde han arvet etter faren, som det var skifte etter i 1594. Nils hadde to brødre, Stener og Tollef, samt datteren Inger, g. Lm. Bjørn Nilsen Løvestad i Spydeberg, 2. m. Paul Olsen Løvestad. Sannsynligvis giftet han seg med enken etter Torgier. Nils var en aktet mann i bygda. Mens han bodde på Tomter, i 1610, var han i Oslo sammen med Jon Kvestad og Gunder Myrer som fullmektig for Ås-bøndene ved prins Kristians hylling. Hans etterfølger på Solberg het *Truls*, som brukte fra 1630 eller litt før. Det er ikke sikkert, men dog sannsynlig at han var sønn av Nils. Truls eide 15 lp. s. i gården samt en liten part i Ekeberg. De øvrige 15 lp. av bondegodset i gården eides nå av Alf Søgård i Marker. Som sine forgjengere drev Truls sag i Solbergelva, men han hadde saga sammen med Aslak Ørud (se denne under Ørud). Hans kone het Joron, og han hadde sønnene Torer, Levord og Mathias, som trolig var av et tidligere ekteskap, samt Svend, Maren og Marthe. Etter mannens død 1649 fortsatte Joron bruken alene til 1653. Da giftet hun seg med *Oluf*, og han drev nå hele Mellom-Solberg til 1660. Ved skiftet etter Truls var det meste av brukerens eiendomspart kommet på andre hender. Skylda ble forhøyd med 1 lp. i 1654, og dette ble lagt til den parten som Alf Søgård hadde eid. Den var nå kommet på Guttorm Asperuds hånd, og disse 16 lp. forble i denne Kråkstad-bondens og hans etterkommeres eie helt til etter 1723. Av de 15 lp. som Truls hadde eid, tilhørte i 1655 6 lp. Amund Galby, mens bonden selv, Oluf Solberg, hadde 5 lp. og hans stebarn 4 lp. Det ble dårlig med Oluf på slutten. Han var «utarmet», og siste året lå hele gården øde. I 1661 har så brødrene Levord og Mathias Trulssønner overtatt driften. Men nå var hele gården på fremmede hender, idet Amund Galbys arvinger «og broder» eide hele den ene bondeparten, 15 lp.

NEDRE SOLBERG

Bnr. 1.

Levord Trulsen f. ca. 1636 brukte gården i en menneskealder. Han var lagrettemann i 1690. På denne tid drev de to bøndene på Mellom-Solberg sammen med Svend Galby den 2. saga i elva og hadde tillatelse til å skjære 600 bord her. *Levord* døde ca. 1709. I 1711 hadde hans enke gården. Hennes sønn var soldat, men det var vel han som sto for gårdsdriften. Senest 1715 ble bruken overtatt av *Kristoffer Thoresen*. Han fikk dog ikke sitte lenge i fred her, idet Anon Svendsen, sønn av Svend Galby, gjorde gjeldende odelskrav, bl. a. på grunnlag av et skjøte i 1667 fra barna etter Truls Solberg på 10 lp. til hans farfar Amund Levordsen Galby, som i alt eide 13 lp. i Mellom-Solberg. *Kristoffer Thoresen* hadde selv fått kjøpt en liten part på vel 2 lp., men nå ble han dømt til å vike plassen for *Anon Svendsen*, samt betale 6 rd. i saksomkostninger. Imidlertid solgte Anon ganske snart til *Aslak Karlsen*, som brukte gården fra før 1723 til etter 1725. Da solgte han sin eiendom, 11 lp. s., til Nils Kringerud, som også fikk kjøpt de øvrige 5 lp. av *Levord Pepperstad*, *Paul Støttum* og *Kristoffer Grønberg*, alle fra Vestby. Nils Kringerud avhendet dog Ned-Solberg til den nye brukeren *Kristoffer Kjellsen* fra Myrer, som overtok ca. 1729. Med de 4 lp. som var benefisert Ås kirke, eide nå *Kristoffer* hele Ned-Solberg. Hans kone het *Maren Larsdtr.* For et lån på 180 rd. pantsatte han gården til *Anders Galby*, og i 1741 ga han skjøte for 299 rd. til *Peder Bentsen*, som også var fra Myrer. *Peder* var g.m. *Sissel Kjellsdtr.* fra Rommerud. Barn: *Kristian*, *Ole*, *Gunhild*, g.m. *Johannes Ellefsen Ekeberg*, og *Kjell*. *Peder* døde 1778, og *Sissel* ble sitende med gården. Men ved skiftet etter henne i 1786 var det sønnen *Ole Pedersen* ca. 1749—1834 som løste. Etter avtale ble taksten satt så lavt som 400 rd. mot at *Gunhild* skulle få gå likt med ham i arven etter moren. *Ole* var g.m. *Kirsti Pedersdtr.* fra Drøbak. Barn: *Kristian*, *Sissel*, g.m. skipper *Jakob Mathisen* i Bergen, *Ingeborg*, g.m. *Ole Klommestein*, *Maren Kristine*, *Abigael*, g.m. *Kristoffer Solberg* på Pytt, *Gunhild*, som en tid tjente hos *Thomas Heftye* i Kristiania og senere bodde hos søsteren i Bergen, og *Helene*. *Kirsti* døde 1810, men *Ole* satt i uskiftet bo til 1821. Ved skiftet dette året ble gården taksert til 1600 spd. Formuen var brutto 1866 spd., netto 1704 spd. *Oles* besetning var 1 hest, 6 kuer, 4 sauer, 3 gjess. Den eldste sønnen *Kristian Olsen* 1788—1850 overtok nå bruken,

men Ole sto som eier til sin død, da Kristian løste for 1050 spd. Han var g.m. Anne Dorthea Hansdtr. Nord-Solberg. Barn: Olaus, forretningsmann i Gøteborg, Anne Kirstine, g.m. Andreas Halvorsen på Øvre Solberg, Peter, som i 1869 var stykkjunker og bodde i Pannewitz's gård i Piper-viken, Helene, bodde hos sin bror i Gøteborg, Svend, kommandersersjant og gårdbruker på Stamnes i Såner, Hans Anton, lensmann i Nes på Hedmark, Anne Severine, g.m. Hans Amundsen Nord-Solberg, Kristoffer, som utvandret til USA og døde 1868 i Victoria i British Columbia, Kristian August, som bodde i Drøbak. De mange barna ble altså spredt «for alle vinde», og ingen av dem ville løse gården da skiftet etter moren ble holdt 1869. Den ble taksert til 2800 spd. og solgt på auksjon til *Johannes Hansen Jord* 1837—1915, som fikk skjøte 1871. Han var visstnok fra Hjol i Vestby. G.m. Emilie Dehli 1844—1926. Barn: Hans, Harald, Johan, Karl, Helene. I 1898 solgte han fra Børrebråten. Ned-Solberg drev han til 1905, da han skjøtet for kr. 15 000 til *Hans Støkken*. Denne solgte videre i 1909 for kr. 18 500 til *Ingvald P. Jensen*, hvis enke Engel Marie overdro i 1912 for kr. 19 000 til *Anton Johannessen Bru*, fra Bru i Ski. G.m. Gurine Jensen fra Ramstad i Enebak. Barn: Minda.

Bru satte opp nytt stabbur 1914 og bygde drengestue og bryggerhus i 1925. Året etter solgte han for kr. 62 500 til *Johan Bjerke* (se ham under Nordre Bjerke). Bjerke restaurerte den gamle hovedbygningen, bygde grisehus 1928 og i 1939 ny uthusbygning med låve, fjøs og stall. Besetningen var like før siste krig 4 hester, 10 kuer, 8 ungdyr, 50 griser. Dessuten drev Johan Bjerke endel sølvrevavl. I 1945 overtok han farsgården og solgte Nedre Solberg til sin bror *Petter Bjerke* f. 1907, g.m. Esther Bøler f. 1910. Barn: Anne Berit f. 1940, g.m. Trygve Hoel, Vestby, Eva f. 1943. Petter Bjerke legger hovedvekten på korndyrking og husdyr. I 1962 hadde han 1 hest, 8 kuer, 6 ungdyr, 6 griser. Av skogen, som opprinnelig var på 450—500 mål, er fra ca. 1930 utparsellert omkring 200 mål til hyttetomter. Innmarka er nå på 115 mål dyrket + 85 mål beite. Skogen ca. 250 mål.

ØVRE SOLBERG

Bnr. 2.

Mathias Trulsen f. ca. 1639 døde eller oppga bruken nokså tidlig, og det ser ut til at broren Levord i noen år hadde hele Mellom-Solberg.

Men allerede ca. 1680 eller noe før ble Øvre Solberg overtatt av *Peder*, som var lagrettemann 1681. Også *Peder* var en av de «saugbrugende» bønder som i 1706 måtte stå til rette for å ha angitt sagbordene sine til opptelling før de hadde funnet kjøper til dem. Ved registreringen for den såkalte skoskatten i 1711 heter det at *Peder* og hans hustru har sin sønn og «sønneqvinde» boende hos seg på gården. Dette var antagelig *Anders Pedersen*, som overtok bruken en gang før 1723. *Anders* var forøvrig gift to ganger, sist med *Marie Larsdtr.* Datteren *Karen* f. 1613 var fra første ekteskap, sønnene *Johannes* og *Hans* fra annet. Da *Anders* døde 1729, hadde han en besetning på 1 hest, 6 kuer, 1 tyr, 1 kvige, 7 sauer, 1 gris og 2 gjess med 4 unger. Blant løsøret var noen kister på loftet og i svalen, en vev med alt tilbehør, taksert til 1 rd., samt halvdelen i «et saugredskab», 8 rd. Men økonomisk var stillingen ikke så bra. Brutto formue var 75 rd., gjelden utgjorde 71 rd. Dertil kom imidlertid at åboten var stor, «for stor for en bøgselmand». Avlingen var jo ikke kommet i hus, og var heller ikke så stor at den kunne dekke åboten. *Jon Ener sen* som overtok, kom vel derfor til dårlige hus. Men han ble nå boende her til sin død i 1745. Han var g.m. *Kirsten Jakobsdtr.* Elle og hadde sønnen *Hans*. Han etterlot seg ikke noen stor formue, men enken kunne da «declarere at dette Sterboe ej ringeste skilling er skyldig, hvercken til kongen, kircke, præsten, skolen, fattige eller andre». *Kirsten* hadde vel en viss slektsstolthet; hun kom jo av en velstående familie. Det var *Nils Kringerud* som nå var blitt eier også av *Opp-Solberg*, de 16 lp. (+ bygsel over 4 lp.) som *Asperud-bøndene* hadde eid. Han bygslet gården i 1747 til *Kristen Paulsen*, g.m. *Mari Jensdtr.* *Kristen* satt på *Solberg* til 1757, da han overtok *Kinn* og flyttet dit. Hans etterfølger *Lars Pedersen*, g.m. *Gunhild Andersdtr.* ble selveier i 1759. Da fikk han kjøpt gården av enken etter *Nils Kringerud* for 380 rd. Men bare noen få år etter overdro *Lars* til løytnant *Helmuth Christopher Weldingh* f. ca. 1717 på godset *Edelgave* i *Smørum* på *Sjælland*. I november 1762 ble han forflyttet fra *Trøgstad* til *Søndre Follo* kompani, og det var vel ved denne tid han kjøpte *Øvre Solberg*. Han var blitt forlovet med *Ingeborg Andersdtr.* *Holt* fra *Kråkstad*, datter av en underoffiser, og ifølge tradisjonen i slekten falt dette slett ikke i farens smak. Han sendte derfor *Helmuths* eldre bror til *Norge* for å ordne opp i forholdet. Denne skal imidlertid ha vendt tilbake ganske oppglødd og erklært at «Vil ikke *Helmuth* ha henne, så drar jeg deropp og tar henne!» Giftermålet fant sted 11/5 1750. Gjennom sine syv barn har han atskillig etterslekt på *Follo*. Sannsynligvis var

det Helmuth Weldingh som bygde hovedbygningen på Opp-Solberg. Han tok avskjed fra det militære 1765, men fortsatte å bo på Solberg inntil han solgte i 1771 for 680 rd. til *Thore Rasmussen* fra Elle. Selv ble Weldingh begravet ved Frogn kirke 10. april 1773. Thore måtte forøvrig ut med ytterligere 100 rd., da Nils Kringeruds svigersønn Ole Andersen Kjekstad i Røyken benyttet seg av sin sønn Anders' odelsrett til å skaffe seg en ekstraintekt. Det samme gjorde han på Kringerud. Thore Rasmussen 1744—1808 var første gang g.m. Karen Sebjørnsdr. Ørud ca. 1742—74; barn: Marie, g.m. Anders Jørgensen Pytt. Annen gang g.m. Karen Simensdr. Gultvedt, d. 1. jan. 1808; barn Halvor d. 1808, Kasper d. 1808, Berthe, g.m. Johannes Ørud, Seline d. ung. 1808 var altså et sorgens år på Solberg. Halvor Thoresen var g. m. sitt søskenbarn Abigail Hansdr. Gultvedt, og det ble nå deres 3 år gamle sønn *Andreas Halvorsen* som løste gården for taksten 1800 rd. ved sin verge, morfaren Hans Gultvedt. Bruttoformuen etter Thore var 2632 rd., netto 2558 rd. Så lenge Andreas var mindreårig, ble gården drevet av Ole Pedersen på Ned-Solberg. I 1832 ble Andreas g.m. hans sønnedatter Anne Kirstine Kristiansdr. 1814—90. Barn: Anton Vilhelm, Johan Kristian, pantelåner i Kristiania, Hans Thorvald, Andrine Henrikke, g.m. Kristian Holstad, Kristiania, Mathea Cecilie, g.m. Ole Pytt, Kilda Alida, g.m. Gunerius Abrahamson Solberg, gårdbruker på Klommestein. Andreas var en driftig bonde. Ved sin død 1876 eide han gården gjeldfritt. Den ble da taksert til 3550 spd. Formuen etter ham var brutto 5113 spd., netto 4762 spd. Hans enke løste for taksten. 1883 overdro hun for kr. 14 200 til sønnen *Anton Andreassen* d. 1909 og flyttet til datteren på Klommestein, der hun døde syv år senere. Anton var g. 1. gang m. Johanne Hansdr. Ekeberg d. 1883. Barn: Karl, Anne Marie, Hulda, Hans, Otto. G. 2. gang m. Ottilie Hansen fra Idd f. 1861. Barn: Oskar, Arnt Ludvig, Håkon, Gunda, g.m. Hans Abrahamson Huseby, Ragnhild, Aagot. I 1884 sluttet Anton Andreassen og hans svoger Karl Ekeberg kontrakt med Hermann Oppegaard, som fikk rett til å anlegge tre isdammer, ishus m.v. i skogen opp for Kjeppestadbukten. Ved siden av gårdsbruket drev Anton for egen regning nede ved sjøen i Ekebergs skog et lite teglverk, der han lagde murstein som han fraktet på egen jakt til Drammen og solgte der. I 1911 skjøtet han gården til sønnen *Karl Antonsen Solberg* 1865—1930, g.m. Emilie Iversrud fra Ås 1869—1930. Barn: Alfred f. 1891, Camilla f. 1893, Harald (se nedenfor), Johanne 1897—1942, Clarisse f. 1901, Ragnhild f. 1905, g.m. Jakob Klever, Larvik, Gunvor f. 1909, g.m. Jens Raanaas på Eike-Solberg, Karen

1912—42. Karl Solberg påbygde det gamle stabburet 2. etasje i 1920. Ved foreldrenes død 1930 ble gården overtatt av barna, som beholdt den sammen til 1943, da *Harald Solberg* f. 1895 overtok alene Han er g.m. Ingrid Hansen fra Hamar f. 1900. Solberg bygde bryggerhuset 1938, og året etter ble dette påbygd med to vognskjul. I 1958 oppførte han ny uthusbygning. Gården har nå ca. 140 mål innmark. Derav bruker han ca. 90 mål til korn og 8 mål til poteter. Resten er eng og beite. F. t. har han 2 kuer + 7 ungdyr. Skogen er på ca. 200 mål.

Husmenn under Mellom-Solberg.

Det var nok i *Børrebråten* at *Sander Christiansen* bodde med sin familie i 1801. Han var matros og hadde ikke jord til huset. Hans kone het Frederika Nilsdtr. og deres sønn Kristian. Foruten et oppfostringsbarn og konens far, Nils Akselsen, bodde her også Sara Jensdtr., ugift almisselem, med sine to barn. *Håkon* og *Nils Halvorsen* ga i 1829 skjøte på huset for 40 spd. til kjøpmann Nils Carlsen i Drøbak. Deres far har trolig vært husmann her. — Etter denne tid kjenner vi ikke navnene på noen husmann i *Børrebråten* før *Olaus Thoresen* som i 1898 fikk skjøte på plassen for kr. 1500 av Johannes Jord, Nedre Solberg.

MATRIKELGÅRDEN NORDRE SOLBERG MED GUDSHAGEN

Gnr. 8.

Nordre Solberg var fullgård 7577. 1648 var skylda $\frac{1}{2}$ skpd. salt, som 1655 ble forhøyet til 2 skp. $i\frac{1}{2}$ lp. s. 1664 var skylda av Gudshagen $i\frac{1}{2}$ lp.s 1656 kvegskatt av 2 hester, 10 kuer, 8 sauer, 3 griser. 1661 tiende av 30 tn. havre, 5 tn. blandkorn; 1666 av 20 tn. havre, $i\frac{1}{2}$ tn. bl. korn, y_2 tn. rug, y_2 tn. erter; 1705 av 22 $\frac{1}{2}$ tn. havre, 2 $\frac{1}{2}$ tn. bl.korn. Dragongårdsbesiktigelse 1689—90: Besetning 3 hester, 7 kuer, 6 ungdyr, 11 sauer, 3 griser, 2 geiter, som kan leve av gårdens avling i gode år. Utsæd 10 tn. havre y_2 tn. blandkorn. Høyavling (med undergården) 40 lass. Skog til gjerdefang og brensel. En halv sag som er «bevilget at maa skieres paa aarlig 200 bord», men der man tidligere kunne skjære 2000 bord. Den

kan ikke holdes oppe hvis den ikke tillates brukt. 1692: Har 3. Solberg - sag, som skjærer 600 bord.

1723: Matr.nr. 2. Måtelig god jord. Skog til husreparasjoner. 1 husmann med 1 skjepe utsæd. Skylda foreslås redusert med 3% lp. tunge.

1802: Skylda oppgitt til 2 skp. 5 lp. salt, nå satt til 1 skpd. 17*4 lp. tunge. «Skowen er til deels udhugen», men kan ennå gi noe sagtømmer samt litt smålast for salg. En bekkevern kan bare drives vår og høst og brukes bare til husbehov. Til gården ligger % i en bygdesag (Pytt-saga i Vestby) «med samme Wand-Fald som Qwernebruget»; gir eieren ingen annen fordel enn materialer til eget husbehov vår og høst. 2 husmannsplasser.

1838: Nytt matr.nr. 8. Ny skyld 10 dir. 2 ort 16 skil.

1866: *Bnr. 1:* 189 mål leir- og sandjord. Alminnelig god og noenlunde tilstrekkelig skoghavn nær gården: ca. 255 mål tildels meget god skog. Lettbrukt, godt dyrket. — *Bnr. 2:* 163 mål leir- og sandjord. Alm. god og tilstrekkelig skoghavn nær gården. Ca. 166 mål for størsteparten meget god skog. Middels lettbrukt, alm. godt dyrket. — *Bnr. 3. Solbergelven:* 22 mål sandjord. Dårlig og utilstrekkelig skoghavn nær gården. Gjerdefang og brensel til husbehov. Ca. 129 mål dårlig skog. Like ved fjorden, meget besværlig forbindelse. Middels lettbrukt, alm. godt dyrket.

Offisielle oppgaver over husdyrhold, utsæd og kornavling.

År	Hester	Kuer og ungdyr	Sauer	Utsæd tn.	Avling tn.
1661	2	8	5	7	%Vi 35
1723	2	11		7	14^
1802	3	12		8	14
1866	4	13	5	7	21%

Høyavling 1723 oppgitt til 22 lass, 1866 til 185 skpd.

Husdyr og utsæd (i tn.) på hvert bruk i 1866.

Bnr.	Hester	Storfe	Sauer	Griser	Hvete	Rug	Bygg	Havre	Poteter
1.	2	7	3	1	Vi	%	Vs	8	8
2.	2	9	4	1	Vi	Vi	%	10	10
3 .	0	2	0	0	0	0	y A		1 4

Eiere av Nordre Solberg.

Hele Nordre Solberg er gammelt bondegods, som senest fra begynnelsen av 1600-tallet var på brukerens og hans nærmeste families hånd.

Brukere av Nordre Solberg.

Amund Solberg, som brukte fra senest 1610, var trolig en sønn av Jon Elle. Han var meget velstående. Foruten det meste av sin egen gård, eide han 8 lp. mel og 8 lp. salt i Haug i Ås, 1 skp. mel og 10 lp. salt i Revog i Vestby, 1 skp. og 1 fj. s. i Pytt og 10 lp. t. i Haver. Dette godset beholdt han omtrent ubeskåret til 1636. Da gikk hans eiendom i Nord-Solberg ned til 16 lp., og også det øvrige ble noe redusert. Dette skyldes vel trolig skifte, kanskje etter hans kone. I 1648 eide Amund 15 lp og sønnen Jens Haug 15 lp. i Nord-Solberg. Fra 1623 skattet han også av Gudshagen, iy_2 lp. s. Det var en liten ødegård som lå på høyden ved skogkanten nord for Solberg, opp mot Haver. Vi kjenner ingen selvstendige brukere her, og gården ble sikkert tatt opp av øde av Amund Solberg. Men dette alene kan vel neppe forklare at Nordre Solberg i 1655 fikk sin skyld forhøyet til 2 skp. iy_2 lp. salt. Amund var nok en dyktig bonde, som antagelig utvidet gårdens innmarksareal betraktelig. Fra begynnelsen av sin brukertid og opp til ca. 1640 hadde han også stadig sag i drift, og da vårfloppen i 1629 også tok hans sagdam, fikk han den omgående reparert igjen. Follobøndene klaget på denne tid over den tyngende skyssplikten og prøvde etter evne å unndra seg den. I 1656 måtte Amund bøte 2 mark sølv fordi han hadde nektet å skysse herr Bent Koch som var på vei til kansler Friis's begravelse. Året før hadde han måttet bøte like mye for å ha vist motvillighet ved leveringen av båndstaker til «hans kongelige majestets fornødenhet». Allerede i 1652 var forresten Amund Solberg og hans sønn Jens Haug blitt dømt til å betale en større bot fordi de hadde unndratt seg skatt ved ikke å oppgi sitt odelsgods. Foruten Jens hadde Amund sønnene Fredsten, Gudmund, Hans og Jens. De to første ser ut til å ha vært temmelig vidløftige. Begge to pådro seg bøter for leiermål, Fredsten til og med med fogden Henrik Sørensen's hustru Astri Olsdr. — riktignok før hun og Henrik ble gift. Fredsten måtte bøte for et halvt leiermål. Det ble nemlig påstått at også Gunder på Ås skulle ha hatt Astri hos seg etter at hun ble forlovet med Henrik Sørensen. På samme tinget måtte Gudmund svare på tiltale fra Oluf Gultvedt for å ha truet ham med en

bøsse, «og ville ha skutt ham». — Amund døde visstnok i 1660, og gården ble overtatt av sønnen *Hans Amundsen*. Han later heller ikke til å ha vært noen utpreget fredsommelig natur. I 1659 ble han stevnet og dømt til å bøte 4 mark sølv for å ha hogd Mikkel Tomter «noget lidet i hoffuedet med en degen» da de ble uvenner på vei til Moss. Men i 1661 var Hans selv lagrettemann. Bare et par år etter ble imidlertid bruken overtatt av broren *Jens Amundsen* f. ca. 1601. Det var vel han som tidligere hadde brukt Haug i Ås. Jens fungerte som lagrettemann i 1666. Hans arvegods i Solberg var $\frac{x}{2}$ skp. salt. Dette pantsatte han til Jens Husvik for 40 rd. og greide visstnok ikke å innløse det igjen før sin død ca. 1682. På denne tid var hele Nord-Solberg kommet i Rasmus Matsen Elles besittelse, og det ble dennes sønn *A non Rasmussen* f. ca. 1650—1741 som overtok etter Jens. Han var jo forøvrig dattersønn av gamle Amund Solberg. Anon ble selv eier av 1^1 skp. i Solberg. Av dette arvet han $\frac{1}{2}$ skp. etter faren, $\frac{y}{2}$ skp. kjøpte han i 1725 av broren Jakob Elle. 1 fjerding makeskiftet han med søsteren Kirsten Revog mot gods i Elle, og 1 fj. fikk han kjøpt i 1692 av Kristoffer Pytt, Peder Fjøser, Simon Roksrud, Peder «i Gudbrandsdalen» og Karl Olsen. På denne tiden var Nord-Solberg dragonkvarter. Under inspeksjonen i 1690 opplyste Anon at han også hadde halvparten av en sag, der det tidligere kunne skjæres 2000 bord, men der kvantumet nå var skåret ned til 200 bord. Dette var under lønnsomhetsgrensen, og saga måtte nedlegges dersom han ikke fikk bruke den på skikkelig vis. Ved samme høve sies det at $\frac{iy}{2}$ lp. av skylda gjelder «det Engestøcke», d.v.s. Gudshagen, som nå må regnes for å ha gått helt opp i Nord-Solberg. Anon var gift tre ganger: 1. g.m. Maren Kristoffersdtr. Barn: Lars, kom til nedre Kroksrud, Rasmus, kom til Øvre Kroksrud (se nedenfor), Anne g.m. Søren Børsumsrud, Marthe, g.m. Kristoffer Thoresen Grønberg i Vestby. 2. g.m. Ingeborg Larsdtr. Ørud d. 1724. Barn: Fredrik, Lars, Gunhild, g.m. Hans Jakobsen. 3. g.m. Anne Sørensdtr. Barn: Ingeborg, Anne. I 1725 var Anons besetning 2 hester, 10 kuer, 3 kviger, 2 tyrer, 8 sauer, 2 geiter, 2 ungbukker, 1 purke, 1 liten galte. Anon Rasmussen brukte helt til 1732, men de siste årene hadde han hjelp av sønnen *Fredrik Anonsen* 1706—33, g.m. Berthe Eriksdtr. Leium. Barn: Lars f. ca. 1730, Anne d. 1746. Fredrik døde imidlertid allerede i 1733, og halvbroren *Lars Anonsen* drev deretter Nord-Solberg i 7 år før hans bror *Rasmus Anonsen* 1685—1755 overtok i 1740. Ved skiftet etter faren i 1741 het det at husene var i «meget slet stand, fast hvert hus

af nye maa opbygges». Rasmus var g.m. Anne Jakobsdr. Tomta og hadde barna Lars (se nedenfor), Anne, g.m. Simen Skjellerud, David Solbergbråten, Kirsten, Maren, g.m. Henrik Andersen fra Ermesjø, Dorthe. Samme året som han overtok, lånte Rasmus 200 rd. av Nils Kringerud mot pant i gården. Dette lånet greide han dog å innløse, og i 1741 fikk han også skjøte på broren Lars Kroksruds 11 lp. Dessuten arvet han 5 lp. etter moren, og 5 lp. kjøpte han i 1726 av Einar Pedersen Treider. Ved sin død eide han 1 skp. 1 lp. i gården. Dette ble taksert til 300 rd. Taksten ble ikke satt høyere «i betraktning til husenes slette og ruinerede tilstand». Nord-Solberg var fortsatt dragongård, og kvartermester Hans Treider meldte fra at dragon- og hestemunderingen trengte reparasjon for 8 rd. Eldste sønnen *Lars Rasmussen* påtok seg selv reparasjonen av husene. Han sa at da moren var gammel og skrøpelig, formodet han at hun ønsket å oppgi gården. Hun mente imidlertid at dette trengte nærmere overveielse, og det ble ingen overtagelse for Lars før i 1759, selv om det var han som brukte etter farens død. I 1759 inngikk Lars føderådskontrakt med moren. Etter denne skulle hun bla. ha «et godt kvarter fisk og et par sko» i året. Samtidig sluttet han avtale med broren David, som skulle ha husmannsplassen Solbergbråten, der han selv eide husene. 1756 solgte Lars Solberg og Torgeir Hansen Pytt sin halvdel av 4. Solberg-sag for 24 rd. til Morten Harboe. På denne saga var det tillatt å skjære 700 bord i året, og Harboe overførte nå sitt kvantum på 350 bord til sin sag i Kjøya under Nord-Dal. Lars var g.m. Ambjørg Rasmusdr. Barn: Jakob, som kjøpte 0. Kroksrud, Rasmus d. 1784, g.m. Mari Karlsdr. Hvitstein, som giftet seg igjen med Ole Olsen Torp, Anne Marie, g.m. Paul Torgersen Treider, og Gunhild, g.m. skipper Nils Case. I 1784 solgte Lars halve gården til svigersønnen *Paul Treider* for 550 rd. Av husene gjaldt det nordre stuebygning samt halvparten av uthusene. Ved skiftet etter Lars i 1793 dokumenterte Treider sitt skjøte, men han drev som gjestgiver i Drøbak og bodde aldri på Solberg. Den halvparten som Lars beholdt, bestemte han at datteren Gunhild skulle ha med odels- og åseterrett for samme sum, og det ble derfor den andre svigersønnen, *Nils Case*, som fikk denne delen av Nord-Solberg. I 1797 fikk han dessuten skjøte av svogeren Paul Treider på dennes halvdel for 2000 rd. Den som forpaktet gården i disse årene, var Ole Asbjørnsen, g.m. Berthe Jensdr. De hadde barna Johannes, Kristine og Gunhild. I 1803 solgte så Nils Case for 5400 rd. til *Engebret Hansen Holstad*, og året etter fikk denne skjøte også på hus-

mannsplassene Solbergdammen og Solbergbråten med Tornesløkka. Engbret Hansen var lensmann. Ved sin død i 1806 hadde han 1 hest, 10 kuer og 10 sauer. Han eide hele Nord-Solberg, som ble taksert til 5220 rd. Hele boet var på 6088 rd., men da gjelden ble trukket fra, var det tilbake bare 1570 rd., og det var ingen stor sum, da inflasjonen forlenget var begynt. *Hans Olsen* fra Lyshaug i Hobøl fikk auksjonsskjøte på gården. Han hadde også fått kjøpt tilbake Solbergelva, men i 1819 ga han skjøte på denne eiendommen samt jordstykket Korporalbakken for 700 spd. til Jørgen Karlsen. Hans Olsen døde 1848. Hans barn var Kristoffer, som døde omtrent samtidig med ham selv, Svend, kom til Ørebekk, Ole (se nedenfor), Anne Dorthea g.m. Kristian Ned-Solberg, Anne Oline, g.m. Jens Skoftestad. Noen år før sin død, i 1844, hadde Hans latt gården dele i to, idet bnr. 2 ble utskilt og solgt til sønnen Ole Hansen.

NORDRE SOLBERG (Eike-Solberg)

Bnr. 1.

Kristoffer Hansen var sersjant og gårdbruker på Pytt, men skulle nok overta Eike-Solberg ved farens død. Imidlertid døde han kort tid før denne, i 1848. Skiftet ble holdt på Solberg. Han var g.m. Abigael Olsdtr. fra Nedre Solberg. Barn: Ole Sigvart Pytt, Hanne Marie, g.m. Nils Vilhelmsen Toverud, Pauline, g.m. Johannes Næs, Andrine d. 1896, Severine, Lina, g.m. gårdbruker Karl Kase, Årvold i Rygge, Anne Kristine, g.m. Anton Evensen, Henriette, g.m. Anders Kroer. Flere av barna utvandret til Amerika. Ved skiftet etter Kristoffer ble gården taksert til 2300 spd. Svend Ørebekk, som var verge, solgte gården for 2450 spd. til brødrene *Johannes* og *Svend Kristiansen Saxebøl* fra Hobøl, men bare to år etter overdro disse for 2800 spd. til *Hans Kristian Amundsen* fra Knalstad i Vestby 1821—71, g.m. Anne Severine Kristiansdtr. fra Nedre Solberg. Barn: Kristian, Hilde Amalie, g.m. Alfred K. Baltzersen, Storsand, Harald, Karl, Oskar, Konrad, Agnes, g.m. Hans Johansen, Olai, kom til Ekeberg i Ås. Anne Severine satt i uskiftet bo helt til 1901. I hennes tid ble hovedbygningen påbygd en etasje. Hun lot utarbeide et kart over gården (før 1900), der disse jordenavnene er nevnt: Vest for veien: Skau vollen, Bukselåret, Hyttetomta, der det finnes tomt etter en smie, Brønnstykket, Andersvollen, som ble delt fra Vestfeita av den nå

Nordre Solberg, bnr. 1

gjenlagte Tornesbekken; øst for veien: Østfeita, Fjøsstykket, Askedalen, Breiåkeren, Furuvollen, Strømsenga, Hestehagen (i det nordøstlige hjørnet). Sønnen *Kristian Hansen Solberg* fikk skjøte 1901. Han bygde bryggerhus med vognskjul. I 1911 solgte han for kr. 25 000 til *Johan Nordahl Brun*, sønn av kaptein Brun på Tver kjegla. Han solgte fra bnr. 5, Breiveiløkka, i 1915. To år senere, i 1917, skjøtet han gården for kr. 48 000 til *Kristian Raanaas* fra Rånas i Eidsberg 1866—1950. G.m. *Karen Glenne* 1879—1960. Barn: *Thale* f. 1904, *Jens* (se nedenfor), *Helge Raanaas* på N. Sogsti, *Åsta* f. 1910, g.m. møller *Johan Johansen Fossan* i Vestfold, *Hans Raanaas* på V. Berg, *Kåre* f. 1916, *Kristian* f. 1920, *Karin* f. 1923, g.m. *Henning Westeraas*, *Sandar* i Vestfold. *Kristian Raanas* kom hit fra Ekeberg, som han hadde hatt i tre år. Han bygde nytt stabbur 1924, potetkjeller og grisehus 1925 og 1930, redskapsskjul 1940. Inntil krigen la han hovedvekten på melkeproduksjon og hadde en utmerket rødkollebesetning. I 1939 var det 3 hester, 14 kuer, 5 småfe, 159 griser og endel høns. Eldste sønnen *Jens Raanaas* f. 1906 overtok gården i 1951 etter å ha forpaktet i noen år. G.m. *Gunvor Solberg* fra Øvre Solberg f. 1909. Barn: *Ragnhild* f. 1941, *Ellen* f. 1945, *Karl Kristian* f. 1947. Han legger hovedvekten på dyrking av korn og poteter. Arealet på innmarka er nå ca. 190 mål, skogen ca. 272 mål.

Nordre Solberg, bnr. 2

NORDRE SOLBERG

Bnr. 2.

Ole Hansen 1804—80 fikk kjøpt halve gården av sin far i 1844. Skjøtet fikk han 1848 ved farens død. G.m. *Karen Pedersdtr. Bjørlin* f. i Ås 1811, d. på Solberg 1884. Barn: *Herman*, skipskaptein, *Kristian*, kom til Skoftestad, *Peter*, skipskaptein, *Karl Anton* (se nedenfor), *Klara*, g.m. skomakermester *Kristian Vestby*, *Konstanse*, *Alette*, g.m. skipsfører *Joakim Severinus Norup*, *Pauline Julie*, g.m. los *Carl Johan Rasch*. Ved skiftet i 1880 fikk sønnen *Karl Anton Solberg*, som da bodde på Fjøser, gården utlagt mot å gi sin mor fritt husrom og sommerved så lenge hun levde. Han var g.m. *Pauline Jensdtr. Skoftestad*. I 1885 solgte han fra en parsell, Sagskogen (bnr. 4, 0/29) til broren *Kristian Skoftestad*. I 1903 overdro han til sin eneste sønn *Jens Adolf Solberg*, g.m. *Ingeborg Hansdtr. Ellefsen*, og fire år senere solgte denne til *Kristian Andreassen Gidlerud*. Han drev til 1913, da han p.g.a. sykdom flyttet til Ekholt ved S. Sogsti og solgte (skjøte 1914) for kr. 27 700 til *Johan Bruu* fra Bru i Ski f. 1882. G.m. *Oline Severine Berg* fra Jølster i Sunnfjord

1892—1959. Barn: Gunvor Anna f. 1914, g.m. Asbjørn Ermesjø, Johanne (se nedenfor), Anne Marie f. 1930, g.m. Johannes Kvarme, Ås. Johan Bruu bygde nytt stabbur i 1917, bryggerhus i 1921, og i 1925 rev han den gamle uthusbygningen som, i hvert fall delvis, var fra 1711, og bygde ny. I likhet med sin nabo på Eike-Solberg hadde Bruu tidligere en meget god rød-kollebesetning. I 1939 holdt han 2 hester, 17 kuer, 4 ungdyr, 16 griser og endel høns. Dessuten drev han med grønnsaker og poteter. I 1942 ble husmannsplassen Breivei nedlagt og jorda lagt til innmarka. Fra samme året ble gården forpaktet av svigersønnen *Torkel Klynderud* f. 1913, g.m. Johanne Bruu f. 1918. Barn: Jon Anton f. 1943, Thoralf f. 1946, Laila Marie f. 1953. Klynderud kjøpte Nord-Solberg i 1949. Året før hadde Johan Bruu bygd seg nytt hus, Solas (bnr. 11), et par hundre meter nordvest for gården. Torkel Klynderud drev melkeproduksjon helt til 1964, men har nå lagt om til korn- og potetdyrking. Innmarka er i dag på 190 mål, skogen på 160 mål.

SOLBERGELVA MED DAMMEN

Bnr. 3 og gnr. 5 bnr. 2.

Etter husmann *Ole Olsen* ble det holdt skifte her i januar 1760. Enken het Anne Hansdtr., og eneste barn var den $\frac{1}{2}$ år gamle sønnen Jakob. Ole hadde 2 kuer og 5 sauer. Bebyggelsen på plassen besto av 2 stuer under ett tak, låve med to lader og en tilbygd skykue, 1 fjøs, 1 grisehus, 1 bryggerhus og 1 kjøln. Alle husene var i dårlig og «for-rådnet» stand, og taksten ble bare 22 rd. Formuen var på brutto 42 rd., netto 11 rd. Lars Rasmussen Solberg fikk kjøpt husene, og i 1786 solgte han dem til husmannen *Jørgen Amundsen*, som skjøtet i 1792 for 199 rd. til *Aslak Hansen* 1732—1815. Nå var det stuebygning, som inneholdt stue med kakkelovn og kjøkken med skorstein, uthus med 2 lader og 3 skykuer, en fjøsbygning, smie, vedskjul og en stall. Aslak var g.m. Kirsti Olsdtr. Barn: Sibylla, Anne, Olea. I 1801 kaltes plassen Solberg-hagen. Aslak satt nokså bra i det. Ved sin død hadde han 4 kuer og 3 sauer. Husene ble taksert til 213 spd., og nettoformuen etter ham var 256 spd. Gårdeieren Hans Olsen Solberg kjøpte husene, og i 1819 ga han skjøte på hele Solbergelva samt «jordstykket» Korporalsbakken for

Solbergelva

700 spd. til *Jørgen Karlsen*. Denne måtte nok låne mye for å greie dette kjøpet, og ikke lenge etter fikk madame Petronelle Carlsen eksekusjonsutlegg hos ham for gjeld. Men han beholdt Solbergelva til 1837, da *Jon Pedersen* fikk auksjonsskjøte for 188 spd. Han og hans hustru Johanne Andreasdr. opprettet gjensidig testamente 1841, og han, som levde lengst, testamenterte i 1855 sin eiendom til broren Lars Pedersen i Kristiania, søsterbarna Karl Andersen og Johanne Andersdr., samt farger Jørgensen og matros Hans M. Thoresen. Disse andre ga deretter skjøte til *Karl Andersen* 1828—82. Han var født i Hobøl, men skal ha bodd på Hagelund i Ås, der han hadde slekt. G.m. Johanne Olsdr. fra plassen Tiltvedt under Trømborg i Eidsberg 1833—1913. Barn: Johan, Lauritz, Kristian, Jenny Marie, Jens Alfred, Inga Pauline. I 1867 fikk Karl Andersen overdratt seg to skogstykker mot å frafalle retten til å ta brensel og til havn i Nord-Solbergs skog. På denne tid holdt han 4 kuer og sådde % tn. hvete, % tn. bygg, 2 tn. havre og satte 4 tn. poteter. Ved siden av drev han sitt egentlige yrke, skomaker. For 1000 spd. kjøpte han Dammen i 1876, og den har siden hørt sammen med

Solbergelva. Hans enke var i 1886 med i avtalen med H. H. Parr, som fikk bygsle endel grunn til oppførelse av isanlegget. Hun satt i uskiftet bo til sin død 1913. Da overtok de tre søsken Jens, Jenny og Inga eiendommen i fellesskap, og i 1919 ga søstrene skjøte til sin bror *Jens Alfred Karlsen 1876—1963*. Han var g.m. Petra Pedersen Grøstad 1885—1934. Barn: Karl, Fritz Grøstad f. 1918, Jakob Karlsen f. 1920, John Sagen f. 1922. Eldste sønn *Karl Karlsen* f. 1916 overtok i 1958. G.m. Maren Gunvor Krogstad fra Eidsskog f. 1915. Han har nå ca. 40 mål innmark og ca. 300 mål skog, hvorav 60 mål produktiv. Innmarka består av i alt 13 forskjellige stykker. I Saga — som Solbergelva oftest kalles i dag — er det mest sandjord, i Dammen mold- og leirjord. På den gamle plassen Korporalsbråten er det ca. 3[^] mål dyrket mark. Tomta etter den gamle stua kan ennå ses her. Ovenfor husene på Solbergelva er det får etter den gamle veien som gikk sørover mot Hvitstein-traktene, mot Sigrid Undsets Hestvika. Karlsen har bygslet bort ca. 90 mål til hytte-tomter, samt til «Sunnaas ørretoppdrett», der det er anlagt 19 støpte kummer og stort fryseri i ny bygning, som også inneholder leilighet. Av husene i Solbergelva er hovedbygningen bygd av Johanne Andersen i 1903 for penger som hun tjente i forbindelse med istrafikken. Fjøset er visstnok fra 1884, låven fra ca. 1888. Tidligere sto fjøset der hovedbygningen står i dag. Bryggerhuset er fra 1870-80-årene. Det kalles også «Smia», da det her er innrettet et smedverksted som ble brukt av Jakob Olsen, kalt Skiphelle-smeden. Han var dyktig som smed og ellers en altnuligmann og bodde ofte her i Saga.

Husmenn under Nordre Solberg.

Solbergbråten. Det var skifte her i februar 1755 etter *Jakob Hansen*, g.m. Anne Olsdr. Han holdt 1 ku på plassen. Formuen etter ham var 28 rd., og det var også gjelden. Framhuset besto av 1 stue med kakkellovn, en kove, to svalekover. Dessuten var det en låve med lade og fjøs samt vedskjul. Etter Jakobs død flyttet *David Rasmussen* hit. Han var nest eldste sønn på gården, og det var jo ganske vanlig at den som ikke var odelsmann, tok i bruk en husmannsplass under gården når han giftet seg. David var g.m. Helene Størkelsdr. Filtvedt d. 1764. Barn: Anon (se nedenfor) Marthe f. 1761. David hadde 4 kuer, 4 sauer og 1 gris, men han hadde sikkert avtale med broren Lars om beiterett i Solbergskogen. Foruten de tidligere nevnte husene var det i 1764 et løvhus og

en kjone. Da David døde 1766, ble taksten 170 rd. Formuen var brutto 340, netto 278 rd. Man ble enige om at plassen skulle «konserveres» for barna, og Lars Solberg skulle drive den til de ble myndige. Det ble da også *Anon Davidsen* f. 1758 som overtok som husmann da han ble gammel nok. Han var g.m. Marthe Johannesdr. Kykkelsrud. Barn: Henrik f. ca. 1790. Men i 1804 solgte han Solbergbråten og Tornesløkka for 380 rd. til Engebret Hansen på Solberg, som samtidig kjøpte Dammen.

Breivei. *Hans Johannessen* som bodde her i 1865, var ungkar, f. i Ås ca. 1830. Han hadde ingen dyr da, men sådde % tn. bygg, % tn. havre og satte 3 tn. poteter. I 1885 fikk *Johan Edvin Andersen* og hustru husmannsfeste på plassen med et tillagt skogstykk mot 60 kr. årlig avgift og med rett til å ta kvist og stubb hos eieren. Johan fikk skjøte på Breiveiløkka (bnr. 5 0/11) i 1915, og sønnen *Johan Andersen* f. 1882 overtok eiendommen. Men ved hans død 1957 kjøpte Jens Raanaas av dødsboet, og Breivei ble igjen lagt til gården.

Solbergsand. *Karl Johannessen* f. ca. 1835, g.m. Inger Hansdr. fra Spydeberg. Barn: Johan, Hermann. I 1865 sådde han % tn. bygg, % tn. havre og satte 2 tn. poteter. — Den siste husmannen her het *Ole Larsen Solbergsand* d. 1917. Da han døde, kjøpte Kristian Raanaas husene tilbake til gården.

Korporalsbråten. I 1860 fikk *Ole Larsen* husmannskontrakt for 12 spd. årlig på 5 mål jord. Det var *Petter Olsen* fra Eidsberg som bodde her med sin familie i 1865. Han var dagarbeider og reiste rundt og drev endel handel. Han hadde hest og satte 7 tn. poteter. Ellers ingen dyr eller utsæd. G.m. Karen Jensdr. Barn: Martin, Johanne, Kristian, Johan.

Kroksrud

Kroksrud er en del av Solberggrenda. Gården ligger 95—105 m.o.h. ved enden av den offentlige bygdeveien som tar av sørover fra Drøbak-Vestbyveien like øst for Haver. Fra Kroksrud fortsetter en privat vei ned til Solbergstrand.

Innmarka har for det meste bare svak helling, men er noe mer kupert i øst og langs bekken som går sørøstover mellom husene på Øvre og Nedre Kroksrud. Jordsmonnet er vesentlig sand- og leirmold.

På alle kanter grenser Kroksrud mot Solberg-gårdene, unntatt i øst, der Solbergelva danner grensen mot Vestby herred.

Navnet, av gno. *Kroksrud*, er sammensatt av rydningsmannens navn *Kr6kr* og *rud*, rydning. Ennå i 1743 var Krok i bruk som mannsnavn på Follo. Gården ble ryddet i begynnelsen av kristen tid. Krok var kanskje en sønn eller en frigitt trell fra Solberg, som jo utvilsomt er den opprinnelige gården i denne delen av bygda. Men de mange fortidsfunn som er gjort her, viser at det har bodd folk i disse traktene atskillig lengre tilbake i tiden.

Kroksrud ble delt i to omtrent like store bruk ca. år 1700. Fra Nedre K. (bnr. 2) ble i 1823 solgt et skogstykke på $\frac{1}{2}$ lp. s., som tre år senere ble delt i to stykker å % lp.: Kroksrud plass (som også ble kalt Hafslund) og Kroksrud skog, h.h.v. de senere bnr. 4 (0/34) og 5 (0/16) som sammen med bnr. 4 av Nord-Solberg utgjør det nåværende Nedre Kroksrudsand. Bnr. 3 Kroksrudsand (0/04) ble i 1848 skyldsatt og utskilt fra bnr. 2, og den lille parsellen av Nedre K. bnr. 6 (0/02) ble skilt ut 1884. Den kalles nå Øvre Kroksrudsand. Kjøyta bnr. 7 (0/10), nede ved sjøen, ble frasolgt Nedre K. 1899.

Den eldste bebyggelsen på Kroksrud, før gården ble delt, skal ha ligget mellom de nåværende tun, ca. 150 m. SV for husene på Nedre K. Da man omkring 1930 begynte å pløye dypere her, tok man opp en del murrester. På begge Kroksrud-gårdene er det også i dag delvis gammel bebyggelse. Hovedbygningen på Øvre K. skal være fra begynnelsen av 1800-årene, og den delen av uthuset som er bygd av tømmer, samt bryggerhuset, er vel også fra forrige århundre. Vognskjulet er bygd ca. 1880—90. — På Nedre K. er hovedbygningen og stabburet oppført i 1780-årene, mens uthusene er av nyere dato. Ved en klart markert rund gravhaug ca. 100 m. øst for hovedbygningen sto i eldre tid en kjone.

Skogen strekker seg i en lang kile ned til sjøen, med Nedre Kroksruds part nederst. Her er det tildels temmelig brattlendt. Den store sandmoen i skogen vel 1 km. sør for husene på Øvre K. skal etter tradisjonen ha vært brukt som ekserserplass, og det fortelles også at det en gang under den store nordiske krig fant sted en trefning her. — I den nordlige delen av utmarka ligger tre felt med gravrøyser. Noen av disse minner sterkt om endel av gravene på det nordre feltet, steinringfeltet, på Hunn i Borge i Østfold. De kan muligens være fra tiden omkring Kristi fødsel. I en av røysene fant man en miniatyr skafthulløks (Univ. Oldsaksamling nr. C 27796). Ca. hundre meter øst for hovedbygningen

på Nedre K. ligger som nevnt en urørt rundhaug. På tomten for den gamle bebyggelsen og andre steder på gården har Haakon og Hans Krogsrud samlet en hel del fragmenter av gjenstander fra forhistorisk tid.

Av husmannsplasser ble *Kroksrudsand* i det nordvestlige hjørnet av gårdsområdet tatt opp omkring 1800 eller noe før. Frasolgt 1848. Den såkalte *Kroksrudplass*, eller Kroksrudbråten, ble ryddet 1826, men eiendommen var da allerede frasolgt gården. *Blomberghytta* lå i skogen mellom Øvre og Nedre Kroksrudsand og hadde bare litt jord til. *Kjøyta* nede ved fjorden var plass under Nedre Kroksrud før den ble solgt fra i 1899. Den ble ryddet i 1837. *Børrebråten* lå helt nede ved sjøen, dels under Kroksrud, dels under Nedre Solberg. Ble visstnok tatt opp etter 1875, men i dag står bare noen hustuffer igjen. Også på *Tidemannsenga* på Nedre Kroksrud var det i noen få år en husmannsplass, som ble tatt opp ca. 1790. Selv hustuftene er nå borte, og den nøyaktige beliggenhet kjennes ikke.

På Øvre Kroksrud er de! nå 142 mål innmark. 30—40 mål brukes til korn, 15—20 mål til kulturbeite, noe til rotvekster og resten til eng. Besetningen er 2 hester, 7—8 kuer og 3 ungfø samt endel griser og høner. Skogen er på ca. 250 mål. — Nedre Kroksrud har 120 mål innmark, hvorav det dyrkes korn på ca. 70 mål, poteter på 30 mål og høy på 20 mål. Det er vel 300 mål skog. Endel hyttetomter er blitt frasolgt de siste årene.

MATRIKKELGÅRDEN KROKSRUD

Gnr. 6.

Kroksrud var fullgård 1557 med en skyld på 1 skp. salt. 1656 kvegskatt av 2 hester, 5 kuer og 5 sauer. 1661 tiende av 17% tn. havre, 5 tn. blandkorn, 1666 av 17% tn. havre, 2% tn. bl.korn og 1 tn. rug, 1705 av 15 tn. havre og 1% tn. bl.k. Dragongårdsbesiktigelse 1689—90: 2 hester, 6 kuer, 7 ungdyr, 8 sauer, 4 griser. Besetningen kan ikke leve av gårdens avling. Utsæd 5 tn. havre. Høyavling 20 lass. Ingen skog til gården. 1723: Matr.nr. 4. Måtelig god jord. Skog til husbehov og brensel. Skylda foreslås forhøyet med 5 lp. tunge. 1802: Skylda satt til 16% lp. tunge. Utsæd 10 tn. Besetning 2 hester, 8 fe, 5 sauer. Skog til gjerdefang og

brensel, samt litt smålast for salg. 1838: Nytt matr.nr. 6. Ny skyld 6 dir. 4 ort 17 skil.

1866: *Bnr. 1:* 107 mål leir-, sand- og myrjord. Bare en ubetydelig del av utmarka er egnet til oppdyrking. Alm. god og tilstrekkelig skoghavn nær gården. Ca. 246 mål meget god skog. Noe tungbrukt, godt dyrket. — *Bnr. 2:* 100 mål leir-, sand- og myrjord. En myr i havna på ca. 15 mål kan dyrkes opp. Skoghavn nær gården, ikke tilstrekkelig. Ca. 307 mål mindre god skog. Tungbrukt, alm. godt dyrket. — *Bnr. 3:* Y_2 mål sandjord. Lettbrukt, godt dyrket. — *Bnr. 4:* 11 mål sand- og myrjord. Havna ligger like ved innmarka, består av ca. 6 mål åsmark og er meget dårlig og utilstrekkelig. Tungbrukt, måtelig dyrket.

Offisielle oppgaver over husdyrhold, utsæd og kornavling.

År	Hester	Kuer og ungdyr	Sauer	Utsæd tn.	Avling tn.
1661	2	6	2	8	6H
1723	2	8	8	8K	22i/2
1802	2	8	6	10	
1866	3	11	3	8	19*4
					107H

Høyavlingen 1723 oppgitt til 14 lass, 1866 til 135 ;skpd.

Husdyr og utsæd (i tn.) på hvert bruk i 1866

Bnr.	Hester	Storfe	Sauer	Griser	Hvete	Rug	Bygg	Havre	Erter	Poteter
1.	2	6	4	2	V.	V,	1	6	0	10
2.	1	7	4	1	Vi	Vi	VA	7	VA	10
3.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	VA
4.	0	1	0	0	0	0	V	2	0	0

Eiere.

Kroksrud tilhørte i middelalderen Hovedøy kloster. Etter dettes ødeleggelse i 1532 gikk den store godssamlingen, og deriblant Kroksrud, over til kronen, som eide gården helt til Søren Jensen Bærøe på Husvik fikk auksjonsskjøte på den i Christiania ved det store krongodssalget i 1726. Prisen var 250 rd. Søren Bærøes enke Else Vind v. Rummelhoff giftet seg med den senere sorenskriver Christian Behman, som dermed ble eier av Kroksrud. 1741 solgte han gården til brukeren Rasmus Anonsen.

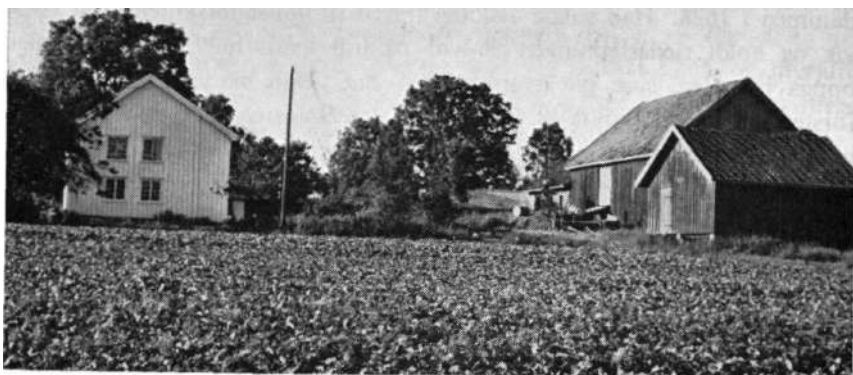
Brukere.

Jørgen betalte landskyld til lensherren på Akershus 1557. Han var trolig g.m. *Sigrid*, som er oppført som bruker i 1560. *Jens* kjørte i 1601 frem skattetømmer som han skyldte for 1596. Ca. 1606 ble han avløst av *Kjell*. Han ser ut til å ha drevet godt. I Solbergelva hadde han en flomsag, der han år om annet skar 15—25 tylfter bord, inntil flommen ødela dammen i 1628. Han solgte atskillig trelast til hollenderskutene ved Husvik og holdt tjenestedrengen Halvor på full lønn. 1629 døde han eller oppga bygselen, som ble overtatt av *Svend*. Han måtte betale 18 rd. i førstetake. *Svend* brukte til 1645, da *Endre Helgesen* f. ca. 1574 tok hele gården i første bygsel og betalte 20 rd. for dette. Men i 1650 fikk han en halvningsbruker, *Rasmus Matsen*, som var g.m. en datter av Amund Nord-Solberg, og disse to brukte nå Kroksrud sammen til Endres død ca. 1667. Han var da 93 år gammel, og det var vel sønnen Thore som sto for den daglige driften. I 1668 overtok Rasmus som medbruker på Elle og flyttet visstnok dit, men ennå ti år senere oppgis han som bruker på Kroksrud. Trolig har han drevet sin part av K. med leid hjelp. Men fra 1678 hadde *Thore Endresen* f. ca. 1630 gården alene. På denne tid var Kroksrud rytterkvarter, og Thore var dragon. Han ble avløst som bruker av *Anders*, som dog bare brukte noen få år. *Anders* var sannsynligvis Thores bror og kom fra Sør-Solberg. Vi vet ellers ingen ting om ham her på Kroksrud. Det var på denne tid at gården ble delt for godt i to bruk.

ØVRE KROKSRUD

Bnr. 1.

Dette bruket ble tatt i bygsel en gang før 1705 av *Jakob Rasmussen*. Sammen med sine naboer på de nærmeste Solberggårdene ble Jakob og Ole Kroksrud innkalt i 1706 av fogden fordi de hadde tillatt seg å anmelde sin beholdning av sagbord til opptelling før bordene var blitt solgt. På den måten kunne vel kongens kasse gå glipp av skattepenger. Jakob var gift, men hadde visstnok ingen barn, og i april 1721 ble bygselen på de 10 lp. s. overtatt av *Rasmus Anonsen*, sønn av Anon Nord-Solberg. Fra ca. 1730 brukte han visstnok også den nordre delen, og Rasmus ble eier av hele Kroksrud da han i 1741 fikk skjøte på 1 skp. s. for 500 rd.

Øvre Kroksrud

av prokurator Christian Behman. Men da hadde han allerede overtatt Nordre Solberg (se ham der). Kroksrud solgte han i to halvparter, den øvre for 260 rd. til svigersønnen *Hans Enersen* fra Fuglegården i Vestby, som tok gården i bruk. For å greie kjøpet måtte Hans ta et lån på 200 rd. hos Nils Kringerud og satte da i pant sin del av Kroksrud samt alle sine øvrige eiendeler. Men han fikk nok lite glede av handelen, for allerede 1746 døde han, og enken Karen Rasmusdr. solgte i januar året etter for 225 rd. til *Lars Larsen* fra Torp. Han var gift tre ganger: 1. g.m. Ingeborg Kristoffersdr. d. 1762, som tidligere hadde vært g.m. Amund Olsen og Helge Klemmetsen Torp, 2. gang m. Marthe Larsdr., visstnok fra Drøbak, og 3. g.m. Maren Jensdr. Klommestein 1751—83. Bare i det siste ekteskapet var det barn, nemlig sønnen Lars f. 1780. I 1762 hadde Lars en besetning på 1 hest, 7 kuer, 6 sauer og 2 griser. Ved skiftet etter Marie var det omtrent like mange dyr på gården, og blant løsøret ble det registrert en huspostill samt syv andre bøker. Lars hadde da avtalt med *Jakob Larsen* fra Nord-Solberg at denne skulle kjøpe gården for 625 rd. Formuen i boet var 831 rd., og det var ingen gjeld. I januar i784 ble det

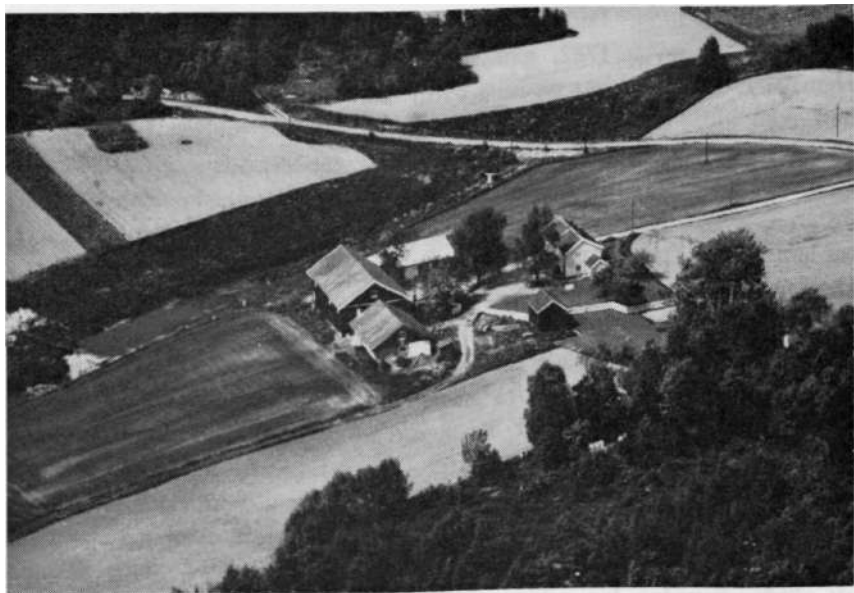
også utstedt skjøte til Jakob Larsen, men han døde visst allerede samme året, og hans eneste arving, faren Lars Rasmussen Nord-Solberg, overdro da Øvre Kroksrud for 710 rd. til ungkar *Kristen Rasmussen*. Han drev gården til 1792, da han flyttet til Tokerud og solgte for 980 rd. til *Karl Torgersen Treider*. Denne var visstnok skredder og bodde i Drøbak, så gården har han vel overlatt til forpaktning. 1/1 1800 ga han skjøte for 1090 rd. til *Jens Hansen*, som lånte det meste av kjøpesummen av Treider. Han var født 1759 på Nordre Brekken i Ås. Med ham fikk Øvre Kroksrud en stabil bruker, som arbeidet seg frem til gode kår. Han var g.m. Johanne Paulsdr. 1765—1839. Barn: Hans 1793—1817, Paul 1796—1833, Maren f. 1798, Sibylla f. 1801, g.m. Anders Sperreviken. Av sønnene var Paul en flink gartner som særlig interesserte seg for poding av frukt. Hans gartneridrift var i det hele ganske fremskreden for sin tid. Men begge guttene døde altså tidlig, og det ble svigersønnen *Anders Kristiansen Sperreviken* som overtok gården ved Jens's død 1838. Taksten på gården var da 1400 spd. Anders's og Sibyllas barn var Johan Christian (se nedenfor), Hans Petter, g.m. Lena Hansdr. Røis, var skipskaptein og omkom i 1864 på Skånekysten under en av de harde novemberstormene, Anders Martin, styrmann, død av skjørbuk i Nordishavet, Anne Marie, g.m. snekkermester Even Alfsen i Kristiania. Det var skifte etter de to ektefellene i juli 1853. Taksten på gården var da: innmark 1250, utmark og skog 400, hus 200, tilsammen 1850 spd. Besetningen var 1 hest, 8 kuer, 10 sauer. Den eldste sønnen *Johan Christian Andersen* 1833—1907 løste gården for takstsummen. Han var g. 1. gang m. Sameline Hansdr. Ekeberg f. 1835 d. ca. 1875. Barn: Josefine Amalie f. 1858, g.m. toller Marius Holm, Kristiania, Hans Hjalmar (se nedenfor), Karl Sigvard (se Nedre K.), Petter Henry f. 1864, Gustav Adolf 1866—1913, kom til Kroksrudsand, Juul Severin f. 1868, d. ca. 1883. Christian Krogsrud ble tidlig kjent som en drivende gårdbruker, en av de første i Frogn som drev systematisk vekselbruk. En gang Anders lå syk, pløyde den 16-årige Christian opp alle vollene uten at faren visste det. «Christian kommer til å ruinere meg aldeles», sa Anders ute av seg da han fikk greie på det, «hvor skal jeg nå få for fra?» Men naboene trøstet ham med at gutten saktens visste hva han gjorde. Det gikk jo også bra. Fra faren arvet Christian sin politiske interesse. Han var venstres leder i bygda og visstnok den første her som kjøpte seg flagg uten unionsmerke. En gang det var foredrag på Bilitt, hadde Christian pyntet talerstolen på forsiden med det rene norske flagget og hengt et tilsvarende på veggen bak talerstolen. En

av de mer høyreorienterte blant bygdefolket bemerket at Christian Krogsrud kunne nå i hvert fall ha brukt ett flagg med unionsmerke. Til dette svarte han bare: «Du synes da vel du som jeg at det er best å være rein både foran og bak?» — Annen gang giftet Christian seg i 1883 med Marie Karlsdr. Skaug, enke etter Hemming Leium, og i de neste fem årene bodde han på Leium, men brukte begge gårdene. 1888 flyttet han imidlertid tilbake til Kroksrud og bodde her til sin død. Han satte opp nytt vognskjul og mursteinsfjøs og bygde til uthusbygningen. Den eldste sønnen *Hans Hjalmar Krogsrud* 1860—1933, som var overkontrollør ved Bærumsbanen, fikk skjøte 1908. Men det var broren Karl på Nedre Kroksrud som overtok driften av Øvre Kroksrud sammen med sin egen gård. Ved Hans Hjalmar Krogsruds død 1933 ble gården kjøpt av hans brorsønn *Hans Henrik Karlsen Krogsrud* f. 1890, g.m. Helene Greni f. 1893, fra Nes på Romerike. Barn: Anni f. 1926, Gunvor f. 1929, g.m. Christian Baardli, Oslo. Hans Krogsrud er en av de relativt få i bygda som fremdeles driver med dyr, og han har en god besetning av melkekuer.

NEDRE KROKSRUD

Bnr. 2.

Han som overtok dette bruket ca. 1700, het *Jon*. Allerede før 1711 gikk bruken over til *Oie Jonsen*, kanskje hans sønn, som fornyet bygselen i 1720. På denne tid brant husene på Kroksrud ned; etter hva folk sa, på grunn av at Mogens Holter og de andre folkene hadde vært uforsiktlige med ild og lys på låven da de tresket korn der. Det ser ut til at *Rasmus Anonsen*, som fra 1721 var bruker på Øvre Kroksrud, også overtok denne delen av gården fra ca. 1730, eller kanskje noe før. Han ble som nevnt selveier, og da han flyttet til Nord-Solberg 1740, solgte han Nedre K. for 250 rd. til broren *Lars Anonsen* f. ca. 1682. I dette salget fulgte også med y_A av den femte Solberg-saga med redskaper. Lars var g.m. Åse Jakobsdr. fra Tomta. Ved skiftet etter henne i 1743 ble det opplyst at før broren Rasmus overtok Nord-Solberg og Lars flyttet til Kroksrud, hadde Lars brukt Nord-Solberg i syv år, altså siden den tredje broren Fredriks død. Lars var nå dragon. Økonomisk var det ikke så bra for ham. For å

Nedre Kroksrud

overta Nedre Kroksrud hadde han måttet ta et stort lån hos Sebjørn Linnestad, som han nå skyldte 200 rd. med pant i gården. N. Kroksrud ble samtidig taksert til 160 rd. Da også andre kreditorer gjorde sine krav gjeldende, besluttet sorenskriveren at både fast og løst gods i boet skulle selges ved auksjon. Her fikk Lars tilslaget på gården for 170 rd. med Sebjørn Linnestad som kausjonist. Løsøret innbrakte vel 48 rd. Formuen var brutto 218 rd., gjelden 287 rd. Vergemålet for barna til broren Fredrik Anonsen ble tatt fra Lars og overlatt Sebjørn Ørud, som nå var deres stefar. Ennå fire år drev Lars på Kroksrud, men i 1748 måtte han selge gården og sin del av saken for 250 rd. til *Thomas Simensen* og flyttet til Elle-enga, der han var husmann til sin død 1760. Thomas var g.m. Anne Jansdtr. Barn: Sissel, Jan, Simen, som kom til Nordre Ekeberg i Ås, og Kristine. Thomas Simensen brukte gården helt til 1783. Da døde Anne, og Thomas ønsket å oppgi sitt bo til deling mellom barna. Eldste sønnen Jan skulle overta gården, som ble taksert til 550 rd., og Thomas tok føderåd hos ham. *Jan Thomassen* f. ca. 1750 hadde før han overtok Kroksrud i 1784, brukt Søndre Linnestad siden 1776. Han var g.m. Maria Olsdtr.

Børsum f. ca. 1754. Barn: Malene f. 1776, g.m. Åsmund Børsum, Daniel f. 1780, Kristine f. 1782, g.m. Henrik Willumsen (se nedenfor), Anne Henrika f. 1784. Jan var en raus natur som likte å slå stort på. Det slapp han ikke alltid så heldig fra. En dag hadde han presten på besøk og Maria serverte vafler. «Du får smøre på så det blir jevnt og slett, for rett og slett skal en bonde være», mente Jan. Ved et annet høve sa han kort og godt: «Legg på smør som om det er møkk!» På Nedre Kroksrud flyttet han husene fra den gamle tomte og bygde både den nåværende hovedbygningen og stabburet samt de øvrige hus på gården. Det fortelles at hans far sa: «Du bygger for stort, Jan! Du slepper ikke ut.» «Å jo, jeg hogger store dører, så jeg kommer nok ut!» svarte Jan. Og ut kom han også, sa folk. Han måtte gå fra gården. På grunn av økonomiske vanskeligheter måtte han overlate N. Kroksrud til svigersønnen *Henrik Willumsen* f. ca. 1776 fra Sundby og flyttet selv til Drøbak, der han er oppført i folketellingen for 1801 og kalles for dreier. Imidlertid var han, i hvert fall i navnet, eier av gården helt til 1804. Da solgte han en part på 2 lp. til Søren Askehaug for 950 rd. Søren fikk også rettigheter i skogen. Resten av gården overdro Jan samme året for 1599 rd. til Henrik Willumsen, som i 1809 også fikk skjøte av Søren Askehaug på de to siste lp. Henrik var altså g.m. Kristine Jansdtr., og de hadde barna Agnete f. 1801, Wilhelm, Maren f. 1809, g.m. Halvor Askim, og Malene f. 1807. Kristine døde visstnok i 1809, og Henrik giftet seg igjen 1811 med Johanne Kristiansdtr. Barn: Johan Kristian f. 1811. I 1809 ga han grunnseddel til Mathias Andersen på «en Grund med tilliggende Urtehaug». Det var plassen Kroksrudsand. I 1809 tok Henrik takst, og husene var da en hovedbygning oppført av laft, kledd, malt og med teglsten på taket. Den inneholdt 3 værelser i første og 3 i annen etasje, alle innredet. Uthusbygningen inneholdt låve, 2 lader, 2 skykuer, stall til 3 hester og fjøs til 8 kuer. Bryggerhus, vedskjul og drengestue var under ett tak. Stabburet var i én etasje. Innmarka var godt oppdyrket og fødte 8 kuer og 1 hest. Utsæden var 12 tn. korn. Hele gården ble taksert til 1800 rd. Men det ble ikke så mange årene Henrik beholdt Kroksrud. I 1814 ga han skjøte for 3333 Rbd.NV. til skipskaptein *Jakob Trepka*, og denne overdro allerede to måneder senere for 6300 Rbd.NV. til *Andreas Hellesen* 1788—1868, sønn av Helle Paulsen Skoftestad. Han var g. 1. gang m. Ingeborg Halvorsdtr. S. Erme-sjø d. 1820. Barn: Hans Henrik d. 1816, Hans Henrik (se nedenfor). G. 2. gang m. Helene Kristiansdtr. ca. 1795—1837, som var fra en plass under Askim i Ås. Barn: Ingeborg Marie f. 1826, Karl Edvard f. 1829,

Januar Udgifter 1859

Pindlar 34 1/2 lb en part Sveriges 34	
1 1/2 lb Raffinade 30 lb smis 5 Tobak 16	1 1/2 37 13 1/2
Bladpenger Spegemakret 19 6	" 2 8
et par Bøjsinger 29 van 5 lakke: 2	" 2-10 1/2
et Quarter Salt 14 lb Tobak 16	" 2 4
4 Bismarckpund y Mr. Fern	1 3 18 1/2
Syrefild 12 Tobak 16 smis 5	" 1 9
Profetende en Flaske Probar	" " 12
Feb: Brandkontingent	5 1/2 1 1/2 2 1/2
	6 1/2 2 1/2 14 1/2

Profetende	" 3-4
1/2 lb Canda 10 smis 5 Tobak 16	" 1-5
5 1/2 lb Kaffe 44 1/2 lb 1/2 lb Canda 14 Sverig	" 4 16 1/2
Tobak 8 smis 5 Wilhelm Svensen 1 1/2	" 3 13
Sverfjæden for skovning	" 3
Erven smed for et par Fæl	1 3 4
Tobak 8 smis 3 gang 7	" " 18
	4 " 12 1/2

Marts

1/2 godt Olie 14 Tobak 8 Ven Sver Projeant	" 1 9
2 lb Kaffe 40 1/2 lb Canda 10 en godt Brandvin 28	
1 lb 2 1/2 lb Salt 40 1/2 lb 2 smis 5 Fiff 5 Sver 3	1 " 13
Siklepenger 16 - 2 lb Kaffe og Sverig 42	" 2 10
Tobak 16 smis 5	" " 26
Faktiskud og Skole skat	3 1 8
Betalt Hæsberg	5 1/2 1 1/2
	10 2 14 1/2

1744/19

Gunhild 1832—1888 (?). Andreas var sersjant og hadde deltatt i krigen 1814. Han var av en velstående familie, men selv var han ingen god økonom. I 1820-årene forpaktet han bort gården flere ganger, og i 1832 måtte han ta tvangsauksjon. Noen år tidligere, i 1823, hadde han solgt sin bror Jens Skoftestad «et skovstykke» på $\frac{1}{2}$ lp. salt. Det kaltes siden for «Kroksrud skov» og ble tre år senere delt i to, bnr. 4 og 5. Likeså solgte han i 1826 et engstykke og en hestehage, $\frac{1}{2}$ lp. s. for 200 spd. til Johan Halvorsen fra Solberg. Det var Nordre Kroksrudsand, dit Andreas Hellesen selv flyttet i 1832. Ved auksjonen i 1832 fikk sønnen *Hans Henrik Andreassen* 1816—89 skjøte med farbroren Jens Skoftestad som kurator, og samtidig fikk han også kjøpt tilbake til gården den frasolgte parsellen på $\frac{1}{2}$ lp. Tilsammen måtte han gi 1016 spd. Hans Henrik var jo bare 16 år gammel, og Kroksrud ble foreløpig forpaktet bort til Hans Olsen Klommestein. Men i løpet av få år overtok Hans Henrik selv bruken og drev gården i en menneskealder. I det offentlige liv deltok han mye og innehadde i årenes løp de fleste kommunale tillitsverv. Han var viseformann i matrikkelkommisjonen i 1860-årene, der han fungerte som skriver, og en kladd til matrikkelen finnes ennå på Kroksrud. Da grensen mellom Drøbak og Frogn skulle fastsettes, talte Hans Henrik Krogsrud ivrig for at Frogn skulle beholde mest mulig, idet han hevdet at rundt Drøbak ville det etter hvert komme mange gode skattytere for Frogn. Som gårdbruker var han også dyktig og førte nøyaktige regnskaper for gårdsdriften. Flere av disse regnskapsbøkene oppbevares av Haakon Krogsrud. I 1848 lot han Kroksrudsand skyldsette og utskille. Han var g.m. Anne Dorthe Andersdtr. fra Helgestad i Kroer. Hennes sønn i tidligere ekteskap var Anders Pedersen som kjøpte Nordre Haver. Da han ikke selv fikk noen barn, testamenterte Hans Henrik Krogsrud like før sin død gården til halvbroren Karl Edwards datter Andrine Henriette 1868—1924, som ble g.m. *Karl Sigvard Kristiansen* 1862—1946 fra Øvre Kroksrud. Deres barn er: Hans Henrik (se Øvre Kroksrud), Einar Adolf f. 1892, sporveismann og gårdeier i Oslo, Haakon Christian (se nedenfor). I mange år, fra 1908 til 1933, drev Karl begge Kroksrud-gårdene sammen, inntil sønnen Hans Henrik overtok O. K. På N. Kroksrud bygde han ny uthusbygning, slik at tunet ble atskillig utvidet. I 1899 solgte han fra Kjøyta, bnr. 7. Sønnen *Haakon Christian Krogsrud* f. 1899 overtok farsgården i 1938 etter i åtte år å ha eid og drevet gården Nordre Sagen i Sørsum. Han er g.m. Camilla Ruud f. 1900 i Lier. Barn: Asgjerd f. 1933, g.m. Knut Wærnhus, som nå forpakter N. Kroksrud og Leium, Solveig f.

1937, g.m. Tor Strand. Haakon Krogsrud har flyttet stabburet fra vest- til østsiden av tunet. På den tomte som ble ledig, oppførte han nytt ved- og vognskjul samt potetkjeller. Det gamle bryggerhuset har han revet. Haakon Krogsrud er meget historisk interessert og har samlet atskillig stoff om sin egen slekts historie. Han har vært medlem av Frogn bygdebokkomite i mange år. — Knut Wærnhus har laget dam for vanningsanlegg i bekke- draget vest for husene. I denne dammen har han også satt ut ørretyngele.

KROKSRUDSAND (ØVRE)

Bnr. 3 og 6.

Henrik Willumsen ga i 1809 grunnseddel til *Mathias Andersen Sand* på «en grund med tilliggende urtehauge», tilsammen 174 alen i omkrets. Avgiften var 1 ort pr. år. Mathias var skomaker. I 1872 overdro han, som da var over 70 år, plassen til sønnesønnen *Anders Johannessen* mot fritt opphold. Han solgte husene for 50 sp. i 1836 til *Andreas Halvorsen Solberg*, men samtidig som Kroksrudsand ble utskilt som eget bnr. i 1848, skjøtet denne tilbake til *Anders Johannessen*, som året etter overdro for 90 spd. til Maren Andersdtr. Hun giftet seg med *Peter Paulsen*. I 1855 solgte han til *Kristian Hansen Skoftestad*. Hans enke Antonette Andersdtr. ble gift med snekker *Martin Martinsen Grøtting* fra Elverum, som solgte i 1874 for 300 spd. til *Johannes Hansen Jord* på Nedre Solberg. Han beholdt K. til 1880 da han overlot eiendommen for kr. 1800 til *Helene Moe* fra Drammen, og fra henne gikk den over til broren *Julius Moe* i 1884. Han fikk også kjøpt den lille parsellen bnr. 6 (0/02) fra Nedre Kroksrud samme året. Hans bo overdro til *Karl Krogsrud*, og dennes bror Gustav Adolf Andersen bodde her i flere år. I 1916 solgte Karl Krogsrud til *Severin Aamodt*, som ga skjøte i 1923 til *Olaus Andreassen*. I 1929 ble eiendommen skjøtet til *Severin Arnesen Aamodt* og *Anton Mathiessen*, og i 1948 ble Kroksrudsand delt i to halvparter, idet fru Alma Aamodt ga skjøte på halvparten til Anton Mathiessen.

KROKSRUDESAND (NEDRE)

Bnr. 4, 5 og gnr. 8, bnr. 4.

Andreas Hellesen Krogsrud solgte i 1823 et skogstykke for 100 spd. til sin bror *Jens Hellesen Skoftestad*. Det var på $\frac{1}{2}$ lp.s. Men tre år senere solgte Jens halvparten til Ole Fredriksen. Det ble siden kalt Kroksrudbråten. Den parten som Jens hadde tilbake, besto vesentlig av skog, men Andreas Blomberg, som visstnok var skredder, hadde ryddet y_2 mål jord her og bygd hus. Derav navnet Blomberghytta. Hans enke Marthe Hansdtr. giftet seg igjen med Jens Gundersen, og Jens's stesønn skomaker Andreas Andreassen fikk auksjonsskjøte på huset 1867. Enken etter ham, Maren Andreassen, solgte i 1873 til Karl Olsen, mot at den gamle Jens Gundersen og hustru skulle få beholde et kammers. Karl Olsen fikk grunnseddel på tomten mot en avgift på 1 spd. 72 skill, i året, som skulle ytes i arbeid, men en tid etter tok han husene ned og bygde dem opp igjen på Sørli (bnr. 84). — Jens Hellesens og hustrus arvinger kjøtet i 1880 dette bnr. 5 til *Kristian Olsen Skoftestad*, sønn av Ole Hansen Nord-Solberg. Departementet fastsatte i 1891 skylda til 16 øre. I 1902 solgte Kristian Olsen til *Hans Larsen*, som var blitt eier av bnr. 4 Kroksrudbråten eller Kroksrudplassen samt i 1908 av bnr. 4 av Nord-Solberg, Sagskogen. Tilsammen danner disse bnr. Nedre Kroksrudsand, eller Hafslund, som Hans Larsen kalte det. Her bygde han nye hus, ryddet ny jord og drenerte den gamle. En tid var han med i Frogn herredstyre. I 1930 ble bruket kjøpt av *Sigurd Evensen*, og i 1941 kjøtet hans enke Josie Evensen til fru *Mary Sverdvik*. — *Kroksrudbråten* ble også kalt Kroksrudplass. *Ole Fredriksen* fikk altså kjøpt halvparten av Jens Skoftestads parsell, $\frac{1}{2}$ lp. s. Han var g.m. Gunnild Olsdtr. d. 1841. Barn: Baltzer, Anne Oline, Karen Fredrikke. De økonomiske forhold var meget beskjedne. Løspøret i boet etter Gunhild ble taksert til vel 1 spd. Sønnen *Baltzer Olsen* overtok plassen, som den kaltes, mot å betale gjelden, som oversteg formuen med 47 spd. Etter noen år greide visstnok ikke Baltzer mer, og skredder *Olaus Torkildsen Solberg*, g.m. Anne Kristine Thorersdtr., fikk auksjonsskjøte for 20 spd. 1849. Allerede samme året solgte han for 100 spd. til *Wilhelm Svendsen* fra Roksrud 1810—56, g.m. Sigrid Olsdtr. 1808—75. Barn: Sophie og Hanna, g.m. *Martin Johannessen*, som overtok stedet etter svigerforeldrene. I 1865 var det 2 kuer her, og utsæden var y_8 tn. hvete, $\frac{1}{2}$ tn. bygg, $\frac{1}{2}$ tn. havre og 2 tn. poteter. Martin Johan-

nessen solgte i 1881 for kr. 1600 til *Anders Pedersen*, som fem år senere ga skjøte for samme sum til *Hans Larsen* (se foran). 1891 ble skylda fastsatt til 34 øre.

KJØYTA

Bnr. 7.

Kjøyta

Kjøyta var husmannsplass under Nedre K. fra 1837. Den ble visstnok ryddet dette året av *Even Johannessen* fra Nordre Haver (se ham der). Sønnen *Johannes Evensen* f. ca. 1824 overtok plassen. G.m. Helene Nilsdtr. fra Ambjørnrud i Kråkstad f. ca. 1833. Barn: Martin, Anton, kom til N. Dammen, Hermann, Johan, Emilie, Hans. Johannes var skredder. Det ble den yngste sønnen *Hans Johannessen* 1865—1940 som overtok Kjøyta. Han hadde her omkring 5 mål jord, som han i det vesentlige livnærte seg ved. I 1899 fikk han kjøpt Kjøyta, som ble utskilt med skyld 10 øre. Etter skjøtet hadde han rett til gangsti, vann fra en ile samt havn

for en ku. Av naboen på Nord-Solberg fikk han senere kjøpt vei-, brygge- og strandrett. Han var g.m. Emma Johannessen 1871—1949. Deres barn er Knut Kjøyta, gartner, Hvitstein, og *John Johannessen*, som bor i Kjøyta.

Haver

Haveråsen hører til den vestlige delen av den såkalte *Åsmorenen*. Litt nord for åsens høyeste punkt, 3,5 km. fra Drøbak, ligger Haver, 125—30 m. o. h. Jordsmonnet på den tildels nokså bakkete innmarka er hovedsakelig sandblandet moldjord, men også endel leirmold. Vestbyveien fra Drøbak passerer gjennom gårdsområdet.

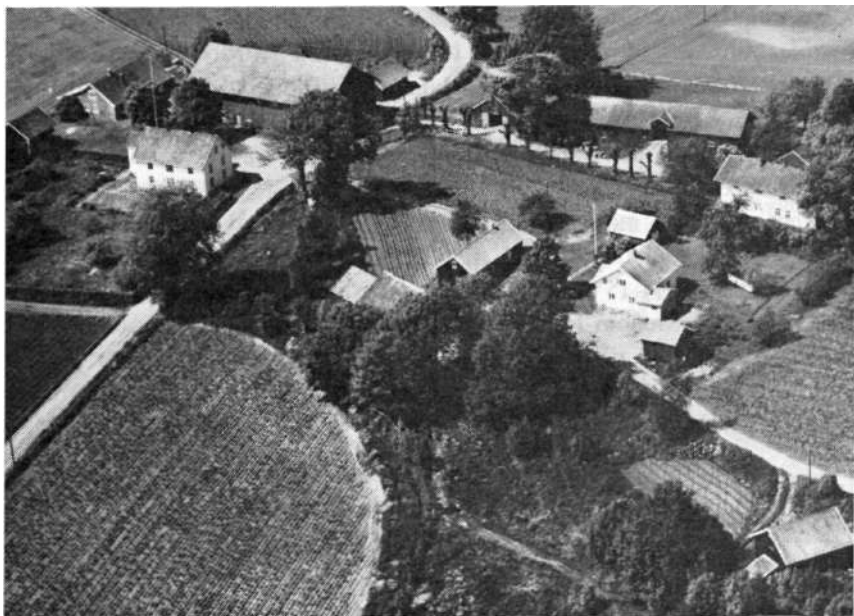
Haver grenser i øst mot Nedre Linnestad i Vestby, mot Kinn og Skoftestad i Ås, i nord mot Klommestein i Ås og mot Kolstad, i vest mot Ørud og Røis og i sør mot Nordre Solberg.

Beliggenheten og navnet tyder på at gården er svært gammel, kanskje fra et av de første hundreårene etter Kristi fødsel. Selv om navnet må antas å høre til de naturbetegnende, er imidlertid betydningen ikke helt klar. Rygh kjente intet annet gårdsnavn som med sikkerhet kunne sies å være beslektet med det. Sannsynligvis har det sammenheng med gno. *hefja*, heve, løfte, og sikter til Havers høye beliggenhet i forhold til nabo-gårdene. Tidligere kalte en hanken eller håndtaket på en gryte for «hav», og Rygh nevner også dette som en konkret mulighet til tyding av navnet.

Allerede ca. 1660 ble Haver delt i et søndre (senere bnr. 1) og et nordre bruk, og 1734 ble det siste igjen delt, i de senere bnr. 2 og 3.

På Søndre Haver er hovedbygningen fra 1825. Den ble restaurert i 1915, men den gamle stilen er stort sett bevart. Det gamle kubbefjøset fra 1860 står ennå inne i låven. Bryggerhuset er også gammelt, ihvertfall fra før 1848; i gangen henger en tavle fra 1761. En gammel kjone lå på sørsiden av husene; den ble revet i 1890-årene. — Hovedbygningene på Nordre og Østre (Mellom-) Haver er også av eldre dato.

Grensene mellom de tre brukene har visstnok alltid vært klare, men både Nordre og Østre Haver har endel av sin skog sør for innmarka på Søndre Haver, og på Østre H. er innmarka delt i to, én nordover fra husene og én østover i den tildels nokså bratte hellingen på nordsiden av Vestbyveien. Sør-Haver blir på det nærmeste delt i to av denne siste innmarksparsellen.

Haver-gårdene

Av husmannsplasser under Søndre Haver kjenner en *Kleiva* og *Bråten*. Den første, som lå nede i bakken øst for husene, ble tatt opp ca. 1810 og nedlagt ca. 1910, da husene ble revet. Stuebygningen ble satt opp igjen i Vindfangerbukta. Bråten lå ved den gamle bygdeveien der denne krysser Klommesteinsveien. Den ble visstnok tatt opp i siste halvpart av 1800-årene, men nedlagt som plass før århundreskiftet. Huset ble flyttet til Grønvold ved Ørud 1925. Muligens har også den s. k. *Gjøkshagan* (navnet skriver seg sikkert fra den gamle gården Gudshagen som gikk opp i Nord-Solberg) vært husmannsplass. Den lå i sør-skogen mot Solberg. Tuftene synes ennå. — *Reiersløkka*, også kalt *Haverhytta*, under Nordre Haver ble tatt opp 1826 og nedlagt etter 1865. Den lå i Nord-Havers skog sør for veien.

På Haver finnes et uvanlig stort antall gamle gravhauger og røyser, 7 på Søndre, 17 på Nordre og 2 på Østre Haver. Det er også funnet redskaper av forskjellig slag i jorden. — Av antikviteter kan nevnes på Søndre Haver et engelsk gulvur fra 1791. Tallskiven er utstyrt med figurer som beveger seg: Adam og Eva i paradisetts hage og slangen som snor

seg rundt treet. Dessuten en tre-fotet stol fra 1798 og et møblement med 6 stoler, antagelig fra slutten av 1700-tallet. På Nordre Haver finnes et gammelt «ferdaskrin» med dobbelt bunn, skuff underst og solide smijernsbeslag.

Søndre Haver har i dag 150 mål innmark, hvorav 60—70 med korn, 25—35 med poteter og 30 mål kulturbeite. 1 hest, 9 kuer og 5 ungdyr. Skogen er på 281 mål. — Nordre Haver har 120 mål innmark. Av dette brukes ca. 30 mål til korn, 25 til poteter, det øvrige til eng samt noe til kålrot. 1 hest, 12—15 storfe, 2 griser, noen høns. Skogen utgjør 170 mål. På Østre eller Mellom-Haver er innmarka på 95 mål, hvorav ca. 37 mål brukes til korn, 40 til poteter og 8 mål til kulturbeite. Skogen er på 130 mål. Fra 1/12 1960 leier kommunen grunn til avfallsplass i et gammelt sandtak i skogen nord for gården.

MATRIKKELGÅRDEN HAVER

Gnr. 9.

Haver var fullgård 1577, sikkert også i gammelnorsk tid. Skylda ble i 1600-årene oppgitt noe forskjellig: 1648: 32 lp. mel, 19 lp. salt; 7655: 40% lp. mel, 5 $\frac{1}{2}$ lp. salt; 1661 og som regel senere: 41 lp. tunge, 6 lp. salt. Kvegskatt 1656 av 2 hester, 14 fe, 8 sauer, 3 griser. Tiende 1661 av 6% t. havre og 2% t. blandkorn; 1666 av 10 t. havre, 1% t. bl.k. og $\frac{5}{6}$ t. rug. 1678: Skyld 2 skpd. mel, 6 lp. salt. Dragongårdsbesiktigelse 1689—90: Skog bare til gjerdefang; har ellers vært god skog til gården, «menes af Profossen og Opsideren gandske ruinerit». Besetningen kan ikke leve av gårdens avkastning. 1705 tiende av 16% t. havre og 3% t. blandkorn. 1723: Matr.nr. 60. Brend, sandig jord. Skog til brensel og gjerdefang. Skylda foreslås redusert med 1 skp., 2% lp. tunge. 1802: Skylda satt til 2 skpd. 6 lp. tunge. «Ganske maadelig Skow», bare til brensel og gjerdefang. 1819: Middels jord. God beliggenhet. 1838: Nytt matr. nr. 9. Ny skyld 9 dir. 1 ort 13 skill. 1866: *Bnr. 1*: 142 mål åker og dyrket eng på sand- og myrjord. Alminnelig god og noenlunde tilstrekkelig skoghavn nær gården. 290 mål god skog. Temmelig tungbrukt, men meget godt dyrket. — *Bnr. 2*: 104 mål åker og dyrket eng på sandjord. Noenlunde god og tilstrekkelig skoghavn nær gården. 154 mål alminnelig god skog. Lettbrukt, Alminnelig godt dyrket, *Bnr. 3*: 80 mål åker og dyrket

eng på sandjord. Alminnelig god og tilstrekkelig skoghavn like ved gården. Ca. 142 mål for størsteparten utmerket skog. Temmelig tungbrukt. Alminnelig godt dyrket.

Offisielle oppgaver over husdyrhold, utsæd og kornavling.

År	Hester	Kuer og ungdyr	Sauer	Utsæd tn.	Avling tn.
1661	2	8	4	6	Sy ₂ 23%
1690	3	4	8	16	11
1723	2	10	8	8	11
1802	4	10	10	10	14
1866	4	13	11	2	17% 126

Høyavlingen 1690 oppgitt til 30—40 lass, 1723 til 30 lass, 1866 til 155 skpd.

Husdyr og utsæd (i tn.) på de enkelte brukene 1866.

Bnr.	Hester	Storfe	Sauer	Griser	Hvete	Rug	Bygg	Havre	Poteter
1.	2	9	2	1	y ₂	%	1	4	18
2.	1	6	0	1	y ₂	Y ₂	1	5V ₂	16
3.	i	9	0	0	y _A	y _A	y ₂	3	8

Eiere.

Haver var fra gammelt av bondegods. På begynnelsen av 1600-tallet var bygselparten på brukerens hånd, men omkring midten av århundret var gården delt mellom andre bønder. Det er vanskelig å følge de forskjellige parter, dels på grunn av de vekslende skyldoppgaver og dels fordi eiendomsparterne en rekke ganger ble delt og skiftet eiere. Amund Nord-Solberg eide i årene 1618—22 en part på 10 lp. tunge. 1635 hadde Helluf Linnestad 4% lp. tunge og A¹/₂ lp. salt. Hannibal Sehested eide også en fjerding tunge i Haver, men den makeskiftet han med kronen i 1649. Kort før hadde kronen også fått hånd over 19 lp. tunge av den øvrige skyld, etterat gården ble liggende øde. Dette var, ihvertfall delvis, endel gods som Tore Galby hadde eid. I 1642 heter det i et tingsvitne at Tore eier Haver. Men det dreide seg nok i virkeligheten om en part, som i 1648 oppgis til 13 lp. tunge og 16 lp. salt. Kronen beholdt deretter sin eiendomsparter på tilsammen 1 skpd. 4 lp. tunge inntil Hans Colbjørnsen på

Froen fikk kjøpt den, antagelig ved krongodssalget i 1726 eller kort etter, og han solgte så til brukerne.

En annen part på 14 lp. tunge og 3 lp. salt var 1648 i Oslo-borgeren Lauritz Rus's eie. Han satt med dette godset til sin død, og i 1661 var hans enke eier. Men deretter gikk det over til Oslo hospital, sammen med en liten part på 2 lp. tunge og 3 lp. salt, som i 1648 eides av Peder Nielsen Kongsberg på Froen. Kort etter 1690 ble de 16 lp. tunge — som fra 1692 og utover oppgis som 17 lp. — tillagt Fattighuset i Christiania, mens Hospitalet beholdt de 6 lp.s. inntil det solgte det ved auksjon til Christen Carlsen i Drøbak i 1736. Han skjøtet så til gårdens brukere i 1753. Fattighusets 17 lp. t. ble innløst av brukerne først i 1861.

Brukere.

I august 1357 er *Didrik* på Haver (Pridreker bonde a Hofuen) vitne i en eiendomssak angående Mellom-Solberg, og litt senere i samme måneden bevitner to menn at lensmannen på Follo, Lodin Hallkjellsson, hadde opplest et brev der kong Håkon VI Magnusson innkalte *Didrik Haver* til å møte for seg på Bahus slott. Trolig skulle han stå til rette for ett eller annet, men hva det gjaldt, eller hvordan det gikk, vet vi ikke. Til Ås prestebol hadde *Didrik* gitt det han eide i Østre Berg i Frogn, 1 øyresbol og 15 penningbol. *Erik Haver* betalte i 1514 full gjengjerd på vegne av sin rote. En slik rote besto oftest av 8 gårder. I 1573—74 nevnes *Svend*. Han hadde 15 lp. i pant i Øvre (Nordre?) Ekeberg. Som lagrettemann var *Tolluf Haver* med og valgte bygdas utsending til Christian IV's hylling i 1591. Han var en velstående mann. I Haver eide han 15 lp. tunge og 15 lp. salt. Dessuten hadde han 1 skp. t. i Åstorp i Røyken (muligens feil for Rakkestad) og 10 lp. mel i Hari (Hoie?) i Eidsberg. For «ulydighet» med å nekte skyss til lensherren på Akershus Mogens Gyldenstjerne fikk *Tolluf* 1 daler i bot i 1630. Han solgte ikke så lite tømmer, og at Haver på denne tid hadde bra skog, synes å fremgå av at *Tolluf* i 1624 solgte til en hollandsk skipper en ladning på 5 tylfter bjelker å 12 alens (7,5 m.) lengde. 1630 var ellers siste året han hadde gården. Da overtok *Oluf Berntsen*, sønn av sognepresten i Ås Bernt Jakobsen. *Oluf* arvet alt *Bernts* gods i Trånås, Holt og Harastad i Kråkstad samt Askjum i Ås, tilsammen 3 skp. tunge. Men i Haver eide han intet. I 1639 ble han avløst som bruker her av *Rasmus*, men gården synes på denne tid å ha kommet rent i forfall. *Rasmus* forlot Haver i 1641, og den ble liggende ubrukt helt

til *Arne Jensen* tok den opp av øde i 1651. Å dømme etter den store besetning han hadde i 1656, må han ha fått gården nokså raskt i hevd igjen. Imidlertid flyttet *Arne* til *Holter* i 1659 (se ham der).

SØNDRE HAVER

Bnr. 1.

Det var på denne tid gården ble delt i to bruk. Den nye bonden på *Haver Mats Sørensen* f. ca. 1635, tok nemlig i bruk bare den søndre halvpart, mens resten ble liggende øde igjen. Grunnen var at en anså landskylda for å være satt altfor høyt, slik at det ble vanskelig for en bruker å få driften til å lønne seg. Kanskje dette var grunnen til at *Mats* tusket litt i handel ved siden av. I 1670 kalles han for «*Peder Compis's tjener*». *Peder* var borger og kjøpmann i *Christiania*, og *Mats* hadde på hans vegne solgt *Hans Berg* $\frac{1}{2}$ pund tobakk og fått betaling for den. Men tydeligvis beholdt han pengene selv, og *Hans* måtte også betale direkte til *Peder*. I 1661 ble *Mats* stevnet for ikke å ha betalt skyssferdpenger til *Ole Fosterud*. Han hadde nemlig vært skyss-skaffer for *Ole* «udi denne ufredz Thiid»; det var jo krig med *Sverige* og saktens atskillig ekstra trafikk gjennom bygda. Et par år senere ble han sammen med *Andreas Solberg* stevnet for en gjeld på $5\frac{1}{2}$ daler, som han erkjente og lovte å betale.

I 1672 skjedde noe som fikk langvarige følger for *Haver*. Generalkrigskommissær *Erik Banner* lot dette året gården assignere profossen ved dragonene som frigård. (Profoss var en slags overordnet militærpoliti ved en hæravdeling.) Den første av disse overtok selv bruken etter *Mats* omkring 1680. Men sannsynligvis var han ganske ukyndig når det gjaldt gårdsdrift, for i løpet av få år forfalt gården aldeles. I 1684 «befandtes profossen udøchtig, og blev derefter jaget fra gaarden». Hans ettermann i stillingen og som bruker på *Haver* het *Aage Christensen*. Heller ikke han greide å drive på en forsvarlig måte. I 1686 ble han anklaget for å ha leid bort bruken til andre, «gaarden til største afbreck», og for urettmessig å ha bygslet bort den nordre halvparten til *Stener Jacobsen*, — dette var noe som tilkom eieren, og det var jo kronen. Retten fant dog at gårdens forfall ikke kunne tilskrives ham alene, og når det gjaldt bortbyggingen, hadde denne skjedd mer av enfoldighet enn «halstarig villie». *Aage* fikk altså lov til å beholde gården, men driften ble tydeligvis ikke noe

bedre. I 1691 måtte også han forlate Haver, og fogden Jens Heide «oppbyder» denne halve gården til den som vil ta den i bruk. Det meldte seg imidlertid ingen som var interessert, for nå var gården «gandsche forderfuit». Skogen, som før var god, var nå helt uthogd, og jordveien var i så dårlig hevd at den som regel bare ga liten kornavling. Dertil kom den «meget høije skyld, der haffuer dreffuit forrige beboere derfra». For at gården ikke skulle bli liggende helt øde, ga derfor fogden en husmann bevilgning til å bruke den. Det samme gjentok seg året etter; ingen turde ta et slikt «øddøchtig qvarter» i bygsel. Noe senere kom det likevel en ny bruker hit, *Engebret Rolfsen*. Men allerede i 1700 fikk han bygselseddel på Klunderud og flyttet dit. Hans ettermann på Haver het *Einar*. Husene var også temmelig medtatt på denne tid, og både Einar og Stener Haver ble pålagt åbot. I 1706 ble de innkalt fordi de ikke hadde oppfylt åboten. Einar mente nå han hadde gjort så godt han kunne, og saken ble foreløpig henlagt for nærmere gransking. På samme tinget ble ellers han og Karl Skorkeberg idømt bot fordi de ikke hadde etterkommet en kongelig befaling om å kjøre spon til Skoftestad, som hadde brent. Einar unnskyldte seg med at føret var dårlig, og dessuten var han bedt i bryllup. — Det var ikke så mange årene han ble sittende på Haver. I 1711 er bruken overtatt av *Ole Jokumsen*, som visstnok bodde her til 1719. Gården ble så liggende øde og ubebodd et års tid, før *Paul Rolfsen* 1679—1745 overtok bygselen i 1721. Han var g.m. Else Svendsdtr. Barn: Svend (se nedenfor), Kristen f. ca. 1723, kom til Kinn og senere Toverud, Kirsten f. ca. 1723, Berthe f. ca. 1728. Sognepresten kalte Paul for «en skikkelig mand og korsdrager». Etterat bøndene på Haver i omkring hundre år hadde vært leilendinger, fikk nå Paul i 1728 skjøte på den tidligere kronens part på 12 lp. t. med bygsel av oberstløytnant Hans Colbjørnsen, som sikkert hadde kjøpt godset ved det store krongodssalget et par år tidligere. Men for å greie kjøpet måtte Paul ta et pantelån hos Nils Kringerud på 130 rd. Det svarte vel omtrent til hele kjøpesummen, for da Paul døde i 1745, var det taksten på gården. Det ble omtrent ingenting igjen til de etterlatte etterat endel smågjeld var betalt; Nils Kringerud fikk nemlig utlagt seg gården. Han frasa seg imidlertid sin eiendomsrett, og enken ga skjøte til eldste sønnen *Svend Paulsen* i 1746. I hans tid kom enda litt mer av skylda på brukernes hender, idet de i 1753 fikk skjøte på de 6 lp. salt som Christen Carlsen i Drøbak hadde kjøpt av Oslo hospital i 1736. Det var 3 lp. på hver del av Haver. Svend og hans hustru Kirsti Jakobsdtr. hadde ingen barn, og Svend, som levde til 1789, testamenterte gården til Anne

Marie Hansdtr. 1758—1846. Hun var datter av Hans Jensen, sønn av Jens Jensen Kolstad. Men da Anne Marie i 1782 ble g.m. sitt søskenbarn *Svend Johannessen Skorkeberg* 1757—1839, ble det han som overtok Søndre Haver. Kristen Paulsen Søndre Kinn tok riktignok Haver på odel, men dette var bare et påskudd for å gjøre en god forretning, idet han skjøttet gården tilbake til *Svend Johannessen* umiddelbart etterpå (18/4 1789) med 200 rd. fortjeneste. Kjøpesummen var da 1400 rd. Svend og Anne Marie Haver hadde barna Sara Marie 1782—98, Anne Kirstine 1783—1846, g.m. Johannes Thoresen Horgen, Maren f. 1785 d. ung, Abigail 1786—1869, g.m. Ole Kristoffersen Tomter, Hans f. 1787 d. ung, Seline f. 1789, g.m. Samuel Larsen Solberg i Nordby, Helene f. 1790 d. ung, Johanne 1794—1867, g.m. Kasper Hansen Heer. Svend Haver var en fremtredende mann i bygda, medlem av sognestyret og prestens medhjelper. Etter hans død satt enken i uskiftet bo et år, men i 1840 ble det holdt skifte, og svigersønnen *Johannes Thoresen Horgen* løste da Søndre Haver for taksten 1700 spd. Johannes bodde jo imidlertid på Horgen, og det ble derfor hans nest eldste sønn *Thor er Johannessen* 1805—82 som kom til å overta bruken av Haver. Da Johannes Thoresens kone Anne Kirstine Svendsdtr. døde 1846, ble Thorer Johannessen også eier av Haver, idet Johannes overlot Søndre Horgen til eldste sønnen Svend, mens Thorer løste Haver for 2200 spd. Han var g.m. sitt søskenbarn Anne Kirstine Kaspersdtr. Heer 1826—1907, og hadde bare en datter som vokste opp. Hun het også Anne Kirstine 1860—1939 og ble g.m. Jul Olsen fra Mellom-Frogner østre i Kråkstad. De eide Østre Haug i Ås. Thorer Johannessen utvidet hovedbygningen. En stein foran kjøkkentrappen har ennå årstallet 1859. Ved en branntakst i 1848 hadde den toetasjes stuebygningen, som målte 22 x 14 alen, 6 værelser og kjøkken. Likeså bygde han fjøset i 1860 i forbindelse med uthusbygningen. Tidligere hadde gården hatt et frittstående «fæhus». Ladebygningen besto i 1848 av en låve, to lader, 4 skykuer samt stall. Thorer rev også ned den gamle stolpeboden og satte opp ny ca. 1850. — I 1861 innløste Thorer og de to andre Haver-bøndene den del av skylda som hadde tilligget Christiania fattighus, 17 lp. havremel. Etter Thorers død satt enken som eier til sin død 1907, da gården gikk over til svigersønnen *Jul Olsen Frogner* 1851—1926. Han skjøttet 1912 til sin sønn *Thorvald Frogner* f. 1884, g.m. Borghild Kroer, f. 1891; barn: Ragnhild f. 1918, g.m. Hans Strømnes, Børsum i Ås, Thorgeir (se nedenfor), Gerd f. 1920, g.m. Hans Asper, Ullensaker, Bjarne f. 1921, Juel Kristian f. 1924, Anne-Sofie f. 1925, Øivind f. 1927. Thorvald

Frogner, som er agronom fra Sem landbruksskole 1906, har holdt husene godt vedlike. Hovedbygningen restaurerte han i 1915, og året etter satte han opp ny uthusbygning. Den eldste sønnen *Thor geir Frogner* f. 1919, g.m. Gerd Aamodt fra Oslo, f. 1931, overtok gården fra nyttår 1954. Barn: Marit f. 1957, Thor-Sverre f. 1959, Anne Kirsten f. 1962.

NORDRE HAVER

Et par år etterat Mats Sørensen hadde tatt i bruk den søndre halvparten av Haver, slo *Jakob Svendsen* f. ca. 1630 seg ned på den nordre delen. Han bodde her ennå i 1690, men da hadde den eldste sønnen *Stener Jakobsen* f. ca. 1668 overtatt som hans medbruker. En yngre sønn Svend, som var 16 år, bodde også på gården. Noen få år tidligere hadde Stener inngått en slags bygselkontrakt med profossen Aage Christensen og betalt ham 5 rd. i avgift, men uten å få noe bevis for sin bruksrett. Dette ble dog ordnet, idet fogden Jens Heide utstedte bygselseddel til ham i januar 1687. Med gården var det dårlig stell i denne tiden. Stener blir stevnet for gjeld et par ganger, og i 1706 ble han tiltalt for ikke å ha brukt sin andel av Haver på forsvarlig vis. Han forsvarte seg med at han hadde prøvd å reparere husene så godt han greide, men gårdsdriften ble det vel så som så med ettersom han var nødt til å ta ekstra arbeid hos andre for å kunne underholde familien og klare sine utgifter forøvrig. Han hevdet at det bodde for mange folk på gården, og at det var for mange hus å holde ved like. Skogen var ganske uthogd, og «gaardens fordervelse endelig er at formode». Stener var nå kommet så langt ned at han ikke eide hverken kreaturer eller hest, og han ble dømt til å oppgi bygselen og måtte flytte fra Haver. Etterfølgeren het *Kristoffer Hansen*. Så vidt vi kan se, hadde han gården til *Arne Didriksen* d. 1753? overtok omkring 1720. Hans bygselbrev er dat. 8. april 1721. Kristoffer fikk visstnok føderåd hos ham. I 1723 stevner Arne sin tjenestejente Seline Kristoffersdtr. som uten grunn hadde forlatt tjenesten. Hun fikk nå pålegg om enten å komme tilbake til Arne Haver eller betale ham et kvart års lønn med $\frac{1}{2}$ rd. og et par sko med $\frac{1}{2}$ ort foruten 1 skil. i saksomkostninger. I likhet med Paul Rolf sen på Søndre Haver ble Arne selveier; høyst sannsynlig kjøpte også han av Hans Colbjørnsen. Men i 1734 solgte han den østre halvparten av sitt bruk til Peder Bentsen.

NORDRE HAVER

Bnr. 2.

Mot føderåd for seg og hustruen Kirstine Kristensdtr. overdro Arne Didriksen i 1750 sin del av Haver — 6 lp. t. + bygsel over 4[^] lp. t. og $\frac{1}{2}$ lp.s. — til *Erik Olsen* d. 1755. Arne fikk utbetalt 150 rd., men måtte la alt sitt løsøre gå med i salget, og en bør kanskje heller kalle dette for fledføring. Tre år etter fikk Erik skjøte også på den andre fjerdeparten, det senere bnr. 3, for 138 rd., og dermed var den nordre halvparten av Haver igjen samlet. Dessuten kjøpte Erik de 3 lp. salt som Christen Carlsen hadde fått auksjonsskjøte på av Oslo Hospital i 1737. Men alt dette ble nok en litt for sterk økonomisk belastning for ham, og da han døde, var han så vidt solvent, idet boets formue og gjeld balanserte med 450 rd. Gårdens besetning var 1 hest, 7 kuer og 5 sauer. Erik Olsen var g.m. Anne Pedersdtr. fra Vestre Oppegård i Oppegård sogn, og de hadde datteren Marthe f. 1749.

Gården ble nå atter delt, idet enken 1755 solgte den vestre delen, altså det nåværende Nordre Haver, til *Anders Larsen* d. 1782. Han var g.m. Kari Syversdtr d. 1804, datter av Syver Kristensen fra Vestre Oppegård, som samme dag fikk skjøte på den østre delen av Haver. Imidlertid ble disse to gårdpartene enda en gang samlet for noen år, da Anders også overtok svigerfarens del. Men dette varte bare til 1763. Dette året solgte Anders halvparten av sin gård til *Lars Kristoffersen Strømmen* for 240 rd. Det var «nordre stue og svahlekaave m.m. samt vestre part av aker og eng». Dette var vel dog nærmest en eiendomsspekulasjon fra Lars Kristoffersens side, for allerede en måned etter, 16/1 1764, solgte han videre til *Kristen Kristensen Helium* for 284 rd. Denne beholdt heller ikke gården, men overdro 1765 til *Jens Pedersen Kringerud* ca. 1741—1800 for 280 rd. Jens brukte nå Nord-Haver inntil 1782, da han overtok farsgården og flyttet dit. Sin del av Haver solgte han til *Kjell Olsen Ullerud* for 550 rd. Kjell var jo bare leilending på Ullerud og ville vel gjerne ha sin egen gård. Men dette ble nok i lengden for mye for ham. I 1790 erklærer han at det blir «altfor besværlig at drive to gaarder», og vil selge Nord-Haver. Jens Kringerud benyttet seg da av sin odelsrett og fikk skjøte igjen for 550 rd. Kjell Olsen angret nok likevel, og snaut to måneder senere gikk handelen om igjen enda en gang, men nå måtte Kjell betale 799 rd. I 1793 solgte han så endelig for 1099 rd. til *Kristen Jensen Ekeberg* ca. 1746—

1828 som da hadde hatt Nordre Belsjø et par år. Han var g.m. Johanne Kristensdr. f. ca. 1743, d. etter 1828, men hadde også vært gift en gang tidligere og hadde i dette ekteskap barna Anders og Kari, g.m. Johannes Thoresen Leium. I januar 1803 slo Kristen også til seg Østre Haver ved auksjon, men skjøtet ble utstedt til sønnen Anders Kristensen. Selv bodde Kristen på Nordre Haver til 1827. Dette året kjøpte han Gislerud og flyttet dit. Haver solgte han til *Johannes Jørgensen* Hvitstein for 1100 spd., en god pris. Gården kom nå i noen år til å gå mye i handelen. I 1834 make-skiftet Johannes Jørgensen med *Even Johannessen* Gultvedt og la 800 spd. imellom. Denne måtte imidlertid gi selgeren en pantobligasjon for halve kjøpesummen, og året etter lånte han ytterligere 300 spd. med pant i Haver. Hans økonomi var i det hele ytterst anstrengt, og i 1837 gikk Nordre Haver ved auksjonsskjøte over til prokurator H. Hoelstad for bare 640 spd. Noen måneder etter solgte denne til prokurator *Edvard Røer* på Nesodden. Røer drev i stor stil som eiendomshandler. Han beholdt Nord-Haver til 1842, da han skjøtet den for 1000 spd. til *Thorer Johannessen* Leium f. 1814, g.m. Seline Johannesdr. Ørud f. 1817. Han brukte nå gården til 1859. Da forpaktet han den for 3 år til Engebret Mathisen og Martin Engebretsen mot en avgift av 150 rd. årlig. Bruken gikk deretter over til *Anton Ellefsen* fra Drømtorp i Ski som i 1865 fikk skjøte av Thorer Johannessen for 2000 spd. Men dette var nok et økonomisk løft som han ikke maktet. Han utvandret med sin familie til Amerika, etterat gården på forlangende av en av kreditorene ble solgt på auksjon 1866 for 2166 spd. til *Anders Pedersen* f. 1825, stesønn av Hans Henrik Krogsrud, g.m. Emilie Hansdr. Ekeberg. Med ham fikk gården en solid og dyktig bruker, som ble boende her helt til sin død i 1916. Ut mot hovedveien reiste han i 1894 to svære og ganske like portsteiner som danner gårdsporten også i dag. Over gården tegnet han selv et kart i målestokk 1:2000. Den eneste datteren, Anna Haver, ble g.m. *Kristian Olsen Kolstad*, som var skreddermester fra Drammen, og denne fikk skjøte av sin svigermor i 1916. Han drev gården til 1935. Den gamle hovedbygningen i 1% etasje restaurerte og påbygde han til to fulle etasjer i 1917. Dessuten bygde han vognskjul og potetkjeller. Barn: Erling, skredder i Drøbak, Esther, g.m. Peder Olaussen, Drøbak, Anveig, Kitty, g.m. Sigurd Askautrud, Synnøve, g.m. båtbygger Ottar Gude-Larsen, Skjeberg, Aslaug Ingebretsen. I 1935 solgte Kolstad til *Hans Linnestad* for kr. 30 000. Denne rev ned den gamle drengstuen som sto mellom uthuset og stabburet. Gården overdro han 1939 for kr.

54 500 til *Torgeir Johannessen* f. 1913 i V. Aker, g.m. Ingeborg Skovli fra Økri i Bærum f. 1915; barn: Kari f. 1943, Sigurd f. 1944, Torgeir f. 1947, og tvillingene Ingrid og Randi f. 1952. Johannessen er en av de relativt få i Frogn som fremdeles legger hovedvekten på melkeproduksjon. Han har en god besetning. Dessuten driver han med tidligpoteter; den lette jorden på eiendommen er jo svært velegnet for dette.

ØSTRE (MELLOM-) HAVER

Bnr. 3.

Peder Bentsen fikk i 1734 kjøpt den østre delen av den nordre halvparten av Haver. Skylda var den samme som på det nord-vestre bruket som Arne Didriksen selv beholdt, 6 lp. t. + bygsel over $A\frac{1}{2}$ lp. t. og $V\frac{1}{i}$ lp. s. Seks år senere, i desember 1740, solgte han til *Svend Gulbrandsen* for 205 rd., men etterat denne hadde brukt gården i 13 år, overdro han i 1753 til *Erik Olsen* på Nordre Haver. Erik døde imidlertid allerede i 1755, og gården ble da igjen delt, idet enken Anne Pedersdtr. solgte det østre bruket til *Syver Kristensen Oppegård* fra Oppegård sogn. Han overlot imidlertid ganske snart sin part til svigersønnen *Anders Larsen* på Nord-Haver, og dermed var de to brukene atter en gang forenet. Anders Larsen brukte dem under ett til 1763, da han solgte Nord-Haver til Lars Kristoffersen Strømmen. Selv ble han boende på Østre Haver til sin død i 1782, og deretter satt enken Karen Syversdtr. med gården til 1786. Det var sønnen Syver ca. 1761—86 som sto for driften. Han var g.m. Malene Michelsdtr. De andre barna var Anne, g. 1. gang m. Håken Amundsen, 2. gang m. Peder Paulsen, Sophie, g.m. røyert Christian Halvorsen i Drøbak, Marthe, g.m. arbeidsmann Abraham Andersen i Drøbak, Gunnhild, g.m. Halvor Andersen, og Karen, g.m. matros Andreas Pedersen, Drøbak. Ved skiftet etter Anders Haver i 1782 ble gården taksert til 350 rd., og dette var også kjøpesummen da Karen Syversdtr. etter sønnens død i 1786 overlot gården til svigersønnen *Håken Amundsen*. Karen hadde føderåd her til sin død i 1804. Håken var trolig fra Ås. En bror av ham, Johannes Amundsen, bodde på Linnestad-plassen. Allerede 1791 er det imidlertid skifte etter Håken. Besetningen var da 1 hest, 4 kuer, 4 sauer og 1 gris. Formuen brutto 524, netto 124 rd. I sitt ekteskap med Håken hadde Anne Andersdtr.

døtrene Sebilla og Anne Henrikka. Hun beholdt nå gården og giftet seg snart etter med *Peder Paulsen* f. ca. 1770. Med ham fikk hun sønnen Paul og datteren Kristine. Peder greide seg dårlig på Haver, og 1803 gikk gården til auksjon. Det var Kristen Jensen på Nord-Haver som fikk tilslaget, men han kjøpte for sønnen *Anders Kristensen*, og det var til ham skjøtet ble utstedt. Kjøpesummen var 980 rd. + 56 rd. i omkostninger. Selv om pengeverdien hadde sunket betraktelig på denne tiden, var vel dette en ganske høy pris. Ihvertfall har Anders Kristensen tydeligvis også vanskelig for å greie seg. Han skylder skatt og må ta opp større lån med pant i gården. Likevel kan han ikke ha vært noen dårlig gårdbruker, og gården var i god hevd i hans tid. Ved en takst i 1823 heter det at man på jordveien og innmarka forøvrig kan fø 2 hester, 8 kuer samt sauer, og at det er fullt tilstrekkelig havn for en slik besetning. Skogen ga nødvendig brensel og gjerdefang foruten materialer til husreparasjoner og dessuten «endeel til bortsalg». Husene, som besto av en hovedbygning og fornødne uthus, var i god stand. Den samlede takst ble satt til 1400 spd. Ikke desto mindre måtte Anders la gården gå til auksjon i 1825, og sorenskriveren utstedte da auksjonsskjøte for 580 spd. til *Lars Olsen Bakke*. Denne var opprinnelig driftekar i Numedal, men slo seg opp på gårdhandler. I 1827 tok han et pantelån på 250 spd., og 1829 solgte han for 600 spd. til *Johannes Haagensen* Sporenes d. 1853. Med ham fikk gården en solid og driftig bruker. Han måtte oppta lån for halve kjøpesummen, men arbeidet seg snart opp i gode økonomiske kår. Han var g.m. Marie Jakobsdtr. Elle 1792—1873?; barn: Jakob, Hans f. 1836, skipskaptein, Helene, g.m. Olaus Henriksen Støkkenbraaten, senere Lie i Vestby, Johanne Marie f. 1828, g.m. smed Hans Gulbrandsen Verpet i Vestby. Johannes Haagensen drev til sin død. Ved skiftet etter ham 1853 ble gården taksert til 1500 spd. Formuen var brutto 1595, netto 1218 spd. Enken løste gården for taksten og beholdt den til 1864 før hun overdro for 1600 spd. til eldste sønn *Jakob Johannessen* 1833—1918, g.m. Alette Halvorsdtr. Roksrud 1836—1901; barn: Jørgen 1866—1922, hvalfanger, Sandefjord, Marie, g.m. Christian Jensen, Oslo, Hilda 1877—1953, Hans 1880—1940. Jakob Haver bygde fjøset og sannsynligvis også det øvrige av uthusbygningen, dessuten bryggerhuset og vognskjul. Etter å ha drevet gården i mer enn seksti år overdro han i 1915 til svigersønnen *Christian Jensen* 1871—1929. I 1929 kjøpte så *Otto Andreas Andresen* f. 1897 av dennes dødsbo. Han er fra Egge i Nordby, g.m. Hjørdis Amalie Garder f. 1903; barn: Arne Haver, Oslo.

Andresen restaurerte hovedbygningen 1943 og bygde den ene av gårdens to potetkjellere i 1941. Inntil 1960 drev han grønnsakdyrking på friland; nå hovedsakelig korn og poteter. I 1964 solgte han fra et skogstykke i sørvest for utparsellering av hyttetomter.

Husmenn.

Haver-Kleiva. Den første husmannen vi kjenner her, var *Kristian Jensen* som med sin hustru *Maren Ingebretsdtr.* fikk kontrakt på plassen i 1875 mot 4 spd. årlig avgift. Sannsynliges bodde han her inntil svensken *Nils Olsson* overtok som husmann. Hans hustru het *Maren*. På sine eldre dager drev han som kurvbinder, og *Thorvald Frogner* kan huske ham fra den siste tiden før plassen ble nedlagt. — På *Bråten* kjenner vi ikke navnene på noen av husmennene, heller ikke på *Gjøks-hagan*. Men *Thorvald Frogner* mener å ha hørt at bestefar til *Jakob Johannessen Haver* bodde her. Han skal ha vært skolelærer.

Haver hytta. I 1826 ga *Kristen Jensen Nord-Haver* festeseddel på et stykke grunn til *Reier Jahnsen* og hustru. *Reier* brøt opp plassen, og tilnavnet *Reiersløkka* har den sikkert fått fra ham. Han døde trolig kort før 1854. Da fikk *Thorer Johannessen* auksjonsskjøte på huset her for 35 spd. og bruksrett til plassens jord. Fem år etter forpaktet han jo bort gården, og det er mulig at han da slo seg ned her på plassen for en tid. I 1865 var det tømmermann *Hans Fredriksen* fra *Ås*, g.m. *Maren Johannesdtr.*, som bodde her. Men han holdt ingen dyr og dyrket bare litt poteter.

Ørud

Når man kommer *Vestbyveien* østover opp bakkene fra *Odalen*, åpner det seg et platå der skogen tar slutt. Her ligger *Ørud*, ca. 100—115 m.o.h. Området er en utløper av *Åsmorenen*, og jordsmonnet på den slakt hellende og stort sett sør- og vestvendte innmarka er preget av dette. For det meste er det sandblandet moldjord med endel utpreget morenejord og noe leire og kvabb. Det varme jordsmonnet danner grunnlaget for den svært mangeartede flora. *Veien Drøbak—Vestby* passerer gjennom tunet på *Søndre Ørud*.

Søndre og Nordre Ørud

Ørud grenser i nord mot Kolstad, i øst mot Haver, i sør mot Røis og i vest mot Odalen, Klommestein skog og mot Skorkeberg skog.

Gården er trolig ryddet i tidlig kristen tid. Det siste leddet i navnet er *rud*, rydning. Første ledd er noe usikkert, men sannsynligvis kommer det av gno. *eydi*, n., øde, og gården skulle etter dette ha ligget øde en tid. Det er rimelig å tenke seg at dette har vært etter Svartedauen. Gården nevnes ikke i RB (ca. 1400), i det hele tatt ikke før 1577. Navnet har vært skrevet Øerud (1577), Ørud (1579, 1600, 1616, 1661), Øyerud (1678, 1696, 1723).

Ørud ble delt i to bruk ca. 1650, men samlet igjen 1666. Delt påny i 1770. 1812—46 ble gården igjen drevet som én bruksenhet inntil den endelige deling fant sted i 1846. Bnr. 1 og bnr. 2 fikk dette året begge en skyld på 4-1-17, senere satt til 7,49 for bnr. 1 og 6,20 for bnr. 2. Bnr. 3 (38 øre) ble frasolgt bnr. 1 (Søndre Ørud) i 1885 og har siden vært drevet sammen med Røis.

På S. Ørud er hovedbygningen fra før 1784. Den er påbygd flere ganger. Uthusbygningen er antagelig reist i 1880-årene, delvis av gam-

melt låvetømmer. Stabburet er fra 1874. Bryggerhuset er også av eldre dato. — Den eldste delen av hovedbygningen på N. Ørud skal være ca. 300 år gammel; huset ble påbygd og restaurert i 1865 og 1943. Stabburet ble trolig bygd i siste halvdel av forrige århundre. Bryggerhuset, som er gammelt, ble i 1951 flyttet ut til hovedveien, der gårdsveien tar av. Uthusbygningen er fra 1905.

Delelinjene mellom de to brukene har alltid vært klare. Skogen ligger på S. Ørud vest og på N. Ørud nord for innmarka. Grensen mot Kolstad går tvers over det 132 m. høye åspartiet Skansen. På N. Øruds grunn ligger her en bygdeborg. Den faller bratt av unntatt mot nord, men her beskyttet en 5 m. lang og vel y_2 m. høy mur mot angrep. Det indre borgområdet måler 49 x 36 m. Fra borgen er det vakker utsikt mot Oslofjorden og over den sørlige delen av Frognbygda. Omlag $\frac{1}{2}$ km. NV for bygdeborgen er det i S. Øruds skog på vestsiden av Ørud- eller Kolstadåsen en 6 m. lang heller. På det dypeste er den 2,70 m. Den har neppe vært bebodd i lengre tid, da det ikke synes å være noe kulturlag i den. På begge Ørud-gårdene er det forøvrig gjort en rekke oldfunn, som kølle, øks, slipestein. Under pløyingen fant Thorstein Schou i 1949 et spinnehjul av kleberstein. Det er trolig fra vikingtiden. Schou mener også å ha funnet fem dyregraver i skogen oppe ved delet mot Kolstad. På et beite ca. 100 m. sør for husene på N. Ørud lå det tidligere flere gravhauger, men disse ble rasert og brukt til veifyll omkring 1910.

På Nordre Ørud finnes endel antikviteter, som kan føres tilbake til andre gårder på Follo. Fra Grydeland i Ås skriver seg således et 1600-talls skatoll og en dragkiste fra 1723. En kiste, som trolig er fra før 1700, kommer fra Kjærstad i Garder.

En kjenner to husmannsplasser: *Asbjørnrød* plass og *Ørudbråten*. Den første som er tatt opp før midten av 1600-tallet, er muligens det som senere ble bnr. 2, N. Ørud. I så fall opphørte den å være husmannsplass fra senest 1770. Ørudbråten lå i skogen ned mot Odalen på sørsiden av veien. Den ble tatt opp i første halvpart av 1800-årene og nedlagt som plass i begynnelsen av dette århundre. I 1913 ble den utskilt som bnr. 4 med skyld 40 øre.

Søndre Ørud har i dag 115 mål innmark, hvorav ca. 80 mål brukes til poteter, 25 til korn og resten til eng. Det er 1 ku og endel slaktegriser på gården. Av skogen er 150 mål produktiv, mens ca. 42 mål delvis er utlagt til hyttetomter. — På Nordre Ørud utgjør innmarka 168

mål. Ca. 90 mål brukes til korn, mens den store frukthagen dekker 60 mål. Poteter dyrkes bare til husbehov, og det øvrige av innmarka er eng. Av dyr holdes endel okser. Skogen er på ca. 160 mål; 30 mål bruktes tidligere til beite, men er nå tilplantet.

MATRIKKELGÅRDEN ØRUD

Gnr. 10.

Ørud var fullgård 1577 og senere, vel også i gammelnorsk tid. Kvegskatt 1656 av 2 hester, 18 fe, 16 sauer og 3 griser. 1661 og senere var skylda 1 skpd. 1 fj. salt. Tiende av 20 tn. havre, 3% tn. bl.korn og 1% tn. humle. 1666 tiende av 12% t. havre, 1% t. bl.k., $\frac{5}{12}$ t. rug og $\frac{5}{12}$ t. erter, 1705 av 30 t. havre, 3% t. bl.k., % t. tore. 1723: Matr.nr. 6. Måtelig god jord. Skog til husfornødenhet. Skylda foreslås forhøyet med 4% lp-tunge. 1802: Skylda satt til 1 skpd. $\frac{5}{6}$ lp. tunge. «Maadelig Skow» til brensel og gjerdefang samt virke til salg for ca. 60 rd. årlig. 1819: God beliggenhet. 1838: Nytt. matr. nr. 10. Ny skyld 8 dir. 3 ort 10 skil. 1866: Bnr. 1: 142 mål åker og dyrket eng på sandjord. 4 mål myr skikket til oppdyrking. God og tilstrekkelig havnehage på 44 mål like ved gården. Ca. 100 mål meget god skog. Lettbrukt og alminnelig godt dyrket. — Bnr. 2: 105 mål åker og dyrket eng på sand- og leirjord. Alminnelig god, men knapt tilstrekkelig havnehage på 35 mål nær gården. Ca. 192 mål alm. god skog. Lettbrukt og godt dyrket.

Offisielle oppgaver over husdyrhold, utsæd og kornavling.

År	Hester	Kuer og ungdyr	Sauer	Utsæd tn.	Avling tn.
1661	2	8	6	6%	25
1723	2	10	6	10%	
1802	3	10	8	10	
1866	4	10	4	5	17
1930	4	18	10	0	17%

Høyavlingen 1723 oppgitt til 25 lass, 1865 til 182 skpd, 1930 til 260 skpd.

Husdyr og utsæd (i tn.) på de enkelte brukene 1866.

Bnr.	Hester	Storfe	Sauer	Griser	Hvete	Rug	Bygg	Havre	Poteter
1.	2	8	3	1	- - %	Vi	1	6	14
2.	2	6	2	1	%	Vi	1	6	8

Eiere.

Ørud er gammelt bondegods. Allerede i begynnelsen av 1600-årene eide bonden selv det meste av gården, 22 lp., fra 1625 1 skp. salt. Av de øvrige 5 lp. eide Kristoffer Sørum, antagelig fra Kråkstad, % fjerding i 1620. Fra 1655 er det Hans Missum og Siver Opsand som eier denne fjerdingen, med halvparten på hver. Siver eide sine 2½ lp. ennå 1666, men 1676 er hele parten på 5 lp. kommet til Søren Lauritzen i Hølen, som samme året makeskiftet den til brukeren på Ørud.

Brukere.

Aslak øruds
seg

Den første vi kjenner på Ørud, er *Aslak Halvorsen* ca. 1570—1665. Han satt på odelsgods og hadde trolig overtatt etter far sin. Muligens var han gift med en datter av Torgeir Mel-lom-Solberg, for etter hans død ca. 1620 arvet Aslak også halve Ekeberg og 6 lp.s. i Glemme i Vestby. Likeså overtok han det godset som Torgeirs etterfølger Nils Solberg eide i *Ri_sum* i våler, 1 skpd. mel. Dette eide han helt til 1659, da *Risum* i Våler, 1 skpd. mel. Dette eide han helt til 1659, da det gikk over til sønnen Ellef. Også i Linnestad hadde Aslak en stor part, ja, i noen år hele gården. Sammen med Truls Solberg drev Aslak fra omkring 1630 til 1652 en sag i Solbergelva. Ved en besiktigelse i 1652 heter det at de her kunne skjære ca. 800 bord i året, etter som flommen var. Tømmeret fikk de dels fra egen skog, men det meste måtte kjøpes av andre. Den skårne lasten solgte de på Sand. I det hele har nok Aslak vært en mektig og ansett mann i bygda. Flere ganger i 1650-årene var han lagrettemann. Han ble jo svært gammel, og kreftene strakk vel i lengden ikke til for å drive hele gården. Derfor overlot han omkring 1655 halvdelen til sønnen *Ellef Aslaksen* ca. 1625—65. Selv hadde han på denne tid 1 hest, 11 kuer, 8 sauer og 2 griser, mens Ellef hadde 1 hest, 7 kuer, 8 sauer og 1 gris. I 1660 overtok Ellef farens gods i

Risum og Ekeberg, og dessuten eide han 1 fjerding salt i Mørk i Såner. Han var lagrettemann 1663 og 1664. Av barna hans kom Lars til Ekeberg, der han ble eneeier, og Simen ble bruker på Roksrud, mens datteren Karen ble g.m. Karl Skorkeberg. Selv døde Ellef forholdsvis ung i 1665, samme år som faren. Enken giftet seg med *Lars Hansen* d. 1706, som overtok Ørud. Omtrent på denne tid brant gården ned, og atkomstbrevene gikk tapt, men Lars og hans kone beholdt eiendomsretten, og i 1676 makeskiftet han til seg de siste 5 lp. s. som var i fremmed eie. Som motytelse ga han 15 bismemark smør i Anbek i Såner (se Eiere). Også han inntok en fremtredende stilling i Frogn. Fra 1666 og oppover var han lagrettemann en rekke ganger. Samme året ble han innsatt i stillingen som skyss-skaffer. Som sådan skulle han tilsi skyssen, og for dette hadde han visse skattelettelser. Hans kone døde 1703, og hans stebarn ga ham da bygselbrev på den ene halvparten i Ørud som de arvet etter moren. Men et par år senere fikk Lars kjøpt også endel av dette godset. Han hadde sønnene Hans Skjellerud, Ellef Mellom-Dal, Lars Torp og Aslak Skorkeberg og datteren Berthe, visstnok også datteren Ingeborg, g.m. Anon Nord-Solberg. Halvor Larsen Kjølstad var trolig også hans sønn eller svigersønn. Etter Lars's død i 1706 fikk *Brynild Sebjørnsen* gårdene i bygsel samme året. Til å begynne med eide han intet i den, men i 1723 fikk han kjøpt 6 lp. 3 remål og $9\frac{5}{7}$ bmrk. med bygsel av Ellef Larsen Ekeberg, som hadde fått skjøte på dette av arvingene etter Lars Ørud. Også odelsretten fikk Brynild skjøte på. En annen liten part på 1 lp. 1 remål kjøpte han omtrent samtidig av Trond Gjertsen. Brynilds kone het Berthe Larsdr., d. 1743, trolig datter av Lars Ørud, slik at Brynild også med henne fikk en part i Ørud. Da han døde eller oppga bruken omkring 1740, eide han storparten i gården, og dette gikk da delvis over til sønnen *Sebjørn Brynildsen* ca. 1710—88, som etter morens død snart også fikk skjøte av medarvingene på den resterende del av skylda. Han var g.m. Berthe Eriksdr. Leium, som tidligere hadde vært g.m. Fredrik Anonsen Nord-Solberg. Barna i hennes annet ekteskap var Hans f. ca. 1736, Fredrik (se nedenfor) og Kari, g.m. Thore Rasmussen Elle på Øvre Solberg. Hans, som var korporal, forsvant etter å ha desertert fra Elmshorn i Holstein i 1759. Ved ekteskapet med Berthe kom også Leium i Sebjørns besittelse, og han ble en holden mann. Han var sersjant. Ved et skifte på Solberg i 1743 ble vergemålet for Berthe Eriksdatters barn av første ekteskap overført til stefaren Sebjørn Brynildsen, som karakteriseres av skifteretten som «en

flittig og vindskibelig mand, der med sin hustru søger sine børns gafn og beste». I 1770 overdro han en part på 10 lp. til sønnen *Fredrik Sebjørnsen* ca. 1738—1813. Selv beholdt han de øvrige 15 lp. og brukte denne parten til Berthe døde i 1782. Ved skiftet etter henne ble det registrert en god del sølv. Besetningen på Sebjørns part av Ørud var 2 hester, 8 kuer, 10 sauer og 1 gris. De 15 lp. salt ble taksert til 1000 rd., og Leium ble satt til 350 rd. Formuen var 1497 rd. brutto, netto 1129 rd. Det var ingen gjeld i boet, men Sebjørn ville gjerne innløse de småpartene som barna hans eide i Leium, og dette ble da fratrukket bruttoformuen. Da skiftet var avsluttet, solgte Sebjørn sitt bruk, eller rettere sagt det meste av det: snaue 12 lp., for 1150 rd. til *Kristen Andersen Tveter* fra Vestby og flyttet til svigersønnen på Øvre Solberg, der han bodde til sin død fire år senere. Av husene skulle Kristen ha det søndre våningshuset som inneholdt stue med kakkellovn, kjøkken med skorstein og et tilbygd kammers samt overstue og loft. Dessuten fikk han en stolpebod, en smie og det søndre hoggeskjulet samt halvdelen av uthusene. Men bare vel tre måneder etter solgte Kristen Andersen sin part til Fredrik Sebjørnsen, som dermed var eneeier av farsgården. Han var g.m. Anne Simensdtr. Gultvedt ca. 1749—1812; barn: Johannes (se nedenfor), Baltzer f. ca. 1777, Berthe f. 1783, Helene, g.m. Thorer Thoresen Havsjødalen, Sebille, g.m. Ole Halvorsen, som bodde på plassen under Gultvedt. Fredrik brukte gården alene til 1804. Da skjøtet han den nordre halvparten til sønnen Johannes for 1499 rd. Åtte år senere døde Anne, og Fredrik lot sitt gårdsbruk gå til auksjon. Ørud forble dog samlet i slekten, idet *Johannes Fredriksen* f. ca. 1774 fikk auksjonsskjøte også på det søndre bruket (1813) mot livøre til faren. Det var fremdeles solid velstand på Ørud. Ved skiftet etter Anne var bruttoformuen 2289 rbd, netto 2171 rbd. Blant løsøret fantes endel effekter utenom det vanlige: 1 valdhorn, 1 haglgevær, 1 ridesal med bissel, 3 ridepisker og 3 gamle kårder. Johannes's kone Sebilla Pedersdtr. hadde vært g. 1. gang m. Hans Bølstad. Hun døde ca. 1808, og Johannes giftet seg igjen med Berthe Thorsdtr. Øvre Solberg f. ca. 1782. I dette ekteskap hadde han barna Baltzer (se S. Ørud), Anne Kirstine, g.m. Thorer Olsen Skorkeberg, Seline, g.m. Thorer Johannessen Nord-Haver, Kasper (se N. Ørud). I 1846 ville Johannes oppgi bruken, og han delte da gården mellom sine to sønner. Søndre og Nordre Ørud fikk begge ved skyldsetningen året etter en skyld på 4-1-17.

SØNDRE ØRUD

Bnr. 1.

Baltzer Johannessen 1810—70 fikk skjøte på det søndre gårdsbruket for 1600 spd. Ved en branntakst 1848 var det følgende hus her: Stuebygning, 25 x 12 alen, med 6 innredede og 1 uinnredet værelse, samt kjøkken med skorstein. Det var 2 jernkakkelovner. Taksert til 565 spd. Bryggerhuset taksert til 60, stolpeboden til 70, vedskjul til 30, vognskjul til 15 og fjøset til 60 spd. Uthusbygningen, som inneholdt 2 låver, 2 lader, 2 skykuer samt stall, ble satt til 350 spd. Tilsammen lød taksten på 1150 spd. Kort før sin død sluttet Baltzer kontrakt med A. G. Samuelsen om oppdemming av en dam, der denne skulle få skjære is mot en årlig avgift på 10 spd. G.m. Alette Ellefsdtr. Østensjø fra Ås; barn: Jørgen (se nedenfor) og Betty f. 1854, g.m. Adolf Evensen fra S. Skorkeberg. Etter mannens død beholdt enken gården til 1882, da hun overlot til sønnen *Jørgen Baltzer sen* f. 1851 for kr. 15 000 + føderåd. I noen tid hadde det vært holdt skole her på selve gården, men samme året som han tok over, bygslet Jørgen Ørud bort en tomt der Frogn kommune skulle sette opp egen skolebygning. I 1885 lot han også utskille en parsell (bnr. 3, 38 øre) og solgte den til Hans Petersen Røis. Men Jørgen Ørud døde forholdsvis ung, og i 1888 måtte enken Anna Marie Andersen, som var eneste arving etter ham, selge gården etterat den hadde vært i slektens eie i 300 år. *Kristian Julius Johannessen* fikk skjøte 1888 for kr. 14 500. Han var fra Stubberud i Frogn, men til Ørud kom han fra Oslo der han drev vognmannsforretning. Han var g.m. Mella Hansdtr. Galby. I hans tid (1913) ble husmannsplassen Ørudbråten skilt ut med skyld 40 øre og overdratt til snekker Julius Jensen for kr. 2000. Det meste av dette området er senere blitt utparsellert. Likeså lot Johannessen i 1915 skylddele som bnr. 5 og 6 den gamle skoletomten — huset der ble kalt Vestland — og Granheim, med en skyld på 10 og 30 øre. Men begge disse bnr. beholdt han selv. Skolen på Ørud ble nedlagt da Sogsti skole åpnet i 1910. Det var visstnok Johannessen som satte opp uthusbygningen i 1890-årene, delvis av tømmer fra den tidligere låven. I 1922 solgte han gården for kr. 65 000 til *Samuel Veiteberg* 1874—1952, sønn av gårdbruker Johannes Veiteberg i Jølster. Han utbedret og bygde atskillig nytt på Ørud: potetkjeller i 1925, fjøs 1929, stall 1936, vognskjul og verksted 1945. Sammen med Mathias G. Holsen på Røis kjøpte Samuel Veiteberg

i 1934 gnr. 3, bnr. 2 Skiphelle under Leium. Denne strandeendom, som ligger mellom Arne Høilands strand og Postfunksjonærenes feriested, er nå utlagt til hyttetomter. Fru Anna Veiteberg 1888—1936 var fra Førde, datter av den kjente bonde og stortingsmann Gjert Holsen. Barn: John (se nedenfor), Gert, likningssjef i Frogn, og Arne, lærer ved Seiersten ungdomsskole, (tvillinger) f. 1924, Anne Margrethe f. 1931, g.m. Øivind Wrangel, Drøbak. Ved farens død 1952 overtok eldste sønn *John Veiteberg* f. 1923, g.m. Gudrun Tuhus fra Eidsberg f. 1922. Barn: Inger f. 1954, Knut f. 1956, Jens f. 1959. I driften legger John Veiteberg stor vekt på potetdyrking. Stallen bygde han i 1959 om til et stort potetlager, og i 1962—63 utvidet han lagerplassen ytterligere ved å støpe grunnmur under endel av «stall-låven».

NORDRE ØRUD

Bnr. 2.

Johannes Fredriksens yngste sønn *Kasper Johannessen* 1820—90, fikk skjøte på det nordre gårdsbruket 1846 for samme pris som broren på det søndre, 1600 spd. Han drev gården godt. I 1865 restaurerte og utvidet han hovedbygningen og bygde potetkjelleren, trolig også stabburet. Han var g.m. Helene Sofie Johannesdr. Horgen f. 1816. Barn: Mina f. 1848, d. ung, Johan f. 1853, og *Anton Kaspersen* f. 1855, som i 1891 fikk skjøte for kr. 12 000 av moren og broren. Johan Kaspersen kjøpte samme året Søndre Horgen. Anton var en uvanlig fremsynt og driftig gårdbruker. I de relativt få år han hadde gården, grøftet han hele eiendommen, også skogen, og mye av dette dreneringsanlegget er fremdeles fullt brukbart. Han fikk også kartlagt gårdsarealet. G.m. Sofie Larsen fra Haugen i Vestby. Barn: Helene, Agnes, g.m. Bjørn Adolf sen Solberg. Hans enke giftet seg med *Karl Anton Halle*, og gården gikk over til ham, inntil han solgte i 1911 til *Johannes Smith* for kr. 21 000. I de neste tyve årene skiftet gården eier ikke mindre enn 8 ganger. Smith overdro i 1912 for kr. 23 000 til *Hans Haugen Pepperstad* i Vestby. Han forpaktet Ørud til sin bror, men fire år senere solgte han til *Anton Johnsen*, g.m. Gudrun Wennersgaard, for kr. 27 500. Fire år deretter solgte Johnsen for kr. 58 200 til *Halvdan, Peder* og *Anders Olaussen*. Det var Peder Olaussen som drev gården. G.m. Ester Kolstad fra Nordre Haver. I 1929 solgte

brødrene Olaussen for kr. 41700 til gårdbruker *Johan Weydahl* fra Nordby. Skogen ble nå sterkt uthogd. I 1930 kjøpte likevel Peder Olaussen gården tilbake for kr. 41 000, men allerede samme år overdro han til *Roy von Porat* fra Oslo for kr. 40 000. Denne drev deretter i fire år før han solgte for samme pris til *Hjalmar Thøgersen*, men bare noen måneder etter, 1. nov. 1934, solgte Thøgersen til *Thor stein Schou* fra Bjastad i Kråkstad f. 1898, g.m. Dagny Ekerholt fra Ås. Schou har anlagt den store frukthaven, som dekker 60 mål. I 1962 brøt han opp et område på 7 mål av skogen. Det blir nå grøftet og beplantet med frukttrær. Hovedbygningen restaurerte han i 1943, uthusbygningen året før. En kjeller på 200 m² for lagring av poteter og frukt bygde han i 1945, og i 1949 nytt hønsehús. 1951 lot han den gamle bryggerhusbygningen flytte opp til hovedvegen.

Husmenn.

Asbjørnrud. Ifølge tradisjonen skal dette være det som senere ble kalt Øyerud ødegård, og som visstnok lå omtrent der husene på det nåværende Nordre Ørud ligger. Asbjørnrud nevnes ikke i noen kjente kilder som egen gård, og vi kjenner ikke til om den noen gang har vært særskilt skyldsatt. Ihvertfall var den husmannsplass under Ørud fra senest midt på 1600-tallet. I 1664 bodde den 80 år gamle *Siver Ormsen* her. Deretter kjennes ingen husmenn her før i 1801, da *Erik Kristensen* f. ca. 1757 anføres som husmann uten jord. Hans kone var Anne Knudsdr. f. ca. 1768, og barna Kristian, Samuel, Dorthea og Kristine. Det heter om dem at de er «alle yderlig trængende Almisselømmer».

Ørudbråten. Den første husmann her var antagelig *Andreas Pedersen* f. 1788, som bodde her ennå i 1865 som føderådsmann hos sin sønn *Petter Andreassen* f. 1833. Petter var skomaker. På plassen holdt han 2 kuer, sådde $\frac{x}{A}$ tn. bygg og satte 2 tn. poteter. G.m. Jensine Johannesdr., f. 1843. Barn: Ludvig f. 1863. I 1877 ga Alette Ørud bygselseddel til smed *Edvard Johannessen* d. 1893, g.m. Emilie Ellefsdr., datter av Ellef Østensjø og søster av Alette Ørud. Med Johannessen gikk det dårlig økonomisk. Han tok opp flere lån med pant i husene og bygselretten, og det ble holdt en rekke eksekusjonsforretninger hos ham. Hans enke fikk auksjonsskjøte på husene i 1893 for 300 kr. Hennes mor Maren Jakobsdr. giftet seg etter Ellef Østensjøs død med *Jakob Olsen*, som synes å ha overtatt plassen midt i 1890-årene. Det var skifte etter Maren her i 1897.

Søndre og Nordre Skorkeberg

Skorkeberg

Vel $\frac{1}{2}$ km. vest for veidelet ved Fjøser tar den 200 m. lange gårdsveien til Skorkeberg av nordover fra Åsveien. Fra Nordre Skorkeberg fortsetter den videre nordover til den gamle bygdeveien. Gården ligger på sand- og leirblandet moldjord, 97 m. over havet.

I nord grenser gården mot N. Klommesteins skog, mot Hauer og mot Tomta, i øst mot Fjøser-gårdene, i sør langs Åsveien mot Kolstad og i vest mot Holterteigen og skogen til Sogsti-gårdene.

Det første leddet i gårdsnavnet, som på gno, ble skrevet *Skurkuberg*, er nokså gåtefullt. Man vet hverken hva det kommer av, eller hva det betyr.

Gården ble trolig ryddet i tidlig kristen tid. Den var ett bruk til 1727, da den ble delt i Søndre og Nordre Skorkeberg, bnr. 1 og 2. I 1790 ble de to brukene igjen samlet til ett, men delt påny i 1836. Bnr. 3 Vinterløkken (0/55) ble skilt ut og solgt i 1804. Fra bnr. 2, Nordre S., ble bnr. 4

Solbakken (0/12), skilt ut i 1899, og en liten parsell på 3 øre ble solgt fra og lagt til Espely i 1919.

Hovedbygningen på Søndre Skorkeberg er gammel, men har vært utvidet og ble restaurert i 1906. Det samme ble uthusbygningen. Også staburet er fra før århundreskiftet, og bryggerhuset er fra før 1888, trolig bygd ca. 1848. En smie som sto sør for hovedbygningen, ble revet i 1933. — På Nordre Skorkeberg er hovedbygningen reist ca. 1895. Det gamle bryggerhuset skal etter tradisjonen ha utgjort en del av hovedbygningen før gårdens deling i 1836. Stabburet er vel fra første halvdel av 1800-tallet.

Innmarka er svakt kupert i øst, noe mer i de vestlige deler. Grensen mellom de to bruk har alltid vært klar og uomtvistet, og teigblanding har neppe forekommet. Begge bruk har skogen på åsen vest for veien gjennom Trolldalen.

Den eneste kjente husmannsplassen er *Vinterløkken*, som lå ca. 400 m. nordvest for husene. Den ble frasolgt 1804, og var visstnok tatt opp kort tid før. Ennå er hustomtene synlige. Plassen ble slått sammen med Klommesteinsbråten i 1842, og disse to utgjør det nåværende Hauer, gnr. 82.

Søndre Skorkeberg har nå 150 mål innmark, der det dyrkes korn og poteter. Skogen er på ca. 250 mål. — På Nordre Skorkeberg er det ca. 145 mål innmark, som vesentlig brukes til korn. Skogen utgjør ca. 170 mål. Den tidligere havnen var inntil 1961 på 40 mål; av den er nå 15 mål oppbrutt, mens resten er tilplantet med skog.

MATRIKKELGÅRDEN SKORKEBERG

Gnr. 11.

Skorkeberg var fullgård 1577. I 1648 var skylda 1 skpd. 12 lp. salt. 1661: Tiende av 10 tn. havre og 1% tn. blandkorn, 1666 av d. s., 1705 av 20 tn. havre og $\frac{1}{2}$ tn. bl.k.

1723: Matr.nr. 62. Måtelig god jord. Skog til gjerdefang. Skylda foreslått redusert med 4 lp. tunge.

1802: Skylda satt til 1 skpd. 6% lp. tunge. I gårdens skog kan avvirkes litt tømmer og smålast «til Renter og Udgifters Bestridelse».

1819: Middels god jord. God beliggenhet.

1838: Nytt matr.nr. 11. Ny skyld 9 dir. 22 skil.

1865: *Bnr. 1:* 130 mål leirjord. Alm. god og tilstrekkelig havn på ca. 42 mål nær gården. Ca. 160 mål alm. god skog, der det for tiden bare kan tas brensel og gjerdefang. Gården er noe tungbrukt, alm. godt dyrket. — *Bnr. 2:* 130 mål leirjord. Den gode og noenlunde tilstrekkelige havnen nær gården er på ca. 37 mål. Ca. 115 mål meget god skog. Lettbrukt, alm. godt dyrket. — *Bnr. 3:* 14 mål leirjord. Ingen havn eller skog. Lettbrukt, alm. godt dyrket.

Offisielle oppgaver over husdyrhold, utsæd og kornavling.

År	Hester	Kuer og ungdyr	Sauer	Utsæd tn.	Avling tn.
1661	2	5	3	4	61/ 11%
1723	2	10	7	10 ¹ / ₇	
1802	2	8	7	8	
1866	4	8	4	6	153/ 981/

Høyavlingen 1723 oppgitt til 20 lass, 1866 til 155 skpd.

Husdyr og utsæd (i tn.) på hvert bruk i 1866.

Bnr.	Hester	Storfe	Sauer	Griser	Hvete	Rug	Bygg	Havre	Poteter
1.	2	5	3	1 1 /		V*		6	4—5
2.	2	7	3	1 1 /		Vi	VA	6	6
3. *)	0	0	0	0	0	0	0	1i/	0

) Bnr. 3 ble brukt sammen med Klommesteinsbråten.

Eiere.

Andres Arnaldsen fikk i 1365 kjøpt 2 øyresbol av Erlend Kring. Men han eide mer i gården, for 1372 pantsatte han 6 øyresbol til Sigurd Arnsteinsen.

I nyere tid faller skylda i tre parter. Den første lå i 1542 til St. Annealteret i Mariakirken i Oslo, 1 skp. salt, og med dette fulgte altså bygselretten. Dette prostigodset var Hartvig Huitfeldt forlenet med i 1616, og kongen beholdt det til 1726, da brukeren Karl Aslaksen fikk kongeskjøte.

Part nr. 2 var på 8 lp. Den tilhørte Vestby prestebol fra før 1575 og

fulgte senere gården som løs landskyld. I 1802 betalte brukeren 1 rd. årlig avgift.

Den tredje parten var minst, 4 lp. s. Ved et makeskifte i 1648 avsto Johan Garmann dette til Oslo hospital. Kongen disponerte jo dette hospitalgodset også og solgte i 1726 disse 4 lp. sammen med prostiparten til Karl Skorkeberg.

Brukere.

Engebret betalte y_2 daler i foring 1560. *Jakob* brukte fra senest 1608, da vi finner ham i tollregnskapene for trelasthandelen. Særlig i årene 1614—15 solgte han mye forskjellig slags trevirke til hollenderskipperne. Han ble avløst 1628 av *Tor kei*, som imidlertid bare brukte til 1630, da *Jon* overtok. Men hans tid som bruker fikk en brå og tragisk slutt. Den 13. juni 1634 ble han henrettet på stranden ved Drøbak. Hva hans forbrytelse besto i, vet vi i dag intet om. *Ole* fikk gården etter ham og drev den til 1645. Da ble den liggende øde. Kanskje ble *Ole* utkalt til krigstjeneste. Det ble i hvert fall *Anders Lauritzen*, som tok gården opp av øde 1652. Han måtte ut og gjøre tjeneste som landdragon, og 1655 lå Skorkeberg usådd igjen. I 1656 heter det at han er en «gandsche forarmet mand och nyeligen kommen till nedraaedn gaard». Men *Anders* var en dyktig kar som snart fikk gården opp. Han ble også en aktet mann i bygda og var bl. a. kirkeverge i Frogn kirke i 1676. Det var ved denne tid eller litt tidligere at han også overtok halvparten av Ottarsrud. I noen få år drev han begge gårdene, men dette ble nok for hardt, og ca. 1679 flyttet han for godt til Ottarsrud. På Skorkeberg overtok *Karl Aslaksen*. Han var g.m. *Karen Ellefsdtr. Ørud* d. 1738. Barn: *Aslak*, kom til Lesteborg i Vestby, *Ellef*, bodde 1738 på en plass under V. Løken, *Simen N. Sogsti*, *Ole Digerud*, *Mari*, g.m. *Johannes Hansen Kvillese* i Vestby, *Kari* g.m. *Aslak Larsen* som 1738 bodde på Skorkeberg, *Jøran*, g.m. *Jon Larsen Skog* i Vestby. *Karl* hadde først vært g.m. *Maren Simensdtr.*, og med henne hadde han to døtre, *Åse*, som var mor til *Hans Olsen Støkken*, og *Mari*, g.m. *Nils Kristensen Store Stensrud* i Aker. *Karl Aslaksen* ble den første selveier, idet han 1726 fikk kongeskjøte for 206 rd. på prosti- og hospitalsgodset, 1 skp. 4 lp. s., samt bygselretten over de 8 lp. som var benefisert Vestby prestebord. Ved en befaring i 1735 fortalte en av nabone, *Hans Klommestein*, at på Skorkeberg ga skogen bare ganske lite til husfornødenhet, men *Karl* fikk nok likevel en god gård for relativt rime-

lig pris. Han drev den også godt, uten å legge seg ut med naboer eller myndigheter. Bare i 1706 fortelles det at han saboterte en kongelig befaling om, sammen med Einar Haver, å kjøre spon til kongens gård Skoftestad, som var under oppbygging etter brann. Han skyldte på at hesten hans ikke var noe tess. Både han og Einar måtte bøte for sin motvillighet. I 1738 var besetningen hans 2 hester, 6 kuer, 2 kviger, 3 oksekalver, 10 sauer, 4 griser. Karl døde i 1738, et par måneder etter sin hustru, men allerede 1727 var gården blitt delt.

SØNDRE SKORKEBERG

Bnr. 1.

Ole Karlsen fikk 1727 kjøpt 8 lp. av sin far Karl Aslaksen for 96 rd., og straks etter dennes død fikk han skjøte av sine medarvinger på resten av skylda på denne halvparten av gården. Han drev her til ca. 1730. Da ble han gift med enken på Digerud, Anne Thorersdtr. og flyttet dit. Skorkeberg overlot han til stesønnen *Kjell Andersen* ca. 1705—51, g.m. Kari Jensdtr. Havsjødalen. Barn: Abigael, g.m. Viljul Jonsen Brandstad, Jens Digerud og Johanne. Men skjøte fikk Kjell først i 1749, og bare to år etter døde han. Ved skiftet ble det registrert forskjellige gjenstander «i stuen, paa natstuen, i koven, paa boen næst ved, paa den øvre svalen, udi gaarden, i den andre koven næst stuen». Simen Aslaksen Dylterud, sønn av Aslak Karlsen Lesteborg, forbeholdt seg sin odels- og løsningsrett, men han kom ikke til å bruke den. Enken Kari Jensdtr. giftet seg med *Elias Larsen*, og allerede 1755 skjøtet han til *Johannes Jensen* fra Kolstad 1730—97, som også fikk kjøpt den lille arveparten som tilhørte Kjell Andersens barn. Johannes var g. 1. gang m. Marie Hansdtr. Borp fra S. Belsjø 1726—63. Barn: Svend Haver, Marie d. ung. G. 2. gang m. Kari Aslaksdtr. på N. Skorkeberg d. ca. 1779. Barn: Johanne f. 1768, g.m. Søren Halvorsen V. Rustad i Ås, Kari f. 1773, g.m. Rasmus Trondsen Ørebek i Vestby, Anne f. 1780, g.m. Ole Jørgensen Røis. Ved skiftet etter Marie Hansdtr. i 1763 ble S. Skorkeberg taksert til 360 rd. Simen Dylterud kom nå igjen frem med sitt odelskrav. Han påsto at da hans farfar Karl Aslaksen hadde bodd på gården i bort imot 50 år og brukt den som egen eiendom i 19 år, var han åseteberettiget. Han tilbød Johannes Jensen som en mindelig ordning at han skulle flytte fra gården innen førstkommende

«faredag» mot at Simen betalte ham «hans utlagde penge» tilbake. Men Johannes mente at først fikk nå Simen legitimere sin løsningsrett og hevdet sin egen sønns rett til gården. Det ble til at Simen måtte gi seg. Og etter å ha brukt den søndre halvpart av gården i 35 år fikk Johannes i 1790 også kjøpt Nordre Skorkeberg av Lars Aslaksen for 999 rd. Dette året kjøpte han dessuten Vestre Kolstad, men den solgte han igjen tre år senere. Ved sin død i 1797 eide altså Johannes Jensen hele Skorkeberg, som da ble taksert til 2250 rd. Formuen etter ham var brutto 3659 rd., netto 3224 rd. Sønnen Svend hadde jo overtatt Søndre Haver noen år tidligere, så Skorkeberg ble solgt for 2849 rd. til sorenskriver *Erik Horn* i 1799. Han beholdt den i to år, før han makeskiftet den med Sørås i Ås, men *Hans Olsen Sørås* solgte Skorkeberg med en gang for 3050 rd. til *Ole Henriksen Myrer*, 7. febr. 1801. Han var g.m. Anne Thorersdtr. Barn: Thorer og Even (se nedenfor), Agnete, g.m. Johan Mikkelsen Agnor, Kristine, g.m. Ellef Pedersen Østensjø. Ole ga i 1804 skjøte til oppsitteren på plassen Vinterløkken for 120 rd. (Se under Hauer, gnr. 82). Han var den siste som drev hele Skorkeberg som én gård. Da han døde 58 år gl. i februar 1823, var han en velstående mann. Til tross for at begge sønnene var myndige og bodde hjemme, fortsatte enken Anne Thorersdtr. å sitte i uskiftet bo. Først 1835 ble skiftet holdt. Besetningen var da 2 hester, 12 kuer, 11 sauer, 2 griser og 5 gjess. Gården ble taksert til 2600 spd. Da Anne ønsket å oppgi halve boet sitt mot et passende livøre, som ble satt til 150 spd. i året, ville de to sønnene løse slik at de fikk hver sin halvpart av gården. Bruttoformuen var 3467 spd. og ingen gjeld.

Det ble *Even Olsen* 1801—72 som overtok Søndre Skorkeberg. Hans hustru var Anne Oline Jakobsdtr. fra N. Fjøser 1819—97. Barn: Olaus, d. 1881, Jakobine, g.m. snekker Ole Nilsen, Oslo, Antonette, g.m. maler Bernhard Bergersen, Karoline, Margit, Henriette, g.m. handelsmann Karl Larsen, Oslo, Adolf, som en tid hadde S. Holter, Grethe og Emma. Even Olsen hogg visstnok skogen ganske sterkt, så sterkt at det i 1866 ikke fantes nok tømmer til husbehov. I 1846 hadde gården disse husene: En toetasjes hovedbygning, 17[^] x 13 x 8 alen, med gang, stue, kammers og kjøkken i første og gang, stue, samt 2 kammers i annen etasje; en uthusbygning med låve, 2 lader, 2 skykuer og stall; et stabbur; et fjøs; et grisehus; et sledeskjul og et vedskjul. I 1850 var sledesk julet revet, og på samme tomten hadde Even oppført et nytt bryggerhus, 10 x 8 x 8 alen. Likeså hadde han bygd vognskjul. Even Olsen eide også Østre Torp i Ås, og ved auksjonen i forbindelse med skiftet i 1872 ble denne gården solgt

til sønnen Olaus for 1300 spd. og S. Skorkeberg til enken for 3000 spd. Hun brukte gården til sin død 1897. Ingen av barna kom til å overta etter henne. 1898 fikk *Andreas Hansen Gullerud* skjøte for kr. 11000. Han bygde om og restaurerte både hovedbygningen og uthuset. Han drev til 1920, da han solgte for kr. 34 000 til *Sigurd Mehren* fra Lier. Denne beholdt Skorkeberg bare i to år før han ga skjøte for kr. 70 000 til *Ivar Østlid* fra Kråkstad. Men den urolige og vanskelige etterkrigstiden brakte igjen forandringer. 1926 fikk *Hans Kihl* auksjonsskjøte for kr. 45 000. Han bygde nytt fjøs. Besetningen hans var i 1930 2 hester, 9 kuer, 9 unge. Han sådde 12 tn. havre, 2 tn. hvete og satte 40—50 tn. poteter, Høyavlingen var på ca. 200 skpd., avling av turnips 150 tn. G.m. Sofie Skinnerud. 1932 solgte han for kr. 33 900 til *Hjalmar Haug* fra Haug i Skiptvedt 1887—1962, g.m. Anna Marie Nilsen f. 1888, fra Husbakke i Råde. Barn: Liv f. 1919, g.m. kjøpmann Bjørn Kjærvik, Oslo, Willy f. 1923. Hjalmar Haug utbedret uthusbygningen. I 1959 gikk gården ved skjøte over til *Liv Kjærvik* og *Willy Haug*, g.m. Astrid Helland fra Fredrikstad f. 1941. Barn: Jan Willy f. 1961. Willy Haug er utdannet diplomingeniør og agronom. Han og hans mor har bekostet grøfting av det meste av innmarka. Gårdsbruket har vært bortforpaktet siden 1949, fra 1957 til Magnus Saxebøl. Willy Haug er eneeier fra 1963.

NORDRE SKORKEBERG

Bnr. 2.

Etterat sønnen Ole hadde overtatt den søndre halvpart av Skorkeberg 1727, fortsatte *Karl Aslaksen* som bruker på det nordre bruket til sin død 1738. Men allerede 1733 solgte han endel av gården til svigersønnen *Aslak Larsen Ørud*, g.m. Kari Karlsdtr., og ved Karls død fikk denne også skjøte av de andre arvingene på resten av skylda i Nordre S. Aslak og Kari hadde en sønn, Lars, og tre døtre, Berthe, g.m. Riulf Rasmussen på en plass under N. Solberg, Maren, g.m. Elias Larsen To i Vestby, og Kari, g.m. Johannes Jensen på S. Skorkeberg. I 1775 solgte Aslak til sønnen *Lars Aslaksen*, men beholdt seg bruksretten til endel jord samt senere føderåd for seg og Kari. Etter hans død satt hun i uskiftet bo til 1781, da hun ønsket å skifte fordi hun kjente seg skrøpelig og gammel. Hun oppga sitt bo til Lars mot at han betalte hver av søstrene 200 rd. og

påtok seg å forsørge henne resten av livet. Svogeren Johannes Skorkeberg syntes nok dette var en litt ensidig fordeling, og Lars gikk med på å betale ham og søsteren 250 rd. til. I 1790 solgte så Lars Nordre Skokeberg til Johannes for 999 rd., og dermed var gården igjen samlet. (Se under Søndre Skorkeberg.)

Ved skiftet etter Ole Henriksen tilfalt i 1836 det nordre bruket sønnen *Thorer Olsen* f. 1800, g.m. Anne Kirstine Johannesdtr. Ørud. Barn: Ole Anton og Karl. Thorer Olsen drev i mange år. Husene på hans gård var i 1846 en to-etasjes hovedbygning, 22 x 13[^] x 8 alen, som inneholdt 2 stuer, 1 kammers, kjøkken og gang nede og 3 stuer og gang ovenpå; en uthusbygning med låve, 2 lader, 2 skykuer samt stall; stabbur; fjøs; et bryggerhus med vedskjul; grisehus; vognskjul med potetkjeller under. Det ble Ole Anton som kom til å overta gården, og broren Karl, som brukte Klommesteinsbråten, ga ham skjøte på sin arvepart i 1876. *Ole Anton Thoresen* brukte deretter til 1891, da han solgte for kr. 11 000 til *Kristian Rasmussen*, g.m. Golette Henriette Kristensdtr. Denne lot i 1899 utskille bnr. 4, Solbakken (0/12), og solgte det til lærer O. Olsen Bratager, g.m. Kari Sveinson. På N. Skorkeberg bygde han ny hovedbygning, et stykke nord for den gamle. 1910 overdro han gården for kr. 17 000 til *Anders Pedersen Valberg*. Men da denne døde bare få år etter, kom også Nordre Skorkeberg til å skifte eiere ganske raskt. Anders Valbergs dødsbo skjøtet 1914 til *Einar Helgeby*, som året deretter solgte til *Thorleif Nielsen*, g.m. Gjertrud Li fra Klommesteinsbråten. Han solgte fra den lille parsellen bnr. 5 (0/03) til Karl Tomta på Espely. Nielsen bygde låven i 1923. I 1927 overdro han for kr. 27 500 til *Johan Braatnæs* 1881—1952, f. i Svinndal, g.m. Olga Schie f. 1885, fra Skiptvet. Barn: Margit f. 1906, g.m. Per Dæhlin, Ragnhild f. 1908, g.m. Kåre Bjoner på Vang i Kråkstad, Hjørdis f. 1911, Trygve f. 1913, Fanny f. 1915, Gudrun f. 1921, g.m. Kåre Mageli fra Kringerud, Borghild f. 1925, g.m. Herbert Brummert. Johan Braatnæs var en dyktig gårdbruker. 1938 bygde han nytt fjøs. Hans besetning var i 1930 2 hester, 4 unghester, 11 kuer, 6 ungf. Utsæden var 1400 kg. havre og 400 kg. hvete, og avling av høy var 275 skpd., av turnips 20 000 kg. Han satte 29 tn. poteter. Braatnæs var meget interessert i travkjøring og eide bl. a. den kjente norgesrekordholderen «Salomonie». I det kommunale liv spilte han også en fremtredende rolle. Sønnen *Trygve Braatnæs* overtok gården 1950. I 10 år drev han husdyrbruk og hadde en god besetning med flere førstepremiekuer, men p.g.a. mangel på kvalifisert arbeids-hjelp solgte han dyrene i 1961 og driver nå vesentlig med korn.

Kolstad, Skorkeberg i bakgrunnen.

Kolstad

Kolstad ligger 97 m. o. h. like sør for Åsvegen, i_{y_2} km. fra Dyrløkketkrysset. Lendet på innmarka er svakt kupert, jordsmonnet leirmold. Den 200 m. lange gårdsveien er en vakker bjerkeallé. Tidligere førte en kjerrevei sørvestover til N. Ørud. I skogen på grensen mot N. Ørud ligger den 132 m. høye åsryggen Skansen med vidt utsyn til alle kanter.

I nord grenser gården langs riksveien mot Skorkeberg og, på nord-siden av veien, mot Fjøser, i øst mot Fjøser og Klommestein, i sør mot Haver og Ørud, og i vest følger grensen Odalsbekken mot Skorkeberg.

Navnet ble trolig i gammelnorsk tid skrevet *KaljsstaSir*, som en sammensetning av mannsnavnet *Kalfr* og *staSir*, og betyr altså Kalvs bustad. Gården er vel ryddet i vikingtiden.

1695 eller noe før ble gården delt i to, Østre og Vestre Kolstad, med like stor skyld på hver part (12 lp. s.). Denne halvdeling besto til 1835, da 4/5 av Vestre Kolstad ble utskilt og året etter lagt til Østre Kolstad. Det som var igjen av Vestre Kolstad, bnr. 2 med skyld $2\frac{2}{5}$ lp. s. eller 1 mark 49 øre, ble i 1879 kjøpt av eieren av Østre Kolstad, slik at gården fra da igjen var én enhet. I dag kalles et av jordene i vest for Case-Kolstad, etter en av de siste eiere av det vestre bruket. Bnr. 3, den s. k. Kjellertomten, ble utskilt fra bnr. 2 i 1873 med skyld 1 skill, eller 2 øre. I 1908 ble bnr. 4 Høibråten frasolgt bnr. 1 (skyld 29 øre), men kjøpt tilbake igjen i begynnelsen av 1930-årene.

Tunordningen er den vanlige firkantede med hovedbygningen og uthusbygningen rett overfor hverandre. De ble begge satt opp i 1879. Staburet, som skal være meget gammelt, hadde tidligere svalgang, men den er forlengst skåret vekk. — Husene på Vestre K. er nå helt forsvunnet. Nåværende eier fant for få år siden under grøftingsarbeid rester av grunnmuren etter låven.

Til gården har det alltid hørt god skog, som ligger vest og sør for innmarka.

Av husmannsplasser kjenner en bare *Kolstadbråten*, sørligst i utmarka. Den ble tatt opp i 1833 og utskilt som bnr. 4 med navnet Høibråten i 1908. Muligens har det også ligget en plass i vest-skogen, der det idag er steinrester etter hus. Nå tilvokset med skog.

Arealet på innmarka er i 1962 ca. 250 mål, hvorav ca. 200 mål brukes med korn og resten med poteter samt litt grønnsaker til husbehov. Skogen er vel 400 mål, derav 300 produktiv.

MATRIKKELGÅRDEN KOLSTAD

Gnr. 12.

Kolstad var fullgård 7577 og sikkert også i gammelnorsk tid. 7677 og senere var skylda 1 skpd. 4 lp. salt. 1656 kvegskatt av 2 hester, 2 kuer 8 sauer og 1 gris. 1661: Tiende av 30 tn. havre og $2\frac{1}{2}$ tn. blandkorn og Y_2 tn. rug, 1666 av 16 tn. havre, % tn. blandkorn og y_2 tn. hvete, 1705 av 30 tn. havre, 3% tn. blandkorn. 7725: Matr.nr. 8. Måtelig god jord. Skog til brensel og gjerdefang. 1802: Skylda satt til 1 skpd. tunge. Skog

til brensel og gjerdefang. Sår 8 tn. korn. Gården før 2 hester, 6 kuer og 8 sauer. 1819: God jord og beliggenhet. 1838: Nytt matr.nr. 12. Ny skyld 6 dir. 4 ort 18 skil. 1866: *Bnr. 1* (Østre Kolstad): 190 mål åker og dyrket eng på leir- og sandjord. Bra og tilstrekkelig skoghavn nær gården. 230 mål mer enn alminnelig god skog. Like ved hovedvei, % mil fra Drøbak. Lettbrukt. Alminnelig godt dyrket. — *Bnr. 2* (Vestre Kolstad): 30 mål innmark. Leirmold. Alt utlagt til eng. Ingen besetning. Mindre god og utilstrekkelig skoghavn nær gården. 36 mål mindre god skog. Lettbrukt. Meget godt dyrket.

Offisielle oppgaver over husdyrhold, utsæd og kornavling.

År	Hester	Kuer og ungdyr	Sauer	Utsæd tn.	Avling tn.
1661	2	7	4	6	$\frac{1}{2}y_2$ 32%
1723	2	8	8	8	10%
1802	2	6	8	8	
1866	2	12	6	$l?, y_2$	ca. 115 tn.
1930	4	16	6	18	

Høyavlingen 1723 oppgitt til 16 lass, 1866 til 140+70 skpd., 1930 til 500 skpd.

Husdyr og utsæd (i m.) ia valle slag i 1866.

Hester	Storfe	Sauer	Griser	Hvete	Rug	Bygg	Erter	Havre	Poteter
2	12	6	2	IM	%	1	M	10	10

Eiere.

12. april 1416 solgte Thoralf Askelsen og hans hustru Thora Jonsdtr. 9 øyresbol i Kolstad og 1 øyresbol i Klommestein til Jens Olafsen.

Trolig har også den øvrige skyld i gården vært bondegods i middelalderen. Men en gang i katolsk tid, etter 1400, kom halve Kolstad i Ås kirkes besittelse, og kirken beholdt denne parten til brukerne fikk skjøte på den i 1769.

De andre 12 lp. eides 1620—28 av Åsmund Sør-Solberg og gikk deretter over til brukeren Håken Matsen. Men etter hans død kom denne parten igjen på fremmede hender. Torger Børsum eide det meste i 1688. I 1692 var parten delt i to, Peder Holstads arvinger eide 6 lp. og Amund

Galby de andre 6 lp. Disse to var begge Håkens svigersønner. De samme eiere hadde godset ennå 1723. Men i 1745 var hele parten samlet på Peder Børsums hånd. I 1769 fikk brukerne skjøte på 9 lp. 20 bmrk., og ikke lenge deretter må de også ha fått hånd om resten.

Brukere.

HM^N

Presten Thorbjørn — den første Ås-presten vi kjenner navnet på — forteller at han 25. mars 1330 var hos *Rolf* bonde og hans kone Borghild på Kolstad, der han ga den siste olje til Gunnar Tholfs kone. *Mattis* brukte fra senest 1596 til 1600, da han ble fulgt av *Håken Matsens segl*. *Åsmund*. Denne var også parthaver i et fiskelag i Hallangspollen. Gården hadde han til 1613. *Håken Matsen* d. ca. 1667, trolig sønn av den tidligere bruker, tok den da i første bygsel. Han eide selv 12 lp.s., men etter regelen om den mektigstes forrett ved lik eiendom i en gård var det presten i Ås som rådde for byggeselen. Håken var bare ca. 22 år gammel da han overtok Kolstad, og han ble sittende her så godt som hele sitt liv. I bygda inntok han en aktet stilling, var bl. a. lagrettemann og drev tydeligvis gården godt. Han eide også vel 3 lp. i Danskerud i Kroer. Vi kjenner ikke navnet på Håkens hustru, men de hadde i hvert fall to døtre. Den ene, Karen, ble g. m. Peder Herlaugsen Holstad og den andre med Amund Galby. Håken skal ha skrevet fledføringskontrakt med Peder Holstad i 1666 og er død 1668. Hvem som overtok gården etter ham, er ikke helt klart. Muligens hadde han en sønn som også het Håken, for ifølge manntallslisten for proviant-skatten 1678 var det fremdeles Håken Kolstad som brukte gården. Denne siste må imidlertid eventuelt ha dødd midt i 1690-årene, for gården ble da delt i to like store bruk.

ØSTRE KOLSTAD

Asle Hansen fikk denne parten i bygsel 1695 av Rasmus Bronholm og brukte den til han ikke lenge etter 1723 ble avløst av *Nils Olsen*, som i sitt annet ekteskap var g.m. Gjertrud Pedersdr. d. 1748 og hadde datteren Marthe f. 1718, g.m. Trygg Andersen Horgen. I sitt første ekteskap hadde Nils barna Ole og Kristen, begge døde før 1756, Anne, g.m. Jakob Svend-

sen på en plass under Vassum, og Hans, som i 1756 var «en aldrende mann», i huset hos sin sønn Nils Høgsmørk i Ås. Etter at Nils var død i slutten av 1720-årene, giftet enken Gjertrud seg med *Jens Jensen* 1693—1757 som overtok bruken. Barn: Nils f. 1723, Johannes Skorkeberg, Hans 1733—73, som skal ha bodd på en av Haver-gårdene, og Ingeborg f. 1727. Jens giftet seg annen gang med Guri Engebretsdtr. og fikk sønnen Abraham f. 1753. Selv eide Jens ingenting i Kolstad. Ved skiftet etter ham var det 1 hest, 8 kuer, 8 sauer og 1 gris. Bruttoformuen 67, netto 30 rd. Om husene sies det at stallen mangler renner og møne, låve og lade mangler møner, vedskjulet har ikke tak. Reparasjonene ble anslått til 6 rd. Enken Guri giftet seg allerede s. å. med dragon *Engebret Eriksen*, som tok gården i bygsel og brukte den til 1769, da sorenskriver Behman utstedte skjøte på denne halvparten av Kolstad til *Ole Andersen* d. 1779; d.v.s. det var Ås kirkes 6 lp. som ble solgt, mens de øvrige 6 lp. fortsatt tilhørte andre eiere. Ole måtte betale 425 rd. Seks år senere fikk imidlertid han og broren Henrik på vestre Kolstad dessuten skjøte på 9 lp. 20 bmrk. s. av det private gods i gården. Dette skjøtet er utstedt av Henrik Torgersen Pytt på vegne av den avdøde Torger Hansen, av Annold Hansen Rød og av Nils Hansen Hokholt. Dermed var brukerne på det nærmeste selveiere. Bare en part på 2% lp. var ennå på fremmede hender. Det fremgår ikke av panteregisteret hvem eieren var, men også dette godset må i løpet av de nærmeste år være solgt til Kolstad-bøndene. Ole og Henrik Anderssonner var brødre av Jørgen Børsumsrud. Ole var g.m. Mari Olsdtr. Furu. Barn: Gunhild, Abigael. Ved skiftet etter ham var det på gården 1 hest, 10 kuer og 12 sauer. Denne halvdel av K. ble taksert til 350 rd., løsøret til 96. Bruttoformuen var vel 548 rd., og boet var gjeldfritt. — Mari Olsdtr. giftet seg igjen med *Engebret Herlaugsen*, men bare et par år etter, i 1781, makeskiftet han gården med *Anders Håkensen* på Haug i Ås. Denne gården hadde en skyld på 15 lp.s. og ble taksert til 600 rd. Østre Kolstad kunne «ej sees i Lighed med Haug, hvorfor det betales i Mellemlag 250 Rd.». Anders Håkensen f. ca. 1744, g.m. Elen Nilsdtr. f. ca. 1754 solgte i 1801 for 1100 rd. til *Hans Olsen* Holstad, som ga skjøte for 5250 rd. til skipper *Knud Olsen* fra Drøbak f. 1753. Salgssummen illustrerer godt den svære nedgang i pengeverdien i årene før 1814. Men Knud Olsen fikk ikke mye glede av gården; han døde før han kunne ta den i bruk, og Østre Kolstad gikk ved auksjons-skjøte over til skipskaptein *Nils Jakobsen*. Kjøpesummen var nå hele 7350 rd. Han bosatte seg visstnok på Kolstad og drev den selv, men eide

dessuten gård nr. 44 i Drøbak. Han døde før 1819, da enkemadam Abe-lone Jakobsen var «besidder». Hun hadde nok hjelp til gårdsdriften av sine to sønner Johannes f. ca. 1806 og Nils f. ca. 1812, men etter hvert ble de økonomiske vanskeligheter for følbare, og i 1823 rekvirerte hun skifte. Besetningen besto da av 1 hest, 4 kuer, 8 sauer. Blant løsøret var flere gullgjenstander, bl.a. et gullur verdsatt til 50 spd., men alt var pant-satt. Gården ble taksert til 850 spd. Det trakk ut med salget, men i 1827 fikk *Hans Hansen* f. ca. 1775 auksjonsskjøte for 1149 spd. Imidlertid kjøpte han Vestre Dal i Kråkstad og flyttet dit i 1836, samme år som han solgte Østre Kolstad for 1600 spd. til brigaderegnskapsfører *Bastian Paulsen* 1799—1866, sønn av proprietær Hans A. Paulsen i Vinger og far til den senere så vel kjente Kristiania-skikkelse «Køla-Pålsen». Bastian Paulsen hadde året før kjøpt 4/5 av Vestre Kolstad, som nå ble slått sammen med Østre Kolstad, slik at denne gården fikk en skyld på 21% lp. s. eller 6-1-17. Paulsen var en intelligent mann. I 1824 hadde han tatt juridisk embetseksamen med beste karakter. Men økonomisk gikk det dårlig for ham. Han spekulerte i eiendommer og opparbeidet seg en solid gjeld. En lang, lang rekke utpantinger for ubetalt gjeld og andre fordringer vitner om en umulig økonomi. Dette førte til at han ble suspendert fra sin stilling, og i 1814 ble hans bo tatt under fallittbehandling. På Kolstad hadde han da 3 hester (han var f.hv. sekondrittmester), 6 kuer, 8 sauer, 1 gris, 2 ladegjess og 1 gasse. Av faste eiendommer var det, foruten Kolstad, Skiphelle teglbrenneri med ovn og tilhørende innretninger og tre hus i Drøbak, nemlig nr. 27 (Mærøgården), nr. 215 og nr. 34. Til det siste hørte også brennevinsbrenneri. Dessuten endel mindre båter og fiskeredskap. Kolstad ble taksert slik: Innmarka 2100 spd., skog og utmark 800, husene, som var «temmelig gode», 600, tilsammen 3 500 spd. Ved auksjonen i 1847 fikk *Børre Monsen* tilslaget på gården for 5000 spd. Men heller ikke han greide å bli her. Allerede de nærmest følgende år var det flere utpantinger hos ham, og i 1853 fikk *Armédepartementet*, som panthaver, auksjonsskjøte for 3 350 spd. Samme året solgte det til *Ole Hansen Såstad* for 4 300 spd. og denne solgte så året etter for 5 800 spd. til *Ole O. Landaas* f. 1829 i Land. Han var g. 1. gang m. Martine Marie Amundsdr. d. 1856; barn: Sigvart 1855—68, Berthe Sophie f. 1856. G. 2. gang m. Karen Landaas, som også var fra Land f. 1844; barn: Fredrikke og Oluf. Ved skiftet etter Martine Marie i 1861 ble Kolstad taksert til 5000 spd. Gården var da fremdeles landskyldpliktig til Ås kirke. I 1878 solgte Ole Landaas for kr. 20 000 til *Ole Evensen Østby*, g.m.

Anne Kirstine Andersdr. Han lot straks oppføre nye hus, både den nåværende hovedbygning og uthusbygningen, begge i 1879. Samme året kjøpte han også det som var igjen av Vestre Kolstad. Imidlertid greide heller ikke han å bli sittende med gården. Theodor Støkken, som hadde lånt ham det vesentlige til kjøpet, forlangte i 1888 auksjon, og Kolstad ble da solgt for kr. 28 000 til *O. Løkke* 1829—97. Løkke, som var telegrafinspektør på Vestlandet, brukte ikke selv, men svigersønnen Karl Kristian Sandborg bodde her og drev gården. Han var g.m. Julie Albertine Løkke d. 1888. Barn: Karoline Mathilde f. 1886, Hans Emmaus f. 1887, Julius Albert f. 1888. Sandborg eide selv gårdsredskap og løsøre. Besetningen hans var i 1888 3 hester og 14 kuer. Pantegjelden var dog fortsatt meget høy, og i 1893 kunne ikke eier og bruker holde det gående lenger. O.r.sakf. *Ragnvald Berg* fikk da skjøte for kr. 20 500. Det gikk imidlertid ikke bedre for ham; 15 utpantinger og eksekusjonsforretninger fulgte i rask rekkefølge, og i 1898 overtok agronom *Eyvind Melsom* ved auksjonsskjøte for kr. 26 000. Han ga i 1900 festeseddel på Kolstadbråten til Elof Johansen. Men to år deretter solgte også Melsom, til *Kristian Samuelsen Holter*, som i 1905 overdro til *Olav Wilh. Lied Robert*. I 1908 ga denne skjøte til Edvard Andreassen på Kolstadbråten, som ble utskilt under navnet Høybråten, bnr. 4. Kolstad skiftet dog stadig eiere. Robert solgte i 1911 for kr. 28 000 til *Kristian Prestrud*, som flyttet hit fra S. Bjerke. Han satte husene i god stand og bygde nytt bryggerhus og vognskjul. Dessuten ryddet han atskillig ubrukt jord og grøftet vannsyk mark. I 1916 overtok *Georg Struksnes* for kr. 60 000. Men fire år senere kjøpte han Kvestad i Ås og flyttet dit. Han var fra Ringlia i S. Land, samme sted som den neste eier, *Nils P. Lomsdalen*, som kjøpte i 1920 for kr. 140 000. En ny inflasjonsbølge avspeiler seg tydelig i kjøpesummen. I 1925 ga han Drøbak idrettsforening tillatelse til å opparbeide skibakke vest på eiendommen, i skogen ned mot Odalsbekken. I 1927 overdro han til *Asbjørn Kolloen* fra Brummundal, g.m. Hjørdis Olsen fra Ski. Barn: Kjell. Med ham fikk Kolstad en dyktig gårdbruker. Han drev helt til 1948, da han flyttet tilbake til Brummundal og overdro til *Bjarne Saxebøl* f. 1913, g.m. Sigrid Løken fra Kvestad i Ås, f. 1916. Barn: Arne Reidar f. 1939, John Sverre f. 1941, Gunnar f. 1947. Han er bror av Fredrik Saxebøl på Nordre Fjøser. Slekten stammer fra Hobøl. I 1950 restaurerte Saxebøl uthusbygningen og bygde låven om til kjørelåve og anla silo. På Høybråten har han satt i stand hovedbygningen, som sikkert er den opprinnelige husmannsstua, men revet det gamle uthuset. Han sluttet med

melkeproduksjon i 1954. I dag holder han ingen husdyr, bortsett fra endel avlspurker. Hovedvekten legger han nå på korn og poteter, men driver også endel engfrøavl.

VESTRE KOLSTAD

Ry *el* overtok som bruker ved gårdelingen i 1690-årene. Han bodde her ennå i 1711. I 1720 fikk enken Karen Mattisdr. fornyet bygselsedelen på denne halve gården, men allerede året etter gikk bygselen over til *Ellef Hansen*, som kanskje brukte til *Anders Larsen* overtok i 1753. Han var g.m. Mari Rasmusdr. d. 1789. I 1760 frasa Anders seg bygselen. Ganske snart etter døde han, og etterfølgeren *Henrik Andersen d.* 1788 giftet seg med enken. I likhet med broren Ole på Østre Kolstad fikk han i 1769 skjøte på kirkeparten i gården, men mens Ole måtte ut med 425 rd., slapp Henrik med 390, så den østre delen var nok regnet som den beste. I 1775 fikk brødrene dessuten kjøpt det meste av bondegodset, og få år senere var Henrik full selveier av Vestre Kolstad, som ved skiftet etter ham ble taksert til 400 rd. Han hadde til gode 300 rd. av Paul Treider, så bruttoformuen kom opp i 748 rd. Gjelden var ubetydelig. Besetning: 1 hest, 5 kuer, 8 sauer, 1 gris. Henrik og Mari hadde døtrene Else, g.m. David Rasmussen Sogsti, og Anne Marie f. 1766. Ved skiftet etter Mari Rasmusdr. i 1789 ble det opplyst at arvingene hadde truffet den avtale at «hele boet skulle beholdes av yngste datter, ikke alene arvetomten halve gaarden Kaalstad skyldende 12 lp. s. med bygsel og herlighed som alt løvsøre mot at hun inden nytaar betalte sin søster 560 rd. samt 5 tønner god havre». Anne Marie ble kort etter g.m. *Jakob Rasmussen Elle*, som dermed ble eier av gården. Han solgte imidlertid med en gang for 900 rd. til *Johannes Jensen Skorkeberg*, og denne brukte så Vestre Kolstad tre år sammen med Skorkeberg, inntil han solgte K. i 1793 til *Brynild Hansen Teien* fra Hurum. Men denne måtte av en eller annen grunn oppgi gården, og i 1802 kjøpte skipskaptein *Nils Case*, f. ca. 1761, ved offentlig auksjon for 100 rd. Case bodde neppe selv på Kolstad. Han hadde hus i Drøbak og var aktiv seilskuteskipper. Det ble derfor den eldste sønnen *Peder Case* som overtok gården i 1811 for 2500 rd. Han var g.m. Marie Andersdr. Barn: Nils, Gunhild Maria f. 1826, Johan Anton Haug f. 1828, Trine, g.m. David Rasmussen N. Elle. I hans tid

ble Kolstadbråten tatt opp, idet han i 1833 ga grunnseddel på et jordstykke til Ole Jakobsen og hustru for deres levetid mot årlig grunnleie 4 spd. samt 6 arbeidsdager. Gården drev han til 1835, da han for 1100 spd. solgte 4/5 av Vestre Kolstad til Bastian Paulsen, som la dette til Østre K. Året etter solgte han så de iy_2 lp. s. som var tilbake, til broren *Lars Case* for 400 spd. og flyttet selv til Haug i Ås. Lars fortsatte bruken av sin part (bnr. 2), men i 1857 overdro han eiendomsretten til *Casper Hansen* for 1000 spd. Kjøperen skulle dog ikke overta eiendommen før etter Lars Cases og hustrus død, og blant overdragsvilkårene inngikk også et slags føderåd for disse. Ti år senere, i 1867, fikk imidlertid sakfører *Ole Hansen* i Drøbak f. 1822 auksjonsskjøte på bnr. 2. Da han ikke selv bodde her, ble jorda bare brukt til eng. Han solgte i 1873 fra en liten parsell (bnr. 3), kalt Kjellertomta med skyld 1 skilling, til vaktmester J. Torgersen. Den er senere kjøpt tilbake til gården. Dette skal være et minne fra den politisk opprørte «myrmanntiden» i 1870—80-årene, da man for å skaffe seg stemmerett kjøpte små jordlapper og fikk dem matrikulert. Parsellen ble aldri ryddet eller bebygget. Den lå ved skogsveien over til N. Ørud. Ole Hansen skjøtet i 1879 bnr. 2 til *Ole Evensen Østby* for kr. 4 500, og Kolstad var dermed igjen forenet til ett gårdsbruk. Det såkalte Case-Kolstad har gått helt opp i bnr. 1; selv husene er i dag sporeløst borte.

HØYBRÅTEN

Bnr. 4

Husmenn.

Ole Jakobsen d. 1891 fikk grunnseddel i 1833. Han bygde hus og ryddet plassen. Ved sin død var han enkemann. Hadde visstnok en sønn Johan som var brannmester. *Elof Johansen* fikk festeseddel i 1900 mot 24 årlige arbeidsdager og med rett til havn for 1 ku med kalv og til å ta kvist og avfallsved i skogen.

Brukere.

I 1908 fikk *Edvard Andreassen* skjøte av Olav Robert for kr. 2 200. Han satte husene i god stand og reiste den lille uthusbygningen, som ble revet for få år siden. I 1922 overdro han for kr. 12 000 til sønnen *Einar*

Høybråten, og denne solgte i 1926 til maler *Hans Jensen* fra Oslo for kr. 9 500. Jensen bodde her til sin død i begynnelsen av 1930-årene, og Asbjørn Kolloen kjøpte da *Høybråten* tilbake til bnr. 1.

Nordre Fjøser

Nordre Fjøser

Gården ligger ca. 100 m. o. h. på østsiden av den 154 m. høye Fjøser - åsen. Jordsmonnet er for det meste moldjord, men også endel leirmold og sand. Av innmarka ligger størsteparten vest for veien Bakker—Klommestein. Før denne nye veien kom, gikk gamleveien, som nå er gårdsvei, frem til saga ved Klommesteinskrysset, tett øst for husene på gården.

Grensene, som delvis er herredsgrensen mot Ås, gjør mange underlige slyng her ved Fjøser. I nord går den mot S. Fjøser og Torp i Ås, i øst mot N. Ekeberg og S. Fjøser, i sør mot S. Fjøser og Kolstad og i vest mot Hauer, Skorkeberg og S. Fjøser. Skogen på Fjøser-gårdene er delt slik at eiendommene møtes i et kryss.

Navnet — av gno. *f jos*, n., fit. *fjosar*, f, fjøs — kommer av at før F. ble egen gård, kanskje en gang i vikingtiden, lå området under en annen gård. Trolig har dette vært Klommestein, som hadde sommerfjøs her.

Allerede i begynnelsen av 1400-årene var F. delt i et nordre og et søndre bruk, men ytterligere oppdeling har det ikke vært.

Av hovedbygningen på N. Fjøser er den østre delen visstnok bygd av Ole Samuelsen Løvestad ca. 1895, resten tilbygd senere. Uthuset er fra 1870—80. Stabburet er den mest interessante bygning på gården. Det er en del av bygdas gamle kornmagasin, av grovt tømmer, satt opp her i 1883. På veggen innvendig står: «Har staat ved Froens kirke siden middelalderen».

Det meste av innmarka er nokså slett, bare omlag en fjerdepart mer kupert. Arealet er ca. 100 mål, hvorav 60 mål brukes til korn, 40 til poteter. Skogen utgjør også ca. 100 mål. Det er nå ingen dyr på gården, unntatt 12 avlspurker. Det har ikke hørt husmannsplass til N. Fjøser.

Et par fortidsfunn minner om eldgammel bosetning her: En tykk-nakket finslipt øks av svart stein samt to flate spinnehjul av kleberstein. Av antikviteter kan nevnes en kiste fra 1756.

MATRIKKELGÅRDEN FJØSER (NORDRE OG SØNDRE)

Gnr. 13.

Fjøser var fullgård 7577 og senere, sikkert også i middelalderen. 1648 oppgis skylda til 1 skp. 15 lp. salt, 1661 og senere til 1 skp. 14 lp. s. 1666 tiende av 17% tn. havre, 1% tn. blandkorn, $\frac{5}{6}$ tn. rug og $\frac{1}{2}$ tn. hvete, 1705 av 25 tn. havre, 5 tn. blandkorn og % tn. hvete. 1723: Matr.nr. 9. Måtelig god jord. Skog bare til gjerdefang. Skylda foreslått redusert med $\frac{1}{2}$ lp. tunge. 1802: Skylda satt til 1 skp. $8\frac{1}{9}$ lp. tunge. Skog til brensel og gjerdefang. Havnen utilstrekkelig. 1819: Skyld 1 skp. $\frac{1}{2}$ lp. t. Middels jord. Fornøden skog. 1838: Nytt matr.nr. 13. Ny skyld 6 dir. 4 ort. 18 skil. 1866: Nordre Fjøser: 115 mål leir-, sand- og myrjord. Mindre god og utilstrekkelig skoghavn nær gården. Ca. 134 mål mindre god skog. Gården ligger like ved rotevei. Den er lettbrukt og alminnelig godt dyrket. Søndre Fjøser 137 mål leirmold. 152 mål mindre god skog. (Ellers som N.F.)

*Offisielle oppgaver over husdyrhold, utsæd og avling
(på begge Fjøser-gårdene).*

År	Hester	Kuer og ungdyr	Sauer	Utsæd tn.	Avling tn.	
1661	2	6	3	4	6Y ₂	
1723	2	11		8	loy ₂	
1802	2	10		5	10	
1866 N.F.	2	5		2	6	42
1866 S.F.	2	6	1	3	7%	49

Høyavlingen 1723 oppgitt til 18 lass, 1866 til 88 skpd. tils.

Husdyr og utsæd (i tn.) av alle slag i 1866

Bruk	Hester	Storfe	Sauer	Griser	Hvete	Rug	Bygg	Havre	Poteter
Nordre F.	2	5	2	\	VA.	VA,	Vi	5	10
Søndre F.	2	7	3	1	H	H	%	6	6

Eiere.

Endel av Fjøser var i middelalderen kirke- og klostergods. Hobøl kirkebord eide omkring 1400 i alt V_2 øyresbol. Av dette var 2 øyresbol gitt av en Nokkuir. Denne parten nevnes ikke senere, og kanskje er dette godset ved makeskifte e. 1. kommet til Hovedøyklosteret. I hvert fall selger klosteret i 1408—09 4 øyresbol i «søndre gården» av Fjøser til Gunnar Bårdsen. Men 1429 fikk klosteret denne søndre gården tilbake som gave, og dette svarer vel til de 10 lp. salt som Hovedøyklosteret eide opp til reformasjonen, og som siden ble lagt til lagstolen i Oslo. Ennå i 1895 betalte Fjøser-bøndene 1 spd. i årlig landskyld til Oslo lagstol.

Av bondegodset eides i 1648 den ene parten av brukeren Lauritz, som hadde 13 lp. 12 bmk. med full bygsel, og Ellen Huseby eide $\frac{1}{2}$ lp. 6 bmk., mens Oluf Øverland i Vestre Bærum eide den andre parten på 10 lp. Denne siste gikk i arv til Hans Øverland, som satt med dette godset ennå i 1696. I begynnelsen av 1700-tallet ble disse 10 lp. solgt til oppsitterne. — For Lauritz's og Ellen Husebys part, se under Brukere.

Brukere av hele Fjøser.

Sigrid på Fjøser er nevnt i 1341 som vitne i en eiendomssak på Kykelsrud. Anuld betalte i 1557 og 1560 skatt til Akershus av det tidligere

Hovedøy-godset. I juni 1576 ble han, sammen med en «medfølger», dømt av lagmann Nils Stub til å erstatte 2 tylfter tømmer som var kommet bort, og som han ikke kunne gjøre rede for ved leveringen på Moss. *Jens* brukte fra senest 1596 til 1621. Han utnyttet skogen godt og solgte atskillig trelast til hollandske oppkjøpere. I 1601 måtte han være med på en tvangslevering av tømmer til Akershus slott. *Jens* var vel g.m. *Anne*, som satt med gården et par år etter hans død. I 1623 hadde imidlertid *Andbjørn* overtatt og brukte til 1629, da han ble avløst av *Anold*. Denne kom dog til å ha gården bare kort tid. Han flyttet visstnok til Toverud i Vestby og overlot Fjøser til *Lauritz Jørgensen* i 1631. Denne eide da han kom til Fjøser, bare lite eller intet i gården, men ervervet i løpet av kort tid noe over 13 lp. og full bygselrett. Dessuten eide han 5 lp. mel i Tomter i Kråkstad. På «Skoftestad marked» kom han i 1632 i krangel med en *Svend skomaker* og fikk seg et hogg i armen. Skomakeren måtte bøte 2 mark sølv for dette. *Lauritz* må ha vært en driftig kar. 1648 overtok han *Rød* og flyttet fra Fjøser, som ble liggende øde noen år. Hans gods i Fjøser ble overtatt av *Anold Toverud*, trolig på odel. Senere gikk det imidlertid tilbake til *Lauritz Rød*, som så sent som 1696 eide 14 lp. s. i Fjøser. Det var *Anders* som overtok bruken, men han ble her ikke lenge. Allerede fra 1659 sies gården igjen å ligge øde, inntil *Jakob Svendsen*, f. ca. 1641, leide halvparten fra 1661. *Jakob* var rytter. Et par år senere overtok så broren *Erik Svendsen*, f. ca. 1644, som leilending på den andre halvparten av gården. Men heller ikke disse to slo seg til her. *Jakob* flyttet til Haver. Fra 1666 var det *Anold* som brukte. I juni dette året nevnes han i tingbøkene som skyss-skaffer i Drøbak. To år senere ble 300 bord som han hadde liggende ved Solberg-sagene, konfiskert. De var for korte til å utføres, og det hjalp ikke at *Anold* påstod at de var skåret til husbehov. Kanskje er dette den tidligere nevnte *Anold Toverud*. I hvert fall var han åpenbart en ansett mann i bygda og ofte brukt som lagrettemann. Trolig hadde han Fjøser til ca. 1690, da gården igjen en tid var uten fast bruker, inntil den for alvor ble delt i slutten av 1690-årene.

Ved begynnelsen av 1700 tallet eide altså Lagstolen 10 lp., og det øvrige var delt i to eiendomsparter, hvorav oppsitterne hadde den ene og *Ambjørg Holt* eide de andre 12 lp. Det var den parten som *Lauritz Rød* hadde eid. *Ambjørg* satt med dette godset ennå i 1723, ja, trolig helt til sin død ca. 1730, men da solgte hennes arvinger sine parter til Fjøser brukere.

Brukere av Nordre Fjøser.

På Søndre Fjøser het den nye brukeren Peder Torsen, mens *Peder Hansen*, d. ca. 1719, overtok Nordre Fjøser. Muligens var han svigersønn av Peder Torsen. Hans kone het Marthe Pedersdtr. d. 1719, og barna var Hans, Karen, g.m. Torkild Larsen Sneis, Dorthe, g.m. Mogens Svendsen S. Fjøser, Johanne, g.m. Jens Jensen Havsjødalen, Anne, g.m. Jakob Åsmundsen Nøstvedtsbråten i Nordby, og Gunhild, g.m. Anders Halvorsen Haug på Kjølstad. Sønnen *Hans Pedersen* tok over gården ved farens død. Da han selv døde 1743, eide han 10 lp. $9\frac{2}{7}$ bmk. salt med bygsel, som ble taksert til 72 rd. Besetningen hans var 2 hester, 12 kuer og 5 sauer. Hans var g.m. Ambjørg Helgesdtr., søster av Halvor Helgesen Jørgenrud i Ås. De hadde ingen barn, og det ble *Svend Mogensen* ca. 1711—1757, sønnen på Søndre F. som fikk kjøpt gården av enken Ambjørg og de andre arvingene. Hans hustru Sissel Olsdtr. d. 1789 var søster av Ole Olsen Myrer. Barn: Peder 1747—89, Dorthea, g.m. Jakob Olsen Fjøser; Marthe. Svend døde forholdsvis ung i 1757 og eide da hele Nordre F. bortsett fra de 5 lp. som var benefisert til lagstolen i Christiania. Gården ble taksert til 160 rd. Formuen etter ham var brutto 227, netto 145 rd. Sissel giftet seg igjen med *Ole Hansen*, bror av Mikkel Hansen Ålerud i Kroer. Men barna ble boende på gården, og da Ole døde allerede 1773 uten å etterlate seg barn, ble det stedsønnen *Peder Svendsen* som kom til å hjelpe moren med driften, inntil han døde ugift i 1789. Gården ble da solgt for 300 rd. til svigersønnen *Jakob Olsen* 1764—1829, sønn av Ole Jakobsen på S. Fjøser. Han var dragon og antagelig forlagt på Elle, for på denne tid kalles han J. O. Elle. Hans og Dortheas barn var Lars Ermesjø og Anne Oline, g.m. Even Olsen Skorkeberg. Etter Dortheas død, trolig i 1820-årene, ble Jakob g.m. Maria Larsdtr. Torp d. ca. 1860. Han var en mann med utpreget forretningssans, som lånte ut penger mot pant og kjøpte jord. Ved skiftet etter ham var det utestående fordringer for 600 spd., og foruten N. Fjøser, som ble taksert til 900 spd., eide han to små løkker av Kinn, og tre parter av Klommestein. Samlet takst på jordegodset var 1400 spd. Til hustruen og barna hadde han kort før sin død gitt endel sølvsaker som gikk utenom skifteregistreringen. Det var 13 skjeer, sko- og knespenner, slavannshus, sukkerklyper, lommeur. Men mer original var likevel en gave til hver på et sølvstøp med 24 sølvmynter av forskjellig slag. — Enken Maria Larsdtr. giftet seg i 1830 med *Jens Johannessen* ca. 1803—65, som var hennes nevø, eldste sønn av

Jakob Olsens bror Johannes Olsen på S. Fjøser, og det ble Jens som overtok Nordre Fjøser ved skiftets avslutning 1831. I 1850 ble det tinglyst en bestemmelse i jordeboken for lagstolsgodset om at Fjøser-bøndene skulle betale 1 spd. i årlig landskyld for 10 lp. salt. Jens og Maria var barnløse, og etter hennes død solgte Jens og stebarna gården i 1861 for 3500 spd. til *Johan Johannessen* fra Haslerød i Hobøl 1823—93, g.m. Karen Regine Hansdtr. fra Karder i Såner ca. 1827—1902. Barn: Janette Helene, g.m. Baltzer Hansen Berg, Hilda Johanne f. 1859, samt fire barn som alle døde unge. Før han kjøpte Fjøser, hadde Johan forpaktet Ødegården i Hurum i 3 år og Kolstad i Frogn i ca. 3 år. På Fjøser bygde han nytt uthus, og til vegger i stallen og fjøset brukte han tømmerstokker fra det gamle kornmagasinet som tidligere sto ved Frogn kirke. Stabburet er som nevnt også endel av dette gamle kornmagasinet, som ble gjenreist her i 1883. Det siste året han levde, var Johan sengeliggende. På en bytur hadde han under kjøringen forfrosset en tå, som det gikk koldbrann i. Enken Karen ga i 1895 skjøte til svigersønnen Baltzer Berg for kr. 13 000, men han solgte igjen allerede samme året for kr. 14 500 til *Ole Lxiuritz Samuelson Løvestad*, g.m. Anne Helene Hansdtr. Imidlertid døde Ole Løvestad snart etter. Enken ble sittende med gården til 1907, da hun overdro for kr. 14 425 til sønn av Johannes Saxebøl på Søndre Fjøser, *Magnus Johannessen Saxebøl* 1876—1935, g.m. Valborg Amalie Authen fra Vestby 1889—1959. Barn: Fredrik, Kristian f. 1910, Bjarne Saxebøl på Kolstad, Ragnhild. Magnus Saxebøl drenerte innmarka og brakte jordveien i god hevd. Fra 1933 ble gården brukt og i 1945 kjøpt av eldste sønn *Fredrik Saxebøl* f. 1908, g.m. Signe Margit Klynderud fra Furu i Ås 1909—57. Barn: Magnus Anton f. 1934, g.m. Brita Askautrud, Else f. 1939, g.m. Helge Dal, Ragnhild f. 1946, Knut f. 1948. Fredrik Saxebøl bygde i 1942—43 et ekstra våningshus med stor kjeller under og i 1946 nytt skjul og grisehus. Gården driver han på mønstergyldig måte.

Tomta

Tomta ligger 85 m. o. h. mellom Holter og Kykkelsrud. Gårdsveien tar av sørover fra Kykkelsrudveien og fortsetter videre til Kykkelsrudbråten og Espely.

Gården grenser i nord mot Kykkelsrud, i øst mot Kykkelsrud og Ermesjø, i sør mot Skorkeberg og Fjøser i Ås og i vest mot Holter.

Langs vestgrensen er det myrlendt, forøvrig er lendet i skogen temmelig kupert, mens innmarka, som vesentlig består av sand- og sandblandet moldjord, bare har forholdsvis slak helling nordøst- og sørover. Den er delt i to parseller, én i nord ved husene og én ved sørgrensen mot Skorkeberg (Hauer).

Gårdsnavnet er av nyere dato. Etter det en kan finne ut, ble det brukt skriftlig første gang 1733.

Tomta er dannet av to opprinnelige husmannsplasser, Tomta under Holter og Egilgrinda eller Bukkehytta under Ermesjø (se under disse gnr.). Bnr. 2 Espely (0/20) ble skilt ut og solgt 1915. Det var omtrent her den

gamle plassen Bukkehytta lå. Den er inntegnet på kart 1799 og 1826, og i begynnelsen av 1900-årene kunne en fremdeles se rester av hustomtene.

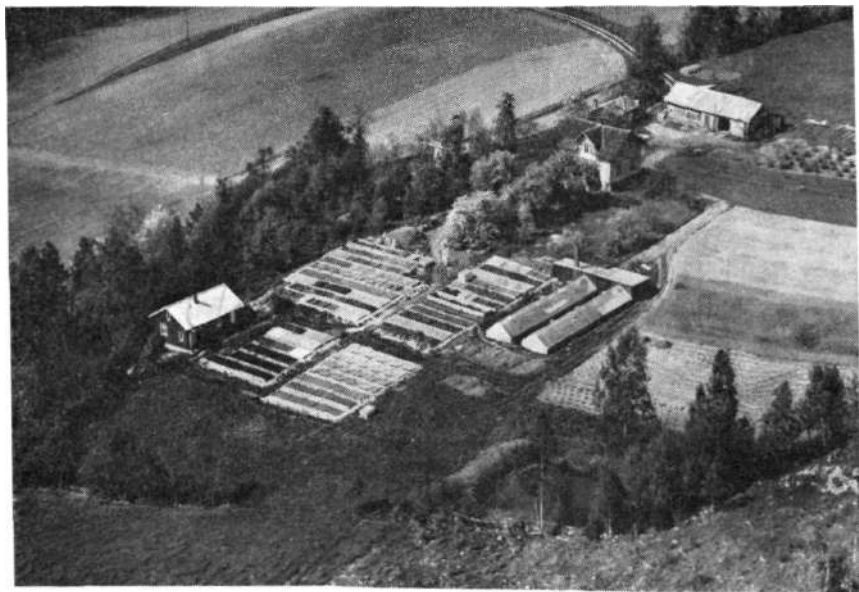
Hovedbygningen kan vel være fra begynnelsen av forrige århundre, mens den øvrige bebyggelse er nyere, uthuset med stallen fra 1944.

Den dyrkede innmarka på Tomta utgjør nå ca. 70 mål. Av utmarka er ca. 125 mål produktiv skog og ca. 25 mål myr og fjell.

Brukere.

Hans Hansen Tamburbakken, som ble den første selveieren her i 1791, solgte 1795 for 399 rd. til *Kristoffer Nilsen Ermesjø*. Dennes enke giftet seg med *Johannes Rasmussen* fra Tokerud, som derved ble eier av Tonna. Det var han som ga denne eiendommen dens endelige utstrekning, idet han skilte husmannsplassen Egilgrinda ut fra Ermesjø (7>y₂ lp. s.) og solgte den sammen med Tomta til *Johannes Rasmussen Sennebråte* fra Kroer for 1000 rd. i 1800. Men allerede samme året skjøtet denne for 820 rd. til skipskaptein *Hans Angell* på Belsjø, og Angell fikk også skjøte av Anders Olsen Holter på 3% lp. s., som sies å gjelde en myr «hvori medregnet plassen Tomten», for 100 rd. Seks år senere avsto sønnen Ole Andersen Holter fra odelsretten til Tomta mot 200 rd. Angell drev Tomta sammen med Belsjø og hadde bare en gårdsarbeider med familie boende her. Det var Lars Olsen, g.m. Maria Jakobsdr. og deres to barn Ole og Johanne. De kalles alle for fattiglemmer i 1801. Men «formedelst i de senere aaringer udsatte uheld med handel» måtte Angell overgi sitt bo til skifteretten, og 1822 fikk *Engebret Jensen Roksrud f. 1788*, auksjonsskjøte på Tomta og Egilgrinda for 655 spd. Han brukte gården til sin død. G.m. Line Hansdr. Sønnen *Johan Engebretsen f. 1823* fikk i 1849 attest for å være den eneste arving, og 1855 ga han skjøte for 1900 spd. til *Jens Pedersen*, som nettopp hadde solgt Øvre Tomter med stor fortjeneste, og nå flyttet hit. Jens og hans hustru Abigael Andersdr. hadde ingen barn, og han testamenterte derfor gården til hustruens søsterdatter Abigael Abrahamsdr. Hun ble samme året, 1855, g.m. *Anton Ottersen f. ca. 1829* i Ås, og disse to overtok ganske snart gårdsdriften. Anton Ottersen dyrket opp en del av utmarka. I 1866 hadde han 84 mål åker og dyrket eng på leirsand og myrjord. Skoghavnen like ved gården var god og tilstrekkelig, og skogen utgjorde 139 mål. Gården sies å være tungbrukt, men godt dyrket. Besetningen hans var 1 hest, 4 kuer, 2 sauer og 1 gris. Han sådde V2 tn. hvete, $\frac{x}{2}$ tⁿ-^{ru}g> V2 tⁿ- bygg> 4 tn. havre og satte 6—8 tn. poteter.

Dette ga en avling på 3 tn. hvete, $V\frac{1}{2}$ tn. rug, 4 tn. bygg, 24 tn. havre og 48 tn. poteter. Høyavlingen var 65 skippund. — Anton og Abigaels barn var: Julius og Alette f. 1856, g.m. Karl Andreassen Haneborg. *Julius Antonsen* 1857—1929 fikk skjøte av sine medarvinger for kr. 8000 i 1907. G.m. Eskilda Helene 1863—1943. Barn: Aksel, Karl, Anna, Borghild, Ingeborg. Julius Tomten forpliktet seg i 1913 til å holde vedlike et stykke av den nye anlagte veien fra Gislerud til Kykkelsrud. I 1915 lot han utskille bnr. 2 Espely (0/20) og overdro dette til den yngste sønnen Karl Tomten, mens den eldste, *Aksel Tomten* fikk skjøte på bnr. 1. for kr. 13 500. Julius betinget seg dog husvære med brensel for seg og hustruen. I 1927 solgte Aksel til broren *Karl Tomten* for kr. 16 073, men ved skjøte av 1933 gikk Tomta over til *Johannes Kolstad* på Kykkelsrud. Han brukte den sammen med Søndre Kykkelsrud til 1947, da svigersønnen Torstein Roxrud på Nordre Kykkelsrud overtok forpaktningen også av disse to brukene. Etter mannens død 1953 fortsatte fru Jenny Roxrud driften av alle tre bruk inntil sønnen *Vegard Torstein Roxrud* f. 1942 kjøpte Tomta 1963. Han driver vesentlig med korn og poteter og har også endel foringsokser.

Espely

ESPELY

Bnr. 2 og gnr. 11, bnr. 5.

Karl Juliussen Tomten overtok i 1915 omtrent halvparten av denne eiendommen, som da ble skilt ut fra Tomta. I 1920 fikk han også kjøpt bnr. 5 av Ermesjø (0/22) av Karsten Skuterud. Han oppførte husene på Espely, en stor toetasjes hovedbygning samt uthus. G.m. Petra Olsen. Barn: Ebba, Paul. I 1934 utvandret Karl Tomten til Canada, og gården ble solgt til *Harald Jenssen* f. 1906 i Rygge ved Moss. G.m. Aagot Thoresen, f. på Klømmesteinsbråten (Hauer). Jensen utvidet driftsbygningen 1936—39 og bygde nytt hønsehus 1939 samt drivhus (650 kv.m.). Han har drevet handelsgartneri, vesentlig med blomster og grønnsaker, som ble markedsført i Drøbak. Innmarka er på 25 mål.

Kykkelsrud

Kykkelsrud ligger i kupert lende 95—105 m.o.h. nordligst i det skogområdet som strekker seg opp mot Storgrava. Jordsmonnet er sand- og leirblandet moldjord og endel myrjord. Den vel 1 km. lange gårdsveien, som ble anlagt 1913—14 og overtatt av kommunen 1958, kommer inn på riksveien Oslo—Drøbak litt sør for Gislerud. Før denne veien ble bygd, lå Kykkelsrud temmelig avsides til. Den gamle og temmelig dårlige gårdsveien gikk da frem til Ås-veien over Holter, og fra Kykkelsrud fortsatte den østover til Ermesjø.

Gården grenser i nord langs Storgrava mot Tomter, Glosli og Roksrud, i øst mot Ermesjø, i sør mot Ermesjø og Tomta, i vest mot Tomta, Holter og Flater (Haneborg).

Navnet — av gno. *Ketjulsrud*, av mansnavnet Ketjull, som er en sideform av Ketil — har vært skrevet bl. a. Kietillsrud 1341, Ketelssrud 1542, Kiitulsrud og Kickalsrudt 1578, Kickilsrudt 1600 og mange ganger senere i 1600-årene, Kychelsrud 1723. Gården er ryddet i tidlig kristen tid, trolig i 1100-årene.

Allerede tidlig på 1600-tallet var Kykkelsrud delt i to omtrent like store bruk, Nordre og Søndre K., de senere bnr. 1 og 2. Kykkelsrud-

bråten består av fire bnr., 3, 4, 6 og 8. De er kommet fra Nordre K. — bnr. 3 (0/07) i 1905 — fra Søndre K. — bnr. 4 (0/02) i 1912 og bnr. 8 (0/30) i 1922 — og fra Finset — bnr. 6 (0/04) i 1915. Finset, bnr. 5 (3/40) ble frasolgt Nordre Kykkelsrud i 1913. Sandbakken, bnr. 7 (0/30), som brukes sammen med Kykkelsrudbråten, kom fra Finset 1912.

Av husene på Nordre Kykkelsrud er hovedbygningen fra begynnelsen av 1800-årene. Låven var fra før 1845, mens stall og fjøs ble bygd 1845—50. Disse ble revet 1929. På Søndre Kykkelsrud er bebyggelsen av forholdsvis nyere dato.

De deler av innmarka som ligger nærmest husene, er omgitt av gårdens skog. De heller tildels ganske sterkt mot nord og vest. Men begge Kykkelsrudgårdene og Finset har også atskillig dyrket jord nordligst i gårdsområdet, på flatene opp mot Storgrava. Inntil 1913 var det endel teigblanding, men i forbindelse med utskillelsen av Finset ble det foretatt en viss regulering både av skogen og innmarka for de tre brukene.

Den eneste husmannsplassen med jord til, der vi kjenner noen av brukerne, er *Kykkelsrudbråten*, sør i utmarka. I 1818 kaltes den for Kykkelsrudhaugen, og på et kart fra 1826 heter den Sanden. Like i nærheten lå ifølge det samme kartet *Hesteengen*, som dog må være nedlagt kort tid etter. Sørligst i det nåværende Kykkelsrudbråtens innmark lå i 1826 også noe av plassen *Bukkeli*, eller Bukkehytta, som en i begynnelsen av hundreåret ennå kunne se hustomtene etter. Den var nedlagt før 1860.

Nordre og Søndre Kykkelsrud drives i dag som ett bruk. Av dyrket innmark er det på Nordre K. 80 mål, på Søndre K. 125 mål. Det dyrkes vesentlig korn + 20—30 mål poteter. 4—5 mål brukes som havn. Skogen er henholdsvis på ca. 75 + ca. 135 mål.

MATRIKKELGÅRDEN KYKKELSRUD

Gnr. 15.

Kykkelsrud var fullgård 1577. Skylda var da og senere 1 skpd. salt. 1648 lå gården øde. 1657 kvegskatt av 2 hester, 6 fe, 6 sauer og 1 gris. 1661: Halve gården lå øde, bare høya viing av denne part. Tiende (av det øvrige) av 7% tn. havre og 1% tn. blandkorn, 1666 av 10 tn. havre, 1% tn. blandkorn og $\frac{1}{2}$ tn. rug, 1705 av 17% tn. havre $2\frac{1}{2}$ tn. blandkorn.

Kykkelsrudgardene

og $\frac{5}{16}$ tn. hvete. 1723: Matr.nr. 140. Måtelig god jord. Skylda foreslått forhøyet med 2 lp. tunge. Ingen skog nevnt. 1735: «Til denne gaard er ej videre skoug end til gjærdesfang og lidet til brændeved, og ikkun større end et lidet jorde». 1802: Skylda satt til 16% lp. tunge. «Aldeles ingen skov», må kjøpe brensel. 1819: Tålelig god jord og god beliggenhet for begge bruk. 1838: Nytt matr.nr. 22. Ny skyld 6 dir. 4 ort 18 skil. 1866: *Nordre K.*: 151 mål åker og dyrket eng på sand- og myrjord. Alm. god og noenlunde tilstrekkelig skoghavn like ved gården. Ca. 153 mål alm. god skog. Et stykke fra off. vei. Tung og besværlig atkomst. Meget tungbrukt, meget godt dyrket. — *Søndre K.*: 127 mål leir-, sand- og myrjord. Ca. 15 mål myr er egnet til oppdyrking. Alm. god og noenlunde tilstrekkelig skoghavn nær gården. Ca. 144 mål noenlunde alm. god skog. Atkomst som for bnr. 1. Tungbrukt, alm. godt dyrket.

Offisielle oppgaver over husdyrhold, utsæd og kornavling.

År	Hester	Kuer og ungdyr	Sauer	Utsæd tn.	Avling tn.
1661	2	3	2	4	3% %%
1723	2	8	6	Sy ₂	
1802	2	10	10	8	
1866	2	10	2	7	18H ca. 109*)

*) Utrechnet for Nordre K. i forhold til de oppgitte tall for Søndre K.

Høyavlingen 1723 oppgitt til 18 lass, 1866 til 80 skpd. (bnr. 2).

Husdyr og utsæd i tn. på hvert bruk 1866.

Bnr.	Hester	Storfe	Sauer	Geiter	Griser	Hvete	Rug	Bygg	Havre	Poteter		
1 . (+5)	0	3	3		1	0	0	1	1	9	5	*)
2 .	2	7	4	0	0	1	^	^	1	5	5	
K . bråten		0	2	0	0	0	^	0	0	^	3	

*) Oppgavene tatt fra folketellingen 1865. Oppgaver 1866 bare for bnr. 2.

Eiere.

Eiendomshistorisk faller Kykkelsrud i tre parter. I 1419/20 ble en part på 1 markebol solgt til Albionn Iversen. Hvem han kjøpte av, er ikke nevnt. Trolig er det dette godset som i 1542 tilhørte Peder Hansen, som dette året makeskiftet det til Mariakirkens prost Krabbe. I 1595 var parten på 10 lp. s., og inntektene tillå forhenværende slottspredikant på Akershus Hans Sørensen. Fra 1648 var magister Rhodius forlenet med godset, men etter hans forvisning til Vardøhus i 1661 fikk borgermester Nils Lauritzen i Christiania skjøte, og fra ham gikk det over til Nils Toller d. y. Hans datter Karen ble g.m. general Hausmann, som eide 1716. Han døde 1718, og 1740 solgte Karen Hausmann halve parten til hver av de to brukerne på Kykkelsrud.

I 1341 bevitnet Tord lagmann at Andor og Ingebjørg for «mer enn 20 år siden» hadde solgt 6 øyresbol i K. i Frogn til Orm Balt og hans hustru Astrid. Kjøpesummen var 3 mark forngild for hvert øyresbol. — Om det var dette som senere ble klostergods, er ikke mulig å si sikkert

i dag. Men i 1560 eide i hvert fall kronen en part på 6 lp. s. som hadde tilhørt Hovedøy kloster. Ennå i 1802 betalte brukerne landskyld til kongen av dette.

Det samme gjelder den siste parten på 4 lp. s. som eides av Frogn kirke siden før 1575.

I og med at brukerne fikk kjøpt privatgodset i gården, ble de i virkeligheten selveier, idet de fritt disponerte de mindre eiendomspartene mot å betale en etter hånden ganske nominell landskyld.

Brukere.

I 1341 nevnes *Thorer* på Kykkelsrud og hans sønn *Thorleif*. *Eirik Olaf sen* ble i 1403 stevnet av presten *Olaf Sigurdsen* ved Hallvardskirken i Oslo fordi han ikke hadde betalt landskyld. *Eirik* førte da tre vitner på at kirken aldri hadde eid noe i Kykkelsrud i Frogn, men at denne eiendomsparten gjaldt den nå forsvunne gården *Kykkelsrud* eller *Besserud* som lå litt sør for *Rustad* i *Ås*. *Dagfinn* betalte avgift til *Akershus* av hovedøygodset i 1557, og det samme gjorde hans ettermann *Lauritz* i 1560. *Reier* overtok visstnok etter *Lauritz*. Han brukte ennå i 1601, men ble kort tid etter avløst av *Håvard* (*Hoffuir*, *Hover*). Det må ha hørt noe skog til gården i hans tid, for han selger en god del tømmer til hollenderne i *Husvik*. Etter hans død ca. 1635 fortsatte enken *Ambjørg* gårdsdriften til omkring 1650. Det var vel imidlertid mer enn hun maktet, og på slutten ble gården liggende øde. *Anders*, som kanskje var hennes sønn, tok dog halvparten opp igjen, mens den andre halve gården ble tatt i bygsel av *Amund Lauritzen*, f. ca. 1623. Men *Anders* var så fattig at han hadde «ingen midler» til å betale skatt, og i 1660 oppga han bruken og *Amund* overtok også hans part. I løpet av få år kom han til å innta en meget fremtredende og aktet stilling i bygda. Han var kirkeverge i Frogn og lagrettemann en lang rekke ganger. Flere ganger ser vi også at han ble brukt som mellommann mellom naboer som var kommet i klammeri med hverandre. *Amund* brukte *Kykkelsrud* i nærmere 45 år. Først 1697 overtok *Nils Amundsen* bygselen. Han var sønn av *Amund Kykkelsrud* og bror av *Halvor Slørstad* i *Ås*. I 1707 fikk han tinglest sin bygselsedel på halve *Berg* i *Ås*, som hans stemor da hadde oppgitt, men tydeligvis flyttet han ikke dit, for i 1711 bodde han på *Kykkelsrud* med sin «qvinde og tvende børn», likeså fire år senere. Tjenestegutten hans var soldat. Men i 1720 gikk bygselen over til *Erik Jakobsen Holter*, som han

kalles. På Kykkelsrud ble han den siste som brukte hele gården, idet han og hans halvbror Aslak Nilsen i 1740 fikk skjøte på halvparten hver.

NORDRE KYKKELSRUD

Bnr. 1.

Erik Jakobsen beholdt det nordre bruket, som han i 1740 fikk skjøte på den private parten i (5 lp.) for 230 rd. Han var 1. gang g.m. Olaug Bjørnsdtr. d. 1739. Skiftet ble holdt i mars. Da hadde Erik utsæden ferdig: 15 tn. havre, 2 tn. bygg, Y_2 tn. rug og iy_2 tn. blandkorn. Besetningen hans var 2 hester, 7 kuer, 1 kvige, 1 tyr, 1 bukk og 6 voksne sauer samt 2 purker. Formuen var 98 rd. brutto, 15 rd. netto. Ved åboten heter det at stuen, som hadde to kaver på østre og nordre siden, var i noenlunde bra stand. Gulvet måtte dog fornyes og veggen på den nordre kaven repareres noe. Bryggerhuset var gammelt, måtte utbedres endel. Fjøset var nytt og godt. Stallen var gammel, vestveggen trengte reparasjon. To lader, en låve og tre skykuer var også gamle, men trengte bare mindre utbedring. Kornbua var gammel. Det var også kjonen, men den var dog for god til å rives og skulle få tre nye «omhverv» nederst. Det samme gjaldt grisehuset og geitefjøset, som var bygd i ett. Skigarden var reparert tidligere på året for 4 rd., og nå skulle ytterligere 3 rd. brukes på å fornye den. Erik hadde kjøpt tømmer til husreparasjonene for 19 rd. I 1748 solgte Erik til *Kjell Mogensen* Tomta for 250 rd. etter å ha kjøpt Holter året før. Samme året pantsatte denne gården for 290 rd. til Jørgen Frost. Den gjeld han skaffet seg, ble til slutt for tung for ham. Han flyttet til plassen Bukta (Vindfangerbukta) under Glosli 1754, og *Johannes Mathisen* som kom hit fra Dylterud, fikk auksjonsskjøte for 304 rd. på halve Kykkelsrud, d.v.s. 5 lp.+bygsel over 3 lp. til kongen og 2 lp. til Frogne annekskirke. Han var fra Nordreås i Ås, g.m. Maria Enersdtr. eller Evensdtr. Barn: Mathias, Kristen Holstad-Dammen, Erik Loppehullet, Kristine, g.m. Amund Olsen Huseby i Hurum, Marthe, g.m. Anon Solbergbråten, Abigaël. I 1783 skjøtet Johannes for 400 rd. til eldste sønnen *Mathias Johannessen* f. ca. 1745. Han var ugift, og søsteren Abigaël stelte huset for ham. I 1806 overdro han gården til *Jakob Anonsen* for 2800 rd. og inngikk bare ca. 61 år gammel fledføringskontrakt med denne, som også skulle betale Mathias's gjeld. Men det var nok neppe tale om fled-

føring i streng forstand, snarest en vanlig føderådskontrakt. I løpet av få år skiftet nå Nordre Kykkelsrud eier flere ganger. Jakob Anonsen solgte 1811 for 3000 rd. til *Kristen Johannessen*, som sikkert tok gården på odel, og bare en uke etter ga denne skjøte for 7000 rd. til kjøpmann *Ulrik Ang ell.* Han bodde på Nordre Sogsti og drev vel med leid hjelp her på Kykkelsrud. I 1817 solgte han for 15 000 Rbd. til kaptein *Paul David Schetelig*. Han var f. ca. 1765 i byen Schonberg i Holstein, der faren var prest. Etter å ha gått gjennom gradene i jegerkorps og andre avdelinger ble han kaptein 1803 og sjef for Nordre Follokke kompani 1805. Det var vel i de følgende årene han fikk så sterk tilknytning til distriktene her at han flyttet tilbake hit da han, etter å ha ledet Askerske kompani 1810—14, fikk avskjed i nåde p.g.a. svakelighet. Han var g.m. Jeanette Pauline Fredrikke Krefting. Barn: Karl Andreas, Bertram Fredrik, Jakobine Augustine, Jeanette Karoline, Pauline Mogensine. Da kronprins Karl Johan i 1813 overnattet hos Scheteligs bror i Kiel, lovtte han som takk for godt kvarter å gi en håndsrekning til broren i Norge, og det gjorde han ved å yte denne et lån fra den kongelige kasse. Det var vel dette som satte Paul Schetelig i stand til å kjøpe Kykkelsrud. Men hans økonomi ble ikke god. Han var nødt til å ta ytterligere lån, bl. a. av madame Marthe Carlsen i Drøbak, og i 1822 måtte han etter kommisjonsforlik betale hennes dødsbo 700 spd. med renter og omkostninger. Ved en branntakst hos ham i 1846 var det en en-etasjes hovedbygning 29 x 11 x $A^x/2$ alen, med 2 stuer, 3 kammers, kjøkken og gang, dessuten en ladebygning med 1 låve, 2 lader, 2 skykuer og stallf en fjøsbygning, et grisehus, et vognskjul og et vedskjul. Til sammen ble husene taksert til 810 spd. Like etterpå bygde han et nytt stabbur, ny stall og nytt fjøs. I november 1837 skjøtet han så gården for 915 spd. til sønnen *Karl Andreas Schetelig* f. ca. 1814, og kort etter døde han. Ved skiftet ble det notert blant løsøret «1 Nue med en betydelig Deel Bøger». Gjelden oversteg inntektene i boet med 75 spd. — Karl Schetelig, som var g.m. Sebilla Olsdtr. fra S. Kykkelsrud, beholdt gården til 1866. Men selv bodde han i Aker, og det var, i hvert fall i de senere årene, husmannen Hans Gulbrandsen, som var smed, som tok seg av gårdsdriften. Dette forholdet fortsatte visstnok også etter at Schetelig i 1866 solgte for 3000 spd. til *Kristoffer Kristiansen* fra Holstad. Ti år senere skjøtet denne for 4000 spd. til *Olav Syver sen.* Dennes bo ble konkursbehandlet i 1883, og *Karoline Syver sen* fikk året deretter auksjonsskjøte for kr. 8005, hvorefter hun med en gang solgte til *Johannes Hansen Slang* for kr. 12 000. Han skal ha kommet hit

fra Spydeberg, men var visstnok fra Slang i Tngedal i Skjeberg. I 1903 ble gården kjøpt på auksjon av *Arne Myhre* fra V. Slidre. Han var med på senkningen av Storgrava 1910—11.

I 1913 ble så Nordre Kykkelsrud delt, idet eldste sønnen Knut Myhre overtok det utskilte bnr. 5 (3/44), mens sønnen *Lars Myhre* fortsatte driften av bnr. 1. Han fikk skjøte av sin mor Anne Myhre i 1924, og 1927 solgte han til *Torstein Roxrud* 1899—1953, g.m. Jenny Marie Kolstad f. 1914, datter av Johannes Kolstad på Søndre Kykkelsrud. Barn: Kjell, Vegard Torstein og Halvor f. 1950. Torstein Roxrud drev gården til sin død, og fra 1947 forpaktet han også S. Kykkelsrud og Tomta av sin svigerfar. Han spesialiserte driften til dyrking av rotvekster for salg, men holdt også besetning og drev ikke så lite med høns. Det store hønsehuset bygde han i 1938. Etter hans død fortsatte fru Jenny Roxrud driften av alle tre bruk, inntil sønnen Vegard Torstein Roxrud f. 1942 kjøpte Tomta i 1963 og overtok det som selvstendig bruk. Den andre sønnen Kjell Roxrud f. 1938 forpakter Kykkelsrud fra 1962.

SØNDRE KYKKELSRUD

Bnr. 2.

På denne halvparten fikk *Aslak Nilsen* skjøte for 230 rd. i 1740. Han var g.m. Ingeborg Stensdr. fra Vestby. Barn: Nils Ansten 1748—56. Men allerede 1750 ble det holdt skifte etter Aslak, «der for kort tiid siden ved een ulykkelig Hændelse drognede i Søen paa Reisen». Han hadde lånt endel til gårdkjøpet, men det ble da 100 rd. til deling mellom de etterlatte. Ingeborg ble gift igjen med *Anders Pedersen* og fikk i dette ekteskapet barna Peder, Kristian og Gunhild. I 1769 solgte Anders for 640 rd. til *Karl Mathisen* Gislerud, som flyttet hit. Han var bror av Johannes Mathisen på Nordre Kykkelsrud. Da hans hustru Siri Larsdr. døde 1771, hadde Karl en besetning på 1 hest, 9 kuer, 9 sauer og 1 gris. Pantegjelden på gården var imidlertid nokså stor, og ved hans egen død året etter var nettoformuen bare 90 rd. Sønnen *Lars Karlsen* overtok gården og fikk også skjøte på sine søskens arveparter. Hans bror Mathias døde forresten ung, visstnok 1774. Men allerede 1783 solgte Lars til *Ole Hansen Grøterud*

for 500 rd., og i rask rekkefølge skiftet gården nå eier en rekke ganger. Disse gårdhandlene gir forøvrig et godt bilde av den jevne stigning i eiendomsprisen i 1790-årene. Ole Hansen som hadde flyttet til Berg i Ås, solgte 1790 for 558 rd. til *Paul Kristoffersen Børsumsrud*, som et halvår senere overdro for 580 rd. til *Abraham Andersen Hauger*. Han skjøtet så i 1793 for 680 rd. til *Erik Jakobsen Greåker* fra Hobøl, og tre år deretter solgte denne for 850 rd. til *Kristen Rasmussen*. I 1797 ga så denne skjøte for 999 rd. til *Ole Arvesen* f. ca. 1759, fra Berger i Frogn, og med ham fikk gården igjen en stabil bruker. Han hadde nettopp tjent 500 rd. på en gårdhandel og satt vel trygt på Kykkelsrud. G.m. Anne Simensdr. Barn: Ingeborg, g.m. Hans Jakobsen Kinn, Kristine, Sebilla, g.m. Karl Schetelig. Ole ga i 1818 Kristen Pedersen grunnseddel for livstid på et stykke av utmarka som het Kykkelsrudhaugen. Det ble vel lagt til Kykkelsrudbråten, og det var neppe hus her. Kristen fikk rett til fri havn og til å ta stubber og kvist i det «søndre skogstykke». I 1846 ga enken Anne Simensdr. skjøte for 1500 spd. til svigersønnen *Hans Jakobsen* ca. 1802—1870, sønn av Jakob Rasmussen Elle. Hans og Ingeborg hadde datteren Julie, g.m. Johannes Samuelson Sneis i Nordby. 2. gang ble Hans g.m. Marie Olsdr. Barn: Hans Jakob f. 1868. I løssøret ved skiftet 1870 var det bl. a. 2 geværer, 1 violin, 1 treskemaskin. Det var vanskelig å få solgt gården til en rimelig pris. Etter tre auksjoner fikk *Svend Edvard Johannesen Sneis* tilslaget for 2110 spd. Men det ble likevel *Martin Vebjørnsen Bjerke* 1844—1910 som kom til å overta den. Han fikk auksjonsskjøte for 3075 spd. 1875. Martin Vebjørnsen Bjerke var ugift. Ved hans død ble gården solgt til *Johannes Kolstad* fra Kråkstad, f. 1886, som var g.m. hans brordatter Maren Marie Bjerke 1882—1944 fra Glenne i Kråkstad. Deres barn er: Else Elida, g.m. Olaf Hafsten på Skjellerud, og Jenny Marie, g.m. Torstein Roxrud. I 1933 kjøpte Kolstad også Tomta (gnr. 14, bnr. 1) og drev den deretter sammen med S. Kykkelsrud til 1947 da hans svigersønn Torstein Roxrud overtok de to bruk i forpaktning ved siden av sitt eget. Høsten 1930 brant hovedbygningen ned, og Kolstad lot da våren etter oppføre den nåværende. Sidebygning eller bryggerhus bygde han 1923. Der er det leilighet på 4 rom og kjøkken+vedskjul. Uthusbygningen er fra før Kolstads tid, men han har bygd til stall og vognskjul i 1941. — På Tomta bygde han nytt uthus med stall 1944. Da han overtok Tomta, var husene der temmelig dårlige. Hovedbygningen er vel fra midten av forrige århundre. Han skjøtet Tomta i 1963 til dattersønnen Vegard Roxrud.

Finset

FINSET

Bnr. 5.

Knut Arnesen Myhre fikk skjøte utstedt i 1915, etter at delingen var foretatt i 1913. Han solgte fra en parsell på 4 øre (bnr. 6) som ble lagt til Kykkelsrudbråten. Det var ikke hus her, og Knut Myhre oppførte en toetasjes hovedbygning og uthus 1914. I 1918 overdro han for kr. 43 000 til sadelmaker *Olaf Olafsen* som året etter solgte til *Ingvald Linnestad* for kr. 30 000. Han lot utskille bnr. 7 (0/30), Sandbakken, som også ble slått sammen med Kykkelsrudbråten. Straks deretter ble gården solgt for kr. 24 000 til *Finn Aamodt* f. 1887 på Bestum i Røyken, bror av Sverre Aamodt som samme året kjøpte Flater. G.m. Ragnhild Haugan fra Høvik i Røyken. Barn: Arne f. 1919, Gunnar f. 1921, Bjørg Andrea f. 1922. Finn Aamodt drev allsidig gårdsbruk inntil siste krig, nå vesentlig korn og poteter. Han har utvidet driftsbygningen. Innmarka er på 85 mål, utmark 75 mål, derav 60 mål produktiv skog.

Kykkelsrudbråten

KYKKELSRUDBRÅTEN

Bnr. 3, 4, 6, 7 (Sandbakken) og 8.

Fra gammelt lå de to husmannsplassene Bukkehytta og Hestehagen, som begge hørte under Ermesjø, omtrent på dette stedet. Men det var *Kristen Pedersen* 1771—1834 som i 1818 fikk grunnseddel på to forskjellige parseller, av Ole Arvesen på S. Kykkelsrud og av kaptein Schetelig på N. Kykkelsrud, som bygde de første husene på det nåværende Kykkelsrudbråten. Det var et våningshus med 2 værelser, kjøkken og loft, dessuten uthus med fjøs, låve, lade og skykuer. Kristen beplantet også det stykket som var bygslet av kaptein Schetelig, med frukttrær. Ved skiftet etter Kristen hevdet hans enke at boet også eide den lille plassen Hestehagen, som Kristen hadde hatt før han kom til Kykkelsrudbråten, og dette ble innrømmet selv om det ikke var skjøte på det lille jordstykket. Av yrke var Kristen hjulmaker og snekker og hadde plikt til å utføre snekkerarbeid hos Schetelig. Hans økonomiske kår var gode. Formuen

etter ham var brutto 230 spd. og netto 203 spd. Han var g.m. Ingeborg Pedersdr. f. 1795. Barn: Maren Anne f. 1824, Kristine Mathea f. 1826, g.m. skomaker Andreas Mathisen, Peter Kristen. Etter mannens død fortsatte Ingeborg Pedersdr. driften med hjelp av sine barn. Andreas Mathisen og Kristine bodde også her til sin død. 1860 overdro Ingeborg festeretten og husene til sønnen *Peter Kristen Kristensen* f. 1829, og søsteren Maren Anne stelte for ham. Lærer Olsen Bratager forteller at de to var stillfarende og varmhjertede mennesker, som — barnekjære som de var — fostret opp flere foreldreløse barn. Ved testamente av 1890 etterlot de seg også alt de eide til fostersønnen *Kristian Martinius Hansen* 1861—1951. Hans hustru Anna 1863—1949 var datter av tømmermann Andreas Hethul ved Digerud. Martinius Hansen var en flink og driftig mann. Ved fire forskjellige skjøter i årene 1905—22 ble han selveier og utviklet Kykkelsrudbråten til en veldrevet eiendom med nybygde hus. Barn: Aaslaug Hjørdis, g.m. gårdbruker Ole Ermesjø, Martha, g.m. Anton Pettersen Tomter, Bergljot, g.m. Erling Sørensen, Gylteholmen, Rangdi, g.i Amerika, Margit, g.m. gårdbruker Bjarne Tomter, Signe, g.m. Magnus Andersen, Drøbak, Tordis, g.m. Martin Sannum, Oslo, *Andreas Hansen*, som overtok Kykkelsrudbråten 1937. Han er g.m. Solveig Olsen Ermesjø. Han driver frilandsgartneri, især med gulerøtter, salat og kål.

Holter

Holter ligger 60 m. o. h. like nord for Dyrløkke, i den åpne vinkelen som her dannes av Osloveien og Åsveien. Før den nye riksveien ble anlagt på østsiden av Heeråsen, møttes tre bygdeveier på Holter: fra Gislerud i nord, fra Kykkelsrud i øst og fra Tomta i sørøst. Fra Holter gikk så veien mot vest over Dyrløkke og Ullerud til Drøbak.

Jordsmonnet er sand- og leirblandet moldjord med noe myr i nord, der innmarka på Nordre Holter omfatter den vestligste delen av den tidligere Stormyra. Lendet er vekslende.

Gården grenser i nord mot Kringerud, Gislerud og langs Kykkelsrudveien mot Flater (Haneborg), i øst mot Finset (Kykkelsrud), Tomta og S. Fjøsner i Ås, i sør mot Skorkeberg og i vest mot Dyrløkke.

Holtergårdene

Navnet (av gno. *holtar*, f., flertall av *holt*, n., i betydningen bjerkeholt e. l.) viser at gården er gammel. Den ble ryddet senest i vikingtiden, men troligst en gang i eldre jernalder og var ett bruk til 1849, da den ble delt i to, Søndre og Nordre Holter, bnr. 1 og 2, med skyld 4-0-12 og 4-0-11. Fra bnr. 1 ble bnr. 3 (1/32) skilt ut i 1858, og bnr. 4 (0/39) ble frasolgt dette siste i 1880. Den lille parsellen bnr. 5 (0/02) ble fradelt bnr. 1 samme året, og herfra ble også Rosbakkløkken bnr. 6 (0/85) skilt ut. 1899. Senere er også flere tomter solgt fra, bl. a. til Arne Glennes bilverksted og Jens A. Schous mekaniske verksted.

Hovedbygningen på S. Holter sto tidligere nede ved Åsveien og var brukt som kårstue. Men ved delingen av gården i 1849 ble den flyttet til sitt nåværende sted og påbygd noe. Den opprinnelige stallen og låven ble reist i 1842, senere utvidet til omtrent det dobbelte. Resten av uthusene er av nyere dato. — På N. Holter er også hovedbygningen gammel. Den var gårdens våningshus før 1849. De eldste deler av uthusbygningen er fra midten av forrige århundre, og bryggerhuset er trolig minst like gammelt.

De to Holter-gårdene er delt etter en klar grenselinje som går øst-vest. Innmarka på S. Holter strekker seg sørover på østsiden av Åsveien, mens

N. Holter har sin innmark dels rundt husene og dels i den nordøstlige delen av gårdsområdet. Begge bruk har det vesentlige av sin skog på Holteråsen vest for Åsveien, S. Holter også noe i øst langs grensen mot Tomta.

Frk. Regine Jensen fant i begynnelsen av 1920-årene en skafthulløks i en gulrotaker 100 m. s. ø. for husene på S. Holter. Da den gamle stallen på N. Holter ble revet 1941, kom det for dagen en flat uthulet stein, som oppbevares på gården. Etter riksantikvar Nygård-Nilssens oppfatning må det være en gammel tranlampe. Etter tradisjonen skal det i havna over mot Tomta ligge en svær stein med helleristninger, men den kan ikke påvises i dag. På flaten bortover mot Dyrfløkke skal det ha vært flere gravhauger, men de er forlengst slettet under dyrking.

Holter omfattet i gammel tid områdene helt ned til Oslofjorden, og der lå plassen *Vennebekk*, som hørte under Holter inntil begynnelsen av 1700-årene. Litt nordenfor lå husmannsplassen *Drøbak*, som ennå i 1699 hørte under Holter, ifølge sognepresten i Ås, Waldemar Flitz's uttrykkelige angivelse. Fredrik Matsen som ble eier av Drøbak og Holter 1719, bodde på Drøbak gård, som den kaltes, og det var formodentlig han som fikk den opprinnelige husmannsplassen samt de tiliggende strandområder og tomter skyldsatt som en egen eiendom, selv om også Ulrik Matsen, Fredriks bror, var eier av «Drøbak med underliggende herlighed». Noe nærmere gården, i skogen i sørvestskråningene av Holteråsen, ble *Holterteigen* ryddet, visstnok omkring 1760, og frasolgt allerede 1772. Senere kom den tilbake til Holters eiere og ble da solgt igjen først 1859. *Tomta*, i skogen øst for gården, har vært i bruk fra 1600-tallet. Den ble skilt ut og solgt 1795. Hvor husmannsplassen *Holterbråten* lå, er uvisst, men trolig var det et sted i den sørlige del av utmarka. Den ble tatt opp ca. 1730 og nedlagt kort tid etter 1775. *Holt er høyden* kaltes også Vestløkka. Stedet hørte under Søndre Holter, men har neppe vært brukt som egentlig husmannsplass. Husene her ble bygd ca. 1852.

S. Holter har i dag ca. 60 mål dyrket innmark + 10 mål hage og tun + 80 mål havn øst for innmarka. Skogen vest for Åsveien er på 150 mål. — På N. Holter er det også ca. 60 mål innmark, hvorav halyparten brukes til eng, resten til korn og poteter. Av dyr er det en hest, ca. 10 sauer, endel høns og ender.

MATRIKKELGÅRDEN HOLTER

Gnr. 16.

Holter var fullgård 1577. Skylda var 1648 og senere 1 skpd. 10 lp. salt. Kvegskatt 1657 av 1 hest, 3 fe, 6 sauer, 6 geiter og 3 griser. 1661 tiende av 18 tn. havre og 1% tn. blandkorn, 1666 av 12% tn. havre, $\frac{1}{4}$ tn. bl.k. og 1 tn. rug, 1705 av 20 tn. havre, 2% tn. blandkorn + $\frac{1}{2}$ tn. havre hos husmannen. 1723: Matr.nr. 139. Måtelig god jord. Skog til husfornødenhet. 1 husmann med 1 tn. utsæd. Skylda foreslått forhøyet med $\frac{1}{2}$ lp. tunge. 1802: Skylda satt til 1 skpd. 5 lp. tunge. «Nogen skow, hworaf kan udbringes wed forsynlig hugst 2 å 3 Tylter Bielker og lidet Smaalast, blodt til Renter, Skatter og øwrigte Udgifter.» 1819: God jord. 1838: Nytt matr.nr. 23. Ny skyld 8 dir. 23 skil. 1866: Bnr. 1: 98 mål leir-, sand- og myrjord. Havnehagen, som ligger ved gården, er på ca. 75 mål og noenlunde tilstrekkelig. 80 mål alm. god skog. Lettbrukt, meget godt dyrket. Eiendommen har i flere år vært utlagt til eng, derfor ingen oppgaver over utsæd, avling eller husdyrhold. Bnr. 2: 116 mål moldjord. Havnehagen like ved gården er god og tilstrekkelig; utgjør 46 mål. 160 mål alm. god skog. Lettbrukt, alminnelig godt dyrket. — Bnr. 3: 34 mål moldjord. Ingen havn eller skog. Lettbrukt, alm. godt dyrket.

Offisielle oppgaver over husdyrhold, utsæd og kornavling.

År	Hester	Kuer og ungdyr	Sauer	Utsæd i tn.	Avling i tn.
1661	2	6	2	7	WA
1723	2	10		7	13
1802	2	8		6	8
1866 *)	2	7	3	0	$\frac{1}{2}$ 48

*) Bare bnr. 2 og 3.

Høyavlingen 1723 oppgitt til 24 lass, 1866 til 100 skpd.

Husdyr og utsæd (i tn.) på bnr. 2 og 3 1866.

Bnr.	Hester	Storfe	Sauer	Griser	Bygg	Hvete	Rug	Havre	Poteter
2	2	7	0	1	1	%	%	5	8
3		0	3	0	0	0	%	0	3

Eiere.

En gang i 1300-årene ga Gaute på Holstad 2 øyresbol i Holter til Ås kirke. Det er vel denne parten som i 1575 er oppført som 10 lp. s. Den lå til prestebølet i Ås helt opp til vår tid.

Av de to andre tredjeparter av skylda tilhørte den første i 1623 Jens Bjerke, men han solgte sine 10 lp. i 1628, og i 1648 var det kommet i hendene på slekten på Grønlund i Vestby. Oluf Grønlund eide parten i 1661, men fra ham gikk den over til den rike Kroer-bonden Hans Bråte, og dennes enke Gjertrud var eier ennå i 1723.

De siste 10 lp. s., som var bygselparten, var i 1616 på Trude Peder-sens hånd. Dette godset ble en del av Verne kloster, og Sigvard Gabrielsen Akeleye på Kambo fikk i 1617 dette i forlening på livstid. Etter hans død 1659 ble klostergodset inndratt under kronen og etter hvert solgt. Paul Trane i Christiania fikk kongeskjøte på parten i Holter i 1689, men transporterte dette umiddelbart deretter til enken Kirsten Toller. Hennes arvinger ble oppført som eiere ennå i 1723, men i virkeligheten var parten allerede i 1719 blitt solgt for 355 rd. til Fredrik Matsen, som i 1724 også ervervet de 10 lp. som Gjertrud Bråte eide. Han bodde på den såkalte Drøbak gård. Ved skjøte av 1737 gikk Holter over til Iver Jonsen Brånås, som 10 år senere solgte til kjøpmann Jørgen Frost. Denne bodde på Husvik, og allerede etter noen måneder, 4/12 1747, solgte han Holter til Erik Jakobsen, som tok gården i bruk.

Brukere.

Aslak Holter betalte i 1514 gjengjerdene på vegne av sin rote, som antagelig besto av 8 gårder. I 1560 betalte *Lauritz* M daler i foring. Lagmann Nils Stub avsa i 1579 dom for at *Guttorm* Holter skulle få sitte på gården resten av sin levetid. Han ble trolig avløst av *Thorer*, som brukte fra senest 1591 og helt til 1648. Han var en mer enn alminnelig driftig kar. Ifølge tollregnskapene for trelastutførelsen fra Husvik var det nesten ingen andre Frogn-bønder som solgte så mye skogsvirke til de hollandske skipperne som *Thorer*. I flere år drev han også en flomsag i Gloslibekken, der han årlig skar omlag 20—25 tylfter bord. Han var kirkeverge i i Frogn kirke. På slutten har vel alderen svekket ham. Med gårdsdriften ble det da dårlig, og de siste årene lå gården delvis øde. *Jon* overtok bruken 1648, til å begynne med bare halve gården; resten lå øde. Han var lagrettemann 1652. I 1659 flyttet *Arne Jensen* f. ca. 1606 fra Haver til Holter.

Han var også en driftig bonde, som nøt aktelse i bygda. En lang rekke ganger fungerte han som lagrettemann. Men det hendte også at han kom i klammeri med sine naboer, som regel om pengesaker. I 1666 stevnet han f. eks. Kjell Ermesjøs arvinger for en gjeldsfordring og fikk rettens medhold. En tid etter måtte han selv bøte for skyssforsømmelse, enda han lå syk da innkallelsen kom. Av sine sønner Jens, Svend og Anders hadde han ikke bare glede. Den siste var vanfør, men arbeidet dog i skogen. En dag i 1674 ble han overrasket der av Helge Ullerud og noen andre mens han holdt på å lesse en slede med bark. Denne hadde han flådd av eike-trær i Ullerudskogen, og da han nå ble tatt på fersk gjerning, ble han «heell bange, for det som han haffde giort, er liffløs gjerning». Det ble sak om dette, og ved besiktigelsen viste det seg at 124 større og mindre eiker var flådd for bark. Dette var «til største skade for skogen». Anders tilsto alt, og Arne måtte punge ut med boten. — I 1684 var det Svend som kom opp i rettssak for å ha besovet enken Inger Pedersen og fått barn med henne. «Den fattige qvinde er kommen udj allerstørste labyrinth». Svend påsto dog at hun var beryktet før han traff henne. Hun hadde «strax ladet sig bedaare, og iche som en skichelig enche holdet sit kar i ære, men frembragt sin fald og legem til usømmelig brug førend hun om noget æchteschabs løffte var forsichret». Det hjalp imidlertid ikke. Han ble dømt til å gifte seg med henne eller betale henne 100 rd. og til i alle fall å forsørge barnet til det selv «kand schaffe sig føde og klæder». Ingen av sønnene kom til å overta gården. Arne Jensen brukte helt til 1687. Da var han en gammel og skrøpelig mann, «der nu gaar i sin barndom», og bygselen gikk over til *David Fredriksen*. Han bodde selv på husmannsplassen Drøbak, som jo lå under Holter, og livnærte seg, foruten av litt gårdsbruk på plassen og av avlingen på Holter, delvis som fergemann. Men det var bare noen få år han hadde gården. 1700 ble bruken overtatt av *Ryel Ryelsen*, som dog like etter overlot den til *Ulrik Matsen*. Men Ulrik flyttet etter noen år tilbake til Drøbak (se under Husmenn), og ca. 1708 gikk bruken over til *Mogens Jakobsen*. Han var g.m. Johanne, datter av Engebret Bjørnsen Dyrlokke, og hadde sønnen Kjell. Men i 1733 ønsket gårdens eier Fredrik Matsen å overta bruken for egen regning, og Mogens fikk da festeseddel på Tomta og flyttet dit. *Fredrik Matsen* kom dog neppe selv til å bruke gården, og både han og de neste eiere Iver Brånås og Jørgen Frost drev den ved hjelp av lottbrukere. Den siste av disse var *Hans Gjermundsen*, som i 1747 flyttet til V. Glosli. Dette året solgte nemlig Frost Holter for 700 rd. til *Erik Jakobsen*, som kom hit fra N. Kyk-

kelsrud. For å greie kjøpet måtte han låne 400 rd. av Nils Kringeruds datter Gunnild. I 1753 solgte han fra Tverkjegla for 100 rd. til Tosten Hoff, etterat det året før var foretatt grenseoppgang mellom Holter og Ullerud. Erik var g.m. Anne Helgesdr. Barn: Johannes og Elisabeth, g.m. Anders Olsen (se nedenfor). Ved Erik Jakobsens død 1756 var hans besetning 11 kuer, 8 sauer og 4 griser. Gården ble taksert til 600 rd. Formuen var brutto 752, netto 455 rd. Enken Anne giftet seg med *Helge Larsen*, som etter å ha brukt alene noen år, delte gården i 1765 med stesønnen *Johannes Eriksen* 1740—73. Helge beholdt visstnok den søndre delen. Men allerede 1769 døde han, bare 39 år gammel, og denne delen ble overtatt av Annes svigersønn *Anders Olsen*. Johannes Eriksen, som kalles korporal, ga i 1772 skjøte til Jonas Kristensen på plassen Teien for 150 rd. Den ble året etter skyldsatt til 2 bmrk s. Da også Johannes døde ganske ung i 1773, gikk hele Holter over til Anders Olsen. Han solgte i 1780 et stykke «unøttig utmark» som ble lagt til Teien, og i 1791 solgte han fra plassen Tomta for 380 rd. Han var g.m. Elisabeth Eriksdr. ca. 1740—1806. Barn: Margrethe, Ole, Johannes, Abraham, Karen, Ellen Marie, g.m. Ole Jonsen Børsum. Anders satt godt i det. Da hustruen døde 1806, hadde han 2 hester, 12 kuer, 7 sauer og 2 griser. Holter ble taksert til 6000 rd., og boets formue var netto 5794 rd. Han løste selv gården og fortsatte driften til 1815. Da ga han skjøte for 3000 rbd. til svigersønnen Ole Børsum, som på sin side overlot Anders halvparten til egen bruk. Sønnen Abraham Andersen, som var «til sine tider berøvet forstandens brug», skulle ha fritt opphold. Anders døde her i des. 1830, 8954 år gammel. I 1816 solgte Ole Børsum Holter til *Svend Grydeland* for 2550 spd. Men da Ole og hans hustru Ellen Marie Andersdr. ble separert i 1818, kunne man ikke bli enig om det økonomiske oppgjøret, og det kom til rettssak både mellom Ole og hans hustru og mellom separasjonsboet og Svend Grydeland. Saken, som gjaldt eiendomsretten til Holter, gikk helt til høyesterett, og enden ble at Svend Grydeland måtte overlate Holter til den sinnsyke *Abraham Andersen* for 2050 spd. i 1828. Denne var dog neppe i stand til på egen hånd å greie gårdsdriften, og flere parseller av Holter ble bygslet bort. Selve gårdsbruket ble dog fortsatt av Ellen Marie Andersdr., og eiendomsretten gikk også over til henne, enten ved kjøp eller ved broren Abrahams død. I 1849 lot hun gården dele, idet bnr. 2 N. Holter ble utskilt med skyld 4-0-11, og i 1850 skjøtet hun den for 2000 spd. til Hans Jakob Hansen. På bnr. 1 S. Holter ga hun samtidig skjøte for samme sum til sønnen Anders Olsen Holter.

SØNDRE HOLTER

Bnr. 1.

Anders Olsen Holter bygde den opprinnelige stallen og låven, og det skal være han som har plantet de to store asketrærne på tunet. Han forpaktet bort den såkalte Vestløkka eller Holterhøyden i 1852 til Hans Kristiansen Smedsrudødegården, men av større betydning var det at han i 1858 solgte fra bnr. 3 med skyld $1/32$ til slakter J. M. Treider for 1293 spd. Året etter skjøtet han gården for 2500 spd. til *Andreas Gudmundsen Haug* og forbeholdt seg bare $1/2$ mål til hus. Samtidig ga han Karl Andersen Sørli skjøte på Teien. Gårdsbruket på Holter kom nå i forfall. Den nye eier greide ikke å beholde gården, og i 1867 fikk o.r.sakfører *Ole Hansen* i Drøbak auksjonsskjøte for 500 spd. Han foretok flere spekulasjonsskjøp av eiendommer i Frogn, bl. a. kjøpte han samme året Kolstad på auksjon. Holter overdro han til *N. A. Haraldstad*, som i 1880 solgte for kr. 12 200 til byggmester *A. M. Halvorsen*. Han solgte samme året videre til gårdbruker *Karl Lauritz Halvorsen* for kr. 14 200, men denne maktet ikke å innfri de betydelige pantegjeldsforpliktelser hos sakfører *Ole Hansen*, som i 1881 igjen fikk seg overdratt gården «som brukelig pant» og fikk auksjonsskjøte året etter for kr. 2 268. I 1885 ga han så skjøte for kr. 9000 til *Adolf Evensen* fra S. Skorkeberg. Han var g.m. Betty Baltzersen Ørud. Adolf Evensen drev gården til 1901. Ved siden av var han den første "kasserer i Frogn sparebank. I 1899 lot han utskille og solgte fra bnr. 6 Rosbakkløkken (0/85), og i 1901 skjøtet han gården til *Edvard Jensen*, som var kommet hjem etter mange års opphold i Amerika. Imidlertid fant han seg visstnok ikke til rette her, og drog vestover igjen i 1906, etter å ha solgt Holter til *Kristian Samuelsen*. Denne overdro året etter til *Hans Hansen Gjevik* fra Ski, g.m. Helene Julie Syversen. Barn: Hans Severin, Georg Emil, Herman Eugen, Helga Julie. Gjevik drev gården godt opp. I 1916 solgte han for kr. 24 000 til *Kristian O. Aas*, som umiddelbart deretter skjøtet til frøknene *Regine Jensen* og *Hanna Frank* for kr. 28 600. De drev gården i fellesskap til 1926, da Regine Jensen overdro sin halvpart til Hanna Frank, og denne solgte S. Holter i 1928 til *Broder Christian Brodtkorb* f. 1901 på Tjøtta på Helgeland, g.m. Karen-Sophie Schappel Engelstad f. 1902 i Oslo. Barn: Aja Maria f. 1928, g.m. Einar Berg-Olsen, fra Oslo, Grethe f. 1931, g.m. Einar Ones, Oslo. Brodtkorb rev det gamle fjøset og bygde nytt i søndre del av låven. Sviger-sønnen Einar Berg-Olsen har oppført enebolig på gården.

NORDRE HOLTER

Bnr. 2 o. fl.

Hans Jakob Hansen drev til sin død, og hans enke skjøtet i 1861 for 3500 spd. til *Hans Fredrik Johannesen Dæhli*. Denne satt med gården bare et par år. I 1863 ble det utstedt auksjonsskjøte for 2700 spd. til *Anders Gundersen Vang* fra Askim f. 1823, g.m. *Kristine Svendsdtr.* fra Ås f. 1826. Barn: *Alette*, *Sofie*, *Martine*, *Thea Kaspara*, *Karl Otto*, *Gunnerius*, *Emma*. *Anders Vang* kom hit fra Røyken. Hans enke overdro gården for 2600 spd. i 1872 til *Anton Thoresen Østby*, som fire år senere solgte for 3200 spd. til *Olavus Knudsen Eng*. Dennes enke *Elise Eng* ga skjøte for kr. 12 000 i 1880 til proprietær *Martin A. Lindseth*. Dette året solgte slakter *Treider* bnr. 3 til *A. M. Halvorsen* på *S. Holter*. Han overdro til *Karl L. Halvorsen*, og ved makeskifte med denne fikk *Lindseth* allerede samme år også dette bnr. Dessuten kjøpte han til bnr. 4 og 5, som var blitt utskilt fra bnr. 3. I 1897 solgte han det hele til *Lars Olsen*, som kort tid etter overdro samtlige bnr. til *Anton L. Røed*. Men gården fortsatte stadig å skifte eiere. *Røed* skjøtet 1906 til *Nils Kristensen Gade*, og denne solgte i 1911 til *M. Hansen*, som året etter ga skjøte til *Walde- mar Finstad*. Han og hans hustru *Victoria*, f. *Johannesen*, satt med gården gjennom hele første verdenskrig, men i 1921 solgte han til *Hans Bjarne Nilsen*. Denne inngikk overenskomst med *Akershus fylkes* veivesen om et pukksteinsbrudd, og lot utskille bnr. 13 (0/18) og 14 (0/09). I 1925 solgte han bnr. 2—5 til generalkonsul *Harald Pettersen* på *Nordre Belsjø*, og *Nordre Holter* fulgte med i salget da fru *Maja Pettersen* skjøtet *Belsjø* til *Johan Chr. Berle* i 1938. Men i 1940 solgte *Berle Holter* til kunstmaler *Arne Wang* 1905—59, g.m. billedhuggerinne *Gudrun Høyser* f. 1898. Barn: *Sissel* f. 1929, adjunkt, g.m. *Alf Vagnild*, og *Erik* f. 1940. *Wang* lot den forfalne stallen rive. *Fjøset*, som var bygd av konsul *Pettersen*, utbedret han og forlenget det gamle bryggerhuset med en ny seksjon. I 1948 solgte han til fru *Elsa Støre*, som lot skylddele endel tomter uten å selge dem, men i 1956 kjøpte *Wang* gården tilbake. Det drives i dag vanlig gårdsbruk.

ROSKAKLØKKEN

Bnr. 6.

Stedet har aldri vært brukt som husmannsplass. Husene skal være bygd av major og tollkasserer Tobias Rosbach, som i noen år var ordfører i Drøbak, der han eide den senere Parr-gården. — Adolf Evensen på Søndre Holter lot i 1899 utskille Rosbakkløkken med skyld 0/85 og skjøtet den til materialforvalter *Gustav W. Aamodt* for kr. 2200. Denne hadde samme året kjøpt husene av Kristian Samuelsen. De rettigheter og forpliktelser som før utskillelsen påhvilde eiendommen, skrev seg fra kontrakt av 1852. Bl. a. omfattet de havnerett for 2 kuer og veddrett. Dette ble avlest 1919. Amodt solgte 1911 til *Kari Nilsen*, som overdro 1915 til *Karl Karlsen*. Han skjøtet 1918 til *Hans Tveter*, og denne solgte året etter for kr. 13 000 til blikkenslager *Henrik Zahl*. I 1924 lot denne utskille bnr. 15 (0/15). 1929 solgte han R. til *Ludvig Langø*, som ga skjøte i 1932 til *Ole Johansen*. Dette var hårde år for småbrukerne, og 1937 ble eiendommen solgt etter auksjonsskjøte til *Christian Mørk*. I 1941 ble så Rosbakkløkken overtatt av *Ruth* og *Harald Køhler*.

Husmenn.

I *Vennebekk* bodde *Erik*, som i 1650 kalles husmann, i 1661 strandsitter. 1664—65 nevnes strandsitterne *Mathias* og *Jon*. Den siste hadde sønnene *Østen* og *Severin*; de var begge soldater. *Kristen Kristensen* hadde eget hus her i 1684. Muligens hadde han noe jord til plassen, men i hovedsaken livnærte han seg «af en ok anden smaa Handtering, enten hos Bønder, heller hos Skippere at veilede dem til deris Ladning at indkiøbe». Utenom *Kristen* bodde det i 1699 på *Vennebekkstranden* endel «aftakkede dragoner» og noen sjøfolk. De var alle husmenn under *Holter* og *Glosli*. *Jakob Carlsen* kom hit omkring 1705, etter sigende som fattig matros på en bergensskute som var på vei til *Christiania*, men måtte overvintre i *Drøbak*. Han slo seg ned i *Vennebekk* og fikk ikke mange årene etter kjøpt hele området her, hvor han tjente seg en formue på trelasthandel og skipsrederi.

I *Drøbak* nevnes fra 1613 og noen år utover *Svend* og i 1632 strandsitteren *Jakob*, som visstnok var g.m. *Elisabeth*. Hun bodde her som enke

i 1634, og året deretter hadde *Hans* overtatt. Han ble i sin tur avløst omkring 1652 av *Ove Jørgensen*. Denne var tydeligvis en driftig mann. 30. januar 1656 fikk han kongelig privilegium, d.v.s. enerett, til å drive vertshus her. Dessuten hadde han gårdsbruket. I 1657 betalte han kvegskatt av 2 hester, 5 kuer, 5 sauer og 1 gris. Dessuten skattet Barbro Drøbak-eier — altså på en plass under Drøbak — av 2 kuer og 1 sau. Ove Jørgensen eide også Nordre Belsjø, og det er vel en mulighet for at den nevnte besetningen i virkeligheten hørte hjemme der. Etter Oves død i 1680 ble gjestgiveriet overtatt av *Jochum Evertz*, som drev på vegne av Kirsten Toller, men synes i de følgende år å ha gått tilbake, slik at *David Fredriksen* (se Brukere) også måtte skaffe seg inntekter som fergemann. Fergetrafikken fortsatte nok forøvrig å være en viktig inntektskilde, selv om Davids ettermann *Ulrik Matsen*, sønn av fogd på Follo, Mats Pedersen, fremstiller den nærmest som en belastning da han i 1701 søkte om skattefritagelse. Det heter at han «har tiendt Her Brigadier Hausmand, og opvarted i de ting, Hans principal kunde hafve at befalle, saa og hafft stor umage Hans Kongl: Mayts krigsfolch frem og till båge of ver fiorden at for fløtte, og det med aller største besuering og om kostning der till at leye folch, og iche nødt der for den ringeste schilling for hans møye, andet en der ved undertiden at selge en pot øll, h(v)or paa i disse afuigte haarde aaringer verit en liden profit . . .» Ulrik hadde da nettopp flyttet til Holter, som han har fått kjøpt, og drev den til ca. 1708. Men han likte seg visst bedre nede ved fjorden og flyttet da tilbake til Drøbak. Husmannsplassen synes på denne tid å ha vært vel så betydelig som gården. Generalmajor Hausmann solgte Drøbak-plassen til Michel Heide — muligens omfattet dette salget i virkeligheten hele Holter —, men Heide overdro nokså snart til Ulrik Matsen. Han fortsatte å drive det vesle gårdsbruket her, men det var nok av beskjedent omfang, og i 1711 kalles Ulrik «færge-mand og i denne tid udj Hands Maytts tieniste til at transportere krigs-folcket frem og tilbage ved Drøbach». Han hadde hustru og 6 barn, samt en dreng og en tjenestejente. Tre år senere, i 1714, er han oppgitt som «Gastgifver i Drøbach» og sies å eie gården Holter. Men denne har han overdratt til sin bror Fredrik Matsen, som fikk skjøte på Holter og også på Drøbak i 1719. Og ikke lenge etter flyttet *Fredrik Matsen* hit og ble boende her til 1746, da han p.g.a. gjeld måtte skjøte eiendommen til kammerråd Hans Sverdrup og Nils Nilsen. Fredrik Matsen var egentlig skipper, men tok borgerskap i Christiania for å kunne drive handel her i Drøbak. Ifølge skjøtet til de to kreditorene omfattet salget

«gaarden Drøbak . . . med ager og eng, herligheder og tomtefrihed, brygger og 2de søboder samt bolværker». Holter hadde han jo solgt allerede i 1736. Både Sverdrup, hvis andel ble overtatt av Christian Anker, og Nils Nilsen bodde i Christiania, og Fredrik Matsen fortsatte å bo på Drøbak-eiendommen. Høyst sannsynlig er det han som har reist den eldste delen av den nåværende Skrivergården. Her bodde han ennå i 1754, da Anker og Nilsen solgte hele eiendommen samt Kaholmen til *Nils Carlsen*. Den ble da beskrevet slik: «. . . vores eiende og tilhørende privilegerede gestgiverie og færgested udi Drøbach, med samt Drøbachs grunder og der tilhørende løkker, Kaholmen samt færgestedets og gestgiveriets huusebygninger, og Friderich Madsens forhen tilhørende og nu i boende gaard».

Tomta. *Jens* nevnes 1696, da han ble stevnet for gjeld. *Mogens Jakobsen*, som hadde brukt Holter som lottbruker noen år, fikk i 1733 festeseddel på Tomta av Fredrik Matsen. Han døde her 1743. Mogens var g. 1. m. Johanne Engebretsdtr. Barn: Kjell, som kom til N. Kykkelsrud. G. 2. m. Åse Thorersdtr. Hun hadde vært gift tidligere med Jakob Hansen, som sikkert hadde brukt Tomta før Mogens overtok. Åses barn i dette ekteskapet var døtrene Anne, g.m. Rasmus Anonsen Nord-Solberg, og Åse, g.m. hans bror Lars Anonsen Nedre Kroksrud. Bruttoformuen etter Mogens var 53 rd. Eierne av Holter Iver Brånås forlangte åbot, men takseringsmennene og enken mente at det «paa husene icke kunde tåges nogen brøstfældighed efterdi samme er i stand». Dette gjaldt såvel stuebygningen som laden, låven, skykuene, stallen, fjøset og kjonen. Mogens synes altså å ha vært en ordensmann. Iver Brånås fikk dog refundert 2 rd. 2 ort og 16 skill., etter som han «for mannen i levende liv (hadde) forstrakt og forskudtert begravelsen». Sønnen *Kjell Mogensen* drev deretter Tomta til 1748, da han kjøpte N. Kykkelsrud. Tomta ble overtatt av *Jørgen Andersen*, g.m. Anne Kristensdtr. Han lånte 1758 20 rd. av Andreas Carlsen mot pant i husene på plassen. Barn: Kristian, Anne Marie, Hans. Jørgen ble visstnok avløst ca. 1763 av *Nils Hansen*, g.m. Margrethe Kristensdtr. Da Margrethe døde 1767, 43 år gammel, hadde Nils 2 kuer og 4 sauer. Formuen var brutto 21, netto 12 rd. De hadde barna Kirsten og Hans. Den neste vi kjenner av husmennene på Tomta, er *Hans Hansen Tambur bakken*, som fikk skjøte på plassen i 1791 av Anders Holter for 380 rd. (Se videre under Tomta, gnr. 14.)

Holterteigen. *Jonas Kristensen* bodde i Drøbak inntil ca. 1770, da han flyttet til Teien og bygde hus her. I 1772 fikk han skjøte på plassen av

Johannes Eriksen Holter for 150 rd., og året deretter ble den skyldsatt for 2 bmrk. s. Anders Olsen Holter ga ham i 1780 også skjøte på et stykke «unøttig udmark». I det siste skjøtet het det forøvrig at i følge kontrakt av 1741 «nyder kjøberens — eller pladsens efterkommere — den i Ekolskoven, gården Ermesø tilhørende, fri havning og hugst til ved». Jonas var g.m. Inger Håvelsdr. fra Vennebekk. Barn: Marthe Maria f. 1763, g.m. Kristian Jensen, Anne Kristine f. 1763, g.m. sin farbror Engebret Kristensen Kjølstad. Jonas døde 1791. Da var det 2 kuer på plassen, som var overtatt av svigersønnen Kristian Jensen. Formuen var brutto 185, netto 75 rd. Inger Håvelsdr. inngikk fledføringskontrakt med *Kristian Jensen*, som ble eneeier av Holterteigen. Han solgte i 1795 til *Nils Carlsen* i Drøbak for 410 rd., men fra dennes arving *Henriette Samuelson* må eiendommen ha gått tilbake til Holters eiere, slik at selve bebyggelsen og området rundt denne lå til Søndre Holter, mens Nordre Holter i hvert fall hadde råderett over en del av skogen som hørte til Holterteigen. I 1851 ga nemlig Hans Jakob Hansen på N. Holter festebrev på «et stykke skov», senere kalt «Teieskoven», til skomaker *Torkild Nilsen*. Dette var Nordre Holterteigen. Seks år deretter overdro Torkild de nybygde husene samt festeretten for 300 spd. til *Kristian Nilsen*. Den årlige grunnleien var 2 spd. 1862 solgte Kristian Nilsen for 200 spd. til *Olaus Torkildsen*, som også var skredder, født i Drøbak. Han var g.m. Anne K. Ihrersdr. og hadde datteren Maren samt en sønn. I 1865 holdt han 1 ku og 1 geit og sådde $\frac{1}{2}$ tn. rug og $\frac{1}{2}$ tn. blandkorn og satte 3 tn. poteter. I disse årene ble visstnok skogen ganske sterkt uthogd; det tyder også de synkende salgssummene på. Olaus solgte i 1868 for 170 spd. til *Kristian Halvorsen*, men forbeholdt seg bruksretten til 1 kammers + kjøkken i et år. Da Kristians hustru Nilsine Mathea Åsmundsdr. døde, ga han skjøte på husene og festeretten til *Henriette Samuelson* på Ullerud for 1200 kr. Stedet ble siden kalt Granheia, og er nå matrikulert under Ullerud. — Anders Holter på Søndre H. forpaktet i 1853 plassen Teien til *Johan Olsen*. Dette var altså den tidligere bebygde husmannsplassen, Søndre Holterteigen. Fra Johan Olsen gikk plassen over til *Ole Olsen*, som i 1859 solgte husene til *Karl Andersen Sørli*, samtidig som denne fikk kjøpt stedet av Anders Holter for 50 rd. iflg. kontrakt av 7/6 1859. I 1868 gikk Holterteigen med hus ved auksjonsskjøte over til *Olav Nilsen* for 100 spd.

Holterbråten. Her var *Jon Larsen* husmann, ihvertfall fra begynnelsen av 1740-årene. Han var visstnok fra Skorkeberg. G.m. Jøran Karlsdr.

d. 1761. Barn: Lars, Marie, Kari, Katrine, Gunnild, Åse f. 1748. Det var trolig Jon som bygde husene på plassen. Her holdt han 2 kuer og 2 sauer. Da Jøran døde, ble det intet igjen av boet. Jon døde 72 år gammel i 1765. — Han ble fulgt av *Halvor Larsen*, 1724—74, g.m. Gjertrud Jørgensdtr. De hadde ingen barn. Halvor hadde ved sin død til gode 200 rd. hos enken Anne Helgesdtr. Holter. Han etterlot seg netto 162 rd.

Gislerud

Gislerud

Gislerud ligger rett ned for Heerkollen ved riksvegen Oslo—Drøbak, 90 m. o. h. Fra 1953 utgjør størsteparten av den en del av Flater (gnr. 18, bnr. 4) og drives sammen med denne gården. Tidligere grenset Gislerud i nord mot Ottarsrud, i øst mot Haneborg, i sør mot Holter og i vest mot Kringerud og Ottarsrud.

Gården ble ryddet i tidlig kristen tid. Etter Svartedauen ble den liggende øde, men var tatt i bruk igjen ved midten av 1500-tallet. Siden lå

den under Holter og ble tatt opp igjen som selvstendig bruk først omkring 1600. Fra midten av 1600-tallet til 1752 bruktes den sammen med Hauger (Haneborg), deretter igjen som eget bruk inntil den i 1835 gikk over til eieren av Ottarsrud, som den så hørte under til den i 1902 igjen fikk egen eier og bruker. I 1953 ble så gården delt og hovedbølet med innmarka (bnr. 3) som nevnt lagt til Flater. Uthuset som fulgte med ved dette salget, er fra slutten av forrige århundre, den øvrige bebyggelse av nyere dato.

MATRIKKELGÅRDEN GISLERUD

Gnr. 17.

Gislerud er 1661 oppført som ødegård, brukt sammen med Hauger (fra 1811 Haneborg) med samlet skyld 18 lp. salt, hvorav 3 lp. på Gislerud. Betalte da ingen tiende. Tiende 1666 av $\frac{1}{2}$ tn. havre og $\frac{1}{2}$ tn. blandkorn, 1705 av 3% tn. havre og $\frac{5}{8}$ tn. blandkorn. 1723: Matr.nr. 184 (Gislerud og Hauger). Måtelig jord. Egen bruker på Gislerud, som takseres til 6 lp. 1 hest «med Kjøbefohr», 3 fe og 2 sauer. Utsæd 4 tn. havre og 1 skjeppe blandkorn. Høya viing 8 lass. Til G. ingen skog. Skylda for begge gårder foreslått forhøyet med 5% lp- tunge. 1802: Skylda satt til 15 lp. tunge for Gislerud og Hauger. Ingen skog, ikke engang brensel. 1819: Skylda på G. 5 lp. tunge. God jord. Ingen havn. «Skal egl. være Contract, men som nu skal være hævet, at Gislerud Ejer leverer til Houger Ejer 3 Læs Gjerdefang og 200 Stør, samt 3 Arbeidsdage i Slaatten mod Havnegang i Houger Mark.» 1838: G. Nytt matr.nr. 24. Ny skyld 1 dir. 4 ort 23 skil. 1866: 85 mål leir- og myrjord. Drives s.m. Vestre Glosli hva angår utsæd og avling og har besetning felles med V. Glosli, Ottarsrud og noe av Tomter. Havn like ved gården, bevokst med krattskog, noenlunde tilstrekkelig, 60 mål. Ingen skog. Lettbrukt og mer enn alminnelig godt dyrket.

Eiere.

Blant Hovedøyklosterets brev finnes ett fra kong Håkons 18. regjeringssår, d.v.s. 1316/17 eller 1372/73, som omtaler en avtale mellom to slektninger om 3 øyresbol i Gislerud, sannsynligvis Gislerud i Frogn. Fra denne tid eller litt senere var gården Hovedøy klostres eiendom. I privat eie kom

den igjen først i 1639, da tolleren på Sand Morten Lauritzen fikk den ved makeskifte med kronen. Han beholdt den sammen med Hauger til sin død, og deretter gikk den over til svigersønnen, toller Nils Jensen, som var eier i 1690-årene. Men nokså kort tid etter ble den kjøpt av Kristoffer Tomter, som solgte ca. 1724 til kjøpmann Fredrik Matsen, og han overdro i 1726 for 200 rd. til Ole Pedersen Hauger. Denne ga skjøte til brukeren Karl Mathisen i 1752.

Brukere.

Hva brukeren på Gislerud het i 1341, vet vi ikke, men hans kone Thora avla 1. mars dette året vitnemål om en eiendomshandel i Kykkelsrud. *Lauritz* var bruker i 1557 og de følgende år. Hans landskyldbidrag til slottet på Akershus var temmelig beskjedent, et vitnemål om at Gislerud også den gangen var en liten gård. «Lauritz Gislerud 2 høns kom y kiøcken», heter det. *Thor er* tok gården i bygsel 1608. Skylda var da i_{y_2} lp. salt. Han ble avløst 1617 av *Oluf*, som brukte til sin død 1629. Hans enke Ellen drev deretter gården et år før *Kristen Andersen* overtok bygsele i 1631. Fem år senere ser det ut til at Gislerud ble slått sammen med Hauger til ett bruk. Fogden sier 1636 at han selv tar gården i bygsel, og dette var ingen annen enn Morten Lauritzen, som var fogd på Follo før han ble toller på Sand. Tre år deretter ble han altså også eier av Gislerud. Skylda oppgis fra 1636 til 3 lp. salt. *Kristen* flyttet til Hauger, og på Gislerud bodde i de følgende år bare en husmann. Trolig var det husmannen *Gunder Hauger* som flyttet til Gislerud, og hans sønn *Gregers Gundersen* f. ca 1613 nevnes som husmann og bruker her i 1660-årene. Da var ennå Gislerud i bruk, mens Hauger sies å ligge øde. *Gregers* var vel far til *Amund* på V. Glosli. Sambruket av Hauger og Gislerud fortsatte helt til ca. 1730. *Mads Ulriksen* var husmann på Gislerud fra før 1711 til 1725. Men i begynnelsen av 1730-årene ble *Anders Tryggesen Horgen* gift med *Inger*, datter av Ole Pedersen Hauger, og *Anders* overtok Gislerud som eget bruk, selv om svigerfaren fremdeles var eier. Ca. 1745 flyttet han til Østre Huseby, som han kjøpte året etter. Det var vel på denne tid *Karl Mathisen* d. 1772 kom til Gislerud. Han var g.m. *Siri Larsdtr.* Barn: *Mathias*, *Lars* og *Helvig*, g.m. *Villum Eriksen Bråten* under *Seter* i *Aker*. 1752 fikk han skjøte på Gislerud for 200 rd. av Ole Hauger, og han kalles da *Karl Mathisen Rød* etter *Rød* i *Kroer*, som han brukte i noen år. Han og broren *Johannes* på *Kykkelsrud* var sønner på

Nordreås i Ås. I 1769 flyttet han til Kykkelsrud og solgte Gislerud til *Alj Abrahamsen Bjerke* 1735—73, g.m. Abigael Andersdr. O. Huseby. De fikk to sønner som ble døpt Abraham, men begge døde som små, og da Alf også døde allerede 1773, giftet Abigael seg igjen med *Johannes Pedersen Kringerud* ca. 1747—85. Han brukte nå i noen år Gislerud sammen med halvparten av Kringerud, men da han overtok Vennersgård, solgte han i 1784 for 475 rd. til *Søren Halvorsen* f. 1748, som oppga bygselen av Søndre Horgen og flyttet hit. Ved skiftet etter hans kone Ragnhild Hansdr. 1785 ble Gislerud taksert til 350 rd. Søren hadde lånt 300 rd. til gårdskjøpet av sin mor på Horgen, men det var likevel 186 rd. netto formue i boet. Sønnen Halvor var da 2 år gl. 1790 skjøttet Søren for 630 rd. til *Jon Abrahamsen Skuterud*, men denne ovedro et snaut år senere for samme sum til *Samuel Andersen*. Han var organist i Ås kirke og bodde i hvert fall en tid på Brekken. Gislerud skiftet nå i løpet av få år eiere i rask rekkefølge. Samuel Andersen solgte 1801 for 1099 rd. til *Hans Jonsen Ås* f. ca. 1768, g.m. Abigael Jonsdr. Barn: Johan, Kasper, Thore Maria. Hans overdro året etter for 850 rd. til *Torbjørn Olsen Myrer*, og 1805 skjøttet denne til *Anon Davidsen*, som i 1810 solgte til kaptein *Hans Angell* på Belsjø for 1000 rd. Dennes sønn *Hans Henrik Angell* ble nødt til å selge, og 1827 fikk *Kristen Jensen Haver* auksjonsskjøte på Gislerud for 815 spd. Han flyttet fra Nordre Haver og drev Gislerud til sin død året etter. Gården ble da utlagt til sønnen *Anders Kristensen* (se ham også på Østre Haver). Ved Kristens død var besetningen 1 hest, 3 kuer og 4 sauer. Formuen brutto 836 spd., netto 747 spd. Anders forpaktet bort gården til sin svoger *Johannes Thoresen Leium*, men 1835 fikk løytnant *Lorentz Ring* på Ottarsrud auksjonsskjøte for 500 spd., og fra da ble Gislerud brukt sammen med Ottarsrud helt til *Hermann Oppegaard* i 1902 solgte den til smed *Samuel Anton Evensen* for kr. 8 700. Han overdro 1916 for kr. 14 000 til *G. N. Dæhlie*, og denne solgte to år senere for kr. 20 000 til *Petter Christian Svendsen*, g.m. Gusta Ola va f. Stagebo. I 1927 skjøttet han til enkefru *Agnes Finstad*, og hun solgte i desember samme år til *Arnt Solberg*, g.m. Marthe Solberg. I 1954 skjøttet han gårdsbruket (bnr. 3) til *Sverre Aamodt* på Flater.

Haneborg

Haneborg

Gården ligger på nordsiden av riksveien, 400 m. øst for Ottarsrudkrysset og 95 m. o. h. Den svakt kupert innmarka består av sand- og moldjord. I nord grenser Haneborg mot Oppegård og i øst mot Tomter. I sør går innmarka nå ut i en spiss mot Flater, men tidligere hadde Haneborg felles grense i sør med Holter. I vest går grensene mot Gisle-
rud, Ottarsrud og Oppegård.

Det opprinnelige navnet på gården var Hauger (gno. *Haugar*, haugene) som tydeligvis henspiller på lendet, idet bebyggelsen både her og på fler av nabogårdene ligger på en haug. Det nåværende navn skriver seg fra 1811 (se Brukere). Gården er trolig ryddet i vikingtiden.

Haneborg ble delt i 1920, da Flater, bnr. 4 med skyld 5 mark, ble skilt ut og frasolgt.

Bebyggelsen er i dag meget moderne og velholdt, men av hovedbygningen, som er bygd i to etasjer, er den eldste delen antagelig fra begynnelsen av 1800-tallet. Potetkjelleren er visstnok bygd ca. 1870—80. Mel-

lom hovedbygningen og vognskjulet sto et stabbur fra 1836. Det ble revet 1957. Like nordøst for hovedbygningen står et gammelt tuntre, en stor lønn.

Gårdsområdet som er langstrakt i retning nord-sør, er oppdyrket nesten i sin helhet. Tidligere hørte det ikke skog til Haneborg. Det som i dag utgjør gårdens skog, bnr. 2 innerst i Hallangspollen, er en del av det gamle Sperrevika, som opprinnelig er kommet fra Oppegård. Det ble sammenføyd med Haneborg 1871.

Nettopp her nede i Sperrevika lå Haneborgs eneste husmannsplass, Sørli. Den er nå utskilt.

Haneborg har i dag 160 mål innmark. I 1962 ble 105 mål brukt til korn, 55 til poteter. Skogen er på 100 mål, hvorav 30 mål produktiv.

MATRIKELGÅRDEN HANEBOG

Gnr. 18.

Hauger (fra 1811 Haneborg) var fullgård 1577. 1648 var skylda 15 lp. salt. Gården lå øde. 1657: «Er ingen Creatur». 1661: Hauger og Gislerud med samlet skyld 18 lp. salt, hvorav 15 lp. på Hauger. Betalte ikke tiende. Samlet besetning: 2 hester, 4 kuer og 2 ungf, 4 sauer. Samlet utsæd 6 tn. havre. 1664: Halvgård (også anført som ødegård). Samla skyld. 1692: Ødegård. Samme skyld. 1723: Matr.nr. 184. Måtelig jord. Skog til gjerdefang. 2 hester med kjøpefor, 7 fe, 5 sauer. Utsæd 8 tn. havre og 4 skjeeper blandkorn. Skylda for Gislerud og Hauger foreslått forhøyet med 5% lp. tunge. Høya viing 16 lass. 1802: Skylda for Hauger og Gislerud satt til 15 lp. tunge, hvorav 10 lp. på Hauger. Ingen skog, ikke engang til brensel. Samlet besetning 2 hester, 7 fe, 2 sauer. Samlet utsæd 6—7 tn. 1811, 20/8, navnet endret til Haneborg ved kgl. bevilling. 1819: Meget god jord. 1838: Nytt matr.nr. 25. Ny skyld 3 dir. 4 ort 21 skil. 1866: 183 mål leir- og sandmold. Størsteparten av havnehagen egnet til oppdyrking. Den ligger et stykke fra gården, er på ca. 20 mål, utilstrekkelig, men god. Den ca. 42 mål utmerket gode skogen er mindre tilstrekkelig. Gården er meget lettbrukt «med adspredte jorder», og meget godt dyrket. Besetning: 2 hester, 6 storfe, 2 ungf, 6 sauer, 1 gris. Utsæd (tn.) y_2 hvete, Y_A rug, 1 bygg, 7 havre, 16 poteter. Avling: 4 hvete, 9 rug, 13 bygg, 60 havre, 80 poteter, samt 90 skpd. høy.

Eiere.

Hovedøyklosteret fikk y_2 markebol i Hauger 1314/15 eller 1370/71, men makeskiftet dette i 1381/82 med Ullerud, og Hauger kom vel igjen på privat hånd.

I 1570—80-årene tilhørte gården Lauritz Lystrup, som 1578 fikk skattefrihet for den p.g.a. at det var hans «Oudell oe Hoffuett gaard».

Men kort etter ble Hauger bondegods. I mai 1592 var det skifte på Hornes i Skjeberg etter bonden Frans Jonsen og hans hustru Bothild Jonsdtr. Deres yngste sønn Jon Fransen fikk seg da utlagt Hauger i Frogn sogn, som skulle skylde 1 skp. salt. Oluf Thomsen i Skjeberg var svoger til Jon. I 1616 var det han som hadde overtatt Hauger.

Neste gang vi har opplysning om eieren, i 1648, har gården kommet i toller Morten Lauritzens eie. Han slo den sammen med Gislerud, og begge gårdene gikk i arv til hans svigersønn toller Nils Jensen, som eide dem ennå i 1696. I 1705 er det Sr. Peder Jensen som utsteder bygselbrev, og brukeren Ole Pedersen, som eier gården få år etter, er kanskje hans sønn.

Brukere.

På 1500-tallet ble Hauger brukt under Oppegård, hvis bruker betalte landskyld til de utenbygds eierne. Men fra omkring 1600 var den igjen selvstendig bruk. *Halvor* hadde gården fra senest 1608 til 1637. I nesten hele sin brukertid hadde han også en husmann som het *Gunder* (se *Gislerud*). *Halvor* ble avløst av *Kristen* (kalles også *Kristoffer*) som antagelig er den samme som *Kristen Andersen* på *Gislerud*. Men det var ikke så mange årene han brukte. Fra 1646 og oppover lå Hauger øde, og de som bodde her, må nærmest betraktes som husmenn, hva de også ofte kalles. *Anders* nevnes 1651—59, «en fattige och arm hussmand». *Peder* betalte skatt her 1655—60, de siste par årene sammen med *Bård*. Kort etter ble Hauger overtatt av *Hans Andersen* f. ca. 1613, som brukte ihvertfall noen år utover, antagelig til *Haaken* avløste ham omkring 1670. *Haaken* ble uvenner med *Mads Ottarsrud*, og de ble begge stevnet for å ha skjelt hverandre ut. *Haaken* måtte betale 4 rd. i bot «til den brøstfældige Kroer kirke». Han brukte vistnok til 1705. Dette året tok *Siver Lauritsen* gården i bygsel. Han var fra *Fosser* i *Såner*. Før 1711 ble han avløst av *Ole Pedersen*, som ble selveier. I 1726 kjøpte *Ole* også *Gislerud* for 200 rd. av *Fredrik Matsen* på *Drøbak* gård, og i 1743 fikk han auk-

sjonsskjøte på Ødegården. Han var bror av Mikkel Granerud og Anne Pedersdtr. V. Glosli. 1752 ga han Karl Mathisen skjøte på Gislerud, og Ødegården solgte han igjen 1754. Ole hadde en eneste datter, Inger, som ble gift med Anders Tryggssøn fra Horgen, som kjøpte 0. Huseby. Da han ble gammel, flyttet Ole til svigersønnen og døde på Huseby 1761, 88 år gammel. Hauger bygslet han til *Halvor Pedersen*, som imidlertid overtok som bruker på Søndre Horgen i 1763 (se ham der), og Anders Tryggssøn Huseby ga da skjøte på Hauger til sin svigersønn *Anders Pedersen* fra Fuglesang 1725—89, g.m. Marthe Andersdtr. f. 1742, d. etter 1805. Barn: Halvor (se nedenfor), Abraham f. 1766, Gunhild f. 1768, Johannes f. ca. 1773, Abigael f. 1777, Inger f. 1783. I 1765 inngikk Anders kontrakt med Karl Gislerud om havning for Gislerud i Haugers utmark mot at Gisle-ruds eier leverte årlig 3 lass gjerdefang og 200 staur samt tok 3 dager i slåttan på Hauger. Denne kontrakten sies i 1819 å være «hevet». Da Anders døde, hadde han en besetning på 2 hester, 6 kuer og 3 sauer. Gården ble taksert til 500 rd. Formuen var brutto 587 rd., netto 519 rd. Enken beholdt gården til 1793, da hun skjøtet til eldste sønn *Halvor Andersen* for 650 rd. mot føderåd. Han var g.m. Gunhild Andersdtr. Barn: Anders f. 1794. Men Halvors liv fikk en tragisk og brå slutt. Alle-rede juni 1795 ble det holdt skifte etter ham, «gaardens eier, som for-medelst uforsiktig Geværs behandling (var) bederved skudt og deraf i Drøbach hendøde». Det viste seg at han for å greie gårdkjøpet hadde måttet låne hardt, slik at det av bruttoformuen på ca. 800 rd. bare ble 25 rd. igjen til enken og sønnen. Ved auksjonen over gården fikk *Hans Olsen Oppegård* tilslaget for 750 rd. Marthe Andersdtr. krevde sin føde-rådskontrakt respektert, og det ble vedtatt at Hans skulle flytte den nye ladebygningen til et «bekkvemmere» sted, la enken få tre nye overværelser og innrede* stuebygningen «for hende beqvem», samt bygge ny låve og nytt fjøs. Hans Olsen drev nå Hauger sammen med Oppegård, inntil han i 1799 solgte den for 1100 rd. til urmaker og gullsmed *Lorentz Due* f. ca. 1764. Føderådet til Marthe skulle fortsette, men Due bodde selv på Hau-ger til han solgte den i 1810 for 5350 rd. til trelasthandler i Drøbak *Andreas Bugge* 1781—1859, g.m. Johanne Cathrine Andresen 1784—1831. Han flyttet hit fra Tverkjegla. Han søkte om kongelig bevilling til å la sin gård oppkalle etter sin hustru og hete Hanneborg. Dette ble også inn-vilget 20. august 1811. Skrivemåten Haneborg ble dog snart den vanlige. To år senere overdro Bugge gården til skipskaptein og reder *Johan M. Burchardt*, og denne solgte i 1818 for 1600 spd. til *Baltzer Abrahamsen*

Huseby 1785—1848, g.m. Anne Kirstine Andersdr. De brukte Haneborg i tretti år. Da de ikke selv hadde barn, innsatte de ved felles testamente 1848 fosterdatteren Maren Abrahamsdr. fra N. Roksrud f. 1822 til universalarving. I 1845 hadde Baltzer branntakst på gården, og den meget gode bebyggelse besto da av en enetasjes hovedbygning med overbygd røst, utvendig panelt og oljemalt, 20 x 17[^] x 5 alen. Den inneholdt forgang med trappeoppgang, 2 stuer, 2 kammers, 1 kjøkken, 3 store kvistværelser og 2 mindre. Dessuten var det en enetasjes bryggerhusbygning, en stolpebod, som også var oljemalt (den ble revet 1957), en ladebygning med 1 låve, 2 lader, 4 skyuer. En annen ladebygning lå i en «uteng» (det nåværende Flater); den inneholdt 1 låve og 2 lader. Foruten disse uthusene var det en fjøsbygning, en stall, et grisehus, vognskur og kjellerbygning. Også flere av uthusene var oljemalt, og det var ikke så vanlig på den tid. Maren giftet seg med *Abraham Abrahamsen Ermesjø* f. 1819, som overtok bruken. Deres barn var Baltzer f. 1849, Amalie f. 1852, Karoline, g.m. Herman Hansen Glosli, Betty, g.m. Karl Andreassen Roksrud. Det var i 1856 at skogen i Hallangspollen med endel av Sperreviksbråten ble lagt til gården, og den offisielle sammenføyingen skjedde 1871. Dette var den parsellen av Sperrevika som Halvor Nilsen kjøpte av Bjørn Hallangen i 1853, men solgte igjen 1861 til Johan Mikaelen. (Se Oppegård bnr. 4.) Johan solgte altså til Baltzer Haneborg i 1856. I 1884 overdro Abraham gården til svigersønnen *Karl Andreassen* f. 1857 for kr. 17 730 + føderåd. Denne giftet seg annen gang med Alette Ottersen fra Tomter, og som enke ga hun, s. m. sine andre myndige barn, skjøte til sønnen *Alf Albert Haneborg* i 1913. Han drev hele gården til 1920, da han lot utskille og selge til Oskar Berger den såkalte Haneborgenga sørligst i gårdsområdet og skogen som ligger inntil, 95 mål innmark og ca. 82 mål skog. (Se bnr. 4.) Selve hovedbølet overdro han i 1925 til *Ole Petter Tomter* f. 1896, g.m. Margit Holt 1901—55. Barn: Anne Margrethe f. 1924, Johan Petter, Bjørg Unni f. 1940. Petter Tomter, sønn av Ole Petter Torkildsen på Øvre Tomter, har satt Haneborg i førsteklases stand. Hovedbygningen har han latt restaurere og modernisere, og 1949—51 bygde han den nye driftsbygningen. Fra 1959 var det sønnen *Johan Tomter* som stod for driften av gården, som han overtok ved årsskiftet 1962/63. Han er f. 1926, g.m. Sigrun Finsrud f. 1941. Barn: Margit f. 1965, Ole Martin f. 1966. Johan Tomter har installert korntørke.

Flater

FLATER

Bnr. 4 + gnr. 17, bnr. 3.

Oskar Berger, som fikk skjøte av Alf Albert Haneborg i 1920 (se bnr. 1), solgte allerede 1922 til *Sverre Aamodt* fra Beston i Røyken f. 1891 g.m. Mathilde Karlsen, også fra Røyken, f. 1895. Barn: Gustav f. 1921, Else f. 1924, g.m. Hartvig Øinæs fra Vestby (forpakter Ottarsrud), Bjørn f. 1928. Da Sverre Aamodt overtok, var det ingen annen bebyggelse enn en utlåve. Han reiste ny hovedbygning og nytt uthus samt skjul og garasje i 1923. I 1930 sådde han 6 tn. havre og satte 13 tn. poteter og avlet 140 skpd. høy samt 300 tn. turnips og nødvendig grønnfor til besetningen, som var på 2 hester, 10 kuer og 4 ungf. I 1939 var det 2 hester, 12 kuer, 2 ungf., 4 griser + 2 avlsgriser. Aamodt har brutt opp ca. 17 mål av skogen, som nå er på 65 mål, mens innmarka på selve Flater er på 112 mål. I 1953 kjøpte han også Gislerud, slik at han i dag har ca. 187 mål innmark. Av dette areal brukes 50—60 mål til poteter, resten til korn. Av dyr finnes nå bare endel slaktegriser. — Gårdens bebyggelse ligger 70 ra. o. h. Det er 600 m. gårdsvei ut til riksveien. Tidligere gikk den gamle bygdeveien fra sandtaket på Ottarsrud sørover mot Skorkeberg over jordene på Flater.

Oppegård

Oppegård ligger 97 m. o. h. like sør for Oppegårdstjernet, det største vannet i Frogn. Den ca. 250 m. lange gårdsveien går sørover ut til riksveien Drøbak—Oslo. Tidligere førte en bygdevei fra Ødegården over Oppegård frem til Ottarsrudkrysset, og den vestre delen av denne veien er fremdeles i bruk.

Grensen går i nord mot Ødegården skog, i øst — der den deler vannet Kalfausen i to — mot Huseby og Roksrud, i sør mot Ødegården, Glosli, Tomter og Haneborg samt mot Oppegårdstjernet, og i vest mot den søndre parsellen av Ødegården skog, mot Ottarsrud og Tomters skog.

Den gno. formen på navnet var *Uppigard*, som ganske enkelt betyr den øvre gården — trolig i forhold til Tomter. Rydningstiden er vanskelig å fastslå, men den går i hvert fall tilbake til vikingtiden, kanskje lenger.

En gang mellom 1723 og 1732 ble Oppegård delt i to bruk, som vel i store trekk svarte til dem som i dag heter Østre og Vestre Oppegård. Den endelige deling fant imidlertid sted først i 1835, da de nåværende grensene mellom bnr. 1 og 2 ble fastlagt ved skylddeling. Bnr. 3, Monsrud, ble skilt ut i 1886 med like stor del av skylda (tils. 46 øre) fra hvert av de to hovedbrukene. Men allerede meget tidligere, i 1767, ble plassen Sperrevika, ned mot HallangspoUen, skilt fra Oppegård, idet den daværende eier beholdt denne husmannsplassen da han solgte gården. I 1815 ble % lp. t. av Lille Glosli (Ødegården) lagt til Sperrevika, og i 1822 ble den eiendommen som derved fremkom, delt i to da Sperrevikbråten ble skilt ut. Etter ytterligere oppdeling i 1861 og 1871 ble bnr. 4, 5, 6 og 7 dannet, det siste kalt Blautdammen eller bare Dammen. Bnr. 8, Monsrudbråten, er fradelt bnr. 1 i 1906. Det er senere kjøpt til bnr. 3. Bnr. 9 ble solgt fra Vestre Oppegård i 1916.

På Østre Oppegård er hovedbygningen gammel, kanskje ca. 250 år. Uthuset er fra siste halvpart og bryggerhuset fra slutten av forrige århundre. Det gamle tømmer-stabburet ble revet ca. 1950. — Hovedbygningen på Vestre Oppegård er reist kort tid før delingen i 1835. Da ble det også bygget nye uthus, men disse ble erstattet med ny uthusbygning i 1905.

Innmarka er for det meste temmelig slett, men den heller svakt utover fra bebyggelsen. Jordsmonnet varierer fra leirjord over sand- og leirblandet moldjord til ren myrjord. Begge bruk har sin innmark oppdelt i tre

parseller, og det samme gjelder skogen, som ligger nord for innmarka. Oppegård hadde i 1600-årene sameieskog med Tomter og Glosli.

Den eldste av husmannsplassene er *Sperrevika*, som ligger i skogen ned mot Hallangspollen. Det nevnes en husmann under Oppegård allerede 1613, og kanskje bodde han her. Inntil 1780-årene var det visstnok bare en plass her, men før 1799 var det kommet opp en til med samme navn, senere kalt *Sperreviksbråten*. På Sperreviksstranda ble det bygd en liten plass i første halvpart av 1800-årene, men det var lite jord til denne. Sperrevika plass ble frasolgt Oppegård så tidlig som 1767 og har senere vært i selveie.

Monsrud ligger nord-vest for Oppegårdstjernet, på østsiden av veien Ottarsrud—Nesodden. Den ble tatt opp som husmannsplass omkring 1810. Tre år tidligere kaltes den «Udengen Monserud». Den ble utskilt 1886. — Jordsmonnet her er leirmold og myrjord. Av husene er hovedbygningen og uthusbygningen fra ca. 1880—90, bryggerhuset ca. 1910. Gården har havnerett «i Oppegårds vestre Skov».

Blautdammen, eller bare Dammen, ligger tvers over veien litt nord for Monsrud. Den ble tatt opp før 1836 og ble utskilt fra bnr. 4 Sperrevika i 1871. Innmarka drives s. m. Monsrud.

Oppegårdsbråten kaltes en plass som lå omtrent ved østgrensene av det nåværende gårdsområdet, straks sørøst for Kalfausen. Den ble tatt opp på slutten av 1700-tallet, men forsvant allerede før 1822.

I dag er det på Østre Oppegård 150 mål innmark, hvorav omlag halvparten brukes til korn og det øvrige til poteter. Bortsett fra noen griser er det ingen dyr. Skogen utgjør ca. 350 mål. — Vestre Oppegård har 160 mål innmark. På ca. 70 mål dyrkes korn, på ca. 80 mål poteter, og da det ennå holdes hest, ca. 10 mål til eng. Skogen er på ca. 350 mål.

MATRIKKELGÅRDEN OPPEGÅRD

Gnr. 19.

Oppegård var fullgård 1577, sikkert og i gammelnorsk tid. 1648 var skylda 1 skpd. 5 lp. salt og 5 lp. malt. Kvegskatt 1657 av 3 hester, 19 fe, 10 sauer og 3 griser. Tiende 1661 av 30 tn. havre og 5 tn. blandkorn. Dragongårdsbesiktigelse 1689—90: 2 hester, 7 kuer, 5 ungdyr, 8 sauer, 2

Oppegård

geiter og 2 griser. Besetningen kan ikke leve av gårdens avkastning, man må årlig kjøpe både til for og utsæd. Utsæd 7 tn. havre, 1 fjerding blandkorn. Høyavling 24 lass. «Sameige Skov» til gjerdefang og brensel og litt smålast for salg. 1723: Matr.nr. 114. Måtelig jord. Ingen skog oppgitt. 1 husmann uten utsæd. Skylda foreslått redusert med 3% lp. tunge. 1802: Skylda satt til 1 skpd. 5% lp. tunge. Skog til brensel og gjerdefang samt litt smålast for salg «til Gaardens Udgifter». 1819: Middels jord, i Sperrevika måtelig jord. 1838: Nytt matr.nr. 26. Ny skyld 6 dir. 4 ort 18 skil. 1866: *Bnr. 1*: 175 mål åker og dyrket eng på leir-, sand- og myrjord. Havna ligger like ved gården, utgjør ca. 24 mål, god og tilstrekkelig. Ca. 210 mål alminnelig god skog. Lettbrukt, alm. godt dyrket. — *Bnr. 2*: 179 mål leir-, sand- og myrjord. Ca. 19 mål god og "tilstrekkelig havn like ved gården. Ca. 210 mål alm. god skog. Lettbrukt, alm. godt dyrket. — *Bnr. 4* (med bnr. 7): 22 mål leir-, sand- myrjord. 30 mål skoghavn like ved gården. Slem atkomst. — *Bnr. 5* (med gnr. 18, bnr. 2): 20 mål sandjord. God og tilstrekkelig skoghavn nær ved. 70 mål alm. god skog. Meget slem atkomst. Lettbrukt, alm. godt dyrket. — *Bnr. 6*: $\frac{1}{2}$ mål sandjord. Bare til-

gjengelig til fots. Like ved sjøen. Har strandrett til opplag av brensel og last fra de omliggende eiendommers skog. Lettbrukt, alm. godt dyrket.

Offisielle oppgaver over husdyrhold, utsæd og kornavling.

År	Hester	Kuer og ungdyr	Sauer	Utsæd tn.	Avling tn.
1661	2	7	4	6	~Wi 35
1723	2	9	6	12	
1802	2	7	6	8	
1866	4	15	5	12	2 1 / 133 /

Høyavlingen 1723 oppgitt til 16 lass, 1866 til 180 skpd.

Husdyr og utsæd (i tn.) pd de enkelte brukene i 1866.

Bnr.	Hester	Storfe	Sauer	Griser	Hvete	Rug	Bygg	Havre	Poteter
1.	2	8	6	1	/	1	1	7	20
2.	2	8	6	1	/	/	1	7	20
4.+7.	0	2	0	0	%	0	Vi	1 /	2
5.+gnr. 18, bnr. 2.	0	2	0	0	%	0	VA	1 /	4
6.	0	0	0	0	0	0	0	0	1 /

Eiere.

Oppegård har for størsteparten vært i brukernes og deres families eie opp gjennom de siste hundreårene. Men en liten part på 1 kalvskinn tilhørte Frogn kirke fra før 1575. Denne holdes imidlertid konsekvent utenfor ved angivelse av gårdens skyld og falt vel snart bort, selv om den nevnes ennå 1711.

En annen part på 10 lp. salt eides 1611—18 av Svend Sør-Solberg og Helge, men snart etter gikk denne parten over til brukeren Kristoffer.

Brukere.

Halvor Øghrsen (?) nevnes som bonde her inntil omkring 1536. Hans enke Jorunn Olufsdtr. fikk året etter to lagrettemenns kjennelse for at hun og barna hennes hadde arvet 6 øyresbol i Oppegård, «bothe ij skoven oe ij gaarn», etter Halvor. I 1576 omtaler lagmann Nils Stub en *Endre Oppe-*

gård som har «nederførd» fem tylfter «hoggen bord» som han skyldte Peder Svenske, men som ble stjålet fra opplagsplassen. Det er imidlertid noe usikkert om Endre var fra Oppegård i Frogn. I så fall var han kanskje gift med Barbro, som var enke her i 1608, da hun sammen med Torbjørn Tomter solgte 20 tylfter bord til en hollandsk skipper. *Hans* Oppegård nevnes i 1610, men allerede året etter ble gården overtatt av *Kristoffer*, som brukte til 1629. Han ble selveier av hele Oppegård og eide også 2⁴ b.pund smør i Løken i Kråkstad. I 1619 møtte Kristoffer frem på herredagen i Skien sammen med flere andre Follo-bønder for å føre sak mot lagmann Peder Jørgensen fordi denne hadde fradømt dem bruksretten til deres sager i Gloslibekken og Solbergelven. De påberopte seg en domsavsigelse fra 1592, som fordelte fossene i Gloslibekken mellom Tomter, Vestre og Østre Glosli samt Oppegård med to ødegårder «som och er itt pundt [skyld], och her thill haffuer werett brugtt wnder Oppegaard». Bøndene fikk sin rett stadfestet. Den ene av disse ødegårdene var Glosli lille, eller Ødegården, som den kalles i dag. Den ble i den grad regnet som en del av Oppegård at dens skyld (10 lp. t.) i årene 1631—39 ble lagt til og inkludert i Oppegårds skyld ved utligningen av odelsskatten. Hvilken annen ødegård det var tale om i 1592, er ikke godt å avgjøre med sikkerhet, men trolig var det Hauger (Haneborg), som ble selvstendig bruk igjen fra ca. 1600. — Kristoffer og hans etterfølgere hørte til de betydeligste bønder i Frogn. Han var en av de få som til stadighet holdt tjenestedreng på full lønn. Han var g.m. Ellen og hadde sønnene Halvor og Oluf. Ellen giftet seg etter Kristoffers død med Karl Ullerud, og da denne døde allerede 1635, lot hun sønnen Halvor overta Ullerud og ble selv boende hos ham. Oppegård overlot hun til den andre sønnen, *Oluf Kristoffersen* f. ca. 1602 d. ca. 1684. Han var lagrettemann en lang rekke ganger, opp til 1674. Fra 1637 var han også kirkeverge i Frogn noen år. Gården holdt han i god hevd. I de vanskelige 1650-årene, da så mange Frogn-gårder lå øde eller måtte få reduksjon i skatten, betalte Oppegård alltid full skatt. Oluf eide hele gården unntatt 1 f j. salt, som tilhørte broren Halvor Ullerud. Dessuten eide han 10 lp. s. i Myrer og den tidligere nevnte parten i Løken samt 6 lp. s. i Glemme i Vestby. I likhet med faren drev han en flomsag. Flommen tok saga i 1644, men Oluf fikk den snart i stand igjen. I 1654 kalles den «een gandsche ringe Bechesaug». Som mange andre hadde også han sine små skjærmydsler med øvrigheten. Et par ganger måtte han bøte for skyssforsømmelse, og i 1682 var han blant endel som ikke etterkom en ordre fra «de høyedle Herrer» om å kjøre stein og kalk til Vinger fest-

ning; det ble iy_2 dir. i bot for Oluf. Bøndene var nok ikke så lette å hankses med. Ordren ble stadig sabotert, og bøndene ble «strengeligen advaret». Den 12. mai 1666 var Oluf Oppegård og Mikkel Tomter utkommandert til å holde vakt ved varden på toppen av Håøya. Av en eller annen grunn forlot de vakten før avløsningen kom, og «stor sønlig blest» gjorde at varden brant ned og sluknet. De ble dømt til å betale 8 ørtuger og 13 mark sølv i bot for sin forsømmelighet. Oluf ble uvenner med Halvor Hogsmørk, og de måtte begge bøte 3 mark sølv for «skenderi di med huer andre paa Fronn kierchegaard hafr bedrefuet». Han skal ha vært gift med en datter av sogneprest Elias Nilsen Hyldebrand i Ås og hadde sønnene Simen f. ca. 1636, som kom til Holt, Jakob f. ca. 1640, Kristoffer, en datter som var g.m. Lars Nordre Hallangen, og Hans. Det ble den siste

Hans Olsen d. ca. 1720 som overtok gården ca. 1684, antagelig ved farens død. Oppegård var på denne tid i noen tiår fremover dragonkvarter, og i sine unge år var Hans dragon her på gården. Han var også lagrettemann, og det sier vel noe om hans posisjon i bygda at han førte eget våpen. Han kjøpte ut alle sine brødre unntatt Kristoffer, som ennå i 1716 hadde sin arvepart på 9 lp. stående i Oppegård. Hans fortsatte sagdriften. I årene

1685—86 lå saga øde, men fra 1687 og utover til 1691 var den «i virkelige brug». Hvem Hans var gift med, vet vi ikke, men han hadde i hvert fall fire barn, hvorav sønnen *Haaken Hansen* tok over gården en gang mellom 1716 og 1723. Han var g.m. Anne Alfsdtr. Bjerke d. 1724. Barn: Johannes f. ca. 1715, Inger f. ca. 1722, g.m. Hans Larsen. Da Anne døde, holdt Haaken en besetning på 2 hester, 7 kuer, 3 kalver, 2 tyrer, 6 sauer, 2 griser og 3 gjess. Blant løssøret i boet var det en god del smiredskaper, verdsatt til 10 rd. Formuen var brutto 167 rd., netto 122 rd. Da Haaken døde eller oppga bruken en gang før 1732, ble Oppegård for første gang delt i to bruk, hvorav hans to brødre Kristoffer og Hans overtok hvert sitt.

ØSTRE OPPEGÅRD

Kristoffer Hansen 1701—63 hadde drevet Øvre Tomter som forpakter i noen år før han flyttet til Oppegård. Han var g.m. Anna Gundersdtr. d.

1781. Barn: Hans, bodde i Drøbak, Gunder, bodde på Kaholmen, Anne, g.m. 1. Kristoffer Amundsen Ottarsrud, 2. Simen Aslaksen Ottarsrud, Mari, g.m. Simen Andersen Skydsrud under Holt, Karsten (se nedenfor), Kari f. ca. 1746, Dorthe f. ca. 1748. Kristoffer fikk skjøte på den skyld i gården som Johannes Haakensen og hans søster Inger arvet etter faren, og ved sin død eide han hele denne delen av Oppegård bortsett fra 2 lp. s. Formuen etter ham var brutto 335, netto 137 rd. Det var sønnen *Karsten Kristoffersen* f. ca. 1747 som sto for driften etter farens død. Han utløste også sine søskens arveparter. Men da også moren døde 1781, solgte han sin halvpart av Oppegård i to deler, den ene fjerdepart til brorsønnen *Kristoffer Hansen* og den andre til *Kristen Pedersen* Lille Glosli. Begge betalte 225 rd. Kristoffer fikk søndre del av fehagen og nordre del av skogen samt halvparten av «saugtreet», Kristen fikk det østre jordet, nordre del av fehagen og søndre del av skogen, «men Kindsdals-engen (den senere hestehagen) med Ind- og Udhuus haves tilfælles». Karsten Kristoffersen flyttet til Sperrevika. Men denne oppdelingen av Oppegård varte bare i tre år. Allerede 1784 solgte både Kristoffer og Kristen sine parter til Hans Olsen på den andre halvparten av Oppegård. Kristen ga Hans også med i kjøpet «en schycke paa lille Glosli».

VESTRE OPPEGÅRD

Hans Hansen fikk også kjøpt sine medarvingers parter og ble eeneier av denne halvparten av Oppegård. Han brukte til 1763, da han overdro for 340 rd. til *Arne Kristensen*, som flyttet hit fra S. Hallangen, der han forpaktet. Men allerede snaue tre år senere solgte denne til *Jonas Pedersen* fra Kwakestad i Kråkstad for 400 rd. Han høldt dog tilbake plassen Sperrevika, og flyttet selv til Husvik. Jonas Pedersen var g.m. Marthe Olsdr. Barn: Peder f. ca. 1749, Marie, Anna, Gunhild. Da Marthe døde 1771, ble gården taksert til 250 rd., og Jonas gjorde vel en god handel da han året etter solgte den for 700 rd. til *Hans Eriksen Heer*. Dette salget kom til å resultere i at de to Oppegård-gårdene igjen for en tid ble samlet på en hånd. Hans Heers svigersønn var nemlig Hans Olsen Østre Glosli, og da Hans Heer døde allerede 1773, ble Vestre Oppegård overtatt av Hans Olsen, som 1784 også fikk kjøpt de to partene av Østre Oppegård.

OPPEGÅRD SAMLET IGJEN

Hans Olsen 1754—1839 var sønn av Ole Mathisen Glosli. Han var g. først med Mette Hansdtr. Heer, som døde bare 22 år gammel i 1785, og snart etter ble han g.m. hennes søster Marie Hansdtr. f. ca. 1763 d. 1833. Deres barn var Ole f. 1788, d. som krigsfange i England 1808—14, Kasper, overtok Heer, Hans, overtok O. Glosli, Mikael (se O. Oppegård), Abraham (do.), Johan (se V. Oppegård). Hans brukte nå gården som én driftsenhet inntil han 1827 ga skjøte på den til sine to yngste sønner Abraham og Johan mot føderåd for seg og hustruen. I 1802 fikk Hans Olsen også skjøte av sin far på Østre Glosli mot livøre for foreldrene, og denne gården beholdt han helt til han 1822 overdro den til sønnen Hans for 800 spd. Da moren døde, forlangte Kasper og Mikael skifte. Men arvingene ble enige om at Abraham og Johan skulle betale hver av de to 225 spd. mot at Kasper frasa seg odelsretten. Abraham og Johan forlangte på sin side delings- og skyldsetningsforretning i 1835, og gårdenes nåværende grenser skriver seg stort sett fra denne tid. Både jordveien, skogen og utmarka ble delt, mens husmannsplassen Monsrud og hestehagen, som kaltes Kindsdal, skulle være felles. Av husene skulle Abraham beholde den gamle stuebygningen og samtlige av de gamle uthusene, mens Johan fikk de nye fram- og uthusene. Potetkjeller, bryggerhus og kjone ble felles eiendom, og de øvrige husene var brødrene selv blitt enige om bruken av. «Saaledes er da Eiendommen deelt i 2de lige Deelee».

ØSTRE OPPEGÅRD

Bnr. 1.

Abraham Hansen 1802—37 var ugift, og det ble broren *Mikael Hansen* 1797—1879 (?) som fikk skjøte av sine medarvinger i 1838 for 1750 spd. Til da hadde Mikael drevet Stensrud i Ås. Han var g.m. Anne Kristine Larsdtr. Storsand, d. før 1865. Barn: Hans (se nedenfor), Oline Marie, g.m. Nils Jakob Nilsen, Kristiane Mathea, g.m. Baltzer Andersen Huseby, Maren f. ca. 1826, Elisa f. ca. 1827, g.m. Hans Johannesen, Ski. I 1862 ga Mikael og de andre grunneierne forpaktningsskontrakt for 20 år på

Oppegårdstjernet til iseksportør Søren A. Parr for 200 spd. årlig avgift, og fem år senere fikk Parr for 80 spd. i året også rettighet til isskjæring i Kalfausen. Istrafikken nådde i disse årene et høydepunkt, og vannene her var verdifulle da de representerte de største naturlige isreservene i bygda, bortsett fra Årungen. — Bebyggelsen på Østre Oppegård besto i 1846 av et våningshus, en toetasjes hovedbygning, 14% x 14 x 6% alen, en sidebygning og et bryggerhus, dessuten stolpebod, ladebygning med 1 låve, 2 lader og 4 skykuer, stallbygning, fjøs, grisehus, to vognskur og et vedskjul. Taksten var 900 spd. — Etter farens død fikk *Hans Mikael* 1828—ca. 1915 skjøte av sine søsken i 1879 for kr. 14 000. Han var ugift, og det var søsteren Maren som stelte huset for ham. Han bygde bryggerhuset med vogn- og vedskjul. 1886 solgte han s. m. Hans Johansen på Vestre Oppegård fra Monsrud, bnr. 3, og i 1906 ga han Mathias Monsrud også skjøte på bnr. 8 Monsrudbråten (23 øre). Gården solgte han i 1902 for kr. 8 000 til sin søstersønn *Mikael Alfred Baltzersen* 1869—1938, som kalte seg Karl Oppegård. Han var g.m. Ragna Nathalie Huseby (Nordre) f. 1879. Barn: Ruth Mathilde, g.m. Kaare Hansen Kopperud, Arne Baltzer. Karl Oppegård var en alvorlig og plikttoppfyllende mann. Med sin store interesse for jordbruk drev han gården frem til noe av et mønsterbruk. I 1923 sluttet han overenskomst med Frogn kommune angående anlegg av vannverk i Oppegårdstjernet for denne delen av bygda. Han bygde høylåven i 1912. Sønnen *Arne B. Oppegård* f. 1907 overtok gården 1942. G.m. Eima Elise Marie Tømter f. 1905. Barn: Per Kristian f. 1936. Inntil 1920 hadde begge gårdene felles potetkjeller. Arne Oppegård bygde ny kjeller 1941 og utvidet den 1947. Det gamle stabburet ble revet 1950. Selv bor han ikke på gården, men på Høylund, en villaeiendom nord-øst for Ottarsrud, som er kommet fra hans gård. Hovedvekten i driften legger han på korn og poteter.

VESTRE OPPEGÅRD

Bnr. 2.

Johan Hansen 1807—74 (?) var g.m. Helene Hansdtr. fra Bjerke f. 1810. Barn: Maren, g.m. Johan Hansen Glosli på Tverkjegla, Hans (se nedenfor), Herman (do.), Abraham f. 1844, Hanna, g.m. Karl Rød i

Vestby, Nathalie, g.m. Jens Edvard Thirud på Roksrud, Josefine f. 1851. Johan var en rolig og fredsommelig mann, men uvanlig sterk, og det gikk flere historier om ham. Lærer Olsen Bratager forteller at en gang han kom ridende til Korsegården på en liten hest, var det noen som lo av ham. Han likte ikke det så godt, men sa bare: «Står hesten i veien for dere, skal jeg flytte den.» Dermed bøyde han ryggen, gikk baklengs inn under hesten, tok tak og løftet den over gjerdet. «Der står den vel bra», sa han, og da ble det stille. — En sen høstdag kom han ut på tunet hjemme, der folkene holdt på å treske. I en pause hadde hestevandringen frosset fast, og nå greide de ikke å få den løs, selv ikke med hakke og spett. «Flytt dere, så jeg får tak», sa Johan, bøyde seg ned og nappet til. «Der har dere den, gutter». — I 1846 var det på V. Oppegård hovedbygning i 1 etasje, 24% x 14 x 4% alen, kjeller, stolpebod, ladebygning, stall, fjøs, vogn- og vedskjul. Et par år senere ble det også bygd bryggerhus. Taksten var i 1846 930 og i 1850 1070 spd. I likhet med broren Mikael på Østre Oppegård sluttet Johan kontrakt med Søren Parr om isskjæring på Oppegårdstjernet og Kalfausen. Sønnen *Hans Johansen* f. 1838 overtok gården for 4000 spd. etter skjøte fra hans søsken 1874. Han bygde om uthusbygningen. I hans tid ble Monsrud skilt ut. Men Hans var ugift og overdro i 1906 gården for kr. 20 000 til sin bror *Herman J. Oppegaard* 1843—1921, g.m. Lena Hansdtr. Røis 1854—1903. Denne drev i ganske stor stil med trelasthandel og iseksport. Gården solgte han i januar 1912 for kr. 37 000 til *John Nilsen* og *O. Johannessen*, Drammen, men 5/1 1916 fikk *Herman Abrahamsen Huseby* odelsskjøte for kr. 31 000. Straks etter solgte han fra bnr. 9 Hagen (35 øre). Han vedble imidlertid å bo på Nordre Huseby, og et par år senere, i september 1918, solgte han Oppegård til sin bror *Oskar Abrahamsen Huseby* f. 1889, g.m. Inga Horgen 1889—1960. Barn: Abraham, Johan f. 1921, Mary f. 1923, g.m. Torstein Wetlesen fra Gjøfjeld, Odvar f. 1925, Reidun f. 1927, g.m. Gunnar Dahl på Søndre Dal, Anna Marie f. 1929, g.m. Rolf Hjerpaasen, Garder, Solveig f. 1933, g.m. Gunstein Johannessen fra Tomter. I begynnelsen av 1920-årene lot han rive det gamle bryggerhuset fra ca. 1848. Ny potetkjeller bygde han 1939. Oskar Huseby drev før siste krig atskillig med avlsdyr og stutteri, med opp til 18—20 travere. I 1960 overtok sønnen *Abraham Huseby* f. 1919, g.m. Åse Åslund fra Knardalstrand f. 1930. Barn: Mette f. 1956, Kari f. 1957, Sissel f. 1962. Han rev stabburet i 1961; det var da svært dårlig, bygd kort før 1835. Hovedbygningen har han restaurert. Abraham Huseby driver mest med korn- og potetdyrking.

Monsrud

MONSRUD

Bnr. 3.

Dette var en «uteng» — formodentlig ryddet av en ved navn Mons — som lå østligst i Ødegårdens, eller Lille Gloslis, skog. Kristen Pedersen Lille Glosli solgte den 1781 for 40 rd. til *Jørgen Jonsen*, som kanskje bygde hus her. Imidlertid kaltes den fremdeles en «Udeng» da Jørgen Jonsen overdro eiendommen i 1807 til *Hans Olsen Oppegård*. Fra da lå Monsrud under Oppegård inntil Mikael og Hans Oppegård ga skjøte i 1886 til *Mathias Engebretsen Askebakke*. I 1906 fikk denne også kjøpt bnr. 8, Monsrudbråten, og økte med dette sin eiendom med en halvpart.

Den første kjente husmannen het *Svend Karlsen*, g.m. Kirsti Hansdtr. De bodde her 1763. *Ole Rolf sen*, d. 1829, 53 år gl., g.m. Anne Simensdtr. fra Skydsrud, var graver og kirketjener ved Frogn kirke. Barn: Abraham, Maren, Johannes, Hans. Sønnen *Abraham Olsen* f. 1806 overtok både plassen og farens yrke. Han ble g.m. Anne Marie Jakobsdtr. og hadde

barna Hans, Amalie, Anton og Helene. På Monsrud holdt han i 1865 2 kuer og sådde 1 tn. havre, $\frac{1}{2}$ tn. bygg og satte 2 tn. poteter.

Brukere.

Mathias Engebretsen fra Askebakke drev Monsrud fra 1886, eller kanskje noe tidligere, til 1921. Før han slo seg ned her, hadde han fart som jakteskipper; særlig skal han ha fraktet mye ved til Oslo. Han bygde nye hus, hovedbygningen ca. 1890 og uthuset omtrent samtidig. Bryggerhuset er fra ca. 1910. Han var g.m. Maren Johannesdr. Mien og hadde sønnene Johan, Emil, kom til Dammen bnr. 7, og Peter. Ingen av disse overtok dog Monsrud. 1921 solgte Mathias til *Harald Berntsen* fra Damstuen f. 1890, g.m. Lovise Fjeldstad fra Nordby 1889—1954. Barn: Helga f. 1914, g.m. Kåre Brekken, Dyrfløkke, Ragna f. 1915, g.m. Arne Hansen, Frogn, Bjarne, Borghild f. 1920, g.m. Edvin Engebakken, Frogn, Signe f. 1924, g.m. Aksel Engebakken, Oslo, Marit f. 1927, g.m. Arne Ås, Nordby. Berntsen utvidet hovedbygningen 1943, bygde hønsehus 1931 og kjeller 1940. Siden 1953 blir gården forpaktet av sønnen *Bjarne Berntsen* f. 1920, g.m. Eva Helene Stenstad f. 1933. Barn: Betty f. 1953, Erik f. 1957, Kirsten f. 1960. Bjarne Berntsen driver også jorda på Blautdammen og Holthagen, tilsammen med Monsrud 75 mål innmark. Han legger mest vekt på poteter og høy, idet han har 4 kuer og 4 ungdyr, samt ca. 100 høns.

SPERREVIKA

Bnr. 4.

Karsten Kristoffersen overlot i 1822 for 200 spd. den lille parten han hadde igjen av Sperrevika, med skyld $\frac{1}{2}$ lp. t., den såkalte Sperreviksbråten, til *Gunder Simonsen* fra Skydsrud f. 1783 d. før 1865. Det brukes i denne forbindelse uttrykket «halvdelen av Sperreviken plass», men den hadde som sagt bare $\frac{1}{2}$ av skylda. Karsten skulle etter kontrakten fortsatt få bo her, og her døde han som legdslem 85 år gammel i 1831. Gunder var g.m. Karen Kirstine Hansdr. 1788—1850. De hadde datteren Maren Helene 1823—1901, g.m. Johan Johannessen, som også døde her 1850. Da skiftet ble holdt etter Karen Kirstine i 1850, hadde Gunder 3 kuer og 3

sauer. Den dyrkede jordveien, som var innhegnet, ble taksert til 200 spd. Gunder løste etter taksten. Nettoformuen var 301 spd. Datteren Maren Helene giftet seg igjen med *Halvor Nilsen* f. i Aker 1823 d. 1899. Med sin første mann hadde hun barna Hans, Maren og Johan Martinius f. 1850. Halvor ble boende i Sperrevika i mange år. I 1865 holdt han her 1 hest og 2 kuer og sådde $\frac{1}{2}$ tn. havre, $\frac{1}{4}$ tn. hvete, $\frac{1}{8}$ tn. bygg og satte 3 tn. poteter. Han var en dyktig og energisk kar, og 1853 kjøpte han av Bjørn Hallangen for 800 spd. det øvrige av Sperrevika bortsett fra Sperrevikstranda. Dette drev han til 1861, da han solgte det for 850 spd. til Johan Mikaelen. Men Sperreviksbråten alene synes ikke å ha tilfredsstillt hans virkestrang. 1867 kjøpte han også Søndre Dammen under Tomter og flyttet dit. Denne eiendommen brukte han så i 30 år. Da strakk ikke kreftene til lenger, og 1897 solgte han både Dammen og Sperreviksbråten til *Petter Andreassen Frognerbråten* for kr. 6500, samt bruksrett til hus og 1 mål jord i Sperrevika. Ved skifte i 1948 gikk eiendommen over til sønnen *Hans Dammen*, som i 1954 overdro til sin bror *Johan Pettersen*.

SPERREVIKA

Bnr. 5.

Arne Kristensen beholdt Sperrevika da han i 1767 solgte sin del av Oppegård. Han flyttet imidlertid til Husvik i 1786 og solgte da «plassen» Sperreløkken samt to engløkker, Damengene, og et kvernhus med samlet skyld 2 lp. t. til *Karsten Kristoffersen 1141—1831*. Denne bodde her resten av sitt liv. Han var sønn av Kristoffer Hansen Oppegård og g.m. Ingeborg Kristoffersdtr. f. ca. 1749. Barn: Kirstine f. ca. 1781, og Maria f. ca. 1788. Men som han hadde solgt farsgården, skjøtet han i 1801 også Sperrevika og Damengene for 700 rd. til Drøbak-kjøpmannen *Brede Plade Stoltenberg*. Han beholdt det såkalte Sperreviksbråten på $\frac{1}{2}$ lp. t. Stoltenberg overdro sine $\frac{1}{2}$ lp. til *Hans Angell*, som 1815 ga skjøte til *Anders Kristiansen* for 3000 rbd. I salget inngikk også uthusbygning og kvernhus. Samme år fikk Anders også lagt til Sperrevika en parsell på $\frac{1}{2}$ lp. t. av Lille Gloslis skog. Han bodde her til 1838. Da overtok han Øvre Kroksrud etter sine svigerforeldre, og 1848 solgte han Sperrevika til *Bjørn Helgesen Hallangen* for 500 spd. I 1853 overdro denne for 800 spd. til

Halvor Nilsen Sperreviksbråten, men holdt tilbake en mindre parsell (se bnr. 6). Halvor Nilsen solgte i 1861 for 850 spd. til *Johan Mikaelsen*. Denne var fra Nesodden, f. 1813. Han drev gårdsbruk her og sådde i 1865 y_A tn. havre, $\%$ tn. bygg og satte 2 tn. poteter. Dessuten hadde han omtrent 16 mål eng, men holdt ingen dyr. Johan Mikaelsen overdro til *Torsten Guttormsen* (se Dammen, bnr. 7), som igjen solgte i 1893 til *Ole Amble*. Både han og *Johannes Amble*, som overtok eiendommen i 1901, restaurerte de gamle og bygde nye hus her. Da de brukte Sperrevika som landsted, forpaktet Johannes Amble til *Johan Berntsen Damstuen*, g.m. Alette Gundersdtr. Nord-Dal. I 1911 fikk denne auksjons-skjøte på hele eiendommen for kr. 4500, og han hadde nå Sperrevika helt til 1931, da han skjøtet for kr. 8000 til dr. *Jacob Erichsen*. Han overdro ved skjøte 1942 til fru *Martha Erichsen*, som i 1964 ga *Frogn kommune* gavebrev mot at denne forpliktet seg til å tilplante eiendommen med skog og la stedet forbli uforandret så lenge fru Erichsen lever.

SPERREVIKSTRANDA

Bnr. 6.

Sperrevikstranda ble skilt ut fra Sperrevika av *Bjørn Hallangen* i 1853 og overdratt ingeniør *Even Soot* sammen med en rekke andre skogeieendommer i 1855. Soot inngikk samme år interessentskap med trelastfirmaet *Wold & Huitfeldt*. Det var skogen som ga denne eiendommen verdi, og det ble ikke drevet gårdsbruk her. Stedets beboere har for det meste vært fraktemenn og håndverkere.

DAMMEN

Bnr. 7.

Johannes Thor bjørnsen fra Belsjø var visstnok husmann her før 1836. Dette året overdro han sin grunnseddel på «Bløddammen» til *Nils Andersen* og hustru Anne Syversdtr. Den årlige avgift som skulle svares til begge Oppegård-gårdene, var 8 skilling. I 1838, da datteren Johanne ble født her, kalles Nils for selveierhusmann, og han har visstnok fått kjøpt plassen kort før. 1857 overdro han til *Torsten Guttormsen*, som i 1875 flyttet til Sperrevika, bnr. 5. På Dammen hadde han i 1865 3 kuer, sådde

% tn. havre, % tn. bygg, % tn. hvete og satte 1 tn. poteter. Han solgte til *Elle] Johannessen* og hustru *Mathea*. Ti år senere ga disse skjøte til *Hans Karlsen*, som bare et par måneder deretter, i febr. 1886, solgte til tømmermann *Johan M. Olsen*, Denne skjøtet i 1908 til *Julius Hansen*, hvis sønn *Ments Hansen* solgte i 1924 til *Målfrid Jørgensen*, som overdro for kr. 4000 i 1927 til *Emil Monsrud*, g.m. *Marthe f. Lien*. Barn: *Målfrid*, *Elisabeth*. Han opførte nye hus og grøftet jorda; drev mest med grønnsaker og poteter. I 1930 satte han 3 tn. poteter, høya viing 6 skpd. 1 ku og 2 ungf. Eiendommen gikk i 1945 over til *Oskar Andresen*, g.m. *Marie Andresen*. Deres sønn *Ole Andreas Andresen* overtok etter skjøte 1964. — Jorda forpaktet nå av *Bjarne Berntsen* på *Monsrud*.

HAGEN

Bnr. 9.

Herman Huseby på *Vestre Oppegård* lot i 1916 *Hagen* utskille og solgte den til *Karl Hansen Hagen* for kr. 3000.

Tomter

Tomter ligger på sørsiden av riksveien *Oslo—Drøbak*, 83—93 m. o. h., like øst for krysset ved *Ottarsrud*. Før hovedveien ble lagt om i 1954, gikk den gjennom tunet på begge *Tomter-gårdene*. Nå brukes den som gårdsvei.

Innmarka er for det meste temmelig slett. Jordsmonnet er leirblandet moldjord med endel sandmold og morenejord i nord, helt i sør også noe myrjord.

Grensene går i sør mot *Haneborg (Flater)* og *Kykkelsrud*, i vest mot *Haneborg*, i nord mot *Oppegård* og i øst mot *Glosli* samt et kort stykke mot *Roksrud*.

Så langt tilbake en kjenner til, har *Tomter* vært en av de betydeligste gårdene i denne delen av bygda. At den er gammel, tyder også navnet på. Det kommer av gno. *tomtir*, flertall av *tomt*, en middelaldersk side-

form av *tupt*, som simpelthen betyr hustomt. Rydningstiden kan trolig settes til eldre jernalder.

Gården ble delt ca. 1715 i Nedre og Øvre Tomter, i dag h.h.v. bnr. 1 og 6. I 1851 ble en del av Øvre Tomter skilt ut og lagt til Vestre Glosli, mens et tilsvarende stykke av denne gården ble lagt til Øvre Tomter. Dette bruket fikk forøvrig sitt areal vesentlig utvidet i 1892 da det såkalte Gloslijordet (fra Vestre Glosli) ble kjøpt til. Av de andre bruksnummerne ble bnr. 2 Bekkensten solgt fra i 1838, bnr. 3 Nordre Dammen allerede 1789. Bnr. 4, som er en del av N. Dammen, er ikke kommet fra Tomter, men tilkjøpt fra V. Glosli. Bnr. 5 Kleiva ble delvis skilt ut fra Tomter 1864 og 1874. Søndre Dammen, bnr. 7, ble solgt fra Øvre Tomter 1804, og den andre parsellen av denne eiendommen, bnr. 9, kom fra Nedre Tomter i 1906.

Av husene på Nedre Tomter er hovedbygningen eldst, visstnok fra slutten av 1700-tallet, men påbygd flere ganger. Stabbur, bryggerhus og uthus er fra forrige århundre. — På Øvre Tomter er bebyggelsen av noe nyere dato: Hovedbygningen fra 1905, driftsbygningen fra 1890-årene, med senere utbedringer.

I likhet med flere av nabogårdene har Tomter skogen et stykke borte fra innmarka. Den begynner i en spiss ved Ottarsruds nordgrense og strekker seg nordover på vestsiden av Nesoddveien I vest grenser den mot Ottarsruds skog, i nord mot Haneborgs skog. Begge Tomter-gårdenes skog går ned til sjøen nesten innerst i Hallangspollen. Tidligere lå skogen i sameie med Glosli (se der), Oppegård og Ottarsrud.

Også Tomter hadde i 1600-årene sag i Gloslibekken, men den var nedlagt før 1700.

Flere av husmannsplassene er meget gamle. Den eldste er kanskje *Bekkensten*, som lå på nordsiden av veien bort mot Ottarsrubbakken. Her omtales en husmann så tidlig som 1707, og plassen var da tydeligvis slett ikke ny. Den ble frasolgt Nedre Tomter i 1838. Både *N.* og *S. Dammen*, vest for veien til Nesodden, ble tatt opp senest ved midten av 1700-tallet. Midt mellom de to Dammen-plassene lå *Bråten*. Vi kjenner ikke navnene på noen av dem som bodde her, så plassen ble vel nokså fort nedlagt etterat den var tatt opp ca. 1810. I *Kleven*, eller Kleiva, på grensen mot Ottarsrudskogen lå også en plass som hørte til Tomter-gårdene. Den var i drift fra før 1799. Det samme var *Tors hytta*, et stykke sør for Søndre Dammen, den ble utskilt fra N. Tomter 1943. *Tomterbakken* lå også til Nedre Tomter. Den ble festet bort første gang 1863 og

siste gang vi kjenner til, i 1881. Antagelig ble den lagt ned ikke lenge etter, hvis den ikke skulle være identisk med Tomterhagen. Til Nedre Tomter hørte også *Hestehagen*. Plassen var i bruk omkring 1750 og i hvert fall frem til ca. 1800, kanskje noe lenger. I *Tomterhagen* var det hus i 1886. Plassen ble solgt fra 0. Tomter 1950. Også *Mana* på høyden nord-vest for Ottarsrud var plass under Tomter. Den ble frasolgt 0. Tomter 1841 og er siden blitt en del av Ottarsrud (se der).

I dag er det på Nedre Tomter (bnr. 1) ca. 190 mål innmark. Ca. 30-40 mål brukes til poteter, resten til korn. Skogen er på ca. 400 mål + ca. 50 mål som er bortbygset til tomter. — På Øvre Tomter (bnr. 6 og gnr. 21 bnr. 3) er det 238 mål innmark, hvorav det f. t. dyrkes poteter på ca. 70 mål, «raps» på 18 mål og korn på resten. Det er 587 mål skog.

MATRIKKELGÅRDEN TOMTER

Gnr. 20

Tomter var fullgård 1577, sikkert også i gammelnorsk tid. 1648 var skylda 2 skp. tunge. Kvegskatt 1657 av 3 hester, 12 fe, 12 sauer og 4 griser. Tiende 1661 av 20 tn. havre, 5 tn. blandkorn og $\frac{5}{6}$ tn. humle, 1666 av 25 tn. havre, 5 tn. blandkorn, $\frac{1}{2}$ tn. rug og $\frac{1}{2}$ tn. hvete, 1705 av 30 tn. havre, 5 tn. blandkorn, $\frac{5}{8}$ tn. rug og $\frac{1}{2}$ tn. erter, dessuten husmannen av $\frac{1}{2}$ tn. havre. 1723: Matr.nr. 110. Måtelig god jord. Skog til gjerdefang. 1 husmann med $\frac{1}{2}$ tn. utsæd. 1802 skog til brensel og gjerdefang samt litt smålast for salg. Ingen endring i skylda. 1819: God jord, men utsatt for frost. 1838: Nytt matr.nr. 27. Ny skyld 8 dir. 4 ort 16 skill. 1866: *Bnr. 1*: 198 mål leir- og sandmold. Havnehagen, som ligger $\frac{1}{2}$ mil fra gården, er på 95 mål, av utmerket beskaffenhet og fullt tilstrekkelig, bevokst med krattskog. 400 mål meget god skog. Lettbrukt, alminnelig godt dyrket. — *Bnr. 2*: 3 mål sandjord, ingen havn, ingen dyr. Lettbrukt og godt dyrket. — *Bnr. 3-4*: 25+20 mål leir-, sand- og myrjord. Ingen havn eller skog. Temmelig tungvint atkomst. Lettbrukt, alm. godt dyrket. — *Bnr. 6*: 144 mål leir- og sandjord. Endel av havnen egnet til oppdyrking. Den ligger $\frac{1}{2}$ mil fra gården, er 183 mål stor og av samme art som på bnr. 1. 375 mål alm. god skog. Lettbrukt, alm. godt dyrket. Plassen Dammen [Søndre] har havne- og vedrett i utmarka. — *Bnr. 7*:

20 mål sandjord. Ikke egen havn, men havnerett for 2 storfe og 1 ungfø i Øvre Tomters utmark. Ingen skog, men vedrett i O. T.'s skog. Temmelig tungvint atkomst. Lettbrukt, måtelig godt dyrket.

Offisielle oppgaver over husdyrhold, utsæd og kornavling.

År	Hester	Kuer og ungdyr	Sauer	Utsæd tn.	Avling tn.	
1661	3	8	4	7	11	25
1723	3	16		10	17	
1802	4	12		10	24	
1866	4	17	6	7	27H	189

Høyavlingen 1723 oppgitt til 32 lass, 1866 til 265 skpd.

Husdyr og utsæd (i tn.) på de enkelte brukene i 1866.

Bnr.	Hester	Storfe	Sauer	Griser	Hvete	Rug	Bygg	Havre	Poteter
1.	2	8	4	1	%	%	Wi	8	15
2.	0	0	0	0	0	0	0	0	6
3.-4.	0	4	0	0	%	%	0	2V.	5
6.	2	8	3	1	Vi	Vi	Wi	ey ²	15
7.	0	3	0	0	0	0	Vi	2	3

Eiere.

I middelalderen tilhørte Tomter Hovedøyklosteret, som i følge et brev fra 1392 forlenet den til bispestolen i Oslo. 1396 hadde Nonneseter kloster en part på 2 øyresbol. Men det varte ikke lenge før Tomter gikk over i selveie. Allerede de to første brukerne vi kjenner, eide halve gården, og den tredje var eneieier av hele gården.

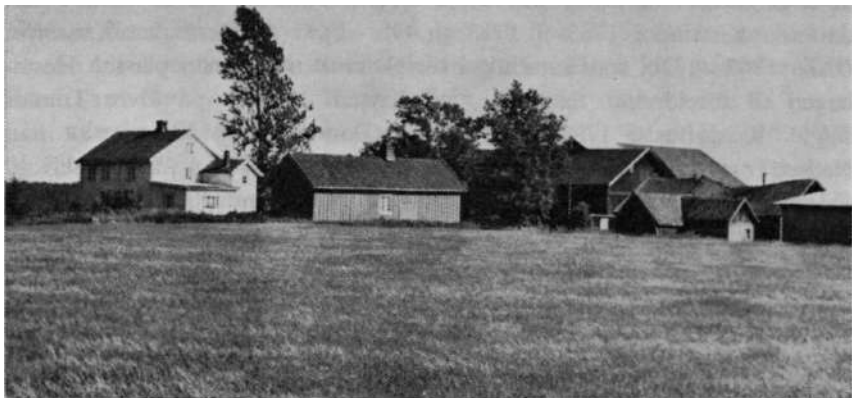
Brukere.

Torbjørn Tomter var lagrettemann da retten til fossene i Solbergelva ble avgjort i 1569. Det er kanskje noe uvisst om det er den samme Torbjørn som i 1573 trettet med Anders Vold om et sagblad. I nærheten av Vold i Ås lå det nemlig tidligere også en Tomter-gård.

Herlof Tomter var en av de tre representantene for bøndene i Ås ved Kristian IVs hylling i Oslo 1591. Året etter nevnes han som bruker av Tomter da han i saken om sagrettighetene i Gloslibekken fikk seg utlagt den nederste fossen, den som Håkon Glosli hadde brukt til da. Han var bondelensmann. Det er vel trolig at *Herlof* var sønn av *Torbjørn*, og at den *Torbjørn* som brukte Tomter fra senest 1608 til 1622, var *Herlofs* sønn. Også han var lagrettemann, da fossesaken i Solbergelva ble tatt opp igjen i 1619. Han utnyttet skogen godt og solgte mye bjelker og sagbord til hollenderskipperne. I likhet med *Herlof* hadde han nemlig sag i Gloslibekken, der han skar omkring 300 bord i året. *Torbjørn* var en ganske velstående bonde. Foruten halve Tomter eide han Heer og gods i Kvestad i Ås, Løken i Kråkstad, Labu og Bylterud i Såner samt i Rød på Jeløen. Hjemme på gården holdt han tjenestedreng i full lønn; det var det meget få andre bønder som gjorde. Han bodde på Tomter ennå i 1625, men bruken var fra 1621 overtatt av *Jon*, trolig hans sønn. Han eide også 1 skp., altså halve gården, men ser ut til å ha drevet den alene. Også skog- og sagdriften fortsatte han, men allerede 1636 ble han avløst av *Morten*. Det er meget sannsynlig at denne er identisk med *Morten Lauritzen*, den rike tolleren på Sand, som i såfall kanskje har bodd på Tomter noen år. Han eide hele gården. I Gloslibekken bygde han en ny sag og betalte grunnleie og skatt av to bekkesager frem til 1640. Året etter ble Tomter overtatt av *Anders*. *Morten Lauritzen* fikk akkurat dette året kongens samtykke til å overta Storsand i Hurum og flyttet dit. *Anders* kom hit fra Ottarsrud. Han var bondelensmann, selveier på Tomter og sikkert en sentral skikkelse i bygda. Han kjøpte også *Dyrløkke* og den lille gården *Kråka* i Eidsberg. Ved besiktigelse i 1652 på den lille og «ringe» bekkesagen hans het det at han kunne skjære årlig 500 granbord, alt etter som flommen og tilgangen på tømmer var. Lasten måtte han kjøre og fløte tre fjerdings vei til Husvik ladested, der bordene kunne selges for dagens pris, fra 10 ort til 3 daler. I 1652 stevnet *Anders* bøndene på Glosli, *Oppgård* og *Ottarsrud* for å ha hogd mer enn sin anpart i sameieskogen. Nå skulle han først få hogge så mye som han tilkom etter sin gårds størrelse, og deretter skulle skogen deles mellom sameierne. Dette ble det dog foreløpig ikke noe av. I 1653 sa *Anders* opp sitt lensmannsombud. Han var gift med *Marthe*, og da han døde 1654, giftet hun seg med *Bjørgulf Hallangen*.

Sønnen *Mikkel Andersen* f. ca. 1634 overtok Tomter. Han var gift med en datter av *Karl Ullerud*. *Mikkel* eide hele Tomter og dessuten

y_2 skp. t. i Erengen i Askim og like mye i Kråka i Eidsberg. I 1657 var besetningen hans på 3 hester, 12 kuer, 12 sauer og 4 griser. Men det gikk ikke så bra med Mikkel. Han var tydeligvis litt for gla i brennevin og kom lett i krangel med sine naboer. En dag han skulle til Moss, var han så uheldig å møte Hans Solberg på veien. De kom i slagsmål, og Mikkel fikk seg et hogg i hodet av en «degen». Den gang ble det Hans som fikk skylden, men en tid etter ble Mikkel tiltalt for å ha overfalt Anders Seiersten i gjestgiveriet i Drøbak. Det gikk ikke bedre enn at Mikkel i løpet av få år opparbeidet seg en solid gjeld og måtte tåle stevning både fra den ene og den andre. Til slutt rømte han visstnok fra det hele. En del av gården hadde han da allerede overdratt til Bent Havsjødalen, antagelig for å skaffe penger. I 1670 ble Bent stevnet av Jens Jensen i Husvik fordi han hadde bemektiget seg den «endvichte» Mikkels «fornemmeligste midler», nemlig avlingen på gården. Mikkel skyldte nemlig Jens «en anseelig sum», og denne hadde sikkerhet i Tomter. Men Bent opplyste at det var på fogdens og lensmannens befaling at han hadde tatt avlingen på gården for å redde den. Den var forresten ikke Mikkel Tomters, men hans egen, og han hadde selv betalt gårdens rettigheter. Saken ble utsatt, og Bent måtte avlegge regnskap over Mikkel Tomters bo og formue og hvilken rett han hadde til Tomter med saga. Det ble til at Bent overtok Tomter eller en del av den, men da han bodde i Havsjødalen, drev han Tomter med leid hjelp. Gården ble ellers delt på flere eiendomsparter, trolig ved skifte etter Mikkel, og faktisk også i minst to bruk. 1681 kjøpte *Boger Anstensen* $\frac{x}{2}$ skp. av Riffuel Krom og Ole Bylterud i Vestby m. fl. og brukte den vestre delen av Tomter en kort tid. Men allerede før 1667 hadde *Håken Anstensen* overtatt en del av gården, og i løpet av få år ble han eneieier av hele Tomter. Han var gift med en datter av Anders Tomter, var altså Mikkels svoger. I 1663 bodde han på Hole i Ås. 1684 kjøpte han Bent Havsjødalens part, y_2 skp. t. Han kom snart til å innta en aktet stilling i bygda. Fra 1667 til 1697 var han f. eks. lagrettemann en lang rekke ganger. En tid fungerte han også som skysskaffer. Håken hadde flere barn, derav minst to sønner, Kristoffer og Ansten. Kristoffer var trolig eldst, for ca. 1715 lot Håken ham overta den vestre del av gården, Nedre Tomter. Foreløpig beholdt han selv Øvre Tomter. Datteren Torborg var g.m. Engebret Fløyspjeld. Ansten ble bruker på Stubberud, før han overtok 0. Tomter.

Nedre Tomter

NEDRE TOMTER

Bnr. 1.

Kristoffer Håkensen var g.m. Helge Thorersdtr. 1684—1746 og hadde sønnen Johannes, som kom til Grønsand i Hurum. Da Kristoffer døde allerede 1717, beholdt enken gården og giftet seg annen gang med *Ole Gundersen* d. 1760. Johannes Grønsand avsto sin odelsrett til ham, og etterhvert fikk Ole også kjøpt de øvrige arvepartene. Tomter var på denne tid dragonkvarter, og Ole kalles utreder. Barn i dette ekteskapet var Gunder, Ellef, som kom til Haug i Ås og senere til Rød, og Kristense, g.m. Peder Jonsen Rød. Ved skiftet etter Helge 1746 eide Ole hele Nedre Tomter, men et par år tidligere hadde han gitt Nils Kringerud en pantobligasjon i gården samt lånt 10 rd. i rede penger av ham. Nå måtte han derfor ut med 298 rd. til Nils, og etter at det også var trukket fra endel for mangler ved dragonmunderingen ble det igjen bare 162 rd. i boet. Ole giftet seg igjen med Viborg Kristoffersdtr. fra Glosli og fikk barna Kristoffer (se nedenfor), Anne, g.m. Samuel Hansen Dammen, Helge, Inger og Johanne.

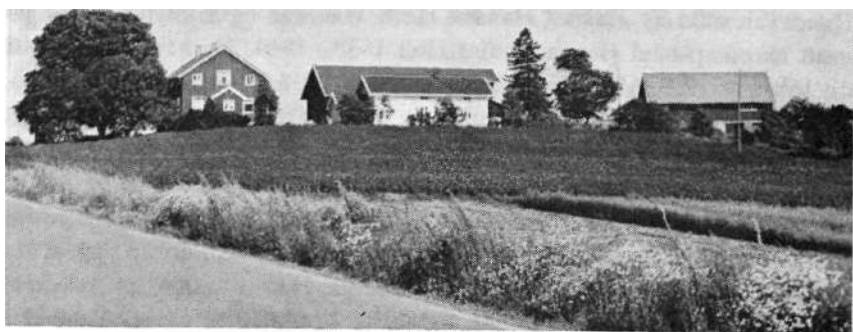
De to siste døde som små. Ved skiftet etter Ole ble gården taksert til 450 rd. Besetningen var på 2 hester, 10 kuer, 20 sauer, 1 geit og 2 griser. Formuen var brutto 584 rd., netto 178 rd. Sønnen Gunder krevde syv års tjenestelønn av boet, og da han fikk dette kravet imøtekommet, ga han stemoren skjøte på sin del av arven samt odels- og åseteretten. Et halvt år etter giftet Viborg seg med *Ole Thoresen* Sutterhol fra Kroer. De fikk datteren Kirstine i 1765. I 1773 ga Ole skjøte til stesønnen *Kristoffer Olsen* 1747—1826, som samtidig overtok bruken og avsto plassen Hestehagen til foreldrene. Sammen med Kristen Karlsen på Øvre Tomter solgte Kristoffer i 1789 fra Nordre Dammen. I 1804 overlot han Nedre Tomter til sønnen *Ole Kristoffersen* f. ca. 1774 og flyttet selv til Ødegården (se ham der). Ole var g.m. Abigael Svendsdr. Haver 1785—1869. Barn: Svend f. 1806, Maren Kirstine f. 1809, g.m. Rasmus Olsen, Berthe Marie f. 1809, Anne Sofie f. 1817, g.m. Hans Petter Korsegården, Maren Marie f. 1819, Hans f. 1822. Ole drev gården i mange år. Han lot i 1829 fredlyse for alt fiske den delen av Hallangspollen som støtte til hans eiendom. Til svigersønnen garver Rasmus Olsen skilte han ut og solgte Bekkensten (bnr. 2, 12 skill.) i 1838 for 200 spd. Ved branntakst hos Ole i 1845 ble det registrert følgende hus: En 2-etasjes hovedbygning, 15% x 13^4 x 7% alen, som inneholdt 1 forgang med trappeoppgang, 2 stuer, 3 kammers og 1 kjøkken; 1 bryggerhus med vedskjul, 20y₂ x 8% x 3% alen; en ladebygning med 1 låve, 2 lader, 2 skykuer. Dessuten var det egne bygninger for stall og fjøs samt en kjeller av bindingsverk, stolpebod med to rom og et grise- og sauehus. Like etter rev Ole stallen og bygde ny, på samme sted og like stor som den gamle. Likeså bygde han en ny skykue på sørsiden av ladebygningen. Først i 1858 overdro Ole gården til sønnen *Hans Olsen* /or 4000 spd. + livøre for seg og hustruen til en årlig verdi av 30 spd. Han døde visstnok 1864. Hans var g.m. Kathrine Andersdr. f. ca. 1821 i Idd. De hadde ikke barn. I 1864 sluttet han og Hans Hansen på 0. Tomter kontrakt med Søren A. Parr om rett for denne til å drive is fra «Wenham Lake» og Holtjernet til Tomter-Kleiva for en årsavgift av 20 spd. «Wenham Lake» var den såkalte Blekmyrdammen, som Bjarne Tomter tappet ut ca. 1947. Samme året solgte han fra en parsell av Kleiva på 9 skill, (altså en del av bnr. 5), og ga også Kleiva ved- og havnerett. Den sto ved lag til 1959. Da Hans ikke hadde noen barn som kunne overta gården, solgte han i 1869 for 3600 spd. til sin slektning *Svend Kaspersen* Heer f. 1821. Han opprettholdt forbindelsen med S. A. Parr ved å gi denne rett til å anlegge en dobbelt isrenne

fra dammen ved Kleiva, og i 1885 ga han Parr tillatelse til å bygge ishus og vei etter en kontrakt som skulle gjelde i 90 år. Petter Andreassen i Søndre Dammen fikk også kjøpt en mindre parsell for å utvide sin eien- dom, bnr. 9 (12 øre). Svend Kaspersen var g.m. Josefine Svendsdr. Barn: Konrad. I 1898 fikk Svend kjøpt tilbake Bekkensten, og da Jose- fine Tomter etter mannens død solgte gården i 1909 for kr. 26 000 til *Hans Karlsen Røed* fra Vestby 1881-1910, beholdt hun Bekkensten, der hun og sønnen ble boende. Hans Røeds slekt kom fra Heer, idet hans far Karl Røed var sønn av Kasper Hansen Heer. Han var også knyttet til Frogn i sitt ekteskap med Hanna Louise Holt 1880—1949. Barn: Helga f. 1908 og Johan f. 1909. Men Hans Røed døde bare et års tid etter overtagelsen, og det ble fru Louise Røed som kom til å drive gården. Hun lot fjøset ombygge så det fikk plass til 24 dyr. Fra han ble voksen, var det sønnen *Johan Røed* som sto for gårdsdriften, og i 1943 overtok han også som eier av Nedre Tomter, Han er g.m. Margrethe Louise Jørgensen fra Fredbo i Frogn f. 1912. Barn: Hans Jørgen 1946—62. Johan Røed har bygslet bort omtrent 25 hyttetomter i utmarka. Den siste husmannsplassen, Torshytta, ble solgt fra 1943. I 1939 var besetningen på N. Tomter 3 hester, 10 kuer, 6 småfe, 20 griser og 200 høns. I dag er det ikke dyr; hovedvekten legges på korndyrking samt endel tidligpoteter (ca. 30—40 mål).

ØVRE TOMTER

Bnr. 6 m. m.

Håken Anstensen brukte denne delen av Tomter ennå i 1716, men det ser ut til at han døde bare kort tid etter, og gården ble overtatt av sønnen *Ansten Håkensen*, g.m. Ingeborg Syversdr., som tidligere hadde vært g.m. Lars Kristensen Stubberud og hadde sønnen Kristen med ham. Ansten og Ingeborgs barn var Lars f. ca. 1704, kom til Heer, Anne, 1. gang g.m. Nils Olsen Glenne, 2. gang g.m. Thorer Thorsen Sønstedal, Mette, g.m. Engebret Bilit, Ingrid, g.m. Gunder Amundsen Glosli, og Mari, g.m. Engebret Madsen Klynderud. Imidlertid døde også Ansten ganske tidlig, visstnok i 1718, og etter i noen år å ha drevet gården med fremmed hjelp giftet Ingeborg seg påny, med *Paul Jonsen Heer* d. 1745. De hadde ikke barn sammen. Paul fikk i 1727 skjøte av stesønnen Lars

Øvre Tomter

Heer på vel 14 lp., samt odelsretten og etter hustruens død fikk han også kjøpt resten av skylda av de andre arvingene. Han ble en holden mann, som nok også drev gården godt. Ved skiftet etter Ingeborg var besetningen hans 2 hester, 11 kuer, 5 kviger, 3 tyrer, 11 sauer med 9 lam, 1 purke og 1 galte. Gården ble taksert til 400 rd. Av det rikholdige boet kan det være av interesse å nevne endel utstyr: 1 plogdrott med en tving, 2 do. med fulle jern, 3 eikeharver, 2 jernmeier og 1 harvkrok, 8 sledelenker, 1 jernskodd langsele, 1 jernbeslått kirkeslede med skrin, 1 slipestein med jernvinne, 1 jernspikervinne med tre borer, hammer og tang, 1 jernvinkel, en rekke økser, 3 bråtekniver, 1 stor bandkniv, 6 gamle sigder, samt endel annen gårdsredskap og mye hesteredskap. Det regnes opp en mengde sengkler og duker, bl.a. flere duker med «fletninge i enderne». Det var også mye sølv og tinn, f.eks. to sølvbegere som veide tilsammen 16 lodd. Paul anga at han dette året hadde sådd 12% tn. havre, % tn. bygg, litt hvete og ertter samt endel «småsæd». Hva husene angikk, så var stuebygningen i bra stand, men trengte noe reparasjon på nordveggen samt ny spon på taket. Bryggerhuset var i god og forsvarlig stand. Stallen, som var ny,

trengte bare en liten utbedring på sørsiden, men da dette kunne gjøres med materialer fra egen skog, ble omkostningene små. Fjøset var også nytt og godt innredet. Halvparten av låven samt vestre lade var i noenlunde bra stand, mens en tilbygd skykue på vestsiden av laden måtte tekkes med tilhogde spon. Kjølnen måtte bygges opp fra grunnen av, og den halvparten av utgiftene til dette som falt på boet, ble anslått til 3% daler. —• Det ser altså ut til at de to Tomter-gårdene på denne tid hadde delvis felles uthus. Tomter var fortsatt dragongård, og Ingeborgs bo måtte ut med halvparten av dragonens årslønn, som var på 7 rd. Det var også en obligasjon i gården, men da Paul Tomter var «svag», utsatte man skiftet «indtil Gud hjælper ham til den helbred at han selv kan svare der-til». Begravelsesomkostningene ble satt til 20 rd., men Paul mente at 18 kunne greie seg. Etter Ingeborgs død giftet Paul Jonsen seg med Inge Kristoffersdtr. fra Øvre Røer på Nesodden. Hun hadde datteren Anne i et tidligere ekteskap med Iver Aaraas, og fikk nå døtrene Karen f. 1738, g.m. Kristen Karlsen Tomter, og Maren, som døde liten. Paul ble vel frisk igjen, for han fortsatte gårdsdriften til sin død 1745. Blant løsøret nevnes nå 3 sølvbegere, taksert til 11 rd. 2 ort. 11 skill., foruten et stort sølvkrus, 8 sølvskjeer, hvorav flere med «udstocken Løw værck» samt én med «Vindrue knap paa enden». Det var 10 tinntallerkener og 1 tinnkopp «med 2 øren og 3 been under samt laag til». Paul Jonsen var også uvanlig velutstyrt med gangklær: «1 ny brun klædes kiole med camelhaars knapper og schallong til foeder, 1 vest af samme couleur med 35 sølvknapper udi, 1 callemanckes brøstdug med 10 store sølvknapper udi, 1 pr. bucke skindz boxer med 10 sølvknapper udi, 1 pr. brune klædes gramascher med 2 dousin mess.kn. udi, 1 pr. gamle dito, 1 graae vedmels kiole med runde mess.knapp. udi, 1 Blaae dito med brune klædes opslaug og mess. knapp, udi, 1 blaae dito med brune klædes opslaug og mess. kn. i, 1 blaae klædes cabuse underforet med sort pløs, 1 spanskrør med en liden sølv ring om knappen, 1 par støvler med sporer.» På sitt beste må han ha vært et staselig syn! Taksten på gården var 400 rd. Formuen brutto 679 rd., netto 619 rd. Inger giftet seg igjen med *Kristoffer Annoldsen* på Vestre Holstad. Han flyttet ikke til Tomter, som ble forpaktet bort, fra 1754 til Hans Jermundsen på Vestre Glosli (se der).

Karen Paulsdtr. var imidlertid blitt g.m. *Kristen Karlsen*, som dermed ble eier av hustruens arv etter faren og søsteren Maren. I 1756 fikk han også skjøte av resten av skylda, 12% $\text{p} \rightarrow$ av *Kristoffer Holstad*. Etter å ha drevet Øvre Tomter i nesten 35 år, makeskiftet Kristen gården i 1790

med *Simen Rasmussen* på Skjellerud og flyttet dit. Kristen ga 600 rd. for Skjellerud, mens Simen måtte ut med 1070 rd. Det viste seg fem år senere at Kristen hadde betydelig gjeld, så det var vel dårlig økonomi som tvang ham til dette byttet. Simen Rasmussen 1734—93 var sønn av den velstående Rasmus Elle. Han var gift to ganger, 1. m. Anne Rasmusdr. (se Skjellerud) og 2. m. Ingeborg Jensdr., og i det siste ekteskapet hadde han barna Anne Marie f. 1786, og Johanne f. ca. 1790. Da Simen døde allerede 1793, giftet enken seg med jeger Johannes Johannessen, og gården gikk over til sønn av første ekteskap *Thorer Simensen* ca. 1771—1826, som fikk skjøte i 1794 for 1400 rd. Han var g.m. Abigael Andersdr. De hadde ingen barn, men etter testamente skulle den lengstlevende av dem beholde boet, og Abigaels annen mann *Jens Pedersen* ble dermed eier av 0. Tomter. I hans tid skjedde endel forandringer i gårdens utstrekning. Det såkalte Bekkenstensjordet solgte han en del av i 1838 til Kasper Heer for 400 spd., resten av Bekkenstensjordet ga han året etter skjøte på til konsul Fredrik Ring på V. Glosli for 340 spd. I 1837 hadde han latt skyldsette Mana, og i 1841 solgte han plassen til oppsitteren for 230 spd. Den rett som eieren av Søndre Dammen hadde til å ta tømmer for husreparasjoner m. m. i Øvre Tomters skog, ble opphevd ved kontrakt 1842. Jens Tomter og Ferdinand Fischer, som nå hadde overtatt V. Glosli, makeskiftet i 1851 en mindre parsell av sine gårder. Ved branntakst hos Jens i 1845 var det disse husene: Hovedbygning 26 x 11 x 4 alen, med to stuer og kjøkken, forstue og trappeoppgang samt et kvistværelse, en enetasjes drengestubbygning med forgang, stue og skjul, en stolpebod med to rom, ladebygning med 2 lader, 1 låve og 2 skykuer, en stall, et vognskur og et fjøs. Taksten var tilsammen 920 spd. Det ble ikke foretatt noen vesentlige forandringer så lenge Jens Pedersen hadde gården. I 1855 solgte han den så til *Hans Hansen* Glosli 1829—97 for 4000 spd. og flyttet til Tomta, som han kjøpte et par måneder senere. Hans Hansen f. 1829 var g.m. Helene Andersdr. Huseby 1824—91. Barn: Se 0. Glosli. I likhet med sine naboer sluttet Hans i 1864 kontrakt med Søren A. Parr om rett for denne til isdrift fra «Wenham Lake» og Holtjernet ned til Tomter-Kleiva, der Parr etter ny kontrakt fra 1869 fikk rett til å bygge ishus. Sammen med Hans Olsen på Nedre Tomter ga han 1864 Mikael Samuelson Kleiva ved- og havnerett i Tomter-skogen, og like etterpå ga han Mikael også skjøte på den del av Kleiva som lå til Øvre Tomter. Fra 1872 hadde Hans også eid farsgården 0. Glosli og drev vel de to gårdene under ett. Men i 1876 ga han sin svingersønn *Petter Torkildsen* fra Klunderud

1841—1934 skjøte på 0. Tomter for 5500 spd. Han var altså g.m. Betty Hansdtr. 1856—1922, og de hadde barna Harald, kom til Glosli, Einar (se nedenfor), Eima Bolette, g.m. Arne Frogner, Oslo, Hulda Marie, g.m. Karl Økern, Ole Anton, brannmester i Oslo, Borghild Lovise, g.m. Kolbjørn Digerud, Erling Bjarne (se nedenfor), Gudrun, g.m. Asbjørn Dahl, og Ole Petter, som kom til Haneborg. Petter Tomter var en drivende gårdbruker. Han fornyet uthusbygningene gjennom årene 1890—1915 og bygde ny hovedbygning 1905. I skogen anla han 5 isdammer og drev selv lønnsom isskjæring og -salg. Men mer betydningsfullt var det likevel på lengre sikt at han i 1892 fikk kjøpt det såkalte Gloslijordet (av skyld 4/84) fra Vestre Glosli av Ferdinand Fischers dødsbo. Etter svigerfarens død overtok Petter Tomter også Østre Glosli og drev i flere år stort gårdsbruk, før han i 1910 overlot Glosli til sønnen Harald. 0. Tomter overdro han i 1925 til sønnen *Einar Hageman Tomter 1880—1949*. Han drev særlig melkeproduksjon og hadde en svært god rødkollebesetning. Dessuten var han travinteressert og oppdrettet travhester. I 1939 var gårdens besetning 5 hester, 14 storfe, 4 småfe, 3 griser og endel høns. Da Einar Tomter var ugift, ble gården etter hans død overtatt av broren *Bjarne Tomter* f. 1893, som da hadde brukt N. Ermesjø i 20 år. Han er g.m. Margit Kristine Hansen fra Kykkelsrudbråten, f. 1898. Barn: Mary Eliseff f. 1921, g.m. Hans Johan Wengersgaard, Dyrløkke, Bjarne William f. 1923, g.m. Magnhild Rust, Einar Holger f. 1931. Da det var forholdsvis ny bebyggelse på gården, har Bjarne Tomter innskrenket seg til å holde denne godt ved like, men på Gloslijordet har han bygd en stor og moderne kjeller med lasterampe inne. Han lot utskille Tomterhagen i 1950. I 1963 overtok sønnen *Einar Tomter*, g.m. Eva Kitty Vinje fra Sørås i Ås. Barn: Anne-Siv f. 1958, Jørn-Olav Vinje f. 1963.

BEKKENSTEN

Bnr. 2.

Husmenn.

Engebret Håkensen tiltalte i 1707 Ole Åsmundsen, som bodde på Lille Glosli, for «paa morderisk wiis» å ha overfalt ham den 25. mars. Av øyenvitnenes beretning fremgikk det at striden var foranlediget av en ku-

handel som de to ikke kunne komme overens om. Engebret kom til Ole om kvelden for å hente kua, men det ble bare trette av det hele, og etter å ha opptrått temmelig utfordrende, gikk Engebret sin vei igjen. Men da en av sønnene til Ole fortalte at Engebret hadde kalt huset for et morderhus, trev Ole et gevær som lå på sengen, og ville dra etter ham. Dragonen Willum Torstensen og Rasmus Lille-Glosli fikk dog tatt børsa fra ham, før han for på dør med en stor kjepp i hånden. Han traff Engebret like utenfor og la til ham med kjeppen. De som satt inne, hørte et fryktelig rabalder, og da de kom ut, lå Ole i svalen med Engebret over seg. Han skrek så en kunne høre ham lang vei. Da de ble skilt og Ole kom inn igjen, satte han seg på kisten ved sengen og bar seg ille over at Engebret hadde tatt helsen fra ham, «og var Olle i sin skiorte og boxer opprisped». Vitnene hadde ikke hørt alle ord som de to skrek til hverandre, men det var enighet om at «de handlet om koen». Saken ble utsatt til neste ting. — Omtrent på samme tid var det Engebret som ble tiltalt, nemlig av Oppegårds eier for ulovlig hogst i Oppegårdskogen.

I 1737 ble holdt skifte i Bekkensten etter husmannen *Nils Thorersen* og Kari Eriksdr. De etterlot seg en liten jente på $\frac{1}{2}$ år, Mari Nilsdr. Men det var ikke så mye hun fikk å greie seg med; nettoformuen var vel 9 rd. Nils hadde 3 kuer, 2 sauer og 1 gris.

Den neste husmann vi kjenner her, er *Isak Kristoffersen* ca. 1723—1803, g.m. Berthe Jonsdr. Barn: Kristian, bodde på en plass under Nordreås, Johannes, Hans på Svendstad plass på Nesodden, Lars Stormyr under N. Hallangen, Isak i Drøbak, Karen, Gunhild, g.m. Ole Nilsen i Hølen. I 1803 ble husene taksert til 16 rd. De har vel vært små og enkle. Men Isak satt slett ikke så dårlig i det. Ved skiftet etter ham var formuen brutto 451 rd., netto 419 rd. Sønnen *Johannes Isaksen*, som overtok plassen, var skredder.

Brukere.

I 1838 lot Ole Tomter Bekkensten utskille og solgte den for 200 spd. til sin svigersønn *Rasmus Olsen* fra Ski 1802—86, g.m. Maren Olsdr. Barn: Hans, Søren, Alette, g.m. Hans Bjerke, Karl, Mathea. Rasmus Olsen var garver, likeså to av sønnene, og de drev sin forretning her på Bekkensten. Han bygde nye hus, som ved branntakst i 1845 beskrives slik: hovedbygning 20% x 12 x 4 alen, som inneholdt dagligstue, kjøkken, storstue, sovekammer og gang, samt kleskammer i røstet, dessuten en verkstedbygning med skjul, et garverhus og et fjøs. Verk-

stedet ble påbygd en etasje ca. 1847, samtidig som fjøset fikk tilbygd en skykue, og det ble satt opp nytt grisehus. Et par år senere ble så verkstedbygningen med to vedskjul og fjøset sammenbygd under ett tak. Det var ikke noe særlig jord til eiendommen — i 1865 hadde Rasmus Olsen bare en geit her og satte 3 tn. poteter — derfor kjøpte han 1856 også bnr. 2 av Nordre Roksrud og drev gårdsbruk der med leid hjelp. — I 1893 ble eiendommen solgt til *Daniel Rustad*, og ved skiftet etter ham i 1898 kjøpte *Svend Tomter* Bekkensten tilbake, og hans enke bodde her etterat hun solgte gården i 1909. Ved hennes død gikk Bekkensten over til sønnen *Konrad Tomter*, som solgte i 1939 til *Nicolai Kristiansen*. Denne overdro i 1956 til *Nils Bergseng*.

Nordre Dammen

NORDRE DAMMEN

Bnr. 3—4.

Hans Andersen var husmann både under Tomter og Vestre Glosli. Han døde 1783 og etterlot seg hustruen Ingeborg Jonsdtr., som var søster av Peder Jonsen Rød, og barna Anders, Inger, g.m. Henrik Jonsen, Mari,

Johanne, g.m. Aslak Olsen Haugerud-plass i Ås. På denne tid fødte plassen 3 kuer og 3 sauer. Det var Hans som hadde bygd husene: En 6-laftet stuebygning som inneholdt stue med skorstein og kove, en tilbygd bod og vedskjul, en løe med 2 lader og 1 skykue, et fjøs og en kjøln. Enken ble boende her, og i 1789 fikk hun skjøte på plassen av eierne av Tomter og V. Glosli for i alt 145 rd. Da hun døde samme året, overtok sønnen *Anders Hansen*, som fikk skjøte av sine medarvinger for 200 rd. Det aller meste av kjøpesummen måtte han låne av Thorer Holt. Han var g. m. Kari Andersdtr. De hadde ikke barn, og ved hans død 1791 gikk N. Dammen ved auksjonen over til *Rolf Olsen*. Han solgte i januar 1800 til *Hans Simonsen* 1760—1830 for 390 rd. Hans var g.m. Margrethe Svendsdtr. ca. 1755—1808 og hadde barna Samuel og Marie. 2. g. ble han g.m. Jøran Hansdtr., men hadde ikke barn i dette ekteskapet. Ved skiftet etter Margrethe ble eiendommen kalt Damnæs. Bruttoformuen var 402 rd., men pantegjeld og løsgjeld tok det meste. Enken Jøran Hansdtr. solgte N. Dammen i 1836 til *Ole Olsen* for 400 spd., og han ble boende her helt til 1887, da han flyttet til Drøbak. Om hans hustru Mathilde Rasmusdtr. fra Sandbukten forteller lærer Olsen Bratager at hun var best kjent under navnet Tilla Sandbukta. I mange år drev hun en slags kommisjonsforretning idet hun reiste frem og tilbake til Oslo med båten og utrettet de forskjelligste ærender for folk. Ole hadde branntakst i 1848, og bebyggelsen besto da av en hovedbygning 13 x 11% x 4% alen, som inneholdt forgang, stue, kammers og kjøkken, en uthusbygning med låve, 2 lader og 2 skykuer, et fjøs, stall, grisehus og vedskjul. *Nikolai Svendsen Glenne*, som overtok etter Ole Olsen, drev Dammen til han i 1905 kjøpte Nygård ved Ullerud (se ham der). Han var postkjører. Dammen overdro han for kr. 6000 til *Anton Johannessen* 1858—1933, som da kaltes A. J. Haver. Han var fra Kjøyta, g.m. Sofie Ellefsen 1876—1957. Barn: Øyvind, kom til S. Horgen, Thorleif f. 1908, Kolbjørn f. 1914, Helga, Arne Sigrid, Ruth og Solveig. *Thorleif* og *Kolbjørn* Dammen overtok ved sin mors død i 1957.

KLEIVA

Bnr. 5.

I 1850 var det skifte i Kleiva etter Hans Samuelson, ansatt ved Kholmens Ingenieur-Detachment. Det var hans bror *Mikael Samuelson*

som hadde plassen. Mikael var fisker, men holdt en ku her, sådde % tn. bygg og satte 1 tn. poteter. I 1864 ga de to Tomter-bøndene kontrakt til Mikael Kleiva på brensels- og havnerett i gårdenes utmark, og samme året fikk Mikael skjøte på plassen. Høyst sannsynlig hadde hans far vært husmann her. Moren het Olea Aslaksdtr. og hans søsken var, foruten Hans, Johan Kristian, Anne Marie, Karen, Johanne Georgine, Maren Samueline. Mikael Samuelsen bodde i Kleiva hele sitt liv. I 1874 fikk han kjøpt av Hans Hansen på Øvre Tomter en mindre parsell som ble lagt til Kleiva. Arvingene etter Mikael og hans hustru Anne ga i 1921 skjøte til *Hans Mikaelson*.

Søndre Dammen

SØNDRE DAMMEN

Bnr. 7 og 9.

Husmenn.

Karl Andersen var husmann her ca. 1750. Han var g.m. Anne Svendsdtr. som var mye eldre enn ham. Hun døde 80 år gl. i 1759, og samme

året giftet Karl seg med enken Kari Ambjørnsdtr. Oppegård. Selv døde Karl 50 år gl. i 1766. Da hadde allerede *Hans Larsen* 1725—86 overtatt plassen. Han var også gift to ganger: 1. med Anne Jakobsdtr. fra Glosli-bråten, d. 48 år gl. i 1773. Barn: Kari, og 2. med Kari Tøgersdtr. Hønserud; barn: Maria, Hans, Johanne og Ingeborg. Han holdt 2 kuer og 7 sauer her.

Brukere.

Noen få år etter Hans's død ble plassen overtatt av *David Johannesen* f. ca. 1777, g.m. Anne Simensdtr. Barn: Samuel, Jakob, Grethe, g.m. Nils Davidsen Gultvedt-plass, Johan, Andreas, Abigael, g.m. Baltzer Pedersen Iversrud. I 1804 ble David selveier, idet hans svoger Thorer Simensen Tomter ga ham skjøte for 390 rd. Han brukte helt til 1847. Da oppga han sitt bo og tok føderåd hos sønnen *Samuel Davidsen* d. 1864, gift 1. g.m. Maria Isaksdtr. d. 1858; barn: Hans Johan, Anne Mathea, Dorthea, 2. g.m. Samueline Samuelsdtr.; barn: Ingeborg Maria, Sofie og Sigvart. Besetningen var i 1865 2 kuer, 1 sau og utsæden $\frac{1}{2}$ tn. bygg, $\frac{1}{2}$ tn. havre og 3 tn. poteter. Ved skiftet etter Samuel ble taksten: Innmark med tilhørende havne- og vedrett i Øvre Tomters skog 300 spd., husene 150 spd., tils. 450 spd. Ved branntaksten i 1848 og 1853 var det en stuebygning 13x10x4 alen med forgang, stue, kammers og kjøkken, en uthusbygning, en skykue, et fjøs samt vedskjul. Taksten ble da 300 spd. Enken Samueline solgte i 1867 til *Halvor Nilsen Sperreviksbråten* for 500 spd. (se gnr. 19, bnr. 4). Denne overdro 1897 både S. Dammen og Sperreviksbråten for kr. 6 500 til *Petter Andreassen* fra Frognerbråten 1868—1945. Han var g.m. Karen Cecilie Gundersdtr. Nord-Dal, 1865—1936. Barn: Anton Gunerud, Maren, Paul Konrad, 1892—1957, Helga, g.m. Gudbrand Børresen, Oslo, Hans, Johan, Klara. Petter Dammen fikk i 1907 kjøpt en ny parsell av Nedre Tomter (bnr. 9, 0/12) av Svend Kaspersen. Han var en energisk og dyktig gårdbruker, som la mye nytt land under plogen. 1930 fikk han en pengepremie og Selskapet for Norges Vels medalje etter innstilling fra landbruksselskapet. Dette året hadde han en besetning på 2 hester, 4 kuer, 3 ungfø og 2 griser. Utsæden var 5 tn. havre og 20 tn. poteter, avling av høy 70 skpd. og av turnips 120 tn. Sønnen *Hans Pettersen Dammen* overtok ved skifte 1948, men overdro eiendomsretten i 1954 til broren *Johan Pettersen*, som bor i Oslo.

Tomterhagen

TOMTERHAGEN

Bnr. 17.

Andreas Svendsen f. i Høland ca. 1816 hadde bodd her som husmann i flere år i 1865. G.m. *Johanne Jensdtr.* fra Vang, f. ca. 1818. Barn: *Berthe*, *Karoline*. De hadde 2 kuer og 1 sau og sådde % tn. bygg og % tn. havre og satte 3 tn. poteter.

Hans Karlsen hadde plassen i mange år, og hans sønn *Edvin Hagen* fikk skjøte i 1950 av *Bjarne Tomter*. I 1965 overdro han til sønnen *Gunnar Hagen*.

Husmenn.

Hestehagen. Her var *Tord Hansen* husmann omkring 1750. Det var skifte etter hans hustru *Marthe Pedersdtr.* i 1766. Barna deres var *Johannes*, *Kari* og *Berthe*. På plassen hadde de 1 ku, 2 sauer og 1 geit. *Boets*

inntekt balanserte med gjelden: 7 rd. 3 ort 20 skill. 1773 ble plassen avstått til *Ole Thoresen* Tomter og hustru som en del av deres føderåd.

Tomterbakken. *Johan Eriksen* f. ca. 1817 bygde hus her ca. 1867. Et par år før bodde han på Mellom-Roksrud, som han bestyrte for Rasmus Olsen Bekkensten. G.m. Helene Kristoffersdtr. fra Nesodden. Barn: Karl, Maren. 1870 solgte han huset for 65 spd. til *Gulbrand Andersen*, f. i Nes 1809, som overlot det til sønnen *Martin Gulbrandsen* i 1879. Det var imidlertid Gulbrand som fikk festeseddel på Tomterbakken av Svend Tomter i 1881. Han var smed. G.m. Karen Eriksdtr. fra Kråkstad. På plassen holdt de 1 ku og 1 sau og satte 5 tn. poteter.

Torshytta. *Ole Thoresen* kom hit som husmann 1763. G.m. Viborg Kristoffersdtr. Barn: Anne f. ca. 1751, g.m. *Lars Olsen*, ca. 1733—1801, som overtok plassen ca. 1790. De hadde sønnen Hans. Lars's 81-årige svigermor hadde føderåd av plassen i 1801. I 1943 ble Torshytta utskilt fra Nedre Tomter som bnr. 14 og *Bjarne Karlsen* fikk skjøte i 1944.

Glosli

Glosli har en sentral beliggenhet i den vestre delen av Midtbygda, 90 m. o. h., på sørsiden av riksveien Oslo—Drøbak. Inntil 1954 tok hovedveien av ved Ødegården og passerte sør for denne og gjennom tunet på Glosli og Nedre Tomter. Det tidligere Vestre Glosli lå ved veien umiddelbart vest for det nåværende Glosli, som før ble kalt Østre Glosli.

Grensene har undergått store forandringer, idet Vestre Glosli er gått opp i Øvre Tomter og i Ottarsrud. En vesentlig del av innmarka til dette vestre bruket er den delen av Øvre Tomter som kalles Glosli-jordet (gnr. 21, bnr. 3), mens skogen er den søndre delen av Ottarsrud skog. De to Glosli-gårdene som eksisterer i dag, Glosli og Ødegården, grenser med sin innmark i nord mot Tomter og Opppegård, i øst mot Roksrud, i sør mot Kykkelsrud og i vest mot Tomter.

Det første leddet i gårdsnavnet, gno. *Gloslið*, kommer av *glosa*, lyse, tindre, glimte, og siste ledd av *lid*, li. Gården er trolig ryddet i tidlig vikingtid eller noe før.

Glosli var delt allerede i middelalderen. Når Lille Glosli, det senere

Ødegården, ble selvstendig bruk, vet vi ikke, men det må vel ha vært etter Svartedauen 1349—50 at denne gården ble liggende øde. Opprinnelig ble den vel utskilt fra Østre Glosli.

Husene på Vestre Glosli er nå forlenget forsvunnet: I slutten av 1840-årene besto de av 1 stuebygning, 15 x 11 x 4 alen, en kombinert kjeller- og låvebygning samt en stall med loft over. — På Østre Glosli er hovedbygningen gammel. Den ble ombygd 1884 og 1952. — Hovedbygningen på Ødegården ble reist 1904, uthuset 1887. Det tidligere våningshuset skal ha vært mer enn 200 år gammelt da det ble erstattet med det som står i dag.

Innmarka på det nåværende Glosli er delt i to parseller, som begge for den vesentligste del ligger på sørsiden av veien. Jordsmonnet er preget av gårdens beliggenhet på raet: leirblandet mold- og sandjord samt ca. 45 mål myrjord. Ødegården har sin innmark på begge sider av veien. Jordsmonnet er også her sand- og leirmold.

I 1500-årene var det sameieskog mellom Glosligårdene, Tomter, Oppegård og Ottarsrud, men dette sameiet opphørte en gang mellom 1726 og 1750, da skogen ble skiftet mellom de enkelte gårder. I dag er skogen på de to gjenværende Glosligårdene helt atskilt fra innmarka. Gloslis skog, som grenser mot fjorden i vest, strekker seg sørover fra Ottarsrudskogen til der Gloslibekken renner ut i Vindfangerbukta. I øst går den opp til Gloslibråten. Kringerud, Belsjø og Seiersten støter opp til Glosliskogen i sør. Omtrent midt i området ligger den store Øvredammen. — Ødegårdens skog er delt i to, hvorav det største stykket ligger nord for Oppegårdstjernet, begrenset av Holt i nord, Huseby i øst, Oppegård i sør og Monsrud i vest. Den andre parten Ugger på sørvestsiden av tjernet, som danner grensen i nord, mens Oppegård grenser inntil i øst og Ottarsrud i sør og vest.

Vestre Glosli ble holdt samlet til 1797, da bnr. 12, Bråten, ble skilt ut med en skyld 0-3-18 eller 1,43. Fra dette ble bnr. 4 Gloslibråten (0/84) solgt i 1892. Samme året ble også selve gården delt i to, idet bnr. 3 Gloslijordet med skyld 4/84 ble solgt og lagt til Øvre Tomter. Det som var igjen av bnr. 1 (6/92), gikk opp i Ottarsrud. — Østre Glosli er aldri blitt delt, men endel parseller er dog solgt fra, f. eks. bnr. 4 Gloslibråten (1/26) og bnr. 5 Gylteholmen (0/51) i 1893, bnr. 6 Gylte (0/32) og bnr. 7 Bråteløkken (0/12) i 1894, bnr. 8 (0/31) til Staten s. å. Bnr. 11 Laget (0/24) ble frasolgt 1902, bnr. 12 Kastet (0/10) s. å. og bnr. 18 Sten (0/10) i 1910. I skogen mot Oslo-fjorden er bortbyggslet mange hyttetomter. Det var 280 bnr. på Østre Glosli i 1965.

Det hørte husmannsplasser både til Vestre og Østre Glosli. Felles for begge gårdene var *Gloslibraten*, som ligger vest for det nye boligfeltet på Heer. Den ble tatt opp på 1700-tallet. På et kart fra 1799 kalles plassen Tyvebråten. V. Gloslis part ble frasolgt 1892, Østre Gloslis året etter. — *Bakken* hørte til V. Glosli. Den lå ved Heerbakken, og er nok den samme som i 1865 kalles Smedbakken, og som da lå under Ottarsrud (se der). Plassen ble tatt opp 1840. Vi kjenner ingen husmenn her etter han som er nevnt 1865. Også en part av Nordre Dammen, gnr. 20, bnr. 4, er kommet fra V. Glosli (se under Tomter). — *Roligheten* under 0. Glosli lå ned mot stranden i Vindfangerbukta, ved grensen mot Drøbak. Den ble tatt opp før 1750 og skilt ut før 1860. — *Gylteholmen* og plassen Gylte ligger ved fjorden, ved innløpet til Hallangspollen. Den nevnes første gang 1801, men var nok i bruk som husmannsplass også på 1700-tallet. Ble frasolgt 1893—94 som bnr. 5 og 6 av 0. Glosli. — *Bukta* kalles plassen i Vindfangerbukta. Det var ingen jord til den. Husene ble bygd i begynnelsen av 1890-årene. Den lå under 0. Glosli, og det gjorde også *Kastet*, litt nordenfor. Denne plassen ble tatt opp 1879 og skilt ut 1902. — Til 0. Glosli hørte også *Risterhytta*, som lå like sør for Gloslibraten. Den var i bruk før 1799. Ble utskilt og frasolgt 1899 som bnr. 9 (0/11) med navnet Høyas.

I slutten av 1600-årene hadde Glosli også noe grunn på Vennebekk-stranden, men vi kjenner ikke navnet på noen husmannsplass her, og vi vet heller ikke når eller hvordan dette området ble skilt fra gården.

På Glosli er det i dag 206 mål innmark, hvorav ca. 156 brukes til korn, 50 til poteter. Den produktive skog er nå på ca. 700 mål, etter at ca. 350 mål er blitt utlagt til bygseltomter for sommerhytter.

Ødegården har 65 mål innmark og vel 250 mål skog.

MATRIKKELGÅRDEN VESTRE GLOSLI

Gnr. 21.

V. Glosli var fullgård 1577. 1648 og senere var skylda 1 skpd. 1 fjerding salt. Kvegskatt 1657 av 2 hester, 6 fe, 8 sauer, 2 griser. Tiende 1661 av 20 tn. havre og 5 tn. blandkorn. 1666 tiende av 15 tn. havre, 5 tn. bl.k. og $1\frac{1}{2}$ tn. rug; 1705 av $\frac{1}{2}$ tn. havre, 3% tn. bl.k. og $i\frac{1}{2}$ tn. rug.

1723: Matr.nr. 133. Måtelig god jord. Ingen skog oppgitt. 1 husmann med *Yi* tn. utsæd. Skylda foreslått forhøyet med 1% lp. tunge. 1802: Skylda satt til 1 skpd. % lp. tunge. Skog til litt brensel og smålast, som «maaskee kan udbringes i Penge til 20—30 rd. for dermed at udrede Renter, Skatter og Udgifter». 1819: God jord, «taalelig Skow». 1838: Nytt matr.nr. 28. Ny skyld 7 dir. 9 skil. 1866: *Bnr. 1*: 190 mål åker og dyrket eng på leir-, sand- og myrjord. Ca. 22 mål myrjord er egnet til oppdyrking. Mindre god og tilstrekkelig skoghavn ca. % mil fra gården. Ca. 530 mål mindre god skog. Lettbrukt og meget godt dyrket; brukes sammen med Ottarsrud. — *Bnr. 2*: 21 mål åker og dyrket eng på sandjord. Ingen havn til denne eiendommen, men har havnerett for 2 stor- og 1 ungfæ i V. Gloslis utmark. Ca. 20 mål dårlig skog. Tett ved rodevei. Lettbrukt, mindre godt dyrket. Eiendommen har dessuten rett til brensel og gjerdefang i V. Gloslis utmark.

Offisielle oppgaver over husdyrhold, utsæd og kornavling.

År	Hester	Kuer og ungdyr		Sauer	Utsæd tn.	Avling tn.
1661	2	8	3	6		25
1723	2	10		8	11	
1802	2	7		6	9	
1866	0	1	1	1*)	13%	119

*) Husdyrholdet gjelder bare bnr. 2.

Høyavlingen 1723 oppgitt til 20 lass, 1866 til 250 skpd.

Husdyr og utsæd (i tn.) på de enkelte brukene 1866.

Bnr.	Hester	Storfe	Sauer	Griser	Hvete	Rug	Bygg	Havre	Poteter
1. (Besetning s. m. Ottarsrud)						1H	3	6	20
2.	0	2	1	0	0	0	VA	1	4

Eiere V. Glosli.

Ulvin prebende ved bispestolen i Oslo eide 1 øyresbol i Glosli 1396, men om dette gjelder V. eller O. Glosli, er usikkert. To forskjellige brev fra 1424 nevner en gave til Hovedøyklosteret på Y_2 markebol i Vestre

Glosli, men det er sannsynligvis den samme gaven det dreier seg om. Da klosteret ble ødelagt 1532, eide det y_2 skp. salt i Vestre Glosli. Denne parten var deretter krongods, inntil brukeren fikk kongeskjøte på den i 1726.

De øvrige 15 lp. salt, bygselparten, eides 1616 av lagmann Jørgen Schrøder i Tønsberg. 1648 er de gått over til Eidsberg prestebol. Men før 1672 kom dette godset i handelen, og 1683 er det korporal Svend Pedersen Krogstad som eier parten. Han selger dette året til oberst Mathias Roodt på Husvik, og fra denne gikk de 15 lp. over til overrettsassessor Lorentz Roll, som 1696 ga kjøte til brukeren Amund Gregersen.

Brukere.

I forbindelse med grenseoppgangen mellom Froen og Bjerke 1189 eller året etter nevnes brødrene *Alf* og *Geirlaug Torgardsen*. De brukte trolig hver sin Glosli-gård. — *Oluf* d. 1628, var bruker på Vestre Glosli i en mannsalder. Allerede 1557 og 1560 betalte han skatt til Akershus av det tidligere Hovedøygodset i gården. Da de bøndene som hadde rettigheter i sameieskogen, ble enige om en utskifting av fossene i Gloslibekken i 1592, fikk *Oluf* på Vestre Glosli den tredje foss fra sjøen samt en tredjepart i den øverste fossen, der *Nils Bjerke* hadde bygd sag. Han solgte også ganske mye deler (sagbord) foruten last og annet skogsvirke. I Hal-langspollen deltok han som parthaver i et fiskelag. *Oluf* ble jo svært gammel, og selv om han både hadde husmann til hjelp og — som en av de få i bygda — holdt tjenestedreng på full lønn, var det tydeligvis *Halvor* som i virkeligheten sto for gårdsdriften fra begynnelsen av 1620-årene.

Han var trolig sønn av *Oluf*. I bygda inntok han en aktet stilling, var både lagrettemann og kirkeverge. I 1630-årene eide han endel jordegods i Kinn og Østensjø. Seglet hans viser under initialene et våpenskjold med en svastika. Noen rent fredsommelig mann har han visst ikke vært. 1640 ble han ilagt en bot på 9 mark sølv fordi han hadde gitt *Lorens Hogsmørk* tre slag med en øks, slik at denne fikk merke etter det. Fem år senere

måtte han også bøte, for «skyssferds motvillighet» da han fjerde juledag ble tilsagt av en standsperson i Drøbak. *Halvor* var vel en eldre mann da han overtok gården, og han døde visstnok allerede 1648. Gårdsbruket synes da å ha kommet endel i forfall. Saga lå øde i flere år, og *Anders*

Lauritzen, som tok over bruken, sies i de nærmeste årene å være forarmet. Gården lå også tildels halvøde. Men *Amund Olsen* ca. 1616—71, som etterfulgte Anders i 1657, fikk den snart opp igjen. Han var trolig Anders's svigersønn, g.m. Olaug Andersdr. d. 1671. Barn: Dorete, Mari, Kari, Birgitte og Anne. Amund var lagrettemann en rekke ganger i 1660-årene. Selv kom han dog også i konflikt med øvrigheten, f. eks. da han 1664 støttet Anders Seiersten med et økseskaft «for brøstet», eller da han et par år etter ble stevnet fordi han nektet å kjøre fogden da denne skulle til Akershus slott. En gang ble han også stevnet for gjeld, men ved skiftet etter ham og hustruen i 1671 var det i behold 65 rd. til deling mellom de fem mindreårige barna. Gården ble overtatt av *Hans*, som var lagrettemann 1674. Men han ble etterfulgt ganske snart av *Amund Gregersen*. Denne var sikkert sønn av Gregers Gundersen Hauger og selv gift med Anne Pedersdr. I 1696 fikk han skjøte av Lorentz Roll på 15 lp. salt, bygselparten i gården. Da han døde tidlig, giftet Anne seg igjen ca. 1700 med *Amund Gundersen* d. 1725, og de fikk barna Ingeborg f. 1701, g.m. Ole Gulbrandsen, Gunder og Anne f. 1711, g.m. Lars Ambjørnsen. Anne Glosli var søster av Ole Pedersen Hauger og Mikkell Granerud. Etter hennes død i 1715 ble Amund gift med Inger Torkildsdr. og hadde i dette ekteskap barna Ole, som kom til Bakker, Torkild f. 1719, Kristoffer f. 1722, og Anne f. 1725. Ved sin død holdt Amund 3 hester, 7 kuer, 10 sauer, 3 griser. Av årets avling var det, i november, i behold 26 tn. havre og 5 tn. rug. Formuen var brutto 288 rd., netto 84 rd. + gården, som ikke ble taksert. Sønnen *Gunder Amundsen* 1705—47 overtok. Han løste etterhvert ut alle sine søskens arveparter og ble eneeier. I 1726 fikk han også kongeskjøte på krongodset i gården, 10 lp. Gunder var g.m. Ingrid, datter av Ansten Haagensen Tomter. Både han og hustruen døde i forholdsvis ung alder. Skiftet ble holdt i mars 1747, og det var da de to umyndige døtrene Anne 1726—66, g.m. Nils Sørensen Glosli, og Ingeborg, g.m. Kristoffer Nilsen Ermesjø, som eide hele gården. Så lenge barna var mindreårige, ble V. Glosli forpaktet bort til *Hans Gjermundsen*, g.m. 1. Anne Kristoffersdr.; barn: Kristoffer, Gunhild, og 2. Marthe Andersdr.; barn: Anders, Johannes, Anne. I 1754 fikk Hans også bygselbrev på Øvre Tomter og drev nok begge gårdene sammen. Men allerede året etter døde han, og gården ble overtatt av *Nils Sørensen*, som var blitt g.m. Anne Gundersdr. Da hennes søster i 1763 ble g.m. Kristoffer Ermesjø, ga denne skjøte til Nils også på den andre halvparten av V. Glosli. Imidlertid måtte han visstnok låne ganske mye for å klare dette kjøpet, og i 1777

makeskiftet han gården med Søndre Roksrud. Han «kan ikke vedblive det store og besværlige jordbrug og kan ikke længer finde regning for mig og mine børn Gunder, Ingeborg og Mette». Han fikk 470 rd. imellom, idet V. Glosli ble takstert til 820 rd. og S. Roksrud til 350. *Johannes Engebretsen* Roksrud giftet seg etter at han kom til *Glosli*, men vi kjenner ikke hans hustrus navn. Han fikk døtrene Abigael f. 1780, og Helene f. 1783. I 1790 ga han skjøte på gården for 1799 rd. til *Anders Hansen Smebøl* 1751—1828, g.m. Anne Johannesdtr. f. ca. 1759. Barn: Sebille, g.m. Abraham Jensen Roksrud, Hans, kom til Huseby, Birthe, Baltzer, Anne Kirstine, Andreas. 1797 solgt han fra for 225 rd. den halvpart av plassen Bråten og Tyskeløkken som lå under Vestre Glosli, og i 1809 ga han skjøte på selve gården for 7000 rd. til skipskaptein *Hans Angell* på N. Belsjø. Selv flyttet Anders til Vestre Huseby. Hans Angel! døde 1815, og sønnen utstedte da skjøte for 24 000 Rbd. NV til *Svend Tollefsen Blixland* fra Hobøl. For å greie den store kjøpesummen måtte han ta et 2. prioritets pantelån hos madame Angell på 5600 Rbd. SV foruten et større førsteprioritetslån. Da skiftet etter fru Angell ble holdt i 1824, viste det seg at *Svend Blixland* bare hadde betalt 300 av de 5600 Rbd. Da han nå ikke greide å innløse obligasjonen, forlangte boet auksjon over gården, og 1825 fikk *Nils Pedersen Waslestad* auksjonsskjøte for 2000 spd. Også han måtte imidlertid låne det meste til kjøpet, og i 1827 solgte han Vestre Glosli til kjøpmann *Fredrik Ring* for samme sum.

Han var født i Drammen 1795 som sønn av byfogd og byskriver på Strømsø Søren Ring, 1756—98. I Drøbak var han dansk visekonsul. *Fredrik Ring* var ellers en ganske original personlighet. Som ung reiste han til Sør-Amerika, og for å lære seg språket godt gikk han inn som novise i et kloster i Buenos Aires. Men da prøveåret var forbi, trådte han ut igjen og fikk jobb i et spansk handelsfirma i Valparaiso i Chile. Her steg han etter hvert i gradene, ble opptatt som kompanjong og tjente seg en ganske stor formue. Det ble fortalt at han vendte hjem med 3—400 000 spd. Også mens han bodde på Glosli, og særlig da han flyttet ned til sin gård i Drøbak, drev han forskjellige forretninger. Men på Glosli sto han selv for gårdsbruket og forlangte også at hans unge hustru, *Dorthe Fischer*, som han selv skulle arbeide i fjøset fra kl. 5,30 om morgenen. I Drøbak førte han et gjestfritt hus og var en kjent skikkelse i byen. Men av og til ble han grepet av sin store lidenskap, å dra på fottur. I årenes løp gjennomtrålet han Europa på kryss og tvers, og alltid til fots. Når vandrelysten grep ham, måtte han avsted, den lille gråklede mannen med

en fez på hodet og bare den aller nødtørftigste bagasje, men med gullpenger innsydd i vesten. Det var kanskje dette som skaffet ham navnet «Gull-Ring». Han var kjent som en skrønemaker av første skuffe, men siden ble det sagt at mye av det han fortalte, og som ble oppfattet som rene fabler, var i full overensstemmelse med virkeligheten. — På toppen av Gloslibakken lot Ring oppføre en etter tidens forhold meget moderne driftsbygning, som ved branntakst 1846 beskrives slik: «En bygning med kjelder, hvis første etage er laave og 2den, tredje og fjerde etage til Heise for at tørre korn. I første etage er mellemvæg af tømmer og danne saaledes fire træskelaaver med indkjørsel i mitten, 29% alen lang, 27% alen bred, 5 alen høi». Taksten var 320 spd. I 1839 foretok han et makeskifte med Hans Hansen på Østre Glosli hvor Ring overdro en hestehage mot å få tillagt Vestre Glosli havnestykket Heerbakken. Her hadde arbeidsmann Olaus (eller Hans) Torgersen bygd seg hus, og Ring ga ham året etter festeseddell på et jordstykke til huset. I 1839 fikk Ring også kjøpt av Jens Pedersen på Øvre Tomter den delen av det såkalte Bekkenstensjordet som i dag utgjør bnr. 5 av Ottarsrud. Men Ring opptok ganske store lån på gården. Således lånte han av sin søster Else Marie Hviid i Christiania 4000 spd. i 1847. Året etter solgte han så V. Glosli samt parten av 0. Tomter for 9000 spd. til sin kones stesønn *Ferdinand Fischer*, som samtidig kjøpte Ottarsrud av Rings bror, og fra denne tid ble Vestre Glosli drevet sammen med Ottarsrud. Fischer og Jens Tomter foretok et nytt makeskifte i 1851, endel av Glosli mot en del av 0. Tomter, men den mest radikale forandring av V. Gloslis areal skjedde i 1892 da Fischers bo lot skille ut og selge for vel 10 000 kr. til Petter Torkildsen på Øvre Tomter bnr. 3, Glosli jordet (4/84). Vestre Glosli hadde dermed opphørt som selvstendig gårdsbruk.

GLOSLIBRATEN

Bnr. 2.

Husmenn.

I 1753 het husmannen her *Lars Jakobsen*. Han ble fulgt av *Jakob Åsmundsen*, som visstnok kom fra Nøstvedtbråten en gang etter 1760. Han var g. 1. gang m. Else Pedersdr. og 2. gang m. Anne Sørensdtr., søster

Gloslibråten

av Nils Sørensen Glosli. I første ekteskap hadde han datteren Anne, g.m. Hans Larsen S. Dammen, og i det andre sønnen Johannes f. ca. 1756. Da Jakob døde 1772, holdt han 1 ku og 1 sau på plassen. Boet hans ble avsluttet med en gjeld på 23 rd.

Brukere.

Hans Olsen Oppegård fikk i 1797 skjøte av Anders Hansen for 225 rd. på den halvdelen av Gloslibråten og Tyskeløkken som lå under Vestre Glosli. I 1806 solgte han dette for 260 rd. til *Torger Hansen* f. 1758. Denne hadde da brukt plassen siden før 1797. Tidligere hadde han vært husmann under Hauger (Haneborg). Han var g.m. Maria Torkildsdtr. d. 1809. Barn: Hans (se Bakken), Nils f. 1792, Maria 1802—41, g.m. Thorer Mikkelsen. Torger kalles 1801 for murmester. Ved hustruens død 1809 hadde han 3 kuer. I 1835 giftet han seg igjen med den 50-årige enken Maren Nilsdtr. Øen fra Drøbak. Plassen overlot han til svigersønnen *Thorer Mikkelsen* Heerbråten f. i Rødnes 1799. I ekteskapet med Maria

hadde han barna Mikael, Martin, Kristian, Anne Kirstine, Maren. Han holdt 3 kuer og 3 sauer her i 1841, og i 1865 sådde han 1 tn. havre, $\frac{1}{2}$ tn. bygg og satte 5 tn. poteter. Ved skiftet etter Maria var formuen brutto 302, netto 139 spd. Gloslibråten ble taksert til 260 spd. Thorer ble g. 2. gang med Lovise Pedersdr. fra Ås f. 1801. Barn: Lorentz. Lovise døde 1869. Med beite- og brenselsretten i V. Gloslis skog ble eiendommen da taksert til 480 spd. Men boet var likevel fallitt. Gloslibråten ble deretter kjøpt av Ferdinand Fischer på Ottarsrud. Skylda var på denne tid $\frac{1}{43}$ mark. Etter Fischers død lot hans bo utskille bnr. 4 (0/82), og dette ble sammen med bnr. 5 (0/04) solgt i 1892 til *Olaus Olsen Revhaug*. Navnet skrev seg fra Revhaug i Vestby, der han hadde arbeidet i mange år hos Johan Kaspersen Heer. I 1911 fikk Olaus Olsen også skjøte på bnr. 4 av 0. Glosli ($\frac{1}{26}$) fra Lauritz Karlsen Solbergs dødsbo, og endelig fikk han kjøpt Bråteløkken, 0. Glosli bnr. 7 (0/12) av Petter Tomter. Dermed var Gloslibråten samlet. Hans enke Anna Olsen skjøtet i 1939 til sønnen *Otto Olsen Bråthen* 1907—43 g.m. Else Marie Melby. Før krigen drev Bråthen melkeproduksjon og endel jordbærdyrking. Nå drives ikke selvstendig gårdsbruk. Jordveien er på 60 mål, skogen på 150 mål, hvorav halvparten produktiv.

BAKKEN

Hans Torgersen 1791—1853, eldste sønn av Torger Hansen Gloslibråten, bygde seg hus ved Heerbakken, og i 1840 fikk han festeseddel på et stykke jord rundt huset av Fredrik Ring. Han var g.m. Kirsti Knutsdr. d. 1857, og hadde barna Torkild, Inger, g.m. Gabriel Eriksen i Hurum, Marthe g.m. Johannes Knudsen, Kristiania. Ved skiftet etter ham var det takst på 1 stuebygning med stue, kjøkken og kammer med kakkellovn, 1 uthusbygning med fjøs og lade «samt et locum bygget særskilt», tilsammen 80 spd. Etter morens død overtok *Torkild Hansen* plassen, men han solgte snart etter husene til *Ole Hansen Formandsbråten*. Ikke lenge etter overdro imidlertid også han, til *Gulbrand Andersen* f. i Nes 1809, g.m. Karen Eriksdr. fra Kråkstad f. 1822. Han var smed, og stedet kalles nå Smedbakken.

Glosli

MATRIKKELGÅRDEN ØSTRE GLOSLI

Gnr. 22.

Østre Glosli var fullgård 1577. 1648 og senere var skylda 1 skpd. tunge. Kvegskatt 1657 av 2 hester, 7 fe, 9 sauer, 2 griser. Tiende 1661 av iy_2 tn. havre, 1666 av 15 tn. havre, 3% tn. blandkorn og x_2 tn. ^{ms}< 1705 av 20 tn. havre og iy_2 tn. bl.k. 1723: Matr.nr. 144. Måtelig god jord. Skog til gjerdefang og brensel. Skylda foreslås redusert med 2 lp. tunge. 1802: Skog til brensel og litt smålast. Ingen endring i skylda. 1819: God jord, men «stor Andel af en Myse, som ei uden særdeles bekostning kan udtappes». 1838: Nytt matr.nr. 29. Ny skyld 5 dir. 4 ort 3 skil. 1866: 241 mål åker og dyrket eng på leir-, sand- og myrjord. Ca. 123 mål utmerket og fullt tilstrekkelig skoghavn ca. $y\%$ mil fra gården. Ca. 870 mål «noenlunde almindelig» skog. Lettbrukt, alminnelig godt dyrket.

Offisielle oppgaver over husdyrhold, utsæd og kornavling.

År	Hester	Kuer og ungdyr	Sauer	Utsæd tn.	Avling tn.
1661	2 5	2	6	$iy\%$	iy_2
1723	2	7	8	10%	33%
1802	2	7	6	9	
1866	3	7	2	6	'r ø - 82

Høyavlingen 1723 oppgitt til 20 lass, 1866 til 150 skpd.

Husdyr og utsæd (i tn.) av alle slag i 1866.

Hester	Storfe	Sauer	Griser	Hvete	Rug	Bygg	Havre	Poteter
3	9	6	i	y_2	y_4	iy_2	i	$i6$

Eiere 0. Glosli.

Mariakirkens prosti eide hele gården 1542. Dette kan tyde på at også Østre Glosli var klostergods før reformasjonen, selv om vi ikke har bevart noe brev om det. Ved makeskifte 1628 mellom Hartvig Huitfeldt, som var forlenet med prostigodset, og kronen ga stattholder Jens Juel skjøte på endel geistlig gods i Rakkestad til Huitfeldt mot at Verne kloster fikk bl. a. 0. Glosli. Som forleningsgods lå gården siden under legen Mester Ambrosius Rhodius, inntil han ble fengslet 1661. Da ble gården solgt til borgermester Nils Lauritzen, hvis arvinger overdro den til assessor Niels Toller. Han var sønn av den rike Christiania-borgermesteren av samme navn. Enken madame Kirsten Toller eide ennå i 1696, men ganske snart etter gikk den over til generalltn. Casper Herman Hausmann, som ble gift med Tollers datter Karen. Deres datter Karen Hausmann giftet seg med generalmajor Friderich Christopher von Cicignon, og hans sønn og arving generalmajor Ulrich Friderich von Cicignon solgte i 1756 til brukeren Hans Eriksen for 580 rd.

Brukere.

Håken brukte fra senest 1557 til midt i 1590-årene, da han ble avløst av *Hans*. Kort før 1608 overtok *Klaus*. Han var fra V. Skoftestad og

hadde brukt denne gården i 40 år før han flyttet til Glosli. Allerede Håken hadde en flomsag i drift i Gloslibekken, og Klaus utnyttet denne ganske sterkt. Saga lå i den andre fossen fra sjøen. Denne sagdriften gjorde vel at selve gardsstellet ofte ble noe forsømt, men den skaffet utvilsomt bøndene en pen ekstrainntekt. Sønnen *Torsten Klausen* f. ca. 1584, overtok bruken fra 1628. Også han drev sagbruket og solgte mye bord til hollenderne. Men omkring 1640 ble forholdene vanskeligere, og 1642 frasa han seg offentlig saga, da han «i denne besværlige tid ikke kan betale sine skatter og avgifter av den». Fra ca. 1657 overlot Torsten halve gården til sønnen *Klaus Torstensen* f. ca. 1634, og fra 1660-årene var det nok Klaus som sto for gårdsdriften, selv om Torsten bodde her ennå i 1678. I 1666 ble Klaus tiltalt for å ha forsømt sin vakt da vedvarden på toppen av Håøya brant ned. Han unnskyldte seg med at han hadde ingen hjelp på gården og måtte sende sin far i stedet, Torsten Glosli, som var en gammel «bedagit» mann med trefot, — «han går på tre ben».

Østre Glosli kom nå etterhvert sørgelig i forfall, og 1669 måtte Klaus forlate gården da han ikke lenger greide å betale sine avgifter. Eierne Niels Toller bygslet den til *Jens Jensen* på Husvik, og denne drev den med hjelp av Klaus og av Simen Holt. Men i 1675 ville han ikke mer. Samtidig ble han stevnet av eierens fullmektig Børge Pedersen, som forlangte besiktigelse. Husene var da i en bedrøvelig forfatning: Stuebygningen måtte repareres med 200 bord på tre sider og 1 favn spon på taket. Ladene var «brøstfeldige», den ene ganske råttent og måtte nybygges, den andre måtte ha en større utbedring på taket. Skykuene trengte utbedring med takspan, og en av dem måtte tas ned. Det måtte bygges ny stall, den gamle var helt nedratnet og ubrukelig. Størhuset var også råttent, nytt måtte bygges. Det samme gjaldt en kornbod. Fjøset var forbedret, men manglet innredning. En kjone var blitt borte, den hadde brent ned før Jens Jensen overtok gården. Skigardene trengte en grundig fornyelse. Endelig skulle det være en stuebygning til her, men av den sto bare murkjelleren tilbake. Naboene fortalte at den hadde vært i så elendig forfatning at ingen turde ligge i den når det blåste. Til sist hadde den falt ned av seg selv. Hva skogen angikk, hadde Jens Jensen ikke hogd der. Enden på saken ble at Jens ble dømt til å betale en åbot på hele 94 rd. Etter dette vil nok gården bli liggende øde, spådde han.

Så galt gikk det dog ikke. Toller fikk bygslet den bort, først til *Anders Pedersen*, som flyttet til Ottarsrud ca. 1690, dernest til *Nils Madsen*, sønn

av Mads Sørensen Ottarsrud. Han hadde det også trangt økonomisk. Da han måtte kjøpe korn, eide han ikke rede penger og måtte betale med tømmer av sin kvote i sameieskogen. Et par ganger ble han også stevnet for gjeld. I 1701 måtte både Nils og hans far bøte for slagsmål i Drøbak på «en hellig dag, da enhuer er pliktig, lige så vel den tid som andre dage, at frøgte Gud och leffue schichelig, og iche saaledes som skeed, lade sig befinde i fylleri og anden uteckelighed, men heller anvende de penger til skattemis betalling».

Ved århundreskiftet eller kort etter fikk Nils en medbruker, *Rasmus Olsen*, g.m. Gunhild, og 1716 oppgir fogden Hans Bang at Rasmus er enebruker. Imidlertid døde eller oppga han bruken ca. 1720. Dette året fikk *Erik Amundsen*, g.m. Jøran Nilsdtr. — sannsynligvis datter av Nils Madsen — bygselseddel på hele Østre Glosli, foruten på halvparten av Lille Glosli eller Ødegården, som han hadde bygslet tidligere. Eriks og Jørans barn var Marthe f. 1714, g.m. Gunder Jonsen Grønsand, Thore, g.m. Søren Olsen Håøya, Hans (se nedenfor). På samme tid tok Rasmus Olsens svigersønn *Søren Nilsen*, g.m. Gunhild Rasmusdtr., i bygsel den andre halvparten av Lille Glosli og fikk også snart Eriks halvpart samt en impart av O. Glosli, slik at de hadde hvert sitt bruk på 15 lp.t. Søren og Gunhild hadde barna Nils f. 1723 og Arne f. 1719. Både Erik og Søren døde 1728. Deres besetninger var omtrent like: 1 hest, 5 kuer, 5-7 sauer, 1 gris, samt 1 okse hos Erik. Hans formue var brutto 57 rd., netto 16 rd., mens Sørens bo var på brutto 45 rd., netto 29 rd. Jøran Nilsdtr. giftet seg igjen med *Siver Thoresen*, og han overtok bruken av hele O. Glosli. 1746 døde han, 62 år gammel. Det var ikke barn i dette ekteskapet, men Jøran fortsatte gårdsdriften med hjelp av sin sønn *Hans Eriksen* ca. 1726—1773. I 1756 fikk han skjøte av Ulrik Friderich von Cicignon for 580 rd. Moren sluttet da fledføringskontrakt med ham; hun «indgiver sig til sin kjære søn Hans Eriksen, østre Glosli, med de faa og ringe løse effecter . . .» Av en eller annen grunn — muligens ble gårdkjøpet for tungt for ham — oppga Hans Glosli i 1761, og flyttet til Storsand og deretter til Heer, som han dels arvet med sin hustru, dels kjøpte, og *Ole Jakobsen* fikk auk-sjonsskjøte for 538 rd. Han og hans hustru Ambjørg hadde ingen barn, og allerede 1763 solgte han for 548 rd. til *Ole Mathisen* ca. 1723—1806, som hadde brukt V. Huseby noen år. Han var g.m. Kari Jonsdtr. 1720—1808. Barn: Maria, g.m. Johannes Knardal, Else f. 1765, Johannes, Hans. Ole brukte selv hele gården til 1770. Da ga han eldste sønn *Johannes Olsen* 1751—73 skjøte på halvparten, 10 lp. Men da Johannes døde allerede et

par år etter, tok han den foreløpig selv i bruk igjen. 1808 var han blitt for gammel til å drive lenger og skjøtet hele Østre Glosli til sin yngste sønn *Hans Olsen Oppegård* mot livøre for seg og hustruen. Hans var en uvanlig dyktig bonde, som hadde et gårdsbruk på nærmere 500 mål innmark, idet han drev hele Oppegård og 0. Glosli som en bruksenhet inntil 1822, da han overdro Glosli for 800 spd. til sønnen *Hans Hansen* 1793—1876. Denne var g.m. Berthe Torgersdr. Digerud 1795—1871. Barn: Hans Tomter, Johan Tverkjegla, Andreas Holtbråten, Ole d. 1845, Anne Kirstine, g.m. Hans Andersen N. Huseby, Berthe Helene, g.m. Andreas Abrahamsen Ermesjø. 1825 ga han Lars Henriksen tillatelse til å bygge en stue med 4 laft på Gylte, og tre år etter lot han Johannes Thoresen Gylte få grunnseddel for 4 spd. årlig på grunnen rundt husene. 1834 solgte han til broren Kasper Heer en liten parsell på 9 mål eller 10/127 lp. t. for 50 spd. Det var den lille skogkledde havnegangen Steinbråten som støtte til Heers innmark. 1864 ga han også grunnseddel til Amund Johannessen i Bukta mot 4 spd. årlig avgift. Ved makeskifte med Fredrik Ring i 1839 fikk Hans et stykke av Vestre Gloslis innmark mot å overlate Ring havnehagen Heerbakken. I 1823 solgte Hans Glosli to strandtomter «nord i Husvig-Bugten» for 40 spd. til kjøpmann Johan M. Burchardt. De ble skyldsatt i 1842 for tilsammen 7 skilling. Senere ble de kalt «Rolighed» og eides av bl. a. statsråd Bretteville fra 1857. Ved skiftet etter Berthe 1871 ville Hans overlate gården. Taksten ble 8650 spd. Det var den avdøde Ole Hansens sønn *Mikael Anton Olsen Lie* som løste Glosli, men da han bodde i Oslo, der han var postbud, forpaktet han bort gården til farbroren Johan Tverkjegla for 181 sp. årlig avgift. Allerede i oktober 1872 skjøtet imidlertid Mikael Lie til farbroren *Hans Hansen* på 0. Tomter 1829—97 for 3800 spd. Hans var g.m. Helene Andersdr. Huseby 1824—1891. Barn: Herman Ødemark f. 1855, Ole Anton, Hanna, g.m. Johan Horgen, Betty, g.m. Petter Tomter, Maren, g.m. Karl Johansen Oppegård, Helga g.m. Ole Fosterud, Oslo, Amalie, g.m. Anton Abrahamsen Ermesjø, Oslo. Hans Hansen ble g. 2. gang m. Sofie Svendsdr. Nord-Dal 1859—1934. De hadde barna Sigvard (Sigurd), Olga, Borghild og Hans, som ble født etter farens død. I 1879 ga han husmannsfeste på Kastet til Samuel Randin Andreassen mot 12 kr. + 1 arbeidsdag årlig. Gloslibråten (bnr. 4) lot han skyldsette og solgte den i 1892. Gylteholmen (bnr. 5, 0/58) avhendet han i 1893 til Karl Samuelsen, Gylte (bnr. 6, 0/32) i 1894 til Anton Samuelsen, Bråteløkken (bnr. 12, 0/12) s. å. til Olaus Gloslibråten og bnr. 8 (0/31) til Staten (militæretaten) i 1894. Hans Glosli var

en dyktig gårdbruker, men etterhvert kom han i økonomiske vanskeligheter. Han bygde om den gamle hovedbygningen i 1884. Ved skiftet etter ham 1897 ble gården taksert til kr. 28 000. Da eldste sønn Herman Hansen ikke ønsket å bruke sin løsningsrett, ble Glosli overdratt i 1898 til svigersønnen *Petter Torkildsen Tomter* for kr. 26 500. Året etter lot han utskille bnr. 9, Høyas (0/11), til enken Sofie Svendsdtr. Glosli. Det er den gamle husmannsplassen Risterhytta. Av andre parseller som han solgte fra, kan nevnes bnr. 11, Laget (0/24), til Gustav Andersen og bnr. 12, Kastet (0/10), til Samuel Samuelsen. På Glosli drenerte han innmarka. I 1910 overdro han gården til eldste sønn *Harald Torvald Thomter* 7879—1943, g.m. Inga Josefine Thirud 1874—1953. Barn: Ingeborg Hildora f. 1904, g.m. Olaf Grimholt, Eima Elise Marie f. 1905, g.m. Arne Oppegård, Rolf Petter (se nedenfor), Solveig Kristine f. 1913, g.m. Leif Bentson Smestad på Smedsrud i Vestby. Harald Tomter fortsatte farens arbeid med å drive gården frem til et høyt nivå. Han oppførte ny uthusbygning og drengestue. I den vestligste del av skogen, ut mot fjorden, begynte han utparselleringen av bygselptomter for sommerhytter. Fra 1927 forpaktet han også det meste av innmarka på Ødegården, og dette forhold fortsetter med *Rolf Tomter* f. 1910, som overtok driften i 1934 og kjøpte gården 1946. Han er g.m. Solveig Anette Larsen f. 1912. Barn: Harald Jakob f. 1935, g.m. Helga Marie Hagelund f. 1936, Leif Thorvald f. 1944, Solfrid Elisabeth f. 1947. I 1952 foretok Rolf Tomter en omfattende restaurering av hovedbygningen. Sønnen Harald Jakob har overtatt forpaktningen av gården fra 1964.

MATRIKKELGÅRDEN LILLE GLOS LI (ØDEGÅRDEN)

Gnr. 23.

Glosli lille var ødegård 1661 og lå da øde, ingen hus, ingen aker i bruk. 1664 og senere var skylda y_2 skpd. tunge. 1692: Ligger øde. 1705 tiende av iy_2 tn. havre og y_5 tn. blandkorn. 1723: [Matr.nr. 185. Ikke nevnt i matrikkelutkastet.] 1802: Jordveien til «denne i sig selw ubetydelige Ejendom», som «liger aldeles sudlendt og for en Deel bestaar af Myhr, er i Almindelighed udsat for Bederwelse af Frost og Kulde». Besetning 1 hest og 2—3 fe. Utsæd 3—4 tn. 1819 angis jorda som «taale-

Ødegården og Nordre Roksrud, bnr. 2

lig». 1838: Nytt matr.nr. 30. Ny skyld 1 dir. 3 ort 17. skil. 1866: 62 mål åker og dyrket eng på leir- og sandjord. Ca 70 mål meget bevokset alminnelig god skog, men mindre tilstrekkelig skoghavn som ligger $\frac{1}{8}$ mil fra gården. Ca. 135 mål mindre god skog. Lettbrukt, alminnelig godt dyrket. Kornavling: 29% tn. Høyavling: 30 skpd.

Husdyr og utsæd (i tn.) av alle slag i 1866.

Hester	Storfe	Sauer	Griser	Hvete	Rug	Bygg	Havre	Poteter
1	3	0	0	VA	✕	%	3	5

Eiere Lille Glosli.

Gården ble tatt opp av øde av brukerne på Østre Glosli, og på 1500- og første halvdel av 1600-tallet regnes disse som eiere også av «Glosli ødegård» (10 lp. t), som de betalte odelsskatt av ihvertfall til og med 1639. Men ikke mange årene etter kom gården i den rike toldereren Morten

Lauritzens eie. Han eide den enda i 1675, men solgte deretter til Niels Toller d. y., og dennes enke oppføres som eier 1692 og 1696. Tollers datter Anna Cathrine ble g.m. generalløytnant Ernst Tritzschler, og 1716 sies gården å være i hans eie. Imidlertid hadde han visstnok solgt den noen år tidligere til Hans Pedersen Bærø i Hølen, for da denne i mars 1710 som verge for broren Jens's barn ga sikkerhet for arvemidlenes forvaltning med en pantobligasjon i sitt gods, nevnes Lille Glosli ødegård blant dette. Fra Hans Bærø gikk gården over til brorsønnen Søren Jensen Bærø, kjøpmann i Drøbak, som solgte den 1733 til brukeren Arnt Nilsen.

Brukere.

Ennå i 1661 var det hverken hus eller dyrket aker på Lille Glosli, bare eng. Men ved nyttår 1665 må det være bygd nye hus, for da bodde det en husmann her, *Erik Næresen* f. ca. 1634. Året etter lot eieren Morten Lauritzen kunngjøre på tinget at hvem som ville, kunne ta gården i bruk mot bare å utrede landskyld og skatt, men ingen var «begierendis, hvortill ingen vill lade sig beqvenne». Trolig ble gården fremdeles liggende øde noen år. I 1675 ville Morten Lauritzen ha skylda satt ned til iy_2 lp. Han påsto at endel av Lille Gloslis areal var blitt lagt til Oppegård i den tid den var et underbruk under denne gården. Denne påstanden ble dog ikke tatt til følge, og skylda fortsatte å være 10 lp. t. Ikke så lenge etter ble Lille Glosli bygslet til *Nils Tor sen*, som brukte til 1690, da han flyttet til en plass under Holt. Hans etterfølger var *Nils Gregersen*, kanskje en sønn av Gregers Hauger og bror av Amund Gregersen Vestre Glosli. Nils hadde gården til 1697. Han var g.m. Karen, enke etter Tallak Jord, og etter denne måtte Nils overta endel gjeld, som han etter beste evne forsøkte å betale, bl. a. ved å levere tømmer, som han delvis kjørte «til byen». Kontantene var nok ikke så lette å skaffe. I 1696 skyldte han 5 rd. i bygselpenger og erklærte at han ville «stræbe til dess betaling». På grunn av høy alder eller sykdom greide imidlertid ikke Nils sine forpliktelser — det var Karen som måtte overta arbeidet for livsoppholdet — og allerede i september samme året utstedte madame Toller bygselbrev til *Kristen Gregersen* på hele Lille Glosli. Kristen Ødegården, som han kalles, brukte ennå 1707, men ble kort etter avløst av *Nils Nilsen*, som bodde her inntil *Søren Nilsen* overtok noe før 1720 (se Østre Glosli). Da Søren døde 1728, gikk bruken over til *Arnt Nilsen*. I 1733 fikk han skjøte på Lille Glosli av Søren Jensen Bærø. Arnt var g. m. Margrethe Iversdtr. og hadde dat-

teren Marthe. Annen gang ble han g. m. Kari Kroksdtr., som var enke etter Jon Hansen, visstnok fra Hurum, bror av Ole Hansen Holtvedt. Hennes barn med Jon var Hans f. ca. 1793, Peder (se nedenfor), Krok (do.), Karen, g.m. Engebret Larsen Årosstranden, Marie f. ca. 1716. Både Arnt og Kari døde 1737. Skiftet etter dem viste jevnt gode kår, 367 rd. brutto formue, 210 rd. netto. Ved løsøreauksjonen nevnes bl. a. to hamrede engelske fat, 7 nye tinntallerkener, forskjellige kobbergjenstander for vel 6 rd., et stekespidd med bukk, tre kister, bl. a. en sortmalt eikekiste med tre jernband rundt og dobbelt lås, mange fiskefjerdinger, en svensk hodepute, en gammel slitt og fillet dragonkappe, 15 mark hampegarn, 2 pund og 4 mark heste- og geitehår spundet til kjoneklede, 10 rå saueskind, 8 mark heglet lin, 1 kvinnesadel. Besetningen besto av 1 hest, 4 kuer og 1 oksekalv, 5 voksne sauer, 8 lam og 1 saubukk, 1 sortflekkt galte. — Stesønnen *Peder Jonsen* overtok gården, men måtte love å flytte dersom Martha Arntsdtr. skulle bli gift og ønsket å ta den i bruk. Hun døde imidlertid vistnok snart etter, og det ble *Krok Jensen* som fikk kjøpt sine medarvinger parter og ble eneeier. Allerede 1741 solgte han og hans hustru Martha Andersdtr. for 219 rd. til *Jørgen Andersen*. Men han greide ikke å beholde gården, og 1743 fikk *Ole Pedersen Hauger* auksjonsskjøte. Etter et par år bygslet han til broren Peder, men i 1754 solgte han Lille Glosli for 200 rd. til *Peder Kristensen*. Denne var g. 1. gang m. Karen Halvorsdtr. 1731—62. Barn: Kristen, Sissel. Ved skiftet etter Karen ble det registrert en besetning på 1 hest, 5 kuer og 13 sauer. Blant løsøret var «een røed persiansk damaskes trøje, en fløiels lue med sølv snorer, en fløyels pande pude, alt nedlagt i een kiste». Formue: brutto 329 rd., netto 73 rd. Året etter ble Peder g.m. Anne Aslaksdtr. Han døde ca. 1777. Sønnen *Kristen Pedersen* f. 1757, g.m. Abigael Olsdtr. Sneis, ble eneeier 1779. To år senere solgte han fra en «uteng» som kaltes Monsrud for 40 rd. til *Jørgen Jonsen*. Det var det nåværende bnr. 3 under Oppegård. Samtidig utvidet han selve gårdsbruket sitt kraftig, idet han kjøpte den østre halvparten av Østre Oppegård (se der) for 225 rd. Men dette løftet ble visstnok for tungt. Allerede 1784 solgte han parten av Oppegård til Hans Olsen, og straks etter også Lille Glosli til *Kristoffer Hansen Oppegård*, som dog overdro samme året til *Nils Sørensen* fra Søndre Roksrud for 510 rd. Tidligere hadde jo Nils brukt Vestre Glosli i 22 år og Roksrud i 7 år. Nå brukte han Ødegården i 8 år før han solgte den 1792 til *Morten Nilsen* for 600 rd. Gården fortsatte å gå i handelen. 1800 kjøpte Morten Nilsen for 690 rd. til *Ole Simensen* Stubberud f. ca.

1771, g.m. Inger Hansdtr. Barn: Hans f. 1800. Ole drev til 1805, da han solgte for 800 rd. til *Kristoffer Olsen* 1747—1826, som flyttet hit fra Nedre Tomter. Han var g.m. Kirsten Engebretsdtr. Roksrud 1748—1822. Barn: Ole Tomter, Maria, g.m. Johannes Pedersen Rød, Mari, g.m. klokker J. Andersen, Engebret, Marthe, g.m. Kristoffer Naverud. Da Kirsten døde 1822, ble man enig om at Engebret skulle overdras gården for 600 spd. mot at han sørget for sin far. Kristoffer ønsket ellers at døtrene skulle arve likt med sønnene, og disse hadde ingen innvending mot denne ordning. Blant løvsøret nevnes en fønnekurv verd 12 skilling. Den er sannsynligvis identisk med den kunstferdig flettede kurv fra 1790 som ennå finnes på Ødegården. Bruttoformuen var 1082 spd., netto 983 spd. *Engebret Kristoffersen* 1786—1875 (?) drev Ødegården i en menneskealder. Han var g.m. Sybille Samuelsdtr. Holstad f. 1795. Barn: Anne Kirstine f. 1828, g.m. snekker Halvor K. Salseng i Askim. Hans (se nedenfor), Samuel f. 1834, Johan Anton 1836—90. I 1862 ga Engebret i likhet med de andre eierne av Oppegårdstjernet forpaktningsskontrakt for 50 år til Søren A. Parr, som skulle ha enerett til isdrift der mot 200 spd. årlig avgift. Engebret hadde branntakst på Ødegården i 1845, og da var det følgende hus her: En to-etasjes hovedbygning, 13 x 12 x 7 alen, stolpebod, ladebygning med 1 låve, 2 lader, 2 skykuer og stall, fjøsbygning, grisehus, vognskur. Samlet takst var 530 spd. I 1849 var det kommet til en ny skykue og et vedskjul, forøvrig var det den samme bebyggelse da og i 1854. I september 1875 ga Engebrets arvinger skjøte til *Hans Christian Engebretsen* 1830—1909 for 1950 spd. Han brukte gården til sin død. Det var han som, med materialer fra sin egen skog, bygde alle de nåværende hus. Først uthusbygningen i 1887, deretter bryggerhus, vedskjul og stabbur ca. 1900. Det siste ble tatt ned og solgt til Asker 1955. Hovedbygningen ble reist 1904. Den avløste den som var påbygd av Engebret Kristoffersen, og som da den ble tatt ned, var over 200 år gammel, sannsynligvis den første på gården i nyere tid. Hans Engebretsen var g. 1. gang m. sin kusine Anne Mathea Samuelsdtr. d. 1865, barn: Søren Edvard d. 1899, Grethe Sophie d. 1928; g. 2. gang m. Maren Hansdtr. Hunes fra Enebakneset 1844-1927, barn: Haakon. Etter farens død fortsatte *Haakon Ødegaarden* d. 1964 gårdsdriften til 1927. Fra da har innmarka vært forpaktet av Harald og Rolf Tomter på Glosli (ca. 40 mål) og av Ragnvald Thirud (ca. 20 mål). Haakon Ødegaarden var kasserer i Frogn sparebank fra 1927 til 1958. Gården testamenterte han til Follo museums- og historielag.

Tidligere plasser under Glosli.

Roligheten ved grensen mot Drøbak var en liten plass der *Ole Nilsen* bodde ved midten av 1700-tallet. Hans kone *Kirsten Torgersdtr.* døde her 1764. Bebyggelsen besto da av 1 stue med kjøkken, 1 låve og fjøs samt en liten sjøbod og et vedskjul, alt med bakhuntak. Det hele ble taksert til 14 rd. *Lars Svendsen* fikk auksjonsskjøte på husene 1768; da var det en stue med skorstein og kove samt et gammelt bryggerhus. Antagelig har det bodd flere familier her, for 1769 var det skifte etter *Ole Olsen* og hustru *Elisabeth Maria Andersdtr.* De hadde sønnen *Lars* f. 1765. *Engbret Iversen*, f. ca. 1749, var husmann med jord her 1801. G.m. *Inger Torgersdtr.*, f. ca. 1750.

Gylte ved innløpet til Hallangspollen. *Gregers Gundersen Gylte* sies 1737 å ha 9 rd. til gode av *Ole*, bror av *Siver Toresen Glosli*. Men 1762 er han «fattig». *Jakob Hansen*, f. ca. 1748, kalles innrullert matros og husmann med jord i plassen *Gylte* 1801. G.m. *Kari Nilsdtr.*; barn: *Hans*. I 1825 fikk *Lars Henriksen* tillatelse av *Hans Glosli* til å bygge en firelaftet stue her. Denne kjøpte *Johannes Thoresen* f. 1800 et par år senere, og 1828 fikk han grunnseddel av *Hans Glosli*. Han var båtbygger. G.m. *Abigael Andreasdtr.* 1860 avsto han den søndre del av huset, nemlig 1 stue og to kjøkken samt et skur, til *Samuel Hansen*, mot selv å få bruksrett til det ene kjøkkenet for resten av sin og hustruens levetid. *Samuel* var fisker f. 1826, sønn av snekker *Hans Larsen* på *Holmen* under *Ottarsrud*. Hans kone *Kistine Kristiansdtr.* var fra *Trøgstad*. Barn: *Hans* f. 1856, *Sofie* f. 1858, *Karl*, *Anton*. 1894 ble han selveier, idet han fikk kjøte på bnr. 5 *Gylteholmen* og bnr. 6 *Gylte* for kr. 4 500, med havnerett i Østre *Gloslis* skog. Sønnen *Karl Samuelsen* f. 1863, og hustru *Julie* overtok etter farens død 1898 bnr. 5 *Gylteholmen* for kr. 3000, samt rettighet for bnr. 6 til festigheter for to jakter. 1921 solgte *Karl Samuelsen*s bo for kr. 25 000 til *Erling Sørensen*. Broren *Anton Samuelsen* overtok bnr. 6 *Gylte*. *Gerda Samuelsen Gylte* ga kjøte til arkitekt *W. Meyer* i 1932.

Bukta. *Kjell Mogensen*, f. 1715, flyttet hit som husmann da han måtte selge *N. Kykkelsrud* i 1754. Han hadde sønnene *Mogens* og *Mats*. — I 1845 var det skifte etter *Johannes Amundsen*, g.m. *Ellen Margrethe Kristoffersdtr.* Barn: *Amund*, *Maren* f. ca. 1827. *Johannes* var fra *Verpen* i *Hurum*. Han var matros og førte tilsyn med endel fartøyer. Husene besto av en stue med kammers og kjøkken samt en liten stue oppført av

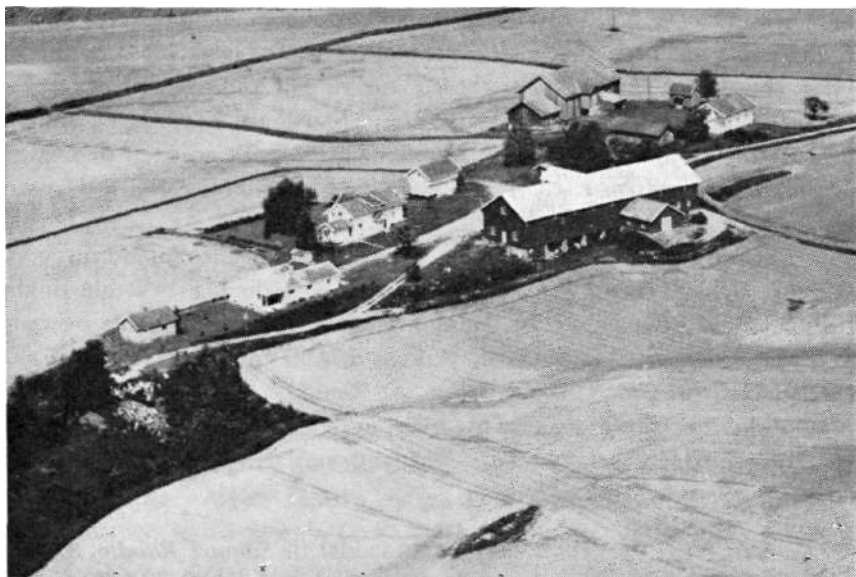
bindingsverk. De ble taksert til 180 spd. Sønnen *Amund Johannessen* f. 1820, overtok både stedet (grunnseddel fra Hans Glosli 1864) og farens yrke. Han kalles skipsvokter i 1865. G.m. Maren Andreassen f. ca. 1825. Barn: Julius, Emma, Kristian, Karl Alfred, Martinius, Karoline og Anton. I 1897 solgte Amund husene og forpaktningsretten til grunnen til sønnen *Martinius Amundsen*, f. ca. 1862. Han var g.m. Nikoline Marie Hansen fra Slitu i Eidsberg. Barn: Margit, g.m. Karl Johansen, Ås, Dagny, Fritz, g.m. Randi Randin, Harald, Thora, g.m. Gunnar Knutsen, Gudrun, g.m. Richard Bøhler, Aagot, g.m. Bjarne Winge, og Erling. I 1932 ble Bukta fraskilt Glosli etter skjøte fra Harald Tomter. Eiendommen ble overtatt av *Fritz Amundsen*. Barn: Arild Alfred, d. som barn, Ingrid, g.m. Emil Moller, Gunvor, g.m. Torbjørn Olsen, og Roald.

Oppsitterne på de såkalte plassene langs sjøen var ikke husmenn i vanlig forstand. De betalte nok grunnavgift, men hadde så vidt en kan se, ikke noe pliktarbeid på gården.

Kastet. I 1879 ga Hans Glosli festeseddel til *Samuel Randin Andreassen* for 12 kr. avgift + 1 arbeidsdag i året. Senere, i 1902, fikk han imidlertid kjøpt plassen. Det var egentlig en velteplass for tømmer — derav navnet —, og da Samuel Randin Andreassen overtok, var marken dekket av et tykt lag bark, som nå er blitt til god moldjord. Han var g.m. Julie Abrahamsen fra Kleiva. Barn: Sigurd, Betty, Ingvald og *Alfred Randin*. G.m. Sara Messel fra Arendal. Alfred Randin drev atskillig fiske og handlet med fisk oppover i bygda. I Drøbak startet han fiskeforretning. Barn: Randi, g.m. Fritz Amundsen i Bukta, Rolf, Ingrid, g.m. Trond Larsen, Olaf, hovmester på Grand hotell i Oslo, og Håkon, fiskehandler i Drøbak. Alfred Randin overdro Kastet i 1928 til *Victor Ener sen*, d. 1939, hvis enke Esther Enersen skjøtet i 1952 til sønnen *Rolf Ener sen*.

Roksrud

Roksrud ligger sentralt i Midtbygda. Lendet er stort sett slett, med svak helling mot sør, jordsmonnet leirblandet moldjord samt endel myrjord i området ned mot Storgrava. Husene ligger 80—90 m. o. h. Grensene går i sør langs Storgrava mot Berg, Ermesjø og Kykkelsrud, i vest mot Glosli og Ødegården, i nord mot Huseby og i øst mot Rød.

Søndre og Nordre Roksrud, bnr. 1

Gården er ryddet i tidlig kristen tid. Navnet var opprinnelig *Rolf sr ud*, av mannsnavnet *Rolfr* og *rud*. I første halvpart av 1400-tallet var det to bruk på Roksrud, men senest omkring 1600 var gården samlet igjen. Den første deling i nyere tid fant sted i 1775, i et søndre og et nordre bruk. I 1833 ble så det nordre bruket delt i to like store parter, Nordre og Mellom-Roksrud, bnr. 1 og 2. Noen få år etter, i 1836, ble også det søndre bruket delt i to, bnr. 3 og 4, men disse partene ble igjen slått sammen til én bruksenhet i 1878, Søndre Roksrud. Fra Mellom-Roksrud, bnr. 2, ble bnr. 5 utskilt i 1913 og tillagt Søndre Rød. Samtidig ble imidlertid endel av Bilit, gnr. 30, bnr. 1, slått sammen med bnr. 2 av Roksrud.

Hovedbygningen på bnr. 1 er bygd i flere etapper; den sørlige delen er eldst. Etter delingen i 1833 hadde Nord- og Mellom-Roksrud felles uthusbygning med fjøs og stall i hver sin ende. Men denne fellesbygningen brant ned visstnok i 1890-årene, og egen uthusbygning ble da reist. Den ble imidlertid for liten og revet i 1903, og den nåværende reist på samme tomten samme året. Fjøset er dog noe eldre. Bryggerhuset med vogn- og vedskjul er fra 1890-årene. Stabburet fra ca. 1870 er flyttet fra den opprinnelige tomten sør-vest for hovedbygningen. En gammel kjone sto nord

for husene ved den nåværende gårdsveien. Den ble tatt ned ca. 1890. — På bnr. 2 er hovedbygningen reist 1900, fjøset og låven 1931 og 1936, bryggerhuset 1946 og vognskjulet 1950. — På bnr. 3—4 er hovedbygningen gammel. Også her er den søndre delen eldst. Halvparten av huset ble, trolig i 1836, flyttet ca. 200 m. i nordlig retning, og brukt som framhusbygning på bnr. 4. Dette ble revet i 1920-årene. Uthusbygningen ble reist 1904 og påbygd 1922. Stabburet er fra begynnelsen av dette århundre, sidebygningen fra før 1898, verkstedbygning fra 1945.

I 1898—1900 var det utskiftning på Roksrud. De forskjellige delinger hadde medført en ganske utstrakt teigblanding. Nå fikk de tre gårdsbrukene innmarka samlet. Bnr. 1 og 2 har sin skog langs den østre grensen av matrikelgårdens område; bnr. 2 også et stykke i gårdsområdets nordvestre hjørne. Skogen på bnr. 3—4 er i sin helhet brutt opp og lagt til innmarka. På bnr. 1 er det et jorde i sør som kalles Drabakken. Navnet kommer av at man tidligere slo sivet på myra og dro det opp på tørr jord for å tørke det. — Både på Nordre og Søndre Roksrud har en funnet rester etter kullmiler. I skogen nord for husene på bnr. 2 finnes to klart markerte gravhauger.

Det har ikke vært noen husmannsplasser under Roksrud.

På bnr. 1 utgjør i dag innmarka 140 mål. Det meste brukes til korn, bare ca. 20 mål til poteter. Det er 15 mål skog. Ingen dyr. — Bnr. 2 (med gnr. 30, bnr. 1) har også 140 mål innmark. Dessuten leies for tiden 20 mål fra Ødegården. På dette areal dyrkes korn på 130 mål, poteter på resten. Skogen er på 60 mål. 1 ku, 1 kvige og endel griser. — Innmarka på bnr. 3—4 utgjør 335 mål. 280—90 mål brukes til korn, resten til poteter. 30—40 slaktegriser pr. år.

MATRIKELGÅRDEN ROKSRUD

Gnr. 24.

Roksrud var fullgård 7577 og sikkert også i gammelnorsk tid. 1648 og senere var skylda 1 skpd. salt og 1 fjerding malt. Kvegskatt 1657 av 2 hester, 16 fe, 10 sauer og 3 griser. Tiende 1661 av 35 tn. havre og 5 tn. blandkorn, 1666 av 25 tn. havre, 5 tn. blandkorn og $\frac{1}{2}$ tn. rug, 1705 av 30 tn. havre, 3[^] tn. blandkorn, 1 tn. erter og 1 tn. torebygg- 1723:

Matr.nr. 147. Måtelig god jord. Ingen skog oppgitt. Skylda foreslås forhøyet med 5 lp. tunge. 1802: Skylda satt til 1 skpd. 2% lp. tunge. Ingen skog. «Gaarden og dens Jord-Wey er fogtig og myhrlent saa at den ofte er exponeret for Bederwelse af Frost og Kulde.» 1819: Jorda god, men kald. 1838: Nytt matr.nr. 31. Ny skyld 7 dir. 4 ort 17 skil. 1866: Åker og dyrket eng var på bnr. 1: 116 mål, bnr. 2: 127 mål, bnr. 3: 145 mål, bnr. 4: 110 mål. Jordsmonnet var leirmold og myrjord. Alle bruk hadde god, men utilstrekkelig skoghavn nær gården. Skogen utgjorde på bnr. 1: 43 mål, bnr. 2: 24 mål, bnr. 3: 33 mål, bnr. 4: 20 mål. All skogen var av utmerket kvalitet, og hele utmarka egnet seg til oppdyrking. De fire brukene var lettbrukt og alminnelig godt dyrket.

Offisielle oppgaver over husdyrhold, utsæd og kornavling.

År	Hester	Kuer og ungdyr	Sauer	Utsæd tn.	Avling tn.
1661	2	8	4	7	40
1723	2	11	8	9 ³ Å n%	46 ¹ / ₂
1802	4	11	9	13	
1866	6	15	6	5	26% 217

Høyavlingen 1723 oppgitt til 24 lass, 1866 til 65+70+70+60 skpd.

Husdyr og utsæd (i tn.) på de enkelte brukene 1866.

Bnr.	Hester	Storfe	Sauer	Griser	Hvete	Rug	Bygg	Havre	Poteter
1.	1	6	2	1	k	%	VA	5	3
2.	2	4	0	0		Vi	1	6	0
3.	2	6	2	1	v.	Vs	Vi	5	4
4.	1	5	0	1	v*	VA	1	4	4—5

Eiere.

Allerede i middelalderen var størsteparten av Roksrud kloster- og kirkegods. Akershusregisteret nevner blant Hovedøy klostres brev et kjøpebrev på «Rolffsrudd ij Froen sogen paa Fouloug, daterit kong Haagens 7. reg. aar», d.v.s. 1305—06 eller 1361—62. Det er sannsynlig at dette kjøpet

ikke omfattet hele gården, eller at klosteret senere avhendet en del av den. I et atkomstbrev fra 1430 heter det at Nordre Roksrud er «forundt» Hovedøy kloster, og i 1577 bestod det tidligere kloster- og kirkegods av tilsammen 10 lp. s. og 5 lp. malt. Ved reformasjonen hadde jo kronen overtatt klostergodset.

Ifølge RB var det imidlertid omkring 1400 også et par kirkeparter i gården. Ås prestebol eide 3 øyresbol og Klemenskirken i Oslo 1 øyresbol. Den siste lille parten var gitt kirken av Tolleif bonde, men den hører vi siden ikke mer til. Presten i Ås beholdt derimot sin part i lang tid. Den nevnes siste gang 1661.

Hvem som eide resten av gården i 1500- og begynnelsen av 1600-årene, vet vi ikke, men fra senest 1648 er hele gårdens skyld, 1 skp. salt og 1 fj. malt, kronens eiendom. Ås prestebols part på 3 lp. s. oppgis utenom denne skyld og synes å være strøket etter 1661. Ved salget av krongodset på Follo 1726 gikk gården straks over i bondeie, idet Jakob Nilsen i Christiania fikk skjøte for 520 rd. på vegne av kapteinlt. J. J. Schwartz og ltn M. J. Kyhn, men disse overdro allerede samme år til brukeren Lars Karlsen.

Brukere.

Svend betalte gjengjerd (en skatt) for sin rote i 1514. *Arne* brukte fra før 1557 til sin død ca. 1570. I 1560 hadde han medbrukeren *Torval*. Fra senest 1596 var det *Kristoffer* som hadde gården. 1620—22 var han kirkeverge for Frogn anneks sammen med Bjørn Mien. Etter hans død 1634 fortsatte hustruen Anne gårdsdriften til 1636, da *Thorer* overtok. Allerede 1641 måtte han imidlertid oppgi bruken etter å være blitt dømt til å bøte for et leiermål med Karen Jakobsdatter. *Elluf* (eller Even) *Gullik sen* tok over etter ham, men også han ble bare få år på gården. Han døde 1648, og enken giftet seg da med *Helge Nilsen* ca. 1615—85, ^ ___ ^ sønn av Nils Huseby. I sitt første ekteskap hadde hun / u M\ sønnen Steffen Elluf sen f. ca. 1645. Helge satt på Roksrud til sin død, og han satt i gode kår. I Roksrud eide han riktignok intet, men han hadde gods i Glosli, Søndre Mørk i Såner og i Elle. Han nøt stor aktelse i bygda, og fungerte som lagrettemann en rekke ganger. På denne tid var det darli^S stell med man^Se av gårdene i Frogn, flere lå øde, og en lang rekke av bøndene måtte få

OKI

Helge Roksruds
segl

skattelettelser. Men Roksrud nevnes aldri blant disse. Helge holdt tjenestedreng i 1650-årene, men fra ca. 1665 har han en medbruker på halve gården. Det var *Rolf Hansen* f. ca. 1632. Også han nøt stor tillit blant sine sambygdinger og var meget nyttet som lagrettemann og kirkeverge. I egenskap av kirkeverge måtte han og Torkel Fløyspjeld i 1686 innkalle Svend Knardal m. fl. for å ordne med erstatningen for en kirkeku som var kommet bort. Selv ga han 3 mark. I 1687 overlot han bygselen til *Simen Ellefsen*, men fortsatte selv å bo på gården ihvertfall til 1697, siste året han nevnes som lagrettemann. Simen var sønn av Ellef Ørud, og som de øvrige i slekten satt han i romslige økonomiske forhold. I 1711 betalte han og hans «qvinde» skoskatt av 10 par sko; det var uvanlig mye for to mennesker. Fra 1699 drev han hele Roksrud alene, men med hjelp av en gift husmann. I årene etter Helge Nilsens død hadde hans halvpart av gården vært bortbygset til en *Hans*. Men ham gikk det ganske ut for. Ved sin død 1699 satt han i gjeld, og det viste seg ved skiftet at det var «icke det Ringeste til Betaling» av kreditorene. Den som utstedte bygsel-seddelen til Simen Ellefsen i 1687, var oberstløytnant, senere general O. H. Hausmann. Roksrud var nemlig assignert ham som sjef for Akershus infanteriregiment, d. v. s. at han fikk de avgifter av gården som egentlig tillå kronen. Men Hausmann bodde ikke selv på Roksrud, og det gjorde heller ikke hans etterfølger i stillingen, oberst Peter B. Holst, som avløste Hausmann som regimentsjef i 1696. Ved hans død 1707 overtok oberst, senere general Ove Wind regimentet, og også han hadde Roksrud som sin frigård. Men bonden på gården var hele tiden Simen Ellefsen. Han bodde her ennå i 1716, men kort etter døde han, og hans enke giftet seg med *Lars Karlsen*, visstnok sønn av Karl Skorkeberg. I 1720 fikk han fornyet sin bygsel, men seks år senere ble han den første selveier på Roksrud, idet han fikk skjøte av Jakob Nielsen i Christiania for 540 rd. Av dette beløp betalte han 480 rd. kontant, mens resten skulle erlegges senere. Dette ble det imidlertid ikke noe av, da Lars døde allerede 1726. Hverken Simen eller Lars Roksrud hadde noen barn. Gården skulle nå overtas av brorsønnen *Lars Aslaksen* Skorkeberg, g.m. Randi Hansdr. (hun var visstnok enke etter de to foregående brukerne), men han hadde ikke mer enn så vidt kommet i gang på Roksrud, før også han døde, i januar 1727. Formuen var brutto 286, netto 180 rd. Besetningen besto av 2 hester, 9 kuer, 4 kalver, 1 tyr, 14 sauer, 1 geit, 3 griser og 3 gjess. Av korn til utsæd var det 2 tn. bygg og 8% tn. blandkorn foruten endel utersket. Dessuten var det kobbersaker for $\sqrt{2} > y_2$ rd., og noe tinn og mes-

sing. Blant kreditorene i boet var flere tjenestepiker som hadde lønn til gode. — Den neste bruker og eier på Roksrud var *Halvor Ambrosiussen*, g.m. Sissel Hansdtr., d. 1746. De var fra Åros og Klemmetsrud i Røyken. Barna deres var Maren f. ca. 1730, Karen f. ca. 1731, Marthe f. ca. 1739, g.m. Hans Sørensen, Hans f. ca. 1740, Ellen f. ca. 1744, Sissel f. 1746. Halvor eide hele Roksrud, men fra 1744—1759 solgte han det meste av gården til *Engebret Jensen Bilit* og flyttet selv til Rundevold. Engebret forpaktet bort en del av Roksrud til *Jørgen Halvorsen*, g.m. Ellen Olsdtr. d. etter 1776, som i et tidligere ekteskap hadde datteren Marthe Andersdtr. I kirkeboken for Ås heter det: «8. mai 1760 ble Jørgen Halvorsen Roksrud halshugget på Vollebekk og legemet brent formedelst bedreven blodskam med steddatteren Marthe Andersdtr. Roksrud, som på tingstuen ble dømt til livsvarig tukthus. Misdæderens alder var 31 år og hennes 20 år». Kort etter denne tragiske hendelse solgte Engebret Bilit alt det han eide i Roksrud til sin svoger *Engebret Madsen Klunderud* (skjøte 1/9 1760), som overlot Klunderud til sønnen Ansten og flyttet til Roksrud. Få år etter fikk han også kjøte på resten av gården fra arvingene etter Halvor Ambrosiussen, sønnen Hans og svigersønnene Hans Sørensen og Thore Jensen. Engebret Madsen var g.m. Mari Anstensdtr. Tomter; barn: Ansten Klunderud (senere Hokholt), Johannes (se S.R.), Jens (se N.R.), Ingeborg, g.m. Baltzer Svendsen i Drøbak, Inger g.m. Haagen Endresen, Drøbak, Kirsten g.m. Kristoffer Tomter. Umiddelbart før han døde i 1775, erklærte Engebret at gården skulle deles mellom de to yngste sønnene. Den ble taksert for 700 spd. Enken Mari, som ikke lenger «finder sig aldeles bekvem til gårdsbruget», ønsket å trekke seg tilbake mot å få 200 rd. i boet og endel løsøre. Det fikk hun, og Roksrud ble deretter delt.

NORDRE ROKSRUD

Jens Engebretsen ca 1754—1809 overtok den nordre halvdel av gården etter farens død for 230 rd. Han var g.m. Anne Olsdtr. ca. 1752—1809. De hadde ni barn, men bare fire vokste opp: Abraham (se nedenfor), Engebret f. 1788, som kom til Tomta, Malene f. 1791, Kistine f. 1795. Jens og Anne ble begravet ved Frogn kirke samme dag 26/2 1809. Gården ble ved skiftet taksert til 1200 rd. Formuen var brutto 1563, netto 1392 rd. Eldste sønnen *Abraham Jensen* f. 1778, g.m. Sibylle Andersdtr. Glosli,

fikk skjøte på gården. Deres barn var Andreas (se nedenfor), Engebret f. 1810, Karl Klommesteinsbråten, Andrine d. 1883, Johanne og Maren, g.m. Abraham Haneborg. I 1826 solgte imidlertid Abraham sin halvdel av Roksrud for 1970 spd. til *Ole Olsen Frogner* fra Kråkstad, g.m. sin kusine Kristiane Paulsdr. Han kjøpte og solgte temmelig mye. Roksrud brukte han til 1833, da han flyttet til Tokerud og solgte i to deler til Kittil Herbrandsen og Lars Pedersen for tilsammen 1500 spd.

NORDRE ROKSRUD

Bnr. 1.

Kittil Herbrandsen bodde her bare i fem år før han i 1838 solgte sin fjerdepart av Roksrud (5 lp. salt og 1% lp. tunge eller 1-4-22) til *Ole Johnsen Helium* fra Lier for 600 spd. Dette var bare et spekulasjonskjøp fra den sistes side. Bare noen dager senere solgte han til *Andreas Abrahamsen* f. 1812 for 1280 spd. Denne var sønn av Abraham Jensen Roksrud. Da han kjøpte denne del av gården tilbake igjen, bodde han i Kvernstuen under Froen, der han arbeidet som møllergutt. Andreas var kjent som en flink felespiller, og ofte spilte han til dans på gårdene rundt i bygda. Men han var også dyktig som gårdbruker. I 1847 var han med ved uttappingen av Stormyra og la dermed atskillige mål verdifull jord til gårdens innmark. Han var g.m. Kristiane Svendsdr. fra Blylaget f. 1821. Barn: Søren (tok navnet Rossing), pianostemmer i Oslo, Anton (se nedenfor), Karl Haneborg. I 1884 fikk *Anton Andreassen* 1852—1935 skjøte av sin mor, som da var enke, og sine to brødre, for kr. 15 000. Også han innvant mye av den myrlendte innmarka ned mot Storgrava. Han var en av de første i bygda som kjøpte slåmaskin, en engelsk type, som ble kassert for ikke så mange år siden. På gården røstet han om hovedbygningen og innredet 2. etasje. Uthusbygningen, som var blitt for liten, rev han ned og bygde ny i 1903. Likeså bygde han bryggerhus med vogn- og vedskjul i 1890-årene, og etter utskiftingen også potetkjeller, som ligger på det tidligere Mellom-Roksruds grunn. Han var g.m. Karen Hansen fra Rød i Ås 1863—1943. Barn: Harald (se nedenfor), Camilla 1886—1940, Andreas f. 1892, gårdeier i Oslo. I 1932 overtok *Harald Roksrud* f. 1885, g.m. Anna Weydahl fra Nordby f. 1893.

NORDRE ROKSRUD

Bnr. 2 (+ gnr. 30, bnr. 1)

Den delen av gården som *Lars Pedersen* i 1833 kjøpte av *Ole Olsen* (5 lp. salt + 1*4 lp. tunge, eller 1-4-22), ble kalt Mellom-Roksrud, fordi husene ble reist mellom det nåværende bnr. 1 og Søndre Roksrud. *Lars Pedersen* solgte i 18⁸ sin part for 900 spd. til *Svend Olsen Tomter* f. 1806, g.m. *Johanne Olsdr.* Østensjø d. 1846. Barn: *Grethe Mathea*, *Ole*, *Johan*. Ved skiftet etter *Johanne* ble gården taksert: Innmarka 850 spd., skog og annen utmark 150 spd., husene 200 spd. Formuen var brutto 1418, netto 544 spd. Ti år senere overdro han til svogeren garver *Rasmus Olsen*, 1802—86, for 1950 spd. Han var g.m. *Maren Kirstine Olsdr.*; barn: *Hans*, *Søren*, *Alette*, g.m. *Hans Vebjørnsen Bjerke*, *Mathea*, *Karl*. Familien bodde på Bekkensten, og gården ble drevet med leid hjelp. Da faren døde 1886, fikk sønnen *Hans Olsen* skjøte for kr. 11 000. I januar 1898 gikk imidlertid gården ved auksjonsskjøte over til slakter *Anton T. Aas* fra Drøbak, g.m. *Marie Nygaard*. Han forlangte utskiftning, og denne ble påbegynt allerede samme året. Etterat *Aas* i 1900 hadde fått det vesentlige av sin innmark samlet i den nordlige del av matrikelgården område, flyttet han sine hus nord for riksveien. Her bygde han ny hovedbygning, mens den tidligere uthusbygning ble gjenoppført på den nye tomten. *Aas* solgte i 1909 til *Anton Hansen Klynderud* for kr. 13 000, og året etter overdro denne til *Thorvald Abrahamsen S. Solberg* for kr. 16 000. Han hadde så gården i tre år før han i 1913 solgte for kr. 18 000 til *Jens Edvard Thirud* 1843—1919. Umiddelbart før salget var bnr. 5 blitt utskilt med skyld 1/30. Det var en parsell av innmarka som lå atskilt fra det øvrige, sør-øst på Roksrud-området. *Thirud* solgte denne parsellen til *Hans Johansen Rød*, og den har siden hørt sammen med Søndre Rød. *J. E. Thirud* var i en menneskealder lærer i Frogn kirkekrets, fra 1862, da han ble uteksaminert fra Asker seminar, til 1911. Fra 1880 til 1911 var han også kirkesanger. Ved siden av innehadde han gjennom årene de fleste kommunale tillitsverv, var bl. a. i en lang årrekke medlem av herredstyret, derav seks år som ordfører, og formann i direksjonen for Frogn sparebank. Han var fra Tierud i Kroer, g. 1. gang m. *Nathalie Oppegaard*, 2. gang m. *Emma Haraldsen* 1851—1911?, som virket som jordmor i Frogn i mange år. Barn: *Anna*, *Harald*, *Inga*, g.m. *Harald Tomter* på Glosli, *Eima*, *Fredrik*, *Hulda*, *Oscar*, *Ragnvald*, *Ragna*, *Mar-*

grethe. I 1867 hadde Thirud kjøpt Bilitt (gnr. 30, bnr. 1, skyld 2/42), og fra han sluttet som skolelærer og flyttet til Roksrud, har dette vært drevet sammen med bnr. 2 av Roksrud. Etter hans død 1919 ble gården overtatt av sønnen *Ragnvald Thirud* f. 1888, g.m. Emma Slangsvold fra Børsumsrud i Ås f. 1887 i Råde. Barn: Oline Margrethe f. 1914, g.m. Ingar Tollefsrød, som bor på gården, Emma Ragnhild f. 1921, g.m. Nils Tollefsrød, Kråkstad (bror av Ingar T.). Ragnvald Thirud har bygd alle de nåværende hus på gården, bortsett fra hovedbygningen, som ble utvidet og restaurert av hans far. Han legger hovedvekten på korndyrking.

SØNDRE ROKSRUD

Bnr. 3-4.

Johannes Engebretsen f. 1751 fikk skjøte på den søndre halvdel av Roksrud i 1775 for 230 rd., men allerede to år senere makeskiftet han sin del med *Nils Sørensen* fra Vestre Glosli. Johannes måtte gi 470 rd. imellom, idet Glosli ble taksert til 820 rd, Roksrud til 350 rd. Nils Sørensen var enkemann da han flyttet hit, men giftet seg igjen. 1784 flyttet han til Lille Glosli og overga gården for 365 rd. til sønnen *Gunder Nilsen* f. ca. 1761, g.m. Ingeborg Bertelsdr. Roaas fra S. Hallangen. Denne solgte imidlertid allerede 1791 til *Svend Baltzersen* Burum 1765—1835 for 1230 rd. G.m. Helene Hansdr. Østby; barn: Baltzer, Hans Bjørnstad i Kroer, Wilhelm Kroksrudplass (det senere Hafslund), Halvor (se nedenfor), Helene, g.m. Svend Grydeland på Holstad, Ingeborg Thorine, g.m. Johannes Hansen Kykkelsrud (se nedenfor), Karen Sofie d. 1837, Maren Sibylle, g.m. Svend Hansen Solberg, Ørebekk i Vestby. Ved Svend Baltzersens død ble gården taksert til 1800 spd. Formuen brutto 2333, netto 1583 spd. Arvingene ble enige om at enken og sønnen Halvor skulle løse gården i fellesskap, men med rett til å dele gården i to like store bruk. Dette ble også gjort straks etter.

Bnr. 3.

Halvor Svendsen 1808—62 fikk det søndre bruket, det senere bnr. 3. Han var en dyktig gårdbruker. Ved skiftet etter hustruen i 1857 ble Hal-

vors del taksert til 2580 spd. I 1848 tok han branntakst på gården, og da var det disse husene her: En hovedbygning (15 x 10[^]x8 alen) med 3 innredede og 1 uinnredet værelse. Den hadde dobbelt bordkledning og tegltekning og var også bordkledd utvendig. Innvendig var den rappet og malt, hadde 1 dobbelt og 4 enkle dører, 10 fag vinduer med 4 ruters høyde samt en tre-etasjers jernkakkellovn. Av øvrige hus var det bryggerhusbygning (15 x 8 x 3[^] alen), en stolpebod i to etasjer, en uthusbygning som besto av 1 låve, 2 lader, 4 skykuer og stall, dessuten frittstående fjøs og en potetkjeller med overbygd skjul. Den samlede takst ble på 800 spd. Halvor Svendsen var g.m. Maren Kirstine Andersdr. Huseby, 1816—57; barn: Alette Sofie, g.m. Jakob Johannessen Haver, Hanna Hedvig, g.m. Baltzer Baltzersen Tomter på Linnestad, Svend Anton (se nedenfor) og Baltzer. Foruten gården eide Halvor også en gård i Drøbak, men ved skiftet etter ham ble denne «meget forfaldne eiendom» solgt til O. N. Tandberg. Det var et solid bo. Formuen var 4767 spd. brutto, 2413 spd. netto, men det meste av utgiftene i boet var barnas innestående arv etter moren. — Sønnen *Svend Anton Halvorsen* 1843—85, som løste gården for taksten 2725 spd., var g.m. Elen Sofie Andreasdr. Sønstedal. Barn: Hilda Mathea 1870—1922, g.m. Jallis Linnestad, Anne Karoline f. 1872, g.m. skomaker Karlsen i Drøbak, Ida Nikoline f. 1875, g.m. kjøpmann Karl J. Galby, Drøbak, Ragnhild Sofie f. 1877, forretningsdrivende i Drøbak, Mathilde f. 1879, g.m. brannformann i Oslo Rudolf Holm. I hans tid ble Søndre Roksrud igjen samlet, idet han fikk skjøte også på bnr. 4 i 1878. Svend Roksrud omkom ved en ulykke. Sammen med en nabo hadde han vært på Nesodden og solgt høy, og på hjemveien kjørte han i mørket ut i en råk på Holttjernet og druknet.

Bnr. 4.

Ved skiftet etter Svend Baltzersen fikk enken Helene Hansdr. utlagt halvparten av Søndre Roksrud. Husene som hørte til dette bruket, lå et lite stykke nord-øst for bebyggelsen på Nordre Roksrud, der gårdsveien gjør en nitti graders sving. Delingen av Svend Baltzersens gård ble gjort så grundig at til og med hovedbygningen ble kuttet i to, og halvparten satt opp igjen på den nye tomten. Til driften hadde nok Helene hjelp av sin svigersønn *Johannes Hansen Jord*, som før 1836 visstnok bodde på Kroksrud, og i 1848 ga hun ham skjøte for 840 spd. For egen regning drev han nå gården i tretti år, men da hustruen døde 1878, og han selv på denne

tid var en mann på 74 år, solgte han til Svend Halvorsen for 9600 kr., slik at Søndre Roksrud igjen ble ett gårdsbruk. Selv flyttet Johannes til Nedre Solberg, som han hadde kjøpt i 1871.

Søndre Roksrud atter samlet.

Enken Elen Sofie Andreasdr. sto for gårdens drift de første årene etter mannens død. Døtrene var jo ennå unge. Men da den eldste, Hilda Mathea ble g.m. *Jallis Andreassen Linnestad* 1860—1934, overlot hun gården til ham i 1898 for kr. 17 000. Han var en flink gårdbruker, som drev gården svært opp. Bl. a. foretok han en systematisk grøfting av hele eiendommen. Ved senkningen av Storgrava, som han tok del i, innvant han atskillig ny jord. Uthusbygningen reiste han i 1904, delvis av tømmer fra uthuset på bnr. 4, og påbygde den i 1922. Han satte også opp nytt stabbur. I 1930 sådde han 180 kg. hvete, 200 kg. bygg, 600 kg. havre, satte 40 tn. poteter. Høyavlingen var ca. 200 skpd., besetningen 3 hester, 1 ku, 1 gris. Jallis og Hilda Roksruds barn: Sven (se nedenfor), Andreas f. 1896, gårdbruker på Berger i Fet, Kolbjørn, død ung, Torstein 1899—1956, g.m. Jenny Kolstad, drev Kykkelsrud, Ruth, Hans, Ingeborg. — *Sven J. Roxrud* f. 1894 overtok gården ved farens død. Tidligere drev han Søndre Askerud i Rødenes. G.m. Thora Jenny Svendsen fra Boger i Ski f. 1900; barn: Asbjørn f. 1930, g.m. Gerda Ek fra Såner f. 1932. Deres barn: Mona f. 1957, Wenche f. 1961. Sven Roxrud har modernisert og restaurert både hovedbygningen og uthuset. I 1945 reiste han verkstedbygning, og bryggerhuset bygde han i 1956 om til moderne leilighet. Skogen som var på ca. 100 mål, har han brutt opp og lagt til innmarka. I 1954 la han om fra melkeproduksjon og går nå vesentlig inn for korn dyrking. Sønnen *Asbjørn Roxrud* overtok gården i 1963.

Ermesjø

I den nordvestre utkant av det lave åspartiet mellom Drøbakveien og Klommestein—Bakker-veien ligger Ermesjø, 80—85 m. o. h. I nord går grensene mot Roksrud og Berg, i øst mot Furu, i sør mot Torp i Ås og i vest mot Kykkelsrud.

Lendet på innmarka er svakt kupert; størsteparten heller mot sørøst. Jordsmonnet er i det vesentlige svakt leirblandet moldjord.

Etter navnet å dømme er Ermesjø en meget gammel gård, kanskje ryddet i et av de første hundreårene etter Kristi fødsel. Opprinnelig het gården *Ylmasin*. Det siste leddet er gn. *vin*, som betyr havnegang eller naturlig eng, og det første kommer antagelig av *ylmr*, duft, vellukt.

Allerede i middelalderen var gården delt i to bruk, som kalles det østre og det vestre. Disse ble dog forenet omkring år 1500, og Ermesjø var deretter én bruksenhet til 1816, da delingen i det nåværende Nordre og Søndre E. foregikk. De to bruk fikk da begge en skyld på 13% lp-tunge. Men allerede 1800 var plassen Egilgrinda, som samme året ble skylddelt for 3% lp. tunge, utskilt og dannet, sammen med en part av Holter, det nye bruket Tomta. Nordre Ermesjø ble i 1846 delt i to like store parter, bnr. 1 og 2, men samlet igjen som ett bruk året etter.

På Nordre Ermesjø er den tømmerbygde nordre delen av hovedbygningen gammel. Før den nåværende uthusbygningen ble bygd i 1920-årene, lå uthuset like vest for hovedbygningen. Stabburet er også gammelt; døren og låsen skal skrive seg fra Frogn kirke. Omlag 100 m. vest for uthuset står en smie som sikkert er fra forrige århundre. — Hovedbygningen på Søndre Ermesjø er muligens fra delingen i 1816. Likeså hører stabburet trolig til den opprinnelige bebyggelse. De øvrige husene er av nyere dato.

Skogen ligger på begge gårdene vest for innmarka. Søndre Ermesjø har det vesentligste av sin skog i den ytterste sørvestlige spiss av det samlede gårdsområdet, skilt fra resten av eiendommen. For en stor del er det furu, som vokser på temmelig kupert fjellgrunn.

Av husmannsplasser kjenner vi den tidligere nevnte *Egilgrinda* (eller *Engelgrinda*). Den lå vestligst i gårdsområdet og ble utskilt i 1800. På slutten av 1700-tallet ble den kalt Bukkehytta. (Se Tomta.) — Plassen *Bråten* under N. Ermesjø lå visstnok ca. 150 m. sørvest for husene på gården. Da den ble tatt opp i 1824, omfattet den 6 mål udyrket mark. Jorden ble lagt til innmarka, trolig før århundredskiftet. Rester etter grunnmurene og hagen ses ennå. — *Storåsbråten* under S. Ermesjø ble tatt opp før 1839. Muligens er det denne plassen en kan se restene etter mellom bebyggelsen på de to gårdene. Jorden ble lagt til innmarka, husene revet før 1920.

På begge gårdene har en gjort fortidsfunn. Ved pløying på N. Ermesjø kom det for dagen en skafthulløks. Ved gårdsveien ned mot hovedveien

ligger en ca. 25 m. bred og $\frac{1}{2}$ m. høy haug, som trolig inneholder graver. På S. Ermesjø fant Karsten Skuterud i begynnelsen av 1930-årene under nyrydding ca. 200 m. øst for gården restene av et skelett og rustspor som av et sverd.

Nordre Ermesjø har i dag 130 mål innmark, hvorav ca. 50 mål brukes til korn, 25 til poteter, 8 til kål, 8 til kålrot og resten til eng. Skogen er på 145 mål, kulturbeite 25 mål. Besetning: 12 kuer + 12 ungdyr, 2 purker og ca. 25 slaktegriser pr. år, 150 høns. — Søndre Ermesjø har ca. 110 mål innmark. Herav brukes 75 mål til korn og 25 til poteter. Skogen omfatter vel 90 mål. Av dyr er det bare ca. 25 slaktegriser i året samt endel høns.

MATRIKKELGÅRDEN ERMESJØ

Gnr. 25.

Ermesjø var fullgård 1577 og sikkert også i gammelnorsk tid med skyld $\frac{1}{2}$ skpd. tunge. Kvevskatt 1657 av 2 hester, 14 fe, 10 sauer og 2 griser. Tiende 1661 av 30 tn. havre og $\frac{1}{2}$ tn. blandkorn, 1666 av 25 tn. havre, 3% tn. blandkorn, 1 tn. rug og 1 tn. erter, 1705 av 20 tn. havre og 3% tn. blandkorn. 1723: Matr.nr. 128. Måtelig jord. Skog til gjerdefang «og ej viidere». Skylda foreslås redusert med 5 lp. tunge. 1802: Skog til litt smålast, må kjøpe brensel. Ingen endring i skylda. 1838: Nytt matr.nr. 20. Ny skyld 7 dir. 4 ort og 18 skil. 1866: *Bnr.* 1,2: 79+79 mål åker og dyrket eng på mold- og myrjord. Alm. god og noenlunde tilstrekkelig skoghavn like ved gården. Ca. 63+63 mål meget god skog. Lettbrukt og alm. godt dyrket. *Bnr.* 3: 115 mål åker og dyrket eng på leirjord. Alm. god, men utilstrekkelig skoghavn nær gården. Ca. 122 mål mindre god skog. Lettbrukt og alm. godt dyrket.

Buskap, utsæd og kornavling gjennom 200 år.

År	Hester	Kuer og ungdyr	Sauer	Utsæd tn.	Avling tn.	
1661	2	8	3	7	9	$3\frac{1}{2}$
1723	2	10	7	7	12%	41%
1802	2	9	4	7	12	
1866	3	8	4	7	16	121%

Høyavlingen 1723 oppgitt til 30 lass, 1866 til 160 skpd.

Bnr.	Hester	Storfe	Sauer	Griser	Hvete	Rug	Bygg	Havre	Erter	Poteter
1.2.	2	5	5	1	%		1	7	0	8
3.	1	7	2	i	Vi	$\frac{3}{8}$	X	5	Vie	10

E/ere.

Ermesjø tilhørte i middelalderen Hovedøy kloster. Gavebrevet er datert «kong Eriks 2. regimentes år», d.v.s. 1281/82 eller 1390/91. Trolig er det første årstallet det rette, for 1304/5 eller 1360/61 ga klosteret skjøte på 5 øyresbol i gården til Evert Reidarssøn, og ca. 1400 eide Ås prestebol en liten part på 1 ertogsbol i østre Ermesjø. I 1400-årene ble det utstedt en rekke dokumenter om eiendomsoverdragelser, bl a. er registrert et skiftebrev fra 1444 på 9 øyresbol som tilhørte klosteret, og hele gården kom etterhvert igjen i Hovedøyklosterets eie. I 1532 gikk den over til kronen, som, antagelig i 1661, skjenket eller solgte den til Mathias Bjørn på Froen. I slutten av 1690-årene solgte imidlertid madame Bjørn Ermesjø til brukeren Lars Jakobsen, som eide ennå i 1716. Men han måtte nok selge igjen, og i 1723 var det sorenskriver Jørgen Jensen Berg som var eier. Året etter solgte Jørgen Berg gården til Fredrik Matsen i Drøbak som i 1726 overdro den til brukeren Kristoffer Nilsen.

Brukere.

Tord Jonsen og *Jøron Ogmundsdr.* på «Ørmisseim» solgte i 1464 5 øyresbol i Stokstad i Tomter. *Oluf Ermesjø* var en lederskikkelse i bygda. 1591 var han lagrettemann i saken om fossene i Glosli-bekken, og samme året var han med og valgte fullmektig til Christian IV's hylling i Oslo. *Oluf* døde visstnok omkring midten av 1590-årene, for i slutten av dette tiåret var det hans kone *Sissel* som sto for gårdsdriften. *Jens* overtok etter *Sissel* og drev til sin død i 1612. Han eide jo ikke noe i Ermesjø, men hadde $\frac{1}{2}$ skp. s. i Røre på Jeløya, $\frac{1}{2}$ skp. mel i Rud på Nesodden og 1 fj. mel i Vold i Ås. Dette godset gikk over til *Peder*, som giftet seg med *Jens's* enke *Gunnild*, og han eide dessuten 8 lp. s. i Bergsens i Frogn. På denne tiden hørte det en flomsag til gården. I 1612 skar de 30 tylvter deler (bord) der. Men sagrettigheten ble inndratt i 1618 fordi brukeren ikke betalte skyldig skatt. *Peder* utnyttet skogen ganske intenst. Stadig selger han bord og 10 og 12 alens granbjelker, så det har vært god skog

her. I 1613 var han en av de få som måtte yte 3 stokker skattetømmer; 1 og 2 stokker var det vanlige. Da han døde 1629, fortsatte Gunnild å drive gården et par år, men 1631 gikk bruken over til *Kjell Jensen*, utvilsomt hennes sønn i første ekteskap. I de følgende år betaler han odelskatt av det samme godset som hadde tilhørt Jens Ermesjø. Hans kone het Sissel Olufsdtr. Antagelig var hun datter av den tidligere bruker Oluf. Ermesjø var en meget god gård på denne tid. Bonden her forekommer aldri blant de tallrike bønder som måtte få reduksjon i skatten eller simpelthen oppføres som forarmede. I 1630—40-årene holdt han tjenestedreng på fast lønn. Kjell Ermesjø var lagrettemann i 1651. Noen år tidligere var han kommet opp å slåss med Gabriel Dyster, men det ble den siste som måtte bøte for dette. Da Kjell og Halvor Ullerud «udi deris druchenschab» røk i tottene på hverandre og skjeldte hverandre ut, ble de imidlertid forlikte om å betale boten i fellesskap.

Kjell døde i begynnelsen av 1660, og den eldste sønnen *Jens Kjellsen* f. ca. 1642 overtok da % av gården, mens moren foreløpig beholdt resten. Senere delte Jens bruken med broren *Kjell Kjellsen*, som omkring 1670 overtok hele gården alene. 1667 ble bonden på Ermesjø forordnet til skysskaffer. Kjell overlot ganske snart gårdsbruket, eller ihvertfall endel av det, til *Ellef*, og fra ca. 1680 var denne enebruker. Ellef Ermesjø var meget respektert og ofte nyttet til tillitsverv i bygda. Flere ganger var han kirkeverge og lagrettemann. 1685 var et uvanlig dårlig år. På mange gårder hadde de overhodet ikke høy, og det kom opp et rykte i bygda om at Ellef Ermesjø var blitt frastjålet endel høy. Jakob Smedbøl ble utpekt som tyven, og til tross for at Ellef ikke kunne se at han manglet noe, verserte saken for retten i lang tid. Til sist måtte Ellef «som en troværdig mand» avlegge ed på at Jakob var uskyldig. Ellef var stesønn av Peder Mogensen Østensjø, og 1689 ga han denne kvittering for sin arvepart etter moren og faren. Antagelig døde han 1697, for dette året fikk *Lars Jakobsen* bygselseddel på hele gården, og snart etter fikk han også skjøte på den av Dorthe Meng, enke etter Mathias Bjørn på Froen. 1711 var Lars gift og hadde fire små barn. Han døde trolig omkring 1720, og gården gikk over i soren-skriver Jens Bergs eie. Berg solgte 1724 til Fredrik Madsen, som to år senere overdro til den nye brukeren *Kristoffer Nilsen*, g.m. Helgie Haagensdtr. Deres barn var Nils (se nedenfor), Andreas, kom til Vear i Røyken, Paul, kom til S. Solberg og senere Ottarsrud. Kristoffer bygslet i 1744 til kontrollør Tone Barli et jordstykke «i Wennebech», det senere Ermesjøløkken. Tre år senere skjøtet han gården til sine to sønner *Nils*

og *Paul Kristoffersen* for 400 rd. Da hadde disse allerede stått for bruken i fem år. Hele kjøpesummen lånte de av Nils Kringerud. Men i 1749 solgte Paul sin halvpart til broren Nils og flyttet til Solberg i Ås. Nils Kristoffersen 1704—56 hadde kjøpt Dyrløkke, men solgte denne eiendommen igjen 1752 og året etter også endel av Ermesjøs grunn i Vennebekk, det siste til kjøpmann Andreas Carlsen. Nils var g.m. Maren Amundsdr.; barn: Kristoffer (se nedenfor) og Anne, g.m. Svend Thorbjørnsen Strømberg, som eide Saltbua. Ved hans død 1756 var besetningen 3 hester, 13 kuer, 9 sauer, 7 griser. Formuen var brutto 518, netto 235 rd. Maren ga føderådskontrakt til svigerforeldrene, og snart etter giftet hun seg igjen med *Jens Hansen* fra Sigtun i Kråkstad. Han drev nå gården, eller en del av den, til 1777. Dette året var det skifte etter ham. Men Marens eldste sønn *Kristoffer Nilsen* 1740—97 hadde overtatt endel av bruken allerede fra midt i 1760-årene, og nå ga han moren føderåd. I 1778 inngikk hun imidlertid føderådskontrakt med svigersønnen Svend Strømberg, som var vertshusholder i Drøbak, eller rettere sagt på Saltbua, og flyttet til ham. Svend solgte hustruens arvepart til Kristoffer, som dermed var eneeier. Da Nils Kristoffersen solgte Andreas Carlsen jordstykket ved Vennebekkstranden, ble det ikke utstedt kontrakt, og Kristoffer tok det tilbake på odel. I 1766 ga han imidlertid skjøte til Christen Carlsen i Drøbak på denne eiendommen og tjente 370 rd. på handelen. Han var g.m. Ingeborg Gundersdr. V. Glosli. Barn: Johannes (se nedenfor), Anne f. ca. 1782, g.m. Anders Kristensen. Kristoffer satt godt i det. Foruten Ermesjø eide han Tomta, som var skilt ut fra Holter. Bruttoformuen etter ham var 3144 rd., netto 2168 rd. Etter hans ønske arvet barna likt. Ingeborg giftet seg et par år etter med *Johannes Rasmussen* Tokerud, sønn av Rasmus S. Furu. Han lot utskille den s.k. Egilgrinda med skyld 3⁴ lp- og solgte denne parten til Johannes Rasmussen Sennebråte sammen med Tomta og overtok selv Sennebråte i Kroer. Like etter ga han skjøte på Ermesjø til stesønnen *Johannes Kristoffersen* f. 1777, g.m. Anne Hansdr. Barn: Kristine f. 1799. I 1801 oppga denne farsgården og solgte den til *Halvor Andersen Krosser* for 3000 rd. For å utnytte de økonomiske muligheter tok han den imidlertid tilbake på odel i 1805 for 4200 rd., for så å skjøte den til Halvor Andersen igjen i 1806 for 6000 rd. Fem år etter fikk Halvor også odelsskjøte for 400 rd. Johannes Kristoffersen bosatte seg i Drøbak, der han fikk bevilling som marketenter i 1822. Gården ble altså temmelig dyr for Halvor, men skiftet etter ham i 1816 viser likevel stor velstand. Det ble registrert sølvsaker til en verdi av 633 spd. og bl.a. også endel

gamle øker. Besetningen bestod av 3 hester, 9 kuer, 25 sauer, 1 par lagjess led 96 unger (!). Formuen utgjorde brutto 4787 spd., og det var ingen g:ld. Ved skiftet ble gården delt. Halvors enke Marie Kristoffersdtr. beholdt den nordre halvdel, og hun forbeholdt seg også sommerhavnen. Dessuta skulle hun ha den østre del av skogen, som ble delt etter linjen «Kykksrud gjerder, Gardsjøen, Torp-leedet». Den søndre halvpart av gården »g den vestre del av skogen tilfalt de to svigersønnene, *Paul Hellesten Stesrud*, g.m. Helene Halvorsdtr., og hans bror *Andreas Hellesten Krogsrd*, g.m. Ingeborg Halvorsdtr.

Nordre Ermesjø

NORDRE ERMESJØ

Bnr. 1.2.

Maie Kristoffersdtr. giftet seg igjen allerede 1817, med *Paul Ener sen*, som vr dreng på Ermesjø. Denne ga i 1824 bygselseddel på 6 mål

udyrket mark til Halvor Reiersen og hustru; det var den senere plassen Bråten. To år etter, i 1826, solgte han en andel på 4 lp., bl. a. den såkalte Utengen, for 260 spd. til Lars Larsen Huseby, som bodde på Berg. De 9% lp-1. som Paul hadde igjen, drev han til 1831, da *Guttorm Halvorsen* Fuglegården fikk auksjonsskjøte på dem. Guttorm var g.m. Ingeborg Gjestsdr. og hadde barna Guri, g.m. Ole Hansen Glosli, Halvor, Gjertrud, g.m. Israel Eng, Jens, Lars. Han arbeidet målbevisst for å samle hele Ermesjø igjen. Den andelen som Lars Larsen Huseby hadde kjøpt i 1826, solgte han tre år senere til Svend Gundersen Greverud, og denne skjøtet i 1830 til Abraham Jensen Roksrud, som nå ble kalt Gårdmannsbråten. Men Abraham lot sin part, Ermesjø-engen, gå tilbake til Guttorm Halvorsen, som dermed hadde hele Nordre Ermesjø. 1831 fikk han også kjøte på Søndre Ermesjø for 600 spd. Disse kjøpene betydde imidlertid en økonomisk tyngsel for ham, og allerede året etter solgte han Nordre E. for 800 spd. til *John Torgersen* Olberg. Denne døde dog i 1835, og hans enke Karine Brodersdr. ble g.m. Jens Christiansen Høvig, som solgte Nordre E. tilbake til Guttorm Halvorsen 1836. Men nå måtte Guttorm ut med 1350 spd. Straks etter døde han. For å dekke den ganske store gjelden, solgte arvingene underhånden Søndre E. til Søren Ellefsen Botner for 1700 spd., som man anså for en «meget fordelagtig pris». Boet oppnådde derved en netto formue på nær 1700 spd. Den nordre halvpart av gården ble løst av enken Ingeborg Gjestsdr. for 1500 spd. Hun giftet seg kort tid etter med *Anders Holmsen* på Bylterud i Såner og flyttet visstnok dit. De beholdt imidlertid foreløpig Ermesjø, men forpaktet den bort til Gregers Larsen, som var gårdbruker her i flere år fremover. I september 1846 lot Anders skylddele N. Ermesjø i en vestre halvpart, som han solgte til *Mattis Eriksen* Bækhus fra Hobøl, og en østre som han to år etter skjøtet til Guttorm Ermesjøs svigersønn *Israel Eng* for 800 spd. Denne siste gjorde en god handel da han etter noen måneder solgte igjen for 1600 spd. til Mattis Eriksen Bækhus. Kjøpet av N. Ermesjø hadde vel neppe kostet Mattis noen overpris, men han var visst likevel ikke ganske fornøyd, for i 1856 byttet han gård med *Abraham Abrahamsen* Bilitt 1793—1860, og ga dessuten hele 2265 spd. i mellomlag. Denne veldige prisen sto nok ikke i noe rimelig forhold til gårdenes verdi, og Mattis ble da også bare sittende på Bilitt noen få år. Abraham var g.m. Berthe Andersdr. d. 1860. Barn: Abraham (se Haneborg), Andreas (se nedenfor), Maren, Kirstine, Helene, g.m. Ole Persen Vastad i Vestby. Abraham var en dyktig gårdbruker, som drev N. Ermesjø godt opp. Ved skiftet etter ektefolk-

ene 1860 ble gården taksert for 3500 spd. Han ønsket at barna skulle arve likt etter ham, og den yngste sønnen *Andreas Abrahamsen* f. 1829, løste N. Ermesjø for 4100 spd. Formuen var brutto 4492, netto 2091 spd. Andreas var g.m. Berthe Helene Hansdtr. Glosli f. 1831; deres barn var: Betty f. 1861, Hilda f. 1862, g.m. Rikard Olsen, Herman f. 1864, kom til Rød og senere til Huseby, Ole (se nedenfor), Anton, Abraham, Amalie, g.m. Johan Paulsen Stokholm. Andreas drev gården til 1902, da han overdro til sønnen *Ole Andreassen* for kr. 14 000 + føderåd for seg og hustruen. Ole var med ved senkningen av Storgrava 1911. I 1929 solgte han N. Ermesjø til sin svoger Bjarne Tomter f. 1893 for kr. 55 000 og kjøpte Brekke i Ås. Han var g.m. Aslaug Hansen fra Kykkelsrudbråten; barn: Andrea, Asbjørn Ermesjø på Bilitt, Martinius. I begynnelsen av 1920-årene bygde han på og restaurerte den gamle tømrede hovedbygningen, og i det foregående tiåret hadde han reist ny uthusbygning samt bryggerhus med vogn- og vedskjul og potetkjeller. Det var jo forholdsvis nye hus da *Bjarne Tomter* overtok, og han bygde derfor ikke noe nytt, bortsett fra hønsehus og melkebu. Gården drev han til 1948, da han overtok farsgården etter sin bror og solgte N. Ermesjø til *Sigurd Sneis* f. 1916, g.m. Tonny Bjerke f. 1914, datter av Karl Bjerke på Økern. Barn: Tor f. 1941, Steinar f. 1945, Toril f. 1947. Hans familie er fra Sneis i Nordby. Han er en av de relativt få som nå legger hovedvekten på melkeproduksjon, og har en god besetning.

SØNDRE ERMESJØ

Bnr. 3.

Paul Helleesen var sønn av Helle Paulsen på Skoftestad i Ås. Straks etter at han overtok den ene halvparten av S. Ermesjø, fikk han skjøte også på den andre halvdelen av broren Andreas Krogsrud for 500 spd. Trolig drev han Ermesjø ved forpakter, for selv bodde han på Stensrud i Ås 1810—23. I 1823 overtok imidlertid Paul farsgården Skoftestad og solgte et par år etter S. Ermesjø til sin yngre bror *Gudmund Helleesen* for 700 spd. Han var g.m. Alette Zwilmeyer Børsumsrud. Deres sønn Carl ble kjøpmann på Fredrikshald og var far til den kjente musiker og mu-

Søndre Ermesjø

sikkpedagog Gustav Fredrik Lange. Gudmund Hellesen døde tidlig, etter i 1831 å ha solgt gården til *Guttorm Halvorsen Fuglegården* for 600 spd. Enken Alette giftet seg da med stykkjunker Peter Lange på Fuglegården, og hennes barn tok stefarens familienavn. Da Guttorm døde (se ham under N. Ermesjø), ble gården solgt av boet til *Søren Ellejsen Botner* fra Rygge for den temmelig høye pris av 1700 spd. Ved salget ble det gjort oppmerksom på at dette ikke omfattet «Hestehagen», et lite jordstykke som var gått over til Kykkelsrudbråten. Søren Ellefsen var g.m. Anne Kjerstine Gregersdtr., og etterat han var død 27 år gl. i 1839, ga hun skjøte på gården for 1500 spd. til *Lars Jakob Jakobsen Fjøser* 1814—75, g.m. Johanne Abrahamsdtr. Klommestein d. 1875. Han var en dyktig gårdbruker, som i de 35 årene han drev Ermesjø, arbeidet seg opp til solid velstand. Formuen ved skiftet var 3956 spd. og gjelden ubetydelig. De hadde syv barn: Johan, Henriette, Emilie, Arndt, Josefine, Klara og Hermann. Ingen av disse kom dog til å overta gården. Ved skiftet etter foreldrene 1876 solgte dødsboet underhånden til *Edvard Nilsen Auer ød* fra Vestby for 2800 spd. Han overdro i 1884 for kr. 10 400 til *Lauritz*

Kristoffersen, g.m. Antonette Mikaelstr. Holt f. 1834. De hadde ikke barn, og gården gikk over til *Jørgen Holt* for kr. 12 000 ved skjøte 1894. Han bygde fjøset av murstein 1900. I september 1918 solgte han til *Ole* og *Christian Fænn* for kr. 50 000. De ga i 1920 skjøte til Kristian Martinius Kykkelsrudbråten på den lille parten som kaltes Hestehagen. Den ble utskilt som bnr. 4 med skyld 4 øre. Brødrene solgte i 1924 for kr. 40 000 til *Karsten Skuterud* f. 1896, g.m. Borghild Hansen f. 1894. Et par måneder etter lot han utskille bnr. 5 (skyld 22 øre) og overdro det til Karl Tomta. Det utgjør omtrent halvparten av Espeli. Karsten Skuterud brukte gården i tretti år. Særlig drev han mye med oppdrett av slaktegriser og holdt ellers relativt stor besetning. 1936 satte han opp låve, stall og grisehus, i 1945 garasje og vedskjul, og i 1947 bygde han bryggerhuset med potetkjeller under. Han restaurerte også den gamle hovedbygningen. I 1952 kjøpte han farsgården Nordre Skuterud i Ås, og adoptivsønnen *Henry Skuterud* f. 1920, overtok forpaktningen av S. Ermesjø, inntil han kjøpte i 1954. Han er g.m. Edith Wengersgaard f. 1923, datter av trelasthandler J. Wengersgaard på Dyrfløkke; barn: Ellen Borghild f. 1950, Anveig f. 1952.

Husmenn.

Vi kjenner ikke noen husmann på *Egilgrinda*, men etter navnet å dømme ble vel plassen ryddet eller bebodd av en som het Egil, eller kanskje Engel. Det er imidlertid liten tvil om at denne plassen egentlig er den samme som *Bukkehytta*. Her bodde i 1801 *Torger Tolfson* f. ca. 1766. Hans kone Helene Andersstr. f. ca. 1757 hadde tidligere vært g.m. en som het David, og hadde med ham barna Anders, Nils, Ingeborg, Anne og Gunhild. Torger var husmann med jord, men drev også som gjørtler.

Bråten ble ryddet av *Halvor Reier sen* f. 1790, som fikk festeseddel på 6 mål udyrket mark i 1824 av Paul Enersen mot 12 arbeidsdager om året. Halvor var fra Høland. I den tid han ikke drev på plassen eller på gården, arbeidet han som kapper. Det gjorde også sønnen Kristian f. 1827. Halvors hustru, Laurine Andersstr., f. 1802, var fra Ski. 1865 hadde de 1 hest, sådde $\frac{1}{2}$ tn. bygg og satte 2 tn. poteter.

Storåsbråten. *Søren Johnsen* fikk i 1839 husmannskontrakt. Vilkårene var 2 spd. årlig avgift + 32 arbeidsdager. Søren var skredder.

Berg-gårdene

Driftsbygningen på Nedre Berg er ikke kommet med på bildet

Berg med Brugård

Berg ligger ca. 70 m.o.h. på en høyderygg mellom Klommesteinsveien og Storgrava. Innmarka er dels slett, dels svakt kupert, jordsmonnet leirblandet moldjord samt endel myrjord. De to brukene har hver sin gårdsvei ned til Klommesteinsveien. Den gamle bygdeveien gikk like forbi Berg, på østsiden av husene, og nyttes ennå som gårdsvei.

Grensene går i sør mot Ermesjø og Furu, i vest mot Ermesjø, i nord danner Storgrava grensen mot Roksrud, Rød og Klunderud, og i øst grenser gården mot Klunderud og Smebøl i Ås.

Berg kan være ryddet i yngre jernalder. Navnet (av gno. *berg*, n.), som er bevart i den opprinnelige usammensatte form, sikter til beliggenheten på berg eller fjellgrunn.

Fra 1642 eller noe tidligere hørte ødegården *Brugård* sammen med Berg. Denne gården forekommer ikke i gamle kilder. Den ble trolig ned-

lagt etter Svartedauen og ikke tatt opp igjen før ca. 1640. Fra midten av 1600-tallet ble den brukt under Berg. I dag er det ingen spor etter bebyggelsen på Brugård, men det er vel rimelig å anta at den lå nede ved Storgrava, der veien tidligere gikk i bro over mot Rød. Så tidlig som i 1819 heter det at «disse Eiendomme [Berg og Brugård] ligge samlede og blandede i hinanden, saa deres Deelslinier ej kunde opgives».

Med bare et kort avbrudd var Berg sorenskrivergård i ca. 100 år, fra midten av 1690-årene.

Gården var delt allerede i middelalderen. En gang i siste halvdel av 1300-tallet nevnes «den østre gården» og 1436 «Øvre Berg». Den må dog være blitt samlet før midten av 1500-tallet. I 1827 ble den delt igjen i to bruk, Vestre og Østre Berg, eller som de nå kalles, Nedre og Øvre Berg, h.h.v. bnr. 1 og 2. Fra bnr. 2 ble bnr. 3, Lilleberg, utskilt i 1928, men er senere kjøpt tilbake til Øvre Berg.

Den gamle bebyggelsen lå på Øvre Berg, og de eldste deler av hovedbygningen her er atskillig eldre enn 1827. Da gården ble delt dette året, ble en del av denne bygningen revet og brukt til å reise våningshuset på Nedre Berg. Det heter seg forøvrig at noen av disse materialene opprinnelig skriver seg fra den gamle kirken i Frogn. Hans Raanaas fant også ved en husreparasjon noen bjelker med utskjæringer som kunne tenkes å ha hørt hjemme i en kirke.

Av den øvrige bebyggelse på Nedre Berg er låve- og stallbygningen samt bryggerhuset fra ca. 1890. Den andre uthusbygningen, med fjøs, ble bygd 1905, stabburet 1852, hønse- og grisehus 1918. Inntil fjøset sto en gammel låve som ble revet i 1950. På en av stokkene her sto innskåret årstallet 1758. — På Øvre Berg er stabburet visstnok fra 1777, idet dette årstallet står på værhanen. Fjøset og grisehuset er begge bygd i 1905. Redskapsbygningen, som er den tidligere stall, og låven er fra før århundreskiftet. Bryggerhuset ble reist 1945; det lå tidligere sørvest for hovedbygningen.

Skogen til begge bruk ligger øst for Klommesteinsveien, innmarka i det vesentlige på vestsiden. Det er klare og rette delelinjer.

På Nedre Berg, bnr. 1., er 1962 den dyrkede innmark på 215 mål, derav ca. 147 mål korn, 35 mål poteter samt 33 mål grønnsaker. Skogen utgjør 88 mål. Dessuten 22 mål have, 3,7 mål impediment, 4,8 mål gårdsplass og 2,4 mål veier. — Øvre Berg, bnr. 2,3, har ca. 235 mål innmark, hvorav 180 med korn og 50 med poteter. Have 2 mål, impediment 10 mål, gårdsplass 8 mål og veier 4,5 mål. Skogen er på 83 mål.

MATRIKKELGÅRDEN BERG MED BRUGARD

Gnr. 26.

Berg var fullgård 1577 med skyld 1 skp. 1 fj. salt. Brugard var ødegård 1648 med skyld 10 lp. salt. Den lå da øde. Kvegskatt 1657 av Berg: 2 hester, 13 fe, 10 sauer og 4 griser; Brugard 2 fe. 1661: Skylda for Berg oppgis til 1 skp. 6Y₂ lp. salt. Tiende av 25 tn. havre, iy₂ tn. blandkorn. Brugard skylder 8 lp. mel. Ligger øde. 1666 tiende for Berg av 20 tn. havre, iy₂ tn. blandkorn, y₂ tn. rug og V2 tn. erter. Brugard av 2>% tn. havre og % tn. blandkorn. 1705 var Berg sorenskriverens frigård og betalte ikke tiende, Brugard var usådd. 1723: Berg matr.nr. 137. Måtelig god jord. Ingen skog oppgitt. Skylda foreslås forhøyet med 5% lp.t. Brugard matr.nr. 182. Måtelig god jord. Skylda foreslås redusert med 5 lp. t. 1802: Bergs skyld satt til 1 skp. i/12 lp.t. Ingen skog, neppe nok til eget brensel. Brugard fremdeles 8 lp. t. 1819: Berg og Brugard «ligge samlede og blandede i hinanden, saa Deres Deelslinier ej kunde opgives. Ingen synderlig Skov, ej engang til Husbehov, men god Jord og Beliggenhed ved Drøbak». 1838: Nytt matr.nr. 18. Ny skyld 9 dir. 2 ort 2 skil. (Brugard matrikulert sammen med Berg, ikke egen skyld.) 1866: 404 mål leir- og moldjord, hvorav 209 på Nedre og 195 på Øvre Berg. Havnen, som er på 134 mål (67 på hvert bruk), ligger like ved gården, er skogvokst og har god jordbunn. En større del av den er egnet til oppdyrking. Ingen skog utenom havnehagen. Ligger like ved rotevei, ca. % mil fra Drøbak. Middels lettbrukt, godt dyrket.

Offisielle oppgaver over husdyrhold, utsæd og kornavling.

År	Hester	Kuer og ungdyr	Sauer	Utsæd tn.	Avling tn.
1661	2	6	4	8	9y ₂ 27Y ₂
1723	2	10	8	19	
1802	4	12	5	ca. 20	
1866	4	11	4	6 26	202

Høyavlingen 1723 oppgitt til 36 lass + Brugard 5 lass; 1866 til 120 + 120 skpd. (1930 til 290 + 300 skpd. 1930 ble det også avlet 180 + 250 tn. turnips).

Husdyr og utsæd (i tn.) på de enkelte bruk 1866 og 1930.

År	Navn på bruket	Hester	Storfe	Sauer	Griser	Hvete	Rug	Bygg	Havre	Poteter
1866	Nedre B.	2	7	3	1	1	1	1	10	5
1930	Nedre B.	3	17	0	4	2	0	$\frac{1}{2}$	20	20
1866	Øvre B.	2	8	3	1	1	1	1	10	5
1930	Øvre B.	3	17	0	10	2	0	2	12	40

Eiere.

I middelalderen var endel av Berg kirke- og klostergoods, men det er vanskelig å finne klarhet i eiendomsforholdene før vi kommer opp på 1600-tallet.

Didrik på Haver ga, trolig ca. 1360, 1 øyresbol og 15 penningbol i den nordre eller «østre gården» til Ås prestebol, som eide dette ennå ca. 1400.

En annen part på 4 øyresbol solgte ektefolkene Hunstein Olesen og Ronnog Aslaksdtr. i 1358 til Rolf Alfson. Muligens er denne parten endel av den som omtales blant Verne klostres brev i Akershusregisteret, nemlig et vidisse fra 1376/77 om et forlik mellom Halvor Jonsen og Stein Torgeirsen — en av dem var kanskje prior i Verne? — angående 9 øyresbol i Berg.

1436 testamenterte Helge Haavardsen og hans hustru Ingrid 5% øyresbol i «Øvre Berg» til Hovedøy kloster for gravsted og «til sjelehjelp». De bodde visstnok på Ramstad i Kråkstad.

På 1600-tallet er Berg delt i to hovedparter. I 1611 er det fogden Anders Søfrensen på Froen som har bygselretten, med en part på 12% lp. Men etter Anders Froens død 1622 ble hans gods solgt for å dekke gjelden, og Lauritz Gjølstad fikk hånd om det Anders hadde eid i Berg. I 1648 hadde Lauritz 16 lp. med full bygsel. Temmelig snart etter gikk imidlertid dette over til Anders Bentsen i Hølen, som satt med det i 1678 og trolig noe lenger.

Den andre parten, på 9 lp., lå i 1616 til kronen. Dette er vel sannsynligvis det tidligere Hovedøygodset. Men 1648 var det Ansten Sundby i Røyken som eide dette, og i 1655 gikk det over til Kristoffer Mork.

I løpet av de nærmeste ti-år kom imidlertid begge disse eiendoms-partene på brukernes hender, uten at vi vet nøyaktig når og hvordan det skjedde. Hans Larsen Berg er den første sikre selveier.

Brugard var inntil 1648 i Jens Kaksruds eie, men fra 1649 ble den av en eller annen grunn overtatt av kronen. Både i 1685 og 1692 sies det at gården er blitt frembudt på tinget «til brugs og besiddelse», men den fant ingen bruker eller kjøper da den bare var et «ringe Engenes» uten havn eller hus. I 1691 ble endog den som ville bo der, og sette opp de nødvendige hus, tilbudt skattefrihet i «nogle Aaringer». Bergs brukere fikk derfor tingsvitne for den fortsatte bruksrett til Brugard, selv om kongen foreløpig beholdt eiendomsretten. Senere gikk Brugard fullstendig opp i Berg, og kongeskjøte ble utstedt til Bergs eier i 1741.

Brukere.

Helge Mien måtte i 1560 betale 8 daler i sakefall fordi han hadde «loffuit» (kausjonert) for *Jens Berg*, som «slo» Torstein Missum. I 1591 var *Peder* som lagrettemann med og valgte bøndenes representanter til Kristian IVs hylling i Oslo, og året etter var han lagrettemann i saken om fossene i Gloslibekken. Hans etterfølger var trolig *Erik*, som brukte fra senest 1608 til 1638, da han ble avløst av *Tolluf*, formodentlig hans sønn. Tolluf døde imidlertid tidlig, og i 1644 har Erik igjen overtatt bruken av Berg.

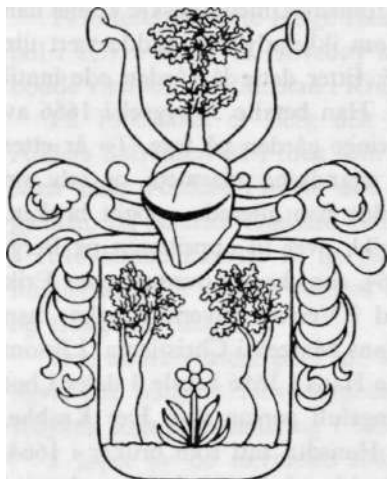
Ved denne tid nevnes *Brugard* for første gang, nemlig i 1642, da *Arne Broegaard* bor her. Sannsynligvis er det han som har tatt gården opp av øde og bygd hus. I 1644 sies han å være forarmet, men kanskje kunne han likevel ha skapt seg levelige vilkår her om ikke ulykken hadde vært ute idet alle husene brant ned omkring 1645. Etter dette lå gården øde inntil en ny bruker, *Torkild*, flyttet hit i 1653. Han betalte 3. bygsel i 1656 av 8 lp. t. Men heller ikke han greide å bringe gården på fote. To år etter var også han forarmet, ja, i 1659 endog «gandsche udarmet», og selv om han bodde på Brugard ennå i 1660, hadde han allerede oppgitt bruken, som ved denne tid — om ikke før — gikk over til oppsitteren på Berg.

Her var det *Hans Paulsen*, d. før 1664, som hadde overtatt etter Erik i 1648. Han kom muligens fra Nubsrød i Vestby. Ihvertfall solgte han denne gården samme året til rådmann Hans Matzen i Christiania. Liksom Lauritz Rød og Anders Skorkeberg måtte Hans i 1656 betale 3 daler i bot for å ha nektet skyss til en så betydningsfull person som Iver Krabbe, lensherren på Bahus. Hans's enke Bodil Hansdtr. satt som bruker i 1664, men sønnen *Lauritz Hansen*, som da bodde på Brugard, har vel snart overtatt bruken av Berg. Hans og Bodil hadde også sønnene Hans f. 1644

og Arne f. 1652. Hans ble i 1670 avkrevd av «borger Peder Compis» i Christiania betaling for $\frac{1}{2}$ pund tobakk som han hadde fått gjennom Peders «tjener» Mats Haver og betalt for til denne. Nå måtte han punge ut nok en gang, men fikk rett til å kreve pengene tilbake av Mats. Bodil døde trolig 1675, for i februar året etter ble det holdt åbotsforretning på Berg av seks menn fra Frogn på vegne av Anders Bentsen, som eide bygselparten. Stuen, «den daglige som boiss udi», hadde bra vegger og var for god til å rives, men den trengte nytt gulv og nye «maalbencher». Dette mente fem av takstmennene, mens den sjettede anså stuen som «udøchtig» og anslo en ny til å koste 24 rd. Den andre stuebygningen, «som kan brugis for Størhuss» (bryggerhus), hadde dårlig tak, og murene måtte repareres. «Madstuen» var ferdigbygd bortsett fra pipene; det var falt noe mur ned fra skorsteinen. En bod måtte rives og ny settes opp; anslått til 9 rd. Stolpeboden var i bra stand. Den lille østlige forskykuen skulle bygges opp påny, 3 rd. Kjonene trengte nye møner. Ladene måtte «omtrekkes ringveis med Tor Voller (torrvoller?) og vindskier», 6 rd. Stallen var ny, fjøset middels bra og ville nok holde enda noen år. En høylåve var temmelig nedrånnet.

I desember 1682 ble Lauritz Berg «ansatt» blant dem i sognet som skulle «være observant» med at ingen ga unødige husly til «omløbende fanter». Bygda var full av landstrykere og tiggere, som var «til stor skade

og besvær for almuen. Lauritz døde imidlertid forholdsvis tidlig. Han ble etterfulgt av *Hans Larsen*, sannsynligvis hans sønn, som eide hele gården i 1692. Men Hans hadde Berg bare kort tid, før den ble kjøpt av sorenskriver *Jens Hansen* ca. 1639—1710, en gang før 1696. Han var blitt utnevnt i stillingen 1682 og var 1. gang g.m. Mette Mortensdtr., datter av den rike tolleren på Sand Morten Lauritzen. Hun døde i 1670-årene, og han ble deretter g.m. Abigael Jørgensdtr. Heide. Jens hadde mange barn. Det var Anne, Jørgen, Christian, som var borger på Moss og ble drept i 1723 av sin hissige nabo

Jens Hansens våpen

Jørgen Jensen Bergs våpen

for 14 par sko, og den unge sorenskriveren betalte 3 rd. for sin «per-rigol» (antagelig en parykk). De to tjenesteguttene hadde 6 rd. i årlig lønn, jentene 4 og $A/2$ rd. I 1716 var det fremdeles enken etter Jens Hansen som eide Berg, men da hun døde ca. 1720, gikk gården over til Jørgen Jensen. Han hadde også arvet etter foreldrene det meste av N. Furu og eide dessuten bl.a. Ermesjø og Klunderud, men han bodde på Berg. Etter hans død gikk gården over til kjøpmann Christen Carlsen i Drøbak (auksjonsskjøter 1739 og 1741). Men høyst sannsynlig har også den nye sorenskriveren, *Peder And*, bodd på Berg og hatt gården i bruk. Han kom fra Finnmark, der han hadde hatt samme embete. På Follo var han sorenskriver fra 1736 til sin død 1742. I 1739 fikk han en fullmektig p.g.a. «alderdom og ubekvemhet for tiltagende fedme». Kort før sin død avsto han mot «noget til underhold» sorenskriverstillingen til prokurator *Christian Behman*. Denne var g.m. Else Vind v. Rummelhoff 1705—62, datter av kommandant på Munkholmen major Johan Henrik Rummelhoff. Hun var enke etter kjøpmann i Drøbak Søren Jensen Bærø. Behman var kommet i besittelse av en part i Berg og Furu og fikk i 1745 også kjøpt av Christen Carlsen 14 lp. 15 bmrk. s. i Berg og nesten 19 p. t. i Furu for 900 rd. I salget fulgte også med ødegården Brugård, som Carlsen hadde fått kongeskjøte på i 1741. Behman var født på Fyen 1711. Muligens er det han som har bygd den gamle låven på Nedre Berg i

Niels Stabell, Nils som skal ha vært offiser, samt tre barn til, som vi ikke kjenner navnene på. Etter befolkningens ønske ble sønnen *Jørgen Jensen Berg*, f. ca. 1687, d. 1736, utnevnt til farens etterfølger som sorenskriver. Han var da bare 23 år gammel og hadde tatt sin første eksamen ved akademiet. Enken bodde fortsatt på gården, og i 1711 betalte hun for seg selv og sin datter 6 rd. i skatt «af Fondangier» (fontanger, et høyt hode-tøy, bygd opp av kniplinger og båndsløyfer) samt 4 rd. for «een cariol at reise til Kirke med» og

1758. Fra hans hånd har vi bevart en interessant og morsom innberetning til København fra 1743 om de lokale forhold på Follo. Bare 50 år gammel avsto han «formedelst Alderdom og Svaghed», med kongelig approbasjon og mot pensjon til seg og sin eventuelle enke, bestillingen til stesønnen *Jens Sørensen v. Rummelhoff Bærøe* f. ca. 1730, sorenskriver fra 1761 til sin død 1792. Samtidig fikk denne også skjøte på Berg og Furu for 1900 rd. Berg var på denne tid dragonkvarter. Christian Behman fortsatte å bo her, og i 1762 var husholdningen på 16 personer over tolv år. Sorenskriver Bærøe ble g. i Christiania med Karen Fredriksen, men de hadde ingen barn. Etterhvert la han seg til med atskillig jordegods. 1774 kjøpte han Klunderud, og s. å. fikk han auksjonsskjøte fra boet etter stefaren på Ås, Frogn og Kroer kirker for 2700 rd. I noen år eide han også Vennergård i Ås. 1782 fredlyste han Berg og sine andre eiendommer for «jakt og skyting». Snaue fire måneder etter mannens død giftet Karen Berg seg med oberberghauptmann *Jørgen Hjort*. Karen Berg var et elskelig menneske, aktet og æret av sine mange bekjente, og «Begge hendes Mænd have tilbedet hende, og det kunde vel ikke være anderledes», som hennes nevø generalauditør C. A. Berg sa. (C. Dunker. Gamle Dage. 1909, s. 190.) I 1792 solgte Hjort Berg, Furu og Klunderud til Drøbakkjøpmannen *Jens iMrsen* (g.m. Anne Marie Green) for 7000 rd. — pengeverdien hadde nå sunket sterkt — og 1797 utstedte skifteforvalteren i boet etter Jens Larsen skjøte på Berg og de andre gårdene for 7000 rd. til *Thore Larsen Kroer* f. ca. 1770. De tre kirkene, som var anslått til 4000 rd., skjenket Hjort til søstersønnen *Søren Christian Crom*. Thore Larsens hustru het *Sofie Jonsdr.* f. ca. 1770, og barna var *Anne Oline* f. ca. 1792, *Johanne* f. ca. 1794, *Helene* f. ca. 1797, *Lars* f. 1799 og *Hans* f. 1805. Thore flyttet til Strøm i Våler (?) og solgte Berg i 1806 for 5500 rd. til *Hans Abrahamson Huseby* 1779—1823, g.m. Anne Østensdr. Klommestein 1781—1821. Barn: *Abraham* (se nedenfor), *Baltzer* (do.), *Hans* (do.), *Anne Kirstine*, g.m. *Andreas Jakobsen Furu*. Før han kjøpte Berg, eide Hans Abrahamson den tidligere plassen Nettet under Breivold i Nordby, der han fra 1804 hadde bevilling til å drive gjestgiveri. Men han oppga dette og flyttet i 1806 til Berg. Om Anne fortelles det at hun fødte sønnen Hans for tidlig på grunn av oppstyret ved at det kom svenske soldater til gården. Da Hans Abrahamsens mor *Maria Engebretsdr. Huseby* døde 1817, overtok han også halvparten av det daværende Vestre Huseby (15 lp. t.) for 4000 spd. Han må ha vært en driftig og dyktig bonde; til sin død drev han Berg og Vestre Huseby under ett. Ved skiftet etter ham var brutto-

formuen 7607 spd., nettoformuen 3011 spd. Berg ble taksert til 3400 spd. og V. Huseby til 2000 spd. Det store løsesøret innbrakte 1985 spd. Besetningen var på 3 hester, 13 kuer, 15 sau, 3 griser. Ved registreringen på Berg nevnes inventar i følgende værelser: Kjøkkenet, dagligstuen, contoiret, storstuen, grønkammeret, storstuekjøkkenet, storstuesalen, nordre kammer, pibekammeret, gangen ovenpå, klæskammeret, gangen nedenunder, matboden, lokalet ved siden av matboden og lokalet over denne. — Berg ble overtatt av eldste sønnen, *Abraham Hansen* f. 1804, g.m. *Ingeborg Marie Kristensdr.* De hadde døtrene *Anne Kristine* f. 1829 og *Anne* f. 1831, kanskje også flere barn. *Baltzer Hansen* fikk utlagt Huseby. Han var jo imidlertid bare 17 år gammel, og allerede 1826 solgte han sin part av Huseby til farbroren *Engebret Abrahamsen*. Den et år eldre *Abraham* forsøkte i et par år å drive Berg alene, men det ble for mye for ham, og i 1827 lot han gården skylddele i to like store bruk på 15²⁴ lp. t. Det østre eller nordre solgte han s. å. til sine brødre *Baltzer* og *Svend* for 2000 spd. Om husene ble det da gjort følgende avtale: Hovedbygningen skulle deles etter den gangen som gikk gjennom huset og *Baltzer* og *Svend* skulle ha den vestre delen. Likeså skulle de få den østre uthusbygningen samt den søndre halvdel av drengestuen og av stolpeboden. Tjonen og vedskjulet skulle foreløpig være felles.

VESTRE (NEDRE) BERG

Bnr. 1.

Abraham Hansen satt vanskelig i det økonomisk, og allerede 1832 solgte han sin halvpart av gården til den yngste broren *Hans Hansen*, 1814—94. Hans undertegnet kjøpekontrakten med påholdt penn. Foruten gårdsbruket drev han endel med hestehandel og langkjøring av varer, bl. a. fra båtene, som på grunn av isen i fjorden måtte legges til i *Drøbak*, og inn til *Oslo*. Det var han som foretok flyttingen av halve hovedbygningen fra *Øvre* til *Nedre Berg*. Han var en drivende arbeidskar og svært nevedyktig. Hans var g.m. *Anne Oline Nilsdr.* fra *Jaren* i *Hobøl* f. ca. 1805 d. 1880. Barn: *Nils Herman* (se nedenfor), *Baltzer* (do.), *Marie* f. ca. 1844 d. 1910, g.m. pianostemmer *Søren A. Rosing*, *Oslo*. *Hans Hansen* var en av dem som i 1847 undertegnet overenskomsten om *Stormyras* uttap-

ping og oppdyrking. Han drev gården helt til 1881, da han skrev kjøpekontrakt med sine to sønner, som i 1887 fikk skjøte for kr. 16 000+4 000 for løsøre og besetning. *Herman Hansen* 1836—1922, som var ugift, skjøtet imidlertid så tidlig som 1896 sin part til broren *Baltzer Hansen* 1841—1915 g.m. Janette Helene Johansdtr. Fjøser, 1857—1938. Barn: Hans Johan (se nedenfor), Karl Anton 1886—1906, Borghild Jenny, g.m. Hans Stensrud på N. Horgen. Da Adolf Svendsen på Øvre Berg ville skyte en brønn i 1903, førte dette til at grensene for gårdenes tun ble nærmere fastslått ved delingsforretning s. å. Etter farens død fortsatte *Hans Johan Baltzersen* f. 1882 d. ugift 1962, gårdsdriften sammen med sin mor Janette Berg inntil hennes død 1938 og deretter til 1940, da Nedre Berg ble kjøpt av *Hans G. Raanaas* f. 1914 på Asperud i Kråkstad. Han er sønn av Kristian Raanaas på Eike-Solberg og er g.m. Liv Solum fra Setre i Hurum f. 1916. Barn: Erna f. 1940, g.m. Tor Lesteberg, Kråkstad, Arne Kristian f. 1942, Hans Petter f. 1945, Anne Karin f. 1947, Thale f. 1949, Lill Gro f. 1961. Hans Raanaas har fra 1953 gjennomrestaurert hovedbygningen, og i 1950 bygde han om fjøset til oppbevaringsrom for grønnsaker, da han ved siden av korn og poteter driver dyrking av blomkål og annen kål samt gulerøtter.

ØSTRE (ØVRE) BERG

Bnr. 2.

Baltzer Hansen 1805—41 og *Svend Hansen* 1809—89 (?) overtok altså den østre, eller snarere den nordre, halvdel av Berg i 1827 og drev den i fellesskap. Men da Baltzer, som var ugift, døde tidlig, gikk hele Øvre Berg over til Svend (skjøte 1841, 800 spd.). I likhet med broren Hans på Nedre Berg deltok han i oppdyrkingsprosjektet for Stormyr i 1847. Han var g.m. Johanne Hansdtr. Bjerke f. ca. 1817, og de hadde barna Hans, som kom til Økern, Herman, kom til Østby i Ås, Anton og Adolf. Det ble den siste, *Adolf Svendsen*, som kom til å overta gården. Han fikk skjøte av sine brødre Hans og Herman i 1890 for kr. 24 000. G.m. Alette Johannesdtr. Furu. Barn: Svend (se nedenfor), Asle, Nancy, g.m. Hans Gullerud, Alfhild. *Svend Adolf sen* fikk skjøte av sin mor 1918. G.m. Sofie Smith fra Høland. Svend Adolfsen lot utskille bnr. 3 Lilleberg, men

solgte det ikke fra, og det fulgte med da *Johan Færgestad* fra Hurum 1887—1962 kjøpte gården i 1928. Inntil han slo seg ned som gårdbruker på Berg, hadde Færgestad drevet som jakteskipper. Han var g.m. Konstance Mørk 1884—1947. Barn: John Kåre f. 1913, Alf Aage f. 1915, Bjarne Georg f. 1918, Hjørdis Konstance f. 1921, Ebba Johanne f. 1922, Aase Elisabeth f. 1926. Johan Færgestad rev i 1945 det gamle bryggerhuset som lå sør-vest for hovedbygningen, og bygde et nytt på nordsiden av denne. 1946 ble gården overtatt av sønnen *Kåre Færgestad* f. 1913, g.m. Signe Rød f. 1912. Barn: Else 1940, Gerd 1941, Johan Hermann 1946, Einar 1948, Wenche 1951. Kåre Færgestad har modernisert og påbygd hovedbygningen i 1955. Han driver mest med korn og poteter samt oppdrett av slaktegriser, ca. 50 pr. år. Til det planlagte bygdemuseet har han gitt flere gjenstander, bl. a. en treplog, som opprinnelig kom fra Økern.

Furu

Ved Frogns østgrense, midtveis mellom Bakker og Klommestein, ligger Furu, 85—100 m. o. h. Lendet er noe kupert, især i den sørøstlige delen; jordsmonnet leirmold. De to bruk på N. Furu har hver sin 2—300 m. lange gårdsvei inn fra Klommesteinsveien, som går gjennom den vestre del av innmarka i retning nord-sør. Før denne nye hovedveien kom, møttes fire veier på Furu. Én gikk rett sørover til Børsumsrud, én nordover til Berg, én gikk over Mærø-Furu til Klunderud, og én gikk rett østover til Hogsmark.

Opprinnelig var nok alle Furu-gårdene en bruksenhet, men denne ble trolig allerede i middelalderen delt i et nordre og et søndre bruk. Etter prestegjeldsdelingen 1823 har Søndre Furu tilhørt Ås. Nordre Furu grenser nå i vest mot Ermesjø og Berg, i nord mot Berg skog, i øst mot Åsgårdene Smebøl og Hogsmark (langs bekken) og i sør mot Søndre Furu i Ås.

Gårdsnavnet kommer av gn. *jura*, f., som betyr furu, altså trenavnet, som er overtatt uforandret. Tidligere ble gården ofte kalt Furud, men dette berodde på en misforståelse, idet det er helt på det rene at navnet ikke er sammensatt med *ruQ*. Det er ellers vanskelig å si noe sikkert om rydningstiden; kanskje går den tilbake til yngre jernalder.

Når den første deling av gården fant sted, vet vi ikke. Men i siste halvdel av 1500-tallet er N. og S. Furu skattlagt hver for seg. Det senere bnr. 1, Follemyra, ble utskilt fra hovedbølet i 1803, og besto som eget bruk til 1807. Iflg. kgl. res. av 15/12 1911 ble det overført til Ås herred, men drives fremdeles sammen med bnr. 2, 4 og 5. Skyld 4 lp. t., $\frac{2}{62}$. Resten av N. Furu ble delt i 1819, idet det senere bnr. 3, det såkalte Mærø-Furu, ble skilt ut med skyld $\frac{V}{2}$ lp. t., nå $\frac{5}{83}$. Det som da ble tilbake, var det nåværende bnr. 2, 4 og 5, med en samlet skyld på $\frac{V}{2}$ lp. t. eller $\frac{7}{45}$. Sammen med Follemyra fra Ås utgjør det én bruksenhet i dag.

På bnr. 2, 4, 5, som også kalles Mellom-Furu, er hovedbygningen fra 1874. Også uthusbygningen er gammel, men ble ombygd 1902. Hovedbygningen på bnr. 3 ble oppført omkring hundreårsskiftet etter brann. Bryggerhuset, som skal være den opprinnelige hovedbygning, er nok fra tidlig i 1800-årene.

Begge brukene på N. Furu har sammenhengende areal og er godt arrondert. Skogen ligger øst for innmarka, men bnr. 3 har dyrket mark også nord for sin skog.

Det var husmenn på Furu i begynnelsen av 1600-årene, men hvor disse bodde, vet vi ikke noe om. I 1813 omtales plassen *Lille Furu*. Det er utvilsomt denne som ble utskilt som eget bruk i 1819, altså det nåværende bnr. 3. Bebyggelsen her besto i 1813 av en laftet stuebygning med to innredede rom: stue med jernkakkellovn og kjøkken med skorstein, samt en laftet uthusbygning med en låve, to lader og to skykuer. Uthuset var «nesten nytt» og stuebygningen visstnok også av nyere dato. Trolig ble plassen tatt opp i begynnelsen av 1800-tallet: hverken 1723, 1801 eller 1802 nevnes noen husmannsplass på Furu.

På bnr. 3 finnes noen fortidsminner. 150 m. nordøst for husene på et beite i kanten av skogen ligger en flat mosegrodd steinlegning og 70 m. nord for denne noe som ser ut som en steinblandet rundhaug. En annen stor gravhaug finnes ved hovedveien, 350 m. vest for husene. Under pløyingen her kom det for noen år siden i dagen fire gravkamre bygd av steinheller. I kamrene var det brente bein og noe som lignet forrustet jern. 50 m. lenger vest, på den andre siden av veien, ligger en lignende haug.

Bnr. 2, 4, 5 har i dag 193,7 mål innmark + 100 mål på Follemyra. Av dette brukes nå 50 mål til poteter, 34 mål til timotei, 14 mål til vinterkål og resten til korn, vesentlig bygg. Skogen er på 91,3 + 7 mål. — Bnr. 3 har 150 mål innmark, hvorav 100 brukes til korn, 30 til poteter og

ca. 20 mål til eng og beite. 1 ku + 6—7 slaktedyr samt ca. 25 griser. Skogen er på ca. 50 mål.

MATRIKKELGÅRDEN NORDRE FURU

Gnr. 27.

Nordre Furu var fullgård 1577 med skyld $\frac{1}{2}$ skpd. mel. Kvegskatt 1656 av 2 hester, 9 kuer, 10 sauer, 3 griser. Tiende 1661 av 10 tønner havre og 1% tn. blandkorn, 1666 av 10 tn. havre, $\frac{1}{2}$ tn. blandkorn og $\frac{1}{2}$ tn. erter, 1705 av 10 tn. havre. 1723: Matr.nr. 17. Måtelig god jord. Ingen skog oppgitt. Skylda foreslås redusert med 5 lp. tunge. 1802: Skylda fremdeles 1 skpd. 10 lp. tunge. Skog til brensel og gjerdefang samt tømmer til husreparasjoner. 1838: Nytt matr.nr. 19. Ny skyld 8 dir. 4 ort 16 skil. 1866: *Bnr.* 1 (Follemyra): 63 mål åker og dyrket eng på leirmold. Ingen havn, bare 4 mål skog. Ingen besetning. Ingen utsæd. Eiendommen er meget lettbrukt, men «har i en årrekke lagt til gras» og sies nå å være «vanbrukt». — *Bnr.* 2: 84 mål åker og dyrket eng på leirmold. «En god del» av skogen skikket til oppdyrking. God, men utilstrekkelig skoghavn nær gården. 35 mål meget god skog; for husbruk bare til brensel. Lettbrukt og alminnelig godt dyrket. — *Bnr.* 3: 143 mål åker og dyrket eng på leir- og sandjord. Hele utmarka egnet til oppdyrking. God, men utilstrekkelig skoghavn nær gården. Ca. 65 mål meget god skog; for husbruk til gjerdefang og brensel. Lettbrukt og alm. godt dyrket. — *Bnr.* 4: 90 mål åker og dyrket eng på leirjord. Endel av utmarka egnet til oppdyrking. God, men utilstrekkelig skoghavn nær gården. Ca. 44 mål god skog; for husbruk bare til brensel. Tungbrukt, alminnelig godt dyrket.

Buskap, utsæd og kornavling gjennom 200 år.

År	Hester	Kuer og ungdyr	Sauer	Utsæd tn.	Avling tn.
1661	2	8	4	8	Wi
1723	1	8	6	<i>ioy</i> ₂	33/3
1802	2	9	6	12	
1866	5	9	6	21K	120

Høyavlingen 1723 oppgitt til 20 lass, 1866 til 178 skpd.

Husdyr og \utsæd (i tn.) på de enkelte brukene 1866.

Bnr.	Hester	Storfe	Sauer	Griser	Hvete	Rug	Bygg	Havre	Erter	Poteter
1.	1	0								
2.	1	5	2	i	V	V	V	4	i/16	5
3.	2	5	2	i	Vi	Vi	Vi	8	0	9
4.	1	5	2	i	V		VA	6	i/16	5

Eiere.

I lengre tid etter reformasjonen ble godset til Nonneseter kloster i Oslo holdt samlet som et eget verdslig len. 1560 ble Furu tillagt dette godset ved kjøp. Senere var Nonnesetergodset forenet med Mariakirkens prosti og kanslerembetet, og 1595 hørte hele Nordre Furu til Catarinalteret i Mariakirken i Oslo. Også i den følgende tid var gården forleingsgods, og 1648 og 1661 lå den til Cantors kanoni. Under krongodssalget i 1660-årene ble Cantors kanoni-gods overdratt til kansler Peder Reedtz som hadde store fordringer på kronen, og hans arvinger eide N. Furu ennå 1696. Men omkring hundreårsskiftet gikk gården over i sorenskriver Jens Hansens eie. Av dennes arvinger eide sønnen sorenskriver Jørgen Jensen Berg nærmere 19 lp. Resten ser ut til å ha vært i kjøpmann Søren Jensen Bærøs eie, og gikk etter hans død over til sorenskriver Christen Behman, som ble gift med hans enke. Jørgen Jensen Bergs part kom ved auksjonsskjøte til kjøpmann Christen Carlsen i Drøbak i 1739, og denne solgte i 1745 til Behman, som dermed eide hele gården. I 1761 ga han skjøte til stesønnen sorenskriver Jens von Rummelhoff Bærø på Berg. Dennes enke giftet seg med oberberghauptmann Jørgen Hjort, som i 1792 solgte Berg, N. Furu og Klunderud til Drøbak-kjøpmannen Jens Larsen for 7000 rd. For den samme sum gikk dette godset ved skiftet etter Jens Larsen 1797 over til Thore Larsen Kroer, som var bruker på Berg. Nordre Furu solgte han i 1798 til enken Helvig Hansdtr. fra Tvetter i Vestby for 2800 rd.

Brukere.

Lauritz Furu var lagrettemann i 1601. Han var også skyss-skikker; gården lå jo kloss i allfarveien. I 1608 var bruken overtatt av Peder, som hadde gården til 1614 eller året etter. Da tok Rasmus Nordre Furu i byg-

sel av kantoren i Oslo Hans Andersen; og Rasmus ble her helt til 1637, da *Thomas* overtok for et par år. På denne tid hører vi om en liten flomsag i bekken øst for gården, men den lå trolig til den søndre Furu-gården. Av en eller annen grunn oppga *Thomas* bruken allerede 1639, og gården ble liggende øde i de følgende to årene, inntil *Oluf* tok den opp igjen i 1642. Men allerede 1649 døde han, og enken greide ikke å holde gården i hevd, og den ble liggende øde igjen til sønnene *Halvor*, f. ca. 1618, og *Lauritz Oluf sen* overtok bruken 1653. I skattemanntallet for dette året heter det at gården «er niuligen optagen aff øde och [brukerne er] heel forarmede». Men den dårlige tilstand varte ikke lenge; allerede året etter betalte de vanlig skatt. De har brukt hver sin part av Nordre Furu; i 1656 betalte de kvegskatt av hver sin besetning. Det ser imidlertid ut til at *Lauritz* døde eller flyttet temmelig tidlig. På hans part ble det bare høstet høyavling i 1659 og et par år utover, og kanoniets forvalter *Peder Christensen Grøstad* sies 1665 å være bruker. *Halvor* har dog trolig overtatt bruken av hele N. Furu nokså snart, i 1678 var han enebruker. I 1650—60-årene ser det ut til at han hadde visse økonomiske vanskeligheter. Flere ganger er han på etterskudd med landskylda, og *Jens klokker* søker ham i 1667 for et års ubetalt «klokkertolb». Likevel har han nok vært en aktet mann. Som lagrettemann fungerte han en lang rekke ganger. Hvor lenge han hadde gården, er ikke helt klart, men i begynnelsen av 1700-årene heter brukeren av hele N. Furu *Jan Sørensen*. Han ble avløst av *Ijxrs*, som brukte fra senest 1723 og visstnok helt til ca. 1750, da *Ole Andersen* overtok. Snart etter fikk han bygselbrev på hele gården av sorenskriver *Christian Behman*. Han var g.m. *Anne Halvorsdtr.* og hadde barna *Mari*, g.m. *Ole Kolstad*, og *Mette* f. 1753. Trolig var det sønnen *Halvor Olsen* som brukte gården 1777. Vi kjenner ellers lite til hvem som bodde på Furu i disse årene, opp til 1798 (se Eiere). Men dette året fikk enken *Helvig Hansdtr. Tveter* fra Vestby skjøte for 2800 rd. Hun bodde selv på Furu og drev gården med hjelp av sine sønner *Hans* f. ca. 1775 og *Jørgen* f. ca. 1777. I 1803 solgte hun *Follemyra* (5 lp. t.) til *Hans* for 399 rd. Men allerede året før hadde hun solgt det øvrige av N. Furu (1 skp. 5 lp. t.) til *Bent Nilsen* for 2500 rd. Han var g.m. *Abigael Aslaksdtr.*; barn: *Baltzer* f. 1803. *Bent* beholdt dog gården bare til 1806. Da overdro han for 3800 rd. til *Ole Jonsen*, som samme året solgte fra en andel for 500 rd. til *Johannes Mærø*. Denne parten har nok vært på 4 lp.t., og da ytterligere 3 lp. av hovedbølet ble lagt til i 1807, fikk det såkalte *Mærø-Furu* — det senere bnr. 3 — en skyld på 7 lp.,

senere forandret til 8% lp-1. Ole Jonsen måtte visstnok gå fra gården, og skipskaptein *Jørgen Carlsen*, g.m. Petronelle Hermanna Colbjørnsen, fikk auksjonsskjøte på 18 lp. t. 1809 for 1731 rd. Da Johannes Nilsen Mærø døde 1810, fikk Carlsen kjøpt også denne parten av Furu. Hans tid som gårdeier ble imidlertid kort. Allerede året etter ble Jørgen Carlsen og hans hustru separert, og boet skjøtet gården til en annen skipper, *Fredrik Wilhelm Hjort* for 14 000 rd. Denne sluttet samtidig «lottebrukskontrakt» med Paul Kristensen Skjellerud for 3 år. Hjort skulle etter de 3 års forløp få utbetalt 300 rd. + halve avlingen. Da denne kontrakten utløp, ville Hjort gjøre et forsøk på å drive gården med leid hjelp og inngikk avtale med Hans Andersen og hustru, som begge forpliktet seg til å arbeide daglig på Hjorts kost, men uten særskilt daglønn. De skulle årlig få 5 tn. havre, 2 tn. bygg, $\frac{1}{2}$ tn. rug, $\frac{1}{4}$ tn. malt, $\frac{1}{2}$ tn. salt samt 50 rbd., dessuten ved, poteter m. m. og fritt for til 2 kuer og 2 sauer. Det var 6 måneders gjensidig oppsigelse av avtalen. Denne driftsmåten var vel kanskje likevel ikke så vellykket, for et år senere, i 1816, ga Hjort kjøte på N. Furu for 3600 rbd. til *Ole Jørgensen Røis*. Denne måtte ta pantelån på 2000 rbd. hos Hjort, men da salget av Røis, som skulle innbringe resten av kjøpesummen for Furu, ikke skaffet ham de nødvendige kontanter, ble han nødt til å kjøte N. Furu tilbake til Hjort i 1817 for 3600 spd. Ved auksjonsskjøte gikk deretter gården over til *Peder Kristensen Maaren*, som to år etter, i 1819, lot den dele. Hovedbølet (17[^] lp.t.) solgte han til Anders Johansen Hebekk fra Kråkstad for 1900 spd., og det såkalte Mærø-Furu (Sy₂ lp. t.) til Peder Vilhelmsen Rustad for 1000 spd. (se bnr. 3).

NORDRE FURU (MELLOM-FURU)

Bnr. 2 o. fl.

Om N. Furus bebyggelse og tilstand på denne tid får vi vite endel ved en takst som Fr. Vilh. Hjort lot avholde i 1813. Det var en laftet stuebygning med teglstentekket tak, som inneholdt en stue med 2-etasjes jernovn, et kjøkken med skorstein, en uinnredet stue og to loft. Bygningen var i god stand. Uthuset, som også var laftet, teglagt og kledd på nordsiden, besto av en låve, to lader, to skykuer, et vognskur, stall til 4 hester og fjøs til 12 kuer. I ganske god stand. Så var det et helt nytt tørkehus, opp-

Nordre Furu, bnr. 2 o. fl.

ført av laftet tømmer. Utenom denne bebyggelsen var det en stuebygning og uthus på plassen Lille Furu, nevnt foran under husmannsplasser. — På gårdens samlede jordvei kunne en fø 4 hester og 16 kuer foruten ungdyr og sauer. Den normale utsæd var 20 tn. havre, 4 tn. bygg og «noget andet smaased, medens en tredie deel av ågeren imidlertid nyder hvile». Jorden var av god bonitet, skikkelig grøftet og i det hele vel brukt. Skogen ga det som trengtes til gjerdefang og brensel, og den øvrige utmarka ga «overflødig havn» til gårdens besetning.

I overdragsdokumentet til *Anders Johansen* het det at hans part, «det søndre bruket», skulle beholde «alt», d.v.s. alle husene, unntatt en gammel uinnredet stue. *Anders Hebekk* f. 1785, g.m. *Ingeborg Jensdtr. Kverne*, drev N. Furu til han overtok farsgården i 1831 og solgte til *Johannes Hansen* fra Nordre Hebekk f. 1806, for samme pris som han selv hadde gitt tolv år tidligere. Det var da to kakkellovner i hovedbygningen. *Johannes Hansen* ble umyndiggjort et par år senere, og da gården ble solgt på auksjon, fikk *Holm Svendsen Finstad* tilslaget. Etter å ha drevet her i vel 10 år, makeskiftet han med *Andreas Torstensen Holstad* i 1845.

N. Furu ble da taksert til 1800 spd. og Vestre Holstad til 800, så Andreas måtte betale 1000 spd. i mellomlag. Han var 1. gang g.m. Gjertrud Kristoffersdtr., som døde 1859. Barna i dette ekteskap var Johannes (se nedenfor), Anthon f. ca. 1837, skipsfører, Thora Marie, g.m. Hans Schøyen fra Vestby, Anne 1828—72. Skiftet etter Gjertrud viste et meget solid bo. Bruttoformuen var 5740 spd., nettoformuen 4789 spd. Blant gjenstandene i boet nevnes endel bøker og et «smiested» samt et «gullsmed do.». I forbindelse med skiftet var gården blitt skylddelt. Den vestre halvparten beholdt Andreas selv, mens sønnen *Johannes Andreassen* 1830—95(?) løste den østre halvpart, begge for 2100 spd. Andreas Torstensen giftet seg 2. gang med Anne Johanne Andreasdr. fra Nordre Furu f. 1834 og fikk med henne barna Martinus, Jens, Caroline Amalie, Anne Helene. Delingen av gården varte bare i 10 år. Da Andreas døde 1869, kjøpte enken Anne Andreasdr. Hogsmark i Ås og flyttet dit, og Johannes løste også hans part og satt nå med gården resten av sitt liv. Hovedbygningen ble reist i hans tid. Hans hustru var Nikoline Nilsdr. Digerud og barna: Julius (se nedenfor), Johannes f. 1863, Anton, kom til Sennebråte i Kroer, Alette, g.m. Adolf Svendsen Berg, Johanne Nathalie, g.m. vognmann Johan Treider i Drøbak, Hans Jørgen, utvandret til USA, Oskar Alfred. 1895 ble bnr. 5 utskilt med skyld 1/20. Nikoline Furu ga 1900 skjøte på hele gården (bnr. 2,4,5) til sønnen *Julius Johannessen* 1860—1905 for kr. 17 000. Han tok seg energisk av gårdsdriften. Uthusbygningen bygde han om og gjorde flere andre forbedringer. Hans første hustru Bolette Pettersdr. Funningsrud døde 1903, og han ble da g.m. enken Mathilde Huseby søndre. Barna i første ekteskap var Petter Johannes, Sverre Julius, Borghild, g.m. snekermester Kolbjørn Telle i Drøbak, Bolette Nikoline, g.m. ingeniør Reidar Næss. Ved Julius Furus tidlige død ble gården solgt til *Sven Hansen Huseby* f. 1878, g.m. Usette Klynderud 1885—1945. Barn: Hans f. 1907, Rolf f. 1909, Sverre (se nedenfor), Knut f. 1913, Mary f. 1917, g.m. Erling Slørstad. Sven Huseby har bygd flere av gårdens hus: stabbur 1925, grisehus, i to etasjer med plass til 150 griser, i 1928, utvidet uthusbygningen 1923. Ved siden av den vanlige gårdsdrift drev han mye med svineavl. I 1907 kjøpte han til bnr. 3 Follemyra. I 1946 overdro han til sønnen *Sverre Huseby* f. 1911, g.m. Signe Aker f. 1913. Han restaurerte hovedbygningen omkring 1955. Hovedvekten legger han på korndyrking. — På gården er et gammelt skatoll med skjenk over fra Huseby. Navnene på eierne av dette er: Anders Abrahamsen (1800), Abraham Andersen (1852), Hans Abrahamsen (1875), Sven Hansen (1905), Sverre Huseby.

Nordre Furu, bnr. 3

NORDRE FURU

Bnr. 3.

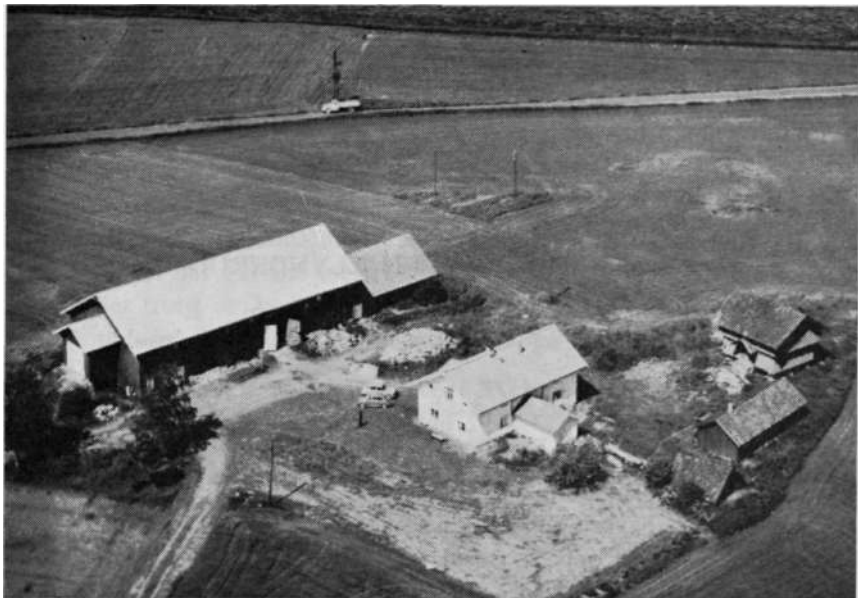
Peder Vilhelmsen Rustad beholdt gården bare et par år. 1821 solgte han til *Johan Behmer Klunderud* for 1000 spd. Han var sønn av garver i Drøbak *Hans Behmer* og *Marie Thorersdtr. Holt*. I 1824 byttet han gård med *Jakob Anonsen Skjellerud*. Han måtte gi 1000 spd. for Skjellerud, mens *Jakob* bare betalte 500 spd. for Furu. *Jakob Anonsen* var g.m. *Johanne Amundsdr. d.* 1846, og hadde sønnene *Andreas* og *Simon*, samt en datter som var g.m. *Halvor Vassengen*. Han drev gården helt til 1850, da han overdro for 1500 spd. til sønnen *Andreas Jakobsen* 1808—85, g.m. *Anne Kirstine Hansdtr. Berg* 1816—56. Barna var: *Hans*, *Marie*, g.m. *Lauritz Kristiansen*, som kalte seg *Louis Berg*, *Chicago*, *Anne Johanne*, g.m. *Andreas Torstensen Furu*, *Berthe Marie*, g.m. *Nils Tostensen* i *Eidsberg*, *Anton*, skipsfører, bodde i *Sandefjord*, omkom ved forlis i *Nord-sjøen*, *Herman* (se nedenfor), *Karl Julius*, gårdsbestyrer på *Huseby* i *Lier*,

Hanna Amalie, g.m. vognmann Carl Abrahamsen i Drøbak. I sitt andre ekteskap hadde Andreas Jakobsen barna Alfhild, Hilmar og en datter til. Etter å ha brukt gården i tretti år, solgte han i 1880 til sønnen *Herman Andreassen* f. 1847 for kr. 9200. I hans tid brant hovedbygningen ned, og Herman Furu flyttet over i bryggerhuset. Noen år etter bygde han den nåværende hovedbygning. Etterat han i 1909 skjøtet gården for kr. 15 500 til *Sigurd Sundby* fra Nordby, gikk den i handelen i noen år. Sundby solgte tre år etter til *Ragnvald Haagensen* for kr. 16 000, og i 1917 ga denne skjøte til *Julius Johansen* for kr. 29 000. I 1922 solgte så han for kr. 34 000 til *Harald Løken* som ennå driver. Han satte gården i god stand, drenerte innmarka og bygde nye hus. Låven og stallen satte han opp like etter at han overtok, i 1924, fjøset er bygd 1943. Sidebygning ble reist 1930, og ny leilighet innredet der 1948. Løken har fremdeles noen få dyr på fjøset, men hovedvekten ligger i dag på korndyrking. Før driften ble omlagt etter krigen, hadde han en god besetning av premiere rødkoller. Harald Løkens slekt er fra Løken gård i Råde. Han er f. 1888, g.m. Oline Håland 1889—1961 fra Time på Jæren. Barn: Magnhild, g.m. Thormod Smedsrud i Ås, Sverre, Oddvar f. 1918, Gunvor Helene f. 1923, g.m. Per Våheim, Ski, Lars Magnus f. 1924.

FOLLEMYRA

Bnr. 1.

Hans Jørgensen f. ca. 1775 var g.m. Maren Olsdtr. Etterat han fikk skjøte av sin mor Helvig Hansdtr. Tveter i 1803, brukte han Follemyra til sin død en gang etter 1838, og gården gikk deretter over til den eneste sønnen *Hans Jakob Hansen*, som døde her ugift i januar 1868 66 år gammel. Ved skiftet etter ham nevnes bl. a. «1 dunk hvori bøger». Follemyra ble taksert til 800 spd., men ved auksjonen ble skjøte utstedt for 1020 spd. til *Anders Larsen Skjelfoss* fra Hobøl. Han eide også bnr. 3 av Torp i Ås, og begge disse sine eiendommer skjøtet han i 1900 til *Baltzer Samuelson*, som i 1905 solgte til *Sven Furu*. Fra den tid har den vært drevet sammen med bnr. 2, 4 og 5, også etterat Follemyra ved res. av 15/12 1912 ble overført til Ås herred.

Klynderud

Klynderud

Klynderud ligger 65—70 m. o. h. ved herredsgrensen mot Ås, mellom Bakker og Rød i nord og Berg i vest og sør. Den svakt kuperte innmarka består av leirmold samt endel myrjord utover mot Klommesteinsveien, som passerer gjennom den vestlige del av gårdsområdet. Skogen ligger samlet øst og sør for innmarka.

Gården er ryddet i tidlig kristen tid. Navnet har nok sammenheng med det litt bakkete lendet, idet det første leddet kommer av ordstammen *klundr*, som synes å bety noe knudret, ujevnt. Skrivemåten opp gjennom hundreårene har oftest vært Klunderud, men også flere ganger Klynderud eller Klønderud. Den siste formen svarer til vanlig bygdeuttale i Frogn.

Gården har aldri vært delt og har ikke hatt husmannsplass.

Den vestre delen av hovedbygningen er eldst, trolig fra første halvpart av forrige århundre. Huset er påbygd og restaurert to ganger. Uthusbygningen er fra 1890. Inntil det nye stabburet ble bygd ca. 1920, sto det

gamle vest for hovedbygningen. Bryggerhuset er også gammelt, muligens fra årene omkring 1800.

Den dyrkede jorda utgjør i dag ca. 190 mål, og skogen er på 110 mål + 20 mål beite.

MATRIKKELGÅRDEN KLYNDERUD

Gnr. 28.

Klynderud var fullgård 1577. 1648 var skylda 1 skpd. 1% lp- tunge. Ligger øde. Kvegskatt 1657 av 2 hester, 6 fe, 6 sauer og 4 griser. 1661 og senere er skylda 17% lp. tunge og 3% lp. salt. Tiende av IV2 tn. havre og % tn. blandkorn, 1666 av 6% tn. havre og % tn. blandkorn, 1705 av 13% tn. havre og 2% tn. blandkorn. 1723: Matr.nr. 136. Måtelig god jord. Ingen skog oppgitt. Skylda foreslås redusert med 5% lp. tunge. 1802: Skylda satt til 1 skpd. $\frac{5}{12}$ lp. tunge. Skog til brensel og gjerdefang. 1838: Nytt matr.nr. 17. Ny skyld 3 dir. 4 ort 21 skil. 1866: 177 mål åker og dyrket eng på leir- og myrjord. Størsteparten av utmarka egnet til oppdyrking. Utilstrekkelig skoghavn nær gården. Ca. 150 mål god skogmark. Lettbrukt, alminnelig godt dyrket.

Offisielle oppgaver over husdyrhold, utsæd og kornavling.

År	Hester		Kuer og ungdyr		Sauer	Utsæd tn.	Avling tn.	
1661	1	4		2	3	5%	8%	
1723	1			5	6	8%	27%	
1802	1			6	4	5		
1866	2		7		4	6	13	79

Høyavlingen 1723 oppgitt til 20 lass, 1866 til 120 skpd.

Husdyr og utsæd (i tn.) i 1866.

Hester	Storfe	Sauer	Griser	Hvete	Rug	Bygg	Erter	Lin	Havre	Poteter
2	11	6	2	1%	%	1%	%	i/16	9	12

Eiere.

Klynderud var i middelalderen dels kirke- og klostergods, dels bondegods. Omkring 1400 eide Ås prestebol en part på % øyresbol, og i Akershusregisteret er det anført fire forskjellige brev fra 1434 om formodentlig en og samme gave på 2 øyresbol til Hovedøy kloster.

Rolf Steinarsen gjør kjent i 1455 at han har solgt % markebol i Klynderud til Peder Audunsen, og Håvard Halvardsen og hans kone Inga Anbjørnsdtr. har gitt sitt samtykke til salget.

Det er trolig at Ås prestebols lille part gikk over til Frogn kirke. Fra 1575 oppføres denne med en eiendom i K. på 4 lp. salt, fra 1655 endret til 3% lp. s.

I lensrekneskapsbøkene fra Akershus ved midten av 1500-tallet nevnes ikke Klynderud blant de Frogn-gårdene som svarte avgifter av tidligere Hovedøy-gods. Det er vel derfor sannsynlig at klosteret har avhendet eller makeskiftet sin part til privat eier, og at dette, sammen med den større parten som Peder Audunsen eide i 1445, utgjorde det godset som i 1595 eides av St. Catharina prebende av Catharinaalteret i Mariakirken: 15 lp. mel. I 1616 er det Cantor Hans Andersen i Oslo som har bygselretten, fordi han disponerte det samme godset. Ved midten av hundreåret, i 1648, er parten økt til 17% lp. t., og eies fremdeles av cantors kanoni, som beholdt det inntil kansler Peder Reedtz kjøpte hele dette kanonigodset. Hans arvinger er eiere av de 17% lp- i 1692. Disse solgte ca. 1695 til sorenskriver Jens Hansen Berg, og fra ham gikk parten i arv til sønnen sorenskriver Jørgen Jensen Berg. I 1730 ga denne skjøte til brukeren Jon Sivertsen. Frogn kirkes part er ikke nevnt ved fastsettelsen av jordavgiften i 1802 og er formodentlig innløst før den tid.

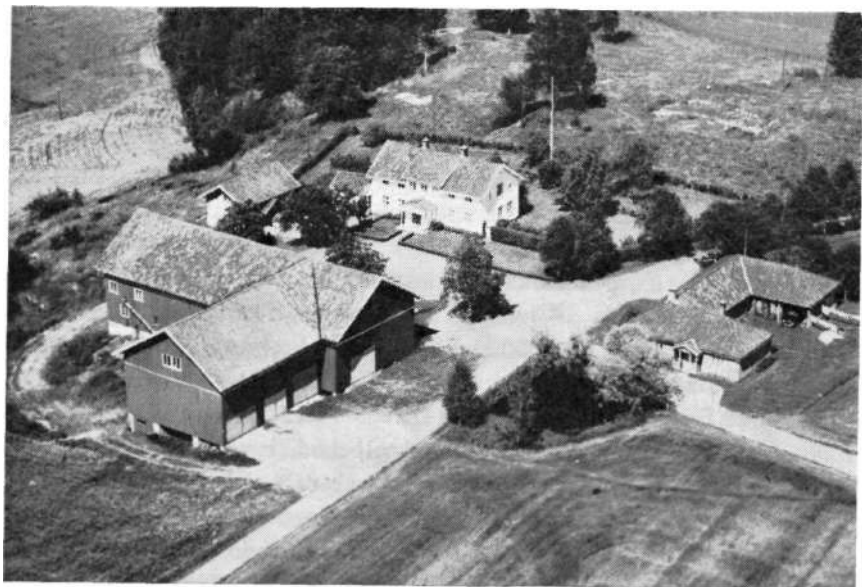
Brukere.

Eyvind brukte fra senest 1611 til 1620. Han eide ikke så lite gods i andre bygder, 10 lp. malt i Gudderud i Askim, 10 lp. s. i Jonstad i Vestby og 15 lp. s. i Nubsrød i Vestby. En dag i 1619 ble han så arg på en tjenestejente han hadde, Dorete Mikkelsdatter fra Oslo, at han julte henne opp med en kjepp. Men slik selvtekt ble straffet også den gang, og Eivind måtte bøte nærmere 7 rd. Han ser ut til å ha vært flink til å utnytte skogen sin, selger stadig forskjellig slags virke til de hollandske skipperne som kom til Husvik. Sønnen *Mattis Eyvindsen* overtok gården og farens

jordegods. Det ser forresten ut til at han har solgt endel av dette, for i 1629 skattet han som leilending, da odelsskatten hans da ikke overskred 3 rd. Dette var også siste året han brukte. *Laurits* overtok, men bare for et par år, idet *Hans* var enebruker 1633—44. Muligens var han sønn av *Mattis*, for han betalte odelsskatt av samme parten som denne hadde eid i Nubsrød. 1645 ble *Hans* avløst av *Kjell*. Men denne fikk visst av en eller annen grunn ikke mye tid til å ta seg av jordbruket. Gården kom i forfall, og fra 1648 lå den øde et par år. *Kjell* bodde her fortsatt, men i 1651 tok *Peder Lauritzen* f. ca. 1604, gården opp av øde. Dette var vanskelige tider for bøndene. I 1650 lå ikke mindre enn 14 Frogngårder helt øde og 19 halvøde. *Peder* fant det nok også tungt å få gården på fote igjen, og bedre ble det jo ikke da han ble utkalt som landdragon i krigen mot Sverige i 1658. I 1660 sies han å være «en udarmit mand», og han slapp med å betale husmannsskatt da han bare hadde fått sådd ubetydelig korn. I 1664—65 har han en medbruger, *Torkild Alfson* f. ca. 1634, men i 1678 nevnes bare *Peder*. Han ble avløst av *Jakob*, som brukte til 1700. I juli dette året fikk *Engebret Rolf sen* bygselseddel på Klynderud. Tidligere hadde han hatt Søndre Haver. *Engebret* var gift og hadde fem barn. Da enken etter sorenskriver *Jens Hansen* døde 1720, ble sønnen *Jørgen Jensen Berg* også eier av Klynderud, og han synes å ha brukt den sammen med *Berg* inntil 1730, da han solgte Klynderud til *Jon Sivertsen Svenneby*, som betalte kontant. Men denne gikk det ikke bedre enn at han «formedelst begaaende leiermaal i hans ægtestand» i 1732 ble fradømt halve løsøret sitt, som tilfalt statskassen. Ved registreringen i den anledning hadde han 1 hest, 6 kuer, 1 tyr, 1 liten hvit kvige, 3 små kalver, 3 sauer og 3 lam, 1 purke og 1 galt. Tilsammen ble løsøret vurdert til 76 rd. *Jon* var g.m. *Ellen Hansdtr.* I 1739 solgte han Klynderud for 298 rd. til *Engebret Madsen*. Denne drev nå til 1760. Da overlot han Klynderud til sønnen *Ansten Engebretsen* for 350 rd. og flyttet til Roksrud, som han nettopp hadde kjøpt. *Ansten* var g.m. *Kirstine Simensdtr.* *Knardal* og hadde barna *Kristen* f. 1771 og *Marie* f. 1768. *Kirstine* døde allerede 1773, og da *Ansten* giftet seg igjen i november s. å. med enken *Thora Olsdtr.* på Hokholt og flyttet dit, solgte han gården underhånden. Men barnas verge, morfaren *Simen Knardal*, protesterte, og det ble holdt offentlig auksjon. *Peder Schøyen* på Froen fikk da auksjonsskjøte for 767 rd. i 1774. Noen måneder senere solgte *Schøyen* til sorenskriver *Jens v. Rummelhoff Bærøe*, og Klynderud ble i de neste 24 årene igjen brukt som forpaktningsbruk under *Berg*. Enken etter sorenskriver *Bærøe* giftet

seg med oberberghauptmann *Jørgen Hjort*, og da denne avhendet Frogneien til kjøpmann *Jens Larsen* i 1792, fulgte Klynderud med i salget; likeså ved skiftet etter *Jens Larsen* fem år senere, da *Thore Larsen Kroer* fikk skjøte på Berg, Furu og Klynderud. Men i 1798 fikk Klynderud igjen en selvstendig bruker og eier, idet *Thore Berg* solgte gården for 1399 rd. til sin stefar *Nicolai Nicolaisen Behmer* f. ca. 1764, d. 1818, sønn av klokker i Kråkstad *Nicolai Behmer* d. y. på Glenne der. *Nicolai Behmer Klynderud* drev som garver ved siden av gårdsbruket. Han var g.m. *Helvig Karlsdtr.*, som hadde vært g. to ganger tidligere. Før han kom til K., hadde han hatt *Vennersgård* i Ås. Den eneste sønnen *Arne* f. 1791, døde visstnok ung. *Helvig* beholdt Klynderud til 1829. Da solgte hun for 1850 spd. til *Erik Johannessen Sundby* fra Spydeberg 1767—1837, med godkjennelse av sine to sønner av tidligere ekteskap, *Thorer Larsen Strøm* og *Hans Holo* fra Hobøl. *Eriks* datter *Elisef*, eller *Ellen* 1802—83 f. på Vestre Vestby i Spydeberg var g.m. *Torkild Larsen Alvum* 1796—1842 som da brukte gården Vestby-Fjerdingen i hjembygda Spydeberg. Han var født på Vestre Nordby i Spydeberg. I 1828 flyttet de til Klynderud og overtok vel allerede da driften av gården. De hadde barna *Erik* 1824—93, som var lærer, *Marthe* f. 1826, g.m. vognmann *Ottar Johannesen* i Drøbak, *Hans* (se nedenfor), *Johannes* f. 1830, *Lars Anton* 1836—62, *Ole Pettei* kom til Tomter. Etter *Torkilds* død fortsatte *Ellen* å sitte i uskiftet bo og drev gården med hjelp av sønnene. Skiftet etter *Torkild* ble holdt 1854. Da ble gården taksert til 3000 spd. Formuen var brutto 3455 spd., netto 2016 spd. Ved en branntakst i 1846 var det følgende bebyggelse på Klynderud: Enetasjes hovedbygning, 24[^] x 14 x 5 alen, ladebygning med 1 låve, 2 lader, 3 skykuer og 1 stall, stolpebod, bryggerhus, kjeller, fjøs samt et sommerfjøs. Den samlede takst var 850 spd. I 1847 var *Ellen* med på overenskomsten om uttappingen av Stormyra. Den gamle grøften skulle utvides til 5 alens bredde og iy_2 alens dybde. Sønnene *Hans* og *Petter*, drev i fellesskap gården for sin mor. Men 1875 fikk *Hans Torkildsen* 1828—1910 skjøte for 3000 spd., og snart etter overtok *Petter Øvre Tomter*. *Hans* var g.m. *Julie Hansdtr. Røstad* 1848—1913, visstnok fra Våler. Barn: *Emmy*, g.m. *Aksel Grøstad*, *Thora*, g.m. *Hermann Rød* på Huseby, *Harald* (se nedenfor), *Anton*, som kom til S. Furu, *Lisette*, g.m. *Sven Huseby* på N. Furu, *Helga*, g.m. *Ole Ødegård* på Rivelrud i Sem. *Hans Torkildsen* bygde nytt uthus i 1890. I 1909 overdro han for kr. 23 000 til sønnen *Harald Klynderud* 1879—1946, g.m. *Maren Johansdtr. Bjerke* f. 1885. Barn: *Mathilde* f. 1908, g.m. *Hans Dahl*, Drøbak,

Emily f. 1910, g.m. Øyvind Pettersen, Moss, Hans f. 1912, Drøbak, Ragna f. 1914, g.m. Gunnar Fjeldstad, Nordby, Øyvind (se nedenfor), Harda f. 1918, g.m. Erling Johannessen, Moss, Anton f. 1920, Kråkstad, Karl f. 1922, Drøbak, Ellen f. 1928, g.m. Per Klemmetsen, Spydeberg, Margit f. 1930, g.m. Arne Bjerknes, Kråkstad. Harald Klynderud var med i det nye senkningsprosjektet for Storgrava 1911. 1920 satte han opp nytt stabbur. I 1930 hadde han en besetning på 3 hester, 7 kuer og 9 ungdyr. Sønnen *Øivind Reidar Klynderud* f. 1916, overtok gården i 1947. Han er g.m. Synnøve Smebøl f. 1919. Barn: Harald Håkon f. 1946. En ny villa ble bygd 1954 litt sørvest for den øvrige bebyggelsen.

Bakker

Bakker

Bakker ligger vel 75 m. o. h. ved herredsgrensen mot Ås, der Klomme-
steinsveien tar av fra riksveien Drøbak—Oslo. Den gamle bygde-
veien fra Froen til Korsegården passerer like øst for husene.

Gården grenser i nord mot N. Huseby og S. Bjerke, i øst mot S. Horgen og mot Smebøl i Ås, i sør mot Smebøl og Klynderud og i vest mot N. Rød og N. Huseby.

Navnet er betegnende for gårdens beliggenhet og terrenget omkring husene; det er flertall av gno. *bakki*, m., en bakke. Om rydningstiden er det vanskelig å si noe bestemt, men den går i hvert fall tilbake til tidlig middelalder, muligens lenger.

Bakker ble delt i et nordre og et søndre bruk i 1836, henholdsvis bnr. 1 og 2. Men i 1876 ble disse igjen samlet og har siden vært drevet som én bruksenhet. Bnr. 3 (0,09 mark) ble skilt ut og solgt til N. Huseby i 1912. Bnr. 4 er siden skilt ut fra dette og lagt til N. Rød. Det gjaldt den jord som kom på vestsiden av Storgrava, etter at denne ble regulert.

Hovedbygningen er gammel, men påbygd flere ganger, bl. a. i 1876, og restaurert i 1948. Stabburet er fra forrige århundre. Bryggerhuset, med leilighet tilbygd 1947, skal være det gamle våningshuset på Nordre Bakker. Tomtene etter de øvrige bygninger på dette bruket kan ennå ses på haugen like nord for gårdens nåværende bebyggelse.

Innmarka er som nevnt endel kupert. Noe av den gikk i en kile nordvestover inn mellom Søndre Bjerkes og Nordre Husebys jorder. Jordsmonnet er hovedsakelig leirmold.

Skogen på Bakker er helt atskilt fra det øvrige gårdsbruket. Det er den såkalte Holt skog som strekker seg østover ned mot Havsjødalen. Den ble utskilt fra Holt i 1824 og kjøpt av Bakkers eiere 1844.

I første halvpart av 1600-tallet hørte det både en flomsag og en liten kvern til Bakker. Kverna kan vel ha stått i bekken nord for gården, men hvor saga har vært plassert, er mer usikkert.

Det har ikke hørt noen husmannsplass til gården. Men det nåværende Bakker består egentlig av to gårder: Den opprinnelige fullgård Bakker (10 lp. salt) samt en ødegård som het *Bjørnerud* (gno. *Bjarnarrud*, av mansnavnet Bjorn, eller *Bjarnarud*, av navnet Bjarni) med skyld 8 lp. s. Den siste har gått fullstendig opp i den første, og det er i dag ikke mulig å avgjøre hvilken del av Bakker som en gang utgjorde ødegården Bjørnerud. Denne var kirkegods og ble bygset og drevet av Bakkers eiere allerede fra begynnelsen av 1600-tallet, kanskje enda tidligere.

På nordsiden av riksveien, der oppkjørselen til gården tar av, lå i eldre tid en kilde som ble sagt å ha helsebringende vann. På sogneprest Søren Hagerups befaling ble den kastet igjen omkring 1720—25. Sorenskriver Behmann forteller i en innberetning fra 1743 om denne kilden: «. . . ved

Udløbet af en lang Myr, nafnlig Store Myren, hvor og een Vej gaaer over den (kilden) var omtimret, ved een 3 Alen dybt i Jorden, og derudi var eet meget godt og klart Vand. Did til samme kilde søgte mange Menisker, som havde Udslet paa Leegemet, som sagde sig at være forgjort og som med een eller anden udvortes Svaghed var behæfted, hvilke, naar de havde tvættet og badet sig av Våndet, Siiges der av siiden at være blevet gandske frisk; gemeenlig brugte Bønderne her foruden den Maade, at de, som hafde syge og beskadigede Hæster, hver Høytiid om Morgen en før Solens Opgang overskyllede dem med dette Vand, hvorav de iligemaade, efter siigende, bleve karske. Da det nu paa det sidste tog saadan Overhaand, at Folck fattede saa stor en Troe til dette Kilde Vand, at de Syge, som toede sig, hengte Klæder igien ved Kilden og kasted Penge derudi, blev samme ovenmeldte Tiid av benævnte Backer Gaards Opsidere, efter da værende Sogne Præsts Ordre, stoppet og tilkastet; dog viises Stædet, hvor dend haver været, sig endnu øyensynlig.» — I 1945 ble det anlagt en dam der.

I dag er gårdens areal av dyrket innmark 295 mål, mens 77 mål er udyrket. Ca. 230 mål brukes til korn, resten til poteter. Skogen er på 291 mål. Av dyr er det 3 kviger og 12 griser.

MATRIKKELGÅRDEN BAKKER

Gnr. 29.

Bakker var fullgård 1577 med skyld 10 lp. salt. 1648 var skylda d. s. på Bakker + 8 lp. salt på Bjørnerud. Kvegskatt 1657 av 2 hester, 12 fe, 8 sauer og 2 griser. 1661 tiende av 20 tn. havre og i_2 tn. blandkorn, 1666 av i_2 tn. havre, i_2 tn. blandkorn, 1 tn. rug og V_2 tn. tore [bygg], 1705 av 20 tn. blandkorn og 1% tn. blandkorn. 1723: Matr.nr. 124. Måtelig god jord. Ingen skog oppgitt. Skylda foreslås forhøyet i_2 lp. tunge. 1802: Skylda satt til 15 lp. tunge til sammen. «Næsten ingen Sko w», ikke nok for tilstrekkelig brensel. 1838: Nytt matr.nr. 16. Ny skyld 3 dir. 4 ort 21 skil. 1866: *Bnr. 1* (Nordre Bakker): 117 mål leir- og myrjord. Hele havnegangen skikket til oppdyrking. Den er på ca. 50 mål, mindre tilstrekkelig, har mindre god leirjord. Lettbrukt, men slett dyrket. — *Bnr. 2* (Søndre B.): 128 mål leir- og myrjord. Havne-

gangen, som har ganske god jordbund, men er mindre tilstrekkelig, er i sin helhet skikket til oppdyrking. Lettbrukt, alminnelig godt dyrket. — For begge bnr. anmerkes: Eiendommen har for endel av sommeren havnerett i endel av gårdene Nordre og Søndre Bjerkes utmark.

Offisielle oppgaver over buskap, utsæd og kornavling.

År	Hester	Kuer og ungdyr	Sauer	Utsæd tn.	Avling tn.
1661	2	6	3	6	W_j 22 [^]
1723	2	7		7	9^2A 23%
1802	2	7		«noen få» 8	
1866	4	8	6	5	$m/4$ my_2

Høyavlingen 1723 oppgitt til 20 lass, 1866 til 60 + 80 skpd.

Husdyr og utsæd (i tn.) av alle slag på de enkelte brukene i 1866.

Bnr.	Hester	Storfe	Sauer	Griser	Bygg	Hvete	Rug	Havre	Poteter
1.	2	7	0	1	%	Y_i	V_i	61/2	5
2.	2	7	5	2	y_2			W	71/2

Eiere.

Bakker forekommer ikke i RB og var sikkert bondegods i middelalderen, kanskje til den ble skjenket til Hovedøy kloster. Dette klosteret eide nemlig gården inntil den, sammen med det øvrige Hovedøy-godset, etter 1532 gikk over til kronen. Bakker var blant de gårdene som kong Frederik III i 1661 ga til Mathias Bjørn, og den fulgte deretter Froens eiere inntil den ved giftermål kom på kaptein Peter Nicolai de Rochlenges hånd, antagelig i 1715. Tre år senere, i januar 1718, solgte han til brukeren Peder Mogensen.

Bjørnerud var kirkegods i 1575, og trolig var det allerede da Ås og Frogn kirker som eide hver sin halvpart, 4 lp. salt. Dette eierforholdet sto ved makt ennå lenge etter at gården var gått helt opp i Bakker. Så sent som i 1806 tok Bakkers eier de 8 lp. i bygsel av sognepresten i Ås.

Brukere.

Stener betalte skatt av det tidligere Hovedøy-godset 1557 og 1560. *Hans Bakker* var lagrettemann i 1592 ved saken om retten til fossene i Gloslibekken. Han nevnes også i 1601 og ble avløst av *Oluf Paulsen*, f. ca. 1594, først i 1612. Oluf ble sittende her som bruker resten av sitt liv, og han inntok nok en aktet stilling i bygda. Flere ganger var han lagrettemann. En driftig kar var han uten tvil. Foruten selve gården, som han drev godt — han hadde en forholdsvis betydelig besetning i 1657 — hadde han også i gang en flomsag, der han skar ganske mye bord. I 1629 hadde flommen ødelagt dammen, men allerede året etter var han i gang igjen og betalte sagskatt av 25 tylfter bord. Trelasten solgte han for det meste til hollandske skipper som la til ved Husvik. I bekken nord for gården hadde han i 1620-årene også en liten kvern. Oluf eide jo intet i Bakker, men han hadde gods i Finstad i Ski, i Saksebøl i Hovin i Spydeberg, i Skårud i Askim og særlig i Hol (eller muligens Holo) i Hobøl og i Burum i Ås. Ennå i 1678 bodde Oluf på Bakker, men i 1660 hadde han «for hans alderdoms skyld» overlatt endel av gården til sønnen *Peder Oluf sen*, f. ca. 1637, og Peder overtok vel noe senere også resten av gårdsbruket. En gang i 1690-årene kom det imidlertid ny bruker til Bakker, *Peder Mogensen* d. 1733, g.m. Lisbeth Thorersdtr. d. 1723. Barn: Johannes, Thore, Marthe f. 1701, Hans f. 1703, Peder f. 1710, Karen, g.m. Jon Hansen Østby (Ousbye). Peder Mogensen ble den første selveier i nyere tid, idet han fikk skjøte på Bakker (10 lp. s.) av kaptein Rochleng 30. januar 1718. Ved skiftet etter Lisbeth Thorersdtr. ble dette taksert til 60 rd. Boets formue var utenom dette 136 rd. brutto og 76 rd. netto. Besetningen på gården var 2 hester, 8 kuer, 3 kviger, 1 tyr, 13 sauer, 1 purke og 2 gjess. Da Peder døde 1733, fremsatte sogneprest Søren Hagerup odelskrav på vegne av enkefru Edel Dorthea Rochleng. Arvingene henviste til farens skjøte av 1718, men det ser ut til at skifteretten tok odels søksmålet til følge. Noen få år senere er gården i hvert fall igjen kommet i Froens eieres besittelse. — Nettoformuen etter Peder var 40 rd. Datteren Marthe fikk 10 rd. som lønn for å ha styrt huset for ham i 10 år. Det ble svigersønnen *Jon Hansen* d. 1740, som overtok Bakker. Han og Karen hadde barna Peder (se nedenfor), Hans, som kom til Ekeberg, Gunhild, g.m. Peder Hansen Økern, Lisbeth, g.m. Ole Mathisen Sand under Froen, Kari, Berthe, g.m. Isak Kristoffersen Garderplass, Anne, g.m. Abraham Kristoffersen Dammen under Vennersgård i Ås, Kristian f.

1736. Jon døde jo tidlig, og Karen Pedersdtr. giftet seg igjen med *Ole Amundsen*. Men allerede tre år senere døde også han. Formuen var brutto 93, netto 65 rd. Etterat åboten var beregnet, ble det imidlertid ikke mye igjen til arvingene. Gårdens eier oberstløytnant Hans Colbjørnsen forlangte følgende reparasjoner: — «Stuehusene behøver liden sydning udvendig, der vil koste 1 ort, Loftstuen ernødiger og nogen reparation til beløb av 3 ort, Bryggerhuset med svalen [og] forstuebygningen behøver en stor del reparation, som i det mindste koster 5 rd., Kjølnen skal forsynes med liv ved og noget reparation paa tåget, der koster 1 rd., Fæhuset behøver at blive forseet med liv ved og tag, dets bekostning renderer sig til 1 rd. 3 ort 4 skil., begge laderne med laaven og skyggerne behøver en stor reparation, som i alt udi det ringeste koster 10 rd. 19 skil.» Dette var vel en økonomisk påkjenning for Karen, men hun beholdt dog gården og drev den til sin død 1756. Den eldste sønnen *F eder Jonsen* 1724—71 hadde da i noen år vært husmann på Myrvold under Horgen, men flyttet nå til Bakker og overtok gården. Han var en drivende bonde. I 1764 fikk han skjøte på Bakker (10 lp. s.) av Peder Schøyen d. e. for 300 rd. De øvrige 8 lp. tok han i bygsel av sorenskriver Behmann, som på denne tid var eier av Ås og Frogn kirker. Da Peder døde 1771, hadde han en besetning på 2 hester, 11 kuer, 7 sauer og 1 gris. Formue brutto 408 rd., netto 227 rd. Han var g.m. Sissel Nilsdtr. 1722—73. Barn: Johannes, Nils, som i 1801 bodde på Børsumsrud i Ås, Hans, som flyttet til Hølen, Abigaël, g. 1. gang med Kristen Baardsen Funningrud, 2. gang med Ole Jonsen Funningrud, Karen, g.m. Johannes Ellefsen Ekeberg. Enken beholdt gården, men da hun døde to år senere, overtok eldste sønnen *Johannes Pedersen* 1749—1801. Han løste også ut sine søskens arveparter. I sitt ekteskap med Anne Marie Jonsdtr. f. ca. 1744 hadde han ingen barn, og hun solgte straks etter hans død gården til *Ole Jonsen*. Denne fikk riktignok skjøte først i 1805, bare få måneder før han solgte for 2000 rd. til *Svend Andersen Grydeland*. Denne fortsatte imidlertid en tid å bo i Ås og forpaktet bort Bakker. Han fikk også bygselbrev på kirkeparten i 1806. Ved skiftet etter Svend Grydelands hustru Abigaël Baltzersdtr. i 1820 ble Bakker taksert til 1600 spd. I 1825 overdro så Svend gården for 2500 spd. til *Kasper Gundersen Mørk* d. 1840. Hans far Gunder Mørk kjøpte Nordseter i Aker i 1800, men var fra Nordre Mørk i Såner, og fra samme bygda skal også Kaspers hustru Ellen Kristoffersdtr. ha vært. De hadde ingen barn. I 1836 ble gården delt, idet Kasper solgte den søndre halvparten til sin bror *Fredrik Mørk* for 1000 spd.

NORDRE BAKKER

Bnr. 1.

Ved skiftet etter Kasper Mørk i 1840 ble det opplyst at hans mor Marie Mørk da bodde på Tyslauseter på det nåværende Nordstrandshøgda i Aker sammen med sønnen Karl G. Mørk. Brødrene Johan og Peter Gundersen Mørk bodde på Skarnes i Såner, mens broren Gabriel losjerte hos Fredrik og Gunder bodde hos Kasper. De to søstrene, Maren og Helene, var begge gift, h.h.v. med Johannes Schøyen i Aker og med høker Gløsgaard på Grønland i Kristiania. Ellen Kristoffersdtr., som ifølge Kaspers testamente beholdt boet udelt, solgte gården i 1841 til fullmektig *Søren Lodberg Holm* for 1550 spd. Han var f. 1812 i Kristiania; hans hustru Fredrikke var fra Høland. Barn: Anne, Petrea, Jakobine, Kristian, Axel. Både Søren Holm og Fredrik Mørk undertegnet i 1847 kontrakten med de andre gårdbrukerne i nabolaget om uttapping og oppdyrking av Stormyra. Men Holm hadde neppe særlige forutsetninger som gårdbruker. Matrikelkommisjonen i 1866 anmerket at Nordre Bakker var «meget daarlig brukt». I 1871 undertegnet han forpaktningkontrakt på 5 år med brødrene Hans og Petter Klunderud, og året etter ga han dem skjøte for 1500 spd. Denne handelen gikk imidlertid om igjen i 1873, men nå måtte Holm betale 2200 spd. for å få gården tilbake. I 1876 solgte han så til Fredrik Mørk for 2100 spd., og denne ble dermed eier av hele Bakker.

SØNDRE BAKKER

Bnr. 2.

Gården samlet igjen.

Fredrik Gundersen Mørk var født på Nordseter i Aker 1802. Hans hustru Inger Augusta Karlsdtr., f. 1796, var også fra Aker. De hadde sønnene Casper, August og Ludvig, samt døtrene Karoline, g.m. Hans Røed, Emilie f. 1832. Fredrik Mørk kjøpte i 1844 Holt skog (skyld 0-4-20, 2/09) for 250 spd., og dette har siden utgjort skogen til Bakker. Etter at han fra 1836 hadde drevet Søndre Bakker, føyde han i 1876 de

to bruk sammen til ett med kjøpet av Nordre Bakker. Samme året restaurerte og påbygde han hovedbygningen. I 1883 overdro han gården til sønnene *August Mørk* 1835—1910 og *Ludvig Mørk* 1838—1902 for kr. 18 000. Casper frasa seg sin odelsrett. 1891 ble grensen mot Bjerke regulert ved utskifting. De to brødrene var ugifte, og da Ludvig døde 1902, ble gården etter kjøpekontrakt overtatt av *Petter Georg Mørk* 1862—1936 som fikk skjøte av August Mørks dødsbo 1916. Han var sønn av Kaspers og Fredriks bror *Hans Petter Mørk* og *Emilie Petronelle Mørk*, som eide Nordseter og senere Bernhus i Aker. Hans hustru het *Hanna Mørk*, f. *Hansen*, fra Høland, 1860—1927, og deres barn var *Lilly*, g.m. *Karl Horgen*, *Henry*, *Emilie*, g.m. *Johan Glenne*, *Einar* f. 1896 som eier Rød i Ås, *Halfdan Mørch* på Skaug i Frogn, *Lucie*, g.m. *Olav Holmsen*, *Bovum* i Hobøl, og *Solveig* (se nedenfor). På Bakker gjennomførte *Petter Mørk* bl. a. en utvidelse og modernisering av driftsbygningen. I 1928 overlot han gården til sønnen *Henry Mørk*, f. 1892, som drev til sin død 1937. Hans hustru *Martha*, f. *Smedbøl*, solgte deretter i 1940 til *Arthur Nordby*, men etter odelssøksmål ble gården overtatt i 1941 av *Solveig Glenne*, f. 1906, yngste datter av *Petter Mørk*, g.m. sivilingeniør *Hans Glenne* f. 1898 på Glenne i Frogn. Deres barn er *Halvor* f. 1936, ingeniør, og *Turi* f. 1939, g.m. lege *Bjørn Sundal*, *Halden*. — *Glenne* har nedlagt meget arbeid på å sette gårdens hus i god stand. Hovedbygningen lot han restaurere i 1948, og bryggerhuset ble oppusset og leilighet tilbygd 1947. Ny potetkjeller med leilighet og redskapsrom på toppen ble oppført 1950. Ved en konkurranse i 1964 ble Bakker premiert for vakkert gårdstun. Han leder sitt elektrotekniske konsulentfirma i Oslo, men er også selv ansvarlig leder av gårdsdriften på Bakker. Her har han latt hele innmarka drenere, og alle åpne grøfter er blitt lukket. Hovedvekten legges f. t. på korndyrking. *Glenne* har også kjøpt tilbake til gården gnr. 60 bnr. 6 *Grønlund* med 6 mål grunn, som i sin tid ble frasolgt *Holt skog*.

Rød

Den 400 m. lange gårdsveien til Rød tar av vestover fra Osloveien Y_2 km. nord for Bakker bro. Gården ligger åpent og fritt til på et lite høydedrag i den langstrakte sørøsthellinga ned mot Storgrava. Før den nåværende riksveien ble anlagt 1913—18, gikk den viktigste bygdeveien

Rød-gårdene

fra Bjerke og Huseby rett over Rød til Berg og videre sørover. Jordsmonnet er leirmold samt endel myrjord, lendet svakt kupert.

Rød grenser i nord mot Huseby, i øst mot Huseby og Bakker, i sør mot Klynderud og Berg og i vest mot Roksrud.

Navnet, som kommer av gno. *ruð*, n., rydningen, ble fra middelalderen til midten av 1600-tallet oftest skrevet Rud. Gården ble ryddet i vikingetid eller på overgangen mellom hedensk og kristen tid. I den tidligere havnen opp mot 0. Huseby ligger tre klart markerte gravhauger.

I RB nevnes at Ås kirke eide en part i «Lille Rud», men dette sikter sannsynligvis til Rød i Ås, til forskjell fra Rød i Frogn, som var en atskillig større gård. Den ble delt i 1812, da plassen Bilitt, det senere bnr. 1, ble skyldsatt til 6 lp.t. og skilt ut. Bilitt hadde da allerede lenge vært drevet som selvstendig bruk, der gårdens eiere tildels bodde selv. Resten av Rød ble så i 1847 delt i to bruk, Søndre Rød, bnr. 3, og Nordre Rød, bnr. 4. Skylddelingen av innmarka ble avhjemlet samme året, men utmarka ble delt først i 1864. Bnr. 2, skolegården Lille Bilitt (1/63), ble skilt ut fra bnr. 1 i 1867. Bnr. 5, Folkvang, ble solgt fra bnr. 3 til Frogn kommune i 1916, og bnr. 7, idrettsplassen, fra samme bnr. i 1936.

Hovedbygningen på Søndre Rød er gårdens opprinnelige, trolig fra slutten av 1700-tallet. Den er restaurert flere ganger. Også stabburet her kan vel være av omtrent samme alder. Bryggerhuset er bygd ca. 1880, fjøset ca. 1890 og resten av uthusbygningen i 1914. — På Nordre Rød er vel hovedbygningen oppført kort etter delingen av gården i 1847, men vesentlig ombyggd og restaurert i 1924. Uthuset er fra 1884.

Det var utskifting mellom Rød og Bilitt 1857. Mellom de to Rød-gårdene har det aldri vært teigblanding. Skogen ligger mellom grensen mot Bilitt og Rød-gårdens innmark. Ved en inspeksjon av kirkegodset i Frogn i 1735 heter det at «det lille støcke granskoug har været og er conserveret saa at derudi findes til husfornødenhed, men ikke til behøvende brændevad. Dens [skogens] vidde rundt omkring er ungefærlig 800 skridt og grændser dermed ikke til nogen anden skoug. Foruden ovennævnte Røeds skoug har han [oppsitteren] sin andel med sameie udi Roxruds skoug, hvorudi intet lastebrug er, men alene til gjærdesfang». Skogen og tildels innmarka på Søndre Rød skiller i dag Nordre Rød i tre parseller.

Den eneste husmannsplass av betydning var *Bilitt* (et såkalt «imperativnavn», betyr simpelthen «vent litt»). Den ble trolig tatt opp av brukers sønn omkring 1720 og ble skilt ut som eget bruk i 1812. Plassen *Røs hytta* nevnes bare i 1801, da det bodde en arbeiderfamilie her. Den er ikke inntegnet på noen kjente kart, men lå vel trolig ved det nåværende Røsholtet. Det var neppe jord av betydning til den.

Søndre Rød har i dag 200 mål innmark. Av dette brukes omtrent % til korn, resten til poteter. Arealet på skogen er ca. 60 mål. Av dyr holdes bare ca. 40 slaktegriser, eller ca. 100 pr. år. — Nordre Rød har 152 mål åker, der det dyrkes korn, samt et areal på 8 mål nyryddet jord, som brukes til poteter. Skogen er på 65 mål.

MATRIKKELGÅRDEN RØD

Gnr. 30.

Rød var fullgård 1577. Skylda var i 1648 15 lp. mel og 14[^] lp. salt. Kvegskatt 1657 av 2 hester, 12 fe, 9 sauer, 3 geiter og 2 griser. 1661 var skylda 15 lp. tunge og 15 lp. salt. Tiende av 20 tn. havre og i_{y_2} tn. blandkorn, 1666 av 20 tn. havre, i_{y_2} tn. blandkorn og 1 tn. rug, 1705 av 20

tn. havre, 3% tn. blandkorn og y_2 tn. hvete. 1723: Matr.nr. 134. Måtelig god jord. Ingen skog oppgitt. Skylda foreslås redusert med 5% lp- tunge. 1802: Skylda satt til 1 skpd. iy_2 lp. tunge. Skog til brensel og gjerdefang. 1819: God beliggenhet. 1 husmannsplass. Husmannen har rett til havn i gårdens skog for 1 hest og den buskap han før på plassen, samt rett til gjerdefang. 1838: Nytt matr.nr. 32. Ny skyld 6 dir. 4 ort 18 skil. 1866: *Bnr. 1* Bilitt: 89 mål leirmold og myrjord. Hele utmarka egner seg til oppdyrking. Havnen, som ligger like ved gården, er skogvokst og meget god, men for tiden utilstrekkelig. Den er på ca. 26 mål. Meget lettbrukt, alm. godt dyrket. — *Bnr. 3, S. Rød*: 120 mål leir- og myrjord. Hele utmarka egnet til oppdyrking. Havnen like ved gården er god og tilstrekkelig. Ca. 90 mål utmerket skog. Lettbrukt, alm. godt dyrket. — *Bnr. 4, N. Rød*: 137 mål leir- og myrjord. Også her er hele utmarka egnet til oppdyrking. Havnen like ved gården er på ca. 35 mål, god og tilstrekkelig. Ca. 65 mål utmerket skog. Lettbrukt, alm. godt dyrket.

Offisielle oppgaver over husdyrhold, utsæd og kornavling.

År	Hester	Kuer og ungdyr	Sauer	Utsæd tn.	Avling tn.
1661	2	9	4	8	9H 22H
1723	2	10		8	13
1802	2	8		6	7 3sy ₂
1866	5	12	8	10	U6y ₂

Høyavlingen 1723 oppgitt til 20 lass, 1866 til 195 skpd.

Husdyr og utsæd (i tn.) på hvert bruk i 1866.

Bnr.	Hester	Storfe	Sauer	Griser	Hvete	Rug	Bygg	Havre	Poteter
1.	i	5	2	o	y_2	y_2	VA	4	7
3.	2	7	3	i	y_2	y_2	Vi	sy ₂	6
4.	2	8	5	i	y_2	y_2	i	sy ₂	tø

Eiere.

Guttorm Eilif sen på Huseby ga i 1348 $\frac{x}{2}$ markebol i Rød til Ås kirke for vedlikehold av kirken. I 1575 er denne kirkeparten oppført som 7 lp.s., og dette ble siden hvilende på gården som løs landskyld.

Part nr. 2 var på iy_2 lp. s. Den tilhørte i 1595 Mariakirken i Oslo. Inntektene «brugis till at holde lius førre, som aarligen førbrendis udi kirckenn, baade paa alterid, udi chorid, paa prædicke stolenn och andre stedtz udi kirckenn huor fornøden ere och i behouff giøris». Midt på 1600-tallet var godset forlenet til skolemesteren i Christiania og deretter benefisert Christiania prestebord. Fra 1661 angis parten til 8 lp. s. Også dette hvilte senere på Rød som løs landskyld.

Den tredje parten, 15 lp. tunge, var kanonigods i 1615. I 1665 fikk kansler Peder Reedtz dette kanonigodset utlagt for sine fordringer på kronen, og hans arvinger eide det i 1692. De solgte straks etter parten i Rød til Lars Hallangen, og hans arvinger avhendet en gang før 1716 6 lp. til brukeren Jens Engebretsen. De øvrige 9 lp. var i Lars Larsen Hallangens eie ennå i 1723, men i løpet av de neste elleve årene gikk også dette over til gårdens bruker, den siste resten på vel 5 lp. ved skjøte i 1734 fra Lars Åsmundsen Østensjø.

Brukere.

Fogden på Follo i 1570-årene het *Jens Rød*. Det er mulig at han bodde på Rød i Frogn. Lagmann Nils Stub forteller at Svend Horgens dreng hadde malt Jens Røds korn og under dette ødelagt kvernen. Det var trolig den kvernen Horgen hadde i bekken som renner ut i Årungen, og når en vet at Horgen og Rød nesten er nabogårder, synes dette å kunne tyde på at Jens brukte Rød i Frogn. Han ble i så fall avløst av *Håken*, som nevnes 1599. *Åsmund*, som også var «skyss-skikker», brukte fra senest 1608 til 1628, da han ble fulgt av sønnen *Halvor Åsmundsen*. Som unggutt kom han i slagsmål med en Engebret Larsen, og i kampens hete ga han Engebret to neveslag på munnen slik at han ble rent helseløs og en tid etter døde. Halvor slapp med en bot, men den var svær, hele 32 daler. Da Halvor døde 1639, fortsatte enken Rønnaug gårdsdriften til 1648, da bygselen ble overtatt av *Lauritz Jørgensen*. Rød var på denne tid kommet i forfall, og i de første par årene lå halvparten øde. Men Lauritz fikk den snart i hevd igjen, og han, som til å begynne med ble kalt forarmet, betalte i 1660 mer i skatt enn de fleste andre Frogn-bøndene. Han kom til Rød fra Fjøser, som han hadde brukt i 17 år, og der han eide endel gods. Han var gift med en datter av Anders Paulsen Stubberud. I bygda var han vel ansett, kirkeverge i Frogn og lagrette-mann en lang rekke ganger fra 1662 til 1682. Ennå 1696 var Lauritz

bruker alene, men fra årene like etter hundreårsskiftet oppgis det to nye brukere på Rød, *Jens Engebretsen* og Nils. Dette betydde imidlertid ikke at selve gården ble delt, men at husmannsplassen Bilitt ble opparbeidet til selvstendig bruk. Det var Jens, som var dragon, som bodde på og drev Rød. Han var g.m. Ingrid Larsdtr., trolig datter av Lauritz Rød. Barna deres var Jens, Thore, Engebret, Gunder, Kari, g.m. Lars Anstensen Heer. Etter sønnen Jens og datteren Thore var det skifte 1730. Jens Engebretsen fikk kjøpt 6 lp. t. i gården, av Lars Hallangen. Han døde 1717, og Ingrid giftet seg igjen med *Jon Pedersen* fra Skuterud. Barn i dette ekteskap: Peder (se nedenfor) og Ingeborg, g.m. Anon Anonsen Ottarsrud. Jon drev nå gården til sin død i februar 1746. Da var han 64 år gammel, og presten noterte ved hans navn i kirkeboken: «En god mann». Sønnen *Peder Jonsen* ca. 1720—1796 overtok bruken av Rød. Men Ingrid og barna solgte 1746 vel 7 lp. t. i Rød til den eldste sønnen, Engebret Jensen Bilitt, som ble eneeier av Rød. Peder var g. 1. gang m. Kristense Olsdtr. Tomter, 2. gang m. Anne Kirstine Hansdtr. Holstad. Barn i 2. ekteskap: Johannes (se nedenfor), Hans f. 1779, Kristine f. ca. 1781. Da Engebret Bilitts hustru døde i 1763, inngikk Engebret, som nå var «gammel og skrøpelig», fledføringskontrakt med halvbroren Peder Jonsen Rød, og denne ble dermed eier av hele Rød samt husene på Bilitt. Engebret døde 1788, 78 år gammel. Etter denne kontrakten flyttet Peder Jonsen selv til Bilitt og overlot bruken av Rød til *Gunder Jensen*, g.m. Johanne Kristoffersdtr. Havsjødalen. Men kort etter 1770 flyttet Gunder til Hallangen, og Peder Jonsens svoger *Elle] Olsen Tomter*, g.m. Ingeborg Nilsdtr. Glenne, overtok driften av Rød. Ellef døde 48 år gammel allerede i 1773, og etter at broren *Gunder Olsen Tomter* hadde drevet gården en kort tid, gikk bruken over til *Aslak Andersen*, g.m. Abigael Rasmusdtr. Barn: Anders, Hans, Rasmus, Marie, Abigael, Kirsti. Ved sin død 1784 hadde han på Rød 2 hester, 7 kuer, 11 sauer og 2 gjess. Hans etterfølger var *Ole Olsen*, g.m. Marthe Nikolaisdtr. Barn: Johannes. Også hans brukertid ble dog av kort varighet, idet han døde 1789, og Peder Jonsen drev nå gården til sin død 31/12 1796 med hjelp av lottbrukere. Ved skiftet etter ham var taksten på Rød 1600 rd. Formuen var 1852 rd. brutto, 786 rd. netto. Enken Anne Kirstine Hansdtr. giftet seg igjen med *Jakob Nilsen Bjerke* d. 1816. Det var ingen barn i dette ekteskapet. I 1812 lot Jakob utskille Bilitt til stesønnen Johannes, og han måtte da ut med en stor sum for å få odelskjøte på Rød av stesønnen. Men da han døde 1816, var han likevel en velstående mann. Besetningen hans var 3 hester, 10 kuer, 10 sauer, 1 gris.

Formuen brutto 3150 spd., netto 2637 spd. Anne Kirstine tok nå føderåd hos sønnen *Johannes Pedersen* 1775—1868, men forbeholdt seg å kunne bo på «plassen» Bilitt mot at Johannes fikk skjøte på Rød for 2000 spd. Dette protesterte imidlertid Johannes's søsken på, de mente han fikk gården for billig, — uten at dette førte til noe. Året etter, i 1818, ble så Bilitt for godt skilt fra Rød, da Johannes solgte den (6 lp. t.) for 1000 spd. til Abraham Abrahamsen Huseby. Selv brukte Johannes Rød til 1843. Da ga han skjøte på halvparten til hver av sine sønner. Han var g.m. Maria Kristoffersdtr. fra Lille Glosli eller Ødegården. Barn: Kristian og Hans Petter. Riktignok betinget Johannes seg ved skjøtet i 1843 rett til selv å kunne drive hele Rød en tid ennå, men de to voksne sønnene overtok nok temmelig snart, i hvert fall innen 1847, da gården ble skylddelt. — I 1846 var det ennå ikke bygd hus på Nordre Rød. Da besto bebyggelsen av en hovedbygning, 14x17x7 alen, som inneholdt gang med trapp, stue og kjøkken nede og gang, stue og kammers ovenpå; uthusbygningen rommet 2 låver, 2 lader, 2 skykuer og stall samt 2 sideskykuer på vestsiden; bryggerhuset inneholdt også vedskjul; ellers var det en stolpebod, et fjøs, et vognskjul, et grise- og sauehus samt en potetkjeller.

SØNDRE RØD

Bnr. 3 og 5.

Kristian Johannessen f. 1806 var g.m. Maria Kaspersdtr. Heer f. 1813. Barn; Johan 1846—85, Karl f. 1850, som ble kjøpmann i Drøbak. Kristian Røed var med i overenskomsten om uttapping av Stormyra 1847, og gjennom dette prosjektet fikk han økt innmarksarealet med atskillige mål god jord. 1857 var det utskiftning mellom Rød og Bilitt, idet dette brukets havnerett i Røds utmark ble byttet ut med en skogteig. Kristian overdro gården for 2000 spd. i 1874 til sønnen *Johan Kristian Kristiansen* 1853—1885. Han var g.m. sin kusine Johanne Mathea Hansdtr., 1854—1905. Barn: Klara Marie f. 1875, g.m. lærer Hans Hannisdal, Oslo, Hans Kristian (se nedenfor), Johanne Mathea Kristiane f. 1885, g.m. Ragnvald Haagensen, vognman i Drøbak. Johan Røed var en driftig gårdbruker, som bl. a. brøt opp et skogstykk med hestehage nord for husene. Det kalles fremdeles for Hestehagan. Men det ble ikke så mange årene han

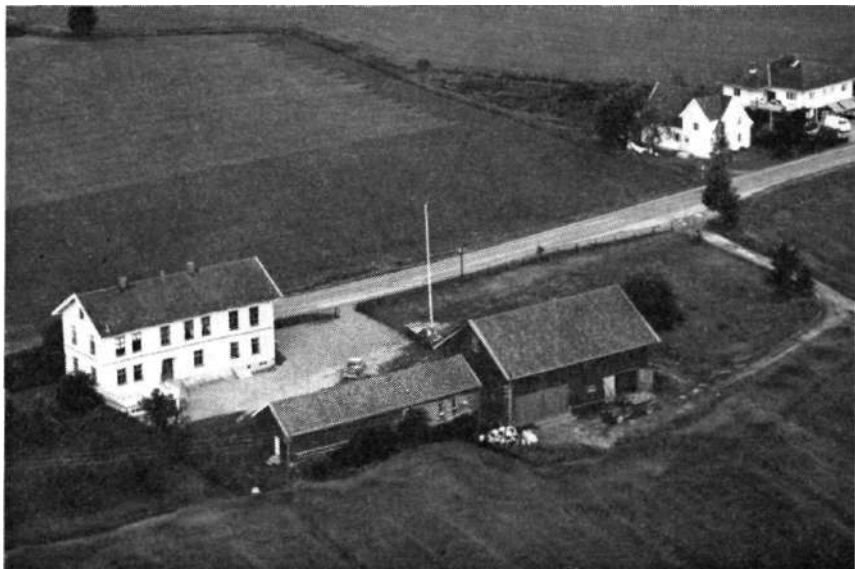
kom til å bruke gården. Sammen med Svend Roksrud kom han en februar-kveld i 1885 hjemover fra Nesodden, der de hadde solgt høy, og i mørket kjørte de begge ut i en råk på Holttjernet og druknet. Etter mannens død drev Mathea Røed gården til 1891, da hun giftet seg med *Herman Adolf Andreassen* fra Ermesjø. Han tok gårdsnavnet Rød som familienavn og fortsatte bruken til 1910, da stesønnen *Hans Kristian Johansen Røed* 1877—1963 etter avtale fra 1891 overtok gården som odelsberettiget. Herman flyttet til Mellom-Huseby. Like etter overtagelsen fikk Hans kjøpt bnr. 5 av Roksrud (1/30), det såkalte Roksrudjordet. G.m. Olga Ekeberg f. 1887, datter av Karl Ekeberg, Vennersgård. Barn: Alfhild f. 1910, Reidar f. 1915, Johan Kristian f. 1921, Hans Arne f. 1924. Hans Røed bygde ny låve og stall 1914. Han drev allsidig gårdsbruk opp til siste krig. Fra 1947 forpakter sønnen *Johan Kristian Røed*, som legger hovedvekten på korndyrking, foruten at han driver endel med slaktegriser.

NORDRE RØD

Bnr. 4.

Hans Petter Johannessen f. 1811 fikk det nordre bruket. Han var g.m. Karoline Fredriksdr. Mørk fra Bakker f. 1830. Barn: Johanne Mathea, g. 1. gang m. Johan Kristiansen Rød og 2. gang m. Herman Andreassen Ermesjø, Karl, Herman, Johan, Thorvald (se nedenfor), Hilda. Utskiftingen med Bilitt i 1857 gjaldt også Nordre Rød, likeså dreneringen av Stormyra. I juni 1886 ble Karoline Røed innvilget å sitte i uskiftet bo, og hun hadde gården til 1902, da hun ga skjøte til datteren Hilda og sønnen *Thorvald Røed* 1867—1912, g.m. Maren Sofie Hansdr. Garder 1870—1927. Barn: Aslaug, g.m. Gerhard Mørk, Drøbak. Hilda testamenterte sin part til broren, og dennes enke solgte i 1920 for kr. 45 000 til *Hans Wenersgaard*, som året etter ga skjøte for kr. 43 000 til *Ijxrs Nygaard* 1884—1939, sønn av kirkesanger og lærer N. i Hedrum, g.m. Therese Brekke fra Hobøl f. 1893. Hennes slekt kommer fra Haslum i Frogn. Barn: Nils. Nygaard foretok en større ombygning og restaurering av hovedbygningen. Han drev før siste krig allsidig gårdsbruk med hovedvekt på melkeproduksjon. Besetningen var i 1939 2 hester, 13 kuer. Sønnen *Nils Nygård* f. 1925 overtok gården (skjøte 5/1 1965). Han er g.m. Sigrud Olsen fra

Ås (Korsegården) f. 1924. Barn: Turid f. 1950, Wenche f. 1958. Nils Nygård har utbedret uthusbygningen og bygd ny kjeller 1946 på tomten til det gamle bryggerhuset, som han rev samme året. 1950 tok han ned stabburet. I 1952 lot han utskille tomtefeltet Røsholtet på 22 mål på østsiden av riksveien. Den sørlige spissen av skogen, 8 mål, har han ryddet og har her poteter, men forøvrig dyrker han korn på hele innmarka.

Bilitt (skole)

BILITT

Bnr. 1.

Nils oppgis i 1711 som bruker. I virkeligheten var han husmann under Rød. Trolig var det han som ryddet plassen og opparbeidet den til et selvstendig bruk. Han ble fulgt 1736 av *Engebret Jensen* ca. 1710—88, sønn av Jens Rød. G.m. Mette Anstensdtr., datter av Ansten Håkensen Tomter, 1702—62. De hadde ingen barn. Etter stefaren Jon Pedersens død 1746 ble Engebret eier av hele Rød, men han ble boende på Bilitt.

Han drev eget gårdsbruk her, men hadde uthus sammen med halvbroren på Rød. I 1762 var det på Bilitt bare en stuebygning med en stue, kjøkken og kove nede og ovenpå en «Natstue og Madboed, hvorudi Skorsteen og Kakkellovnen»; dessuten en gammel kjølne. Engebrets besetning var da 1 hest, 7 kuer og 6 sauer. Skiftet etter Mette Anstensdtr. viser romslige økonomiske kår. Det var mye sølv i boet, bl. a. 6 store skjeer som ble taksert til 12 rd. og 4 mindre til 5 rd., samt et rundt beger med årstallet 1624 og 41 hollandske sølvknapper «af gammel-dags facon». Endel tinnsaker var det også, samt vel 385 rd. i gull- og sølvmynter. Foruten Rød eide Engebret en mindre part i Oppegård. Formuen var brutto 1942 rd., netto 1725 rd. Alt dette overlot Engebret til halvbroren *Peder Jonsen Rød* ved fledføringskontrakt av 13. mai 1763. Peder flyttet til Bilitt (se ham under Rød), men hans ettermann i ekteskapet Jakob Nilsen bodde på Rød og hadde en husmann på Bilitt, *Kristoffer Simensen* f. ca. 1770, g.m. Maria Andersdtr. Barn: Samuel, Abraham. Omkring 1805 ble plassen overtatt av *Johannes Pedersen*, som drev den inntil han i 1816 tok over Rød etter stefaren. I 1812 hadde han fått den utskilt som eget bruk med skyld 6 lp. tunge. Dessuten hadde han havnerett i gårdens skog for 1 hest og så mange kuer som han holdt på Bilitt, foruten rett til gjerdefang. Et par år brukte han nå Bilitt som kårbygning for moren, men 1818 solgte han denne eiendommen for 1000 spd. til *Abraham Abrahamsen Huseby*. Denne bodde her med sin familie helt til 1856. Da gjorde han en enestående god handel, idet han makeskiftet Bilitt mot Nordre Ermesjø foruten at han fikk 2265 spd. i mellomlag. Riktignok hadde Abraham bygd nye hus her, men *Mathias Eriksen*, som gjorde handelen med Abraham, angret vel saktens da han etter noen få år måtte gå fra gården. Bebyggelsen på Bilitt besto i 1850 av en toetasjes hovedbygning, 15% x 13% x 6[^] alen, som inneholdt gang med trapp, 2 stuer, kjøkken og soverom, et bryggerhus i en etasje, en ladebygning med 1 låve, 2 lader og 3 skykuer, en stallbygning og et fjøs foruten et slede-skur. *Baltzer Andersen* fra 0. Huseby f. 1826 fikk auksjonsskjøte på Bilitt for 1850 spd. i 1860. G.m. Kristiane Mikaelstr. f. 1837. Han fortsatte gårdsbruket her til 1867. Da solgte han fra en liten parsell til skoletomt og jord for Frogne kommune, det såkalte Lille Bilitt, bnr. 2 (1/63), men hovedparten (2/42) skjøtet han for 900 spd. til lærer *Jens Edvard Thirud*. Han drev gårdsbruket ved siden av sitt virke som skolelærer, og fra 1913, da Thirud kjøpte bnr. 2 av Roksrud, har Bilitt hørt sammen med denne eiendommen.

I 1859 hadde Mathias Eriksen gitt grunnseddel på et stykke jord, Lille Bilitt, til *Lars Andreassen*, og denne bygde seg hus her. Grunnleien var 4 spd. i året. Lars solgte huset i 1865 til skomaker *Andreas Kristensen* fra Askim. Han overdro året etter til *Johannes Larsen*, som bodde her til 1876, da han flyttet tilbake til fødestedet Dalen og solgte husene på Lille Bilitt til skomaker *Iver Johansen*. Frogn kommune hadde jo fått skjøte på eiendommen i 1867, og i 1919 solgte Iver Johansens arvinger husene til Frogn skolestyre. Siden har de vært brukt som skole og lærerbolig. Jorda er bortforpaktet til Asbjørn Ermesjø.

Huseby

Huseby ligger sentralt i Midtbygda. Bebyggelsen er samlet på toppen av den flate moreneryggen, langs hovedveien Drøbak—Oslo, vel 90 m. o. h. Innmarka har for en del svak helling mot sørøst, men det

Huseby-gårdene

meste er temmelig flatt. Jordsmonnet er i hovedsaken leirblandet moldjord, med noe innslag av morene samt litt myrjord.

Grensene går i nord og øst mot Bjerke, i sør mot Bakker, Rød og Roksrud, i vest mot Oppegård, Ødegården skog og Holt.

Navnet kommer av gn. *husabyr* og betyr iflg Oluf Rygh «en vel bebygget Gaard, der har mange, gode eller prægtige Huse». Asgaut Steinnes mener at Huseby-gårdene opprinnelig utgjorde støttepunkter i et administrativt system. De «var kongsgardar av andre rang», sier han. Alderen til de sørøst-norske husebyene setter han til ca. 730—70. (A. S. «Husebyar». Oslo 1955, især s. 221 f. Hist.tidsskr. 4. lev. 1955.) Men det er vel sannsynlig at gårdens rydningstid går enda lenger tilbake.

Allerede fra senest ca. 1550 var Huseby delt i to bruk, et vestre og et østre, begge med skyld $\frac{1}{2}$ skp. malt. Vestre Huseby ble delt i to like store bruk på 15 lp. t. 1776. I 1833 lot så eieren av det vestligste av disse brukene sin eiendom dele i to parter på hver $\frac{1}{2}$ lp. t., hvorav den ene var det senere bnr. 4. Fra den andre av disse partene ble det i 1841 skilt ut en liten parsell, som ble slått sammen med den ene av de halvpartene som fremkom da det østligste av de to brukene fra 1776 ble delt i 1836. Dette utgjorde tilsammen det senere bnr. 2, også kalt Søndre Huseby, mens den andre fjerdeparten av Vestre Huseby som fremkom ved delingen i 1836, var det senere bnr. 7. Det som var tilbake etter den nevnte utskilling av parsellen i 1841, ble bnr. 1. Det senere bnr. 3 ble utskilt fra bnr. 7 i 1879 og sammenføyd med Søndre Huseby (bnr. 2) samme år, etterat det året før var skilt ut fra bnr. 2 en ganske liten del (bnr. 6), som ble lagt til bnr. 7.

Østre Huseby ble delt ved skifte i 1837 i to parter, den ene på litt over 19 lp. t. og den andre på nærmere 12 lp. t. Den minste av disse partene ble til bnr. 5 av gnr. 31 og slått sammen med bnr. 4 til det nåværende bruket Nordre Huseby, også kalt «Bygningen». Det underlige tilnavnet skal skrive seg fra at da våningshuset ble bygd, ble det bare kalt for «Bygningen», og siden har denne betegnelsen holdt seg og kommet til å omfatte hele gården. Den største parten er gnr. 32, bnr. 1, det som nå kalles Østre Huseby eller Nordgården. Fra dette ble gnr. 32, bnr. 2, Teipa, skilt ut i 1906. Husebyhagen, bnr. 10, ble skylddelt fra Nordre Huseby i 1901. — Det som ble kalt Mellom-Huseby, var fra begynnelsen av bare bnr. 7. Men gjennom årene har både Søndre og Vestre Huseby gått opp i dette bruket, som nå omfatter bnr. 1, 2, 3, 6, 7 og 8 (se forøvrig Brukere).

På denne Huseby-gården (bnr. 1 o. fl.) var tunet tidligere mindre enn

nå. Den gamle laftede hovedbygningen lå øst-vest. Den ble revet 1926 og den nåværende oppført umiddelbart etter på østsiden av den gamle tomten, men med lengderetning nord-sør. Eieren Harald Rød kan huske at det inntil den gamle veien, som den nåværende riksveien er bygd over, lå et gammelt laftet bryggerhus som hadde jordgulv og stort ildsted av gråstein. De to tuntrærne er en søt-apal og en sur-apal. — Hovedbygningen på Nordre Huseby (bnr. 4,5) er gammel, de eldste delene muligens fra 1700-tallet. Stabburet er antagelig fra før 1850. — På Østre Huseby (gnr. 32, bnr. 1) er hovedbygningen reist i 1905, mens uthus, bryggerhus og stabbur er fra ca. 1895.

All skogen ligger nord for innmarka. Bnr. 1 o. fl. har sin skog i et sammenhengende stykke, som skiller de to skogparsellene til Nordre Huseby. Østre Huseby har også sammenhengende skog, men den er skilt fra innmarka. Selve jordveien er sammenhengende bare på Østre Huseby. Nordre Huseby har sin innmark delt i 3 parseller, og på bnr. 1 (o. fl.) er den delt i 2.

Vi kjenner navnene på husmannsplasser både under Vestre og Østre Huseby. Til Vestre hørte *Huseby enga*. Den lå sørøst for gården, litt nedenfor der hvor Folkvang ligger i dag. Plassen var tatt opp før 1723 og ble nedlagt ca. 1820. — Under Østre Huseby lå *Huseby dammen*, like nord for den nåværende Bakker bro, tatt opp før 1762 og antagelig nedlagt ca. 1806. I folketellingen 1801 nevnes en plass som kalles Branten, men dette er vel trolig feilskrift for *Bråten*. Den er markert på et kart fra 1799 sør for Teipa og var altså bebodd i 1801, men nevnes ellers hverken før eller senere. *Husebyhagen*, som ligger i den sørlige utkant av Østre Huseby s utmark, ble tatt opp under det nåværende bnr. 5 av Nordre Huseby en gang mellom 1802 og 1815. Den ble utskilt som bnr. 10 i 1901. *Teipa* som ble skilt ut som bnr. 2 av gnr. 32 i 1906, ligger østligst i Østre Husebys utmark. Vi kunne også kalle den Vestre Teipa til forskjell fra husmannsplassen av samme navn som ligger like østenfor, og som hørte under Søndre Bjerke og ble utskilt derfra i 1903.

Av fortidsfunn på Huseby kan nevnes en tykknakket, tverregget steinøks og en øks av jern, som vel kan skrive seg fra vikingetiden, samt et lite klebersteins spinnehjul. Det er registrert en sannsynlig gravhaug på alle tre Husebygårdene, og på bnr. 1 har det under grøfting og annet jordarbeid kommet for dagen rester etter hva som kanskje kan ha vært branngraver. På Nordre Huseby skal gårdbrukeren for 60—70 år siden ha funnet en båt uthulet av en trestamme. Den lå ca. 1 m. dypt i en myr

300 m. NNV for husene. — Av antikviteter kan nevnes to kister hos Harald Rød, den ene fra 1727 med påskriften MAGS og den andre fra 1754 med bokstavene MADB. På Nordre Huseby står et gammelt gulvur signert «Hans Tellerud på Hadeland. Nr. 19». Årstall er ikke nevnt, men Hans Tellerud, som vel har laget uret, var en av de dyktigste bondeurmakere i landet. Han levde på Toten 1816—79.

I dag er det på bnr. 1-3, 6-8 ca. 380 mål innmark, hvorav omtrent 100 mål brukes til poteter, mens 260 mål brukes til korndyrking. Skogen er på ca. 420 mål. — På Nordre Huseby, bnr. 4, 5, er det 230 mål innmark. På ca. 50 mål dyrkes poteter og korn på det øvrige areal. Det er 235 mål skog. — Østre Huseby har 207 mål innmark. Herav brukes 123 mål til korndyrking, og på det øvrige areal drives gartneri på friland og i veksthus. Skogen er på 360 mål.

MATRIKKELGÅRDEN VESTRE HUSEBY

Gnr. 31.

Vestre Huseby var fullgård 1577. Skylda var da og senere $\frac{1}{2}$ skp. malt. 1657: Fogdens «Residenttz», ingen kvevskatt. 1661 (begge Husebygårdene): Fremdeles fogdens frigård, betalte ikke tiende. Skog til gjerdefang «och ildebrand». 1664 er skylda $\frac{1}{2}$ skpd. tunge. 1666: Ikke tiende. 1705 tiende av 33[^] tn. havre, 6% tn. blandkorn, $\frac{1}{2}$ tn. erter, 1 tn. hvete og 20 mark to. 1723: Matr.nr. 115. Måtelig god jord, «særdeles til åker». Skog til gjerdefang og brensel. 1 husmann med 2 skjeeper utsæd. 1802: Oppført som matr.nr. 116. Skylda fortsatt 1 skp. 10 lp. tunge. Skog til brensel og gjerdefang samt litt smålast «som kan udbringes til Gaardens Udgifter men intet videre». 1819: Meget god jord. 1838: Nytt matr.nr. 33. Ny skyld 9 dir. 4 ort 16 skil. 1866: *Bnr. 1*: 114 mål leir- og myrjord. Endel av utmarka egnet til oppdyrking. Alm. god, men utilstrekkelig skoghavn nær gården. 54 mål utmerket god skog, som er noenlunde tilstrekkelig for husbruk. Lettbrukt, alm. godt dyrket. — *Bnr. 2*: 144 mål leir- og moldjord. Alm. god, men mindre tilstrekkelig skoghavn nær gården. Ca. 100 mål alm. god skog, knapt tilstrekkelig til husbehov. Lettbrukt, alm. godt dyrket. — *Bnr. 4, 5*: 244 mål leirmold og litt myrjord. En større del av utmarka skikken til oppdyrking. God og tilstrekkelig skog-

havn nær gården. Ca. 280 mål meget god skog. Lettbrukt og alm. godt dyrket. — *Bnr. 7*: 130 mål moldjord. Alm. god, men mindre tilstrekkelig skoghavn nær gården. Ca. 90 mål alm. god skog, noenlunde tilstrekkelig til husbehov. Lettbrukt, alm. godt dyrket. — Bruksinndelingen svarer altså ikke helt til den nåværende, idet *bnr. 3* og *6* ennå ikke var utskilt (se ovenfor).

Offisielle oppgaver over husdyrhold, utsæd og kornavling.

År	Hester	Kuer og ungdyr	Sauer	Utsæd tn.	Avling tn.
1661 *)	4	14	6	10	HH
1723	2	12	8	15	49
1802	3	10	10	12	
1866	7	18	12	7	42H

*) Begge Huseby-gårdene, Vestre og Østre.

Høyavlingen 1723 oppgitt til 24 lass, 1866 til 400 skpd.

Husdyr og utsæd (i tn.) på de enkelte brukene 1866.

Bnr.	Hester	Storfe	Sauer	Griser	Hvete	Rug	Bygg	Havre	Erter	Poteter
1.	1	9	0	1	%	X	1	4	0	14
2.	2	7	0	1	Vi	Vz	1	7	VA	10
4,5.	3	9	3	1	VA	I	2	16	0	10
7.	1	5	4	1	VI	Vi	Vz	6	0	10

Eiere.

Hele gården eides i middelalderen av Hovedøy kloster, trolig allerede fra ca. 1160—70, og etter reformasjonen gikk den over til kronen, som fra 1649 brukte den som frigård for fogden. Da Frederik III i 1661 skjenket Froen til Mathias Bjørn, fulgte også Huseby og flere andre gårder med. Begge Huseby-gårdene var deretter i Bjørn-slektens eie til ca. 1700, da Østre Huseby ble solgt til brukeren, mens Vestre Huseby fulgte denne familien videre til 1761, da den ved auksjonen etter Ernst Colbjørnsen gikk over på justisråd Chr. Ankers hånd. To år senere solgte imidlertid Anker Froen-godset til Peder Schøyen, som 1764 ga skjøte på Vestre Huseby til Anders Trygsen på Østre Huseby. 1776 delte så hans enke Vestre Huseby mellom sønnen Abraham Andersen og svigersønnen Lars Pedersen, som fikk skjøte på hver sin halvpart.

Brukere.

Ørnulf på Huseby en av dem som i 1190 gikk opp grensene mellom Froen og Bjerke, vord *Aslaksen* nevnes som lagrettemann ved en eiendomsavgjørelse påckelsrud i 1341. *Guttorm Eilif sen* eide $\frac{x}{2}$ markbol i Rød, og detteenket han 1348 til Ås kirke til sjelemesser for seg selv, sin hustru oge to sønner. *Lauritz* Huseby betalte i 1514 full gjengjerd (en skatt) på¹ne av sin rote, d.v.s. ham selv og syv av nabobøndene. Alle disse bre av Huseby synes å ha hatt hele gården. Men senest ved midten av '-tallet var gården blitt delt. Til å begynne med er det dog ikke muli si hvem som brukte Vestre og hvem Østre Huseby.

Oluf og *Engelbret* lte landskyld til lensherren på Akershus i 1557 av hver sin halvdel aU tidligere Hovedøy-godset. Det samme gjorde *Søren* og *Truls* i 1560, skp. malt.

Halvor hadde antaj Vestre Huseby. Han brukte fra senest 1596 til etter 1601. Det siste : kjørte han sammen med endel andre Follobønder frem skyldig setømmer. På hans part falt 3 stokker, og det var mer enn de fleste re måtte levere. *Nils Lauritzen* avløste Halvor en gang før 1608 og bn til sin død ca. 1632. Hans hustru het Ellen, og de hadde sønnene La., Halvor Elle, Reyul (se Holt og Bjerke) og Helge Roksrud. Ellenseby eide tildels store gårdparter i Kvillese i Kråkstad, Kalføss i Ve, Tørfest i Vestby, Eldor i Ås og Holt i Frogn. Etter mannens død drun Vestre Huseby alene til 1644, da hun opplot halve bygselen til *sønrlauritz Nilsen* f. ca. 1611. Omkring 1647 giftet hun seg imidlertid visk med Gunder Sivertsen Sætre i Oppegård og Lauritz overtok hele gåi. De iy_2 lp. s. som Ellen eide i Holt, gikk over til sønnen Reyul, som Draker der. Lauritz Huseby var en ansett mann, kirkeverge 1649—56. Mian hadde nok sine vanskeligheter. 1662 måtte han erstatte Peder Mo:en i Ski sogn 2 tn. korn og 4 huder, som Lauritz's «nylig avdøde» hu hadde «utlevert» mens de var til oppbevaring på Huseby. Og kort ticer pådro Lauritz seg en betydelig gjeld, 163 rd. I april 1664 hadde ha/betalt 43% rd., men lensmannen forlangte nå at de resterende 119 ikulle betales i løpet av en halv måned, ellers «må det søkes i hans l Så galt gikk det dog ikke, Laurits fikk ordnet seg med sin kreditor. le Hu seby-gårdene var blitt utlagt til frigård for fogden i 1649, men Las fortsatte som braker til 1666. Dette året døde han, og broren *Reyul en* flyttet fra Holt og overtok farsgården. Året

etter ble han sammen med brukeren på 0. Huseby forordnet til skyss-skaffer. Han var lagrettemann flere ganger i slutten av 1660-årene. I 1671 døde han. Besetningen var da 3 hester, 6 kuer m. m. Boet var nokså beskjedent: Bruttoformuen 194 rd., netto 83 rd. Det ble ilagt en åbot på 16 rd. 3 ort. Enken Gjertrud giftet seg med *Hans Olsen*. Også han var ofte lagrettemann, og i 1680-årene var han kirkeverge i Frogn. Han ser ut til å ha hatt visse vanskeligheter med tjenestefolkene sine. Bl. a. ble han i 1691 stevnet av to av jentene på gården for ubetalt lønn. Han svarte med at det «i deris tieniste» var kommet bort et tinnfat og en tinntallerken, og dette ventet han deres forklaring på. De har vel kunnet gjøre rede for seg, for han måtte betale det han skyldte. Husmannen Lauritz Einersen nektet også å arbeide for ham, men denne gang var det Hans som fikk erstatning. Siste gangen han fornyet sin bygselseddel, var i 1720, men bare et par år deretter var gården overtatt av *Nils Hansen*, trolig hans sønn. Nils var g.m. Lisbeth Larsdr. fra Nordre Hallangen f. 1711 d. før 1737 og hadde barna Birthe f. ca. 1730, Lisbeth 1737—55 samt to sønner som begge døde små. Annen gang ble Nils g.m. Ambjørg Villumsdr. Melby, og i 1759 kjøpte han Melby i Nordby og flyttet dit, der han døde ca. 1766. På Huseby ble han etterfulgt av *Ole Mathisen* fra Vassum. Hans hustru het Kari, og de hadde datteren Maria. Ole var den siste brukeren før Vestre Huseby gikk over i selveie. 1763 kjøpte han 0. Glosli og overlot Huseby til *Anders Trygsen*, som i februar året etter fikk skjøte av Peder Schøyen for 1500 rd. I virkeligheten bodde han på Østre Huseby, men har kanskje forsøkt å drive begge gårdene sammen. Imidlertid byglet han Vestre Huseby i mars 1764 til sin svigersønn *Lars Pedersen* fra Fuglesang, og da Anders døde 1775, ga enken skjøte til Lars på halvparten av Vestre Huseby for 450 rd. Dette førte til deling av gården, for samtidig skjøtet hun den andre halvparten til sin sønn Abraham Andersen.

VESTRE HUSEBY DELT I TO

Det vestlige bruket.

Ved skiftet etter Anders Trygsen fikk sønnen *Abraham Andersen* skjøte på både denne delen av Vestre Huseby og på halvparten av Østre Huseby. Dette bruket drev han samlet til 1781, da han fikk skjøte av sine

søsken også på den andre halvparten av Østre Huseby, og gjorde det hele til én bruksenhet. Hans skifte ble holdt 1806 (se O. H.). Denne halvdel av det opprinnelige Vestre Huseby ble da taksert til 2400 rd., og enken Maria Engebretsdr. beholdt den som eget bruk. Med hjelp av sine sønner Baltzer, Abraham og Engebret drev hun her til sin død i 1817. Ved overenskomst mellom arvingene gikk bruket deretter over til den nest eldste sønnen *Hans Abrahamsen Berg* 1779—1823, og han drev denne parten sammen med Berg til han døde (se ham under Berg). Det ble sønnen *Baltzer Hansen* 1805—41 som i 1824 fikk utlagt gården. Han var jo imidlertid bare en unggutt, og da han drev Østre Berg sammen med sin bror, overdro han Huseby til farbroren *Engebret Abrahamsen* 1799—1841 for 2200 spd. i 1826. Engebret var g.m. Gunhild Hansdr. d. 1866; barn: Abraham (se nedenfor), Anne Marie, g.m. Ole Andreassen Bunden, Kirstine. Engebret brukte nå gården til 1833, da oppdelingen av Huseby ble ført enda et skritt videre, idet han dette året solgte halvparten, altså fjerdeparten av det opprinnelige Vestre Huseby (7% lp.), til broren Anders Abrahamsen for 1000 spd. Dette var det senere bnr. 4 (se Nordre Huseby). Ved skiftet etter Engebret var formuen brutto 1304 spd., netto 379 spd. Gården ble taksert til 1500 spd., og enken ville løse etter taksten. Umiddelbart etterpå ble det utskilt en liten part på 0-4-1, som ble solgt til Svend Bjerke. I 1849 var det disse husene her: En 2-etasjes hovedbygning, ladebygning, stall, fjøs, vogn- og vedskjul. Dette ble taksert til 540 rd. I 1859 ga så Gunhild Hansdr. skjøte på det som var tilbake, bnr. 1 med skyld 1-3-9, til sønnen *Abraham Engebretsen*, g.m. Andrine Andersdr. fra O. Huseby; barn: Anton, Hanna, Amalie. I 1867 ga han sammen med de andre grunneierne forpaktningkontrakt til iseksportør S. A. Parr i Drøbak på tjernet Kalfausen for 20 år mot en årlig avgift på 80 spd. Men straks etter solgte Abraham gården til Jens Samuelsen på Mellom-Huseby for 1850 spd.

Det østlige bruket.

Lars Pedersen 1724—1800 drev denne halvparten av V. Huseby til han døde. Ved skiftet etter ham ble gården taksert til 1300 rd. Besetningen var 2 hester, 7 kuer, 3 sauer, 1 gris. Formuen var brutto 1504, netto 937 rd. Første gang var altså Lars g.m. datter av Anders Trygsen på O. Huseby, Gunhild Andersdr. ca. 1733—89. Det var ingen barn i dette ekteskapet, men i sitt annet ekteskap, med Gunhild Johannesdr. Nordby

ca. 1768—1809 hadde han fem sønner, hvorav tre døde som barn, og to døtre: Gunhild f. ca. 1790, Peder f. 1791, Anne f. 1796, Lars f. 1801. Lars var bror av Søren Pedersen Rustad. Gunhild giftet seg visstnok med *Hans Jakob Pedersen*, som oppgis som eier i 1802. Han var imidlertid sterkt gjeldbunden og måtte gå fra gården, som ved auksjonsskjøte i 1808 gikk over til *Engebret Baltzersen Bjørnebekk* for 2042 rd. Men året etter solgte denne til *Anders Hansen Glosli* for 3100 rd. Han var fra Smebøl i Ås, men til Huseby kom han fra Vestre Glosli, som han hadde hatt siden 1790. (Se ham der.) Ved hans død 1828 fikk sønnen *Hans Andersen* f. 1774 kjøte for 1700 spd. Han var g.m. Karen Johannesdtr. I 1831 inngikk han kontrakt med Nils Hansen Bjerke som skulle drive gården som lottbruk i to år. «Når avlingen høstes, har eieren rett til å velge hvilken del han finner for godt.» Fem år etter, i 1836, ble gården delt, idet Hans solgte halvparten, iy_2 lp., for 1000 spd. til Halvor Johannessen Sneis. Det var det vesentlige av det senere bnr. 2, Søndre Huseby. Den fjerdedel av Vestre Huseby som Hans nå hadde tilbake, var bnr. 7, begynnelsen til Mellom-Huseby.

SØNDRE HUSEBY

Halvor Johannessen Sneis solgte igjen allerede samme år til *Svend Andersen Bjerke* for det samme som han selv hadde gitt. I 1838 overtok Svend Nordre Bjerke, men beholdt foreløpig Søndre Huseby. Han fikk også utvidet denne eiendommen noe i 1841, idet enken etter Engebret Abrahamsen på Vestre Huseby solgte ham for 400 spd. en part på 0-4-1, som gikk inn i Søndre Huseby. Et par år etter var eldste sønnen *Anders Svendsen* f. 1823 gammel nok til å overta gården, og Svend ga ham i 1844 kjøte på Søndre Huseby. Bebyggelsen besto på denne tid av en 2-etasjes hovedbygning, 15 x 11 x 8% ^{a1^{en}} ^{m^e} d 1 stue, kjøkken, og trolig et eller to kammer, dessuten 1 uthusbygning med 1 låve, 2 lader, 2 skykuer, samt stall og fjøs. Taksten var 550 spd. Men ca. 1846—47 bygde Anders et nytt bryggerhus med vogn- og vedskjul, samt nytt grise- og sauehus, og taksten kom da opp i 790 spd. Mén Anders ble ikke så lenge her. I 1852 gjorde han visstnok en god handel da han makeskiftet med en mindre gård, nemlig Gullerud i Slagen prestegjeld. Søndre Huseby ble da taksert til 3000 spd., og *Anon Andersen Fyldpå* (også kalt Fjeld)

måtte betale 2000 spd. i mellomlag. Senere kjøpte Anders Svendsen Skuterud. Anor. Fyldpå skjøtet imidlertid gården videre samme år for 2850 spd. til *Hans Jensen Hunes* fra Enebak f. 1802, g.m. Anne Amundsdr. Trøgstad. De hadde 12 barn: Johanne, August, vognmann i Oslo, Helene, Karen, Jens, Maren, g.m. Hans Engebretsen Ødegården, Ole, hotelleier i Kragerø, Inger, Anders (se nedenfor), Gulbrand, Hans Anton, Thorvald. I 1861 ga han husmannskontrakt til Mikael Andreassen på Husebyhagen. Gården beholdt han til 1867, da han overdro for 2300 spd. til *Bernt Oscar Mamen*, 1842—1920. Men etter bare tre år overtok Mamen farsgården Nordby i Ås og solgte Huseby for samme sum til *Abraham Hansen Kongstein*, trolig fra Kongstein under Korsegården. I hans tid fikk Søndre Huseby sitt areal noe endret, ved et makeskifte, idet en liten parsell på 1 skill., bnr. 6, ble skilt ut i 1878 og solgt til Jens Mellom-Huseby. Året etter ble bnr. 3, med skyld 10 skill., skylddelt fra Mellom-Huseby og sammenføyd med Søndre Huseby. Dessuten kjøpte Abraham i 1893 en part på 27 øre av Abraham Johansen på Nordre Huseby. Det var bnr. 8. Abraham Hansen var g.m. Helene Larsdr. De hadde bare en sønn, *Hermann Abrahamsen*, som overtok gården. Han døde imidlertid tidlig; hans enke Ragna Mathilde Huseby fikk uskiftebevilling 1900. De hadde tre barn: Abraham, Signe Amalie og Helge Gustav. I 1903 ga Mathilde Huseby forpaktningkontrakt for 30 år på en myr i utmarka til Frogns nye torvstrøkompani mot en avgift av 1 øre pr. m³. Det var den såkalte Breimosan. På gården bodde i denne tid Anders Hansen, sønn av den tidligere bruker Hans Jensen. Han drev hjulmakerverksted. Anders var en liten tettbygd kar med langt skjegg. Johan Bjerke forteller at da han var smågutt, trodde han dette var nissen. Da Mathilde Huseby giftet seg med Julius Furu, kjøpte *Anders Hansen* gården i 1903 for kr. 14 000 under den uttrykkelige forutsetning at den mindreårige Abraham skulle ha rett til å innløse den etter takst når han fylte 18 år. I 1910 ga også Anders skjøte til *Abraham Hermansen* for det han selv hadde gitt. Han forbeholdt seg bare bruk av hjulmakerverkstedet og kost og losji for 80 øre pr. dag. Det fortelles at Anders hjulmaker pleide å holde bare ett selskap i året, på sin fødselsdag, men da varte også festen til ut i de små timer. — Abraham Huseby drev nå gården helt til 1946. Da solgte han til Harald Rød (se under Mellom-Huseby). Abrahams bror Helge Huseby d. 1963 beholdt dog hovedbygningen og bryggerhuset med gårdsplass og hage, ca. 4 mål.

MELLOM-HUSEBY

Etter delingen i 1836 hadde altså *Hans Andersen* tilbake iy_2 lp., d.v.s. fjerdedelen av det opprinnelige Vestre Huseby, som svarte til bnr. 7. Ved en branntakst i 1849 ble det registrert følgende hus på gården: En to-etasjes hovedbygning, ladebygning, stall, fjøs, bryggerhus og vedskjul, stolpebod, grisehus samt et nytt vognskjul. Den samlede takst var 660 spd. Fem år senere var bebyggelsen den samme, men taksten satt opp til 800 spd. Hans var nå en gammel mann, og i 1859 skjøtet han gården til svigersønnen *Jens Samuelsen* for 450 spd. + føderåd for seg og hustruen til en årlig verdi av 100 spd. Både Hans og Karen levde ennå i 1865. Jens Samuelsen f. ca. 1825, d. 1884 var fra Ås, g.m. Anne Marie Hansdtr. 1822—73; barn: Emilie, g.m. gårdbruker Edvard Johannessen Ammerud, Aker, Herman (se nedenfor), Julie, g.m. Adolf Refsum, Oslo, Johan f. 1867. I 1867 utvidet Jens sin eiendom betraktelig da han kjøpte Vestre Huseby (bnr. 1) av Abraham Engebretsen for 1850 spd. Like før hadde han forpaktet sin del av Kalfausen til iseksportør Søren A. Parr for 30 år. Han overdro gården for kr. 6700 i 1879 til sønnen *Herman Jensen*. Denne lot i 1894 utskille bnr. 9 (8 øre) og solgte det til Hans Finsrud, som drev landhandel her. Hans sønn Sverre Finsrud flyttet landhandleriet nærmere Bilitt skole. Herman Jensen flyttet i 1902 til Kristiania, der han siden drev vognmannsforretning, og gården gikk ved skjøte av samme år over til *Hermann Andreassen Rød* 1865—1931 for kr. 27 000. Han var sønn av Andreas Ermesjø, hvis far var fra Østre Huseby. Hermann Rød var g.m. Mathea Hansdtr. Rød 1854—1905. Barn: Alf Hartvig f. 1895. Etter hustruens død giftet han seg med Thora Hansdtr. Klynderud f. 1877. Barn: Harald Andreas, Astrid Lagerta f. 1910, g.m. Henry Bjor fra Tune, Signe Helene, g.m. Kåre Færgestad på Berg, Else Elisabeth f. 1917, g.m. Kåre Belsjø, Oslo. Hermann Rød bygde ny uthusbygning i 1912 over det gamle tømrede fjøset og stallen. Sønnen *Harald Rød* f. 1907 overtok gården i 1938. I 1946 kjøpte han også Søndre Huseby av Abraham Hermansen, slik at hans eiendom nå omfatter bnr. 1, 2, 3, 6, 7, 8. Han er g.m. Ragnhild Austeen fra Stokke f. 1909. Barn: Arne f. 1949, Harald f. 1951. Harald Rød har foretatt store forandringer. Driftsbygningen lot han delvis ombygge fra grunnen av til potetkjellere og plass for maskiner og redskaper, og over dette har han anlagt korntørke. Også hovedbygningen har han utbedret. De gamle uthus på Vestre og Søndre Huseby er tatt ned; bare hovedbygningene står igjen her. I hele innmarka, også på Søndre

Huseby, har han foretatt systematisk grøfting, og Bjerkebekken, som renner over eiendommen, har han latt senke ca. 1 m. Kunstig vanningsanlegg ble anlagt i 1958 med vann fra Kalfausen. Da han overtok, var fjøsdriften nedlagt, og han drev tidligere vesentlig med poteter foruten fri-landsgrønnsaker på ca. 200 mål. Nå er driften basert på korn + ca. 100 mål poteter.

NORDRE HUSEBY

Engebret Abrahamsen solgte i 1833 halvparten av sine 15 lp. av Vestre Huseby til broren Anders på Østre Huseby. Det var det senere bnr. 4. Anders drev denne parten sammen med 0. Huseby til sin død 1836. Ved skiftet etter ham året etter ble den taksert til 2378 spd. Husene her på V. Huseby omfattet da en hovedbygning, 3 ladebygninger, hvorav den ene var liten og gammel, fjøs, stolpebod, vedskjul, vognskjul, grise- og sauehus, smie og en kjone. Enken *Helene Henriksdtr.* løste nå de iy_2 lp. av V. Huseby samt en part på 10 445/536 lp. som ble skylddelt fra 0. Huseby. Den siste var det senere bnr. 5, og tilsammen dannet disse to parter Nordre Huseby. Bebyggelsen ble nå delvis fornyet. I 1845 var det disse husene her: En hovedbygning, 20 alen lang, 16 alen bred, 4 alen høy, med 2 stuer, 2 kammers, 1 kjøkken, forgang og trappeoppgang, samt kjeller under; dessuten bryggerhus og vedskjul, stolpebod, uthusbygning med 1 låve, 2 lader og 3 skykuer; så var det en stall og et fjøs, som begge var steinlagt, samt et grisehus. Den samlede takst var 650 spd. I 1849 nevnes to ladebygninger, den østre og vestre, foruten et sauefjøs og nytt bryggerhus fra 1847. Den nye taksten ble satt til 1130 spd. Helene betalte 2374 spd. i løsningssum. Men da hun døde 1852, gikk taksten opp i 4400 spd. Det var sønnen *Hans Andersen* som var løsningsberettiget, da den eldste, Abraham Andersen på 0. Huseby, etter farens ønske hadde fraskrevet seg odels- og løsningsretten til den del av jordegodset som moren overtok i 1837. I boet etter Helene var formuen brutto 4757, netto 2701 spd. — Hans døde tidlig, allerede 1866, og to år etter var det skifte også etter hans hustru, Anne Kristine Hansdtr. Glosli. De hadde bare døtre: Maren Agnete f. ca. 1849, Ola va Amalie, g.m. Anton Dahl, Anne Helene f. ca. 1855 og Hanna Bolette f. ca. 1857. Maren Agnete giftet seg med *Abraham Johansen Oppegård* og overtok gården for taksten, 4500 spd. Abraham solgte som nevnt en parsell, bnr. 8, for kr. 1000 i 1893 til Abraham

Hansen på Søndre Huseby. Det var mange barn i dette ekteskapet: Hermann (se nedenfor), Harald, Karl, Anna, Johan, kom til Holt, Hans, kom til N. Garder, Oskar, overtok Oppegård, Otto, Ragna, g.m. Karl Oppegård, samt tre barn som døde små. I 1901 overdro Abraham til sønnen *Hermann Abrahamsen* for kr. 19 000. Straks etter ble Husebyhagen, bnr. 10, utskilt med skyld 34 øre. I 1912 satte han opp den nye uthusbygningen og bygde til kjeller og grisehus i 1927. Bryggerhuset er fra 1920. Hermann Huseby 1870—1947 var g.m. Harda Isaksen fra Teipa f. 1902. Barn: Haakon f. 1921, Rolf f. 1927. Fru Harda Huseby var eier av gården til 1963, da sønnen Haakon Huseby overtok. Han legger hovedvekten på korndyrking. G.m. Helga Bunæs fra Kråkstad. Barn: Arne Hermann f. 1946, Anne Lise f. 1950, Kjell f. 1960.

Husebyhagen

HUSEBYHAGEN

Bnr. 10.

Da den tidligere plassen ble utskilt 1901, fikk *Thorvald Pedersen* skjøte. Han var sønn av Peder Olsen og Helene Thoresdtr., som hadde

bygselbrev på plassen. G.m. Sofie Pedersen. *Thorvald Jaksland* fra Røyken 1864—1938 kjøpte 1932. G.m. Hilda Jaksland 1865—1948. Deres sønn *Hjalmar Jaksland*, g.m. Martha Finsrud, overtok ved farens død.

MATRIKKELGÅRDEN ØSTRE HUSEBY

Gnr. 32.

Østre Huseby var fullgård 1577 med skyld da og senere $\frac{1}{2}$ skpd. malt. 1657: Fogdens «Residenttz» (som Huseby vestre), ingen kvegskatt. 1661 (Huseby østre og vestre): Ingen tiende (fogdens frigård). Skog til gjerdefang og «ildebrand». 1666: Ikke tiende. 1705: Tiende av 30 tn. havre, 6 tn. blandkorn, 1 tn. rug, $\frac{1}{2}$ tn. erter samt 20 mark toftiende], «husmannen av» 1 tn. havre. 1723: Matr.nr. 116. 0:115?) Måtelig god jord, «synderlig» til åker. Skog til gjerdefang og brensel. 1802: Matr.nr. 115. Skylda fortsatt 1 skpd. 10 lp. tunge. Skog til gjerdefang og brensel samt litt smålast «som kan udbringes til Gaardens Udgifter men intet videre». 1819: *God jord*. 1838: Nytt matr.nr. 34. Ny skyld 8 dir. 4 ort 16 skil. 1866: 228 mål leirmold. Ca. 60 mål ganske god og tilstrekkelig skoghavn nær gården. Ca. 240 mål alm. god skog. Lettbrukt, alm. godt dyrket.

Buskap, utsæd og kornavling gjennom 200 dr.

År	Hester	Kuer og ungdyr	Sauer	Utsæd tn.	Avling tn.
1661 *)	4	14	6	10	ny ₂
1723	2	12	8	15	49
1802	2	9	6	10	
1866	3	6	2	3	1734 113

*) Begge Huseby-gårdene, østre og vestre.

Høyavlingen 1723 oppgitt til 24 lass, 1866 til ca. 500 skpd.

Husdyr og utsæd (i tn.) av alle slag i 1866.

Hester	Storfe	Sauer	Griser	Hvete	Rug	Bygg	Havre	Poteter
3	8	3	1	%	1	2	14	10

Eiere.

Etterat Østre Huseby ble solgt til brukeren Kristen Lauritzen ca. 1700 (se avsnittet om Eiere under Vestre H.), kom den igjen på fremmede hender da Engebret Linnestad fikk skjøte ca. 1717. Ingeborg eide Linne- stad i 1719, men det var Mathea Elisabeth Eriksdtr. som i 1723 solgte gården samt sin odels- og løsningsrett for 500 rd. til major Henrich Jan Rummelhoff. Dennes enke Anna Catharina Wind døde på Vennersgård i Ås 1725, og Østre Huseby gikk da over til sønnen (?) kaptein Joachim Friderich Rummelhoff, som solgte for 500 rd. til sorenskriver Christian Behmann i 1743. Behmann ga så skjøte i 1746 for 410 rd. til Anders Trygsen.

Brukere.

Povel betalte $\frac{1}{2}$ daler i tredjeårstake (holding) 1608/09 og har altså brukt fra ca. 1605 eller tidligere. Han døde 1614, og enken Ingeborg giftet seg et par år etter med *Jens*, som deretter hadde gården til sin død i 1634. Han var trolig fra Ås. Ihvertfall eide han ganske betydelige parter i Torp, Burum og Haug. Han drev også en liten sag. I 1625 var denne saga «igjen opladt och stediget til brug». To år senere betalte han 2 daler i fosseleie, og samme året skar *Jens* 22[^] tylfter deler (bord). Han hadde saga i drift helt til sin død. Ingeborg overlevde også *Jens*, og hun var ikke dårligere enn at hun fortsatte å drive halve gården. For den andre halvparten opplot hun bygselen til sønnen *Tarald Povel*. Etter morens død i 1640 hadde han hele Østre Huseby. I 1651—59 betalte *Tarald* odels- skatt av 10 lp. tunge i Røer på Nesodden. Dette kunne tyde på at han var sønn av *Povel Hansen Røer* som døde 1649. Men på den annen side heter det uttrykkelig at Ingeborg Huseby var hans mor, så det er vel like- vel sannsynlig at *Tarald* var sønn av *Povel Huseby*. I hans tid ble Huseby- gårdene utlagt til fogdgård. Han holdt saga fortsatt i drift noen år, men i 1653 og utover lå den øde. 1651—52 var han flere ganger lagrettemann. I 1664 ble *Tarald* avløst av *Bjørn Hansen* f. ca. 1641. *Bjørn* eide $\frac{1}{2}$ fjerding salt i Elle, men dette ble konfiskert i 1666 da han ikke hadde betalt skatt av det. Samme året var han lagrettemann, men ikke lenge etter ble gården overtatt av *Jørgen Halvorsen*, som brukte til 1686. Han ble forord- net til skyss-skaffer i 1667, sammen med *Reyul Huseby* og *Hans Kringe- rud*. Han var gift med *Anne Lauritzdtr.* Moer fra Ås, og i begynnelsen av 1680-årene fikk han etter en rettssak tilkjent seg, formodentlig på hennes

vegne, odelsretten til iy_2 lp. i Mellom-Brekke. Også Jørgen var lagrette-mann en rekke ganger, i 1670—80 årene. Bygslen ble i 1686 overtatt av *Kristen Lauritzen*. Han fikk i 1697 skjøte på 3% lp. i Moer i Ås, og han eide også en part i Øvre Brekke. Muligens var han i slekt med forrige bruker. Omkring hundreårsskiftet fikk han også kjøpt Østre Huseby og satt her som selveier til sin død ca. 1718. *Kristoffer Alfsen* fikk sin byg-selseddell tinglyst i mars 1719, men han ble her som selvstendig bruker bare til midt i 1720-årene da kaptein *Joachim Friderich Rummelhoff*, som var blitt gårdens eier ved morens død 1725, også tok den i bruk. Han kom i pengemangel og måtte 1737 pantsette gårdens besetning og red-skaper for et lån på 500 rd. I 1743 solgte han for samme sum til soren-skriver *Christian Behmann* på Berg. Sannsynligvis har *Anders Trygsen* fra Horgen overtatt bruken kort tid etter, og i 1746 fikk han skjøte av Behmann for 410 rd. Litt over halve kjøpesummen måtte han låne. Han kom hit fra Gislerud. Anders var en flink felespiller og fikk til og med bevilling som sådan. 12. sept. 1732 «kjenner jeg underskrevne Henrich Mejer, Deres kgl. Maj. bestalte Musichus Instrumentalis udi Christiania og Aggershus Stift som jeg og antager og befullmektiger Anders Trychsen og Aasmund Baltzersen med Spil at betjene allevegne hvor Almue Bønder til Brylluper, Barseller og andre Samqvemer, hvor Spil maatte behøves i Ås og Nordby Sogner». Men han hadde også sans for mer materielle verdier. I 1764 fikk han skjøte på Vestre Huseby av Peder Schøyen for 1500 rd., og var dermed eneeier av hele Huseby. Dette var en svær pris, som nok tok det meste av hans ressurser. De to gårdene ble dog ikke slått sammen til ett bruk. V. Huseby bygslet han til svigersøn-nen Lars Pedersen, mens han selv fortsatt bodde på og drev 0. Huseby. Hit flyttet også hans gamle far Trygg Horgen, som døde her 1765, og flere av hans søsken. Anders var g.m. Inger Olsdtr. Hauger (Haneborg). Barn: Abigael, g.m. 1. Alv Abrahamsen Bjerke på Gislerud, 2. Johannes Pedersen Gislerud, Abraham (se nedenfor), Gunhild, g.m. Lars Pedersen Huseby, Marthe, g.m. Anders Pedersen Hauger (Haneborg). Ved skiftet etter ham i 1775 ble 0. Huseby taksert til 800 rd. og V. Huseby til 900 rd. Formuen var brutto 1722, netto 316 rd. Sønnen *Abraham Andersen* 1749—1805 overtok Østre Huseby for 700 rd. samt halvdelen av Vestre Huseby for 450 rd.; resten fikk svogeren Lars Pedersen skjøte på. Anders var g.m. Maria Engebretsdtr. Granerud 1758—1817. Barn: Anders (se nedenfor), Hans, kom til Berg, Baltzer, kom til Haneborg, Abraham, kom til Bilitt, senere N. Ermesjø, Engebret, kom til V. Huseby, Anne, g.m. Hans Nilsen

Bjerke, Gunhild f. 1790, g.m. Johannes Østensen Klommestein, Kristine f. 1795. Østre Huseby var på denne tid dragonkvarter, og sønnen Anders var dragon i 1801. Abraham var flink smed. Ved skiftet etter ham ble det bestemt at sønnen Abraham skulle overta smiredskapene. Besetningen var da 3 hester (1 dragonhest), 8 kuer, 6 sauer, 3 griser. Eldste sønn *Anders Abrahamsen lill*—1836 fikk overta 0. Huseby for 4600 rd., mens enken løste halve V. Huseby for 2400 rd. Det var et solid bo. Bruttoformuen var 9926 rd., nettoformuen 6537 rd. — Anders Abrahamsen drev hele østre Huseby til sin død, og i 1833 fikk han også skjøte av broren Engebret på det senere bnr. 4 av V. Huseby for 1000 spd. Han var g.m. Helene Henriksdr. fra Horgen 1784—1852. Barn: Abraham (se nedenfor), Maren Kristine f. 1816, g.m. Halvor Roksrud, Anne Marie f. 1819, g.m. Anders Svendsen Skuterud, Hans f. 1821, kom til N. Huseby, Helene f. 1824, Baltzer f. 1826, kom til Bilitt, Andrine f. 1830, g.m. Abraham Engebretsen V. Huseby. I forbindelse med taksten på gården — som ble 2422 spd. ved skiftet i 1837 — nevnes disse husene på Østre Huseby: Hovedbygningen «med Natstuen», uthusbygningen, stallen, fjøset, stolpeboden, drengestuen og bryggerhuset, vedskjulet, grisehus og «vandhus». Anders var en velstående mann. Formuen var brutto 5520, netto 3557 spd.

Gården ble nå delt, idet en part på 10 445/536 lp. (det senere bnr. 5 av V. H.) ble slått sammen med den parten av Vestre Huseby som Anders hadde kjøpt i 1833 (bnr. 4). De utgjorde tilsammen N. Huseby, og enken Helene Henriksdr. overtok dette for 2374 spd. Resten av gården, størsteparten av Østre Huseby på 19 91/536 lp., løste sønnen *Abraham Andersen* 1809—59 for 2426 spd. Han var 1. gang g.m. Anne Helene Nilstr. Sundby, men hun døde bare 26 år gammel i 1840. Barn i dette ekteskap var Hanna Kristine f. ca. 1838, g.m. Olaus Kaspersen Mellom-Dal, Anna Mathea f. ca. 1839. Abraham ble g. 2. gang m. Anne Kirstine Hansdr. Bjerke f. ca. 1825, og fikk barna Hans Anton (se nedenfor) og Helene Amalie f. ca. 1850. I 1845 hadde han branntakst, og det var da følgende hus her: En hovedbygning, utvendig panelt og tekket med bord og stein. Den var 15 alen lang, 14 alen bred og 8 alen høy og inneholdt trappeoppgang og forgang, dagligstue og kjøkken i 1. etasje, tre kammers og en overstue i 2. etasje. Dessuten var det en sidebygning, 12 alen lang, 12 alen bred og 4 alen høy, en drengstue 12 x 8% x 4 alen, bryggerhus 12x8 x 4 alen, stolpebod med et rom nede og ett over, uthusbygning 38⁴ x 20 x 6⁴ alen, som inneholdt 1 låve, 2 lader, 5 skykuer og stall, videre et fjøs 14 x 5² x 2[>]2 alen stort med 2 rom, et grisehus og et vognskjul og

vedskjul. Den samlede takst ble 1100 spd. Ved en omtakst i 1849 opplyste Abraham at sidebygningen var revet og oppført påny med atskillige forandringer og forbedringer. Ellers var husene uforandret. I 1854 ser det ut til at fjøset er nybygd. Taksten er fordoblet, og målene er nå $16 \times 13 \times 3 > Y_2$ alen. Det er tekket dels med bord og stein, dels med halm og stein. Grisehuset står nå i forbindelse med fjøset. Totaltaksten ble 1260 spd. Bare på Nordre Huseby var den like høy. Da Abraham døde, hadde han en besetning på 3 hester, 10 kuer, 12 sauer og 1 gris. Formuen var betydelig, 7025 spd. brutto og 5571 spd. netto. Enken løste gården for taksten, 5800 spd., og satt som eier helt til 1880. Det var sønnen *Hans Anton Abrahamsen* 1844—1914 som hjalp henne med gårdsbruket, og som hun da ga skjøte for 3000 kr., samtidig som hun tok føderåd hos ham, verdsett til 500 kr. årlig. Hans var g.m. Ragnhild Svendsdtr. Bjerke 1848—1939. Barn: Adolf (se nedenfor), Anna 1875—1913, Svend, kom til Furu, Ragnar, kom til Alfheim i Kråkstad. Hans Abrahamsen var en drivende gårdbruker. Han fornyet nesten hele bebyggelsen. I løpet av 1890-årene bygde han ny uthusbygning, nytt stabbur, bryggerhus, skjul og vognskjul, og i 1905 satte han opp den nye hovedbygningen. Lærer Olsen Bratager forteller at Henry Parr i Drøbak pleide å si at «På Huseby har de i Nordgården penere mur under uthusene enn jeg under hovedbygningen». I 1906 lot han utskille og solgte Teipa, bnr. 2, skyld 20 øre. *Adolf Hansen Huseby* 1871—1937, g.m. Gunhild Huseby 1879—1957, fra Kråkstad. Barn: Hans, bor i Ski. Han bestyrte et par år gården for sin mor, men kjøpte for kr. 29 000 i 1916. I 1933 solgte han til sin brorsønn *Rolf Huseby* f. 1909, g.m. Margareth Løken fra Kvestad i Ås f. 1914. Rolf Huseby er sønn av Svend Huseby på N. Furu. Barn: Svend K. f. 1935, Ivar f. 1942, Ranveig f. 1945. Begge sønnene har gått Dømmesmoen gartnerskole. Rolf Huseby har ombygd og modernisert hovedbygningen, og i 1942 bygde han nord for denne en stor potetkjeller med redskapslager og leilighet over. På ned- eller østsiden av veien har han i 1958 oppført et drivhus på 250 m². Han har her vesentlig tomater og blomster, og på ca. 70 mål driver han friland grønnsakgartneri, især blomkål og hodekål.

Husmenn under Huseby gårdene.

Allerede på 1600-tallet var det husmenn, eller kanskje snarere en slags halvningsbrukere, både på Vestre og Østre Huseby. 1608 måtte *Kjell* bøte for et leiermål, og *Iver* solgte 1611—13 noen tylfter lindetømmer til

hollandske jakteskipperer. *Oluf Jacobsen* var husmann her i 1683. Trolig var han fra Brekke eller Moer i Ås. På en plass under Huseby bodde 1687 og noen år utover *Lauritz Sørås*, visstnok fra Sørås i Ås. Dette året ble han stevnet for gjeld. Likeså i 1689, da han «er meget fattig». Siden det «i denne knappe tid er lite at fortjene», ber han om utsettelse.

Lauritz Einer sen var husmann på Vestre Huseby i 1698. Han skyldte avgift av plassen og nektet å gjøre pliktarbeid for husbonden Hans Huseby. Han ble dømt til å betale Hans 2 dir. — Etter tienderegistret 1705 var det bare Østre Huseby som da hadde husmann med utsæd.

Husebyenga: Her døde 1742 Anne Amundsdr. *John Nilsen* hadde plassen 1762. Han var g.m. Else Bentsdr. og hadde sønnene Nils og Kristian. I 1792 ble plassen overtatt av *Ole Hansen* f. ca. 1755, g.m. Kristine Bentsdr. f. ca. 1763; barn: Abraham, Dorthe, Helene, Johannes, Maria, Hans, Gunhild. Ole var husmann her ihvertfall til 1811, sannsynligvis lenger.

Husebydammen: *Bent Bentsen* d. 1806 74 år gl., g. 1. gang m. Anne Kristoffersdr., 2. gang m. Birthe Eriksdr. f. ca. 1731; barn: Else, Johannes, Bertel, Marthe. Bent kalles i 1801 også for murmester. Fra ca. 1785 hadde han hjelp på plassen av sønnen *Johannes Bentsen* f. 1759. Han hadde sønnene Baltzer, Casper og Hans. Han flyttet omkring 1797, mens Bent drev her til sin død.

Branten eller Bråten: I 1801 bodde her *Hans Simensen* f. ca. 1769, g.m. Anne Johannesdr. f. ca. 1765; barn: Samuel, Gunhild.

Husebyhagen: Den første husmann vi kjenner her, er *Christen Halvorsen* d. 1820. Trolig er det han som har ryddet plassen. G.m. Berthe Kristiansdr.; barn: Helene f. 1815, Kristian f. ca. 1817, Kristen f. 1820. Ved sin tidlige død hadde han 2 kuer og 2 sauer. Formuen var brutto 33, netto 9 spd., og det var jo et magert eksistensgrunnlag for enken og de små barna. Det ser ut til at de flyttet snart etter. — I 1861 fikk *Mikael Andreassen* f. ca. 1828 husmannskontrakt på «en plass», og i 1865 sies han å bo på Hagen, men denne plass oppgis å ligge under Søndre Huseby. Han var tømmermann, g.m. Maren Kristiansdr.; barn: Baltzer, Karl. *Peder Olsen* f. ca. 1803, som var snekker, var husmann her i 1865. Han var g.m. Helene Thorsdr. fra Ås, f. ca. 1822; barn: Johanne, Thorvald,

Maren, Oluf. Han holdt en ku og sådde $\frac{1}{2}$ tn. bygg og $\frac{1}{2}$ tn. havre og satte 1 tn. poteter. Sønnen *Thorvald Pedersen* f. ca. 1858 overtok Husebyhagen, og i 1901 fikk han skjøte av Hermann Abrahamsen Huseby. G.m. Sofie Pedersen.

Teipa

TEIPA

Bnr. 2.

Henrik Jochumsen d. 1746 76 år gammel og begravet ved Frogne kirke like etter sin hustru *Karen Klemmetsdtr.* Barn: *Jochum* f. 1722 ble husmann under Stubberud, *Johannes*, *Ragnhild*, g.m. *Jon Eriksen Steinhuk*, og *Gjertrud*, som visstnok giftet seg med *Hans Hansen*, som overtok plassen og bodde her ihvertfall til 1762.

Det var *Oskar Isaksen* 1877—1962 som hadde Teipa da den i 1906 ble utskilt som bnr. 2 med skyld 0/20. Fra 1926 til 1933 drev han den, ved siden av sitt øvrige arbeid, sammen med *Steinhuk*, som han også kjøpte.

G.m. Otilie Olsen 1880—1931, som var fra Rundevold. Barn: Harda f. 1902, g.m. Herman Huseby, Martha f. 1906, g.m. Torstein Haugsrud i Steinhuk, Olga, g.m. Alf Haugsrud, Stange, Kaare, bor i Oslo, Erik, bor i Trøgstad. *Kaare Isaksen* overtok Teipa etter farens død og bruker det som feriested.

Bjerke

På moreneryggen i den nordlige del av Midtbygda ligger Bjerke fritt og vakkert til på en høyde i terrenget, ca. 100 m.o.h. Den gamle hovedveien Drøbak—Frogn kirke—Oslo går tett forbi gården. Jordsmonnet er hovedsakelig sandmold og leirblandet moldjord.

I nord og øst grenser Bjerke mot Froen, Skjellerud, Økern og Horgen, i sør mot Bakker og i vest mot Huseby og Holt.

Navnet stammer fra gno *bjork* f., som betyr bjerke. Dette ordet ga navnet til den lille bekken som kommer fra Oppegårdstjernet, og som nok har hett *Bjarka*, og dette elvenavnet er så overført til gården. Bjerke er utvilsomt en av de eldste gårder i denne del av bygda, kanskje den aller eldste. Vi kan sikkert sette rydningstiden til eldre jernalder eller tidligere.

Gården ble delt i to bruk, et søndre og et nordre, i 1648. Det søndre bruket ble i 1831 skylddelt i to like store parter, kalt Søndre og Østre Bjerke, begge med skyld 5-0-18 eller 11/39. Det var de senere bnr. 1 og 2. Men allerede i 1854 ble de igjen samlet til ett bruk og kalles fra 1921 Søndre Bjerke. — Etterat plassen Steinhuk, det senere bnr. 5, var frasolgt allerede 1790, ble den nordre halvpart av gården delt i to, Nordre og Vestre Bjerke, i 1838, begge med skyld 6-0-4. Vestre Bjerke (bnr. 3) fikk senere skylda 10/78, Nordre B. (bnr. 4) 11/94. — Bnr. 6 Bråten ble skilt ut fra Nordre Bjerke i 1895 med skyld 0/30, og bnr. 9 Birkeli (0/45) ble skylddelt fra bnr. 1 i 1903. To småparter, bnr. 7 og 8, ble solgt fra Søndre Bjerke til eieren av Froen i 1878 og 1898, og bnr. 10 (0/21) til Horgen i 1905. Østli, bnr. 11 (0/71) og bnr. 12 (0/69), ble utskilt fra Søndre Bjerke i 1904 og 1913. Østhagen, bnr. 13 (0/09) ble frasolgt Nord-Bjerke i 1918, mens en parsell av Sør-Bjerke, bnr. 14 (0/80), ble solgt til eieren av Nord-Bjerke i 1921 og har siden hørt sammen med denne gården.

Bebyggelsen på Søndre Bjerke var inntil 1902 noe annerledes enn i dag, idet stallen lå i nord og fjøset i øst, på nedsiden av veien. De ble revet og det nye uthuset oppført dette året. Hovedbygningen er trolig bygd ca. 1751, etter en brann året før. Stabburet, som lå sørvest for hovedbygningen, ble revet i 1956. — På Vestre Bjerke er hovedbygningen antagelig fra årene etter 1838, men den ble visstnok restaurert i 1888. Dette årstallet fant en innhogd på noen veggplanker som ble skiftet ut i 1954. Stabburet er også fra forrige århundre, mens de øvrige hus er av nyere dato. — Hovedbygningen på Nordre Bjerke er fra 1921. Den gamle som ble revet, var trolig ca. 200 år gammel. En gammel smie lå nord for kjelleren. Den ble revet i 1890-årene.

All skogen ligger nord for innmarka. Søndre Bjerke har sammenhengende skog, mens både Vestre og Nordre har sin i to parseller. Det var utskiftning i 1891—92. Tidligere var det endel teigblanding, men nå har alle tre gårder sammenhengende innmark. I eldre tid skal det ha vært sambruk av beite mellom Bjerke, Holt, Stubberud (Froen), Skjellerud, Økern, Huseby og Ødegården. — I delet mellom Holt og Bjerkebråten er det to jettegryter.

Det var husmenn på Bjerke allerede i 1600-årene. Disse var vel dog nærmest for halvningsbrukere å regne. De bodde på plassene *Nordstad* og *Øbjerke*, men hvor disse lå, er det vanskelig å ha noen begrunnet mening om nå. Etter navnet å dømme kan den siste ha vært en gård som ble liggende øde etter Svartedauen. — Av husmannsplasser ellers kjenner vi under Søndre Bjerke *Teipa*, som ble utskilt og frasolgt i 1903 som bnr. 9 og med navnet *Birkeli*. Under Nordre Bjerke hørte *Steinhuk*, som ligger nordøst for Teipa, ved veien Økern—Holt. Muligens kan den være identisk med Øbjerke. Ihvertfall bodde det folk her så tidlig som 1707. Plassen ble frasolgt 1790. *Bjerkeplass* var bebodd i 1810. Den lå et kort stykke sør for Steinhuk. *Bjerkebråten* ligger vestligst i Nord-Bjerkens skog. Den ble tatt opp en gang etter 1865 og utskilt 1895. Litt sørøst for Teipa lå det i 1799 en annen plass som også ble kalt *Bråten*. Temmelig sikkert er det denne husmannsplassen som i begynnelsen av 1800-tallet kalles Åsen. På et kart fra 1822 er denne markert på nøyaktig samme sted. Den må være blitt nedlagt ikke lenge etter, men i Vestre Bjerkens utmark er det ennå rester etter hustomtene. Etter opplysningene fra folketellingen 1801 synes den da å ha vært bebodd i en mannsalder. — Den eneste gang vi hører om plassen *Kroken*, som skal ha ligget under Nord-Bjerke, er i 1801. Da bodde det en familie på fem medlemmer her. På kartet fra 1799 er

den inntegnet på bakkedraget over mot Østli. — *Østhagen* lå i Nord-Bjerkes utmark, ved den gamle veien mellom Økern og Holt. Den ble ryddet etter 1865 og frasolgt til kirketjener Edmund Pedersen i 1918. Ved utskiftningen i 1891 måtte husene her flyttes på grunn av grensereguleringen.

På Søndre Bjerkes grunn finnes minst 13 gravhauger, samlet i tre grupper i havnegangene i den østlige delen av eiendommen, på begge sider av den gamle roteveien som tok av sørover fra Frogn kirke. Da man omkring 1920 bygde til østsiden av hovedbygningen på Nordre Bjerke, kom det for dagen en meget godt bevart skafthulløks. — Av antikvarisk verdifulle gjenstander kan nevnes en klokke og et skatoll fra 1811, begge på Nordre Bjerke.

I dag er det på Søndre Bjerke ca. 380 mål innmark, hvorav ca 300 brukes til korn og 80 til poteter. Av skogen er 480 mål produktiv og 20 mål uproduktiv. Det er ingen besetning, men 4 traverhester og 1 unghest. — På Vestre Bjerke er innmarka på 186 mål. Ca. 30 mål brukes til poteter, 10 mål til eng, og på det øvrige areal dyrkes korn. Skogen utgjør 315 mål. — Nord-Bjerke har ca. 300 mål innmark, og av dette dyrkes korn på 230 mål og poteter og høy på 70 mål. Skogen er også på 300 mål. 20 mål brukes til kulturbeite, da eieren holder travhester. — På Østli er det 60 mål dyrket innmark og 10 mål impediment.

MATRIKKELGARDEN BJERKE

Gnr. 33.

Bjerke var fullgård 1577 og senere, sikkert også i gammelnorsk tid. 1648 og senere var skylda 3 skpd. malt. 1657: Kvegskatt (for begge bruk) av 5 hester, 18 fe, 16 sauer, 2 geiter og 5 griser. 1661: Tiende av $\frac{1}{2}$ tn. havre og 1% tn. blandkorn, 1666 av 40 tn. havre, 6% tn. blandkorn, 1% tn. rug, 1% tn. hvete og %^{tn. t^{ore}} [bygg]- Dragongårdsbesiktigelse 1689/90: 5 hester, 20 kuer, 10 ungfæ, 20 sauer og 6 griser. Besetningen kan «nogen ledes» leve av gårdens avkastning. Utsæd 25 tn. havre, 3 tn. blandkorn. Høyavling 80 lass. Skog til gjerdefang og brensel og litt til gårdens vedlikehold. 1705: Fogdens frigård, ingen tiende. 1723: Matr.nr. 132. Måtelig god jord. Skog til husfornødenhet. 1802: Ingen

endring i skylda. Skog til brensel, gjerdefang og hustømmer. Kan i gode år selge noen tønner korn. 2 husmannsplasser, en til hvert bruk. 1819: Nokså god, tildels meget god jord på det søndre bruket. 1838: Nytt matr.nr. 35. Ny skyld 22 dir. 2 ort 20 skil. 1866: *Bnr. 1, 2*: 225 mål åker og dyrket eng på leir- og sandjord. Den største del av havnen er skikket til oppdyrking. Den ligger like ved gården, er på ca. 100 mål, meget god og tilstrekkelig. Ca. 180 mål alminnelig god skog. Noe tungbrukt. Alminnelig godt dyrket. — *Bnr. 3*: 233 mål åker og dyrket eng på sand- og myrjord. Mindre god og utilstrekkelig havn på 33 mål like ved gården. Ca. 180 mål alminnelig god skog. Lettbrukt. Alminnelig godt dyrket. — *Bnr. 4*: 287 mål åker og dyrket eng på leir-, sand- og myrjord. Mindre god, men tilstrekkelig skoghavn nær gården. Ca. 174 mål alminnelig god skog. Lettbrukt. Alminnelig godt dyrket. — *Steinhuk* (senere delt på bnr. 3 og 4): 22 mål dyrket mark, leir og sandjord. Havnen er ikke tilstrekkelig, utgjør bare ca. 4 mål. Ingen skog. Lettbrukt. Alm. godt dyrket. — *Bnr. 5 (Steinhuk)*: 18 mål dyrket mark, sandjord. Ingen havn, men havnerett i Nordre og Vestre Bjerkes utmark. Ingen skog. Like ved rotevei. Lettbrukt. Alm. godt dyrket.

Buskap, utsæd og kornavling gjennom 200 år.

År	Hester	Kuer og ungdyr	Sauer	Utsæd tn.	Avling tn.
1661	4	12	4	13	
1723	5	22	16	29 _{y2}	135M
1802	6	26	12	26	
1866	11	30	11	7414	453

Høyavlingen 1723 oppgitt til 50 lass, 1866 til 536 skpd.

Husdyr og utsæd (i tn.) på de enkelte brukene i 1866.

Bnr.	Hester	Storfe	Sauer	Griser	Hvete	Rug	Bygg	Havre	Erter	Poteter
1,2.	5	16	0	2	2	1H	2	25	0	25
3.	3	10	0	2	%	1	1	18	VA	15
4.	3	11	4	1	1	1	2	15	0	20
5.	0	2	0	0	0	0	Vi	1%	0	3
Steinhuk (senere lagt til bra. 3 og 4)	0	2	0	0	0	0	0	2	0	3

Eiere.

Bjerke nevnes i et kongebrev fra 1189—90 som gjelder grensene mot Froen. Det sies ikke her uttrykkelig hvem som eide gården, men ikke svært lenge etter må den være blitt kongens eiendom.

Av et diplom fra 24. mars 1279 fremgår det at Jon Holtesson (d. ca. 1277), som hørte til en rik hirdmannsætt på Romerike, hadde gitt Bjerke til St. Hallvardskirken i Oslo til sjelemesser for seg, men at Audun Hugleiksson (ca. 1240—1302) innløste gården for kongen ved å gi Hallvardskirken som vederlag 9 andre gårder og gårdparter som han hadde overtatt etter Jon Holtesson. I brevet heter det at Bjerke hadde ligget lenge «unSir konongdomenom», men at Håkon Håkonsson hadde gitt gården som gave til Audun Hugleikssons morfar, Inga fra Varteigs nære slektning Audun i Borg. Man synes å kunne slutte av dette diplommet (og det er også Gustav Storms mening) at en annen av Audun i Borgs døtre, altså en moster av Audun Hugleiksson, er blitt gift med Jon Holtesson, som så har arvet Bjerke etter Audun i Borg. Og etter Jons død er da gården ved arv kommet på Audun Hugleikssons hånd.

Etter igjen å være kommet i besittelse av Bjerke må imidlertid kongen ha skjenket den til Mariakirken, som var kongelig kapell, for i 1312 makeskiftet Åke, som var kansler og prost ved Mariakirken i Oslo, gården Bjerke til abbed Albrekt i Hovedøy-klosteret mot 6 gårder og gårdparter på Romerike; og makeskiftet ble stadfestet av kong Håkon V Magnusson. Men siden ble det strid om dette, og året før han døde, i 1318, stadfestet den samme kong Håkon en dom som var avsagt i en sak mellom kansleren Ivar Olafsson og abbed Audun i Hovedøy, hvoretter Bjerke ble tildømt Mariakirkens prosti.

Ved reformasjonen kom gården igjen i kronens eie og ble brukt som forleningsgård, i 1600-årene til militære tjenestemenn. På begynnelsen av 1700-tallet var den fogdens frigård. Men i 1727 fikk oberstløytnant Hans Colbjørnsen på Froen kgl. skjøte på hele Bjerke, og 3. februar 1728 solgte han gården til de to brukerne, Jakob Alfsen på Søndre og Søren Jakobsen på Nordre Bjerke.

Brukere.

I mars 1332 avga *Bjørn Bryde* på Bjerke og en annen mann skriftlig vitnesbyrd angående en episode tre år tidligere mellom Hovedøy-bispen Albrekt og en av klosterets landbønder. *Jens* ble i 1574 stevnet som vitne

i en eiendomssak for Oslo lagstol. *Nils*, som overtok gården, var trolig hans sønn. På herredagen i Skien i 1619 ble det dokumentert et skiftebrev fra 1592 i saken om fossefallene i Gloslibekken. Der heter det at *Nils Bjerke* hadde bygd en sag i den øverste fossen i bekken. Likeså var han parthaver i et fiskelag i Hallangspollen. *Jens* avløste *Nils* som bruker en gang før 1608. Han var vel hans sønn, og det må være den nevnte saga som *Jens* hadde i drift gjennom hele sin brukertid. Han skar ganske mye her. Bare i 1623 betalte han sagskatt av 70 tylfter bord (deler), og han var en flittig leverandør til de hollandske skipperne som kjøpte opp tømmer og annet skogsvirke ved Husvik. At det var god skog til gården, fremgår også av at *Bjerke* på denne tid leverte mest skattetømmer av alle Frogn-gårdene, bare *Horgen* og *Haver* leverte like mye. I *Bjerke* eide jo ikke *Jens* noe, men han hadde ikke lite gods i nabobygdene. I 1620-årene skattet han av 1 skp. mel i Treider i Ås, 4 lp. t. i Frestad i Kråkstad, y skpd. s. i Holter i Frogn og $\frac{y}{2}$ skp. og $\frac{y}{2}$ remål s. i Saksebøl i Hobøl. Men i 1629 beretter *Jens* at «hanns odells Goudtz ehr hannem af f hendt och finnes nu i et andet Fogderie». *Ansten* overtok etter *Jens* i 1633 og brukte til 1647. I 1638 var han lagrettemann i en sak om *Anne Grøteruds* etterlatte formue. I 1647 ble gården utlagt til oberstløytnant *Esaias Fleischer*, som hadde kommandoen over en eskadron enspendinge knekter ved Akershusiske regiment. Han døde 1656, og hans epitafium finnes i Biri kirke. Men *Fleischer* brukte ikke gården selv, slo bare endel høy for hestene sine. *Bjerke* ble nå delt i et søndre og et nordre bruk.

SØNDRE BJERKE

Søren var bonde her fra 1648. Vi vet ingenting om ham. En gang før 1657 ble han avløst av *Thomas Klemmetsen*, f. ca. 1623, som dette året betalte kvegskatt av 3 hester, 8 kuer, 8 sauer og 2 griser. *Thomas* var trolig sønn av den velstående bonden *Klemmet Rustad* i Ås og gift med enken etter *Søren*. Han var lagrettemann siste gang 1667, og snart etter overlot han gården til *Kristoffer Sørensen* (eller *Severinsen*) f. ca. 1648, som kanskje var sønn av den tidligere bruker *Søren Bjerke*. *Kristoffer* var kirkeverge i Frogn 1682, men må være død eller ha oppgitt bruken snart etter, for 1689—90 var det *Alf Kristensen* ca. 1655—1731 som

Søndre Bjerke

brukte denne delen av Bjerke, og han hadde da hatt den i bygsel i seks år. Alf var sønn av Kristen Alfsen på Nord-Bjerke, som hadde $\frac{1}{2}$ av Bjerke i bygsel, altså 2 skp. Men i 1692 fikk Alfs bror *Halvor Kristensen* f. ca. 1664 bygselbrev på det siste halve skippund av Sør-Bjerke. Han kan dog ikke ha hatt denne parten lenge, for allerede 1696 var Alf enebruker, og han brukte nå hele Sør-Bjerke til ut i 1720-årene. På sine eldre dager ble Alf g.m. Lisbeth Kristoffersdtr. Hun hadde vært g. to ganger tidligere, med Anders Horgen og Guttorm Sørås (se Horgen). I ekteskapet med Alf var det ingen barn, men han hadde fra før barna Jakob (se nedenfor), Kristoffer, kom for en tid til Østre Huseby, Lars, kom til Kvestad, Abraham (se nedenfor), Helge Alfsdtr., Anne, g.m. Hagen Hansen Oppegård, og Anna Alfsdtr. I august 1731 var det skifte etter Alf og Lisbeth «som denne sommer kort tid effter hinanden ved døden afgick». Alf hadde de siste årene bare brukt halve Sør-Bjerke, etterat eldste sønnen Jakob ca. 1721 hadde tatt i bruk den andre halvparten og i 1728 fått skjøte på hele gården av Hans Colbjørnsen. Det var sønnen Abraham som hadde hjulpet faren med gårdsdriften på slutten, og han overtok nå dette bruket. Han

ble også eier av det, idet Jakob, som «er blit eiende af $\frac{1}{2}$ skpd. tg. m. bygsel og herlighed i Bjerke, og kjøbesummen var for mig for stor, naar jeg den næsten derhen maatte forrente», solgte halvparten, 15 lp., til broren *Abraham Alfson* for 260 rd. Denne fikk også part i husene. Men Abraham døde allerede 1740. Enke var Kari Thoresdr. Holt d. 1742, og barna Alv, som kom til Gislerud, Hans 1736—46 og Abel Abrahamsdr., g.m. Mikkel N. Hallangen. Besetningen var på 2 hester, 11 kuer, 2 kviger. 2 tyrer, 1 kalv, 11 sauer og 1 purke. I løssøret var det også endel sølv-saker, bl. a. 1 beger som veide $5\frac{1}{2}$ lodd og ble taksert til 2 rd. 3 ort, samt tre dusin vesteknapper. Formuen var brutto 427 rd., netto 199 rd. Abraham hadde lånt 200 rd. av svigerfaren Thore Holt, trolig til kjøpet av gården. Denne ble utlagt til enken og barna, men *Jakob Alfson* overtok nå bruken også av denne halvparten og drev hele Sør-Bjerke til sin død 1750. Da brorsønnen Hans døde 1746, innløste Jakob hans part, så han ble eier av nærmere 1 skpd. Siste året han levde, brant gården ned «ved en ulykkelig paakommende hændelse». Dette er kanskje grunnen til det forholdsvis beskjedne skiftet. Formuen etter Jakob var brutto 457, netto 223 rd. Han var g.m. Karen Hansdr.; barn: Maren, g.m. Nils Bentsen, og Anne, g.m. grenader Hans Olsen. I 1751 ga enken og Hans Olsen skjøte på sine parter i gården til svigersønnen og svogeren *Nils Bentsen* for 276 rd. + føderåd for Karen. Samme året fikk Nils også kjøpt det som barna til Abraham Alfson eide, og ble dermed eneier av Søndre Bjerke. Han var fra Funningrud på Nesodden og hadde drevet farsgården noen år da han flyttet hit. Det var vel han som bygde den hovedbygningen som ennå er i bruk. Nils og Maren hadde barna Bent, kom til Storrud på Nesodden, Jakob, kom til Rød, Abraham, Hans (se nedenfor), Nils, kom til Økern, og Berthe, g.m. Andreas Simensen Sønstedal. Da Nils døde 1793, ble arvingene enige om at gården skulle skjøtes til eldste sønnen Bent Storrud for taksten, 2325 rd. Hans skulle overta løssøret. Enken skulle få ha 1000 rd. stående i gården til 4 prosent rente, og kunne om nødvendig også bruke av kapitalen til sitt livsopphold. Bent foretrakk imidlertid å bli sittende på Storrud, og solgte Bjerke til broren *Hans Nilson* samme dag som han selv fikk skjøte, men for 3200 rd. Hans var g.m. Anne Abrahamsdr. Huseby 1781—1855 og hadde barna Nils (se nedenfor), Maren Marie, g.m. Vebjørn Andersen Bjerke, Abraham ca. 1808—51, Helene, g.m. Johan Hansen Opppegård, Johanne, g.m. Svend Hansen Berg, Anne Kirstine, g.m. Abraham Huseby østre. Hans Nilson drev gården godt, og da han døde 1825, satt enken igjen i meget romslige

kår. Skiftet ble ikke holdt før 1831. Da var besetningen 2 hester, 11 kuer, 9 sauer og 2 griser. Bruttoformuen var 3140 spd., og boet hadde ingen gjeld. Av gården, som ble taksert til 2800 spd., hadde Anne solgt «den halve del på søndre side av kongeveien», heretter kalt Østre Bjerke, til sønnen *Nils Hansen* 1806—73. Men Nils forbeholdt seg retten til å innløse også den andre halvparten ved morens død. Det gjorde han da også ved skiftet etter Anne i 1854, slik at Søndre og Østre Bjerke igjen ble én bruksenhet. I Annes bo var det sølvsaker for over 100 spd., bl. a. et ølkrus som veide ikke mindre enn «omtrent 70 Lod» og ble taksert til 40 spd. De to brukene hadde felles hovedbygning og bryggerhus, men det var to sett driftsbygninger. Ved en branntakst umiddelbart etter Annes død var det foruten de felles våningshus disse husene her: På Søndre: Ladebygning, stall, fjøs, to vognskur, stolpebod, og på Østre: Ladebygning, stall, fjøs, grise- og sauehus, stolpebod og kjeller. Hovedbygningen ble i 1845 beskrevet slik: 25 alen lang, 16 alen bred og 8 alen høy, inneholdende forstue med trappeoppgang, 4 stuer, 3 kammere, hvorav 2 stuer er panelt og 2 er malt, 2 kjøkken. Huset hadde 22 fag fulle og 2 fag halve vinduer, 2 dobbelte og 12 enkelte dører, 2 tre-etasjes, 1 to-etasjes og 2 en-etasjes ovner. Bryggerhusbygningen var 31% alen lang, 9 alen bred og 3% alen høy. Den inneholdt 3 rom. — Nils Bjerke var en fremtredende mann i bygda, ordfører og tillitsmann på forskjellige områder. Han var g.m. Helene Halvorsdtr fra Aker 1808—79. Barn: Abigael f. 1832, Halvor f. 1834, ble vognmann i Oslo, Amalie f. 1841, Maren f. 1846, Julius f. 1848, og Hans f. 1851. Helene Bjerke solgte den lille parsellen bnr. 7 til eieren av Froen. Ved hennes død gikk gården ut av slekten, idet arvingene i 1880 solgte til skipskaptein *Otto Fabricius Kjelstrup* for kr. 42 000. Han var sønn av sognepresten i Ås J. F. Kjelstrup og Maren Johannesdtr. Klommestein. Gården forpaktet han bort, i 1880-årene til Johan Karlsen Weydahl og fra 1897 til Alexander Nyquist, som noen år senere kjøpte Kringerud. 1891 ble det holdt utskiftningsforretning mellom de tre brukene på Bjerke samt Bakker, da grensene mellom brukenes innmark ble fastlagt. Kjelstrup solgte i 1902 for kr. 34 730 til *Kristian M. Prestrud*, en driftig gårdbruker, som også deltok aktivt i bygdas kommunale liv, bl. a. som ordfører. Det var han som rev den gamle stallen og fjøset og bygde den nye uthusbygningen. Prestrud solgte fra bnr. 9 Birkeli i 1903 og bnr. 10 i 1905. Den siste parsellen ble lagt til Horgen. I desember 1904 ble bnr. 11 skilt ut. Det var den første av de to partene som tilsammen utgjør Østli. Den andre parten ble skilt ut i 1913. Da hadde Prestrud, som kjøpte Kolstad

i 1911 og flyttet dit, solgt Søndre Bjerke til *Kristian Finstad* for kr. 66 000 (inkl. løvsøre kr. 16 000). Men da denne døde snart etter, ga fru *Borghild Finstad* skjøte på gården til *Isak Bjerknes*. Han er g.m. *Jenny Garder*. I 1925 solgte han Bjerke og overtok Nordre Garder. *Sverre Dahl* 1896—1955, som kjøpte Bjerke, var sønn av *Carl Olausen Dahl*. Han var g. 1. gang m. *Kristi Bjørnstad* fra Røyken 1900—1929; barn: *Aud f.* 1923, g.m. *Eivind Sande*, Førde i Sunnfjord, og *Karl Erik Odvar*; g. 2. gang m. *Hildur Josefa Hansen* fra Harstad 1907—62. *Sverre Dahl*, som var en driftig gårdbruker, bygde ny potetkjeller 1936, og sør for de andre bygningene satte han i 1932 opp smie. I forbindelse med den gamle potetkjelleren på østsiden av veien bygde han i 1950 nytt vognskjul. I bryggerhuset, som er gammelt, innredet *Dahl* to nye leiligheter i 1954. Etter farens død overtok *Odvar Dahl f.* 1926 gården høsten 1955. G.m. *Inger Eldbjørg Magelie f.* 1929 på *Mageli*, Tretten i *Gudbrandsdalen*, datter av *Håkon Magelie* på *Kringerud*. Barn: *Terje f.* 1954, *Sverre f.* 1955, *Geir f.* 1957, *Idar f.* 1961. *Odvar Dahl* har foretatt en omfattende ombygging og restaurering både av driftsbygningen og hovedbygningen. Han legger hovedvekten på korndyrking, men har også en god del poteter. Forøvrig er han, i likhet med sin nabo på Nord-Bjerke, interessert i travsport og har oppnådd flere premier som aktiv kjører med egne hester.

BJERKE, NORDRE DEL

Reyul Nilsen brukte den nordre halvdel av Bjerke fra 1648. Han var sønn av *Nils Lauritzen Huseby*. Første året han satt på Bjerke, var han som lagrettemann med og valgte fullmektige bønder til å møte på *Akershus* ved *Fredrik III's* hylling. *Reyul* overtok eiendomsretten til en part i *Holt* etter sin mor, og 1660 flyttet han dit. (Se ham under *Holt* og *Huseby*.) Etterat gården hadde ligget øde et års tid, kom det ny bruker hit, *Kristen Alfsen*, f. ca. 1615. En tid — antagelig fra ca. 1683 — hadde han % av hele Bjerke i bruk, idet sønnen *Alf Kristensen* bare hadde 1 skp. i bygsel. Men 1692 opplot *Kristen* bygselen på den parten han brukte av Sør-Bjerke, til sin andre sønn, *Halvor*. En tredje sønn, *Lauritz*, brukte *Stubberud*. Som flere av de andre Bjerke-bøndene inntok *Kristen* en fremtredende stilling i bygda. En lang rekke ganger var han f. eks. lagrettemann. Han synes ellers å ha vært en noe selvrådig kar, som nok

Nordre og Vestre Bjerke

kunne komme i strid med sine folk og naboer. Han måtte i 1662 bøte ganske hardt til Hans Skjellerud fordi han hadde foregått seg mot dennes hustru. Tjenestedrengen Peder Po veisen tiltalte ham i 1663 for ubetalt lønn, $\frac{1}{2}$ rd. + 1 striskjorte verd 1 mark og 1 lue verd 1 mark. Kristen måtte betale dette innen 14 dager. Noen år senere ble han stevnet av en Kjøstel Olufsen, som påsto at Kristen hadde stjålet en hest fra ham og ikke ville utlevere den igjen. I 1692 ble han innkalt til tinget av Lauritz Bølstad, som mente Kristen burde erstatte ham for en arvepart, men denne gangen ble Kristen frikjent. Omkring 1697 ble han avløst som bruker av *Søren Jakobsen*, som ble sittende her i mange år. I 1728 lånte han 98 rd. av Aslak Simensen på Nord-Dal; det var sikkert i forbindelse med at han fikk kjøpt halve Bjerke av Hans Colbjørnsen. Søren døde på Bjerke 89 år gammel i 1765, men allerede 1749 hadde han gitt skjøte på sine $\frac{1}{2}$ skpd. til *Ole Pedersen*. Ifølge kontrakt dem imellom skulle den ugifte Søren ha livøre og få utbetalt 3 rd. årlig. Ole var fra Løes på Nesodden, men denne gården solgte han da han flyttet til Bjerke. Han var g. 1. gang m. Marie Bjørnsdtr. Fjeld og hadde med henne barna Thore, g.m. Anstein Hokholt,

Marie, Berthe og Aaslaug, g.m. Kristian Nilsen fra Storrud, husmann på Fjellstrand og senere på Berget under Røer. 2. gang var Ole g.m. Dorthea Halvorsdtr. Garder 1713—63; barn: Kirstine, g.m. gårdeier i Drøbak, Jon Kristoffersen Nebbenes. Ved skiftet etter Ole i 1756 kalles han for utreder. Bjerke var nemlig dragonkvarter, og gårdbrukerne holdt dragonhester mot en viss godtgjørelse. Besetningen var betydelig: 3 hester, 20 kuer, 11 sauer og 3 griser. Gården ble taksert til 630 rd., og formuen var brutto 810, netto 356 rd. Enken Dorthea giftet seg med *Jens Jensen Midsem* fra Kråkstad. Hun synes å ha vært litt av en dame. Ved skiftet nevnes atskillige standsmessige klær, bl. a. en «blaae persiansk Damaskes Kaabe med Sølv Hager udi». Kort før Dortheas død gjorde Anders Svendsen Rustad gjeldende odelskrav og ble også «kjent for rette odelsmann å være». Jens og de andre arvingene måtte derfor selge ham gården for 897 rd., og Jens fikk straks etter skjøte av ham igjen for 1450 rd. Men han ble ikke boende her på Bjerke. Allerede 1764 solgte han til *Lars Nilsen* for 1280 rd. og flyttet til Frogner i Kråkstad. Kjøperen var kanskje identisk med den Lars Nilsen fra Østby i Trøgstad som solgte Sønstedal i 1738. Seks år senere, i 1770, skjøtet han for 1480 rd. til *Klemmet Svendsen*. Det var han som i 1790 solgte fra plassen Steinhuk til sin svoger Marcus Hansen Brantenborg, og denne fikk dessuten et stykke utmark av hestehagen. Et halvt år deretter, i januar 1791, ga så Klemmet skjøte på gården for 3490 rd. til *Anders Kristoffersen* f. ca. 1769. Prisen viser tydelig fallet i pengeverdien. Anders var g.m. Agar Vebjørnsdatter fra Vål i Kråkstad d. 1805. Barn: Kristoffer, d. 21 år gl. som dragon i Follooske kompani 1814, Svend (se nedenfor), Vebjørn (se nedenfor). Anders ble en holden mann. Gården ble taksert i 1805 for 3500 rd. Nettoformuen i boet etter Agar var 2388 rd. 2. gang ble visstnok Anders g.m. Marthe Nilsdtr. Kaksrud. I 1838 delte han gården mellom de to sønnene. Begge partene fikk skylda 14% lp. t.

VESTRE BJERKE

Bnr. 3.

Vebjørn Andersen 1802—78 fikk skjøte av faren 4/9 1838 for 750 spd. Han var g.m. Maren Marie Hansdtr. 1804—44 fra Søndre Bjerke, De

hadde syv barn: Hans (se nedenfor), Anders f. 1833 var snekker, Carl Herman 1835—1914, kom til Glenne i Kråkstad, Nils Sigvard f. 1838, kom til Greverud i Oppegård, senere agent i Oslo, Andreas Martin, kom til Kykkelsrud, Agar Ma thea f. 1832, g.m. arkitekt Andreas Keitel, som bygde Frogn kirke, Grethe Emilie f. 1849, g.m. organist, senere kjøpmann i Drøbak August Olsen Dahl. I 1828 hadde Vebjørn og Svend Bjerke fått auksjonsskjøte på den delen av Steinhuk som ved salget i 1790 var blitt tillagt den frasolgte plassen, altså det nevnte stykke av hestehagen. Denne parsellen solgte i 1852 de to brødrene til Vebjørns sønn Hans for 300 spd. Men av denne sin eiendom skjøtet Hans allerede i 1859 halvparten tilbake til Svends enke Maren Engebretsdtr. og den andre halvparten til faren Vebjørn i 1864. Firmaet H. Holmboe & Co. fikk i 1873 en fem-års hogstkontrakt på Vestre Bjerkes skog for 2000 spd. Ved utløpet av denne perioden, i 1878, ga Vebjørn skjøte til sønnen *Hans Vebjørnsen* d. 1908 for kr. 17 000. Hans var g.m. Alette Rasmusdtr. Bekkensten. De hadde ingen barn. Det var vesentlig på hans initiativ at Frogn kirke fikk sin altertavle. Han tok del i utskiftningen på Bjerke 1892, og i 1903 undertegnet han, sammen med Kristian Prestrud, kontrakt om havnerett for Steinhuk i Bjerkes skog. Etter hans død i 1908 solgte fru Alette Bjerke til *Sigurd Hansen Glenne* 1877—1957 g.m. Anna Garder f. 1881. Barn: Halvard (se nedenfor), Arne f. 1910, Øvind 1912—54, Thorbjørn f. 1914, Ingrid 1916—38, Gunnar f. 1919. Sigurd Glenne drev gården godt fram. Han grøftet en stor del av eiendommen. Fjøset bygde han i 1918 og det øvrige av uthusbygningen samt bryggerhuset i 1922. Hovedbygningen ble oppusset 1954. Eldste sønnen *Halvard Glenne* f. 1908 overtok gården kort før farens død. Han er g.m. Signe Bjerke fra Nordre Bjerke f. 1905. Barn: Ingrid f. 1939, Anne 1942—62, Grete f. 1944.

NORDRE BJERKE

Bnr. 4, 14.

Svend Andersen 1799—1858 fikk skjøte av faren 1838 for 900 spd. Han var g. 1. gang m. Marthe Larsdtr.; barn: Anders, kom til Skuterud; g. 2. gang m. Marie Hendrikke Engebretsdtr. Støkken 1815—85; barn: Elise Amalie 1845—1921, g.m. Carl Vebjørnsen Bjerke på Glenne i Krak-

stad, Hans Anton 1847—1929 kom til Ambjørnrud i Kråkstad, Ragnhild Caroline, g.m. Hans Abrahamsen O. Huseby, Johan Wilhelm (se nedenfor), tvillingene Wilhelmine Sophie, g.m. Kristian Kroer, og Maren Emilie 1853—1922, g.m. Hermann Edvardsen Kolstad fra K. i Kråkstad, Mina Amalie f. 1865, g.m. Ole Kvilesjø i Kråkstad, Anette Janette, g.m. Kristiansen Krosser. Svend hadde branntakst på Bjerke 1845, og da var det disse husene her: Hovedbygning $\frac{1}{2}$ alen lang, 14 alen bred og 8 alen høy, panelt utvendig, som inneholdt forstue med trappeoppgang, 1 stue og kjøkken, ovenpå 1 sal og 1 kammer. Stuen var panelt og malt, hadde 8 fag vinduer samt 1 dobbelt og 3 enkle dører og 1 en-etasjes ovn. Den en-etasjes sidebygningen var 11 x 14 x $\frac{1}{4}$ alen. Den bestod av stue og 4 kammers og hadde 6 fag vinduer, 4 dører og 1 en-etasjes og 1 tre-etasjes ovn. Drengestuebygningen var 14 x 11 x 6 alen og inneholdt 4 rom. Dessuten var det stolpebod med forgang og 2 rom. Uthuset var 41 x 21 x 8 alen med stall, 2 låver, 2 lader og 4 skykuer. Det var et godt maskinhus av bindingsverk og et fjøs med to rom. Av de to vognskurene hadde det ene 3 rom samt et tilbygd sideskur av bindingsverk. Endelig var det et 2-roms grisehus. Ved omtakst i 1854 ble hovedbygningen satt vesentlig høyere, 500 spd. mot 325 i 1845 og 1849. Av dette og av registreringen ved skiftet fem år senere kan vi slutte at denne da var helt ombygd. De øvrige bygningene ble taksert omtrent som tidligere. Svend Bjerke var en mann med mange venner og stor familie. Til den standsmessige begravelsen måtte det derfor gjøres omfattende forberedelser, og for å gi et inntrykk av hva en kunne trenge av ekstra innkjøp ved en slik anledning, kan denne regningen fra kjøpmann Selvig i Hølen være illustrerende: 30 potter konjakk, 20 potter akevitt, 20 potter brennevin, 20 pund kaffe, 18 pund raffinade, 8 pund petum (svak røyketobakk), 60 flasker St. Pulien, 1 flaske muskatvin, 1 flaske fin portvin, 20 pund melis, 10 pund kandis, 3 pund lys havana, 3 pund ris, 6 pund stearinlys, 8 pund lys, $\frac{1}{2}$ pund kanel, 6 kortspill, 5 potter rødvin, 11% pund nøkkelost, $\frac{1}{8}$ pund søte mandler, kavringer, 1 dusin fiolette tekopper. Tilsammen kom dette på 62 spd. 1 ort 14 skill. — Besetningen var 4 hester, 14 kuer, 6 sauer, 2 griser. Gården ble taksert til 5650 spd. og utlagt enken. Etter endel forhandlinger ble man enig om at den eldste sønnen Anders Skuterud skulle få 564 spd. for avståelsen av sin odelsrett. De øvrige barna var jo alle mindreårige, så det ble til at Karl Vebjørnsen Bjerke overtok gårdsdriften for Maren. Men etter hennes død fikk sønnen *Johan Svendsen*, 1851—92, skjøte i 1890 for kr. 20 000. Kort etter bygde han ny uthusbygning. I

1859 hadde Hans Vebjørnsen solgt halvparten av sin del av Steinhuk til Maren, og denne lille parsellen (skyld 1 ort) ble sammenføyd med Nordre Bjerke 1881. Johan Bjerke døde altså ganske tidlig, og enken Thea Janette Amalie Thorsdr. Tveter 1853—1926 satt igjen med seks mindreårige barn: Svend (se nedenfor), Axel f. 1880, kom til Rustad i Vestby og Karl, kjøpte Økern, Maren Jenny, g.m. Harald Klynderud, Ragna Elise, g.m. Otto Garder, og Johan Wilhelm f. 1892 kom til Grøterud i Nordby. I 1895 ga hun husmannskontrakt til Anton Johannessen på Bråten mot en årlig avgift av kr. 70, men allerede i august samme året solgte hun plassen. Omtrent samtidig ga hun husmannskontrakt til Oskar Gilberg på Østhagan. Hun lot bygge stabburet omkring 1900 og bryggerhus ca. 1905. Dette brant ned i 1963. *Svend Johansen Bjerke* 1877—1946 fikk skjøte i 1911. Han lot utskille Østhagan i 1918 og solgte den til Edmund Pedersen. Svend Bjerke var g.m. Amalie Kristine Nyquist, 1879—1950, datter av Alexander Nyquist på Kringerud. Barn: Johan Alexander (se nedenfor), Marie Amalie, g.m. Halvdan Mørch på Skaug, Signe Annette, g.m. Halvard Glenne på V. Bjerke, Svend Petter på Nedre Solberg, Ragna Helmina f. 1909, g.m. Anton Smebøl på Bjerkeskaug, Garder i Vestby, Ruth Eleonora f. 1911, Sverre Birger f. 1918, g.m. Marit Bøler, Arne Nyquist Bjerke 1918—56. Svend Bjerke reiste i 1921 den nåværende hovedbygningen, og året etter bygde han nytt fjøs i uthusbygningen, samtidig som låven fikk kjøring i røstet. Ved farens død overtok *Johan Bjerke* f. 1902, som flyttet hit fra Nedre Solberg. G.m. Margit Lovise Melby 1903—37. Barn: Gerd Ida f. 1926, g.m. sivilagronom Bjørn Stokkeland, Hanna Amalie f. 1931, g.m. Iver Rustad på Skotbu i Kråkstad, Aud Synnøve f. 1933, g.m. Knut Smedsrud, Ås. Johan Bjerke bygde 1957—58 ny kjeller med bolig over ved veien nord for hagen. Han er meget interessert i travsport, mangeårig styremedlem og formann i Norsk hesteeierforbund, nå formann i Det norske travselskap.

STEINHUK

Bnr. 5.

Husmenn.

Det har sikkert bodd husmenn her langt tilbake. Den første vi kjenner, er *Jon Eriksen*, g. 1. gang m. Helvig Korneliusdr. Fosterud; barn: Ragn-

Steinhuk

hild, Berthe; g. 2. gang m. Ragnhild Henriksdr. Teipa; barn: Hans, Henrik, Karen. Jon døde 1760. Besetningen hans var 2 kuer og 2 sauer. Ved skiftet ble det ingenting til arvingene. Plassen ble overtatt av *Hans Bentsen*, g.m. Sissel Larsdr., men ham vet vi ellers intet om.

Brukere.

Marcus Hansen Brantenborg /ikk skjøte i 1790 for 340 rd. av svogeren Klemmet Svendsen. Han var trolig fra Brantenborg i Kråkstad, på den tid en plass under Bøler. Kjøpet omfattet ikke bare selve plassen, men også et stykke utmark av hestehagen. Han solgte til *Johannes Johannessen* for 515 rd. i 1794. Johannes f. ca. 1769 var g.m. Ingeborg Jensdr. f. ca. 1755. Hun hadde døtrene Anne Marie og Johanne i et tidligere ekteskap med en som het Simen. I 1804 overdro Johannes for 590 rd. til *Kristoffer Simensen*. Han drev her til sin død 1821. Da hadde han 3 kuer, 4 sauer og 1 gris. Enken var Maria Andersdr., og barna het Samuel, som bodde i Drøbak, Abraham, Kasper, Johannes, Anne og Marie. Steinhuk ble

taksert til 325 spd. Brødrene Svend og Vebjørn Bjerke fikk i 1829 auk-sjonsskjøte på 1 lp. t. for 180 spd. Det har sikkert vært den delen som ble tillagt plassen i 1790. Resten, selve Steinhuk, med skyld y_2 lp. t., skjøtet enken til *Kristoffer Kristoffersen* for 200 spd. i 1832, men allerede samme dagen ga denne skjøte for 300 spd. til *Nils Andersen Sundby-Ødegården* fra Vestby f. ca. 1788. Han var g.m. Elisabeth Nilsdtr. fra Nesodden, f. 1797, og hadde sønnen Johan. Da den tidligere kirken i Frogn ble revet i 1857, skal Nils ha kjøpt noe av tømmeret i sakristiet, endel takstein og et vindu, og brukt disse materialene i stuebygningen på Steinhuk. Nils drev her ennå i 1865, da han holdt 2 kuer og sådde $\frac{x}{A}$ tn. hvete, $\frac{x}{A}$ tn. bygg, 1 tn. havre og satte 3 tn. poteter. Men ikke lenge etter overtok sønnen *Johan Nilsen* f. 1821 g.m. Maren Kristensdtr. f. 1819; barn: Hans, Mathea, Nikolai, Karl. Johan var skomaker. Han overdro Steinhuk i 1890 for kr. 2000 til sønnen *Karl Johansen* f. 1861, men denne solgte tre år senere til *Hans Svendsen Økern*. Johan Nilsen skulle etter kjøpekontrakten ha rett til å bo i den vestre stuen samt ha adgang til kjøkkenet. 1894 ga Hans Økern husmannskontrakt til Hans Johansen — trolig eldste sønn av Johan Nilsen — mot årlig avgift 20 kr. + pliktarbeid, men i 1902 solgte han til *Karl Johan Syvertsen* for kr. 2200. Året etter sluttet denne overenskomst med Hans Vebjørnsen og Kristian Prestrud om havnerett for Steinhuk i Bjerkes skog. Han solgte i 1906 til *Hermann Johannessen*, som bodde her til sin død. Hans bo ga skjøte i 1926 for kr. 5400 til *Oskar Isaksen* i Teipa, og denne overdro 1933 til svigersønnen *Thorstein Hougsrud*, g.m. Martha Isaksen; Barn: Lillian, g.m. Bjørn Aamodt, Birger, Olga, g.m. Sverre Agnor.

BJERKEBRATEN

Bnr. 6.

Anton Johannessen fikk husmannskontrakt på Bråten i mars 1895 mot en årsavgift på kr. 70, men han hadde vel ikke mer enn så vidt kommet i gang her før Amalie Bjerke solgte Bråten i august samme året til *Johan Ulriksen*. Dennes enke Maren Ulriksen overdro til svigersønnen *Johan Olaussen* i 1919, og han solgte til sin nevø *Johan Pedersen* i 1947. I 1962 solgte denne til *Asbjørn Holt* på Holt gård.

Birkeli

BIRKELI

Bnr. 9.

Husmenn.

Hans Martinsen f. ca. 1769 var husmann her i 1801. G.m. Inger Bentsdtr. f. ca. 1768; barn: Mikael, Johannes, Kistine f. ca. 1796 g.m. *Kristian Paulsen* f. ca. 1798, som overtok plassen. De hadde barna Hans Peter, Baltzer, Maren Kistine, Johan, Johannes, Kristian og Andreas. I 1865 sådde han $\frac{1}{2}$ tn. bygg og $\frac{1}{2}$ tn. havre og satte 3 tn. poteter. Han holdt 2 kuer. Det var i 1832 han fikk husmannskontrakt her etter sin svigerfar. Tidligere var han tjenestedreng på Heer, og Kistine tjente på Oppegård. Sønnen *Kristian Kristiansen* f. ca. 1835 var den eneste av barna som ble boende hos foreldrene, og antagelig overtok han plassen, som altså på denne tid het Teipa.

Brukere.

Olaus Larsen kjøpte Birkeli — som den ved utskillingen ble kalt — av *Kristian Prestrud* i 1903 for kr. 1700. G.m. *Maren Kristiansen*. Barn: *Anna*, *Mathilde*, *Marie Olava*, *Hulda*, *Jeanette*, *Helene* og *Thora*. Døtrene *Helene Isaksen* og *Thora Eriksen* ga i 1963 skjøte til *Stig Tønsberg Bruun Bille* f. 1921.

Østli

ØSTLI

Bnr. 11, 12.

Kristian Johansen d. 1919, som var murer, fikk skjøte av *Prestrud* i 1904 på bnr. 11 (71 øre) for kr. 4000, og i 1913 fikk han også kjøpt den andre delen av Østli, bnr. 12 (69 øre), for kr. 2000. Det var enkefru *Borghild Finstad* som solgte det siste. Den første stuebygningen på Østli ble flyttet hit fra et annet sted, men *Johansen* bygde nytt fjøs og låve. Fru

Alette Johansen overdro i 1923 hele eiendommen til *Finn Hvaale*, f. 1898 i Drammen. Hans slekt kommer fra Nore i Numedal. G.m. Kaspara Kristiansen Digerud f. 1900. Barn: Bjørg f. 1925, g.m. Conrad Johansen, Ekerholt i Vestby, Knut f. 1926, gårdbruker på Bjørndal, Hauketo, Elisabeth f. 1930, g.m. Thorolf Jacobsen, gårdbruker på Haug i Lommedalen. Hvaale har spesialisert driften på fjørfehold, særlig kyllingproduksjon. I lengre tid har han hatt i drift 3 motorrugere med en kapasitet på 8000 egg, og i sesongen har produksjonen vært oppe i 40 000 kyllinger. Gårdsbruket er f. t. lagt om til kornproduksjon. Bebyggelsen er i sin helhet fornyet og nybygd av Hvaale.

Husmenn.

Øde-Bjerke. *Paul Rasmussen* f. ca. 1613 var husmann her fra senest 1651 til 1670. Sønnen Nils var 15 år gammel i 1665. Paul ble avløst av *Lauritz Thorsen* f. ca. 1617, som nevnes som vitne i en rettssak 1682. Han kom fra Møkkerud på Nesodden og hadde brukt denne gården ca. 1652—70. Til Øde-Bjerke var han kommet for 12 år siden, altså da han oppga bruken på Møkkerud. G.m. Guri Eriksdr., sønnedatter av den kjente bonden Karl Møkkerud.

I *Nordstad* plass under Bjerke bodde 1665 *Engebret Gullesen* f. ca. 1615. Han hadde sønnen Severin f. ca. 1649.

Kroken. Her bodde i 1783 *Hans Jonsen* f. ca. 1747 g.m. Hillebor Larsdr. Barn: Hans, Abraham, Nils. Familien satt på plassen ennå i 1801, men siden hører vi ikke mer til dem.

Bråten er på kartet fra 1799 markert litt sørøst for Teipa og er sikkert den som noe senere ble kalt for Åsen. *Hans Gundersen* bodde her i siste halvdel av 1700-tallet. Han var g.m. Guri Hansdr.. Barn: Abraham og Søren, som bodde i Drøbak. Mari giftet seg igjen med *Peder Hansen* og fikk barna Hans, som kom til Hallangsplassen, og Anne, g.m. Christian Trulsen Bjerkeplassen. Det var skifte etter Mari 1810. Da var hun enke. Hun holdt 1 ku på Åsen. Vi vet ikke hvem som overtok som husmann her, men plassen finnes også på et kart fra 1822. Det var nok her han bodde *Lars Hansen* f. ca. 1836, som var husmann under Nord-Bjerke i 1865. G.m. Anne Kaspersdr. f. ca. 1830. Han var fra Modum, hun fra Vestby. Lars drev også som smed. På plassen sådde han $1/8$ tn. rug og 1 tn. havre og satte 3 tn. poteter. Han holdt 2 kuer.

Skjellerud

Skjellerud

Skjellerud ligger på vestsiden av veien Frogn kirke—Nesodden, snaut 2 km. fra kirken og 85 m. o. h. Bortsett fra en åpning mot øst er gården stort sett omgitt av skog på alle kanter. Det meget vel arronderte gårdsområdet danner et tilnærmet kvadrat. Innmarka, som er endel kupert, heller nord- og østover. Jordsmonnet er for det meste sandmold samt litt leire. Den 400 m. lange gårdsveien tar av fra Kirkeveien like sør for Stubberud. Den fortsetter som kjerrevei fra husene rett sørover til veien Økern—Holt. Før Kirkeveien kort etter 1800 fikk sin nåværende trasé fra Stubberudhytta over Rommerudmyra og opp til kirkegården, var veien over Skjellerud den viktigste ferdsselsåren fra Dal til Midtbygda.

Gården grenser i nord mot Stubberud (Froen), i øst mot det tidligere Rommerud (Froen), i sør og vest mot Bjerke.

Skjellerud ble ryddet i tidlig kristen tid. Den opprinnelige form på navnet var iflg. Oluf Rygh trolig *Skjlddrarrud*, idet det første leddet ikke

er et personnavn, men *Skjlddr*, som ifølge Håkon Håkonssons saga var det oldnorske navnet på Bundef jorden.

Fra 1500-tallet hadde gården en skyld på bare 10 lp. salt, men i middelalderen var skylda utvilsomt større. Vi kjenner et gavebrev til Hovedøy kloster fra «7. kong Haagens Aar», d.v.s. 1305/06 eller 1361/62, på 1 markebol i Skjellerud, og dette tilsvarer nok minst 1 skpd. salt.

Av husene er bryggerhuset antagelig eldst, muligens fra 1700-tallet. Hovedbygningen er fra ca. 1890, og uthusene er også bygd før århundreskiftet. De to tuntrærne (ask) skal etter sigende være plantet av Herman Skjelleruds søstre. — Gården har aldri hatt husmannsplass. Skjønhaug (bnr. 2) ble skilt ut i 1908.

Like sør for husene fant en omkring 1935 en 15—20 cm. lang skaft-hulløks av stein.

Innmarka er i dag på 114 mål. Av dette brukes ca. 60 mål til korn, 35 til poteter, 10 mål til eng og resten til havn. Det er 1 hest på gården. Den produktive skog er på 194 mål, dessuten ca. 40 mål vesentlig løvskog på åsrabber i jordveien.

MATRIKKELGÅRDEN SKJELLERUD

Gnr. 34.

Skjellerud betalte skatt som fullgård 1577, men skylda var bare $\frac{1}{2}$ skpd. salt. 1648—50 lå den øde. Kvegskatt 1657 av 1 hest, 4 fe, 5 sauer og 1 gris. Tiende 1661 av 15 tn. havre og 1 tn. blandkorn, 1666 av iy_2 tn. havre og y_2 tn. blandkorn, 1705 av 13% tn. havre, 1% tn. blandkorn og 1 mark to. 1723: Matr.nr. 117. Måtelig god jord. Ingen skog nevnt. Skylda foreslås forhøyet med iy_2 lp. tunge. 1802: Skylda satt til 8% lp. tunge. Skog til brensel og gjerdefang samt til litt smålast for salg. 1819: God jord. 1838: Nytt matr.nr. 36. Ny skyld 3 dir. 2 ort 9 skil. 1866: 145 mål åker og dyrket eng på leir-, sand- og myrjord. Alminnelig god og tilstrekkelig skoghavn nær gården. Ca. 300 mål meget god skog. Midtels lett i bruk og alminnelig godt dyrket.

Offisielle oppgaver over husdyrhold, utsæd «A' kornavling.

År	Hester	Kuer og ungdyr	Sauer	Utsæd tn.	Avling tn.
1661	1	4	2	4	sy₂ i6
1723	1	6		5	sy₂ ny₂
1802	1	7		4	8
1866	2	6	3	6	12
					68

Høyavlingen 1723 oppgitt til 14 lass, 1866 til 90 skp.

Husdyr og utsæd (i tn.) i 1866.

Bnr.	Hester	Storfe	Sauer	Griser	Hvete	Rug	Bygg	Havre	Poteter
1.	2	9	6	1	Vi	Vi	1	10	15

Eiere.

Skjellerud ble gitt til Hovedøy kloster 1305/06 eller 1361/62. I 1532 gikk den over til kronen, men ble solgt ved krongodssalget i 1727 til Ole Olsen. Året etter ble den kjøpt av Rasmus Jakobsen Elle, som solgte 1760 til sønnen Simen Rasmussen, som brukte gården.

Brukere.

Nils betalte skatt til Akershus 1557, *Kjell* Skjellerud i 1560. *Jon* brukte fra før 1596 til 1632. Det var tydeligvis bra skog til gården også den gang, for *Jon* solgte endel grovt tømmer til hollandske skippere i Husvig. En tid hadde han en husmann, eller antagelig rettere en halvningbruker, som het *Willum*. *Anders Asgersen* overtok etter *Jon*. Tidligere hadde han vært husmann på Bjerke. Han var lagrettemann 1638—39. Men *Anders* greide seg dårlig som gårdbruker. I 1644 var det kommet så langt at han «iche for sin armod och fattigdom schyld kunde besidde» gården lenger, og han måtte opplate bygselen for *Helge*. Denne bodde her dog bare i kort tid, og fra 1647 ble gården liggende øde i et par år. I disse årene bodde bare husmannen *Hans Henriksen* f. ca. 1604 her. Han var g.m. *Siri Hansdtr.* Hans fikk bygsel på gården i 1650, men

da var den kommet i forfall. Det heter i skattemanntallet 1653 at Hans er forarmet, og Skjellerud er «en gandsche liden ringe gaard». Det var Peder Nilsen Kongsberg på Froen som ga ham bygselbrev, noe «som hannem alldellis indted vedkom», og fogden Anders Søfrensen forlangte også bygselavgift av Hans, som måtte punge ut med alt han sto til rest med av skatt, samt arbeidspenger, skattetømmerpenger m. m. Dette var ikke den eneste motgangen Hans hadde. I 1662 tiltalte han Kristen Bjerke for i hans fravær å ha kommet til gården og «giort hans hustrue hiemreje» og for å ha truet henne. Kristen unnskyldte seg med at dette måtte ha skjedd «udj hans offuerflødig druchenschab», men han ble likefullt dømt til å bøte 1 tønne korn til Hans og 2 mark sølv til kronen. Hans brukte til 1665 eller noe lenger. Ved denne tid ble Skjellerud utlagt til frigård for fenriken ved Follooske kompani. 1674—83 var dette Willum Grove. *Hans Larsen Ørud* var bruker fra senest 1711 til 1720, da bygselen ble overtatt av *Trond Bjertsen*, 1673—1744, g.m. Åse Jakobsdtr., d. 1728. Hun hadde tidligere vært g.m. Peder Skuterud og hadde med ham barna Jon Rød og Else, g.m. Jakob Åsmundsen. Ved skiftet etter henne hadde Trond 2 hester, 8 kuer, 2 kalver, 2 tyrer, 9 sauer, 1 gjeit og 2 griser. Blant løsøret nevnes 1 eikeharv og 1 kvinnesadel med bissel. Da Trond døde, forlangte eieren Rasmus Elle husene ettersett. De var alle «i aabods forstand», unntatt hovedbygningen, som «er gammel og forrefantes ved grunden at være forraadnet, desuden i sig selv saa lav og liden, at den icke kan bruges». Den skulle nå gjøres høyere og vegger og tak repareres. Utgiftene til dette ble anslått til minst 12 rd. Rasmus fordret også to års landskyld, 4 daler. Gjelden og omkostningene i Tronds bo gikk nøyaktig opp i opp med formuen, 68 rd. Han var g. 2. gang m. Gunhild Pedersdtr., søster av Peder Smebøl i Ås. Det var ikke barn i noen av ekteskapene. Enken drev alene i to år, men 1746 bygslet Rasmus Elle Skjellerud til *Jakob Aslesen* d. 1750, g.m. Sissel Hansdtr. Økern. Seks år etter Jakobs tidlige død giftet Sissel seg med *Aslak Vernsen Helgestad*, som fikk bygsel på gården 1756. Av en eller annen grunn oppga han imidlertid denne allerede 1760 og flyttet til plassen Myrvold under Horgen. Rasmus Elles sønn *Simen Rasmussen* 1734—93 overtok nå Skjellerud. Ved sin mors død 1759 arvet han det meste av gården og fikk kort etter skjøte på resten av skylda, slik at han ble selveier. Simens første hustru Anne Rasmusdtr. Solberg døde 1784. Barna var Thorer f. ca. 1771, Jakob f. ca. 1773, og Anne f. ca. 1782. Gården ble ved skiftet taksert til 600 rd. Besetningen var 2 hester, 8 kuer og 7 sauer. Formuen brutto 753, netto 725

rd. I 1790 makeskiftet Simen Skjellerud med *Kristen Karlsen* Tomter d. 1797 og flyttet til Øvre Tomter (se ham der). Kristen var g.m. Kari Paulsdtr.; barn: Paul (se nedenfor), Johanne, g.m. Hans Mikkelsen Bæk, Maria f. 1774, Anders f. 1782. Allerede 1795 overdro Kristen gården til sønnen *Paul Kristensen* f. 1769 for 899 rd. + livøre. Tredjeparten av beløpet betalte Paul kontant, den andre tredjepart var dekning for farens gjeld, og de siste 300 rd. skulle han betale sine søsken etter foreldrenes død. Men for å greie overtagelsen måtte Paul sette seg i betydelig gjeld, og dette ble til slutt for tungt for ham. I 1810 solgte han Skjellerud til kaptein *Hans Angell* på Belsjø for 6500 rd. og sluttet en tre års forpaktingskontrakt med Fr. W. Hjort på Nordre Furu. Da denne utløp, flyttet han til Tokerud. De økonomisk urolige forhold omkring 1814 brakte også Angell i vanskeligheter, og i april 1814 skjøtet han Skjellerud til *Jakob Anonsen* for 2333 rbd. Denne drev her i ti år, men i 1824 makeskiftet han gården med *Johan Hansen Behmer* på N. Furu, det nåværende bnr. 3. For Skjellerud fikk han 1000 spd., mens han betalte bare 500 spd. for Furu. Johan Behmer 1781—1869(?) var sønn av garver i Drøbak Hans Behmer og Marie Thorersdtr. Holt. Han var g.m. Maren Helene Hansdtr. Holt 1804—73. Barn: Karen Mathea f. 1826, Hans Theodor f. 1829, Herman (se nedenfor), Caroline f. 1834, Karl Julius f. 1836, Helene Julie f. 1841. Med Johan Behmer fikk Skjellerud en stabil og flink gårdbruker som ble her til *sin* død. I 1854 omfattet branntaksten følgende hus: En en-etasjes hovedbygning, 20% alen lang, 13 alen bred og 6 alen høy. Den inneholdt 2 stuer med kjøkken og kammers. En ladebygning, 23⁴ x 15% x 5y₂ alen, med 2 lader, 1 låve og 2 skykuer. En stallbygning, et fjøs, drengestuebygning med bryggerhus og vognskjul, stolpebod, kjellerbygning, grisehus. Den samlede takst på de åtte husene var 810 spd. Enken Maren Helene Hansdtr. skjøtet i 1870 for 2400 spd. + føderåd til sønnen *Herman Johansen* f. 1832. Ifølge føderådskontrakten skulle hun disponere hovedbygningens søndre stue i møblert stand. «Dette saavel som de øvrige ydelser præsteres mig af Beskaffenhed og Godhed som Folk i min Stilling er vante til». Hvis hun foretrakk å føre egen husholdning, skulle hun få utbetalt 25 spd. i året, mot at retten til å gå til sønnens bord samt håndpenger bortfalt. — Herman Skjellerud var g.m. Thale Østby. Det var han som bygde ny hovedbygning og nye uthus. Likeså skal han ha satt opp husene på Skjønhaug, der han tenkte å bosette seg. Før dette kunne bli noe av, døde han imidlertid, og skifteretten ga skjøte i 1908 til *Kristian Samuelsen* for kr. 13 000.

Skjønhaug

Denne lot utskille Skjønhaug (bnr. 2, 6 øre) og solgte det i 1908 til Abraham Andresen 1860—1951, g.m. Anne Marie Edvardsen 1871—1940. Han var fra Årungstua. Barna er: Hans Skjønhaug på Finstad ved Økern f. 1898, Harald Skjønhaug f. 1901, g.m. Eima Karlsen f. 1910 (barn: Harald f. 1948), Martha f. 1905, g.m. Håkon Solberg, Oslo. Harald Skjønhaug, som overtok hjemstedet, har nå 14 mål innmark etterat han kjøpte til Østhagan. Han dyrker mest poteter og bær og er kirketjener i Frogn kirke.

Kristian Samuelson beholdt Skjellerud bare omkring et år og solgte den i 1909 til *Ole Anton Hafsten* (skjøte 1919) f. 1868 på Hafsten i Høland, g.m. Emma Regine Thorsnes fra Våler 1870—1940. Barn: Olaf Erling (se nedenfor), Ingeborg f. 1900, Ole Vilhelm 1902—32, Eyvind Kristian f. 1905, Sigurd Welding f. 1907, Hans Magnus f. 1912. I 1939 overdro han til sønnen *Olaf Erling Hafsten* f. 1899, g.m. Else Elida Kolstad f. 1910, dtr. av Johannes Kolstad på Kykkelsrud. Barn: Ole Johannes f. 1938, g.m. Kari Lisbeth Bjørnstad, Eva Elisabeth f. 1939, Inger Marie f. 1944, Aud Guri f. 1948.

Økern

Økern

På en høyde ved veien en halv kilometer vest for Frogn kirke ligger Økern meget vakkert til, 90—95 m.o.h. Jordsmonnet er preget av at gården ligger på moreneryggen. Halvparten av innmarka består av sandmold, resten stort sett av leirmold.

I nord og øst går grensene mot Froen, i sør mot Bjerke og i vest mot Bjerke og Froen. — Fra Økern gikk det tidligere en vei mot nord ned til Bonn innerst i Bundef jorden.

Gården er ryddet i eldre jernalder. Den gammelnorske navneformen var *Eykrvin*, av trenavnet eik og vin, og betyr altså en gressgrodd vang der det vokste eiketrær. Muligens peker dette tilbake til gammel religiøs kultus.

Økern har aldri vært delt, men en mindre parsell, bnr. 2 Finstad (10 øre), ble utskilt og frasolgt i 1926.

Den store hovedbygningen er antagelig fra midten av 1800-årene, men

restaurert omkring århundreskiftet. Den nåværende sidebygning ble oppført 1911. — Så vidt en vet, har det ikke hørt husmannsplass til gården.

Økern var som nevnt trolig et kultsted allerede i førkristen tid, og ifølge den lokale tradisjon skal det også ha ligget et kapell fra Olav Kyrres tid på haugen umiddelbart nordøst for hovedbygningen. Her kan vi også ganske riktig ennå se restene etter det som må være grunnmuren til det lille kapellet. Den har målt 17,5 x 14,3 m, men er nå helt dekket av jord og gress og omgitt av en 5—6 m bred jordvoll. Sannsynligvis var dette det første kristne gudshus her i bygda. Men selve kirkestedet ble nok ganske tidlig flyttet til Froen, der bygdas kirke lå allerede i middelalderen, og det er vel ikke urimelig å anta at dette skjedde i den tid kong Sverres familie satt på Froen, altså kort før 1200.

På høyden rundt kirketomten finnes dessuten — som vi kunne vente det — flere gravhauger. Det er registrert minst 7, hvorav én er langhaug, de øvrige rundhauger. Noen av dem er gravd ut, bl. a. en til potetkjeller, mens fire fremdeles er urørt.

Innmarka er nå på ca. 200 mål. Omkring halyparten brukes til korn, resten til poteter. Skogen utgjør også ca. 200 mål, hvorav det vesentlige er produktiv. Av dyr er det i dag bare endel griser.

MATRIKSELGÅRDEN ØKERN

Gnr. 35.

Økeren var fullgård 1577, og sikkert også i gammelnorsk tid, med skyld 1 skpd malt. Kvegskatt 1657 av 2 hester, 12 fe, 10 sauer og 2 griser. 1648: Skylda er 1 skpd. Y_2 fjerding malt, 1661 og senere 1 skpd. 5 lp. tunge. Tiende av $\frac{1}{2}$ tn. havre og 1% tn. blandkorn, 1666 av 2[^] tn. havre og y_2 tn. blandkorn, 1705 av 20 tn. havre, $\frac{3}{3}$ tn. blandkorn, 1 tn. rug og 1 mark to. 1723: Matr.nr. 129. Måtelig god jord. Ingen skog nevnt. Skylda foreslås redusert med 5 lp. tunge. 1802: Skylda satt til 1 skpd. 5 lp. tunge. Ikke skog til bygningenes vedlikehold, neppe nok til brensel. 1819: God jord. «Økern med $\frac{1}{25}$ av Holt.» 1838: Nytt matr.nr. 37. Ny skyld 6 dir. 2 ort 6 skil. 1866: 207 mål åker og dyrket eng på leir-, sand- og myrjord. Omtrent halve havna egnet til oppdyrking. Utmerket god og tilstrekkelig havn med lett skog like ved gården, ca. 109

mål. Skogen på ca. 70 mål er alminnelig god og tilstrekkelig for husbehov. Gården er noe tungbrukt, men meget godt dyrket.

Offisielle oppgaver over husdyrhold, utsæd og kornavling.

År	Hester	Kuer og ungdyr	Sauer	Utsæd tn.	Avling tn.
1661	2	6	4	6	9Y ₂ 19
1723	2	9		6	9% 33 [^]
1802	2	7		6	8
1866	3	7	3	5	14 100

Høyavlingen 1723 oppgitt til 20 lass, 1865 til 80—90 skpd.

Husdyr og utsæd (i tn.) i 1866.

Bnr.	Hester	Storfe	Sauer	Griser	Hvete	Rug	Bygg	Havre	Poteter
1.	3	10	5	1	1	1	2	10	15

Eiere.

Økern tilhørte Hovedøy kloster, uten at vi nå kjenner noe gavebrev eller annet hjemmelsdokument for klosteret. Etter 1532 ble gården kron-gods, og i 1661 skjenket kong Fredrik III den, sammen med Froen og annet jordegods, til Mathias Bjørn. Økern fulgte deretter Froens eiere inntil justisråd Chr. Anker solgte den ca. 1762 til Paul Moss, som antagelig er identisk med brukeren Paul Nilsen.

Brukere.

*Anders Økems
segl*

Rasmus betalte skatt til Akershus i 1557 og 1560. *Hans* bevitnet i 1574 for Oslo lagting at Bjørn Hauger var lovlig valt lagrettemann. *Mogens* Økern sies 1596—1601 å ha kjørt fram sitt skattetømmer til Husvik, der det ble samlet for å fløtes til Oslo. I 1611 overtok *Anders*, som 1641 var lagrettemann ved ting på Klunderud. Han satt som bruker på Økern helt til 1644, da han opplot bygs-len for sønnen *Thorbjørn Andersen* f. ca. 1614. Også han

var lagrettemann. Han hadde sønnen Jakob, f. ca. 1652. I 1650 betalte han bare halv skatt, da halve gården lå øde, og Thorbjørn regnes året etter blant de «forarmede» bønder. Men i 1657 holdt hen en ganske stor besetning og betalte tiende av en betydelig avling. I 1661 kom han i strid med Kristoffer Haslum, som han beskyldte for å ha hogd i₂ tylfter ved på Økerns grunn. Thorbjørn fortsatte å bruke til 1674. Da flyttet han til Stubberud, og Økern ble nå i noen år drevet som avlsgård under Froen. Forpakteren het *Simen Ibsen*. Han synes å ha latt bygningene forfalle og ha tiltatt seg visse rettigheter som landherren fru Dorteia Bjørn ikke ville finne seg i, og da Simen ville — eller måtte — flytte i 1682, ble han dømt til å betale hele 38 rd. i åbot på husene. Men da madame Bjørn var «af et ressonabel Ghemyt», frafalt hun kravet både på åboten og erstatninger for Simens påståtte mange kontraktsbrudd, bl. a. hogst og bråterydding i Froens skog og ulovlig engslått, etter hans «indstændig Begiæring og got Folches Mellem Leg». — I 1685 fikk *Rolf Hansen* bygsel på Økern. Han var en driftig og velaktet bonde, flere ganger lagrettemann og dessuten kirkeverge i Frogn. *Hans Pedersen* 1666—1745 overtok gården etter Rolfs død, en gang før 1711. Han giftet seg med Rolfs enke Gunhild Jørgensdtr. 1672—1743. Hans og Gunhild hadde barna Rolf, som kom til Bølstad, Peder (se nedenfor) og Sissel f. ca. 1713, g.m. Jakob Skjellerud. I boet etter Gunhild var det ikke så lite sølvtøy. Blant redskapene nevnes en gammel bjerkeharv og en eikeharv. Besetningen var 1 hest, 5 kuer, 2 kviger, 1 tyr, 2 kalver, 4 sauer, 2 bukker, 1 galte og 2 griser. Hovedbygningen var i god stand, men fjøset og «dagligstuen» trengte reparasjon for 6 rd. Etter hustruens død overga Hans gården til sønnen *Peder Hansen* ca. 1709—55, g. 1. gang m. Gunhild Jonsdtr. Bakker 1715—53; barn: Gunhild, Johanne, Sebille, Maria. G. 2. gang m. Marthe Jørgensdtr. Sundby østre. Peder var en dyktig gårdbruker. Da hans første hustru døde 1753, holdt han en stor besetning: 2 hester, 17 kuer, 28 sauer og 5 griser. Alle husene var i åbotsfør stand, unntatt stuebygningen, der loftet var råttent på den sørvestre siden. Reparasjonen ble taksert til 10 rd. Formuen var brutto 159, netto 130 rd. I løpet av de følgende par år kom imidlertid Peder Hansen i gjeld, og kanskje var dette en av årsakene til at han i 1755 tok sitt eget liv, «med Gevæhr og Knif», som presten anmerker i kirkeboken. Halvparten av boet etter ham tilfalt dermed kongens kasse. Inntektene var 176 rd. og utgiftene 196 rd. — Enken Marthe giftet seg med *Paul Nilsen*. Han er trolig identisk med den Paul Moss som ble eier av Økern ca. 1762. Kjøpet av går-

den har vel imidlertid oversteget hans økonomiske evne, for 1772 utsteder sorenskriver Bærø auksjonsskjøte til Peder Schøyen på Froen «efter Exe-cusjoner og Eiendoms-dom». Paul Nilsen måtte forlate Økern, som ble drevet sammen med Froen inntil januar 1799, da Peder Schøyen solgte den til ungkar *Nils Nilsen* fra Søndre Bjerke ca. 1767—1847 for 1699 rd. Om grensen mellom Økern og Froen ble det bestemt at «Deelet mellem denne Gaard Økerns nordøstre Kant og Fron Gaard, skal hereffter og fremdeles gaae effter den saa kaldede Bonne-Vej, nemlig fra Enden af denne Gaard hvor førnefte Bonne-Vej begynder og omtrent nord efter til Rommeruds Deele modstøder. Altsaa bliver Fron Gaard tilhørende aid Ind og Udmark paa østre Side af den beskrevne Deele-Stræckning». — Nils ble g.m. Susanna Bentsdtr. Sundby f. på Hoff i Røyken 1783 d. etter 1865. Barn: Nils (se nedenfor), Baltzer 1813—96, Mikael f. 1824. I 1816 fikk Nils også kjøte av Morten Anker på en part av Holts skog (1/26-del av Holt eller 1 lp. salt), og av denne lot han i 1825 skylddele $\frac{1}{2}$ lp. s., Sperrevika, og solgte dette året etter til Anders Kristiansen Sperrevika for 300 spd. Denne skylddelingen ble dog ikke tatt med i matrikkelen av 1838. Den eldste sønnen *Nils Nilsen* 1811—85 fikk kjøte på gården av moren og brødrene i 1847 for 3000 spd., heri medregnet 1/26-part av Holt. Susanna ble boende på Økern. Nils giftet seg med Anne Marie Johannesdtr. Horgen 1814—55, og fikk barna Nils f. ca. 1850, Karen Sofie 1853—87, g.m. Hans Svendsen Berg, Helene f. 1854, g.m. vognmann Martin Andresen, senere gårdbruker på N. Halfstad i Ski. To år før Nils overtok, var det branntakst, og da nevnes disse husene her: Hovedbygning i 2 etasjer, 16 alen lang, 16 alen bred og 8 alen høy. Den inneholdt forgang med trapp, 2 stuer, 1 kjøkken, 3 kammers, en 3-etasjes og en 1-etasjes ovn, 11 fag vinduer og 9 enkelte dører. Bryggerhuset var 16x8x3% alen. Det brant ned i 1848 og ble bygd opp igjen samme året, men atskillig større: 23x10x4 alen. Dessuten var det i 1845 en stolpebod, ladebygning med 1 låve, 2 lader og 4 skykuer, en stall, et fjøs, et grisehus, en kjellerbygning, et vognskur og et vedskjul. Ved skiftet etter Anne Marie i 1855 ble Økern taksert til 3800 spd. + 800 spd. for løsøret og besetningen. Nils løste alt etter taksten og drev gården til 1875, da han overdro for 4500 spd. til svigersønnen *Hans Svendsen Berg* 1843—1912. I sitt første ekteskap hadde han barna Inga Mathilde f. 1876, g.m. lærer Andreas Nordang, og Hans Anton 1887—1903. Annen gang var han g.m. Grethe Sofie Smebøl 1855—1937. Hans Økern var en driftig og flink gårdbruker. Han grøftet og dyrket opp den nordlige delen av innmarka,

mot Rommerudmyra, og det var han som reiste nye hus på gården. Hovedbygningen reiste han først i 1890-årene og anla samtidig det vakre hageanlegget. Det var den gamle amtsgartner Pettersen som sto for dette anlegget, og i den anledning skaffet han en rekke forskjellige trær og busker fra Skåne. Noe tidligere hadde Hans Økern oppført ny uthusbygning; det gamle fjøset fra Nils Nilsens tid ble bygd inn i denne. Sidebygningen ble reist ca. 1910. I Frogn kommune hadde Hans Økern gjennom årene de fleste kommunale tillitsverv. Til minne om sin sønn skjenket han i 1904 et legat på kr. 4000 for åndssvake i herredet. Etter hans død overtok svigersønnen *Andreas Nordang* gården, men da han selv var lærer i Oslo, forpaktet han den bort til *Karl Johansen* Bjerke 1882—1922, som fikk skjøte i 1917. Han var g.m. Hulda Tomter 1885—1965. Barn: Maggi f. 1912, g.m. Ragnvald Furu, Tonny, g.m. Sigurd Sneis på Ermesjø, Randi, g.m. Øivind Glenne fra Vestre Bjerke. Da Karl Økern døde tidlig, fortsatte hans hustru gårdsdriften inntil 1940. Øivind Glenne forpaktet deretter gården i to år, før den andre svigersønnen Ragnvald Furu overtok forpaktningen i de følgende syv år. I 1949 ble Økern kjøpt av Øivind Glenne, men tre år deretter igjen overtatt av *Ragnvald Furu* 1901—60. Ragnvald og Maggi Furus barn er: Jorunn f. 1940, g.m. Hans Ingar Burum fra Skydsjordet i Nordby, Haldis f. 1944, g.m. Helge Kaxrud, Kroer. Etter Ragnvald Furus død ble Økern forpaktet av sivilagronom Bjørn Stokkeland, inntil svigersønnen *Hans Burum* overtok driften i 1964. Han legger hovedvekten på korn og poteter. Jorunn og Hans Burum har datteren Inger f. 1965.

Horgen

Horgen ligger nord for Drøbakveien og vest for riksvei 1, på en høyderugg ca. 70 m. o. h. Innmarka er flatlendt, bare med enkelte småkuperte felt. Gårdsveien tar av fra Drøbakveien 250 m. vest for Horgen-krysset. Bekken fra Stormyra renner gjennom gårdsområdet i retning vest-øst og ut i Årungen ved Årungstua. Ved denne bekken, sør for gården, finnes en østersbanke, et minne fra den tid da en stor del av bygda lå skjult under havflaten. Jordsmonnet er leirjord.

Gårdens naturlige østgrense har fra gammelt av vært Årungen, i sør

går grensen mot Ås herred, i vest mot Bakker og Bjerke og i nord mot Froen.

Horgens historie går langt tilbake i forhistorisk tid. Navnet, som i det gamle bygdespråket ble uttalt Hørjen, er sammensatt av *horg*, m., og *vin* og viser at det har vært en helligdom, en horg, her, sannsynligvis av privat karakter, for gammelnorsk hedensk gudsyndyrkelse. Trolig ble gården ryddet i hundreårene omkring Kristi fødsel.

Horgen ble delt i to like store bruk ca. 1710, Søndre og Nordre H. Da Peder Schøyen på Froen i 1785 solgte gården til de to brukerne, holdt han plassen Årungsstua tilbake, og siden har denne ligget under Froen. Det samme gjelder den fiskerett Horgen hadde i «Horgens elv» og i Årungen. 1913 ble bnr. 6 Sørbråten skilt ut.

I første halvdel av 1600-årene hørte det en flomsag til gården. Den lå i bekken som renner ut i Årungen. I 1625 betalte brukeren også skatt av en bekkevern. På Nordre H. er det nede ved myra i sør et åsparti og noen jorder som kalles Damas; her har nok engang vært demning.

På Søndre H. finnes en rund gravhaug i kanten av et skogbevokst beite ca. 400 m. nord for husene. Nede på den vestre siden ligger en stor avlang stein som kanskje har stått oppreist på toppen av haugen.

Horgen-gårdene

Grensene er klare, men de to bruk har deler av både skog og innmark om hverandre. Noe sambruk av skog eller beiter kjenner en dog ikke til. Skogen ligger øst for innmarka.

Hovedbygningene er gamle, trolig 2—300 år, men begge er påbygd og restaurert. Av gamle hus ellers kan nevnes «Veslebygningen», det dobbelte stabburet og bryggerhuset på Nordre H. og bryggerhuset på Søndre Horgen.

Det har vært husmenn her i hvert fall fra midten av 1600-tallet. Av plasser kjenner vi *Årungsstua* (se under Froen) og *Myrvold*. Den siste hørte til Nordre H. Begge ble tatt opp før 1700. Jorda på Myrvold ble lagt til innmarka på Nordre Horgen omkring 1850. I 1768 sto disse husene på Myrvold: En 4-laftet stue med skorstein, en låve med lade, en stall, et fjøs, grisehus og tre skykuer samt vedskjul. Alt var da gammelt.

I dag er det på Nordre H. ca. 225 mål dyrket innmark, hvorav 180 mål med korn, 40 med poteter og 5 med kål. Ingen dyr. Skogen utgjør ca. 240 mål. — Søndre H. har 240 mål innmark, og av dette brukes 200 til korn og 40 til poteter. Skogen er på 206 mål.

MATRIKKELGÅRDEN HORGEN

Gnr. 26.

Horgen var fullgård 1577, sikkert også i gammelnorsk tid. Skylda var 1557 1 skp. malt og $2\frac{1}{2}$ pd. smør. 1648 oppgis den til $\frac{1}{2}$ skpd. tunge. «Ingen Creatur angiffuen» til kvegskatten 1657; gården var embetsgard. Ingen tiende 1661 av samme grunn. 1664—65: Skyld 1 skpd. tunge 3 bismerpund smør. Brukes under Froen. 1666 tiende av 25 tn. havre, 5 tn. blandkorn, $\frac{1}{2}$ tn. rug og $\frac{1}{2}$ tn. hvete; 1705 av 20 tn. havre og 6% tn. blandkorn. 1723 matr.nr. 106. Måtelig god jord. Ingen skog nevnt. 2 husmenn med $\frac{1}{2}$ tn. utsæd. 1802: Skylda satt til 2 skpd. tunge. Ingen skog, må kjøpe brensel og gjerdefang. Kan i gode år selge 3-5 tn. korn. 1 husmannsplass, hvor det kan såes $\frac{1}{2}$ tn. korn og holdes 1 ku og 1 ungdyr. 1819: På det ene bruk [Søndre H.] hefter servitutt til Froens eiere på «Wandraget, Fiskeriet og Havnegangen». 1838: Nytt matr.nr. 15. Ny skyld 7 dir. 2 ort 6 skill. 1866: Nordre H.: 245 mål leir- og myrjord. Endel av skogen og havnen skikket til oppdyrking. Havn nær gården,

men ikke tilstrekkelig p.g.a. den gode skogbestand. 259 mål overmåte god skog. Gården ligger tett ved hovedveien, ½ mil fra Drøbak. Meget lettbrukt, alm. godt drevet. *Søndre H.*: 235 mål leir- og myrjord. Endel av skogen og øvrige utmark skikket til oppdyrking. Havn nær gården, mindre tilstrekkelig p.g.a. den gode skogbestand. 197 mål meget god skog. Særdeles lettbrukt, alm. godt dyrket. — Anmerkning for begge bruk: Eierne av Froen har damrett i bekken som renner gjennom Horgens utmark, likeså havnerett i skogen for 3 kuer, 1 ungfø og 3 sauer med lam. For dette betaler Froens eiere 6 ort i årlig avgift.

Offisielle oppgaver over husdyrhold, utsæd og avling.

År	Hester	Kuer og ungdyr	Sauer	Utsæd tn.	Avling tn.
1723	3	14	14	21	65%
1802	4	14		26	
1866	5	14	6	2414	164

Høyavlingen 1723 oppgitt til 30 lass, 1866 til 240 skpd.

Husdyr og utsæd (i tn.) av alle slag i 1866.

Bruk	Hester	Storfe	Sauer	Griser	Hvete	Rug	Bygg	Havre	Poteter
N. Horgen	3	10	0	2	Y₂				8
S. Horgen	2	10	6	2	y ₂		y ₂	9	6

Eiere.

Hovedøy kloster eide hele Horgen i middelalderen. Etter klosterets brann i 1532 kom gården under kronen som lenge brukte den som embetsgard, især for militære tjenestemenn, inntil den kom i Mathias Bjørns eie. Deretter hørte Horgen til Froen-godset til 1785, da Peder Schøyen d. e. ga skjøte til gårdens brukere.

Brukere.

RB forteller at *Tord* på Horgen en gang før 1390-årene ga en part han eide i Lesteberg i Vestby til Ås kirke. *Svend* betalte i 1557 og 1560 landsskyld av det tidligere Hovedøygodset til lensherren på Akershus. I 1572

heter det i Nils Stubs opptegetninger fra Oslo lagting at Svend hadde til gode 1 pund malt og 1 hud eller 4 daler av Halvor Guttormsen. Året etter ble Svend innstevnet for lagtinget i en sak mellom ham selv og presten i Ås Christiern Mikkelsen. Egentlig var partene Svend Horgen og Siri, Oluf Refsnes's kone, på den ene side og prestekonen Elin Mikkelsen på den andre. De to første påsto at Elin hadde beskyldt dem for å øve trolldom. Men herr Christiern forsikret nå at han for sin del ikke kjente til noen trolldomskunster fra Svends og Siris side, og fremholdt at hans kone bare i all vennskapelighet hadde advart dem fordi hun hadde hørt dette ryktet av Lauritz Kinn. Saken endte med fritagelse for alle impliserte. I 1576 figurerte Svend atter i rettsprotokollene, da han lovte å møte ustevnet i en eiendomssak som Hans Tokerud i Ås førte mot endel menn i nabolaget. Det er tydelig at Svend Horgen har vært noe av en leder-skikkelse i bygda. Ennå i 1599 var han frisk og rørig, og 24. august dette året representerte han i en skattetømmersak for herredagsdomstolen på Akershus samtligte bønder i Ås prestegjeld, som jo den gang også omfattet Frogn. — Den samme lederstilling har også den neste brukeren på Horgen inntatt, *Lauritz*, d. ca. 1612. Temmelig sikkert var han sønn av Svend. Allerede 1591 synes han å ha overtatt gården. 12. mai dette året var han som lagrettemann med og valgte bøndenes representant til Christian IV's hylling i Oslo, og året etter var han lagrettemann i saken om fossene i Gloslibekken. Betegnende for hans gode økonomiske stilling er at han i 1598 leverte mest skattetømmer av 35 Follo-bønder. Forsåvidt er det kanskje nokså naturlig at det nettopp er ham vi i 1597 finner, sammen med Reidar Stamnes, som representant for Follo-bøndene på herredagen hos stattholderen på Akershus for å svare på fogdens klage over manglende tømmerlevering. Han og Reidar la frem en skriftlig redegjørelse, der de beklaget seg over denne tvangslevering av skattetømmer som var en stor tyngsel for bøndene da det i skogene deres ikke lenger fantes så stort furutømmer som krevdes, slik at de måtte kjøpe det annetsteds. De ba derfor om i stedet å få utrede skatten i penger. Men dette ble avslått. — I Horgen eide Lauritz intet; den var jo krongods. Men han hadde 14 lp. t. i Haslerud i Hobøl, 8 lp. t. i Bliksland i Tomter, 2^x/₂ lp. t. i Opsal i Kråkstad, 5 lp. salt i Gjølstad i Såner og dessuten jordegods i to gårder som i dag ikke kan identifiseres, nemlig 8 lp. t. i Haugen i Tomter og 5 lp. s. i «Stubberud på Jeløen». Av dette var vel i allfall endel arvegods. Lauritz's hustru het Åse. Etter mannens død satt hun med gården til 1628. Hun må ha vært en initiativrik og drivende kvinne. Ved siden av gårds-

driften hadde hun også jevnlig saga i gang, og i 1625 betalte hun dessuten skatt av en bekkekvern. — *Iver Svendsen* overtok som bruker etter Åse. Han betalte 60 rd. i første bygsel i 1628, men den nye fogden *Ditlev Vrang* ble bevilget Horgen «at nyde og bruge for sin Bestillings skyld». Han var imidlertid ikke helt fornøyd med dette og avtalte, med stattholder *Jens Juells* samtykke, å bytte med *Maren Bentsdtr.* på Froen, enken etter den forrige fogden *Anders Søfrensen*. *Maren* måtte da forplikte seg til å holde gården i god hevd og ikke «forhugge lade nogen af de Skove dertil ligger». Dette gårdbyttet ble det dog neppe noe av, og *Ditlev Vrang* fortsatte vel å bo på Horgen den korte tid han hadde igjen som fogd på Follo. I 1632 finner vi ham forøvrig igjen som fogd på Utstein kloster. Da var han blitt dømt og avsatt fra sitt embete på grunnlag av klager fra bøndene. På Horgen var det *Iver Svendsen* som fortsatte bruken. I 1630 betalte han litt redusert skatt av en liten bekkesag. Men i 1634 ble Horgen utlagt major i Akershusiske infanteriregiment *Jens Bay*, ca. 1585—1657. Han synes å ha drevet gården selv, bortsett fra årene 1643—45, da han deltok i krigen mot Sverige som kommandant i Morast skanse. På Horgen bodde han til 1647. Dette året ble han «for Faderens tro tjeneste» utnevnt til stadsmajor over Christiania borgerskap, og hans etterfølger, oberstløytnant *Esaias Fleischer*, d. 1656, overtok gården. Også han hadde deltatt i Hannibalsfeiden og fått hederlig omtale for sin innsats. Hans epitafium finnes i Biri kirke. Hans brukertid på Horgen varte bare til 1649, da han ble forflyttet, og gården lå deretter ubrukt et par år, inntil oberst, senere generalmajor, *Georg Reichwein*, 1593—1667, flyttet dit i 1652 som sjef for Akershus nasjonale infanteriregiment. Han var tysker, sønn av en skredder i Marburg i Hessen. I 1655 ble han adlet. *Reichwein* var gift annen gang med *Karen Lugt*, enken etter den rike *Nils Toller* i Christiania, og tredje gang med *Inger Rytter*. I de årene han hadde Horgen utlagt som embetsgard, fikk han flere kommandostillinger og var ofte fraværende i lange perioder. Gårdsbruket ble derfor skjøttet av forpaktere eller bestyrere. 1655—60 var det *Henrik*, og 1661 het bestyreren *Elias*. Kort tid etter ble Horgen forpaktet bort til *Mathias Bjørn* på Froen og i noen år brukt sammen med denne gården. 1665 flyttet *Reichwein* til Bergen, der han var blitt stiftsbefalingsmann, og *Jens Matsen*, tidligere fogd i Gudbrandsdalen, overtok Horgen. I en supplikk til stattholderen 14. sept. 1665 forteller *Jens* at han har måttet flytte fra sin gård *Issum* i Gudbrandsdalen og er kommet til en forfallen gård Horgen på Follo «som icke waar saaed en handfuld korn til dette aar». Han ber om foreløpig

å slippe med halv skatt og om å få rettigheter som gjestgiver, da Horgen ligger ved allfarveien. Denne bevilling fikk han også, og i 1668 saksøkte han Peder Siversen, som han påsto drev konkurrerende høkervirksomhet «i Froens qvernhus» i strid med Jens's «bestalling». — Etter Jens Matsen kom igjen en militær som bruker på Horgen, kapteinløytnant *Lorentz Bonde*, ca. 1626—1715. Han døde på Treider i Ås. G.m. Gunhild Kolbjørnsdtr. f. ca. 1644, d. etter 1724. Da Bonde fikk avskjed i 1710, var han 90 år og hadde tjent som militær i 70. Under kampene på Fyen 1659 mistet han et øye. Han brukte gården selv til ut i 1690-årene. På denne tid kom *Anders Lauritzen* d. ca. 1712, hit som bruker, kanskje til å begynne med som forpakter for Bonde, som var den siste bruker av hele Horgen. Anders var g.m. Lisbeth Kristoffersdtr., og deres sønn var Trygg Horgen. Senere ble Lisbeth g.m. Guttorm Egilsen Sørås fra Ås og hadde med ham sønnene Egil og Kristoffer. Guttorm bodde på Horgen i 1712. På sine gamle dager giftet så Lisbeth seg med Alf Bjerke og døde på Sør-Bjerke 1731.

NORDRE HORGEN

Bnr. 1.

Anders Lauritzen fikk ganske tidlig, en gang før 1711, en medbruker på den nordre delen av Horgen, sønnen *Trygg Andersen*, f. ca. 1677, d. på Huseby 1765. Han var gift tre ganger, 1. g. m. Gunhild Åsmundsdr. 1676—1754, barn: Anne f. 1715, g.m. Klemmet Anonsen Sneis, Anders Huseby d. 1775; 2. g.m. Marthe Nilsdtr. Kolstad, 1718—55, (ingen barn); 3. g.m. Gunhild Karlsdtr., 1728—64, barn: Abraham, 1759—1834, Maria, død som liten. Trygg Horgen må ha vært en livskraftig mann; hans yngste datter ble født da han var 85 år. Han satt i bra kår, men det kunne knipe med kontanter. Da hans første kone døde, måtte han f. eks. låne vel 4 rd. av sønnen Anders til begravelsen. Etter Gunhilds død 1764 flyttet han til Anders på Østre Huseby, der han døde. Besetningen hans på Horgen var da 2 hester, 13 kuer, 9 sauer, 3 geiter og 2 griser. Sitt sølvsignet ga han til den 5-årige sønnen Abraham, som også fikk Brochmanns huspostill. Anders skulle av farens gangsklær ha 1 brun klædes kjole med tre dusin sølvknapper, 1 skinnvest med messingknapper og 1 grå vadmelskjole med

messingknapper. — Trygg ble etterfulgt på Horgen av *Stillaug Pedersen*, 1703—66, g.m. Ragnhild Pedersdr. Barn: Peder Vassum, Henrik, Petter f. 1744, Lars, Johannes f. 1757, Karen f. ca. 1752, g.m. Lars Hansen Årungsstua. Stillaug kom fra Rommerud, som han hadde forpaktet fra ca. 1730. Ved hans død tok enken over bruken; hun fikk bygselbrev av Peder Schøyen 1772 og drev gården inntil sønnen *Lars Stillaugsen*, f. ca. 1749, overtok i 1777. Han hadde datteren Kistine f. 1776. Lars flyttet imidlertid til Torp og ble avløst på Horgen av broren *Henrik Stillaugsen*, f. ca. 1744. Henrik ble den første selveier av Nordre Horgen, idet han fikk skjøte av Peder Schøyen for 940 rd. 8. jan. 1785. Schøyen forbeholdt seg dog retten til plassen Årungsstua. Tidligere hadde Henrik drevet Torp i Ås. Han var g.m. Mari Hansdr. 1752—1805, og hadde døtrene Sybilla, g.m. Paul Tokerud, og Helene, g.m. Anders Abrahamsen Huseby. 1808 lot Henrik foreta skifte etter hustruen da han ønsket å overlate gården, og etter avtale betalte begge svigersønnene ham 125 rd. for fri disposisjon over løsøret, innbefattet besetning og avling, mens Paul Tokerud overtok gården for taksten 1000 rd. Selv forbeholdt Henrik seg bare halvparten av husmannsplassen Myrvold med litt aker og eng. — *Paul Kristensen* fikk dog ikke noen langvarig glede av Horgen, idet han døde etter bare vel to år. Han etterlot seg tre umyndige barn: Kristine, 1802—15, Kristian f. 1804 og Hans Peter, som ble født etter hans død i 1811. Gården ble ved skiftet taksert til 2500 rd. Det viser tydelig den voldsomme prisøkning i disse årene. Formuen var 4343 rd. netto. Enken fikk beholde gården, og allerede i februar 1812 giftet hun seg med *Nils Thoresen Holt*, 1784—1834, og med ham fikk hun barna Maren Kristine, g.m. Hans Hansen på Børsum i Ås, og Helene, g.m. gårdbruker i Hølen Anders Kristiansen Holt, som i 1861 ved makeskifte kom til Øvre Røer på Nesodden. Dermed satt det to brødre som brukere på Horgen, idet Nils's bror Johannes hadde Søndre Horgen fra 1801. Nils drev godt, og ved sin død satt han i gode kår. Formuen var brutto 2883 spd., netto 2201 spd. Før han døde, hadde han bestemt at det på boets bekostning skulle sørges for den yngste stesønnen Hans Petter Paulsen, som var blitt syk noen år tidligere og nå var «gebrekkelig». Han ble forøvrig senere hotelleier i Drøbak. Ved skiftet ble gården taksert til 1550 spd. Enken løste for dette og fortsatte driften med hjelp av sin eldste sønn *Kristian Paulsen*, f. 1804 d. etter 1884, g.m. Sofie Pedersdr. 1846 fikk han skjøte på gården og løsøret for 3000 spd. + føderåd for moren. Han var født på Tokerud, men kom til å bo på Horgen nesten hele sitt liv. Lærer

Olsen Bratager forteller at de eldste folk i bygda på hans tid kunne huske Kristian Horgen som en gammel fredsommelig mann med snøhvitt hår. På søndagene hadde han sin faste plass oppe ved koret i Frogn kirke. Da ekteskapet var barnløst, overdro Kristian i 1884 gården til fostersønnen *Aksel Jarmann Jørgensen* for kr. 26 000 + ytelser in naturalia. Han forbeholdt seg bruken av hovedbygningen samt det østre stabburet. Aksel Jørgensen var g.m. Elise Fåle fra Nordby. I 1885 inngikk han avtale med J. C. Brandt på Froen om endring i demningsretten, og i 1889 ble havneretten i Horgens utmark annullert mot avståelse av et mindre skogstykke til Froen, det nåværende bnr. 3. Samtidig lot Jørgensen skylddele og selge bnr. 4 Fredstrand til politibetjent Hartvig Svendsen, med rett til vei gjennom skogen. I 1893 flyttet han til Oppegård og solgte N. Horgen for kr. 22 000 til *Hans Hansen Stensrud*, 1844—1901, g.m. Emilie Fredrikke Olsdr. fra V. Treider i Ås, 1852—1912. Barn: Henry, 1881—1911, g.m. Sofie Horgen fra S. H., og Hans Einar (se nedenfor). Han var sønn av Hans Odnæs på Stensrud i Ås, som var g.m. Maren Johanne Johannesdr. Horgen. Slekten er fra Odnæs i Land og stammer fra bygdemaleren Peder Odnæs. Emilie Horgen kjøpte i 1910 tilbake Fredstrand, der det forøvrig aldri ble bygd hus. Den eldste sønnen *Henry Stensrud* overtok gården i 1910, men omkom ved en kjøreulykke bare et års tid senere, og N. Horgen ble da kjøpt av hans bror *Hans Einar Stensrud*, 1886—1923, g.m. Borghild Baltzersdr. Berg, f. 1889. Barn: Birger (se nedenfor), Else Ingrid f. 1918, g.m. Rolf Hoel, Ås. Han solgte fra bnr. 5 i 1913, men kjøpte det tilbake igjen senere. Samme året lot han også utskille bnr. 6, Sørbråten. Den store uthusbygningen bygde han 1914—15 og forpakterboligen ca. 1920. Etter mannens død hadde fru Borghild Stensrud gården til 1959, da hun overdro til sønnen *Birger Stensrud* f. 1913, g.m. Mildrid Ytrehus fra Trondheim f. 1915. Barn: Arne f. 1941, Sidsel f. 1944, Hans Birger f. 1949. Stensrud har modernisert «Veslebygningen». Denne er forøvrig gammel. Dens eldste deler utgjør kanskje den opprinnelige hovedbygning. Minst tre ganger er den blitt påbygd. Her finnes en vakker kiste fra 1710, og ved en loftsrydning fant man nylig en kasse med gamle bøker, bl. a. en utgave fra Wittenberg 1560 av Philip Melanchtons «Ordinandeksamen». Birger Stensrud er sivilingeniør fra NTH 1938. Han virker som brannteknisk inspektør i Storebrand, men driver gården selv.

SØNDRE HORGEN

Bnr. 2.

I 1711 brukte *Anders Lauritzen* den søndre halvparten av Horgen. Han hadde da «qvinde» og tre barn. Men allerede i 1716 hadde *Erik* overtatt bruken. Om ham finnes ingen opplysninger. Han ble avløst 1720 av *Elias Nilsen*, 1692—1754, sønn av Nils Thoresen fra Stor-Rud på Nesodden og bror av Kristoffer Havsjødalen. Elias var g.m. Karen Sørensdtr., d. 1746, og hadde med henne sønnen Nils, som døde ung. Ved Karens død bodde hennes mor Anne Torgersdtr. på en plass under Børsum; hennes bror var ifølge opplysningene i skifteretten Hans Sørensen på Lesteberg i Vestby. Annen gang var Elias Horgen g.m. Maren Larsdtr. fra N. Støkken i Ås og hadde i dette ekteskap datteren Kristense f. 1747. Tredje gang ble han g.m. Johanne Larsdtr.; barn: Nils f. 1749, Marthe f. 1752. Ved skiftet etter ham ble det ikke noe til de etterlatte, idet boet balanserte med 158 rd. Samme året giftet enken seg med *Iver Halvorsen*, som brukte gården til 1763. De hadde barna Ingeborg f. 1756 og Halvor f. 1762. *Halvor Pedersen* f. ca. 1726 d. ca. 1776 overtok etter Iver. Hans kone het Gunhild Svendsdtr. I noen år hadde Halvor tjent på Bjerke og deretter bygslet Hauger (Haneborg), men opprinnelig var «han visstnok fra Fuglenebbet i Nordby. Sønnen *Søren Halvorsen*, f. 1748, fikk bygselbrev av Peder Schøyen i 1777. Han var gift to ganger, 1. g.m. Marthe Andersdtr. Stubberud; barn: Johannes f. 1772, Anne f. 1773 og Anders f. 1774, 2. g.m. Ragnhild Hansdtr. 1741—85; barn: Halvor f. 1779. Søren drev S. Horgen til 1784, da han kjøpte Gislerud og flyttet dit. Året etter fikk den nye brukeren *Johannes Andersen* skjøte for 940 rd. av Schøyen, som dog holdt tilbake Årungsstua samt fiskerett og demningsrett i bekken m.v. Johannes Andersen satte ellers lite merke etter seg på Horgen. Allerede 1792 solgte han for 1350 rd. til *Hans Thoresen* Holt, 1771—1809. Hans giftet seg 1794 med Kari Hansdtr. Heer, og i de årene de bodde på Horgen, fikk de sønnene Mikael f. 1795 og Hans f. 1800. Da faren ville overlate Holt i 1801, overdro Hans S. Horgen for 1800 rd. til sin bror *Johannes Thoresen* 1775—1857, og flyttet til slektsgården. Johannes ble gift med Anne Kirstine Svendsdtr. Haver, 1783—1846. De fikk ti barn: Svend, Thorer, som kom til Haver, Hans, som døde ung, Hans f. 1810, Johan, kom til Filtvedt, Anne Marie, g.m. Nils Økern, Helene Sofie, g.m. Kasper Ørud, tvillingene Samuel f. 1819 og Maren, 1819—89, g.m. Hans

Eriksen Odnæs på Stensrud i Ås, Johanne, g.m. Svend Hansen Solberg på Ørebekk i Vestby, og Grethe Mathea, g.m. malermester Ole Nordli, Oslo. Johannes kom til å bo lenge på Horgen, og han drev gården godt. Etter Svend Havers død ble han også eier av Søndre Haver, og den nest eldste sønnen Thorer løste denne gården for 2200 spd. da Anne Kirstine døde i 1846. Samtidig overlot Johannes S. Horgen for 3000 spd. til eldstesønnen *Svend Johannessen*, 1803—81. Besetningen var på denne tid 2 hester, 15 kuer m. m. Det var solid velstand her. Johannes eide sine to gårder så godt som gjeldfritt, og ved skiftet i 1847 var formuen brutto 6632 spd. netto 6041 spd. Johannes ble på Horgen til sin død 10 år senere. Ennå finnes her to brannspann av lær med påskriften «J. Horgen. 1846». Velstanden fortsatte med Svend. Han var ungtkar hele sitt liv. Formuen etter ham var netto kr. 95 000. Gården ble taksert til kr. 30 000. Som Svends eldste bror anså Thorer Haver seg for løsningsberettiget, men dette fant de andre arvingene urimelig, da han jo allerede hadde fått Haver. Resultatet ble at Hans Johannessens sønn, *Karl Hansen Brekke* f. 1862 fikk skjøte i 1885. Sammen med Aksel Jørgensen på N. Horgen foretok han samme året avløsningsforretningen med Brandt på Froen, idet dennes rettigheter, som gjaldt hele Horgen, ble slettet mot avståelse av en skogteig. Karl Brekke flyttet ikke fra farsgården og forpaktet S. Horgen til sin fetter *Johan Kaspersen Ørud*, 1854—1931, og i 1891 ga han ham skjøte for kr. 29 000. I likhet med sin bror Anton Ørud var Johan Horgen en dyktig og drivende gårdbruker. Han bygde ny driftsbygning omkring et eldre fjøs og satte opp potetkjeller og stabbur. G.m. Hanna Hansdtr. Glosli, 1863—1940. Barn: Inga, d. 1961, g.m. Oskar Huseby, Olga, g.m. Johan Wenersgaard, Sør-Solberg, senere Dyriløkke, Sofie, g. Lm. Henry Stensrud på N. Horgen, g. 2. m. kjøpmann Hans Gulli, Drøbak, og *Karl Johansen*, 1888—1927, som overtok gården i 1926. Ved denne anledning ble det gamle bryggerhuset restaurert og leilighet innredet der for Johan Horgen. Men Karl Horgen døde allerede 1927, og hans enke Lilly Mørk, 1890—1927, fra Bakker forpaktet gården til sin bror Halfdan Mørch, som drev den til 1932. Et par år etter overtok Trygve Burum forpaktningen til 1940, da *Øyvind Dammen*, f. 1907, overtok. Karl og Lilly Horgen hadde fire døtre: Kirsten f. 1916, g.m. Øyvind Dammen, Solveig, 1918—32, Randi f. 1920, g.m. Åge Lund, Sem i Vestfold, samt Ella Ingrid, som døde som liten. Kirsten og Øyvind Dammen har barna: Lilly Sofie f. 1938, Thor Einar f. 1940, Rolf f. 1945, Berit f. 1946, Toril f. 1959. Dammen har utvidet og modernisert hovedbygningen. Det opprinnelige bjelke-

taket i den vestre stuen er bevart trass i det store spennet. Han har også ombygd og modernisert fjøset.

Sørbraten

SØRBRATEN

Bnr. 6.

Eiendommen ligger helt i sør, ved grensen mot Ås. Hans Einar Stensrud på N. Horgen ga skjøte på den i 1913 til *Hans Johansen*, som i 1918 overdro til *Julius Sundby*. Han solgte igjen samme år til *Johan Andersen*, g.m. Hulda Johansen fra Drøbak, d. 1964. Deres datter Hjørdis ble g.m. *Fredrik Eliassen* f. 1900, og i 1932 skjøttet fru Hulda Andersen Sørbraten til svigersønnen. Barn: Thorbjørn og Kjell. Arealet er på ca. 15 mål. Det er nå solgt fra 3 hustomter.

Husmenn.

Årungsstua. Navnene på husmennene her kjenner vi ikke før 1746, og da lå plassen i virkeligheten under Froen (se der).

Myrvold. Den tidligere husmannskona Marthe Svendsdr. Myrvold døde som fattiglem 1755, 60 år gammel. *Peder Jonsen* bodde her 1753—56 eller noe lenger. Han var bror av Gunhild Jonsdr. Økern. Han ble fulgt av *Ole Sebjørnsen*, som antagelig i 1760 solgte husene her til husbonden Trygg Horgen. Denne overdro så disse til *Aslak Vernsen*, d. 1768, som flyttet hit fra Skjellerud (se ham der). Han var g.m. enken Sissel Hansdr. Skjellerud. Ved skiftet i 1768 var det på plassen 2 kuer og 2 sauer. For enken ble det intet å arve, da både formue og utgifter var 45 rd. Etter Aslak ble plassen overtatt av *Abraham*, g. m. Elisabeth Gulliksdr., ca. 1736—1809. Hun døde her på Myrvold som fattiglem. Deres barn var Johannes Abrahamsen Hønsrud og Ragnhild, g.m. Johannes Hansen (se nedenfor). Husmann *Vebjørn* Myrvold ble begravet ved Frogn kirke 64 år gammel i 1782. I 1801 het husmannen *Jens Larsen* f. ca. 1744, g. 2. g. med Gunhild Samuelsdr. Barn: Abigael og Andreas. T 1802 holdt Jens 1 ku og 1 ungfø og sådde $\frac{1}{2}$ tn. korn. Utenom husmannsfamilien bodde også andre folk på Myrvold, f. eks. skomakeren Ingebret Jakobsen, som døde her 1824. Jens Larsen ble etterfulgt av *Johannes Hansen*, g.m. Ragnhild Abrahamsdr. Barn: Fredrik og Grethe. Han holdt 2 kuer. Da hustruen døde, var Johannes utkalt som soldat, og man trodde han var forlagt på Fredrikshald. Familien flyttet snart etter, og *Anders Kristiansen*, d. 1844, overtok plassen. G.m. Ragnhild Arnesdr. Barn: Karen, Kristian, Andreas, Grethe og Anne Marie. Besetningen var i 1842 3 kuer, 1 sau og 1 gris. Anders var visstnok den siste husmannen i Myrvold. Enken ble boende på plassen, men det var trolig på denne tid jorda ble lagt til gårdens innmark.

Vassum

Gården ligger ved nordenden av Årungen, på toppen av den øst-vestgående moreneryggen. Det meste av innmarka heller derfor mot sør og nord og består av sandjord. Gårdsveien tar av sørover fra fylkesveien til Ski, bare ca. 200 m. øst for Vassum bro, og fortsetter forbi

Vassum

hoved bølet til de to brukene Stokholm og Askebakke, som ligger ca. 1 km. lengre mot nord-øst.

I nord grenser Vassum mot Kaksrud, Grøterud, Fjellstad (tidligere Fuglenebbet) og Vestre Sundby i Ås herred, i sør mot Årungen og i vest langs Årungselva mot Froen og Fløyspjeld.

Gårdsnavnet — av gno. *Vatzendi* — som visstnok er det eneste med denne form i landet, skriver seg fra beliggenheten ved enden av vannet og er altså ikke et heim-navn, slik den nåværende skrivemåten kunne tyde på. Men gammel er nok gården likevel, kanskje ryddet allerede i eldre jernalder.

Vassums skyld var i 1557 1 skp. malt, men fra 1598 ble det lagt til $\frac{1}{2}$ lp. mel og 9 mrk. smør, som i begynnelsen av 1600-årene ble omgjort til 1 fjerding salt og 1 fjerding mel. Dette var en ødegård som lå under Vassum, og hvorav halvparten tilhørte Frogn kirke og resten skolemesteren i Christiania. Fra 1660-årene blir bare kirken regnet som eier, og skylda til ødegården oppgis gjerne som $\frac{1}{2}$ skp. mel. Men siste gang dette skjer, er i 1692. I 1696 og alltid siden oppgis bare 1 skp. tunge som

skyld for Vassum. Da det ikke kan ses at noen del av gården er blitt utskilt, må en regne med at den gamle ødegården har gått så fullstendig opp i Vassum at til og med dens skyld er blitt glemt eller opphevet.

Av gamle jordenavn kan nevnes Sladreledstykket, Smiejordet ved kjelleren i sør og Kjønejordet nord for husene.

I 1787 ble bnr. 4 Stokholm — som utvilsomt er kalt opp etter den svenske hovedstaden — skilt ut og solgt, og i 1852 ble denne parten av gården utvidet med en parsell på 0-1-1 (bnr. 3). Samtidig ble så hovedbølet delt i et vestre og et østre bruk (bnr. 1 og 2). Men denne siste delingen varte bare til 1893. I 1852 ble imidlertid også Askebakke (bnr. 5) skylddelt og solgt fra.

Det eldste huset på Vassum er hovedbygningen på bnr. 1, det tidligere Vestre Vassum. Det er antagelig bygd på 1700-tallet. Det østre våningshuset, som i dag er gårdens hovedbygning, ble bygd ved delingen i 1852. Stabburet er fra 1863 og fra omtrent samme tid skriver bryggerhuset seg.

Både *Stokholm* og *Askebakke* var husmannsplasser under Vassum, den første tatt opp før 1742 og den annen i hvert fall senest omkring 1770.

I dag er innmarksarealet på Vassum 160 mål, mens skogen utgjør ca. 500 mål. På Stokholm er det 43 mål innmark og omkring 40 mål skog, og Askebakke har 39 mål dyrket jord og 20 mål skog.

MATRIKSELGÅRDEN VASSUM

Gnr. 27.

Vassum var fullgård 1577 med skyld 1 skp. tunge. 1648 oppgis skylda til 1 skp. 10 lp. mel. 1657: 2 brukere med kvegskatt av h.h.vis 2 hester, 9 fe, 6 sauer, 1 gris og 2 hester, 7 fe, 5 sauer og 2 griser. Tiende 1661 av 10 tn. havre og $\frac{1}{2}$ tn. blandkorn, 1666 av 10 tn. havre, $2\frac{1}{2}$ tn. blandkorn og 1% tn. rug, 1705 av 16% tn. havre, 3% tn. blandkorn og 1 tn. hvete, husmannen av 1% tn. havre. 1692: Skyld $\frac{1}{2}$ skpd. tunge. 1696: Skyld 1 skpd. tunge. 1723: Matr.nr. 130. [Skylda angis til 1 skpd. tunge.] Måtelig god jord, men skarpt til aker. Skog til brensel og gjerdefang. 1 husmann med $\frac{1}{2}$ tn. utsæd. 1802: Skylda satt til 1 skpd. tunge. Skog til brensel og til last for ca. 30 daler årlig. 2 husmannsplasser. 1819: Mid-

dels jord. Rett til å male 20 tn. fritt ved «Frogner Bruget». 1838: Nytt matr.nr. 14. Ny skyld 7 dir. 2 ort 6 skil. 1866: *Bnr. 1*, Vestre V.: 100 mål sandjord. Alm god og tilstrekkelig skoghavn nær gården. 210 mål noenlunde god skog. Tungbrukt, alm. godt dyrket. — *Bnr. 2*, Østre V.: 74 mål sandjord. Havn som bnr. 1. 200 mål alm. god skog. Middels lettbrukt, alm. godt dyrket. — *Bnr. 3-4*, Stokholm: 17 + 23 mål sandjord. 6 mål dårlig skog på bnr. 3, 37 mål meget god skog på bnr. 4, som gir god havn. Lettbrukt, alm. godt dyrket. — *Bnr. 5*, Askebakke: 30 mål sandjord. God og tilstrekkelig skoghavn nær gården. 30 mål meget god skog. Lettbrukt, alm. godt dyrket.

Offisielle oppgaver over husdyrhold, utsæd og kornavling.

År	Hester	Kuer og ungdyr	Sauer	Utsæd tn.	Avling tn.
1661	3	8	5	6	9 ¹ / ₂
1723	2	6		6	9
1802	2	10			10
1866	3	12	0	2	18%

Høyavlingen 1723 oppgitt til 20 lass, 1866 til 146 skpd.

Husdyr og utsæd (i tn.) pd de enkelte bruk i 1866.

Bnr.	Hester	Storfe	Sauer	Griser	Hvete	Rug	Bygg	Havre	Poteter
1.	1	6	2	1	%	Vi	1	5	20
2.	• 1	5	0	1	Vs	Vi	VA	4	12
3.-4.	1	2	0	0	%	V	H	3	10
5.	0	2	0	0	V	0	V	2	5

Eiere.

I 1444 og 1448 ble Hovedøy kloster eier av det meste av Vassum, dels ved kjøp og dels ved gave, og ved sin undergang i 1532 hadde klostret hele gården. Den gikk jo da over til kronen, som i 1661 lot den gå med i den store jordegodsgaven til Mathias Bjørn. Vassum fulgte så Froens eiere inntil Peder Schøyen d. e. i 1795 ga skjøte til brukeren Peder Børresen, etter at han allerede i 1787 hadde solgt fra Stokholm.

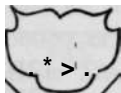
Brukere.

Både 1557 og 1560 betalte *Erik Vassum* 1 pund malt i landskyld til lensherren på Akershus. I 1577 var han avløst av *Hans Bueskytter*, som hadde gården som frigård for sin tjeneste. Han ble fulgt av *Thorer* en gang før 1601. Ved århundreskiftet hadde *Thorer* det uhell at gården brant ned, og han ba derfor om reduksjon i skatten. *Svend*, som overtok i 1625, var visstnok hans sønn. Et par år tidligere hadde *Svend* måttet bøte nesten 7 daler fordi han i slagsmål hadde gitt *Jakob Kaksrud* et knivstikk i armen. Han brukte til 1638, da *Oluf Thor er sen* avløste ham. *Oluf* var sønn av *Thorer Galby*, som også eide en part i *Haver*. I 1648 gikk

bruken over til *Kristoffer*, som snart etter fikk medbrukeren *Erik* på den ødegården som fra slutten av 1500-årene hadde vært brukt under *Vassum*. Da de i 1654 måtte bøte for å ha nektet skyss til en soldat i kongens ærend, heter det imidlertid at dette «ichunn er een Gaard», så allerede den gang har det nok ikke vært

noen klar avgrensning av den gamle ødegården. *Kristoffer* fikk nok merke at gården hans lå midt i allfar-

veien, og flere ganger måtte han ut med penger til kongens kasse for skyssforsømmelse. *Erik* var kirkeverge i *Frogn* 1660—62. I *Vassum* eide jo ingen av dem noe, men *Kristoffer* hadde en liten part i *Rud* på *Nesodden*. Med driften på *Vassum* ble det imidlertid dårlig stell. Husene råtnet ned, og i 1660 lå jorda øde, Gården ble derfor bygslet til kaptein *Jakob Glandtz* «paa den gunstige Høioffrigheds Behaug», og han slapp å betale førstebyggesel på grunn av gårdens dårlige forfatning. *Glandtz* brukte selv *Vassum* med hjelp av tre tjenestedrenger. Han ble kaptein ved *Akershusiske infanteriregiment* i 1659 og var sjef for *Folloske kompani* 1661—1676. Også på *Vennersgård* i *Ås* skal han ha bodd noen år, men han oppføres som bruker av *Vassum* til opp i 1690-årene. I 1696 var imidlertid bruken gått over til *Frans*, som var gift og hadde 5 voksne barn hjemme på gården. Han brukte til kort etter 1723, da *Mathis* overtok. Sønnen *Ole Mathisen* brukte fra ca. 1730 først en del, senere hele gården alene. Men i 1759 flyttet *Ole* til *Vestre Huseby*, og *Vassum* gikk over til svogeren *Jørgen Pedersen* 1710—83, g.m. *Kari Mathisdr.* Barn: *Marthe* 1742—1820, g.m. *Hans Hansen Toug* i *Nordby*, *Johannes d.* 1764, *Mathias f.* 1757, *Anne f.* ca. 1753, *Kari f.* ca. 1759, og *Thorer f.* 1762. *Kari Mathisdr.* døde 1764, og *Jørgen* giftet seg igjen med *Anne Amundsdr.*,

Oluf Vassums
seg

men hun døde i 1770 bare 40 år gammel. Tredje gang ble så Jørgen gift med Marthe Olsdtr. og fikk i dette ekteskap sønnen Baltzer f. 1777. Da Jørgen døde, overlot Peder Schøyen bruken til *Peder Stillaugsen*, sønn av Stillaug Horgen. I en regnskapsbok etter Schøyen kalles denne Peder for «Landbonde under Froen og for mig lotbruger paa denne Gaard». Det ser dog ut til at Peder drev ganske selvstendig, men han betalte en årsleie eller forpaktningssavgift på 12 rd. I 1795 fikk han sønnen Engebret, men samme året solgte Schøyen Vassum for 2100 rd. til *Peder Børresen*, som var møller ved Froens møllebruk, sønn av Børre Stokholm. Schøyen forbeholdt seg eneretten til fisket i Årungselva og full eiendomsrett til det øvre kvernbruket, som lå på Vassums grunn. Men Peder Børresen fikk rett til å male 20 tønner fritt på Froen-mølla. I 1787 hadde jo Schøyen solgt fra Stokholm, men Peder Børresen fikk i 1802 kjøpt den tidligere plassen tilbake på auksjon for 230 rd. Imidlertid overdro han den til sin bror Anders Børresen, som igjen solgte den ut av familien. Peder var g.m. Mari Gudmundsdtr., død i 1814, 64 år gammel. Selv døde han 1816, 65 år gl. Deres eneste datter Johanne Marie 1790—1842, var g.m. *Peder Olsen*, fra Skuterud i Ås, som arvet gården. Barn: Maren Kistine f. 1811, g.m. Engebret Sørensen Askebakke, Abraham, Petra f. 1817, Olaus. I 1831 forpaktet Peder Olsen til mølleren ved Froenbruket Hans Larsen to inngjerdede jordstykker mot 20 spd. avgift i året. Han fikk kjøpt tilbake Stokholm ved auksjon i 1847 og drev hele Vassum til sin død 1852. Han var en driftig gårdbruker og kom snart i gode kår. Da konen døde 1842, var besetningen hans på 3 hester, 9 kuer, 10 sauer og 2 griser. Taksten på gården, utenom Stokholm, ble 2600 spd., og Peder Olsen løste for dette. Ved takstfastsettelsen var det tatt hensyn til at Vassum hadde rett til fri maling på Froens mølle av 12 tn. sammalt og 8 tn. siktet korn. Stokholm hadde på denne tid havnerett i Vassums utmark. Ved Peders død ble gården delt, idet sønnen Abraham fikk den vestre parten, Olaus den østre, svigersønnen Engebret Sørensen Askebakke og Andreas Engebretsen fikk Stokholm.

VESTRE VASSUM

Bnr. 1.

Abraham Pedersen 1814—1910 var ugift, og han overlot driften til Andreas Engebretsen Stokholm. Selv bygde han seg hus, kalt Høyas på

østsiden av riksvegen nesten nede ved herredsgrensen mot Ås, men om dette bestemte han i 1890 at «efter min død skal huset bortføres og tomten ryddiggjøres uden udgift for Vassums eiere». Dette var i anledning av at han leide bort dette huset med litt jord til enken etter Anders Tidemandsen Ellen Johannesen. Huset står fremdeles; det ble frasolgt i 1955. I 1893 testamenterte han så sitt bruk til broren Olaus, som overlevde ham.

ØSTRE VASSUM

Bnr. 2.

Olaus Pedersen 1823—1911 var g.m. Anne Katrine Hansdtr. Hage-lund 1828—97, og deres barn var: Peder Herman, Hans, Olai 1855—1937, som var ansatt i Follo brandassurance, Johanne, g.m. Ludvig Hansen Børsum, Petter, Karl, Helga, g.m. Johan Mathisen. Olaus Pedersen undertegnet i 1885 en overenskomst med J. C. Brandt o. fl. om en endret demningsrett i Årungen. I mange år var han bestyrer av Frogns kornmagasin. Han overdro i 1911 gården til sin sønn *Peder Herman O. Wassum* 1847—1916, g.m. Alette Østby fra Østby i Ås 1853—1935. De hadde sønnene Hans Peder og Olaf, som døde ung.

Sønnen *Hans Wassum* 1890—1955 overtok ved farens død. Straks etter restaurerte han den østre hovedbygningen og bygde på 2. etasje. Likeså gjennommoderniserte han det gamle våningshuset oppe på bakkekammen, det som i dag brukes som kårbygning, og bygde dessuten ny uthusbygning i 1931 etterat den gamle, som lå lengre oppe, brant ned. Hans Wassum var g.m. Dagmar Othilie Larsen Humlekjær fra Fredrikstad f. 1906. Barn: Herman, Arne f. 1931, nå bosatt på Hamar. Fra 1952 forpaktet eldste sønn *Herman Wassum* f. 1928 og overtok gården i 1956. G.m. Gro Gillebo fra Frogne f. 1932. Deres barn er: Dag Herman f. 1956 og Liv Elin f. 1962. Jordsmonnet og lendet på Vassum gjør det naturlig at potetdyrking blir en viktig del av gårdsdriften, og som sine forfedre legger da også Herman Wassum hovedvekten på dette.

Stokholm

STOKHOLM

Bnr. 3-4.

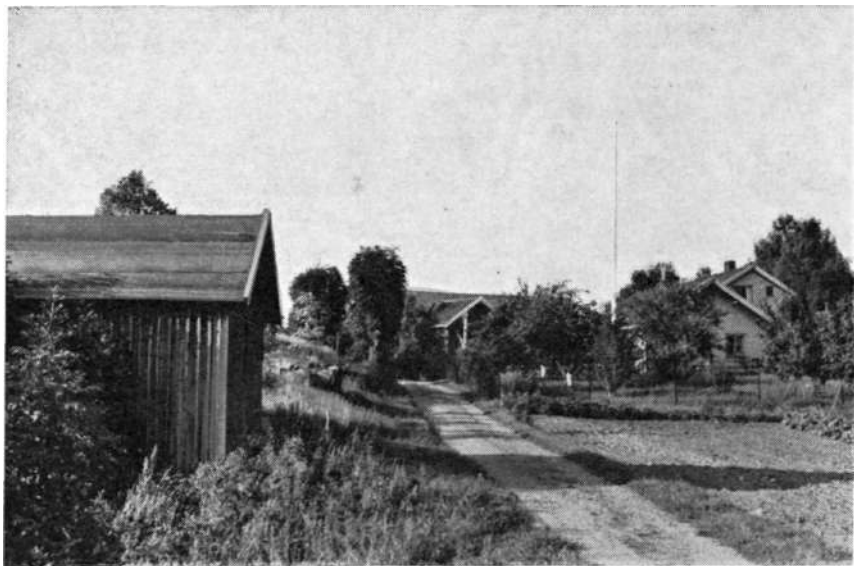
Åsmund Gundersen var blitt gift i 1720-årene med enken etter Ole Stubberud, Anne Knutsdr. To av barna deres døde som små, og 1746 døde også Åsmund, 40 år gammel. Den neste husmann vi kjenner her, er *Børre Stokholm*, som overtok plassen omkring 1766. Han var visstnok fra Fuglenebbet og er kanskje identisk med den Børre Kristensen som nevnes som husmann under Sundby 1777. Sønnen Peder ble selveier på Vassum i 1795. — *Anders Johannessen* fra Fuglenebbet ble selveier i 1787 da han fikk skjøte av Peder Schøyen for 299 rd. Skylda var 1 lp. tunge. Men Anders kom i gjeld, og etter rekvisisjon fra kreditorene ble Stokholm solgt på auksjon i 1802 for 230 rd. til *Peder Vassum*. Han må imidlertid ha overdratt bruket til broren *Anders Børresen f. 1768*, for denne ga i 1806 skjøte for 399 rd. til *Anders Pedersen*, som var g.m. Kirstine Jonsdr. Barn: Peder f. 1807, tvillingene Johannes og Ole f. 1810, Anne Mar-

grethe f. 1814, og Andrine f. 1817. Ved skiftet etter Anders i januar 1818 ble det registrert av dyr 1 hest, 3 kuer, 3 sauer. Taksten på bruket var 250 spd., og for dette løste enken, som snart etter giftet seg med *Kristoffer Larsen*. Han solgte i 1825 for 500 spd. til *Andreas Andersen Skoro*, g.m. Maren Johannesdtr. Barn: Anders f. 1826, Svend 1832, Johanne 1835, Johannes 1839, Maria 1841. Andreas forpaktet bort Stokholm for fem år fra 1828 til Jakob Kaksrud, men senere drev han selv til 1847. Da ble gården solgt på auksjon til *Peder Olsen Vassum*, og ved dennes død 1852 ble Stokholm skjøttet til *Andreas Engebretsen*, som da hadde brukt en tid. Til nå hadde Stokholm bare bestått av det senere bnr. 3. Nå ble også bnr. 4 lagt til, slik at skylda tilsammen ble på 0-3-13 eller 1/43. Prisen var 600 spd. Andreas, som var i slekt med Vassum-familien, drev også Vestre Vassum for Abraham Pedersen. Men 1863 solgte han Stokholm for 1050 spd. til *Abraham Sørensen Rustad* fra Ås, g.m. Juliane Pedersdtr. fra Kristiania. I 1888 var Juliane blitt enke, og hun leide da bort gården til Hans Eriksen, som måtte forplikte seg til å vaske for henne og koke kaffe for henne, «selv om det måtte fornødes 2 gange om dagen». Arvingene etter Abraham og Juliane skjøttet i 1892 Stokholm til *Johan Sigvart Paulsen* 1864—1933. Han var sønn av møller Martin Paulsen i Froen mølle og selv møller og kornkontrollør her. Johan Paulsen hadde mange kommunale tillitsverv og bestyrte Akershus brannkasse i Frogne i over 20 år. G.m. Betty Amalie Andreassen Ermesjø 1870—1916. De hadde 10 barn. (Se Johan Stokholm. Slektsbok for møllermester Martin Paulsen og hans etterkommere. [Oslo] 1946.) Eldste sønn *Knut Paulsen* f. 1898 overtok gården 1937. G.m. Ingrid Vilhelmine Johansen fra Skogstad i Ås 1901—39. Barn: Berit Johanne f. 1922, Rolf Stokholm f. 1924, Tor Stokholm f. 1926, Gudrun Synøve f. 1928, Marit Amalie f. 1931.

ASKEBAKKE

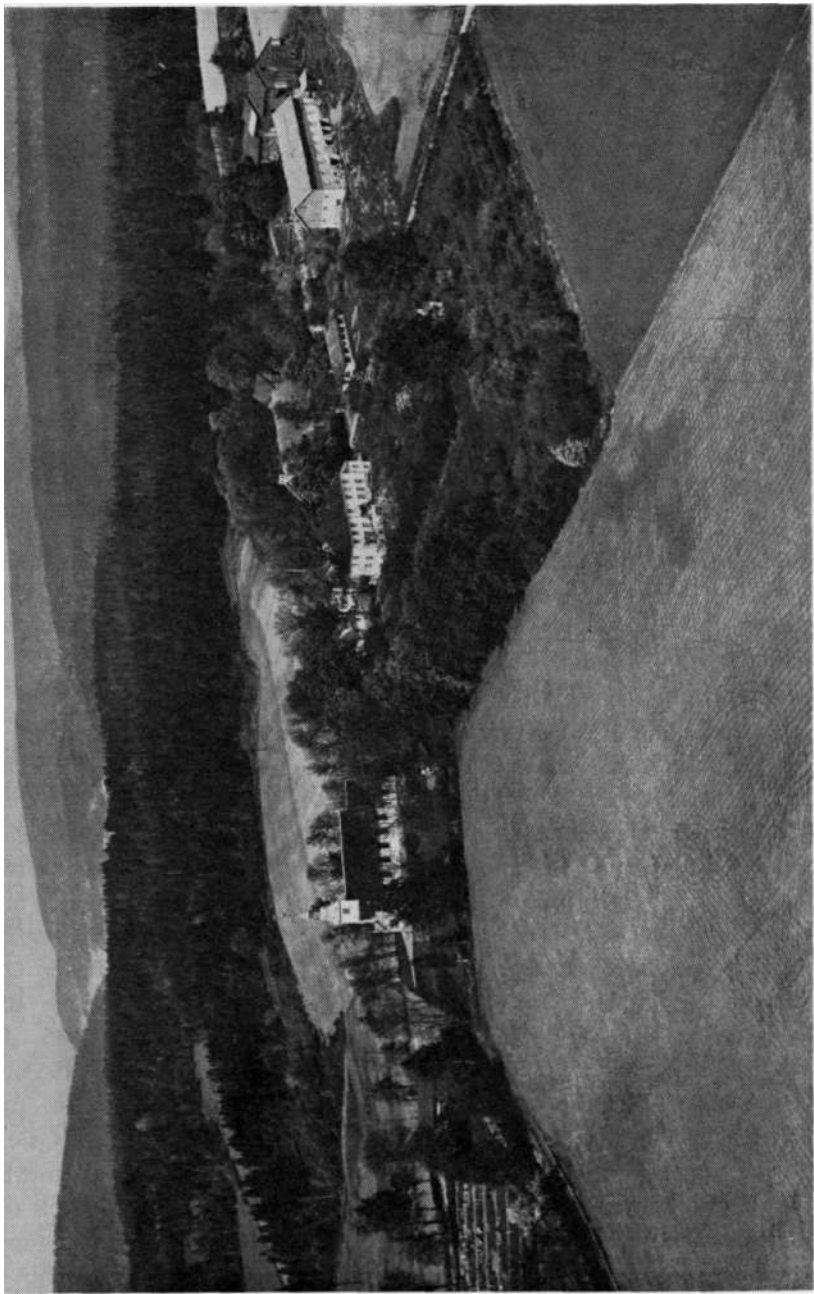
Brn. 5.

I 1789 var det skifte etter husmann *Nils Larsen*, som var snekker, og hustruen Birthe Gundersdtr. Barna var: Lars, som tjenestegjorde ved artillerikorpsset i København, Ingeborg, g.m. Kristian Børresen fra Bøler i

Askebakke

Hobøl, Siri, g.m. Ole Johannessen fra Fuglesang, Kirsti, Birthe, Nils, som var artillerist i Rendsborg, Maria, Maren og Helene. Av dyr var det 4 kuer og 4 sauer. Peder Schøyen på Froen tok seg av formynderskapet for de umyndige barna. *Kristen Andersen*, som overtok plassen, døde allerede 1794. Han var g.m. Guri Jørgensdtr. og hadde barna Anders, Johannes, Gunder og Morten. *Anders Kristensen* ble husmann her etter faren. I avgift betalte han 10 rd. i året. Men i 1799 flyttet han til Rommerud. — *Engebret Sørensen* var g.m. Maren Kistine, datter av Peder Olsen Vassum, og ved hans død 1852 fikk Engebret skjøte på Askebakke. Barn: Edvard, Mathias Monsrud. *Edvard Engebretsen Askebakke* 1845—1917 fikk skjøte av faren 1877. G.m. Johanne Engebretsen 1860—1953. De hadde barna: Maren, g.m. Trygve Karlsen, Drøbak, Elise, g.m. Johan Karlsen Lundheim, Nordby, Inga f. 1891, g.m. Fridtjof Larsen, Oslo, og *Eugen Askebakke* f. 1888, som overtok gården i 1922. G.m. Inga Marie Olsen fra Nettet i Nordby. Han drev gården til 1/1 1965, da den ble overtatt av sønnen *Einar Askebakke* f. 1916, g.m. Paula Nilsen fra Lommedal f. 1916. Barn: Inger-Lise f. 1943, Grethe f. 1945 og Harald f. 1951.

Froen, med Frogn kirke

Froen-godset

Froen gård

Froen er langt den største gården i Frogn. Den er også en av de eldste. Beliggenheten var tidligere enda mer sentral enn i dag, idet den naturlige ferdselsåre mellom Oslo (Christiania) og det vestlige Follo gikk forbi gården. Først i årene 1867—69 ble veien lagt langs vestsiden av Årungen. Til da kom hovedveien sørvestfra gjennom Frogn over Huseby og Bjerke, mens en annen mye brukt vei gikk forbi Furu og Bakker og støtte til hovedveien ved Froen gård.

Av de viktigste veier videre nordover førte én ned til Fløyspjeld innerst i Bunnefjorden, der en kunne fortsette til byen med båt. Det var f. eks. denne veien biskop Jens Nilssøn dro på sine visitasreiser til Vestby. Ved Økern tok veien av nordvestover til Nesodden, men den mest nyttede vei over land til hovedstaden fra disse vestlige distriktene var før som nå den som passerte Froen gård og gikk bratt ned bakkene til Vassum og videre nordover gjennom Nordby. Dette var da også Froens hovedforbindelse med selve kongeveien sørfra gjennom Ås.

Gården ligger på moreneryggen, og dette setter sitt preg på jordsmonnet i den største del av innmarka. Denne har forøvrig også en god del leirblandet moldjord og noe myrjord. Lendet er tildels ganske kupert. Like øst for husene ligger den 112m høye Burmannshaugen, der en har stor slått utsikt i alle retninger. På toppen ligger Burmannsteinen, en stor flyttblokk av bergarten nordmarkitt, som har fulgt med isen fra traktene nordøst for Oslo. Noe raskere og atskillig mer dramatisk foregikk denne forflytningen ifølge sagnet, som forteller at kjempen Burmann i Asker kastet steinen med slik kraft at den falt ned her på haugen. Sørjordet her kalles Munkejordet og er etter tradisjonen oppdyrket av munk fra Hovedøy kloster.

Froen med underliggende gårder grenser nå i nord mot Havsjødalen, Sønstedal, Bøler og Knardal. Deretter følger grensen Bunnefjorden sør- over og rundt tangen ved Fløyspjeld til den møter herredsgrensen mot Ås (Kaksrud) og fortsetter så langs Årungselva mot Vassum. Østgrensen følger videre Årungen, til den sør for Årungstua møter grensen mot Horgen.

Derfra går den i sør mot Horgen og N. Bjerke og i vest mot Økern, Skjellerud, S. Bjerke skog, Holt og Bakker skog.

Gården har gitt navn til bygda. Den gammelnorske formen var *F r aun*, som senere gikk over til Frogn. Dette er altså den riktige navneform. Når Froen ble alminnelig brukt allerede fra slutten av 1500-tallet, skyldtes det antagelig en forveksling med Fron i Gudbrandsdalen. Men dette navnet har en helt annen betydning. *Fraun* betyr antagelig fruktbar, gjødslet jord og vitner om eldgammel jordbrukskultur. Det er forøvrig ikke utenkelig at navnet har sammenheng med en eller annen form for fruktbarhetskultur. (Se Rolf Fladby: *Frogner-gardenes plass i bosetningshistorien*, i Årbok 1964 for Romerike historielag, s. 1—6.) Gårdens rydningstid kan settes til eldre jernalder.

I østenden av Burmannshaugen er det funnet en kølle av brun «sandstein». Den er laget av en flat rullestein og har skaftfure midt på. En bronseøkkel fra vikingetiden er også funnet på Froen. Ellers er det ikke gjort andre fortidsfunn her, som man kjenner til.

Froen har aldri vært delt. Den nåværende Frogn kirke ble bygd 1859 på gårdens grunn, like vest for husene, og i 1911 ble bnr. 2 (0/17) utskilt fra Froen gård og kjøpt av kommunen til kirkegård. På den samme kirke-tomten lå det også tidligere en trekirke. Bnr. 3 (0/05) Grønlund ble utskilt 1911 og bnr. 4 (4/00) Froen mølle i 1913.

Sommeren 1764 reiste sogneprest J. N. Wilse sørover forbi Skyss jordet til Ås prestegård. I sin beskrivelse av turen sier han at Froen «Gaard i Bygning tager sig ud som een af de smukke Herregaarde i Danmark, og sees 1/8 Miil fra Veien, hvor jeg kom til Ås». Det må ha vært den forrige hovedbygningen han så. Det var en svalgangsbygning i to etasjer som lå bakenfor og parallelt med den nåværende. Da den ble revet ca. 1810, ble de to egenartede fløybygningene reist på samme tomten, og tømmeret og de snodde svalgangssøylene fra det gamle våningshuset ble brukt i de nye husene. Men tre år etter at Wilse reiste forbi, i 1767, lot Peder Schøyen d. e. reise den nåværende, fredede hovedbygning på Froen. I «Norske storgårder», Oslo 1950, sier Axel Coldevin at det «er et 2-etasjes laftet hus med stående panel, valmtak og regelmessig rektangulært grunnplan. Fasadene mot tunet og mot hagen er symmetrisk utformet, og navkassene er utnyttet dekorativt til pilastre, slik at de store veggflatene har fått liv og avveksling. I 1. etasje er to store stuer, én på hver side av gangen, og en meget dominerende trapp opp til 2. etasje med to brede løp som forener seg til ett over døren ut til hagen. Storstuen på den ene side av gangen

er et praktrom. Der er innfelte veggmalier med motiver fra Rhinen, en rikt utformet brannmur, brystpanél og profilert listverk. Liksom på Grinder [i Grue] er byggherren og hans hustru avbildet i små relief f medaljonger i brannmuren på hver side av ovnen. Et par mindre værelser har noen eiendommelige tapeter som er eldre enn hovedbygningen, muligens fra en tidligere hovedbygning. De ble for en tid siden tatt inn fra en gammel paviljong i hagen, hvor de var anbrakt. Arkitektonisk har bygningen sine nærmeste slektninger i Solør og Odalen. Der har utvilsomt vært nær forbindelse på annen måte også, for Schøyen har hentet sine ovner fra Odals verk, med sine egne og hustruens forbokstaver støpt inn» — Stallen er fra før 1761. Dette året står innrisset på klokken i tårnet. Den er støpt i Falun og var en gave til Peder Schøyen. Låven er fra 1812. Fjøset er bygd av kaptein Ole Peter Brandt. Tre gamle stabbur ble revet etter siste krig. På gården er ellers en gammel iskjeller og to potetkjellere, hvorav den ene opprinnelig ble brukt som brenneri.

Til Froen har det alltid hørt bra skog, og da det også finnes naturlige vannfall på eiendommen, har gården opp gjennom tiden hatt både sag og kvern. Fra 1600-tallet og oppover hadde oppsitterne som regel i bruk to sager. Den ene lå ved «Fossen», som nevnes snart under Froen, snart under Fløyspjeld. Den andre lå lengre oppe ved «Sagstua» i Årungselsva, som var oppdemmet her. Over demningen gikk en vei videre østover til Nordby.

Maren Froen betalte i 1625 skatt av to små kverner. I 1723 var det «een Becheqvern hvorpaa males for omboende Allmue». Den sto i Årungselsva. I 1801 ble det bygd ny dam og nytt kvernhaus, og i 1819 anføres igjen to møllebruk. Senest fra begynnelsen av 1800-tallet var det imidlertid helt sikkert i drift tre møller i Årungselsva; Øvre mølle, som var i bruk helt til 1947 da dammen brøt sammen i flommen, Mellom-mølla og Ny-mølla. Det var vel den siste som ble bygd i 1801. Møllerboligen for Nymølla lå like sør for Tjueåsen, bratt opp fra elva.

Froen-møllene var til sammen ganske betydelige og hadde et stort oppland. Av en regnskapsbok fra årene 1807—11 går det frem at «kundene» var bønder og borgere fra Vestby, Hvitsten, Drøbak og fra de fleste gårdene i Frogn og Ås. Bare for året 1810 beløp malingspengene seg til 836 rd.

Nede ved Fossen anla Jens Brandt ca. 1890 høvleri, og allerede Peder Schøyen d. y. hadde opprettet teglverk her. Det siste var i drift inntil ca. 1937. Fra Froens teglverk ble det levert mye teglstein til Oslo, bl. a. til

slottet da det ble bygd i 1840-årene. Fiskerett i Bunnefjorden tillå også Froen fra middelalderen av, og dette ble regnet som en herlighet ennå i 1866.

Husmannsplasser under Froen: *Mølla* var en plass i tilknytning til møllebruket i Årungselva. Den gamle mølla lå nede ved «Fossen». Plassen ble tatt opp senest ca. 1600, nedlagt før 1865. Her nede lå også den opprinnelige plassen *Kvernstua*. Senere gikk dette navnet over på møllerboligen for Øvre Mølle. *Årungstua* var i bruk 1761, men sannsynligvis var den tatt opp ganske tidlig på 1700-tallet. Til 1785 hørte den under Horgen. Nede ved den innerste viken av Bunnefjorden lå de tre *Bonn-p\s.s.*-sene, øvre og nedre samt en som i 1865 bare ble kalt Bunden, og som kanskje er identisk med Stranda under Fløyspjeld. To av dem var i bruk 1748 og var sikkert allerede da gamle boplasser. Noen av husene står ennå igjen. Her i Bonn skal Karl XII ha overnattet da han i 1716 var på vei til Christiania.

Frydenlund ligger på nordsiden av veien i bakken ned mot Vassum. Den ble trolig tatt opp i 1802 og er fremdeles i bruk.

MATRIKKELGÅRDEN FROEN

Gnr. 38.

Froen hadde 1557 og senere en skyld på 3 skpd. tunge (malt). 1607 ble fogden, som brukte gården, innvilget skattefrihet, og det ble ikke betalt kopskatt 1645, kvegskatt 1657 eller tiende 1661 og 1705. 1723: Matr.nr. 146. Måtelig god jord. Skog til husfornødenhet og noe smålast. En bekkevern, hvor det males for «omboende Allmue». 2 husmenn med \wedge 2 tn. utsæd. Skylda foreslås forhøyet med 5 lp. tunge. 1802: Ingen endring i skylda. God fehavn, men skogen er ikke av «sønderlig Wigtighed», bare til brensel og tømmer for bygningenes vedlikehold. Kvernbruket kan gi en inntekt på omlag 100 rd. årlig. 3 husmannsplasser. 1819: God jord. 2 gode vannfall 8 å 9 måneder i året. 2 møllebruk. Skogen er ikke fullt tilstrekkelig til husfornødenhet. 1838: Nytt matr.nr. 38. Ny skyld 18 dir. 4 ort 6 skil. 1866: 965 mål leir- og sandjord. En større del av utmarka er egnet for oppdyrking. God og tilstrekkelig skoghavn nær gården. Ca. 750 mål for det meste utmerket skog. Lett drift til Bunnefjorden. Fiskeri i Bunnefjorden og Åringen. Vannfall med årgangsvann. Gården har

demmerett i Horgens utmark, samt havnerett s. s. for 3 stor- og 1 ungfø og 3 sauer med lam. Lettbrukt og meget godt dyrket. — Opplysningene nedenfor om utsæd, avling og besetning gjelder også for Rommerud, som drives sammen med Froen.

Offisielle oppgaver over husdyrhold, utsæd og kornavling.

År	Hester	Kuer	Og 1.ingdyr	Sauer	Utsæd tn.	Avling tn.
1661	6	14	6	10	3 1/	
1723	5		24	12	26	84/3
1802	8		40	20	40	
1866	10	35	15	16	eoy ₄	4 69/

Høyavlingen 1723 oppgitt til 80 lass, 1866 til 500 skpd.

Husdyr og utsæd (i tn.) i 1866.

Hester	Storfe	Sauer	Griser	Hvete	Rug	Bygg	Havre	Erter	Poteter
10	50	16	6-8	2	5 /	6	46	1	37

Eiere.

Hovedøy kloster er den første eier av Froen som vi kjenner med sikkerhet. Allerede før 1170 ble gården gitt som gave til klosteret. Dette fremgår av et beskjemelsesbrev som kong Magnus Erlingsson, erkebiskop Øystein, biskop Helge i Oslo, Erling Skakke og Orm kongsbror utstedte en gang mellom 1170 og 1176. Det synes nærliggende å tro at en så stor gave skrev seg fra kongen selv, men i et nytt brev (1185—1188) fra Jon Kuvlung — han hadde jo selv vært munk på Hovedøya — nevnes giveren som Bergliot Sisselsdatter (Bergjort Sixelsdotter).

Det ser imidlertid ut til at klosteret i de følgende år hadde vanskeligheter med å få anerkjent sin rett til Froen. I den Arnamagnæanske håndskriftsamling i København finnes et dokument (AM 309 fol.) som bl. a. inneholder vedtakene fra en deleforretning mellom Froen og Bjerke i 1189 eller 1190. Grenseoppgangen ble ledet av Torgaut, som var sysselmann for kong Sverres bror Eirik jarl, og det synes å fremgå her at Froen på

denne tid var i kong Sverres eller hans slektingers besittelse. Blant de 30 menn som var til stede og bekreftet grensenes riktighet, var Sira Asbjørn, huspresten på Froen, Eirik skald og flere av kongens husfolk. Både Sverre selv og Eirik jarl forsynte delingsdokumentet med sine segl.

Det eventuelle kongelige intermesso i Froens eiendomshistorie varte dog ikke lenge. I Akershusregisteret dokumenteres et vidisse fra 1331 utstedt av biskop Halvor i Hamar. Dette forteller at også kong Sverre og Eirik jarl skriftlig bekreftet Hovedøyklosterets eiendomsrett til Froen, og gården var deretter i dets eie til 1532, da den ved klosterets ødeleggelse gikk over til kronen. Senest fra 1577 ble den i en periode brukt som embetsgard for fogden. I 1661 skjenket så Fredrik III Froen og flere andre gårder i Frogn til Mathias Bjørn, som tok gården i bruk.

Brukere.

Guttorm betalte i 1557 og 1560 tre pund malt i landskyld til lensherren på Akershus for det tidligere hovedøygods Froen. Lagmann Nils Stub noterer i 1574 at en Nils Nilsen hadde forspilt sin «quinde» Dorette Guttormsdatters heimefølge og øvrige arv, da han hadde tatt henne «vdaff Karen Frons gardt vden hindis [d.v.s. Karens] minde». Dorette skal dog få sin farsarv, som tilfalt henne før dette skjedde. Guttorm er altså etter dette død før 1574. Hvor lenge Karen satt med gården, vet vi ikke, men i 1577 var det fogden som brukte, og ikke mange år etter ble den overtatt av *Anders Sørensen*. Han var fogd på Follo fra ca. 1585, og i 1607 fikk han Christian IV s tillatelse til å bruke Froen som embetsgard, fritt for all avgift. Selv om han gikk av som fogd eller døde, skulle han, eller eventuelt hustruen, få beholde gården, men da mot den sedvanlige landskyld til kronen. Anders Sørensen var en velstående mann, som eide flere gårder og større gårdparter rundt på Follo. 1611—22 betalte han odelskatt av 2 skp. mel og 3% skp. salt. Men i 1623 heter det at «Anders Fron er ved døden affgangen, och hans effterladte goods er udi hans bortschuldige Gields betaling heeden kommen», slik at det ikke var mer å betale skatt av. I Årungselva hadde Anders to sager i drift, men hvis skatteoppgavene er korrekte, skar han sjelden mer enn 100 tylfter i året, oftest atskillig mindre. Våren 1629 var det storflom, og da røk dammen, slik det også skjedde i Solbergelva samme året. Anders var gift to ganger, 1. g.m. Anne Himmensdtr. og 2. g.m. Maren Bentsdtr. Etter hans død fortsatte enken Maren bruken av Froen i henhold til kongebrevet av 1607,

som også var blitt bekreftet i 1615. Men selve gårdsbruket forpaktet hun bort til Jakob Skoubye, en mann som inntok en fremtredende stilling i bygda. Han var i 1630-årene bondelensmann. 1634 ga han fogden kvittering for $1\frac{1}{2}$ rd., som var godtgjørelse fordi Jakob hadde hatt fangen Hans Lauritzen i forvaring på Froen i fem uker. Den samme Hans ble forresten sammen med Jon Skorkeberg henrettet på stranden ved Drøbak 13. juni samme året. Maren Bentsdr. avtalte 1628 å bytte gård med den nye fogden Ditlev Vrang, som hadde fått seg utlagt Horgen til frigård, men dette ble det visst ingenting av, og Maren satt som bruker på Froen inntil 1643. Dette året kom *Veder Nilsen Kongsberg* til gården. Han og «hans troloffuede enche» Maren Bentsdr. søkte da kongen om å få seg tilkjent det som den tidligere fogd Ditlev Vrang hadde til gode av almuen på Follo, da Vrang ikke ville betale den erstatning han var blitt dømt til i en prosess dem i mellom. Peder Nilsen begynte straks å søke om skattefrihet og andre privilegier, men til å begynne med ble dette kontant avslått. Året etter ble han så utnevnt til fogd på Follo. Denne stilling har han imidlertid tydeligvis utnyttet utover det rimelige til å skaffe seg selv økonomiske fordeler, og etter klager fra bøndene, bl. a. over at han snøt dem for skysspenger og for betalingen for dragonholdet, ble han avsatt. Hans ettermann Henrik Sørensen beklaget seg i mai 1646 over at Peder Nilsen nektet å utlevere ham jordebøkene og manntallslistene. En måned senere beskrev Peder Nilsen i en supplikk til kongen sin dårlige økonomiske stilling. Han sto i «restandz hoesz allmuen» og søkte om å få et annet fogdembete, så han kan «komme i credit igjen». Det ville han forøvrig allerede ha vært, «haffde tiuge iche bortstallen hannem nylig 450 daler». Svaret var imidlertid temmelig avvisende: han hadde å «clarere sin dont som det sig bør». Noe nytt fogdembete fikk han heller ikke, men han ble likevel tatt til nåde igjen, og i august 1648 ga kongen ham livsbrev på Froen for seg og hustruen. Med fogden lå han i de følgende år i stadig krangel om ubetalt skatt og tiende, inntil han visstnok flyttet fra Froen i 1661. I 1667 oppholdt denne «forrige Kongelige majestets fogd» seg i Christiania. Maren satt igjen, og måtte tilmed ut med en åbot på gården på 80 rd.

Dermed var det slutt på en epoke i Froens historie. Samme året gikk den nemlig over i privat eie, idet Fredrik III den 24. september 1661 utstedte gavebrev og skjøte til toller i Svinesund og Sponvika *Mathias Bjørn* «for tro og villig tjeneste saa og for gjort Forstrækning». Mathias Bjørn var trolig sønn av den danske viseadmiral Poul Jørgen Bjørnsen på

Bremerholm i København og skapte seg også selv en militær karriere, idet han spilte en meget fremtredende rolle i forsvaret av Fredrikshald under Carl X Gustavs angrep 1658—60 og senere under Gyldenløvefeiden 1675—76. Han var kommandør over skjærgårdsflotiljen med tittel av admiral, og det var på et tokt nedover svenskekysten at han i 1676 ble såret og døde to dager etter hjemkomsten, 21. september 1676, ikke mye over 50 år gammel. På Froen bodde han neppe lang tid ad gangen. Han eide to sagbruk i nærheten av Fredrikshald og var en av foregangsmennene for å skaffe stedet kjøpstadsprivilegier. Men sine penger plasserte han for en stor del i jordegods i Frogn og Ås. Kort tid etterat han hadde fått Froen, begynte han å kjøpe opp gårder rundt i distriktet, især slike som allerede var i andre byborgeres eie. Ved sin død var han i besittelse av 56 % av borgergodset i Ås, og de 12 gårdene han eide i Frogn, utgjorde 64,6 % av alt borgergods i sognet. Mathias Bjørns hustru Dorte Meng var datter av hans forgjenger i embetet som tollar i Svinesund, den rike haldenseren Nils Hansen Meng. Etter mannens død ble hun boende på Froen og satt med godset til 1693.*) Gårdsbruket var fra 1666 forpaktet bort til Simen Ibsen, men han misligholdt kontrakten, snøt Dorthe på skogshogsten og lot husene forfalle. I 1682 måtte han flytte fra gården og fikk da en åbot på over 103 rd. Klok av skade sendte Dorthe Meng samme året ut en advarsel til de omkringboende bønder mot å hogge bjelker, sagtømmer eller annen last i hennes skog uten etter avtale med henne. Deretter ansatte hun Peder Pedersen Lessøe som bestyrer av Froen. I 1693 skjøtet så Dorthe sammen med sønnen fenrik Petter Bjørn til svigersønnen *Ernst Nilsen Foeg*, som også var tollar på Fredrikshald. Selv bodde hun dog på Froen ennå i slutten av oktober 1697, og det var vel hun som førte tilsyn med driften, for Ernst Nilsen Foeg bodde for det meste på Fredrikshald og på sin eiendom Eskeviken i Idd, der han visstnok døde 1713. Hans

*) Arvingene etter Mathias Bjørn var visstnok, foruten hans hustru Dorte Meng, 1) en datter som ble g.m. Ernst Nilsen Foeg; 2) sønnen løytnant Petter Bjørn, som solgte sin arvepart sammen med moren til Ernst Nilsen Foeg; 3) datteren Annichen Bjørn, g.m. oberstløytnant Friderich Genschow (han hadde tidligere vært g.m. hennes tante Anne Cathrine Meng). Deres datter Johanne Sophie ble g.m. kaptein Peter Nicolai de Rochlenge, hvis sønn løytnant Mathias Christian Rochlenge solgte sin arvepart til Hans Colbjørnsen i 1718; 4) datteren Mette Marie Bjørn, g.m. Fredrik Fley. Hun solgte etter mannen død 1717 sine $12\frac{3}{16}$ lp. til Jens Grønbekk, hvis enke Kristine Vogel skjøtet dem i 1756 til Johan Vogt. Fra ham gikk denne parten kort etter over til assessor og sorenskriver Johan Hjorth; 5) datteren Edel Dorthea, g.m. oberstløytnant Johan Adam de Rochlenge. Etter sin manns død pantsatte hun sin arv, som bl. a. besto av Stubberud, til Peder Colbjørnsen, og fra ham gikk dette over til hans bror Hans Colbjørnsen.

datter Dorothea Foeg ble i 1703 gift med *Hans Colbiørnsen* ca. 1675—1754, sønn av sokneprest i Sørum Colbjørn Torstensen og helbror av den kjente fredrikshaldborger Peder Colbiørnsen og halvbror av Anna Colbjørnsdatter. Sammen med broren vokste han opp på Fredrikshald hos morbroren, den rike handelsmann assistentsråd Nils Kjeldsen Stub, og drev etterhånden også selv stor handels- og skipsredervirksomhet her. På grunn av de store tjenester han gjorde forsvaret ved sin direkte og indirekte innsats under krigen 1706—19 ble han utnevnt til kaptein i infanteriet, senere av Christian VI forfremmet til oberstløytnant og endelig av Fredrik V til oberst i 1749. Med sin hustru arvet Hans Colbiørnsen en stor del av Froengodset og fikk også hånd om det øvrige, bortsett fra de 12 $\frac{3}{16}$ lp. som kom i Johan Hjorths besittelse. Dorothea Foeg døde i 1716. Ved skiftet etter henne i 1725 var hans formue brutto 17228 rd., netto 5409 rd. Hans Colbjørnsen giftet seg igjen med Karen Stang 1700—29. Han bodde fast på Froen til sin død, da sønnen kaptein *Ernst Colbjørnsen* overtok godset. Denne døde imidlertid etter noen få år. Allerede i oktober 1761 ble det holdt auksjon i hans dødsbo. Da besto de faste eiendommer av 1) Froen 2 skp. $\frac{7^3}{i_6}$ lp. med andel i kvernbruk, samt 3 husmannsplasser med 6 jernkakkelovner + inneværende års avling, 2) Fløyspjeld 1 skp. s. med saga der, kalt Fronssaga, som hadde privilegium på 1400 bord årlig, samt en husmannsplass som var bygd for sagmesteren, 3) Vassum 1 skp. t. med rettigheter i Årungselva og 2 husmannsplasser, 4) Stubberud 1% skp. s. med 4 husmannsplasser, 5) Horgen 1 skp. t. 3 lp. smør med 3 husmannsplasser, 6) Mien 5 lp. t. 12% lp. s. med 1 husmannsplass, 7) Huseby vestre $\frac{1}{2}$ skp. t., 8) Økern 1% skp. t., 9) Rømmerud 1 skp. s. 10) Bakker 10 lp. s. og 11) Grøterud i Nordby 6 lp. s. + bygsel over 2% lp. benefisert gods. På alt dette fikk justisråd *Christian Anker* auksjons-skjøte for 11 380 rd. Samtidig fikk Anker skjøte av Johan Hjorth på denes 12 $\frac{3}{16}$ lp. av Froen for 697 rd., slik at hele gården igjen kom på én hånd. Christian Anker var storkjøpmann i Christiania og bodde der. Allerede 10. des. 1763 solgte han Froen-godset for 12 715 rd. til *Peder Schøyen* 1728—1807. Han var født i Nittedal, der hans slekt i mye over hundre år hadde sittet på Skøyen, bygdas største gård. Det ble også snart merkbart at han var en fremragende jordbruker, som med stor iver tok seg av godsets drift. Ennå oppbevares på Froen en regnskapsbok han begynte «med Landbønder og Huusmænd under Froen». Den går fra 1793 til 1813. Men Peder Schøyen var også et kulturelt bevisst menneske med sans for stil og kvalitet. I 1767 oppførte han den nåværende vakre hoved-

bygning (se foran), og over inngangsdørene står ennå ektefellenes initialer malt, over hovedinngangen P. S. og over hagestueinngangen H. C. Peder Schøyen var nemlig gift med Hermana Colbjørnsen fra Stemsrud i Grue, en slektning av Froens tidligere eier Hans Colbjørnsen. Hun døde her 1791, 56 år gammel. I 1797 giftet han seg igjen med Anne Catarina Ramm d. 1852, datter av tollkasserer i Fredrikstad Wilhelm Ernst Ramm. Begge ekteskap var imidlertid barnløse, og i 1799 overdro Schøyen sine eiendommer for 17 990 rd. til brorsønnen *Peder Schøyen* d. y. mot føderåd for seg og hustruen. Da hadde Schøyen solgt fra flere av godsets betydeligste gårder: V. Huseby og Bakker i 1764, Horgen i 1785 og Vassum i 1795; Økern var blitt solgt av Anker allerede i 1762. Til gjengjeld eide han flere eiendommer i Løyten og Romedal som han også overløt brorsønnen. I sitt testamente opprettet han et legat på 1000 rd., senere omskrevet til 500 spd., til beste for fattige personer i Frogn. Det skulle alltid innestå med 1. prioritet i Froen, og gårdens eier betaler fremdeles årlige renter av beløpet. Ved Peder Schøyens død ble dette begravelsesprogrammet trykt: «Almagten byder, og Støvet gaaer tilbage til Jorden; men igiennem Graven vinker Algodheds Fader til Fred og Salighed — saaledes er PEDER SKØYEN ikke mere !!! Hvad der ej kunde gaae over i en bedre Verden er ikkun tilbage for Jorden; men Hans Minde er varigt saalænge Ærbødighed for det Gode, saalænge Erkiendtlighed og Taknemmelighed lever. Han var født d. 13de Febr. 1728, død den 18de Martz 1807. Første gang gift med Hermana Colbjørnsen; anden gang med Anne Chatarine Ramm, der begræder den blide Mage, den hulde Ven!!! Enhver der kiendte den Afdøde til Salighed værdige Olding veed, at Hans Siel var uden Falskhed, den var reen og oprigtig, Han meente det vel med sin Gud og den ganske Natur, var stedse beredt til at give og modtage Glæde, og værd at ethvert godt Hierte slog ham i Møde. Uindskrænket Tillid til Forsynet, virksom Menneskekiærlighed, Overbærelse mot Fejlende, Taalmodighed i sine haarde Lidelser, Forvisning om en salig Udødelighed var hans Gudstilbedelse. Virksom var han blandt de første, der paa Folloug ved sit Exempel opmundtrede til Jordbrugets Forædling; Hans Arbejde velsignedes, og med sin Overflod gjorde han andre glade medens han levede, derfor er hans Dødsdag Sorgens Dag, og ingen forstilt Kummer vanhelliger den. Salige Olding! Din Død var blid som dit Liv uden Bram. Skienkede Jorden dig allerede saa megen glad Fornemmelse, O! hvad vil da Himlen give dig!!! — Christiania 1807».

Peder Schøyen d. y. 1769—1813 kom også fra Nittedal. Han var

g.m. Anne Marie Schøyen 1775—1845, som var fra Skøyen i Odalen og av en helt annen slekt enn ham. Da han døde bare 44 år gammel, ble hun sittende alene med godset i tre år, før hun i 1816 giftet seg med løytnant *Ole Peter Brandt* 1793—1875. Han var altså 17 år yngre enn henne, og det ble naturligvis endel snakk om dette noe uvanlige giftermålet. De to kjente hverandre forøvrig sikkert ganske godt fra før, idet Brandt var i slekt både med Peder Schøyen d. e. og d. y., og da hans far i mange år eide og bodde på Skoklefall på Nesodden, har han sikkert kommet ofte til Froen allerede fra gutteårene av. Ekteskapet skal ha vært harmonisk og lykkelig. Det fortelles at når de var borte i selskaper, satt hun ofte i en god stol og tok seg en lur, mens ungdommen svingte seg i dansen. Løytnanten kom da ofte bort og spurte om hun ikke ville at de skulle dra hjem. «Neida, neida, mor du deg bare, gutten min!» pleide hun da å si. — Med dyktighet og energi tok Brandt over driften av det betydelige gods. I 1855 kjøpte han også til Kaksrud i Nordby. Anne Marie Schøyen døde 1845, og to år etter giftet Brandt seg med sin brordatter Mathilde Kirstine Brandt 1825—78, datter av oberst Jens Brandt, kommandant i Kristiansand. «I hennes tid førtes et meget stort og gjestfritt hus på Froen. Særlig var 2. juledag i mange år en tradisjonell festdag. Festene på Froen var ikke alene store og stilfulle, men også preget av den gode gammeldagse gemyttlighet, hvorfor de stod høit i kurs. Ikke alene alle bygdens kjente familier var selvskevne gjester ved den store julefest, men også langveisfra kom reisende på besøk til bygden i håp om å opnå en innbydelse, som aldri uteblev.» (Anthon Busch. Stamtavle over slekten Brandt på Froen Herregård. Oslo 1934, s. 22 f. Maskinskr.) Kaptein Ole Peter Brandt døde 1875, og enken fortsatte da driften med hjelp av sin eldste sønn cand. jur. *Jens Carl Peter Brandt* 1848—1912. Etter morens død 1878 overtok han Froengodset ved arveoppgjøret med sin eneste bror Peter Marius Gustav Brandt, som bodde på Berg i Ås. Jens Brandt var en evnerik mann og viste seg også som en fremragende jordbruker. Sammen med broren Peter kjøpte han i 1888 den store skogeiendommen Nordre Hallangen. Ved «Fossen» anla han høvleri. Men han var også sterkt engasjert i det kommunale liv, ordfører i Frogn 1884—95 og medstifter i 1884 av Frogn sparebank, der han var styreformann til 1911. På Stortinget møtte han flere ganger som suppleant fra Akershus. Det som likevel opptok ham mest, og som tok mye av hans tid, var fredssaken. Han var medlem av Det interparlamentariske råd i Bryssel og deltok i en rekke fredskongresser i Haag.

All denne virksomhet tvang ham til i lengre perioder å forpakte bort sine eiendommer, og selv bodde han da på Fløyspjeld. Jens Brandt var gift med Ragna Wold Huitfeldt 1845—1930, datter av trelasthandler og konsul i Soon Lars Huitfeldt. Barn: Mathilde Elise Kristine 1874—1933, Petra Lagertha, g.m. Carl Oskar Bergstedt, Stockholm, Ole Peter, major, økonomiinspektør i sosialdepartementet, Niels Stockfleth Darre Brandt (se nedenfor). I 1911 solgte Jens Brandt både Nordre Hallangen og Froen-godset, det siste for kr. 300 000 til *August Butenschøn*, og flyttet til sin bror Peter på Berg i Ås, der han døde året etter. Hans eldste sønn anla ikke lenge etter salget odelssøksmål, men frafalt dette ved undertaksten, og den yngste sønnen, *Niels Stockfleth Darre Brandt* 1878—1942 anla deretter løsnings sak og overtok Froen og de underliggende eiendommer i 1914 for kr. 360 000. Darre Brandt ble vernepliktig offiser i 1899 og tjenestegjorde deretter til 1903 i den belgiske armé i Kongo, der han ble belgisk kaptein. Da han i 1904 kom hjem til Norge, gikk han inn i tollvesenet, men sluttet da han overtok Froen. Her foretok han en omfattende restaurering av vånings- og uthus, bl. a. la han nytt tak på fjøset og låve over. G.m. Greta Andrea Testman f. 1881, datter av teglverkseier Hans Chr. Th. Testman, Sandefjord. Barn: Ragna Emilie Christiane Darre B. 1905—62, g.m. John Ingebrigt Rognes, Irma Darre B. (se nedenfor), Lagertha Elise Darre B. 1915—63, g.m. Giovanni Grande, Greta Andrea Darre Brandt Christiansen f. 1920. I 1938 ble Froen overtatt av *Irma Darre Brandt* f. 1908. Hun er agronom fra Vinterlandbruksskolen i Oslo og har reist endel i Norden, England og Skottland for å studere landbruk. Hun var en av de første i landet som tok i bruk skurtresker. På Froen med underliggende gårder er det i dag ca. 1000 mål innmark. Den produktive skog er ca. 5500 mål.

Husmenn.

Mølla. — Husmennene her er fra det såkalte Froen møllebruk. *Hans Andersen* het mølleren og husmannen i 1801. G.m. Anne Gundersdtr. Barn: Anders og Henrik. *Lars Hansen* var møllermester og hadde husmannsregnskap med Peder Schøyen fra 1805. Han var dog ikke bare vanlig møller, men også til en viss grad teknisk kyndig. I 1806 krediteres han 10 rd. for «adskillige Uperationer med Møllen». Kanskje er han identisk med møllermesteren Lars Hansen Kinn som drev alle tre møllene så sent som i 1850-årene.

Kvernstua. — Lå ved den gamle mølla ved Fossen. *Helge Grimsen* er den første møller og husmann vi kjenner her. Plassen var betydelig. I 1656 betalte han kvegskatt av 3 kuer og 3 sauer. Han var 82 år gl. i 1665. Da var plassen overtatt av *Peder Sivertsen*, som i 1668 ble saksøkt av Jens Matsen på Horgen fordi han «holder Høkeri» i kvernhuset. Det var nemlig kun Jens som hadde gjestgiverbevilling i distriktet. *Peder Børresen*, «Møller i Qvernestuen», bodde her fra før 1792 til 1807. Han betalte 7 rd. årlig avgift av plassen. Til hjelp i mølla hadde han *Lars Eriksen*, som Peder Schøyen kaller for møller, men som også må ha vært bygningskyndig. Schøyen betalte ham i 1802 til sammen 300 rd. for bygging av ny mølledam og for å sette i stand det nye møllehuset med fullt kvernutstyr. — Møllermester i Nymølla, den nederste, var fra 1861 *Martin Paulsen* 1839—1922, f. på Olafsbråten i Nordby, men oppvokst på vestre Bråten under Stubberud. G.m. Anne Sofie Baltzersdr. Garder 1842—78. Barn: Thea Mathilde, Johan Sigvart, Petter Bernhard, Mina Sofie og Ragna Elise. I 1872 ble Martin mester for alle tre møllene og tok da bolig i Kvernstua, som plassen ble kalt. Dette er altså ikke den opprinnelige Kvernstua fra 16—1700 årene, men møller boligen for Øvre mølle, nærmere Vassum. På den første plassen holdt Martin Paulsen i 1865 3 kuer, 1 geit og sådde y_2 tn. bygg. I 1880 giftet han seg igjen, med Bolette Petersen fra Bonn 1846—1932. Barn i dette ekteskapet var: Torvald Martinus, Maren Amalie, Bernt Julius, Karl Jørgen og Harald. (Se Johan Stokholm. Slektbok for møllermester Martin Paulsen og hans etterkommere. [Oslo] 1946.)

Nedre Bonn. — *Engebret* bodde her i 1692. Han var skredder. *Ole Jonsen* var husmann her fra før 1792, men dette året fikk han sin kontrakt fornyet av Schøyen d. y. Husmannskontrakten gjengis in extenso som et godt eksempel på dokumenter av denne typen: «Underskrevne Peder Schøyen tilstaar herved at have overdraget til Ole Johnsen Pladsen Nedre Bonn som han nu beboer, under min eiende Gaard Froen i Aas Præstegæld beliggende, til Beboelse og Brug saalenge han opfører sig saaledes at ieg finder mig tient med ham, og vil have ham til min Huusmand paa følgende Vilkaar. 1) At han betaler aarlig i Afgift til hvert Aars Juni 7 Rdr. 1 Ort 16 Skill. 2) At han selv saavel som Hustrue, Børn og Tyende (om han haver nogen) forretter hos mig Arbeide naar og hvor forlanges og de dertil kaldes, uden mindste Vegring, imod saadan Betaling som almindelig er givet Huusmændene under Froen. 3) Er mig i alle

Maader hørig og lydige saaledes som det en Huusmand egner og bør. 4) Denne Plads er ikke af ham oprøddet, og de paa Pladsen staaende Huusebygninger ikke heller Huusmanden men mig tilhørende, og skal han være forpligtet til, at holde samme i forsvarlig Stand, naar han faar Tilladelse til at tåge de fornødne Materialer til Huusenes Reparation og Vedligeholdelse, saavel som Pladsens Jordvei, Gierder og Indhegninger at holde i forsvarlig Stand. 5) Til Pladsen følger allene hvad dertil nu er indhegnet og hidtil fulgt haver, og maae bemeldte Huusmand have fornøden Brendeveed, dog saaledes, den Brende som til hans Huusholdning er fornøden maae efter Udvisning af mig, om Sommeren sammenlægges, af saadan Skov som til andet Brug ikke kan være tienlig, mens allene at oprenske af i Skoven beliggende Topper, Qviste, Viinfald fortørret og raaden Skov. Videre maae han ikke med nogen slags Skovhugst befatte sig, uden min Ordre og til min Tienste. 6) Ligesom før skal han og være forpligtet til at holde fornødne Havne-Gierder, eftei siin Andeel, i Stand, samt om Sommeren bevogte og paasee, at hans Creature ej kommer mig til nogen Skade udenfor den Havn dem haver Tilladelse til at gaae. 7) Naar jeg af een eller anden Aarsag ej finder mig tient med at have bemelte Ole Johnsen lengere paa fornevnte Plads Nedre Bonn som Huusmand, da skal han efter foregaaende Udsigelse uevegerlig fråfløtte og rødiggiøre Pladsen, under Udkastelse. Alt dette til Bekræftelse under min Haand og Segl. — Froen den 12te Decbr 1799. P. Schøyen.» — Ole var nok en god husmann og ble boende i Bonn til 1807, da han overtok Mien (se der). Nedre Bonn ble da overtatt av *Andreas Jansen*, som bodde her foruten at han drev plassen England under Mien. Andreas deltok i krigen 1808 og skrev da hjem og fortalte at han var forlagt på gården Borge i Borge sogn. *Abraham Andreassen* f. 1820 var trolig hans sønn. G.m. Anne Helene Olsdtr. fra Ås. Barn: Sofie, Anne, Karen. I 1866 holdt han 3 kuer og sådde $\frac{1}{2}$ tn. hvete, $\frac{1}{2}$ tn. havre, $\frac{1}{2}$ tn. bygg og satte 4 tn. poteter.

Øvre Bonn. — Det var nok her *Gullik Jansen* bodde fra før 1744 til etter 1772. Han hadde bl. a. sønnene Peder og Jan, som kom til England. Svigersønnen *Abraham Jochumsen* ca. 1744—1804, g.m. Lisbeth Gulliksdtr., overtok plassen. Barn: Hans, Ragnhild. Abraham betalte 7 rd. 1 ort 16 skill i årsavgift. I 1801 kalles han båtfører, men det var vel helst fiske som ga ham næringsgrunnlaget, utenom det han kunne dyrke på plassen. Han leverte fisk til byen og garn til Schøyens fiske i Årungen. Regn-

skapet med Schøyen d. y. sluttet brått i 1804, og plassen ble overtatt av *Baltzer Syversen*. Avgiften ble satt opp til 8 rd. Også han livnærte seg delvis som fisker, sørget for det praktiske vedlikehold av fiskeredskaper i Årungen, trakk ofte «det store vad» og «det lille vad» der osv. Men han har også i stor utstrekning arbeidet på Froen med vanlig gårdsarbeid og skogsarbeid. I 1810 hadde han f. eks. 175 arbeidsdager på gården; lønnen for dette var 14 rd. 2 ort 8 skill. *Trond Pedersen* overtok Øvre Bonn etter Baltzer i 1812. Inntil da hadde han vært tjenestegutt på Froen. I Peder Schøyens regnskapsbok blir han kreditert 5 rd. 2 ort og 8 skill, i 1813 for å ha trukket vadet 134 ganger. Husmannen i 1865 het *Ole Andreassen* f. ca. 1818. Han var da enkemann og hadde sønnen Julius. Holdt 2 kuer, sådde $\frac{1}{2}$ tn. havre, $\frac{1}{2}$ tn. bygg, 5 tn. poteter. — I 1865 var også *Johan Andreassen* husmann i «Bunden». Han hadde 3 kuer og sådde $\frac{1}{2}$ tn. bygg, 1 tn. havre og satte 6 tn. poteter.

Frydenlund. *Ole Olsen* kom visstnok fra Odalen og ble husmann her i 1802. Bodde i Frydenlund etter 1813. Trolig var det han som ryddet plassen, for det bodde ikke folk her i 1801. *Nils Olsen* f. ca. 1832, var fra Ås. G.m. Ellen Marie Larsen fra Askim. Barn: Ole Ludvig, Karoline. Kaptein Brandt anla smie her i Frydenlund, og Nils var smed av yrke. På plassen holdt han i 1865 3 kuer og sådde $\frac{1}{2}$ tn. hvete, $\frac{1}{2}$ tn. rug, $\frac{1}{2}$ tn. blandkorn og satte 5 tn. poteter.

Årungstua. Den første vi kjenner her, er *Johannes*, som var g.m. Anne Hansdtr. Mien. De bodde her i 1746. *Arne* var husmann under Horgen fra før 1761. Guri Årungstua, som døde 84 år gammel i 1762, var vel hans mor. Samme året fikk Arne datteren Else. — Da Peder Schøyen solgte Horgen til oppsitteren i 1785, holdt han Årungstua tilbake, så *Lars Hansen*, som bodde her omtrent fra denne tid og til 1798, var husmann under Froen. For plassen betalte han årlig 9 rd. i avgift. Av yrke var han snekker, og 1798 flyttet han til Drøbak, der han i 1801 eide hus. G.m. Kari Stillaugdtr. fra N. Horgen. Barn: Helene, Johanne. — Han ble fulgt av *Halvor Andersen* og Ingeborg Larsdtr., men de ble her bare en kort tid før plassen ble overtatt av *Brynild Helgesen*, som visstnok kom fra en plass under Fåle. Men Brynild overlot allerede juni 1803 til *Erik Eriksen* ca. 1764—1806, g.m. Abigael Larsdtr. Barn: Ingeborg, Lise. Etter mannens død fortsatte Abigael å drive Årungstua til 1808. Da ble husmannsplassen overtatt av *Jakob Jakobsen* og Maren Olsdtr. Barn: Ole, Maren, Anne Marie, Peter, Andreas. Familien bodde her etter 1836.

Ved siden av sitt arbeid på plassen og på Froen drev han stadig fiske i Årungen. Svigersønnen *Andreas Karlsen* f. i Ås ca. 1832 bodde her 1865 med sin kone *Maren Jakobsdtr.* og sønnene *Karl*, *August* og *Abraham*. De hadde da 3 kuer og 2 sauer og sådde % tn. hvete, % tn. rug og 1 tn. havre, satte 3 tn. poteter.

Rommerud

Rommerud lå mellom Økern og Stubberud på østsiden av veien Froen—Nesodden. Lendet er vekslende og jordsmonnet leir-, sand- og myrjord. Grensene gikk i nord mot Stubberud og Fløyspjeld, i øst mot Froen, i Sør mot Økern og i vest mot Skjellerud og Stubberud.

Gårdsnavnet finnes ikke andre steder i Norge. I en jordebok for Frogn kirke fra ca. 1470 ble det skrevet Rumbæruth. Etter det skulle stammen i det første leddet være rumb-, og dette kan etter *Oluf Ryghs* mening ha sammenheng med *rymb*, m., som betyr en lang og lav jord- eller grusrygg. Dette kan jo' også passe godt på det langstrakte høydedraget der gårdens hus lå.

Rommerud ble ryddet i tidlig kristen tid. Den har aldri vært delt.

I dag står det ingen hus igjen her. Hovedbygningen brant ned i et av de siste krigsårene, uthusene i 1943. — Det nevnes husmenn under Rommerud både først på 1600-tallet, i 1711 og i 1762, men vi kjenner ikke navnet eller beliggenheten til noen plass.

MATRIKKELGÅRDEN ROMMERUD

Gnr. 39.

Rommerud var fullgård 7575 med skyld 1 skpd. salt. Betalte kvegskatt 7557 av 1 hest, 7 fe, 5 sauer og 2 griser. Tiende 7557 av 5 tn. havre og 1% tn. blandkorn, 7555 av 10 tn. havre og 1% tn. blandkorn, 776*5 av 16% tn. havre, 1% tn. blandkorn, 1 tn. rug, 1 tn. torebygg samt 1 mark to. 7725: Matr.nr. 141. Middelmådig jord. Ingen skog nevnt. 1802: Skylda satt til 16% lp. tunge. Jordveien er liten og vanstelt. Skog til brensel og gjerdefang. 1819: God jord. Ønskes av eieren [1tn. Brandt]

forenet med Froen. 1838: Nytt matr.nr. 39. Ny skyld 4 dir. 4 ort 20 skil. 1866: 74 mål leir-, sand og myrjord. Endel av utmarka skikket for oppdyrking. Meget god og tilstrekkelig skoghavn nær gården. Ca. 200 mål særdeles god skog. Lett drift til Bunnefjorden. Lettbrukt, meget godt dyrket.

Offisielle oppgaver over husdyrhold, utsæd og kornavling.

År	Hester	Kuer og ungdyr	Sauer	Utsæd tn.	Avling tn.
1661	2	6	4	6	
1723	2	7	6	7 ² / ₃	24/3
1802	2	5		8	
1866	Drives sammen med Froen.				

Høyavlingen 1723 oppgitt til 14 lass.

Eiere.

I 1429 ble Rommerud gitt som gave til Hovedøy kloster, og fra 1532 tilhørte gården kronen, inntil Fredrik III skjenket den sammen med Froen til Mathias Bjørn i 1661.

Brukere.

Helge betalte landskyld og skatt til lensherren på Akershus i 1557 og 1560. Men skylda oppgis da bare til y_2 skpd. salt, og da fogden *Anders Sørensen* på Froen tok gården i bygsel i 1608, betalte også han avgift bare av y_2 skp. Han brukte Rommerud «til Affuell» under Froen. Umiddelbart etter Anders's død i 1623 gikk bygselen over til *Hans Bårdsen*, og nå heter det uttrykkelig at gården skylder 1 skp. salt. Året etter måtte Hans bøte fordi han to ganger nektet skyssferd til sorenskriveren. Han brukte til 1629, da *Oluf Paulsen* tok gården i bygsel og betalte 18 rd. i første-take. Etter noen år fikk han vanskeligheter, idet Peder Nilsen Kongsberg på Froen søkte stattholderen Hannibal Sehestad om å få bruke Rommerud som avlsgard under Froen, slik den allerede i 40 år tidligere hadde vært brukt. Fogden Henrik Sørensen erklærte imidlertid at «for cort tid siden» hadde han festet gården bort til en bonde — det må vel være Oluf som har fornyet bygselen — og nå kunne han ikke drive denne fra gården igjen i strid med «Norgis Low», uten at han fikk erstatning i en like så bra gård. Dessuten var det bare «aff fogdernis egen myndighed» at Rom-

merud hadde vært brukt under Froen. Oluf ble også sittende her som bruker. Han var lagrettemann og eide litt jordegods i en annen gård. I 1649 overtok *Hans Anulfsen*. Et par år senere heter det at Rommerud er «en liden ringe gaard» og brukeren forarmet. Hans fortsatte likevel som bruker også under den nye bygselherre Mathias Bjørn. I noen få år delte han bruken med Morten Nilsen på Stubberud, 1674—76 var han kirkeverge i Frogn og ser ut til å ha sittet bra i det. I 1670-årene var han også flere ganger lagrettemann. Ennå i 1678 brukte Hans, men kort etter ble gården overtatt av *Lars Evensen*. På tinget i september 1683 fortalte Lars om et fatalt uhell han hadde hatt idet gården hans ble lagt helt i aske ved brann i 1682. Almuen fortalte at da de kom til kirken 2. pinsedag i fjor, lå hele Rommerud avbrent. Ikke et eneste hus sto igjen. Ikke hadde Lars's nabo kunnet hjelpe ham med å redde noe heller, så nå var han i en «bedrøvelig tilstand». Men han ga seg ikke. I 1692 tok han gården i ny bygsel av Dorteia Bjørn. Fem år deretter kjøpte han korn til Vinger og tjente endel ekstra på det. I 1716 brukte han fremdeles, men i 1720 overtok sønnen *Even Larsen* 1686—1754. Han var g.m. Maren Olsdr., som tidligere hadde vært g.m. Kjell Pedersen. Deres datter Sissel var g.m. Peder Bentsen Nedre Solberg. Even og Maren hadde sønnene Kjell og Ole. Da Maren døde 1745, var formuen brutto 134 rd., netto 98 rd. Even giftet seg igjen med Gunhild Pedersdr., og i 1754 ga Kjell Evensen avkall på bygselen til fordel for stemoren. Faren var da død kort tid i forveien. Brukerne vekslet imidlertid nå raskt. *Anders Monsen* hadde gården i 1756. Omkring 1760 overlot han til *Stillaug Pedersen* 1703—66, som dog allerede 1764 flyttet til Nordre Horgen. Samme året solgte Peder Schøyen d. e. Rommerud for 461 rd. til lensmann *Halvor Baltzersen* fra Askehaug i Nordby. Denne overdro to år etter for 1000 rd. til *Paul Wincentz Hass*. Han drev gården selv og beholdt den til 1774, da han for 1000 rd. solgte den tilbake til Halvor Baltzersen, som nå bodde på Holstad. Han skjøtet imidlertid i desember 1775 igjen til *Peder Schøyen* d. e., og gården har siden fulgt Froens eiere. Schøyen bygslet gården bort til *Anders Andersen* i 1776, men i 1781 flyttet han, og bygselen gikk over til fru *Johanne Hansdr. Colbiørnsen Buch* f. i 1720-årene på Stemsrud i Grue. Hun var antagelig søster av fru Hermana Schøyen, g.m. kaptein Christian Ulrich Buch 1714—78. Deres barn var Maren Fredrika, Karen Johanne, Petronelle Hermana, g.m. stiftsrettsassessor Aagaard i Trondheim, Margrethe Elisabeth, g.m. kjøpmann Rasmus Parelus på Hitra. De to ugifte døtrene bodde på Rommerud hos moren, og da hun døde i januar 1802, fikk de

hele arven, som forresten ikke var så stor, netto 199 rd. Blant løsoret var endel sølvsaker og noen bøker, bl. a. en bibel, Miillers og Bugges huspostiller, to salmebøker, to kommunionbøker, Pontoppidans salmebok, et nytestamente, tre diktsamlinger og tolv andre bøker. Av dyr var det 3 kuer og 4 sauer. Johanne Buch hadde imidlertid lottbrukere eller forpaktere til å drive gårdsbruket. 1793—95 var det Petter, som ble avløst av Hans Simensen. Denne fikk plassen Rørmyr i 1802, men allerede 1799 overlot han Rommerud til Anders Kristensen, som tidligere hadde vært husmann på Askebakke under Vassum. Gårdsdriften har neppe vært tilfredsstillende, for allerede året etter overtok *Søren Pettersen*, som kom fra Stubberudhytta. Han ble på Rommerud til 1807 og var vel den siste selvstendige bruker. G.m. Else Pedersdtr. Barn: Karen. Allerede Peder Schøyen ser ut til å ha drevet gården sammen med Froen, og da Ole Peter Brandt overtok i 1816, opphørte Rommerud som selvstendig gårdsbruk. Fra da ble husene brukt til bolig for husmenn og gårdsarbeidere. Av disse kan nevnes Nils Kristoffersen. Han var i Peder Schøyens tjeneste og arbeidet særlig på teglverket. I 1812 fikk han oppgjør for å ha laget 10 625 takstein og 8 300 murstein, samt for å ha brent 19 500 takstein og 20 400 murstein. — I 1865 bodde Anders Halvorsen her, g.m. Anne Olsdtr. Han var fra Hedmark, «husmand med jord og kvægrøtter». Gården bruktes av kaptein Brandt.

Stubberud

Stubberud ligger fritt til på et platå i sørøsthellinga ved veien Froen—Nesodden, der denne begynner å stige opp mot skogen etter å ha passert Rommerud. Lendet på innmarka er bare svakt kupert, jordsmonnet leir-, sand- og myrjord.

Gården har i lang tid vært drevet sammen med Froen og har gått opp i denne, men tidligere grenset den i nord mot Havsjødalen, Sønstedal og Mien, i øst mot Fløyspjeld, Froen og Rommerud, i sør mot Skjellerud og i vest mot N. og S. Bjerkes skog.

Opprinnelig var vel gårdsnavnet *Stufnarud*, av gno. *stufn*, m., en trestubbe. Men allerede i middelalderen kom ordet *stuf*, m., som også betyr en stump, en stubbe, i bruk, og sideformen *stubbr* ga opphav til flere

Stubberud

gårdsnavn. Trolig kom navnet opp fordi det sto igjen mange trestubber da skogen ble felt her. Rydningstida kan settes til tidlig kristentid.

Stubberud har aldri vært delt i flere bruk. — De husene som ennå står her, bl. a. hovedbygningen, er svært dårlige. Uthuset brant ned midt i 1950-årene.

Gården har alltid hatt en herlighet i sin gode og store skog. Noen naturlig foss eller bekk som egnet seg til oppdemming, fantes imidlertid ikke, så bøndene måtte nok selge den lasten de kunne hogge, og som de drev fram til Bunnefjorden. Allerede fra siste halvdel av 1600-tallet ble dog en stor del av tømmeret fra Stubberud-skogen skåret på Froens sager. — Fra gammelt av hadde Stubberud fiskerett i Bunnefjorden, og dette ble regnet som en herlighet ennå i 1866.

Spor etter urgammel religiøs kultus, trolig en form for fruktbarhetsmagi, finner vi på selve gårdsplassen. På et lite østvendt svaberg 10 m. NØ for hovedbygningen er det 4 tydelige og tildels dype skålgroper foruten én uregelmessig og mer utydelig.

Husmenn har det vært her fra begynnelsen av 1600-årene. Av plasser

kjenner vi *Stubberudhytta* i skogkanten litt nord for gården. Den var i bruk før 1753. *Bråten* i skogen 3—400 m. øst for husene besto av to plasser, en vestre og en østre. Her bodde det folk fra senest 1792. *Rundevoll* ved Nesoddveien i bakken opp fra Bunnefjorden kjenner vi fra før 1755. Å dømme etter en husmannskontrakt fra 1792 var den da en temmelig stor plass. *Rørmyr* i nordhellinga mot veien Tusse—Havsjødalen var i bruk før 1754.

MATRIKKELGÅRDEN STUBBERUD

Gnr. 40.

Stubberud var fullgård 1577 med skyld 1 skpd. malt. Året etter oppgis skylda til 1 skpd. salt, men fra 1648 er den 1 skpd. $\frac{1}{2}$ fjerding salt. Betalte kvegskatt 1657 av 2 hester, 12 fe, 9 sauer, 6 geiter og 2 griser. Tiende 1661 av 10 tn. havre og y_2 tn. blandkorn, 1666 av 15 tn. havre, 1% tn. blandkorn og y_2 tn. rug, 1705 av 30 tn. havre, 6% tn. blandkorn samt 2 mark to; husmannen betalte for tiendeost 4 skil. 1723: Matr.nr. 122. Måtelig god jord. Skog til husfornødenhet og noe smålast for salg. 2 husmenn med 7 skjegger utsæd. Skylda foreslåes forhøyet med 6% lp. tunge. 1802: Skylda satt til 1 skpd. % lp. tunge. Skog til brensel og materialer til husbehov samt last for omlag 100 rd. årlig. «Dog wil det wel ikke kunde wedware fremdeles at de kunde wirke til 100 rd. i Skowen.» 1819: Den «indvendige» jord god. Stor skog, men mye fjell. Har fiskeri, men usikkert. 1866: 250 mål leir-, sand- og myrjord. God og tilstrekkelig skoghavn nær gården. Ca. 1500 mål noenlunde god skog. Lett drift til Bunnefjorden. Fiskeri i Bunnefjorden. Lettbrukt, alminnelig godt dyrket.

Offisielle oppgaver over husdyrhold, utsæd og kornavling.

År	Hester	Kuer og ungdyr	Sauer	Utsæd tn.	Avling tn.
1661	3	10	6	13	
1733	2	10	6	11	34
1802	2	12	6	14	
1866	2	6	3	6	60

Høyavlingen 1723 oppgitt til 18 lass, 1866 til 80 skpd.

Husdyr og utsæd (i m.) i 1866.

Hester	Storfe	Sauer	Griser	Hvete	Rug	Bygg	Havre	Poteter
2	9	6	1	V	V	V	10	18

Eiere.

I 1345 påla erkebiskop Pål Bårdsen presten Torleif ved bispegården i Oslo og kanniken Eivind ved Hallvardskirken å fremlegge bevis for med hvilken rett de hadde hevet landskyld av Stubberud, som Gyrid Jonsdatter hadde fått i heimefølge av sin far Jon Saltkarl da hun ble gift med Hallvard Unnulfen. Gyrid (eller Gudrid) har vel siden skjenket gården til erkebispestolen i Oslo. Omkring 1400 var det Lautin prebende som nøy inntektene av den.

Fra erkebispestolen gikk Stubberud over i Hovedøyklosterets eie, og dermed over til kronen i 1532. Fredrik III solgte den 1664 til Kristoffer Kaspersen i Fredrikstad, og fra ham gikk den ganske snart over til Mathias Bjørn på Froen, muligens via brukeren Morten Nilsen.

Brukere.

Erik betalte landskyld til lensherren på Akershus i 1560. Han hadde overtatt gården kort tid i forveien. *Rasmus* brukte siste året 1611. Han hadde hatt gården ihvertfall fra 1596, da han ble skyldig skattetømmer, som han måtte betale i 1601. *Peder* overtok bruken i 1611. Opprinnelig fikk han bare halve gården. Den andre halvparten ble tatt i bruk av *Oluf*. Men denne gjorde seg skyldig i «løs leiermaal», og for dette måtte han bøte så hardt at han ble nødt til å gå fra gården. Året etter tok derfor *Peder* hele Stubberud i første take og betalte 50 daler for dette. I 1635 gikk bygselen over til *Anders Paulsen*. Et par år etterpå var han lagrette-mann i en sak om Anne Grøteruds etterlatte formue. Selv hadde Anders en datter som ble gift med Lauritz Rød. Han levde ennå i 1681, men da var han eldgammel. Bruken av Stubberud oppga han i 1657, og den gikk da over til *Mathias Pedersen*, sønn av den tidligere bruker *Peder Stubberud*, som dog bare tok i bruk halve gården. På den andre halvparten fikk han et par år etter medbrukeren *Morten Nilsen* f. ca. 1630. Morten hadde deltatt i krigen 1657—58, og i 1664 ble Stubberud bevilget ham «at be-

sidde och nyde fri for hans tro tieniste i forrige feide tiid». Da hadde han hatt halve gården i bygsel siden 1660, og da Mathias oppga bygselen eller døde etter bare et års tid, ble Morten enebruker. Samtidig fikk han bygselbrev på halve Rommerud, som på denne tid lå øde. Morten Nilsen var bondelensmann. Første gang vi finner ham i virksomhet som sådan, er ved et ting på Bjerke i februar 1663. Kanskje var han litt for ivrig i tjenesten. Bondelensmennene hadde nok en utsatt stilling, mellom fogden og bondealmuen. I hvert fall skaffet han seg fort uvenner. I august 1663 ble han overfalt av en Jens på Huseby, som kastet takstein etter ham, og året deretter møtte han rittmester Frantz Munch, som ga ham en omgang «med hug och sting af hans degen» (kårde). Munch trodde Morten hadde angitt ham til general og stattholder Iver Krabbe. Men Morten var uskyldig i dette, og Munch fikk en skarp irettesettelse. Omtrent på denne tid søkte Morten Nilsen stattholderen om å få kjøpt Stubberud, som kronen nettopp hadde solgt til Kristoffer Kaspersen fra Fredrikstad. Hannibal Sehested ga ham dog ikke annet svar enn at han selv fikk komme til en «billig» overenskomst med Kristoffer. Hvordan utfallet ble, vet vi ikke, men i alle fall gikk eiendomsretten til gården ganske snart over til Mathias Bjørn på Froen. Morten ble heller ikke sittende her lenge som bruker. I 1666 var bruken gått over til *Torbjørn*. Han var tydeligvis en ansett mann som stadig ble brukt som lagrettemann, helt til han i 1688 overlot gården til *Lauritz Kristensen*, sønn av Kristen Alfsen på Nord-Bjerke. Lauritz var kirkeverge i Frogn. Han brukte i 12 år, til Dorthe Meng i mars 1700 ga bygselbrev til *Ansten Håkensen*, yngste sønn av Håken Tomter. Ansten giftet seg med enken etter Lauritz, Ingeborg Syversdr. I 1701 stevnet han Lars Hallangen som skyldte ham 4 daler. Egentlig var det på kirkeregnskapet Lars var blitt skyldig denne summen, men Anstens «formand» Lauritz Stubberud hadde lagt ut for ham. Ennå i 1716 var det Ansten som bodde her med kone og fire barn samt to husmenn med familier. Men ikke lenge etter flyttet han til Øvre Tomter, og Stubberud ble overtatt av *Paul Jonsen*. Han kjøpte imidlertid Heer allerede i 1722 og forlot tilsynelatende Stubberud i all hast. I hvert fall ble han stevnet av eieren Hans Colbjørnsen fordi han «saa slet har quitteret» sin forrige gård. Av diverse mangler nevner Colbjørnsen at Paul hadde fjernet to porter, «lillehuset», to svaledører, skorjernet i skorsteinen, låsen på gangdøra, og møkka hadde han kjørt ut. Som vitner førte han Even Rommerud og den nye bonden på Stubberud *Ole Jonsen*. Ole var g.m. Anne Knutsdr. Barn: Jonas. Så gikk det tre år. Da døde Ole brått. Ved skiftet etter ham i okto-

ber 1725 ble det registrert 2 hester, 9 kuer, 2 kviger, 12 sauer og 3 gjess. Årets avling var nettopp kommet i hus og besto av 15 tn. havre, 1 tn. bygg samt «blandingssæd». Av redskapene nevnes 1 bred bjelkeøks, 1 mindre av samme slaget, 2 hoggeøkser, 2 navere og 4 sigder. Formuen var brutto 115, netto 88 rd. Anne ble gift igjen med Åsmund Stokholm, og bruken gikk over til *Anders Jørgensen* d. 1768. G.m. Inger Amundsdr. Barn: Hans Gulbjørnrud, Johannes, Anne, g.m. Hans Engebretsen Fløyspjeld, Kathrine, g.m. Jørgen Bjørnsen Mien, Marie, g.m. Kristoffer Olsen Mølner, høker i Christiania, Marthe, g.m. Søren Halvorsen Horgen. Anders drev gården godt og satt bra i det. Ved sin død hadde han en besetning på 3 hester, 11 kuer, 17 sauer, 2 griser og 1 geit. Sønnen *Johannes Andersen* overtok nå bruken. Peder Schøyen etterga ham bygselfengene, men han skulle betale 16 skilling til Vaisenhuset. I 1779 fikk imidlertid Johannes bygselen på Knardal og flyttet dit. Selv om Stubberud kanskje var en bedre gård, foretrakk han nok å være fri mann på Knardal. For brukerne på Stubberud fra denne tid og utover kan neppe regnes for helt selvstendige gårdbrukere. De var «landbønder under Froen», som Peder Schøyen kalte dem i sin regnskapsbok. Den neste vi kjenner, er *Simen Gulbrandsen* ca. 1719—93. Han fikk bygselbrev i 1787. G.m. Christense Svendsdr. Barn: Gunder, Hans, Ole, Mari, g.m. Syvert Kjeldsen, Ingeborg, g.m. Ellef Matsen Vold, Anne og Kari. Ved Simens død overtok sønnen *Ole Simensen* gården. Han var utlært smed. Som faren betalte han årlig 16 rd. avgift, men hadde også endel pliktarbeid. I 1799 noterer således Peder Schøyen at Ole har skysset til Drøbak med 2 hester — 1 ort, til Sundby med 2 hester — 2 ort, arbeidet på Froen 1 dag — 8 skill., pløyd på Froen 1 dag med 2 hester — 2 ort, lagt sammen ved 1 dag — 16 skill., hogd og kjørt fram til Fossen $\frac{1}{2}$ tylfst hustømmer — 3 ort, hogd og kjørt 11 tylfster sagtømmer — 10 rd. 3 ort, skodd en hest 12 skill., vært i byen med fisk 1 gang — 1 ort 8 skill., smidd på Froen i 17⁴ dag å 20 skill. — 3 rd. 2 ort 14 skill. I 1800 hadde Ole spart sammen så mye at han trodde seg til å kjøpe Ødegården. Schøyen overlot Stubberud til *Ole Lxirsen*, som ble avløst i juli 1806 av *Anders Torstensen*. Våren 1811 fikk *Anders Engebretsen* gården. G.m. Ingeborg Larsine Rasmusdr. Barn: Johannes, Kristian f. 1810. Anders brukte til ca. 1834, da sønnen *Johannes Andersen*, f. 1808, overtok. Han var g.m. Johanne Kristiane Andersdr. f. ca. 1809 i Ski. Barn: Andreas, kom til England under Mien, Johan Edvard, Hans, Kristian, Karoline, Hermann. Da sønnen Andreas England måtte oppgi sitt bo i 1871, fikk Johannes forpaktnings-

kontrakt med kaptein Brandt på England og flyttet visstnok dit på sine eldre dager. Da var han blitt enkemann. *Hans Jensen* overtok Stubberud, men han døde allerede 1873, og gården gikk etterhvert over til å bli et rent underbruk under Froen.

Husmenn under Stubberud.

Stubb er udhytta. — I 1753 bodde *Jochum Henriksen* her med sin kone Marthe Andersdtr. Barn: Hans (Johannes), som hadde plassen Tusse-dalen, søsteren Anne stelte for ham der, Barbra, Marie, Kari, g.m. *Hans Nielsen*, som overtok plassen i 1756. Jochum døde her 56 år gammel i 1766. Han holdt 3 kuer. — *Hans Hansen* var smed. Da han døde i 1794, hadde han 2 kuer og 4 sauer. Blant løsøret var en bibel og «en tydsk bog». G.m. Aaslaug Andersdtr. Barn: Anne, Hans, Marthe og Helene. Også sønnen *Hans Hansen* var utlært smed og overtok plassen. Men allerede 1796 ble han avløst av smeden *Olaus Nord bom*, som visstnok var svenske. I oktober 1798 flyttet han og overlot Stubberudhytta til *Søren Pettersen*. Bare et års tid etterpå overtok Søren Rommerud, og *Ole Larsen* f. ca. 1761 ble husmann her i april 1800. G.m. Kistine Halvorsdtr. Barn: Sebille, Helene, Engebret, som kom til Bølerbråten. Som de fleste andre husmenn tjente Ole til opphold for seg og familien ved gårdsarbeid på Froen, der han i årene 1800—1813 fikk oppgjør for 140—170 arbeidsdager pr. år. Utenom dette hadde han nok endel pliktarbeid. Husmann i 1865 var *Nils Hansen* fra Rørmyr. G.m. Karen Torersdtr. Barn: Hermann, Hanna, Nikoline, Julius, Jørgen. Hans utsæd var $\frac{1}{2}$ tn. bygg og 1 tn. havre og 3 tn. poteter. Det var 2 kuer.

Bråten. — *Nils Gulbrandsen*, som var fra Østre Rustad i Kråkstad, fikk husmannskontrakt 1792. Etter denne skulle han gi 5 rd. 1 ort 16 skill, i årlig avgift. Han døde 1805, 63 år gl. G.m. Inger Hansdtr.. Barn: Helene, g.m. *Ole Nilsen*, som overtok plassen og drev den til 1813 eller lenger. Deres barn var: Maren f. 1806, Karen Johanne f. 1808. — Omkring 1816 flyttet *Søren Engebretsen* hit fra England (se der). *Andreas Andreassen* bodde på den østre Bråten-plassen i 1865 og hadde da 3 kuer og sådde $\frac{1}{2}$ tn. hvete, $\frac{1}{2}$ t. bygg og $\frac{1}{2}$ tn. havre og satte 4 tn. poteter. G.m. Mathea Paulsdtr. fra Ås. Barn: Maren, Anton, Pauline. — På den vestre Bråten-plassen bodde *Paul Jørgensen*, som også var snekker. Han holdt 1 hest, 2 kuer, 3 sauer. Utsæden var $\frac{1}{2}$ tn. hvete, $\frac{1}{2}$ tn. bygg og $\frac{1}{2}$

tn. havre og 4 tn. poteter. Hans kone het Maren Iversdtr. Barna var Karen, Petter og Martin, som ble møllermester på Froen.

Rundevold. — *Hans Engebretsen* bodde på R. i 1746. Ikke lenge deretter overtok han Fløyspjeld. *Mats* var husmann her 1756, da hans stedatter Mari Hansdtr. døde. *Engebret Hansen Rundevold* døde 1762, 25 år gammel. *Peder Hansen* ble gift 1774 med enken Kari Hansdtr. Deres barn var Anne. I et tidligere ekteskap hadde Kari sønnen Søren Halvorsen, som var skredder. Av plassen svarte Peder en årsavgift på 8 rd. 1 ort 16 skill. Han bodde her i hvert fall 1781 til 1806, da han døde, og plassen ble overtatt av *Hans Olsen* 1794—1840, g.m. Inger Sørensdtr. Barn: Ole, Karen, Sofie, Ole, Martin, Helene, Hans. Hans Olsen arbeidet mye på Froen, de fleste år ca. 200 dager, ja, i 1813 endog 251 dager. Det kunne ikke bli så mye tid til å dyrke husmannsplassen. Han bodde her til sin død 1840, da plassen ble overtatt av *Peter Berntsen*, g.m. Maren Iversdtr. Barn: Bernt, Kristian, Anne Kristine, Bolette, Maren, Karen. Det var skifte etter ham 1858, men han var visstnok død et par år tidligere. Den neste husmannen var *Andreas Nilsen*, g.m. Anne Marie Andreasdtr.. Barn: Berte Marie, Karen Sofie, Andrine, Maren Kirstine, Nils, Sybille. I 1865 holdt han 2 kuer og sådde $\frac{1}{2}$ tn. bygg, $\frac{1}{2}$ tn. havre og satte 4 tn. poteter. Ved skiftet etter ham 1867, fikk enken fortsette å bo på Rundevold.

Rørmyr. — *Erik Arnesen* giftet seg 1763 med Jakobeia Jakobsdtr., som var enke etter Halvor Ambrosiussen Roksrud og med ham hadde sønnen Kristian Halvorsen f. 1749. Sannsynligvis har Halvor selv hatt Rørmyr før Erik overtok. Jakobeia døde 1768. Da holdt Erik 3 kuer og 4 sauer. Formuen var beskjeden, 16 rd. brutto, 6 rd. netto. — *Ottar Olsen* var husmann her fra før 1792. Han var fra Kirkerud i Nordby. 1799 ble plassen overtatt av *Henrik Larsen* f. ca. 1761, g.m. Anne Olsdtr. Barn: Halvor. Selv om Henrik dyrket den vesle jorda som hørte til plassen, var han i hovedsaken arbeidsmann på Froen. Allerede 1802 ble han avløst av *Hans Simensen*, som tidligere hadde vært lottebruker hos fru Buch på Rommerud. G.m. Anne Johannesdtr. Barn: Kirstine, Johanne, Nils Stubberudhytta. Kanskje hadde han også sønnen *Hans Hansen*, som ble husmann her etter ham. Inger Rørmyr nevnes 1844. — I 1865 hadde *Baltzer Baltzersen* plassen. G.m. Sigrid Pedersdtr. fra Hallingdal. Barn: Petter, Cicilie, Hansine, Johanne. Av dyr var det 2 kuer og 1 sau. Utsæd $\frac{1}{2}$ tn. bygg, $\frac{1}{2}$ tn. havre, 2 tn. poteter.

Fløyspjeld

• Fløyspjeld

Fløyspjeld ligger 15 m. o. h. på det lille neset som stikker ut innerst i Bunnefjorden. Innmarka som heller mot nord og vest, består for det meste av leirjord. Veien til Nesodden tar av fra riksvei 1 ved gårdens østgrense og går i bratt bakke og flere svinger forbi husene og videre vestover.

Gården har nå forlengst gått opp i Froen, men tidligere grenset den i nord mot Bunnefjorden, i øst mot Bekk i Nordby sogn av Ås herred og mot Vassum, i sør og vest mot Froen.

Om gårdsnavnet sier Oluf Rygh at betydningen er «nok saa usikker». Det har bl. a. vært skrevet a Flautaspjeld ca. 1190, Flødespjeld ca. 1470, Flødespæl 1514, Flyttespjeld 1578, Fløttespjeld 1616, Fløtspjeld 1723. Det siste leddet er nok det samme som gno. *spjald*, n., en firkantet plate, som er blitt til det nyere ord *spjeld*. Det synes rimelig, som Rygh gjør, å anta at det henspiller på den innerste vika av Bunnefjorden, som her har en tilnærmet rektangulær form. Når det gjelder første ledd, kan dette komme

av gno. *flautir*, f, fit., som betyr pisket melk. Men det synes nokså vanskelig å forklare dette som en del av gårdsnavnet, hvis det da ikke skulle ha sin opprinnelse i det forhold at det ved sterk nordavind lett dannet seg skum på vannet her inne.

Fløyspjeld ble trolig ryddet i vikingtida, men det har nok bodd folk her før den tid også. Om det vitner bl. a. bygdeborgen på den bratte Tjueåsen, snaue 200 m. sørvest for husene i Fossen. Borgen dekker et areal på ca. 14 mål. En kunstig opplagt mur stenger for atkomst fra nord, der fjellveggen ikke er bratt nok. På østsiden har det vært en hule, som ser ut til å ha rast sammen. I denne hulen skal ifølge sagnet en tyvebande ha holdt til og brukt den som utgangspunkt for sine tokter i omegnen. Til slutt ble tilholdsstedet oppdaget og hulen sprengt i luften av en avdeling soldater eller en flokk væpnede bønder. Bandens leder slapp etter sigende unna, men druknet i elva, mens to andre ble fanget og drept. Hodene deres ble satt på stake, og ennå i 1860-årene skal den ene av disse hodeskallene ha vært oppbevart, visstnok på Froen.

Froens eier Jens Brandt pleide å bo lengre perioder her på Fløyspjeld. Den store hovedbygningen av mur ble bygd til hans bruk. De gamle uthusbygninger er nå til nedfalls.

Til gården hørte sag og teglverk i Fossen ved Årungselta. Det siste ble satt i gang omkring 1800 og var i drift til ca. 1937. Saga ble drevet i hvert fall fra slutten av 1500-årene. 1594 var det ifølge biskop Jens Nilssøns visitasbøker 2 sager her. 1761 hadde man tillatelse til å skjære 1400 bord i året på Fløyspjelds sag. Jens Brandt anla høvleri ved Fossen, og dette var i virksomhet til ca. 1931. Både det og sagbruket brant ned etter lynnedslag.

I *Fossen* var det også bygd en husmannsplass til sagmesteren. På åsen ved veien som kommer over fra Årungseltas utløp lå *Paris*, tatt opp før 1822 og nedlagt etter 1865. Nede ved fjorden, innover mot Bonn, lå plassen *Stranda*. Den var i bruk før 1799.

MATRIKKELGARDEN FLØYSPJELD

Gnr. 41.

Fløyspjeld var fullgård 1577 med skyld 1 skpd. salt. Betalte kvegskatt 1657 av 2 hester, 10 fe, 6 sauer, 6 geiter og 3 griser. Tiende 1661 av 15

tn. havre og 5 tn. blandkorn, 1666 av 15 tn. havre, 3% tn. blandkorn og % tn. hvete, 1705 av 13% tn. havre, 1% tn. blandkorn, % tn. hvete samt 1 mark to. 1723: Matr.nr. 125. Måtelig god jord. Skog til husbehov. 2 husmenn med 2 skjeeper utsæd. 1802: Skylda satt til 16% lp. tunge. Skog til brensel og materialer til husbehov foruten «nogle Tylter» tømmer. Priviligert sagbruk «som bærer Nawn af Froens-Saugen». Fiske i Bunnefjorden, «ubetydelig». 2 husmannsplasser. 1819: Måtelig jord. 2 gode vannfall 8—9 måneder i året. Teglverk og sagbruk («Quantum Saug»). 1866: 184 mål leirjord. Meget god og fullstendig tilstrekkelig skoghavn nær gården. Ca. 700 mål alminnelig god skog. For tiden tung og besværlig atkomst til rotevei. Fiskeri i Bunnefjorden. Noe tungbrukt, alminnelig godt dyrket.

Matrikelgårdens buskap, utsæd og kornavling gjennom 200 år.

År	Hester	Kuer og ungdyr	Sauer	Utsæd tn.	Avling tn.
1661	2	6	4	6	8%
1723	2	7		6	7% 23%
1802	2	8	(5-6)	14	
1866	2	4	1 . 4	4%	32

Høyavlingen 1723 oppgitt til 18 lass, 1866 til 70 skpd.

Husdyr og utsæd (i tn.) i 1866.

Hester	Storfe	Sauer	Griser	Hvete	Rug	Bygg	Havre	Poteter
2	5	4	0	<i>M</i>	0	<i>Vi</i>	4	6

Eiere.

Ifølge et brev fra 1392 tilhørte Fløyspjeld da Hovedøy kloster, som på den tid leide gården ut til Oslo-bispen, og klosteret beholdt den til den i 1532 gikk over til kongen, som i 1661 skjenket den til Mathias Bjørn.

Brukere.

Blant dem som var med ved grenseoppgangen mellom Froen og Bjerke i 1189, nevnes Thorald Ulf sen og brødrene hans *Eilif* og *Hallvard Ulf sønner* på Fløyspjeld. *Tor* betalte i 1514 full gjengjerd på vegne av sin rote. I 1557 betalte *Knut* 19 lp. salt til lensherren på Akershus for det tidligere hovedøygodset og tre år etter 1 daler for 1 skp. salt samt $\frac{1}{2}$ daler i foring. *Guro* hadde gården i bygsel i 1596 og 1601. Da var hun enke, og snart etter gikk den over til *Thord*, som døde 1628. Hans kone *Sissel* fortsatte bruken til sin død 1636, da sønnen *Kristoffer Thordsen* overtok og betalte 20 daler i førstetake. Han overlot dog bygselen til *Hans Kjeldsen* f. ca. 1605, og han brukte deretter til sin død i 1672. G.m. Ragnhild Olsdtr. Barn: *Sissel*, g.m. *Peder Flateby* på Nesodden, og *Anna* f. ca. 1651. Av dyr hadde Hans ved sin død 1 hest, 5 kuer, 3 kviger, 1 okse og 1 oksekalf, 5 sauer med 2 lam, 6 geiter og 3 killinger, 2 bukker, 4 griser. Nesten alle husene var godt «ved Magt holdt», men det trengtes reparasjoner for 8 rd., bl. a. var fjøset dårlig i taket. Husene kunne forresten ikke være så gamle på denne tid, for i 1648 eller kort før brant gården helt ned. Hans eide også litt gods utenfor bygda, bl. a. vel 8 lp. mel og salt i Vestre Haug i Ås, som han solgte i 1648, samt en part på 3 lp. 1 remål mel i Vestre Treider. Han nøt tydeligvis stor aktelse, var blant annet lagrettemann en rekke ganger. Gården ble overtatt av *Torkild Andersen*, g.m. *Torborg Haakensdtr.* Tomter. Barn: *Håken*, *Torkild*, *Ragnhild*, g.m. *Arve Jilesen*, *Ingrid*, g.m. *Helge Brynildsen*, og *Mari*. *Torkild* var også lagrettemann flere ganger og kirkeverge i Frogn 1685. Han døde før 1711. Da var bruken gått over til *Engebret Hansen*, som var g.m. enken *Torborg Håkensdtr.* Deres barn var *Hans*, *Ingeborg* og *Ragnhild*. Begge døtrene var gift da moren *Torborg* døde i 1737. *Engebrets* besetning var da 2 hester, 5 kuer og 6 voksne sauer. Av redskapene blant løsøret nevnes 3 eikeharver og noen ljåer. Dessuten var det en rekke forskjellige slags økser, og det er tydelig at skogsdriften spilte en stor rolle også den gang. *Torkild Andersen* kom i 1687 i strid med madame *Bjørns* fullmektig *Peder Lessø* fordi han hadde hogd over 21 tylfter tømmer, mens han bare hadde bevilling for 6 tylfter sagtømmer og 3 tylfter hustømmer. Dessuten hadde han hogd bort imot 60 tylfter til ved, som han hadde ført til byen for salg der. Nå ble han dømt til å betale, og måtte også «fornøie» saksføreren med $\frac{1}{2}$ rd. — Det var *Engebrets* og *Torborgs* sønn *Hans Engebretsen* 1706—83 som tok over bruken, visstnok i slutten av 1740-årene.

Da kom han fra Rundevold. Han var 1. gang g.m. Marthe Pedersdtr.; barn: Engebret, Ragnhild; 2. gang g.m. Anne Andersdtr. Stubberud; barn: Hans, Kristian, Maria, g.m. Ole Fuglesang, Inger. 1753 var det skifte etter Marthe. Hans hadde da en besetning på 11 kuer, 14 sauer og 4 griser. Ved fastsettelsen av åboten fant en at alle husene unntatt fjøset var i god stand, og de 4 rd. som fjøset måtte repareres for, betalte Hans for egen regning. Han beholdt gården til sin død, og enken Anne Andersdtr. fortsatte da bruken til hun døde 1795. Ved skiftet fikk de hjemmeværende barna 16 rd. hver til bryllupsutstyr, eldste sønnen dessuten tjenestelønn for 12 år, 12 rd., og Kristian 9 rd. for 9 års tjeneste. Det ble den siste, *Kristian Hansen*, f. ca. 1759, som fikk bygselen av Peder Schøyen, men han må nærmest regnes som husmann. Av gården betalte han 12 rd. årlig avgift og hadde dessuten pliktarbeid på Froen. G.m. Sebille Abrahamsdtr. Røis. Barn: Anne, Hans. I 1813 ble han avløst av *Halvor Gregeresen*, g.m. Rønnaug Larsdtr. Barn: Magnus og *Hans Halvorsen*, som overtok allerede 1817. G.m. Elen Mathisdtr. Men bare få år deretter gikk bruken over til *Ole Olsen*, g.m. Ingeborg Olsdtr. Han hadde vært teglmester i Fossen. Barn: Ole Kristian, Andreas, slakter i Kristiania, Karl, Hermann, Berthe Maria, g. Thommesen, Wisconsin. Eldste sønnen *Ole Kristian Olsen* f. 1820 fikk gården etter ham da Ole kjøpte Lindebråte mellom i 1840. Ole Kristian var g.m. Anne Henriksdtr. Barn: Olai Hagbart, Johan Oskar, Johanne, Gunda Ola va. Han brukte til 1876. Da flyttet han til Lindebråte.

Husmenn under Fløyspjeld.

Fossen. — *Arne* var sagmester her i 1657. Men vi vet ikke om han hadde jord. Det hadde imidlertid *Haaken* sagmester f. ca. 1604, som bodde her før 1646 og etter 1665. I 1657 betalte han kvegskatt av 3 kuer og 3 sauer. *Kristoffer Nilsen* kalles i 1711 for en husmann som «skjærer paa gaardens sag, og faar derfor aarlig i lønn 6 rd.». *Gullik Nilsen* Fossen var g.m. Kristense Kristensdtr., som døde 1761. Da hadde Gullik en netto gjeld på 6 rd. Barn: Marthe, Sebilla. Sagmester *Mogens Andersen* døde her 1773. G.m. Kirsti Olsdtr. Barn: Anders Marie, g.m. Nils Jensen, Siri, g.m. Peder Hansen, og Anne. Sagmestrene skiftet ganske raskt. *Jon Jonsen* hadde stillingen 1792—96, samtidig som han drev plassen, som han betalte 6 rd. i årlig avgift for. Det samme gjorde *Lars Mortensen*, som avløste ham. Men Lars betalte dessuten 50 rd. i avgift for «Fossen Mølle

Brug» i årene 1796 og 1797. Året etter ble han fulgt av *Hans Andersen*, som også var sagmester og betalte 6 rd. avgift av plassen. Han kalles da Hans Totning. To år senere kalles han Hans Andersen Qvernestuen, men bor stadig i Fossen, inntil han 1802 flyttet til Årungstua, der han dog bare bodde i kort tid. Som sagmester og husmann i Fossen overtok nå *Kristoffer Børresen*, g.m. Anne Engebretsdtr. Barn: Ingeborg. Men også han ble her bare ganske kort, og det er husmannen *Hans Olsen* som betaler plassavgiften 1801—09. Han var g.m. Lene Torsdtr. Sagmesteren var imidlertid *Kornelius Jensen*, som også hadde jord her. Han døde her som almisselem i 1831, 84 år gammel. I 1811 var han blitt avløst av *Iver Kristensen*, g.m. Boel Kristoffersdtr. Barn: Kristen, Maren, Petro, Marthe Marie. Iver bodde i Fossen til 1835 eller lenger. På den andre plassen — for det var utvilsomt to — bodde *Ole Olsen*, f. 1793, med sin kone Ingeborg Marie Olsdtr. og datteren Berthe Marie f. 1824. Ole nevnes som teglmester fra 1816, men omkring 1820 overtok han som bruker på Fløyspjeld. — I 1865 var *Hans Kristiansen* f. ca. 1798 husmann her og arbeidsmann på Froen. Han holdt 3 kuer og sådde % tn. hvete, % tn. bygg, % tn. havre og 4 tn. poteter. Var g.m. Marthe Jensdtr. Barn: Johannes og Andreas. Sagmesteren *Andreas Johannessen* f. ca. 1809 hadde 1 ku og sådde % tn. bygg og 1 tn. havre og satte 4 tn. poteter. G.m. Maren Ellefsdtr. Barn: Maren, Anton, Paulus, Johanne.

Paris. — Det var visstnok *Jens Olsen* som tok opp denne plassen en gang før 1815. Han var g.m. Abigael Olsdtr. Barn: Ole, Andrine og *Andreas Jensen* f. 1823, som overtok som husmann her. Andreas arbeidet dessuten som teglbrenner på verket i Fossen. G.m. Regine Engebretsdtr. Barn: Hanna, Ole, Petter, Anton, Oskar. I 1865 holdt han 1 ku. Utsæden var % tn. hvete, $\frac{y}{8}$ tn. bygg, % tn. havre og 2 tn. poteter.

Stranda. — Denne plassen kalles også av og til Bonn under Fløyspjeld. *Anders Engebretsen* hadde visstnok levd her lenge da han døde 1740. Kanskje var han sønn av Engebret Skredder i Nedre Bonn. Dyrene hans var 1 ku og 1 kvige. Han drev som fisker og etterlot seg en båt med slitt seil, en gammel pram, et nytt 24 favner langt fiskegarn og fire hestehårs snører med bly til. Huset sto så nær sjøkanten at ved høyvann gikk vannet inn i stua. Dessuten var det en gammel stue og en lade og fjøs som sto «ovenpaa backen». *Baltzer Berntsen* f. ca. 1762 var husmann i Stranda fra før 1792 til etter 1813. Avgiften hans var 7 rd. 1 ort 16 skill.

Hans annen kone het Ingeborg Jonsdtr., og barna var Rebekka, Andreas, Seline, Johannes, Baltzer, Helene og Hans. Sønnen *Baltzer Baltzersen* overtok plassen etter ham. G.m. Siri Pedeisdtr. Barn: Karen, Peter, Johanne, Anne Maria, Berthe Marie.

Mien

På vestsiden av den innerste viken i Bunnefjorden ligger Mien på leir- og sandgrunn. Jordene, som heller østover, strekker seg langs fjorden, og vest for disse stiger åsen temmelig bratt opp. Nordligst i innmarka kommer det ned en liten bekk, og det er denne som har gitt gården navn. Mien ble nemlig i gammelnorsk tid skrevet *Migandi*, som kommer av *miga*, pisse. Dette var et ikke uvanlig navn på bekker med bratt fall og på mindre fosser. — Gården ble trolig ryddet i vikingetiden. Den er fremdeles udelt.

Nå har Mien for lengst gått opp i Froen. Tidligere grenset den i nord mot Bøler og Knardal, i øst mot Bunnefjorden og i sør og vest mot Stubberud.

Gården har ikke hatt sag eller kvern, men fiskeretten i fjorden var sikkert verdifull i gammel tid. Nede ved vannet var det bygd buer, antagelig til oppbevaring av fiskeredskap og kanskje til bruk for folk som reiste denne veien til Oslo. Da Jens Nilssøn kom fra visitas i Ås i 1594, red han og følget hans ned til Bonn, og «saa droge wi i nord 1 pilskud thil Mien, der lagde wi ved siøboen, som de pleiger tåge ledingen». Her brukte de altså å samle sammen ledingsskatten for å føre den inn til Akershus.

Av husene er nå bare restene av grunnmurene tilbake. Vi kjenner til at det var husmenn under Mien på begynnelsen av 1600-tallet, men vet bare en husmannsplass, nemlig *England*. Den ligger på det lille neset som stikker ut ca. 1 km. nord for gården og ble tatt opp omkring 1730. Ennå står restene av den gamle husmannsstua igjen, men uthusene er borte.

MATRIKKELGÅRDEN MIEN

Gnr. 42.

Mien var fullgård 7577 med skyld / ^S^P- ^{sa}It- Skylda ble økt med 2/ lp. i 1641. Betalte kvegskatt 1657 av 2 hester, 12 fe, 8 sauer, 4 geiter og 2 griser. 1661: Skylda er 1 fjerding mel, 2/ fjerding salt. Tiende av 12/ tn. havre og 1 tn. blandkorn, 1666 av 15 tn. havre og 3/ blandkorn, 1705 av 13/ tn. havre, 1/ tn. blandkorn samt 1 mark to. 1723: Matr.nr. 126. Måtelig god jord. Skog til husfornødenhet. Skylda foreslås forhøyet med ⁵/₈ lp. tunge. 1802: Skylda satt til 15⁵/₁₂ lp. tunge. Skog til husbehov samt noen tylfter sagtømmer. Fiske i Bunnefjorden kan innbringe inntil 200 rd. 1 husmannsplass. 1819: God jord. 1838: Nytt matr.nr. 42. Ny skyld 6 dir. 3 ort 12 skil. 1866: 125 mål leir- og sandjord. Alminnelig god og tilstrekkelig skoghavn nær gården. Ca. 800 mål noenlunde god skog. Tungvinn og besværlig atkomst til rotevei, «hvorfra den er et stykke fjernet». Fiskeri. Tungbrukt, alminnelig godt dyrket.

Matrikkelgårdens buskap, utsæd og kornavling gjennom 200 dr.

År	Hester	Kuer og ungdyr	Sauer	Utsæd tn.	Avling tn.
1661	2	7	4	6	8/
1723	2	6		4	8/ 18/
1802	2	5	ca. 4	4	8
1866	2	4	2	6	5/ 30/

Høyavlingen 1723 oppgitt til 13 lass, 1866 til 70—80 skpd.

Husdyr og utsæd (i tn.) i 1866.

Hester	Storfe	Sauer	Griser	Hvete	Rug	Bygg	Havre	Erter	Poteter
2	6	6	i	y _A	y _A	/	4	/	11

Eiere.

Mien tilhørte i middelalderen Hovedøy kloster. Abbeden der ga i 1428 oppsitteren fritakelse fra landskylda. Med klosterets ødeleggelse 1532 gikk gården over til kronen, og den var blant de gårder som Fredrik III i 1661 skjenket til Mathias Bjørn på Froen.

Brukere.

Helge Mien måtte i 1560 betale lensherren på Akershus 8 daler fordi han hadde kausjonert for («loffuitt for») Jens Berg, som «slo» Torstein Missum. Samme året betalte Helge også 1 daler i to års landskyld av det tidligere Hovedøygodset. *Bjørn* brukte fra senest 1596. Han leverte skyldig skattetømmer for dette året i 1601. I årene 1620—22 var han kirkeverge i Frogn. Da han døde ca. 1627, beholdt enken Karen bygselen til 1638, da sønnen *Lauritz Bjørnsen* betalte 10 daler i førstetake. Både han og faren har nok vært dyktige og ansette gårdbrukere. De hadde ganske store besetninger, og i *Lauritz's* tid ble også skylda lagt på to ganger. Han var lagrettemann ved flere tingsamlinger, siste gang 1668. I 1660 opplot *Lauritz* frivillig halve bygselen til *Bjørn Hansen* f. ca. 1634, men selv levde han ennå i 1678. *Bjørn* var lagrettemann 1675. Det ser imidlertid ut til at det nå begynte å gå tilbake med gårdsbruket. I 1684 ble *Bjørn* krevd for en gjeld på vel 14 rd. til Peder Nilsen i Christiania. Men han eide intet å betale med og «var fra gaarden forarmet». Et par år etterpå måtte han visstnok gå fra gården, og ny bygselseddel ble utstedt til *Hans*. Han var da allerede en gammel mann «af ringe vilchor», og brukte bare til 1697, da sønnen *Hans Hansen* overtok bygselen. Han var gift to ganger, 1. gang m. Guro Torbjørnsdatter. Barn: Hans, Anders, Karen, g.m. Nils Tambur i Christiania, Malene, g.m. Peder Nilsen på England, Anne, g.m. Johannes Årungsstua; 2. gang g.m. Ragnhild Hansdr. Hans brukte Mien helt til sin død 1752. Da hans kone Ragnhild døde 1746, balanserte boet med 65 rd., og det ble ingenting å arve. Gårdens eier oberst Hans Colbjørnsen forlangte besiktigelse for åbot, og da viste det seg at stuebygningen var både innvendig og utvendig i dårlig forfatning. Den var «meget gammel og forraadnet» og sto slik til at man ikke kunne gå inn i den uten frykt for at den skulle falle ned over en. «Den ligger meget over til den ene side og holder ud for backen». Det trengtes derfor helt ny hovedbygning, og selv om man tok tømmer til denne fra gårdens egen skog, ble oppførelsen taksert til 24 rd. De to ladene «med låven» behøvde også atskillig reparasjon, bl. a. måtte «nogle omhvert undertømres, veggene med liv-ved fornyes». Fjøset måtte ha nytt tak. De øvrige hus på gården var «nogenledes udi aabods forstand». Tilsammen ble åboten på 35 rd. Han mente seg berettiget til et bidrag på 8 rd. til hustruens begravelse, men dette «kunde hannem icke accorderes, da boet ey kunde tilstrecke». I løpet av de følgende år kom Hans seg dog noenlunde på fote igjen. Ved skiftet

etter ham 1752 var bruttoformuen 111 rd., men da stuebygningen fremdeles var i samme elendige forfatning som i 1746, ble det trukket 24 rd. åbot. Nettoformuen ble 53 rd., som de fem barna delte. Mien ble nå overtatt av *Børre Hansen*, som var g.m. Brynhild Persdtr. fra Krakelsrud i Ski. Men 1772 ble Børre «forfremmet» til Økern, og *Truls Andersen* fikk bygselbrev av Peder Schøyen. G.m. Katharina Rasmusdtr. Barn: Anders, Kirstine, Marie, Kari, Helene. Han hadde da allerede brukt gården i fire år. I begynnelsen av 1773 døde han, 46 år gammel. Enken fortsatte bruken et par år, men barna var mindreårige, så det ble vel for stridt for henne. I desember 1775 bygslet så Schøyen gården til *Jørgen Bjørnsen* 1732—91, som tidligere hadde bodd på plassen Sand. Han var g.m. Katharina Andersdtr. Stubberud 1736—90. Barn: Peder og Hermana. Jørgen var «landbunde under Froen», som Peder Schøyen kalte ham, og kan vel neppe regnes for helt selvstendig bruker. Av Mien betalte han årlig avgift 10 rd. og hadde fast pliktarbeid på Froen. Men han holdt sin egen besetning og drev jorda for egen regning. Da konen døde 1790, var det på Mien 2 hester, 7 kuer og 9 sauer. Formuen var 165 rd. brutto, 147 rd. netto. Det var ingen gjeld; utgiftene besto bare i begravelse- og skifteomkostninger. Ved hans eget skifte tre år senere var det bare ubetydelige forandringer, men smia var brent ned. Sønnen *Peder Jørgensen* overtok gården. G.m. Gunnild Andersdtr. Barn: Andreas, Kristine, Johannes, Kristian. Det var intet å arve etter ham da han døde 1806. Bruken gikk nå over til *Ole Jonsen* fra Nedre Bonn (se ham der), g.m. Maren Simensdtr. fra Skydsrud. Barn: Hermana, g.m. Kristian Kristensen England, Johannes, Maria, Karen, Abraham, Ole, Nils, Peder. Ole døde 67 år gammel i 1829, og sønnen *Johannes Olsen* f. 1795 overtok gården. Han var g.m. Mari Sørensdtr. fra Odalen i Solør. Barn: Johan, Abraham. På Johannes's attest for avtjent verneplikt heter det at han er «64 tommer høi, lys af haar, blaa af øine, spe af lemmer». Både han og hans brødre var uvanlig fingernemme folk. Johannes og Ole drev særlig med smiarbeid, mens Peder var en flink snekker, som laget mange møbler og redskaper. Ennå finnes atskillige av hans arbeider i Frogn, bl. a. et skatoll på Bøler. Ole syslet også endel med visediktning og har etterlatt seg flere håndskrevne viser, som nå oppbevares på Tassebråten. Etter Johannes's død kjøpte nemlig enken Mari Sørensdtr. Tassebråten og flyttet dit i 1873 med begge sine sønner.

Husmenn under Mien.

Den første husmannen vi kjenner på Mien, er *Anders*, som betalte skatt 1631-32. — Omkring 1730 ble så plassen *England* (eller Engeland) tatt opp, muligens av *Ole Engebretsen*, som visstnok var sønn av Engebret Fløyspjeld. Han var ugift, men moren Anne Aslesdr. bodde hos ham. Hun må i tilfelle ha vært Engebret Fløyspjelds annen hustru. Ole, «som nyeligen tilforn var trolovet», døde 1746, 40 år gammel. Plassen ble overtatt av *Jørgen Rasmussen*, g.m. Marthe Olsdr. Barn: Hans, Rasmus. Det var skifte etter Marthe 1764. Hun etterlot seg bl. a. en sort fløyels pannepute. Av dyr var det 2 kuer og 5 sauer. Netto formue 6 rd. Gullik Jansen Bonns sønn *Jan Gulliksen* f. 1735 avløste Jørgen ca. 1770. Han tjente på Bjerke da han ble konfirmert, og siden var han dragon der. Hans kone Mari Olsdr. var også på Bjerke da de ble gift i 1762. Barna var Hans og Andreas, som kom til Nedre Bonn. Jan kalles i 1801 for husmann med jord og båtfører. Avgiften for England var 6 rd. 1 ort 16 skill. Han ble begravet ved Frogn kirke 28. juni 1807, og den yngste sønnen *Andreas Jansen* overtok plassen. Men samtidig tok han over Nedre Bonn etter Ole Jonsen, som dette året flyttet derfra til Mien. Andreas bodde antagelig i Bonn, men beholdt England til 1813, da han overlot denne plassen til *Søren Engebretsen* fra Rønningen i Odalen. Før han flyttet til Frogn, var Søren omgangsskolelærer. G.m. Anne Olsdr. Datteren Elen var g.m. Nikolai Johansen Garder. De hadde også barna Ole f. 1800, Engebret f. 1808, og Marie f. 1811. Omkring 1815 flyttet Søren og Anne til Bråten under Stubberud, der de bodde i 1827 og sannsynligvis lenger. *Kristian Kristensen* overtok England. Han bodde på en plass under Kaksrud i Nordby da han i 1815 ble g.m. Hermana Olsdr. Mien. De hadde mange barn: Peder f. 1815, Karen f. 1817, Ole, som kom til Bølerengen, Christian f. 1821, Abraham f. 1823, Mathias f. 1826, Maren f. 1828, Sofie f. 1831, Alette Kathrine g.m. Lars Knardal, Hermana f. 1835, g.m. Johannes Andersen Bøler, Johanne Nikoline f. 1838. Kristian Kristensen bodde på England helt til svigersønnen *Johannes Andersen* overtok plassen. Moren Hermana Olsdr. bodde hos dem ennå i 1866. Barna var Karl og Hilda. På denne tid hadde Johannes 3 kuer og 1 sau og sådde % tn. bygg, 1 tn. havre og satte 5 tn. poteter. Men ikke så lenge etterpå forlot de England, som nå ble overtatt av *Andreas Johannessen* fra Stubberud, g.m. Alette Kathrine Kjøya. Andreas drev som fraktemann og eide jakten «Enigheden» på 4 kommerselester. Med den

fraktet han bl. a. ved til Akershus festning. I 1870 måtte han oppgi sitt bo til konkurs. «Enigheden» med seil og rigg, inventar og pram ble da solgt på auksjon til Johannes Blylaget for 370 spd. Andreas ble visstnok boende på England, men det var faren *Johannes Stubberud* som fikk ny forpaktningsskontrakt av kaptein Brandt, og som trolig selv flyttet hit.

Knardal

Knardal ligger 55—60 m. o. h. i østskråningen mot Bunnefjorden, inn for det smale «Sundet». Den 2,5 km. lange kommuneveien som tar av fra veien Nettet—Nesodden ved Berger, går forbi husene og videre 400 m. ned til fjorden ved Knardal brygge. Lendet på innmarka er endel kupert og heller østover. Jordsmonnet er stort sett lett, det veksler fra sandmold til leirblandet moldjord og til ren morenejord i den sørligste delen.

Gården grenser i nord mot Fuglesang, i øst mot Bunnefjorden, i sør mot Froen (Mien) og i vest mot Bøler, Sønstedal og Mellom-Dal.

Det første leddet i gårdsnavnet må etter Oluf Ryghs oppfatning være det gno. *kngrrr*, m., knarr, som var betegnelsen på en handelsskipstype, bredere enn langskipene. Grunnen til at dette ordet er blitt knyttet til gården her, er uklar. Stedet kan neppe ha vært særlig mye brukt som havn for knarrer, og hvilket høydedrag e. 1. på land som kunne ha likhet med en knarr, og eventuelt ha gitt opphav til gårdsnavnet, er ikke så lett å si. Men det er vel en mulighet for at det i gammel tid kan ha blitt bygd en eller flere knarrer her. Ennå i dag er Knardal et av de få steder i Frogn der det finnes god eikeskog.

Det har bodd folk her langt tilbake i tiden. I 1937 fant man en skaft - hulløks som trolig skriver seg fra stedet. Gården ble vel ryddet i viking-tiden.

I 1826 ble Knardal delt i et søndre og et nordre (eller øvre) bruk, de senere bnr. 1 og 2. Allerede i 1810 var imidlertid Knardalstrand (bnr. 3) blitt skilt ut fra hovedbølet. Den ble dog frasolgt først i 1835.

Av gamle hus kan nevnes hovedbygningen på Søndre K., som skal være bygd ca. 1805. Den ble restaurert og utvidet 1911. Inntil ca. 1902

gikk gårdsveien på østsiden av huset. På Øvre K. er hovedbygningen fra slutten av 1880-årene, låven fra 1878.

Ved delingen i 1810 og 1826 ble det trukket opp klare grenser for de tre bruks inn- og utmark (se bak), så grensen har aldri vært omtvistet. Bra skog har det alltid hørt til gården, og på 1600-tallet hadde oppsitterne en liten flomsag i bekken som faller i sjøen like sør for Knardal brygge.

Av innbo av antikvarisk verdi finnes på Søndre K. et gulvur laget av den kjente bondeurmakeren Jon Iversen i Drøbak en gang i tiden 1750—1800. En vevstol og et par rokker kan være fra ca. 1800, og et tinnfat med bokstavene OMS er også gammelt. På Øvre K. står et gulvur som er signert «Marthin Nilsen a Toten, Nr. 87». Dette er vel enten M. N. Sive-sind, d. 1891, eller M. N. Roset, d. 1896. Ragna Knardal på Garder-bråten eier en gammel kaffe-knuser som skriver seg fra husmannsplassen Krams.

Husmannsplassene til Knardal var *Knardalstrand*, tatt opp før 1799, og *Krams*. Den siste lå litt sør for husene. Den ble tatt opp før 1834 og ned-lagt ca. 1912. Jorda ble da lagt til innmarka. Her sto det en stue og et uthus; begge er nå borte.

Innmarksarealet på Søndre K. er i dag 46 mål. 10 mål brukes til korn, 15 til poteter, og på det øvrige drives gartneri. 4 drivhus bygd 1932—37. — Øvre K. har 60 mål dyrket innmark, hvorav ca. 10 mål brukes til poteter og resten til korn og høy. Det er 1 hest, et par griser og ende I høns. Til hver av gårdene er det ca. 250 mål skog. Fra Øvre K. er siden 1948 blitt bygset bort ca. 100 mål til hyttetomter.

MATRIKKELGÅRDEN KNARDAL

Gnr. 43.

Knardal var fullgård 1577 med skyld y_2 skpd. salt. Betalte kvegskatt 1657 av 2 hester, 6 fe, 6 sauer og 2 griser. Tiende 1661 av 10 tn. havre og 1 tn. blandkorn, 1666 av 8% tn. havre, 1% tn. blandkorn og y_2 tn. rug, 1705 av 10 tn. havre og 1% tn. blandkorn; husmannen betalte 4 skil. for tiendeost. 1723: Matr.nr. 127. Måtelig god jord. Skog til hus-behov «og til at sælge». 1 husmann med x_2 tn. utsæd. Skylda foreslås for-høyet med iy_2 lp. tunge. 1802: Skylda satt til 8% lp. tunge. Skog bare til

brensel, intet til salg. 1819: Temmelig god jord. «En Fjeldskov». 1838: Nytt matr.nr. 43. Ny skyld 6 dir. 4 ort 16 skil. 1866: *Bnr. 1*: 52 mål sandjord. Ca. 5 mål av utmarka er egnet til oppdyrking. Bra og tilstrekkelig skoghavn nær gården. Ca. 225 mål tildels meget god og veksterlig skog. Lett drift til Bunnefjorden, men noe besværlig atkomst til rotevei. Litt tungbrukt, meget godt dyrket. — *Bnr. 2*: 51 mål sand- og myrjord. Alm. god skoghavn nær gården, anses tilstrekkelig. Skog og atkomst som *bnr. 1*. Ualminnelig tungbrukt, mindre godt dyrket. — *Bnr. 3*: 14 mål sandjord. Alm. god og tilstrekkelig skoghavn nær gården. Ca. 60 mål mindre god skog, nok til brensel og gjerdefang. Helt nede ved Bunnefjorden med meget vanskelig landforbindelse. Fiskerett i Bunnefjorden. Ualminnelig tungbrukt. mindre godt dyrket.

Offisielle oppgaver over husdyrhold, utsæd og kornavling.

År	Hester		Kuer og ungdyr		Sauer	Utsæd tn.	Avling tn.
1661	1	4		2	3	5%	
1723	2			7	5	6%	24 [^]
1802	2			4	3	5	
1866	2		9	3	5	10 [^]	48 ^{1/}

Høyavlingen 1723 oppgitt til 20 lass, 1866 til ca. 110 skpd.

Husdyr og utsæd (i tn.) på de enkelte bruk i 1866.

Bnr.	Hester	Storfe	Sauer	Griser	Hvete	Rug	Bygg	Havre	Poteter
1.	1	5	4	1	1 /	VA	Vs	3	10
2.	1	5	4	1	1 /	VI	Vs	3H	6
3.	0	2	i	0	y ₈	0	%	1	5

Eiere.

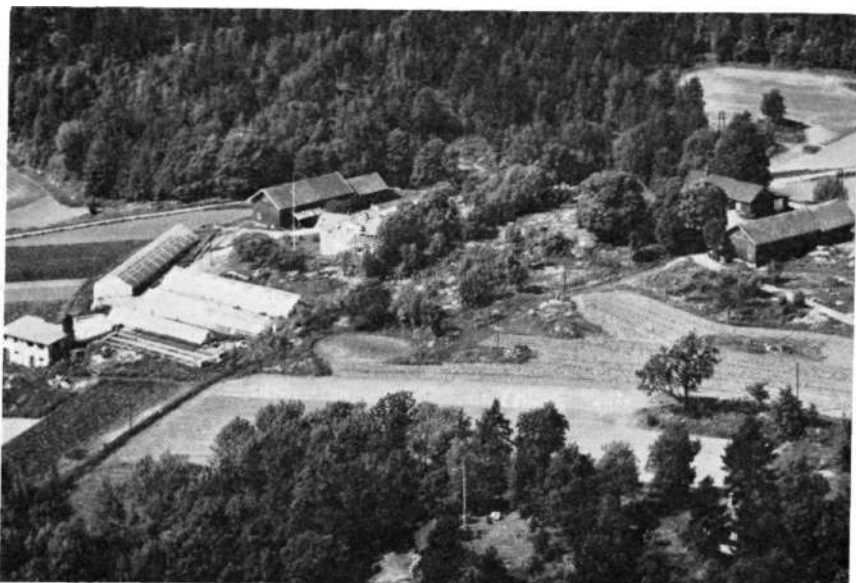
1337/38 ble Knardal kjøpt av Hovedøy kloster og tilhørte dette til klosterets brann og nedleggelse i 1532. Slottsherren på Akershus disponerte det deretter til det senest 1601 ble lagt til lagstolen i Christiania, som ga skjøte til brukeren i 1801. Skjøtet oppbevares ennå på gården.

Brukere.

Oluf betalte 1557 y_2 skp. salt til Akershus for det tidligere Hovedøy godset. Tre år senere hadde han fått medbrukeren *Kristoffer*, som overtok bruken etter ham. *Lauritz* leverte i 1601 skattetømmer som han var skyldig for fra 1596. Fra senest 1611 brukte *Anders*. Gjennom hele sin brukertid hadde han bekkesaga i drift og solgte ikke lite tømmer og sagbord til hollenderne. Det meste måtte han frakte til Husvik. Han var en velstående mann; bl. a. eide han bygselparten i Nord-Dal. *Lauritz* overtok etter sin far *Anders* i 1632. Han og hans brødre eide hele Nord-Dal. Saga på Knardal ble i hans tid delvis liggende øde, og i 1651 sies han å være forarmet, — uten at dette behøver å bety at det var noen nød på gården. *Lauritz* holdt en normal besetning og drev vel vanlig gårdsbruk til han ca. 1662 flyttet til Nord-Dal og ble fulgt av *Ole Mogensen* f. ca. 1604. *Ole* kom fra Hobøl, der han i lang tid hadde tjent på Føsker. Bruken av Knardal overlot han omkring 1670 til *Svend*. Denne var kirkeverge i Frogn 1674—76 sammen med *Jens Gullerud* og *Hans Rommerud*. I forbindelse med dette vervet hadde de det uhell at en kirkeku kom bort, og de måtte hver ut med 3 mark i erstatning. *Svend* ble etterfulgt før 1678 av *Lauritz*, som i sin tur overlot bygselen en gang før 1696 til *Hal vor Halvorsen*, sønn på Bøler. På denne tid brant gårdens skog, slik at det ennå 40 år senere «paa de tørre aaser findes intet uden til gjærdesfang og brændevad». I 1711 betalte han skatt av 8 par sko for seg og hustruen, langt over gjennomsnittet, og han satt visst godt i det. 1707 fikk han skjøte på Bøler, men fortsatte å bo på Knardal. Han fornyet bygselen i 1720, men 1724 gikk den over til skriver *Simen Halvorsen*, som kom til å bruke gården en menneskealder. Også han hadde Bøler som et underbruk. *Simen* var g.m. *Anne Sofie Jakobsdtr.* d. 1779. Barn: *Kristian*, d. ung, *Kirstine* d. før 1773, g.m. *Ansten Engebretsen Klunderud*, senere *Hokholt*, *Anniken*, g.m. *Peder Kristoffersen Greverud*. I 1776 opplot *Simen* bygselen for sin dattersønn *Kristian Pedersen*, men da *Simen* døde 1780, var det han som fremdeles eide gårdens besetning på 3 hester, 13 kuer, 6 sauer og noen griser. Blant løsøreeffektene fantes en god del sølv samt en fiolin med bue. Bøler ble solgt til dattersønnen *Erik Eriksen Ekornrud* for 400 rd. Boet var på 720 rd. brutto, 475 rd. netto. *Kristian Pedersen* oppga sin bygsel allerede 1779 til fordel for *Johannes Andersen*, 1743—1827. Denne kalles da for *J. A. Sønstedal*, så han bodde kanskje der på den tid. Men fra 1772 hadde han hatt *Stubberud* i bygsel

av Peder Schøyen og var sønn av Anders Stubberud. Han var g.m. Maria Olsdr. Glosli 1747—1826. Barn: Anders, kom til Skuterud, Kristian, Peder, snekker i Drøbak, Ole, Marthe, g.m. Hans Jansen fra England, Karen f. 1785, Sebille 1787—1858, bodde i Bonn. Johannes fikk i 1801 kongelig skjøte på gården for 700 rd. og ble selveier. Noen få år etter bygde han ny hovedbygning, den som ennå står på Søndre Knardal. I 1810 lot han skille ut og skyldsette $\frac{x}{A}$ av gården, rundt husmannsplassen Knardalstrand, og overdro dette til sønnen Kristian for 500 rd. Grensene som ble fastsatt, «begynder ved Søen paa søndre Siden af Knardahls staaende Huse, ved en blinket Furue, og gaar derefter i vestlig Strækning til en Gran, der er mærket med 3 Blinker; derefter gaar det i nordvestlig Strækning, efter blinkede Træer til Gierdes Hjørnet ved en Eng, Heste-Engen kaldet, derfra gaar det langs med Gierdet i vest til en Gangstie ved en kløftet Birk, Videre gaar det i nordvestlig Strækning efter blinkede Træer til Fuglesang Gierdet, derefter gaar det i Øst langs med bemeldte Gierde lige til Søen. Med Ejendommen følger en liden indhegnet Løkke, Flottevejen kaldet, paa søndre Deel af samme.» Kristian hjalp imidlertid faren fortsatt med gårdsbruket inntil 1826, da Johannes etter sin hustrus død ville dele resten av gården mellom sønnene Kristian og Ole. Den siste solgte da Stormyr og flyttet hit. De to partene ble hver på 3[^] lp. s., og brødrene betalte begge 800 spd. Det var full enighet om delingen, som foregikk slik: «1. Jordveien og Indmarken: a) *Nord jordet* kaldet. Delet paa dette begynner ved Feehuset, ved Gierdet hvorved staaer et lidet merket Asketre og gaar lige i øst mod Havnen til et mærket Asketre, b) *Udengen* kaldet. — Delet over denne gaaer fra et korsmærket Seljetre paa den østre Kant i Vest til et korsmærket Grantre. Heraf tilfalder Ole Johannesen den nordre Deel og Christian Johannesen den søndre Deel, hvilken sidste ogsaa beholder en liden Løkke, *Liinløkken* kaldet. — 2. Skoven og Udmarken: a) Den østre Udmark, Delet paa denne begynner omtrent midt paa Udengen ved Gjerdet hvor der staaer et korsmerket Grantræ og gaar lige i Øst efter korsmerkede Grantræer til en Korsvei kaldet *Slatteveien*, derfra i Syd ligeledes efter korsmerkede Træer til Mien Delet, b) Den vestre Udmark: Delet paa denne begynner ved Smedien ved et korsmerket Grantræ og gaar lige i Vest efter korsmerkede, Furue, Gran, Asp, og Bierketræer til Sønstedahl Delet. Heraf tilfalder Ole Johannesen den nordre Deel og Christian Johannesen den søndre Deel. c) Havnen.

Deelet paa denne begynder ved det søndre Jorde ved et korsmerket Rognetræ og gaar lige i Syd efter korsmerkede Oretræer til Udengen. Den østre Deel af Havnen tilfalder Ole Johannesen og den vestre Deel Christian Johannesen.»

Knardal

SØNDRE KNARDAL

Bnr. 1.

Kristian Johannessen 1783—1844 var g.m. *Johanne Andersdtr.* fra *Smebøl* 1787—1873. Barn: *Johan* f. 1812, *Maren* f. 1815, *Anne* f. 1817, *Abraham* 1820—57, g.m. *Maren* (deres barn var: *Karoline*, *Amalie* og *Baltzer* 1850—1920, g.m. *Anne Gulbrandsen* 1850—1937; barn: *Inga Margit Knardahl*), *Karen* f. 1823, *Andreas* f. 1825, *Sofie* f. 1827. *Kristian Johannessen* beholdt også *Knardalstrand* til 1835. Da solgte han denne delen av gården for 500 spd. til *Jens Johansen*. Etter *Kristians* død

satt Johanne Knardal i uskiftet bo til sin død. Taksten på gården ble ved skiftet i 1873 satt til 900 spd. for innmark, 1100 for utmark med skog, 400 spd. for husene, tilsammen 2400 spd. Boet hadde nesten ikke gjeld. Både løøsøret og gården ble løst av de fem gjenlevende søsken i fellesskap, og ved testamente ble det avgjort at Søndre Knardal skulle bli hos den lengstlevende. Det ble Maren, som i sitt testamente 1893 bestemte at gården skulle tilfalle hennes brorsønns datter *Inga Margit Baltzersdr. Knardahl*. Hun var g.m. *Thorvald Thoresen* Havsjødalen 1878—1953, og de drev så gården til 1949. Barna deres er: Birger (se nedenfor), Thorleif, eier Havsjødalen, Randi f. 1916, Eva f. 1917, Hans Odvar f. 1923. Thorvald Thoresen bygde i årene 1932—37 fire drivhus på tilsammen 750 m² og drev gartneri ved siden av gårdsbruket. I 1949 ble gården overtatt av eldste sønn *Birger Thoresen* f. 1912, g.m. Harriet Bjerke f. 1911. Barn: Ole Christian f. 1943 og Torill f. 1946. Birger Thoresen har fortsatt og utvidet gartneridriften. Like etter overtagelsen bygde han ny arbeids-, fyr- og garasjebygning, og han har også restaurert hovedbygningen.

ØVRE (NORDRE) KNARDAL

Bnr. 2.

Ole Johannessen ca. 1780—1873, hadde drevet Stormyr under Nordre Hallangen som eget bruk helt fra 1810, da han i 1826 overtok Øvre Knardal. Han var g.m. Kristine Larsdr. fra Kløfta på Nesodden og hadde to sønner, Baltzer 1814—74, og Lars Jacob 1821—75. Kristine døde 1865, og ved farens død overtok de to brødrene *Baltzer Olsen* og *Lars Olsen* gården og drev den i fellesskap. Baltzer var ugift. Lars var g.m. Alette Kristiansdr. England 1833—91. Barn: Emilie Kristine 1858—1939, Hanna Olava 1860—1932, Karl 1862—1925, Johan Ludvig 1866—1935, smed, Marius, 1867—1927, bodde på Bølerbråten, Amalie Karoline 1869—1951, Anton 1872—1935, bøsse-maker i Oslo, Jørgen 1874—1939, prost i Kråkstad. Låven ble bygd omkring 1870. Alette Kristiansdr. ble sittende med gården til kort før sin død. I slutten av 1880-årene lot hun oppføre den nye hovedbygningen. Sønnen *Karl Larsen* 1862—1926 kjøpte Øvre K. våren 1891, og dette kjøpet ble ansett for gyldig av

Nordre Knardal

hans søsken da moren døde kort tid etter. Karl Larsen bygde nytt fjøs kort etter århundreskiftet og bryggerhusbygning med vognskjul, vedskjul og leilighet i 1914. Han var g.m. Pauline Johansen fra Garderbråten 1867—1948. Barn: Lars, Ragna f. 1906, bor i Garderbråten, Sigrid f. 1908, g.m. Hans Tallaksen, Nesodden. *Lars Knardahl* f. 1905 kjøpte gården av sin mor 1934, og året etter moderniserte han hovedbygningen. G.m. Emma Fundingrud f. 1904. Barn: Karl Jørgen f. 1936, g.m. Edvarda Hansen, Leif f. 1940, Elisabeth f. 1945. Lars Knardahl legger hovedvekten på poteter og grønnsakdyrking. Av utmarka har han parsellert ut ca. 125 hyttetomter.

KNARDALSTRAND

Bnr. 3.

K. var husmannsplass under gården, sikkert langt ned på 1700-tallet. I 1801 bodde her *Anders Hansen* f. ca. 1741, og hans kone Marthe

Pedersdr. Anders drev som fisker, for det var ikke jord av betydning til plassen før 1810, da Johannes Knardal lot den skille ut som eget bruk til sønnen *Kristian Johannessen*. Skylda ble da på iy_2 lp. s. De første årene etter at han overtok halvparten av farsgården, brukte Kristian også Knardalstrand. Fra senest 1833 var det imidlertid *Jens Johansen* 1806—38 som bodde her, og i 1835 fikk Jens skjøte på denne delen av gården for 500 spd. Han var fra Fuglesangsbråten. Av yrke var han skomaker, men drev også fiske ved siden av det nokså beskjedne gårdsbruket. Hans kone var Maria Hansdr. fra Mellom-Dal, f. 1809. Barn: Hans f. 1835, Johannes f. 1836. Jens døde jo bare 32 år gammel. Da hadde han 3 kuer og 2 sauer. Han etterlot seg ellers endel fiskeredskap. Knardalstrand ble taksert til 710 spd., og Maria løste for taksten. To år etter giftet hun seg med *Veder Kristiansen* f. ca. 1815. Men han kom i gjeld og måtte ta auksjon i 1852. Svogeren *Kristian Hansen* på Mellom-Dal fikk da auksjonsskjøte for 600 spd. Foreløpig ble dog Peder med familie boende her — han forpaktet for 20 spd. årlig — inntil Kristian Hansen solgte Mellom-Dal i 1864 og selv flyttet hit. Han var f. ca. 1802, d. 1871. G.m. Maren Olsdr. fra Kjærnes i Ås ca. 1811—81. Barn: Hans Olai f. 1832, Karen Marie, g.m. Johannes Bruer, Karl, Johan f. 1848, Martinius, Mathea, g.m. Hans Jensen Nybråten. Maren Olsdr. satt i uskiftet bo etter mannens død, og i 1873 skjøtet hun gården til sønnene *Hans* og *Karl Kristiansen* for 813 spd. + føderåd av årlig verdi 20 spd. Hans flyttet imidlertid til Kjærnes, og *Johan Kristiansen*, som overtok hans part av Knardalstrand, solgte denne 1899 til Karl for kr. 3 500. Selv fikk Johan utskilt for seg Åslund (bnr. 5, 0/05). Hans sønn *Trygve Aaslund* d. 1964, g.m. Hjørdis Bjerke, fikk skifteskjøte på Knardalstrand fra Karl Kristiansens bo i 1923. Hans hovedervert var fiske, og det er ikke gårdsbruk her i dag.

Husmenn.

Krams. Husmannen *Ole Sørensen* f. ca. 1784, var g.m. Berthe Helgesdr. fra Ullensaker f. ca. 1793. Barn: Anne Sofie f. 1834, Herman. Ole ble funnet ihjelfrosset i skogen en januardag 1838. Sønnen *Herman Olsen* overtok plassen. I 1865 var han dagarbeider og hadde ikke jord. Dette fikk han dog senere. Han var den siste husmannen i Krams, døde ca. 1912, og jorda ble da lagt til gårdens innmark.

Fuglesang

Fuglesang

Fuglesang ligger 85 m. opp for Bunnefjorden mellom Knardal i sør, Nord-Dal i vest og Kjøya av Haslum i nord. Den småkuperte innmarka består vesentlig av sandmold samt endel myrjord.

I eldre tid hadde gården temmelig tungvinn utkjørsel, idet en var henvist til å bruke kjerrevei nordover om Brevik og Kjøya og opp til Nord-Dal. Kort etter 1800 kom det kjerrevei også sørover til Knardal. Den vanligste veien til byen var med båt om sommeren og over isen om vinteren.

Navnets betydning gir seg selv. Den gamle uttalen, som har holdt seg helt opp til vår tid, var *faulesång*, med tykk l. «Denne gaard er vistnok temmelig gammel», sier Oluf Rygh. Den er neppe ryddet senere enn tidlig vikingtid.

Fuglesang var udelt til 1876, da bnr. 2 (2/22) og bnr. 3 Brevik (1/29)

samt bnr. 4 Laget (0/01) ble utskilt. Bnr. 8 Berglund (0/13) ble frasolgt i 1899. Den mest inngripende deling i nyere tid skjedde i 1925 da Fuglesangs skog, bnr. 25 (1/85) ble utskilt og lagt til Mellom-Dal. Ellers er det etter århundreskiftet solgt fra en lang rekke hytte- og villatomter. Gården brukes nå som feriehem.

Gårdens skog ble ødelagt av brann ca. 1695, og da den også brant i 1734, sto bare «de tørre Aaser» igjen, «hvorpaa intet kan voxe uden lidet til brændeved og gjærdefang».

Fuglesang hadde fiskerett i Bunnefjorden, en herlighet som ennå ved matrikuleringen i 1866 ble verdsatt nesten like høyt som innmarka.

Den eneste husmannsplassen som det hørte litt jord til, var *Brevik*. Den ble tatt opp omkring 1780, utskilt 1876. I *Orebukt*, *Bråten* og *Ånebakke* ved fjorden bodde i 1865 fiskerfamilier. Disse plassene ble antagelig bygd i 1820-årene.

MATRIKSELGÅRDEN FUGLESANG

Gnr. 44.

Fuglesang var fullgård 1577 med skyld $\frac{x}{2}$ skpd. salt. 1648 og noen år deretter oppgis skylda til 1 skp. salt. Betalte kvegskatt 1657 av 1 hest, 4 fe, 5 sauer, 5 geiter og 1 gris. 1661 og senere var skylda y_2 skpd. salt. Tiende av 5 tn. havre og 1 tn. blandkorn, 1666 av 6% tn. havre, $\frac{1}{2}$ tn. blandkorn og y_2 tn. rug, 1705 av 8[^] tn. havre, 1% tn. blandkorn og 1 mark to. 1723: Matr.nr. 135. Svakt land. Ingen skog oppgitt. Skylda foreslås redusert med iy_2 lp. tunge. 1802: Skylda satt til $\frac{y}{3}$ lp. tunge. Skogen er uthogd, gir knapt nok brensel til husbehov. 1819: Skarp jord, god beliggenhet. 1838: Nytt matr.nr. 44. Ny skyld 3 dir. 4 ort 1 skil. 1866: 70 mål sand- og myrjord. God og tilstrekkelig skoghavn nær gården. Ca. 600 mål noenlunde god skog. Lett drift til Bunnefjorden, men besværlig til rotevei om sommeren. Fiskeri i fjorden. Lettbrukt, alminnelig godt dyrket..

Matrikelgårdens buskap, utsæd og kornavling gjennom 200 år.

År	Hester	Kuer og ungdyr	Sauer	Utsæd tn.	Avling tn.
1661	1 3	2	4	31/	6
1723	1	3	4	3%	12%
1802	1	3	3	iy_2	
1866	1 4		1 3	6 %	29 y_2

Høyavlingen 1723 oppgitt til 20 lass, 1866 til 50—60 skpd.

Husdyr og utsæd (i tn.) i 1866.

Hester	Storfe	Sauer	Griser	Hvete	Rug	Bygg	Havre	Poteter
1	5	3	1	%	y_A	y_A	5	10

Eiere.

Sigvart Andersen fikk «paa 1. kong Haagens aar», d.v.s. 1299/1300 eller 1355/56, kjøpt 1 markebol i Fuglesang. I 1430 ble gården solgt til Hovedøy kloster og gikk ved dettes ødeleggelse over til å bli krongods. I 1601 ble den tillagt lagstolen i Oslo og var benefisert denne inntil brukeren fikk skjøte i 1804.

Brukere.

Sten Fuglesang betalte både 1557 og 1560 y_2 skp. salt i avgift til lensherren på Akershus. Hvor lenge han brukte, vet vi ikke. Kanskje var han gift med *Asgjerd*. Hun oppgis som bruker 1596 og 1603. *Svend* avløste henne og hadde gården til 1619, da *Jens* overtok. Han brukte til 1638. Kort etter tok *Kjell* Fuglesang i bygsel av lagmannen i Christiania. I ufredstidene i 1640-årene ble visstnok *Kjell* utkalt til krigstjeneste, og gården ble liggende delvis øde. Den var «liden och ringe», og brukeren forarmet. Fra midten av århundret hadde *Kjell* en medbruker til han selv døde eller oppga bygselen i 1657. Hans medbruker *Nils* fortsatte ennå et par år, men overlot så hele gården til *Sivert Engebretsen* f. ca. 1635. *Sivert* ser ut til å ha bodd her helt til opp i 1690-årene og ble

antagelig avløst av *Kristen Olsen*. I 1720 fikk Kristen fornyet sin bygselseddel og drev gården til sin død ca. 1730. Enken fortsatte bruken noen få år, inntil *Hans Otter sen* overtok. Men i 1749 flyttet visstnok Hans til Husvik, og lagmann Peter Vogt utstedte da nytt bygselbrev til *Peder Andersen* 1690—1773, g.m. Anne Halvorsdtr. 1689—1773. Peder og Anne hadde i hvert fall tre sønner, som alle ble gårdbrukere i Frogn, nemlig Anders Hauger (Haneborg), Lars Huseby og *Nils Pedersen* 1734—88, som overtok Fuglesang i 1760, da faren frivillig opplot bygselen for ham. Nils var g.m. Maria Hansdtr. d. 1800. Barn: Abigaël, død ung, *Marthe*, *Helene f.* 1782, *Petronelle f.* 1786. Da skiftet etter Nils ble holdt 26. september 1788, fortalte enken at for vel en uke siden hadde det vært brann på gården, og bryggerhus, stolpebod samt vedskjul strøk med. Hun ba om å få 20 daler av boet til gjenoppbyggingen, og det ble innvilget. Besetningen var da 1 hest, 5 kuer, 4 sauer og 2 geiter. Formuen var brutto 914 rd, netto 783 rd. Maria giftet seg igjen et par år etter med *Ole Mikkelsen*, som visstnok var fra Mellom-Dal. Barn: Maren, Abigaël, Hans, Mikael. Ole ble den første selveier her. I 1802 anga han at han 2—3 år tidligere hadde kjøpt Fuglesang for 550 rd., og at han nå ventet kongeskjøtet fra København med det første. Han fikk det i 1804; kjøpesummen var da steget til 600 rd. Etter Maria Hansdatters død giftet Ole seg med Maria Kristiansdtr. Mellom-Dal, og fikk sønnene Ole og Kristian. Ved sin død 1814 hadde Ole en besetning på 3 hester, 6 kuer, 7 sauer, 1 gris. Det ble først bestemt at både løssøret og gården skulle selges ved auksjon, men etter at løssøreauksjonen hadde innbrakt 1200 rbd., ble det likevel til at enken skulle overta gården. Formuen i boet var brutto 2646 rbd., netto 1427. Maria ble gift igjen, med *Hans Halvorsen Vold*. De hadde datteren Helene. I 1835 overdro Hans Fuglesangs fiskerett i Bunnefjorden til Johan Kjøya for 20 år mot en engangsavgift på 200 spd. Tre år senere solgte han gården for 2100 spd. til tollbetjent *John Bakke* og høker *Lars Nikolaisen* i Christiania. Den siste solgte sin halvpart til Bakke, som var gift med *Marthe Kristiansdtr.* Barn: *Johanne Sofie*, *Kristian*, *Marthe Marie*, g.m. *Olaus Johannessen Bøler*, *Mathea*, g.m. inkassator *Peder Olsen*. *John Bakke* døde allerede 1843, og enken fikk uskiftebevilling. Skiftet ble derfor ikke holdt før 1857. Da var taksten på gården 3200 spd.; det var også tatt hensyn til fiskeretten og grunnleie. *Marthes* økonomiske stilling var meget god. Bruttoformuen var 3705 spd., netto 3300 spd. Gården ble solgt på auksjon til *Hans Andreassen Fåle*, som dog beholdt den bare

kort tid. Allerede før 1865 var F. overtatt av *Kristian Olsen Kjærnes*, som fikk auksjonsskjøte for 3650 spd. i 1871. Skogen ble uthogd i 1870-årene etter en kontrakt på 5000 spd. i 1873. *Kristian Olsen* var g.m. *Petra Amundsdr.* Barn: *Olaus*, *Johanne*, g.m. lærer *K. Dieseth*, *Helene*, g.m. *Martinius Gjerberg*, USA, *Alette*, g.m. lærer *Hans Seland*, Moss, *Julie*, g.m. *Hans Kay*, *Karen* 1835—1915, g.m. *Severin Johansen Kjøya*. I 1876 lot han utskille bnr. 2, som fra 1923 tilhører *Murernes union*, og bnr. 3, *Brevik*, samt *Laget* (bnr. 4). Det var *Severin Johansen* 1829—1908 som etter svigerfarens død fikk auksjonsskjøte i 1888 på bnr. 1 og 2. Det siste skjøtet han 1899 til sin svigerinne *Johanne Dieseth* sammen med bnr. 8 *Berglund*. Hennes arvinger solgte så disse eiendommene i 1923 til «*Murernes union*». *Severin* og *Karen Fuglesangs* barn er: *Emilie*, g.m. *Hans Andreassen Brevik*, *Kaspara*, g.m. *Karl Skaug*, *Emma*, g.m. *Johan Knardal*, *Karl* (se nedenfor), *Johan*, som var en dyktig kunstmaler, *Alfred*, utvandret til USA, *Konrad*, *Sara*, g.m. lærer *August Rud* på *Dal*, *Kristian*, i USA. Fra selve gården, bnr. 1, solgte *Severin Johansen* mange mindre parseller til hyttetomter. Et år før sin død skjøtet han *Fuglesang* for kr. 14 000 til doktor *S. H. Sjødring* og *l. Waagaard*, men i 1910 tok *Karl Severinsen Fuglesang* 1863—1946 gården tilbake på odel. G.m. *Elise Myhre*, f. *Hansen*, 1869—1954. *Karl Fuglesang* interesserte seg imidlertid ikke så mye for gårdsbruket og solgte i 1913 for kr. 16 720 til *Carl O. Dahl* på *Mellom-Dal*. Han lot i 1925 skyldsette *Fuglesang* skog, bnr. 25 (1/88), og la den til *Mellom-Dal*. *Fuglesang* ble i årene 1920—27 drevet av sønnen *Asbjørn Dahl*, men i 1929 skjøtet *C. O. Dahl Fuglesang* for kr. 31 500 til *Oslo Elektriske montørers fagforening*, som bruker stedet til feriehjem. Gårdsbruket blir forpaktet bort. *Innmarka* er nå på ca. 70 mål, skogen er på ca. 250 mål.

BREVIK

Bnr. 3.

Her bodde i 1801 to husmannsfamilier, *Kristen Svendsen*, g.m. *Anne Brynildsdr.*, og deres døtre *Kristine* og *Abigael*, samt *Lars Ottersen*, g.m. *Anne Johannesdr.*, og deres datter *Helene*. De drev som fiskere og båtførere og hadde ikke jord til plassen. — I 1865 het husmannen

Andreas Hansen, g.m. Grete Engebretsdtr. Barn: Anne, Hanna, Hans, Ole, Grete, Johan. Andreas holdt 1 ku og sådde % tn. hvete og % tn. havre og satte 2 tn. poteter. I 1888 solgte Severin Fuglesang og hans medarvinger etter Kristian Kjærnes Brevik til *Kristian Martinius Kristiansen* 1855—1915, som drev landhandel her. Han utparsellerte en rekke hyttetomter o. 1. Sønnen *Alf Kristiansen* d. 1934, overtok etter farens død. G.m. Astrid Marit Kristiansen. Deres datter *Aagoth Kristiansen* er eneieier fra 1956.

Husmenn.

Bråten. — *Johan Jensen*, g.m. Karen Fredrikke Gundersdtr., bodde her fra før 1837. Deres barn var: Jens Knardalstrand, Hans, Kasper, Gunhild Marie, g.m. Baltzer Hansen Fåleplass. Det var skifte etter Karen 1840. Da eide Johan stue og et lite fjøs her, taksert til 50 spd. *Hans Johansen* etterfulgte faren på plassen. G.m. Johanne Nilsdtr. Barn: Bernt, Jens, Anton, Helene, Hanna, Emilie, Karl. Hans var fisker.

Orebukt — *Johan Martinsen*, g. 1. gang m. Anne Marie Olsdtr., 2. gang g.m. Maren Hansdtr. Barn: Anette Julia, Jørgen, Karl. Også Johan var fisker, født i 1826 som sønn av husmann under Fuglesang Martin Olavsén og hustru Ingeborg Hansdtr.

Ånebakke. —• *Andreas Martinsen* f. 1823 var bror av Johan i Orebukta. G.m. Lovise Kristiansdtr. Barn: Karl, Josefine, Olaus, Anne, Anette, Karen, Frithjof. Også Andreas var fisker og hadde ingen husdyr eller utsæd.

Bøler

Med vid utsikt i alle retninger ligger Bøler på toppen av den 168 m. høye Bøleråsen, og det høye tårnet for telefonlinken som er reist her oppe, kan sees langveis fra. Knardalveien går tvers igjennom gårdsområdet. Jordsmonnet er lett, for det meste sandmold samt endel morenegrus.

Riktignok er det ikke funnet fortidsminner på Bøler, men gårdsnavnet tyder på at her har bodd folk meget lenge. Det betyr simpelthen

Bøler bnr. 3-4 øverst, bnr. 2 nederst

«bosted» og er flertall *bælir*, f., av *bæli*, n. Etter dette kan gården være ryddet langt tilbake i tiden og neppe senere enn i vikingtiden.

Oppdelingen av Bøler begynte allerede i 1784, da Berger (bnr. 7) ble skilt ut med skyld $\frac{1}{2}$ lp. Neste deling fant sted i 1814. Da ble en part på 1% lp. frasolgt, og i 1837 ble denne parten igjen delt i de senere bnr. 1, Østre B. (0-3-18, eller 0/54) og bnr. 2, Vestre B. (kalles også Søndre B., 0-3-17, eller 0/79). Fra Østre B. ble en mindre part på 0/11 utskilt i 1887, bnr. 3. Senere ble denne slått sammen med bnr. 4. — Det som var tilbake av hovedbølet etter salget i 1814, ble også delt, idet Bølerengen, bnr. 5 (0-2-19, eller 1/09) ble skilt ut og solgt i 1842. Da var hovedbølets (bnr. 4) skyld 0-4-16. Den ble dog redusert noe i 1878, da Bølerbråten, bnr. 6, ble solgt fra og fikk skylda 0-0-22, eller 0/18. — Dermed var de nåværende bruk dannet.

Det meste av bebyggelsen på Bøler er av nyere dato. Av eldre hus kan nevnes hovedbygningene på Søndre B. (bnr. 3-4), som er fra 1889, og på Bølerengen, som er bygd i 1896.

Av de to husmannsplassene *Berger* og *Bølerbråten* er den første eldst, tatt opp senest omkring 1700. Bølerbråten ble vel ryddet ca. 1825.

På Østre B., bnr. 1., er det i dag 20 mål dyrket innmark og ca. 100 mål skog, derav 35 produktiv. Vestre (Søndre) B., bnr. 2, har 40 mål innmark og 200 mål prod. skog. På Søndre B., bnr. 3-4, er innmarka på vel 40 mål, mens den produktive skogen utgjør 100 mål. Bølerengen har 35 mål innmark og 20 mål produktiv skog. På Bølerbråten er det 16 mål innmark og på Berger 55 mål innmark og 120 mål skog.

MATRIKKELGARDEN BØLER

Gnr. 45.

Bøler var ødegård 1593. Skylda var i 1648 1 fjerding salt. Betalte kvegskatt 1657 av 2 hester, 5 fe, 2 sauer og 2 geiter. 1661 ingen tiende, 1666 tiende av 3% tn. havre, $\frac{1}{2}$ tn. blandkorn og $\frac{1}{2}$ tn. rug, 1705 av 6% tn. havre og 1 tn. blandkorn. 1723: Matr.nr. 177. Brend, sandig jord. Skog til husbehov. Skylda foreslås forhøyet med 4% lp. tunge. 1802: Skylda satt til 4% lp. tunge. Skog til brensel og materialer til husbehov. 1 husmannsplass. 1838: Nytt matr.nr. 45. Ny skyld 3 dir. 4 ort 22 skil. 1866: *Bnr. 1:* 22 mål sandjord. Dårlig og utilstrekkelig skoghavn nær gården. Ca. 60 mål dårlig skog, noenlunde nok til brensel og gjerdefang. Tungbrukt, alm. godt dyrket. — *Bnr. 2:* 22 mål sand- og myrjord. Havn som bnr. 1. 60 mål dårlig skog. Lettbrukt, alm. godt dyrket. — *Bnr. 4:* 32 mål sandjord. Mindre god og utilstrekkelig skoghavn nær gården. Ca. 120 mål meget dårlig skog. Lettbrukt, alm. godt dyrket. — *Bnr. 5:* 26 mål sandjord. Ingen havn, men havnerett hos bnr. 1 og 4. Ingen skog. Lettbrukt, alm. godt dyrket. — *Bnr. 7:* 23 mål sandjord. Mindre god og utilstrekkelig skoghavn nær gården. Ca. 80 mål dårlig skog, nok til brensel og gjerdefang. Havnerett i utmarka til bnr. 1 og 4.

Offisielle oppgaver over husdyrhold, utsæd og kornavling.

År	Hester	Kuer og ungdyr	Sauer	Utsæd tn.	Avling tn.
1661	1	3	2	3	3K
1723	1	5		3	5/3
1802	2	6		7	
1866	2	12		2	10%

Høyavlingen 1723 oppgitt til 7 lass, 1866 til 64 skpd.

Husdyr og utsæd (i tn.) på hvert bruk 1866.

Bnr.	Hester	Storfe	Sauer	Griser	Hvete	Rug	Bygg	Havre	Poteter
1.	1	2	0	0	Vir,	0	%	1/2	5
2.	Ingen oppgaver.								
4.	1	2	0	0	%	0	H	4	6
5.	0	3	1	0	0	0	%	2	5
7.	0	4	1	0	0	0	0	2	2

E/ere.

Noe dokument om eiendomsforholdet i middelalderen har vi ikke, men vi vet at Bøler tilhørte Verne kloster. Ved sekulariseringen av klosteret i 1532 kom også Bøler i familien Brockenhuus's besittelse og fulgte klostergodset, slik at den ved midten av 1600-tallet tilhørte Sivert Gabrielsen Akeleye på Kambo, som døde 1659. Hans arvinger eide i 1661. I 1692 het eieren Søren Larsen, og fra ham gikk Bøler over til Lars Pedersen, som 5. april 1707 ga skjøte til brukeren Halvor Halvorsen.

Brukere.

Nils, som er den første Bøler-bonden vi kjenner, fikk en tragisk og brå død, idet han i 1613 ble henrettet for tyveri sammen med sin husmann Anders. Boet deres ble solgt, og etterat de som var blitt bestjålet, hadde fått erstatning og kreditorene hadde fått sitt, ble resten inndratt til fordel for kongens kasse. Morten, som var g.m. Ragnhild, overtok etter Nils. 1626—28 var han kirkeverge i Frogn sammen med Oluf Mellom-Dal. Etter hans død 1635 fortsatte Ragnhild bruken et par år før Simen overtok. En dag senhøstes 1648 brant hele gården ned, men Simen bygde

husene opp igjen og fortsatte som bruker til 1653, da *Halvor Svenningsen* avløste ham. På tinget 1667 fungerte Halvor som bondelensmann, og i 1675 var han lagrettemann. Han bodde nok på Bøler til sin død eller til han ikke greide å drive gården lenger. Sønnen *Halvor Halvorsen* hadde overtatt Knardal omkring 1690, og han fikk også bygselbrev på Bøler, som han drev som et underbruk under Knardal. Hans økonomi var god, og i 1707 fikk han skjøte på Bøler. Også sønnen *Simen Halvorsen* bodde på Knardal, og da han døde 1780, ble Bøler solgt av arvingene til Simens dattersønn *Erik Eriksen* fra Ekornrud i Oppegård. Erik overtok imidlertid Prinsdal og solgte Bøler i 1783 for 545 rd. til *Ole Pedersen*, som kom fra Støkken i Ås. Gårdkjøpet var nok et løft for Ole, og året etter solgte han fra husmannsplassen Berger for 250 rd. til Anders Olsen. Men Ole slo seg ikke til på Bøler. I 1787 ga han skjøte for 599 rd. til *Mikkel Mikkel-sen* Vegger fra Tomter, som bare tre år senere solgte videre til *Johannes Hansen* fra gården Mjærskau i Enebakk. Med ham fikk Bøler omsider igjen en stabil bruker. Han var først g.m. Åse Thorersdtr., deretter med Gunhild Olsdtr. 1788—ca. 1880. Barn i siste ekteskap var: Hans 1814—36, Marthe Karine, Anne Marie, Karen Pauliane, g.m. Ole Bølerengen, Kristiane, Olaus, som kom til Slottet. I 1814 solgte Johannes Hansen fra den sørøstlige halvpart av gården, 1% lp. t, til Svend Halvorsen. Det som var igjen, drev han til sin død i desember 1829. Han hadde da 1 hest, 3 kuer og 3 sauer. Gården ble taksert til 500 spd. Enken Gunhild Olsdtr. løste for taksten og giftet seg litt senere med *Anders Klemmetsen* f. ca. 1780 d. etter 1865. Han var fra Ski. De fikk sønnen Johannes. Anders Klemmetsen lot i 1842 utskille en part i sørvest, Bølerengen, som ble skyld-satt til 2 ort 19 skill, og solgt til Baltzer Baltzersen. *Johannes Andersen* f. 1831 overtok driften i slutten av 1850-årene, men han fikk skjøte av moren først 1878. Det skjedde i forbindelse med at han solgte fra Bøler-bråten (22 skill.) til Anders Hansen. Johannes var g.m. Hermana Kristiansdtr. fra England, 1835—1919. Som enke skjøtet hun i 1911 til sønnene *August* og *Jørgen Johannesen*, og August overdro broren sin halvdel i 1918. Da Bølerengen ble utskilt i 1842, fikk den havne- og vedrett i skogen. Vedretten ble makeskiftet i 1908 med en liten skogteig. *Jørgen Johannesen* 1879—1962 var g.m. Betty Garder 1884—1946. Barn: Knut Johannes (se nedenfor), Øivind f. 1921, som driver Flakstad i Våler ved Moss, Marit Gunhild f. 1923, g.m. Sverre Bjerke, Eidsvoll, Bjørg Johanne f. 1924, tvillingene Astrid og Inger f. 1926, g.m. Johnny Asdal, Porsgrunn, og Helge Teigen, Ås, Randi, f. 1928. *Jørgen Bøhler* bygde de fleste av de

nåværende hus på gården, stabburet 1923, kjeller og vognskjul 1926, hønsehus 1929 og uthusbygningen samt en villa i 1933. Ved farens død overtok *Knut Johannes Bøhler* f. 1918, g.m. *Olga Dahl* f. 1914 på Nord-Dal. Barn: *Lisbeth* f. 1951, *Johannes* f. 1953, *Anne* f. 1956. *Knut Bøhler* har 1 hest og 1 melkeku samt 1 ungdyr og endel griser, men hovedvekten i driften legger han på potetdyrking.

Den sørøstlige halvparten av gården.

Svend Halvorsen fikk skjøte i 1814 av *Johannes Hansen*. Men han ble umyndiggjort, og 1817 ble denne delen solgt til *Lars Borger sen*, g.m. *Karen Maria Nilsdtr.* Barn: *Borger* f. 1819. Samtidig fikk *Svend livøre* av gården. Umyndiggjørelsen må imidlertid ha blitt opphevd, for i 1838 kjøpte han *Østre Linnebråte*, som *Lars Borgersen* eide da, og 1841 giftet han seg som 72 årig ungkar med *Kristi Halvorsdtr.* *Lars Borgersen* ble heller ikke lenge her på Bøler. Allerede 1821 solgte han videre for 100 spd. til *Hans Halvorsen*, som også eide *Fuglesang*. I 1837 ble så denne parten av Bøler delt i to, idet *Hans Halvorsen* skjøtet den for 600 spd. til *Hans Paulsen* og *Iver Hansen*.

ØSTRE BØLER

Bnr. 1.

Her skiftet eierne foreløpig i rask rekkefølge. *Hans Paulsen* beholdt gården bare i to år før han solgte sine $\frac{7}{8}$ lp. til *Hans Hansen* Glenne. Denne lånte det meste av kjøpesummen, og utpantinger for skyldig skatt vitner om en anstrengt økonomi. I 1843 solgte han for 200 spd. til *Kristoffer Halvorsen Kai*. For denne var det bare en pengeplassering, og i 1847 skjøtet han videre for 485 spd. til *Peder Mathisen* Vear fra Røyken f. ca. 1817, g.m. *Karen Samuelsdtr.* fra Kongsberg. Barn: *Kristian*, *Martin*, *Anne*, *Julius*, *Bernhard*, *Karen*. *Peder Mathisen* ble fast her. Først 1886 overlot han mot føderåd gården til sønnen *Julius Pedersen*, som drev til 1905. Året etter at han overtok, lot *Julius* skille ut bnr. 3 (0/11) oppe i bakken vest for husene til broren *Martin Pedersen*. 1905 solgte *Julius Pedersen* til *Karl Marinus Olausen*, som overdro i 1908 til *iMuritz Syversen*, og bare et par måneder deretter skjøtet denne til *Ole Syversen*.

Østre Bøler, bnr. 1

Han brukte gjennom første verdenskrig, men i 1921 flyttet han til Øyer i Gudbrandsdalen og solgte 0. Bøler til *Karl Gilberg* d. 1922. Han var g.m. Ragnhild Garder fra Østre Garder f. 1883. Barn: Judith, g.m. Jonas Halvorsen, Moss, Ruth, g.m. Sverre Lund, Solør, og *Karl Gilberg* f. 1922, som overtok i 1954, etterat hans mor hadde drevet gården mens barna vokste opp. Han er g.m. Gunvor Fosser fra Eidsberg f. 1926. Barn: Kjell Vidar f. 1953, Tom Rune f. 1955, Jan Roger f. 1959, Per Øivind f. 1964. Gilberg har bygd om og modernisert hovedbygningen i 1945 og bygd ny garasje med hønsehus over i 1958. Jordene heller ganske sterkt mot øst, og på den lette jorda driver Gilberg mest med tidligpoteter og frilandsgrønnsaker. Han holder også endel høns.

VESTRE (SØNDRE) BØLER

Bnr. 2.

Iver Hansen måtte låne hele kjøpesummen, 300 spd., av kjøpmann Nils Carlsen i Drøbak, og allerede året etter, 1838, solgte han igjen til

Peder Kristoffersen. Også denne beholdt gården bare et år før han solgte til *Gunder Jensen*, som så i 1840 skjøtet til *Brede Henriksen*, slakter i Christiania. Han forpaktet bort gården, men beholdt eiendomsretten inntil han 1860 ga skjøte for 600 spd. til handelsborger *Karl Hansen*. Vi vet svært lite om disse brukere. Karl Hansen solgte i 1874 til *Hans Olsen*, som var driftehandler. I 1882 utstedte han gavebrev på eiendommen til sin brordatter *Hilda Amalie Paulsdr.* Hun var eier til 1890. Da skjøtet hun til bokholder *Georg von Krogh* for kr. 2900, samt en avgift på 30 øre av hvert tonn førsteklasses feltspat til faren Paul Olsen Bøler. Feltspatforekomsten var kanskje grunnen til at von Krogh kjøpte eiendommen, men driften skuffet nok, og i 1893 ble gården solgt ved auksjon til brødrene *Peter* og *Anton Martinsen*, hvoretter Anton samme året ga Peter skjøte på sin part. Denne brukte nå til 1903, da han solgte til *Karl Hansen*, som kalles bruskjører. Men gården fortsatte å gå i handelen. Karl Hansen skjøtet i 1909 til *Lauritz Syver sen*, som også kjøpte Østre Bøler, men han overdro i 1911 til *Aksel Jørgensen*. I januar 1915 solgte så Jørgensen til *Clara Mathilde Bjerke*, f. Carlsen, 1865—1943, g.m. *Christian O Bjerke*, 1865—1940, som var fra Sørums. Barn: Hjørdis d. 1956, g.m. Trygve Åslund, Ingrid, g.m. Karl Glenne, Oslo, Karen, Gunvor, g.m. Jørgen Knardal, Olav, Harriet, g.m. Birger Thoresen, Knardal. Chr. O. Bjerke fornyet hele gårdens bebyggelse bortsett fra framhuset, som han dog restaurerte. Ved siden av vanlig gårdsdrift drev han før siste krig atskil- lig med honningproduksjon. I 1942 ble gården overtatt av sønnen *Olav Bjerke* f. 1908, g.m. Synnøve Stensrud f. 1923. Barn: Hans Christian f. 1944, Knut f. 1947, Inger f. 1963. Bjerke har anlagt driften hovedsakelig på tidligpoteter og frilandsgrønnsaker. 1959—60 rev han den gamle hovedbygningen og bygde helt ny. Han har anlagt dam og vanningsanlegg og har brutt opp 4 mål jord.

BØLERENGEN

Bnr. 5, 8.

Baltzer Baltzersen, som fikk skjøte i 1842, var g.m. Lena Regine Hansdr. Barn: Mathea Emilie. Han solgte allerede i 1844 for 450 spd. til brødrene *Lars* og *Baltzer Torgersen*. Det ble den siste som kom til å drive gården. Av yrke var han skomaker, og gårdsbruket forpaktet han

Bølerengen

bort, fra 1863 til *Ole Kristiansen*. Da Baltzer, som var ungar, døde 1864, bestemte skifteretten at gården skulle overdras Ole for 500 spd. Taksten var egentlig 600 spd. Ole Kristiansen f. 1819 kom fra England under Mien. Hans første kone Karen Pauliane var datter av Johannes Hansen Bøler og hans annen kone Sofie Hansdr. visstnok datter av Hans Olsen Rundevold og f. 1829. Ole var utlært smed, men drev også selv gårdsbruket. Barn: Karl, Olaus, Abraham Fjeldstad, Mathea, Hans, Kristiane, g.m. Johan Digerud, Maren, g.m. Thorer Havsjødalen, Helene, g.m. Andreas Holtbråten, og *Marius Olsen Bøhlerengen* 1867—1955, som overtok gården 1896, en uvanlig driftig og flink mann, som bygde nye hus: hovedbygningen 1896 og uthuset to år etter. Han var en av de ivrigste forkjemperne for den nye roteveien, som kom 1904. Tidligere ble gårdens produkter kjørt på treskoning til sjøen og fraktet til dampskipsbrygga ved Nesset i Nordby. Samtidig med den nye veien ble det nå også anlagt brygge ved Knardal. Marius Bøhlerengen var medlem av Frogn herredsstyre i 27 år. G.m. Karen Mathilde Karlsdr. Kjøya 1870—1930. De har 10 barn: Martha Sofie f. 1894, Elisif Elida, g.m. Arthur Glenne, Jenny

Aurora, g.m. Andreas Dahl, Aksel Henry i Kjøya, Gudrun Mathilde 1901—47, g.m. Lars Glenne, Einar Olaf på Bøhlerbraten, Karl Johan, Sverre Otmar på Garderenga, Torstein Ragnvald på Holtbråten, Birger Halvard f. 1914. I 1951 overtok sønnen *Karl Johan Bøhlerengen* f. 1905, g.m. Gudrun Dahl fra Nord-Dal f. 1916. Barn: Johan Marius f. 1944, Kjell f. 1947, Arvid f. 1950, Trond f. 1957. Han har bygd nytt fjøs. På den lette jorda driver han vesentlig med poteter og holder dessuten endel høns, f. t. ca. 300.

Bølerbråten

BØLERBRÅTEN

Bnr. 6.

Husmenn.

Engebret Olsen f. 1799, var husmannssønn fra Stubberudhytta, g.m. Kristine Evensdtr. fra Strøm i Odalen. Hun hadde vært gift tidligere med Halvor Hansen og hadde datteren Berte Marie. Dessuten hadde hun to

sønner: Olaus f. 1818 og Peder f. 1820. Da Kristine døde 1843, bodde Olaus på «den saakaldte Tyveholmen ved Christiania». Engebret holdt 2 kuer på plassen. Av hus var det et våningshus med stue og kjøkken og et uthus med lade, låve og fjøs. Da skiftet skulle holdes, møtte ingen av de pårørende, «uagtet administrator ventede lige til kl. 7 aften». Boet var fallitt; formuen var 54 spd., mens gjelden beløp seg til 86 spd.

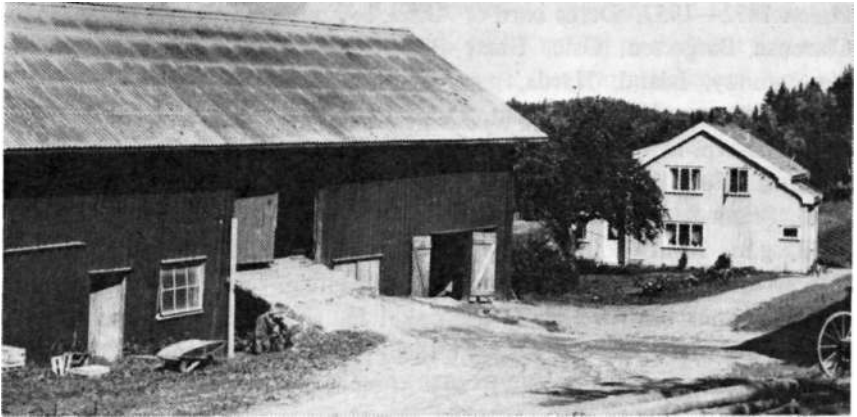
Brukere.

Ved utskillingen i 1878 ble Bølerbråten solgt til *Anders Hansen* for kr. 920. Men han ble ikke her lenge. I 1882 solgte han til *Hans Olsen*, som fire år senere overdro for kr. 1200 til *Kristian Pedersen*. Trolig var det han som bygde på den nåværende hovedbygningen. I 1909 solgte han til *Bernhard Antonsen* og bosatte seg på Fagerli, en liten parsell som ble utskilt fra Bølerbråten 1912. Bernhard Antonsen overdro 1914 til *Marius Larsen Knardahl*. Han var maler. Ca. 1930 bygde han en sommerhytte på eiendommen. G.m. Karoline Kjendsli. Ved hans død 1938, ble bruket kjøpt av *Einar Olaf Bøhler engen* f. 1904, g.m. Dagny Olsen Garder f. 1905. Einar Bøhlerengen drev tidligere mest med poteter og grønnsaker. I årene 1939—50 var han dessuten veivokter i Frogn. Barn: Svein f. 1932, Oslo, Thorbjørn f. 1936, g.m. Gerd Mørch, Elsa f. 1939. Fra ca. 1955 har jorda vært leid bort til Karl Gilberg på Østre Bøler. Området er på 12 mål, hvorav ca. 8 mål dyrket.

BERGER

Bnr. 7.

Husmannen *Nils Sarissen* bodde her i 1742, da hans kone Kari Andersdtr. døde 85 år gammel. — *Anders Olsen* Flygind, som er den neste vi kjenner her, ble selveier i 1784 da han fikk skjøte av Ole Pedersen Bøler. Det meste av kjøpesummen lånte han av Gunder Munkerud på Nesodden. Da hans kone Mari Hansdtr. døde 1788, hadde han 1 hest og 1 ku. Taksten var 250 rd. Året etter solgte Anders til *Aslaug Bårdsdtr.*, som var enke etter Hans Ellefsen i Kroer, og to år deretter overdro hun til svigersønnen *Johannes Larsen* Tallaksrud i Ski mot føderåd. Aslaug var søster av

Berger

Kristian Bårdsen Mellom-Dal. Allerede året etter solgte Johannes Larsen videre til *Ole Arvesen*, som bodde her i fem år før han kjøpte S. Kykelsrud og flyttet dit. Berger skjøttet han til *Johannes Thorbjørnsen*, som kom fra Ekeberg. Men gården fortsatte å skifte eier i rask rekkefølge. Etter et år solgte Johannes til *Kristian Hansen*, g.m. Berthe Mikaelstr., og han ga skjøtte i 1803 til *Hans Jonsen*, g.m. Abigael Jonsdr. Barn: Johan, Thore Maria, Kasper, Baltzer. Abigael døde 1805. Da var besetningen 1 hest, 2 kuer og 4 sauer. Taksten på Berger var 400 rd., men Thorer Holt hadde en obligasjon på 300 rd., og Hans hadde det nok ikke lett i nødsårene som fulgte. I 1820 solgte han til *Hans Torkildsen Hestvedtødegården*, som etter noen måneder skjøttet til *Hans luirsen*, som var fra en plass under Melby i Nordby. G.m. Anne Andersdr. De hadde en fosterdatter som het Johanne Pedersdr., og Hans testamenterte Berger til henne og hennes mann *Elle] Nilsen* Nygård, som fikk skjøtte 1840. Deres barn var Nils, Herman, Hans, Maren, g.m. Andreas Fossen, Anne, g.m. Andreas Holtet i Ås, Kirstine, g.m. styrmann Hans Georg Hansen i Svelvik, Pauline, g.m. Andreas Thorby på Modum, og Johanne. Gården

ble solgt på auksjon ved Ellef Nilsens død i 1861 til *Andreas Jensen*, g.m. Sisilie Andersdtr. Han brukte helt til 1905, da *Anton Hansen* fikk skjøte. Han solgte fra en parsell på 2 øre til Marius Bøhlerengen (bnr. 8) og overdro deretter i 1907 til *Karl Syver sen*, som i 1916 skjøtet til *Alfred Antonsen* fra Askautrud 1872—1952, g.m. Kaspara Kristiansdtr. fra Hølen 1872—1957. Deres barn er Aksel, byggmester i Oslo, Valborg, g.m. Clarence Bergersen, Oslo, Einar Berger, Agnes, g.m. Inge Sigurdsson, Vestmannøy, Island, Harda, g.m. pastor Josef Struksnes, Kristiansand, Ruth, g.m. tannlege Lambrekt, Oslo, Ida, d. 1962, g.m. Egon Hansen, Fredrikshavn, Danmark. Sønnen *Einar Berger* overtok gården i 1931. G.m. Johanna Mørk, f. 1899. Barn: Elsa f. 1925, g.m. Sigurd Humlebrekk, Oslo, Frank f. 1926, Gunnar f. 1929, Oslo, Reidar f. 1930, Oslo, Aase f. 1933, g.m. Knut Tollevik, Røyse på Ringerike, Ruth f. 1934. Einar Berger fornyet i 1943 helt gårdens hovedbygning, som er bygd 1883. Den tidligere, som ble revet dette året, skal ha vært meget gammel. *Frank Berger* overtok driften av gården i 1963. G.m. Bjørg Wammer Blomvik f. 1928 i Ålesund. Barn: Einar f. 1949, Leif f. 1951, Terje f. 1954, Øivind f. 1956, Sølvi f. 1958, Kari f. 1960. Han driver hovedsakelig med grønn-saker og endel jordbær. Vanningsdam ble anlagt fra 1948 og utover, og Berger har også brutt opp et stykke på 5½ mål av utmarka øst for husene.

Dal

Dal ligger 15—45 m. o. h. i den forsenkningen i lendet som fra Brevik og Kjøya ved Bunnefjorden skjærer seg inn mot sørvest og fører over til Hallangspollen. Etter den siste istiden var dette en smal fjordarm som skilte Nesodden fra landet i sør. I denne tid gikk jo strandlinjen ca. 70 m. høyere enn i dag. Ennå kan en finne østers og andre varme-elskende muslinger nær veien sør for Mellom-Dal i vel 63 meters høyde.

Nesoddveien går forbi de tre matrikelgårdene like vest for husene. Mellom Sønstedal og Mellom-Dal passerer den gjennom et trangt «pass», der fjellet på vestsiden henger truende utover. Dette kalles «Kaspers mage», og etter bygdetradisjonen skal denne steinen en gang falle ned over et brudedefølge. Navnet fikk den av en ingeniør, som het Kasper til fornavn og under en inspeksjon på veien bemerket at en slik naturraritet

burde vel ha et navn. «Dere får kalle den etter meg», sa han og slo seg på sin temmelig runde mage.

Lendet i innmarka er temmelig vekslende, fra nesten flatt i nord til sterkt bakket i sør.

Regnet etter sin opprinnelige utstrekning grenser Dal i nord mot Garder, Glenne og Haslum (Kjøya). I vest går grensen mot Fuglesang til «Firemannssteinen» og fortsetter derfra mot Knardal og Bøler. I sør grenser gården mot Froen og Havsjødalen og i vest mot Hallangen og Gulbjørnrud.

Betydningen av navnet (gno. *dalr*, m.) gir seg selv. Det er jo meget betegnende for beliggenheten. Dal er utvilsomt en av de eldste gårder i denne del av bygda, om ikke den aller eldste, trolig ryddet i eldre jernalder.

Allerede i middelalderen var gården delt i tre selvstendige bruk, som svarte til de nåværende matrikelnumre 46, 47 og 48. Fra gnr. 46 Sønstedal ble bnr. 3 Slåttebråten, eller Sønstedalskogen, som den fra først av ble kalt, skilt ut i 1836, og allerede året før, i 1835, var Øvre Dal, eller Tusse, blitt frasolgt gården. Bnr. 5 Tusse, også kalt Tusseplassen, ble utskilt i 1908. — Mellom-Dal, gnr. 47, er aldri blitt delt. Fra 1873 ble det holdt skole i gårdens gamle hovedbygning, som lå nord for den nåværende bebyggelse, og tomten rundt huset ble skilt ut som bnr. 2 i 1901, Dal skole. — Er forholdene enkle på Mellom-Dal, så er de desto mer infløkte på Nord-Dal, gnr. 4§ Den opprinnelige Nord-Dal ble delt i to halvparter i 1800, da Lindebråte ble skilt ut. Hovedbølet ble videre delt i to i 1844, og i 1862 ble så den ene av disse to parter igjen delt. På den måten fremkom bnr. 1,2 og 3-4. Det siste kaltes Strandenga, senere Vestre Dal. Fra Lindebråte, som altså utgjorde halvparten av den opprinnelige skylda, ble det i 1809 solgt en skogparsell, det senere bnr. 9 Lindebråte skog, som deretter eiendomsmessig kom til å følge N. Hallangen, og i 1825 ble Dalen (bnr. 14) skilt ut. Det som da var igjen, ble etter hånden delt opp i en lang rekke bruksnumre. I 1838 var det på Lindebråte syv bruk utenom Lindebråte skog og Dalen. I 1865 var dette redusert til fem bruk, men i 1888 hadde det igjen økt til seks selvstendige bruk, nemlig Svelgmyr, eller Nordre Lindebråte (bnr. 5 og 6), Nordre Lindebråte (bnr. 7), Lindebråte mellom (bnr. 10), Østre Lindebråte (bnr. 11), Vestre Lindebråte (bnr. 12) og Søndre Lindebråte (bnr. 13). I 1905 ble bnr. 11 slått sammen med bnr. 10, og fra dette fellesbruket ble i 1913 solgt bnr. 23 Lindås og i 1914 bnr. 24 Lindegodset og bnr. 25 Lindegård. Bnr. 24 ble atter sam-

menføydd med bnr. 10—11 i 1920, Lindebråte mellom. En annen større bruksenhet ble skapt da bnr. 13 Søndre Lindebråte i 1908—1916 ble slått sammen med bnr. 23 og bnr. 25. Lindebråtemosen (bnr. 22) ble utskilt fra bnr. 7 i 1911 og i noen år drevet sammen med Dalsmosen (bnr. 19-21).

Den gamle hovedbygningen på Sønstedal menes å være en av de eldste i Frogn. Opprinnelig var den i én etasje. Etter tradisjonen overnattet Karl XII her i 1716. — I og med at hovedbygningen på Mellom-Dal ble solgt til Frogn kommune som skolebygning i 1873, ble gårdstunet og bebyggelsen flyttet dit den ligger i dag. Den nåværende hovedbygningen er oppført i 1877, ikke så lenge etter at bryggerhuset ble reist. Uthuset ble flyttet, og etterat nytt mursteinsfjøs var bygd i 1884, ble også selve uthusbygningen utvidet og fikk kjørelåve i røstet, etter sigende som en av de første på Follo. Under krigen i 1716 overnattet svenskene en natt på Mellom-Dal og brukte den gamle hovedbygningen som stall. De mistet en kanonkule, som mange år senere ble pløyd opp. Guttene på gården brukte den som støtkule. Den veide 4—5 kg. — På bnr. 1 av Nord-Dal er både uthuset og hovedbygningen fra ca. 1860. Den siste ble restaurert i 1907. Hovedbygningen på bnr. 2 ble reist kort før midten av forrige århundre.

På alle de tre Dal-gårdene er det funnet redskaper fra forhistorisk tid, hakker og økser av stein.

Nord-Dal hadde en liten sag i begynnelsen av 1600-årene, men den ble visstnok oppgitt i 1636 og var ikke i bruk siden.

Husmannsplassene under Sønstedal var *Slåttebråten*, som ble tatt opp i 1836 og utskilt samme år. *Tusse* var fra først av navnet på husmannsplassen litt sør for gården, omtrent der bekken krysser veien. Den var tatt opp før 1750 og ble frasolgt i 1907. Senere gikk navnet over på det bruket som lå litt lengre oppe i lia i vest, mens det første gjerne ble kalt Tusse-plassen. *Tusse*, eller Øvre Dal, som det nå heter, ble visstnok tatt opp i 1835, da det ble skylddelt og solgt fra Sønstedal. På nordsiden av veien til Lindebråte, like vest for Sønstedal lå *Harperud*, som var tatt opp i begynnelsen av 1800-årene og ble nedlagt før 1900. Under Mellom-Dal hørte *Hagan*, høyt oppe på åsen vest for gården. Den var i bruk i 1801 og ble nedlagt først i 1950-årene. *Kastet* lå oppe i åsen vest for «Kaspers mage». Det er ikke vei dit. Plassen ble tatt opp i 1854 og utvidet 1870. Nedlagt ca. 1910 og tilplantet med skog sommeren 1962. — Det var fire *Linde-Z>røte*-plasser i 1799, alle under Nord-Dal. Allerede ved midten av 1600-tallet nevnes en husmann her. Hele Lindebråte ble som nevnt skilt ut som et selvstendig bruk i 1800 og deretter oppdelt i løpet av 20—30 år. *Dalen*,

som ligger i skogen mellom Lindebråte og Tassebråten, var bebodd i 1747. Omkring 1760—1800 kaltes denne husmannsplassen for Koplealden, eller Kobberdalen. Skilt ut fra Lindebråte i 1825.

Sønstedal har i dag ca. 150 mål dyrket innmark, hvor det dyrkes korn på ca. 70 mål, poteter på 40 og høy på 30 mål. Kulturbeite på ca. 10 mål. Skogen er på 995 mål. — Mellom-Dal har ca. 190 mål innmark, hvorav 120—30 mål brukes til korn, 40—50 mål poteter og 10—12 mål til høy. Kulturbeite for 1 ku og 6 ungdyr. Dessuten er det på gården 2 hester til bruk i skogsdriften, da det er tildels ulendt i den 1355 mål store skogen. — Nord-Dal bnr. 1 er nå på ca. 90 mål innmark og 250 mål skog. Mye av skogen er uproduktiv. Jorda drives f.t. sammen med Slåttebråten.

Søndre Dahl

MATRIKKELGÅRDEN SØNDRE DAL

Gnr. 46.

Dal søndre var ødegård 1577 med skyld 1 fjerding tunge. Betalte kvegskatt 1657 av 2 hester, 7 fe, 8 sauer og 3 geiter. 1661 og senere er skylda

10 lp. tunge. Den ble forhøyet ca. 1655. Tiende av 10 tn. havre og 1% tn. blandkorn, 1666 SLY 10 tn. havre, 1% tn. blandkorn og y_2 tn. rug, 1705 av 10 tn. havre og 1% tn. blandkorn samt 1 mark to. 1723: Matr.nr. 158. Måtelig god jord. Skog til husbehov og noe last. Skylda foreslås forhøyet med 8 lp. tunge. 1802: Ingen endring i skylda. Skog til brensel og gjerdefang til husbehov samt last til renter, skatter og øvrige utgifter. 1 husmannsplass. 1819: God jord, temmelig god skog. 1838: Nytt matr. nr. 46. Ny skyld 9 dir. 4 ort 15 skil. 1866: *Bnr. 1*: 163 mål leir-, sand- og myrjord. Alm. god og tilstrekkelig skoghavn nær gården. Ca. 700 mål til dels mindre god og voksterlig skog. Tungbrukt, meget godt dyrket. — *Bnr. 3 Sønstedal skog* (Slåttebraten): 40 mål sand- og myrjord. Alm. god og antagelig tilstrekkelig skoghavn nær gården. Ca. 100 mål dårlig skog. Lettbrukt, alm. godt dyrket. — *Bnr. 4 Tusse* (Øvre Dal): 43 mål sand- og myrjord. Alm. god, men utilstrekkelig skoghavn nær gården. Ca. 45 mål alm. god skog. Tungbrukt, alm. godt dyrket.

Offisielle oppgaver over husdyrhold, utsæd og kornavling.

År	Hester	Kuer og ungdyr	Sauer	Utsæd tn.	Avling tn.
1661	2	6	1 5	6%	
1723	3	8	6	6 $\frac{1}{4}$	23
1802	2	7	8	8	
1866	4	11	5 8	16%	liy ₂

Høyavlingen 1723 oppgitt til 18 lass, 1866 til 150 skpd.

Husdyrhold, utsæd (i tn.) på hvert bruk 1866

Bnr.	Hester	Storfe	Sauer	Griser	Hvete	Rug	Bygg	Havre	Erter	Poteter
1.	2	11	8	1	i/4	Vi	1	8		20
3.	1	2	0	0	%	0	%	3	0	4—5
4.	1	4	0	0	%	Vs	0	2 $\frac{1}{4}$	0	7

Eiere.

Kroer prestebord eide % øyresbol omkring 1400, men noe senere kom hele gården i Hovedøyklosterets eie. I 1532 gikk den så over til kronen,

som i 1726 ga skjøte til Lars Nilsen Østby i Trøgstad. Denne skjøtet 1738 til brukeren Thorer Thoreren.

Brukere.

I brevet som forteller om grenseoppgangen mellom Froen og Bjerke i 1189—1190, nevnes Sønstedal som Riuiardale. Sannsynligvis kommer dog ikke dette tilnavnet av et mannsnavn, men av det gammelnorske ord *rif*, ribben, og sikter vel til en eiendommelighet i naturen — *Brynjulf* betalte i 1557 1 fjerding salt til lensherren på Akershus og tre år senere dessuten 4 album som han restet på skylda for det tidligere Hovedøygodset. *Oluf* het brukeren omkring 1600. Han døde 1615, men hustruen Karen fortsatte å betale bygselen til 1618. Da ble gården overtatt av *Bjørn Engebretsen* f. ca. 1580, d. etter 1665. 10 daler måtte han betale i førstetake. *Bjørn* drev alene til 1645. Da opplot han halve skylda til *Bertel Vebjørnsen* f. ca. 1623, men fortsatte å bruke den andre halvparten til 1660. De må ha vært driftige gårdbrukere, de to Sønstedal-bøndene, som har lagt ny jord under kultur og økt gårdens verdi. Omkring 1655 ble nemlig skylda fordoblet. *Bertel* kom i 1652 i slagsmål med *Erik Lindebråte* og «schøt hannem med en bøsse». For dette måtte han bøte 6Y₂ daler og 1 ort, en stor sum. *Erik* kom dog fra det med livet, og *Bertel* var både før og siden en aktet mann i bygda. I 1660—70-årene var han mye brukt som lagrettemann. Omkring 1680 hadde han en medbruker, *Rasmus*, som ble ansatt sammen med *Mats Ottarsrud* og *Lars Berg* til å «være observant» på fanter og andre omstreifere. *Bertel* var dog bruker av Sønstedal ennå i 1700. Dette året solgte han en hest til oberst *Frantz von Folckersam* for 17 rd. Tre dager etter salget ble imidlertid hesten syk, og obersten forlangte sine penger tilbake. Ikke lenge etter overlot *Bertel* gården til *Thorer Thoreren*, sønn av *Thorer Tiansen Kringerud*, som var fra Nord-Dal. *Thorer Thoreren* må ha vært en drivende flink bonde. Han var gift med *Anne Simensdr. Holt*, og ved svigerfarens død omtrent på denne tid overtok han også *Holt*. Hjelp til gårdsbruket må han jo ha hatt, men han beholdt begge gårdene og sto selv for driften. Han bodde på Sønstedal til sønnen *Thorer Thoreren* 1706—71 overtok gårdsbruket her omkring 1725. Da flyttet han til *Holt*. Men i 1738 fikk *Thorer Thoreren* d. e. kjøpt hele Sønstedal for 700 rd. av *Lars Nilsen Østby* fra Trøgstad, som hadde fått kongeskjøte i 1726. *Thorer Thoreren* d. y. var 1. gang g.m. *Maren Larsdr. N. Hallangen* 1708—46. Barn: *Hans* f. 1737, d. før

1771, Elisabeth f. 1738, g.m. Per Jensen V. Sundby, Simen f. 1740, d. før 1771, Thorer Holt, Karen, f. 1745, g.m. Anders Larsen Haslem. 2. gang g.m. Anne Anstendsdr. Tomter, 1702—72, enke etter Nils Glenne. I skiftet etter Maren Larsdr. var det mange verdifulle sølvgjenstander, likeså i Thorers eget skifte 1771. Gårdens besetning var da 2 hester, 13 kuer, 20 sauer og 1 gris. Thorer eide endel av Melby i Nordby, og med sin annen hustru hadde han fått halvparten av Glenne. I Sønstedal hadde han jo arvet en del etter sin far, men ved morens død i 1768 gjorde han et make-skifte med broren Simen, som for 500 rd. ble eneeier av Sønstedal, mens Thorer overtok eiendomsretten til Holt. Men Thorer ville ikke flytte fra Sønstedal og ble boende her til sin død. Formuen etter ham var brutto 1321 rd., netto 1207 rd. Simen Thorsen kom ikke til å flytte til Sønstedal. Det var hans sønn *Andreas Simensen* 1757—1800 som overtok bruken her, og som fikk skjøte i 1781 for 653 rd. Han var g.m. Berthe Nilsdr. fra Søndre Bjerke. Barn: Anne f. 1788, g.m. Erik Olsen Skuterud i Ås, Johanne f. ca. 1790, d. 1811, Berthe f. ca. 1797, Simen d. som liten. Andreas var en velstående mann og en flink gårdbruker. Han etterlot seg en formue på 3635 rd. og ingen gjeld. Hjemmet har også båret preg av de romslige kår. Ennå står i stuen på Sønstedal et vakkert skap fra 1784 med initialene ASS/BND og et gulvur signert Halvor Haanesen, Chra., 1773. Berthe giftet seg igjen med *Kristian Olsen* fra Skuterud i Ås og fikk i dette ekteskapet barna Andrea f. 1801, g.m. hjulmaker Ole Larsen i Oslo, Nils (se nedenfor), Johan f. 1811. Kristian var bror av Erik Olsen, som var g.m. stedatteren Anne Andreasdr., og i 1810 skjøtet Kristian og barnas verge Hans Simensen Gultvedt Sønstedal for taksten 3000 rd. til Erik Olsen Skuterud. Samtidig fikk Berthe Nilsdr. kontrakt om livøre av gården, og det var Kristian som fortsatte bruken. I 1828 makeskiftet han så det han eide av Skuterud i Ås med broren og ble igjen selveier på Sønstedal. Økonomien hans ble nokså anstrengt etterhvert. I 1833 måtte han låne 200 spd. av lensmann Nordby mot sikkerhet i årets avling, og året etter ga han opp bruken og overlot gården for 1050 spd. til sønnen *Nils Kristiansen* 1806—42, mot føderåd for seg og hustruen. Nils var g.m. Karen Kirstine Hansdr. Sjødal d. 1861. Barn: Bolette, g.m. Andreas Krange på Granerud, Hanna Rebekka, g.m. Olaus Kjernes, Karl Garder. Det var Nils som solgte fra bnr. 3 Slåttebråten i 1836, og bnr. 4 Øvre Dal i 1835. Han døde jo ung, og Karen Kirstine giftet seg igjen med Nils's fetter *Andreas Eriksen*, som overtok gården. Ved skiftet etter Karen i 1861 løste han for 4500 spd., og stebarna fraskrev seg odelsretten. Det

var et meget solid bo, idet formuen var brutto 5079 spd. og netto 4408 spd. Karen og Andreas Dal hadde døtrene Alette og Elen Sofie, g.m. Svend Halvorsen Roksrud. Alette hadde i et tidlig ekteskap døtrene Karen, g.m. Herman Svendsen Østby i Ås, og Anette 1867—1940, som ble gift med sønnen på Nord-Dal *Severin Larsen Dahl* 1860—1934. *Severin Dahl* fikk skjøte på gården i 1894. Barna: *Andreas* (se nedenfor), *Signe* f. 1897, *Hjørdis* 1899—1930, g.m. kjøpmann *Håkon Hokholt*, *Gudrun* f. 1901, *Hans* f. 1/1 1903, *Sverre* 1907—27. Etter i flere år å ha drevet *N. Skaug* overtok *Andreas Dahl* 1895—1964 farsgården i 1834. *Severin Dahl* var en dyktig gårdbruker. Han restaurerte den gamle hovedbygningen og bygde den nye i 1909. Gårdens utsæd i 1936 var 3 tn. hvete og 11 tn. havre. Det ble satt 90 tn. poteter, og avlinger av turnips var 200 tn., av høy 260 skpd. Tre år senere var besetningen på 3 hester, 18 storfe og 5 griser. *Andreas Dahl* var g.m. *Jenny Aurora Bøhlerengen* f. 1898. Barn: *Gunnar* f. 1925, *Tormod* f. 1926, *Sverre* f. 1928, *Helge* f. 1932, *Astrid* f. 1936. *Gunnar Dahl* forpaktet gården fra 1954 og overtok ved farens død. G.m. *Reidun Huseby*. Barn: *Brit* f. 1950, *Kjell* f. 1954, *Tore* f. 1962.

SLATTEBRÅTEN

Bnr. 3.

Hans Halvorsen Kai eller *Fuglesang* fikk skjøte i 1836 for 200 spd. av *Nils Kristiansen*. Han flyttet visstnok til *Slattebråten*. Ihvertfall var det han som bygde husene her; hovedbygningen i én etasje. 1864 solgte han for 1075 spd. til *Gustav Olsen*, f. 1830 i Nore i Sverige, g.m. *Stina Eriksdr.* fra *Langsrud* i Sverige. Barn: *Kirsten*. På grunn av langvarig sykdom gikk det ut for *Gustav*, og i 1879 fikk *Hans Svendsen Tranaas* auksjons-skjøte for kr. 3200. *Hans* døde 84 år gammel i 1904, men allerede 1880 hadde han overlatt eiendommen til døtrene *Anne Marie* og *Karen Olava* mot føderåd. Denne kjøpekontrakten ble vel ikke tinglyst, for 1895 skjøtet han til datteren *Anne Marie Hansdr.*, som drev gården helt til 1916, da hennes sønn *Ole Olsen* f. 1879 overtok. Han bygde på hovedbygningen 2. etasje og utvidet uthuset med fjøs og stall. I 1933 satte han opp hønsehus i to etasjer og drev med hønseri, 5—600 høner. *Slattebråten* har nå 40 mål dyrket innmark, som vesentlig brukes til poteter samt litt grønn-

Slåttebråten

saker. Skogen er på 150 mål. Av dyr er det 1 hest og ca. 300 høns. Ole Slåttebråten har en kiste fra 1793 og et vakkert forarbeidet skatoll som har tilhørt hans oldefar Svend, som var fra Bliksland i Tomter. Ole er ugift, og gården ble fra 1960 forpaktet av Rolf Hjerpaasen, som også drev jorda på N. Dal, bnr. 1. I 1965 kjøpte Hjerpaasen gård i Garder i Vestby.

ØVRE DAL

Bnr. 4.

Hans Jochumsen, sønn av Jochum Stubberudhytta, bodde her i Tusse-dalen i 1756. Han var vel ugift, for søsteren Anne stelte for ham. — Den første selveier var *Ole Hansen*, f. i Solør ca. 1804. G.m. Abigael Thorers-dtr. Havsjødalen. Barn: Hans Theodor, Herman f. 1831, Hansine f. 1836, Olaus Hokholt, August f. 1840, kjøpmann i Drøbak og organist i Frogn kirke, Nikolai, utvandret til USA, Marius. Ole var skoleholder og drev

Øvre Dal

bruket ved siden av. Men særlig kjent ble han som musiker. Det var helst fele han spilte, men også bratsj og cello. Likeså var flere av sønnene begavede musikere, som også komponerte endel selv. De gikk de 11 kilometrene til Drøbak og spilte til dans der og så samme vei hjem utpå natten. (Om «Dalmusikken», se Årbok for Follo historie- og museums­lag 1960—1961, s. 49—54.) I 1835 fikk Ole Hansen skjøte på eiendommen av Nils Kristiansen Sønstedal for 450 spd. Det var *Marius Dal* som overtok gården etter foreldrenes død (skjøte 5/11 1907), og navnet ble nå endret fra Tusse til Øvre Dal. Marius var g.m. Julie Olsdr. Skaug. I 1911 skjøtet han til *Edvard Nilsen*, 1873—1953, g.m. Jenny Marie Johannessen fra Fossen f. 1884. Deres sønn *Einar Thorvald Dahl*, f. 1910, overtok gården i 1951. G.m. Birgitte Garder, f. 1910, fra Søndre Garder. Barn: Berit Åsny f. 1937, g.m. Tor Holm, Oslo, Thorvald Einar f. 1943, Nils Anton f. 1947. Arealet på innmarka er nå ca. 40 mål og skogen ca. 60 mål. Driften er anlagt på korn og poteter. På gården står en kjempegran, kanskje den største i Frogn. To mann kan så vidt ta rundt den i brysthøyde.

TUSSE

Bnr. 5.

Engebret Olsen f. ca. 1799, var husmann her fra ca. 1835. G.m. *Marthe Hansdtr.* De var begge fra Nes i Hallingdal. Barn: *Margrete* f. 1820, *Andrea* f. 1836. I 1865 hadde han 2 kuer og sådde $\frac{1}{2}$ tn. hvete, $\frac{1}{2}$ tn. bygg og 1 tn. havre og satte 3 tn. poteter. — *Severin Dahl* skjøtet i 1908 plassen til *Sigvart Danielsen*, og denne lot i 1915 utskille bnr. 6 Bergmo. I 1923 solgte han Tusse for kr. 12 900 til *Johan Andresen* som overdro til *Einar Tukman* i 1962.

Mellom-Dal

MATRIKKELGÅRDEN MELLOM-DAL

Gnr. 47.

Mellom-Dal var fullgård 1593. 1648 var skylda $\frac{1}{2}$ skpd. salt. Betalte Kvegs katt 1657 av 2 hester, 18 fe, 10 sauer, 4 geiter og 2 griser. Tiende

1661 av 15 tn. havre og 5 tn. blandkorn, 1666 av 15 tn. havre, 2 $\frac{1}{2}$ tn. blandkorn, Vi tn. rug og Vi tn. hvete, 1705 av 13 $\frac{1}{2}$ tn. havre, IV $\frac{1}{2}$ tn. blandkorn samt 1 mark to. 1723: Matr.nr. 120. Måtelig god jord. Skog til husbehov samt brensel og gjerdefang. Skylda foreslås forhøyet med 2 $\frac{1}{2}$ % lp. tunge. 1802: Skylda satt til 1 skpd. % lp. tunge. Skog til brensel samt last til dekning av halv landskyld. 1 husmannsplass. 1819: God jord. 1838: Nytt matr.nr. 47. Ny skyld 7 dir. 4 ort 2 skil. 1866: 194 mål leir-, sand- og myrjord. 20 mål myr egner seg for oppdyrking. Noenlunde tilstrekkelig og alminnelig god skoghavn nær gården. Ca. 1000 mål skog, for en større del fjell og myr. Lettbrukt, måtelig godt dyrket.

Offisielle oppgaver over husdyrhold, utsæd og kornavling.

År	Hester	Kuer og ungdyr	Sauer	Utsæd tn.	Avling tn.
1661	2	6	4	6	VA
1723	2	11	8	il	341*
1802	3	9	6	13	
1866	2	8	2	6	9M 48

Høyavlingen 1723 oppgitt til 20 lass, 1866 til 110 skpd.

Husdyr og utsæd (i tn.) i 1866.

Hester	Storfe	Sauer	Griser	Hvete	Rug	Bygg	Havre	Erter	Poteter
2	10	6	1	H	Vi	1	8	V*	18

Eiere.

Omkring 1400 eide Ås prestebol Vi øyresbol, men i 1595 var hele gården kommet i Oslo bispestols eie. Først i 1824 fikk brukeren kongelig skjøte.

Brukere.

Oluf brukte fra senest 1611 og helt til 1653. I 1620-årene var han kirkeverge i Frogn. Han hadde to husmenn. Jon Jørgensen overtok 1653. Også han inntok en aktet stilling i bygda. Lagrettemann var han en lang

rekke ganger. Men i 1657 måtte han selv bøte y_2 daler fordi han hadde skjelt ut en mann på Nesodden. Jon oppgis som bruker på Mellom-Dal ennå i 1705, men ikke lenge etter ble gården overtatt av *Ellef Larsen Ørud*, g.m. *Randi Vebjørnsdr.* fra Skotbu i Kråkstad. Barna deres var *Karen*, g.m. *Hans Bårdsen Kopperud*, *Viborg*, *Lars* og *Hans*. *Ellef* var nok en driftig bruker, som også bygde nye hus på gården. Ved en inspeksjon på bispestolens gods i 1735 forklarte han at han ikke hadde uthogd skogen, men en meget stor del av den var blitt brukt til «gårdens oppbyggelse». Ennå var det imidlertid tilbake endel til husfornødenhet og «lidet til lastebrug med god forsyn, som ej er vexterlig». Skogen «er ikkun liden og for en stor del bestaar af aaser paa den østre kant hvorpaa intet kan voxe, ej heller noget findes, og i circumference % miil». *Ellef* døde i 1746. Blant løsøret i boet var det atskillige sølv- og tinnsaker. Nettoformuen var 140 rd. *Randi Vebjørnsdr.* giftet seg igjen med *Mikkel Larsen*, bror av *Svend Rud* på Nesodden, og de fikk barna *Engebret*, *Ellef*, *Svend* og *Anne*. *Randi* overlevde også sin annen mann. Ved skiftet etter *Mikkel* i 1766 var besetningen på 3 hester, 12 kuer og 11 sauer. Svigersønnen *Kristian Bårdsen* 1737—1810, som var bror av *Hans Kopperud*, og g.m. *Viborg Ellefsdr.*, fikk nå bygselbrev av biskop *Nannestad* på halve Mellom-Dal samt halvparten av den såkalte *Bispesletta*, og i 1773, ved *Randi Vebjørnsdatters* død, fikk han også resten av gården. Skifteretten bestemte ellers at de av barna etter *Randi* som ikke var gift, skulle ha 1 ku og 6 rd. i hjemmegifte. *Kristians* og *Viborgs* barn var *Anne* d. 1809, *Marthe*, g.m. *Hans Hansen*, som bodde på plassen *Hagan*, *Ingeborg*, g.m. *Botolf Brynjulfsen Tømt* i *Vestby*, *Maria*, g.m. *Ole Mikkelsen Fuglesang*. I 1802 opplyste *Kristian* at bygselavgiften til bispestolen var 5 rd. årlig. Han var prestens medhjelper. Kort før sin død i 1810 bestemte han i sitt testamente at datterdatteren *Helene* (datter av *Anne*) skulle arve 300 rd. samt et gjeldsbrev på 250 rd. Han hadde hatt en særlig forkjærlighet for denne sin 7-årige datterdatter. Men de øvrige arvingene protesterte, og skifteretten tok protesten til følge. Allerede i 1804 hadde *Kristian* inngått fledføringskontrakt med svigersønnen *Hans Hansen* 1766—1840, som samme året fikk bygselseddel av biskop *Smith*. Her har vi altså et eksempel på at husmannsgutten overtar gården. For i 1824 fikk *Hans* kongelig skjøte på Mellom-Dal for 1100 spd. og var dermed den første selveier siden middelalderen. Barn: *Kristian*, *Kari*, *Helene*, *Marie*, g.m. *Jens Johansen Knardalstrand*. I 1826 skjøtet *Hans* gården til sønnen *Kristian Hansen*. Foreløpig skulle *Hans* og *Marthe* ha bruken av

gården som årlig føderåd. Dette skulle ellers omfatte årlig 1 slaktekveg, 20 spd. i penger, 12 ruller tobakk og 20 pund kaffe. Marthe døde 71 år gammel i 1837 og Hans tre år etter. Kort etter måtte Kristian fordoble pantegjelden på gården, men fortsatte driften ennå i mange år. I 1859 sluttet han og Kristoffer Halvorsen på Nord-Dal kontrakt med Johan Kjøya om graving av et hoveddike inn i tjernet (se Kjøya under Haslum). Noen år tidligere hadde han kjøpt Knardalstrand, og i 1864 solgte han Mellom-Dal og flyttet dit (se ham der). Det var *Olaus Kaspersen* fra Heer 1829—1902 som kjøpte for 5100 spd. Han var g.m. Hanna Kirstine Abrahamsdtr. Huseby, 1838—70. Barn: Carl Anton, Johan 1866—1932, som i 1891 kjøpte Burum i Ås, Anna 1868—1908, g.m. Anders Skuterud i Ås. Olaus Dahl var en fremsynt og driftig gårdbruker. I 1873 solgte han den gamle hovedbygningen og bygslet tomten den sto på, til Frogn kommune. Det ble Dal skole. Hele gårdsbebyggelsen flyttet han til dens nåværende plass, der den nye hovedbygningen ble reist 1877. Innmarksarealet utvidet han ved nyridding. Eldste sønn *Carl Anton O. Dahl* 1865—1940 overtok gården 1892. Også han var en dyktig og iherdig bonde, som drenerte den vassyke del av innmarka og holdt bebyggelsen godt ved like. I 1913 kjøpte han også Fuglesang, men etter at det meste av skogen var skilt ut og lagt til Mellom-Dal i 1925, solgte han denne gården igjen i 1929. G.m. Inga Elise Grøstad fra Nesodden 1868—1946. Barn: Asbjørn, Sverre, som i 1925 kjøpte Søndre Bjerke, Borghild f. 1900, g.m. kjøpmann Bjarne Hokholt, Nesodden. *Asbjørn Dahl* f. 1893, overtok farsgården i 1927. I årene 1920—29 drev han Fuglesang. G.m. Gudrun Tomter f. 1894. Barn: Ingrid Betty f. 1923 og Roar. Når det gjelder dyktig og planmessig drift, står ikke Asbjørn Dahl tilbake for sine forfedre. I 1930 var utsæden 2 tn. hvete, 21 tn. havre og 50 tn. poteter. Høyavlinga var på 300 skpd., turnips 500 tn. Det var 6 hester, 12 kuer, 6 ungfø og 21 griser. Etter å ha forpaktet siden 1952 overtok *Roar Dahl* f. 1925 fra 1/1 1963. Han er g.m. Jenny Klynderud. Barn: Bodil f. 1957, Bjørn f. 1960, og Tron f. 1962.

Husmenn.

Hagan. *Hans Hansen* var husmann her i 1801. Trolig var det han som ryddet plassen. G.m. datter på Mellom-Dal, Marthe Kristiansdtr. Han forsørget sin 79 år gamle far Hans Kristoffersen fra Linnebrate. Tre år etter overtok Hans gården (se ham der), og broren *Syver Hansen* avløste ham som husmann i Hagan. Syver var skomaker og hadde tidligere

bodd i plassen Kopledalen under Nord-Dal. G.m. Kari Gulliksdtr. Barn: Kristian, Anne f. 1793, g.m. Abraham Johannessen, Maria, g.m. svensken Ole Bentzon. I 1828 var det skifte her etter Kari. Syver var da død, og Kari skyldte 3 års husleie, som besto i 40 dagers arbeid pr. år. Men da hun i denne tiden hadde vært blind, kunne hun ikke arbeide, og Hans Hansen krevde derfor 18 spd. i stedet. Formuen var brutto 55, netto 23 spd. — Husmann i 1865 var *Martin Olsen* f. ca. 1813, g.m. Helene Hansdtr., som trolig var datter av Hans Hansen Mellom-Dal. Barni. Olaus, Hans, Johan, Hilda og Agar Oline. Martin hadde 1 ku og 1 sau og sådde % tn. bygg, 3 tn. havre og satte 3 tn. poteter. Mot slutten av hundreåret kom *Martin Pedersen* fra Bøler til Hagan sammen med sin kone Gustava. De var nygifte da, og Martin trivdes godt her. Hveten sto så høy som rug helt opp til husveggen, fortalte han Asbjørn Dal en gang. Etter ham fulgte *Johan Henriksen*, som var fra Aker. Han var enkemann da han kom hit. Barna var Anton, Marius og Anna. Johan bodde her ca. 37 år og var en meget flink og trofast arbeidsmann. I hans tid hadde husmenene gjerne 10—12 dager pliktarbeid. — Hagan er nå tilplantet med granskog.

Kastet. Kristian Hansen ga i 1854 husmannsseddel til *Syver Jensen* og hustru Maren Olsdtr. mot årlig avgift 5 spd. + arbeidsplikt på gården. Etter avtalen kunne avgiften erstattes med snekkerarbeid. Det var Syver som ryddet plassen og bygde hus her. I 1865 holdt han 2 kuer. Han hadde ingen åker, men satte 4 tn. poteter. I 1870 fikk Syver utvidet sitt jordareal og fikk fri materialer til å sette opp gjerde. — Etter ham bodde her flere husmenn, bl. a. *Martin Hansen* og etter ham igjen *Julius Hansen*. Den siste brukte *Kastet* i 17 år frem til 1908—09. Beliggenheten er vakker, men det var jo ikke vei frem, så alt måtte bæres. Julius var en kjempeterk kar; hundrekilos melsekker bar han opp den bratte bakken uten å hvile.

MATRIKKELGÅRDEN NORDRE DAL

Gnr. 48.

Nordre Dal var fullgård 1577. I 1648 var skylda 15 lp. salt. Betalte kvegskatt 1657 av 2 hester, 6 fe, 6 sauer og 4 geiter. 1661 var gården uten

egen bruker og ble brukt til «høning». Ingen tiende, 1666 tiende av 10 tn. havre og 1 tn. blandkorn, 1705 av 11% tn. havre, 1% tn. blandkorn og 1 mark to. Husmannen betalte 4 skil. i tiendeost. 1723: Matr.nr. 123. Måtelig god jord. Skog til husbehov og noe lastebbruk. 3 husmenn med 2 tn. utsæd. Skylda foreslås forhøyet med 8% lp. tunge. 1802: Skylda satt til 12% lp. tunge. Skog til last for ca. 100 rd. årlig. 4 husmannsplasser. 1819: God jord. Stor skog, men uthogd. 1838: Nytt matr.nr. 48. Ny skyld 14 dir. 4 ort 7 skil. 1866: *Bnr. 1*: 90 mål leir- og sandjord. 10 mål myr skikket til oppdyrking. God og tilstrekkelig skoghavn nær gården. Ca. 200 mål meget god skog. Lettbrukt, måtelig dyrket. — *Bnr. 2*: 31 mål leir- og sandjord. Mindre god og utilstrekkelig skoghavn nær gården. Ca. 105 mål mindre god skog. Lettbrukt, alm. godt dyrket. — *Bnr. 3*: *iy*₂ mål sandjord. Alm. god og tilstrekkelig skoghavn nær gården. Ca. 25 mål meget god skog. Et stykke fra rotevei, noe vanskelig atkomst. Lettbrukt, dårlig brukt. — *Bnr. 4*: 16 mål leir- og sandjord. Alm. god og noenlunde tilstrekkelig skoghavn nær gården. Ca. 80 mål ganske god skog. Tungbrukt, mindre godt dyrket. — *Bnr. 5* Svelgmyr: 30 mål leir- og sandjord. 10 mål myr egner seg til oppdyrking. Bare 3 mål havn, som er ganske god, men utilstrekkelig. Ingen skog. Noe frostlendt. Lettbrukt, alm. godt dyrket. — *Bnr. 6* Nordre Lindebråte: 60 mål myrjord og fokkleire. Alm. god, men utilstrekkelig skoghavn nær gården. Ca. 50 mål alm. god skog. Litt utsatt for frost. Lettbrukt, alm. godt dyrket. — *Bnr. 7*, Nordre Lindebråte: 65 mål sand- og myrjord. 5 mål myr skikket til oppdyrking. Dårlig og utilstrekkelig skoghavn, men havnerett i den tilgrensende Lindebråte skog. Ca. 30 mål meget dårlig skog. Litt frostlendt. Lettbrukt, alm. godt dyrket. *Bnr. 9*: Lindebråte skog: ca. 941 mål skog, for det meste fjellmark. — *Bnr. 10*, Lindebråte mellom: 63 mål leir-sand- og myrjord. Mindre god og tilstrekkelig skoghavn nær gården. Ca. 60 mål tildels dårlig fjellendt skog. Havne- og vedrett i Lindebråte skog. Litt frostlendt. Lettbrukt alm. godt dyrket. — *Bnr. 11*, Lindebråte østre: 38 mål sand- og myrjord. Ingen havn, men havne- og vedrett i Lindebråte skog. Lettbrukt, alm. godt dyrket. — *Bnr. 12*, Lindebråte vestre: 35 mål sand- og myrjord samt fokkleire. Dårlig og utilstrekkelig havn like ved. Ingen skog. Havnerett i Lindebråte skog. Lettbrukt, alt godt dyrket. — *Bnr. 13*, Lindebråte søndre: 15 mål leir-, sand- og myrjord. Ingen havn. Ingen skog. Lettbrukt, alm. godt dyrket. *Bnr. 14*, Dalen: 43 mål sand- og myrjord. Ingen havn, men havnerett i Lindebråte skog. Likeså vedrett. Lettbrukt, alm. godt dyrket.

Offisielle oppgaver over husdyrhold, utsæd og kornavling.

År	Hester	Kuer og ungdyr	Sauer	Utsæd tn.	Avling tn.
1661	2	3	2	5	
1723	2	11	6	10%	28%
1802	2	14	8	11	
1866	6	24	11	37*4	157

Høyavlingen 1723 oppgitt til 18 lass, 1866 til 250 skpd.

Husdyr og utsæd (i tn.) pd hvert bruk 1866.

Bnr.	Hester	Storfe	Sauer	Griser	Hvete	Rug	Bygg	Havre	Poteter
1.	1	6	0	1	VA	%	0	5	10
2.	1	3	3	0	Vi	0	Vi	2	3
3.	0	1	0	0	Vi 6	0	Vm	1	2
4.	0	3	2	0	V	0	%	2	3
5.	0	3	0	0	0	0	V	3	3
6.	1	5	0	0	M	0	Vi	4	5
7.	Ing(m oppgaver								
10.	1	4	0	0	V.	0	Vi	4	6
11.	1	3	0	0	VA	0	VA	3	5
12.	0	4	0	0	VA	0	VA	2fc	3y ₂
13.	0	2	0	0	VA	0	0	Wi	3y ₂
14.	1	3	0	0	VA	0	Vi	3	4 [^]

E/ere.

I middelalderen var Nordre Dal dels kloster- og kirkegods, dels privatgods. Rolf Alfsen, som også eide en del i Berg, kjøpte i 1376 Vi markebol av Gudleik Torsteinsen, men denne parten hører vi senere ikke mer om. En annen mindre part på Vi øyresbol eides omkring 1400 av Ås prestebord. — Hele gården gikk dog etterhvert over i Hovedøy klostres besittelse. Akershusregisteret forteller om en part på 3 øyresbol i «Arne-dal» som var gitt til klosteret allerede «paa 5 kong Haagens aar», d.v.s. 1303—04 eller 1359—60. Og fra 1430 foreligger et brev om «igjenkallelse» av 1 øyresbol som hadde vært gitt til Vår Frue kirke i Oslo, men deretter ble lagt under Hovedøyklosteret. Endelig ble det i 1460 utstedt fire brev

om Nord-Dal, som nå sies å være «Hoffuidtøe thilhørige». I 1532 ble jo klosteret ødelagt, og dets gods gikk over til kronen. Allerede omkring 1600 var imidlertid Nord-Dal blitt bondegods. I 1616 var det Anders Knardal som eide bygselparten eller kanskje hele gården, og brukeren Anne, som muligens var hans enke, var selveier av det meste i 1648.

Brukere.

Gården kalles som nevnt på 1300-tallet for Arnedal eller Arnaldsdal, og det må trolig ha vært en bruker *Arne* som har gitt opphav til dette særnavnet. Men vi vet ellers intet om ham. Den første vi kjenner, er *Anders*, som brukte fra senest 1611. Anders hadde tatt gården opp av øde, sannsynligvis omkring 1608. Muligens var han identisk med Anders Knardal, som altså ble eier av Nord-Dal. I så fall må han ha drevet begge gårdene. Dette kan forsåvidt godt tenkes, da han hadde flere sønner. Han var gift med Anne, og fra 1636 var hun for egen regning både eier og bruker av Nord-Dal. Av sønnene nevnes Erik, som bodde på Lindebråte, Hans Kringerud, Oluf, som kom til Skoklefall, og Lauritz Knardal var nok også Anders's og hennes sønn. Anne satt med gården helt til 1660. Da ble den overtatt av *Lauritz Andersen* som kort etter flyttet hit fra Knardal. Nord-Dal var da kommet endel i forfall, men Lauritz fortsatte bruken til ca. 1680. Da var han en mann på omkring 80 år, og 10 år deretter gikk Nord-Dal over til *Aslak Simensen* fra Holt 1670—1747, som ble selveier ganske snart.. Han var g.m. Berthe Hansdtr., enke etter Thorger Kringerud. Barn: Simen. Aslak var en velstående mann. Ved skiftet etter Berthe i 1744 var det i boet mange sølv- og tinnsaker. Han la frem gjeldsbevis fra flere sambygdinger. Av kjøpmann Fredrik Madsen i Drøbak hadde han også til gode 100 rd., men da dennes økonomiske forhold var slette, regnet han dette tilgodehavende som usikkert. Gården ble taksert til 400 rd. Atkomstdoku mentene var gått tapt i årenes løp, men Aslak fortalte at han hadde bodd her i 54 år. Under booppgjøret viste han atskillig juridisk innsikt, særlig i arverettsregler. Formuen brutto 810 rd., netto 758 rd. Men i 1735 hadde Aslak opplevd det triste at den eneste sønnen og odelsmannen Simen var død. Denne hadde nok da allerede overtatt gårdsdriften. Hans kone Else Jonsdtr. fra Ekeberg i Ås satt igjen med fire mindreårige døtre: Anne, 1. gang g.m. brannmester i Christiania Lars Hansen Gjenes, 2. gang m. Johan Hansen Fahne, Berthe, g.m. lensmann i Ås Morten Harboe, Else, g.m. Klaus Nielsen i Christiania, og

Ambjørg d. 1749. I Simens bo var det atskillige smed-, snekker- og bøsse-makerredskaper. Det heter ved dette høve om Aslak at han «er en mand af temmelig høi alder, har ogsaa en ældre kvinde, der er svag og senge-liggende». Til formyndere for barna ble derfor oppnevnt Eises brødre Kristian og Peder Jonsen; «endskjønt der er ingen frygt for saalænge de gamle og moderen lever for deres optugtelse, foreholdes flitteligen at arbejde paa hvorledis de udj guds frygt og anden skichelighed kand opdrages ...» Da Aslak døde 1748, var det Simens fire døtre som arvet alt, også gården. Men Berthes mann lensmann *Morten Harboe* kjøpte de andre ut og ble eneeier. Han bodde imidlertid ved Nettet i Bunnefjorden, og det var Anne og hennes annen mann Johan Fahne som sto for gårdsdriften, inntil Anne også døde 1755. I boet etter henne var det svært mye sølv, bl.a. en forgylt ølkanne som veide 93 lodd. Tilsammen ble sølvet taksert til nesten 172 rd. Dessuten fantes «paa Sahlen» et brunt hollandsk skap med to dører med lås og to skuffer under og «i Svahlen» sto et gammelt hollandsk lakkert skap. Bruken av gården ble nå overtatt av Mikkel Olsen, g.m. Tore Larsdr. Ekeberg, men dette varte bare til 1760. Da solgte nemlig Morten Harboe Nord-Dal for 1820 rd. til *Samuel Jørgensen* som var fra Skoftestad i Ås. Harboe hadde da nylig satt opp en «sagbygning med inventarium og boelverk» nede ved Kjøya, og i 1756 hadde han fått kjøpt halvparten av det privilegerte kvantum sagbord som tillå 4. Solbergsag, nemlig 350 bord pr. år. Nå lot han alt dette gå med i handelen. Samuel Jørgensen var g.m. Gunhild Hansdr. Barn: Samuel, Abigael, g.m. Kristoffer Havsjødalen, samt Kristian f. 1762. Samuel drev gården til 1777. Da makeskiftet han med *Svend Jensen* d. 1816, som var fra Svestad på Nesodden, og fikk Bæk i stedet. Svend måtte legge imellom 1030 rd. for å få Dal, men da var riktignok saga med. Bare et år etter mistet han sin hustru Abigael Halvorsdr. fra Bæk. Barna i dette ekteskap var Halvor, Mikael, Anne Malene, g.m. Ole Gulbjørnrud, Agar g.m. Hans Glenne, Susanne, g.m. Ole Kristoffersen Fladby. Noen år senere giftet Svend seg med *Andrea Jensdr.* d. 1834. Også i dette ekteskapet var det flere barn: Jens, Lars f. 1797, Viborg Maria f. 1799, g.m. Nils Halvorsen Løes, Abigael f. 1801, Maren Kristine f. 1803, og Svend f. 1808, kom til Løes og senere Gulbjørnrud. I 1800 skjøtet han halve gården, nemlig Lindebråte, til sin sønn Mikael, og samme dato ble det utstedt et «notarial instrument», som bestemte at gården skulle deles mellom de to sønner Halvor og Mikael. Halvor var imidlertid blitt gift med Anne Marie Kristoffersdr. Løes, og med henne fikk han Østre Løes, som han på denne tid drev.

Svend fortsatte derfor selv bruken av Nord-Dal til sin død 1816. Han etterlot seg bl.a. en kuffert med bøker. Etter bestemmelsen i 1800 skulle Halvor overta for 3000 spd., rede sølv, så fremt det var mynt i sirkulasjon, ellers i sedler. Skifteretten avgjorde nå at overtagelsessummen skulle være 5700 norske specier. Formuen etter Svend var brutto 7714, netto 7323 spd., en stor sum selv om det var inflasjonstider. Løes overlot Halvor til stemoren og flyttet til Dal. *Halvor Svendsen* solgte i 1819 fra Sarabråten og Svelgmyr for 600 spd. til Peder Kristensen Lindebråte, og litt tidligere hadde han solgt «en del tømmer» og hogstrettigheter i skogen til Jacob Meyer i Kristiania for 700 spd. I 1829 forpliktet han seg til å forsørge sin åndssvake halvbror Jens så lenge denne levde, mot å få beholde hans arv på 569 spd. Likevel måtte Halvor ta nokså store pantelån på gården, og i 1844 delte han den mellom sine tre sønner Kristoffer, Svend og Lars på den måten at Kristoffer fikk halvparten, mens de to andre delte den andre halvpart.

NORDRE DAL

Bnr. 1.

Kristoffer Halvorsen døde ugift før 1865, og denne eiendommen ble overtatt av broren *Lars Halvorsen* f. ca. 1808, g.m. Karen Jørgensdtr., søster av Anton Jørgensen Strandenga. Barn: Anton, Hanna Amalie, g.m. Hans Svendsen Glenne, Severin. Lars Halvorsen reiste ny hovedbygning, tildels ved å ta ned og flytte en del av hovedbygningen på bnr. 2. I 1879 lot han skille ut bnr. 8, som ble lagt til Nordre Lindebråte. Enken Karen Jørgensdtr. ble kjent eiendomsberettiget til gården i 1884 og satt med den til 1891, da hun overdro for kr. 8 700 til sønnen *Severin Dahl*. Like etter solgte han fra bnr. 17, Solliløkken. Han ble imidlertid gift med Anette Dahl fra Sønstedal og overtok denne gården i 1894. Nord-Dal solgte han i 1907 til sin bror *Anton Larsen Dahl* 1850—1928, g.m. Amalie Hansdtr. fra Nordre Huseby 1851—1885. Deres barn er: Harald 1873—1934, Jørgen, Alma, g.m. Bernhard Garder, Johan, Hulda, g.m. Harald Agnor, Betty. Anton Dahl drev gården til sin død. Hovedbygningen moderniserte han i 1907. Samme året solgte han fra bnr. 20 Dalsmoen, som utgjorde en stor del av Torvstrølaget Dalsmosen. I 1931 fikk sønnen *Jørgen*

Nord-Dal

Dahl 1875—1954 skjøte for kr. 30 000, men han overdro i 1936 for samme sum til sin bror *Johan Dahl* 1879—1958, g.m. Marthe Fremstad fra Veldre, f. 1883. Barn: Arne, utvandret til Canada, Ivar, Einar, i Canada, Aslaug, g.m. Sverre Bøhlerengen i Garderenga, Olga, g.m. Knut Bøhler, Gudrun, g.m. Karl Bøhlerengen, Kirsten, Ragnhild, Hans og Arvid. Etter farens død overtok *Ivar Dahl* 1910—60. G.m. Solveig Strømme fra Oslo f. 1912. Barn: Liv Ellen f. 1954. Men bare et års tid etter døde Ivar Dahl, og jorda ble da forpaktet bort til Rolf Hjerpaasen, som drev den sammen med Slåttebråten.

NORDRE DAL

Bnr. 2.

Lars Halvorsen fikk denne fjerdedel av gården i 1862. Fra 1844 og til da hadde nemlig Lars og Svend drevet sammen den halvpart som Krist-

offer ikke fikk. Men da Lars overtok Kristoffers del, overdro han sin fjerdepart til *Gunder Larsen*. Han var sønn av Lars Gregersen, som igjen var sønn av Gregers Jensen Gullerud. Gunder var g.m. Berthe Marie Andreasdr. Barn: Karen Cecilie, g.m. Petter Andreassen S. Dammen, Amalie Mathilde 1867—1921, g.m. Karl Augustsen, Maren Gunelie, g.m. Hermann Grøterud i Nordby, Anna Anette, g.m. Julius Halvorsen, Emma Sofie, g.m. Henrik J. Bratli, Alette, g.m. Johan Berntsen Sperreviken, og Anton Ludvig, som bodde i Brevik ved Bunnefjorden. Gunder Larsen døde 1895, og gården ble da kjøpt av svigersønnen *Karl Augustsen* 1863—1944, som drev den i en menneskealder. Han var gårdbruker - sønn fra Gndtterom i Småland. I 1907 solgte også han fra sin del av Dalsmosen, bnr. 19. Barna er: Amanda, g.m. Sigfred Syversen, Charlotte, g.m. Ludvig Nilsen, Borghild, g.m. Johan Hokholt, Dagny, g.m. Arvid Sennerud, Hjørdis og Ingrid. Ved Karl Dahls død ble gården overtatt av Amanda Syversen og deretter i 1958 av hennes sønn *Oddvar Dahl* f. 1922, g.m. Erna Jørgensen. Barn: Kjell-Erik f. 1945.

Vestre Dal

VESTRE DAL

Bnr. 3-4.

Den tredje sønn av Halvor Dal, *Svend Halvorsen*, eide som nevnt i 18 år halve gården sammen med broren Lars, før han i 1862 fikk denne fjerdeparten. Men allerede i 1863 solgte Svend fra det aller meste, nemlig bnr. 4 (1/22) og beholdt selv bare bnr. 3 (0/34), Strandenga, der han holdt 1 ku, sådde 1 tønne havre og satte 3 tønner poteter. G.m. Oline Nilsdtr. Barn: Anne, Maren, Hanna Sofie, g.m. Hans Hansen Glosli.

Det var *Anton Jørgensen* som kjøpte hovedparten av Svends gård i 1863, og i 1872 fikk han også kjøpt resten mot å gi fritt hus for Svend og hans hustru. Anton Dal drev som fraktemann ved siden av gårdsbruket. I 1895 solgte han fra Rønningen (bnr. 18) til Gunder Larsen på bnr. 2, og da denne døde samme året, gikk Rønningen over til Karl Augustsen Dahl. Anton Dal var g.m. Bolette Olsdtr. Barn: Alette, g.m. Chr. Gulbrandssen (deres sønn var forfatteren Trygve Gulbrandssen), Johan, Otto, Inga, Amalie og *Jakob Dal*, som fikk skjøte i 1902. Fire år senere solgte han til *Martin Mathisen*, og denne lot utskille og selge gårdens del av Dalsmosen (bnr. 21) samt noen mindre parseller. I 1926 skjøtet hans dødsbo til *Einar Pedersen* 1875—1953, g.m. Karoline Frydenlund 1865—1929. Han drev til 1951, da eiendommen ble solgt til *Kåre Ner li*, som har gården i dag.

LINDEBRÅTE

Husmenn.

Den første husmannen vi kjenner her, *Erik Andersen* f. ca. 1624, var sønn av Anders Nord-Dal. Han drev selvstendig gårdsbruk her inne på skogen; holdt hest, et par kyr og noen sauer. En temmelig selvrådig krabat synes han å ha vært. I 1641 sluttet han kontrakt med en Hans Jensen om betaling av gjeld. Men i 1652 måtte han etter rettssak ut med 2 rd. i erstatning til Hans fordi han «med trussel og undsigelse» hadde brutt kontrakten og prøvd å unndra seg betaling av gjelda. En dag samme året kom Erik inn på Sønstedal. Her røk han opp i slagsmål med bonden, Bertel Sønstedal, så denne grep til børsa for å forsvare seg. Erik fikk et

skudd gjennom låret og ble liggende en tid. Men høsten etter var han atter i slagsmål og måtte bøte 4 mark sølv. Noen formue hadde han imidlertid ikke, bare endel gamle klær, og han måtte derfor «lide paa kroppen til arbeid efter øffrigheds goede behag indtil samme bøder kand være betalt».

Det ble snart flere plasser på Lindebråte. I 1799 var det minst tre. I den søndre bodde i 1715 *Kristoffer Se bjørnsen*, sønn av Sebjørn Åsmundsen To i Nordby. Trolig var det hans sønn som overtok plassen, *Hans Kristoffersen*, g.m. Kari Syversdtr. d. 1789. Barn: Syver Lindebråte, Hans, som ble eier av Mellom-Dal, og Sebilla f. 1764. Kristoffer hadde ved hustruens død 1 hest, 5 kuer og 5 sauer. Formuen var netto 74 rd. — *Jonas Olsen* var husmann her i 1762, g.m. Anne Jensdtr. Barn: Anne og Ole. Den som etterfulgte ham, var visstnok *Gullik Olsen*, g.m. Rønnaug Pedersdtr. Barn: Kari, Malene, Ole. Da Gullik døde i 1780, hadde han 2 kuer og 2 sauer. Av formue var det ikke mye, netto 6 rd. Den samme besetning hadde *Hans Andersen*, som døde 1797. Han etterlot seg en gjeld på 2 rd., og enken Mari Hansdtr. måtte få ettergitt de 20 rd. hun skyldte Svend Jensen Dal.

Brukere.

I 1800 delte Svend Nord-Dal gården mellom sine to sønner, hvorav *Mikael Svendsen*, f. ca. 1775, fikk skjøte på den vestlige halvparten, nemlig Lindebråte for 3000 rd. Han ble gift i 1799 med Anne Baltzersdtr. Garder. Barn: Svend, Baltzer f. 1810, Maren Johanne f. 1818. Om Mikael Svendsen fortelles at han mente seg så velstående at det aldri skulle være noen fare for ham. En dag sto han i Schancke-gården i Drøbak og tente snadden sin med en 10-dalerseddel. Han syntes det var så vanskelig å få brukt opp pengene. Likevel gikk det rent ut med ham. Tidlig tok han til med større pantelån, og fra 1809 begynte han å selge fra deler av gården. Den første var Lindebråte skog (3 lp.), som ble kjøpt av Morten Anker på Frogner i Aker for 6000 rd. For samme sum solgte han så det han hadde tilbake, A_2 lp., i 1813 til Morten Paulsen og Hans Korsegården, samtidig som han fikk stadfestet sin bruks- og byggesrett til plassen Dalen. Senere, i 1825, fikk han anerkjent eiendomsretten til Dalen, og her bodde han med sin familie inntil han i 1831 ved sin verge solgte denne parten av gården, som var på 1 lp. salt, for 400 spd. til Ulrik Gundersen mot livøre for seg og sin hustru.

Lindebråte, bnr. 5 og 7

NORDRE LINDEBRÅTE (MED SVELGMYR)

Bnr. 5.

Morten Paulsen og *Hans Jonsen Børsum* på Korsegården solgte nesten omgående sin del av Lindebråte, som altså omfattet alt unntatt «Lindebråte skog», for 20 000 Rbd. NV. til *Peder Kristensen* fra Gjølstad, g.m. *Helene Larsdtr.* Barn: *Hans Kristian* og *Lauritz Wilhelm*. Dette gårdkjøpet ble visstnok mer enn *Peder Kristensen* kunne makte, og to år senere solgte han igjen for 2000 spd. til *Johannes Kristensen* fra Store Burum i Råde. Selv flyttet han til plassen *Måren* under *Gulbjørnrud*. I 1819 fikk han så skjøte av *Halvor Svendsen Dal* på *Sarabråten* og *Svelgmyr* for 600 spd. Dette salget omfattet, foruten de to nevnte stedene, skogen på vestsiden samt *Kays-kollen* etter *Mellom-Dalsdelet*. En del av dette området solgte imidlertid *Peder Måren*, som han nå kaltes, til *Nils Halvorsen Kay* i 1830 (bnr. 7), og i 1838 skjøttet han det senere bnr. 6 til *Johan Hansen Blylaget* og *Nils Halvorsen Kay* (eller *Garder*). Og endelig

solgte han i 1847 Svelgmyr (bnr. 5) til *Engebret Johnsen Fossen*. — Johannes Kristensen, som i 1817 altså hadde kjøpt den østre del av Lindebråte, skjøtet dette igjen i 1822 til *Mikael Hansen Oppegård*, etter dagen før å ha solgt Peder Kristensen «et stykke mark». I 1825 ga Mikael Hansen Mikael Svendsen skjøte på Dalen for 100 spd., og året etter overdro han resten for 1400 spd. til *Torkild Jest sen Mørk* på Hallangen og *Anders Amundsen Mørk* fra Lier. Den siste solgte sin halvpart av dette i 1830 til *Lars Borgersen* Bøler, som i 1835 skjøtet halvparten av dette igjen til *Ole Jansen*. Det var det senere bnr. 12, Vestre Lindebråte. Den andre halvparten av sin eiendom solgte Lars Borgersen i 1838 til *Svend Halvorsen* Bøler. Det var bnr. 11, Østre Lindebråte.

Svelgmyr ble altså kjøpt av Engebret Johnsen Fossen, g.m. Kristine Kristensdtr. De bodde her til Engebrets død, og enken solgte i 1865 Svelgmyr til Ole Jansen på N. Lindebråte. I 1844 var denne nemlig kommet i besittelse av bnr. 6 ved makeskifte med *Erik Arnesen* på Vestre Lindebråte. Erik Arnesen hadde kjøpt dette bnr. 6 i 1839 av Johan Hansen og Nils Halvorsen. Nå overtok han altså bnr. 12. Ole Jansen f. 1804 fikk noe senere også kjøpt bnr. 8 og 15. Han var g.m. Anne Pedersdtr. fra Røyken. Barn: Karoline, Johan, Hermann og Peter. På Svelgmyr, som nå var husmannsplass under dette bruket, bodde i 1865 Ole Hansen fra Frøskog, g.m. Britta Jonasdtr. fra Sverige, og deres sønn Hans. Ole Jansen døde før 1888, og enken skjøtet dette året til sønnen *Peter Jansen*, som imidlertid måtte ta auksjon i 1904, og skjøte ble da i 1906 utstedt til *Anne Pedersdtr.* To år senere overdro hun for kr. 10 000 til *Isak Brynildsen*. Han drev gården gjennom den første verdenskrigen, og i 1918 solgte han for kr. 37 000 til *Georg Dobler*. Bare ett år deretter skjøtet denne for kr. 40 000 til *Olav Holst*, som tapte atskillig på dette kjøpet, idet han bare fire måneder etter solgte for kr. 30 000 til *Oscar Olsen* fra Lesteberg i Vestby. Men gården fortsatte fremdeles å skifte eier. I 1923 skjøtet Olsen til sin bror *Harald Lesteberg* for kr. 30 000. Gjeldstrykket ble dog for stort, og i 1930 fikk *Einar J. Wiker* auksjonsskjøte for kr. 27 000. Han brakte gården gjennom krisetiden, men i 1941 overdro han til advokat *H. Ad. Gløersen* f. 1886, som drev gården med bestyrer, inntil han solgte i 1955, til *Peder Jebesen*. Denne bor i Oslo og forpakter bort gården.

NORDRE LINDEBRÅTE

Bnr. 7.

I 1830 hadde *Nils Halvorsen Kay* fått skjøte av *Peder Kristensen* på 1^x/24 lp- salt av Lindebråte. Dette solgte Nils fem år senere for 400 spd. til Peders sønn *Lauritz Wilhelm Pedersen*, som også hadde en del av Gulbjørnrud mellom. Men Lauritz var nedtyngt av pantegjeld, og i 1848 ble det utstedt auksjonsskjøte for 599 spd. til to av kreditorene, fullmektig *S. B. Schjødt* og *O. Solberg*. I 1851 makeskiftet disse sin part av Lindebråte med skipskaptein *Andreas Mørch* mot gnr. 45 i Sarpsborg samt 500 spd. i mellomlag. Mørch solgte dog allerede 1853 for 750 spd. til *Henrik Henriksen*, som beholdt gården. Først i 1899 fikk den ny eier, idet Henrik og Lise Henriksens arvinger da skjøtet for kr. 4 000 til sønnen *Harald Ludvig Henriksen*. Han solgte 1901 til malermester *Hans Jensen*, og nå kom det igjen en periode med stadig skiftende eiere. I 1907 solgte Jensen for kr. 10 500 til ingeniør *Einar Lund* og *N. /. Foss*. For disse var det bare tale om en pengetransaksjon. Et halvt år etter solgte de for kr. 17 000 til *Arthur Krohn*. Han lot i 1911 skille ut bnr. 22 Lindebråtemosen og overdro dette samt bnr. 19, 20 og 21 foruten bnr. 8 av Glenne for kr. 17 000 til det nydannede torvstrølaget. Resten av Nordre Lindebråte beholdt Krohn til 1925, da han solgte for kr. 16 700 til *Karl Marius Johannessen Mjøvik* fra Ski, g.m. Karen Julie Kaspersen. Barn: Kristian Magnus. I 1936 skjøtet Mjøvik til frk. *Magnhild Schie*, senere g.m. *Thorstein Armand Larsen*, begge fra Røyken. Larsen drev gården gjennom krigsårene og solgte i 1947 til *Thorbjørn Ruud* fra Oslo, som i 1954 overdro til *Hans Gulbrandsen*. Denne døde 1961, og det er ennå ikke kommet ny bruker her.

LINDEBRÅTE MELLOM

Bnr. 10.

Bjørn Hallangen fikk auksjonsskjøte på denne parsellen 9/11 1840, og samme dag overdro han for 1000 spd. til *Ole Olsen Fløyspjeld*, d. 1879, g.m. Ingeborg Olsdr., d. 1870. Han drev til 1876, da han skjøtet til eldste

sønn *Ole Kristian Olsen*, som da hadde drevet Fløyspjeld siden 1840. Han var g.m. Anne Marie Henriksdtr. Barn: Olai Hagbart, Hans Olsen Garder. Ole Kristian var syk allerede i 1879 og døde ikke så lenge etter. Hans enke overlot gården i 1885 til sønnen *Olai Hagbart Olsen*, men bare et år deretter ble den solgt på auksjon til *Peter Baltzersen Fjeld*, som i 1905 også fikk skjøte på bnr. 11.

ØSTRE LINDEBRÅTE

Bnr. 11.

Da Lars Borgersen i 1838 delte sin part av Lindebråte, fikk *Svend Halvorsen* fra Bøler skjøte på den østre delen. Hans hustru Kristi Hansdtr. hadde i et tidligere ekteskap datteren Guri Torstensdtr., som ble g.m. *Thorer Olsen*, og han overtok gården i 1843 for 400 spd. Men dette tapte han på, for allerede våren 1845 solgte han igjen for 250 spd. til *Mikael Olsen*. Sønnen *Bernt Mikaelson* overtok før 1870. G.m. Marie Andreasdtr. Barn: Julie, Anton, Karl. I 1905 gikk så gården ved tvangsauksjon over til *Peter Baltzersen Fjeld* på bnr. 10.

LINDEBRÅTE

Bnr. 10 og 11.

Peter Baltzersen drev de to bruk under ett, men fra 1913 begynte han å utskille større parseller. Dette året solgte han fra bnr. 23 Lindås (0/50) til Edvard Olsen Møglestu, året etter solgte han skogparsellen bnr. 24 Lindegodset (0/90) til Ragna Skaugstad, kjøpmann H. Chr. Schøyen og I. Normann og samme året bnr. 25 Lindegård (0/30) til Karl Olsen Møglestu. Selve hovedbølet av bnr. 10 og 11 skjøtet Peter Baltzersen i desember 1915 til ingeniør *S. A. Bjerk*, som dog bare beholdt eiendommen et par år, før den gikk over til *Hans Seier st en*. Denne solgte i 1918 for kr. 16 250 til *Albert Udnæs*, og bare et halvt år deretter overdro han for kr. 22 000 til *Oscar Andresen*, som i 1920 også fikk kjøpt tilbake Lindegodset (bnr. 24). Han drev bruket til det i 1928 ved auksjon gikk over til

Lindebrate, bnr. 10-11

Lars Sundal for kr. 18 500. Sundal, f. 1892 i Stryn i Nordfjord, driver gården fremdeles. G.m. Ruth Berntsen fra Hurum, f. 1903. Barn: Reidun f. 1924, g.m. lektor Bjørn Ruud, Oslo, Arve Kolbjørn f. 1926, Leif Andreas f. 1928, Svein Roald f. 1931, Bjørn Sverre f. 1933, lege, Ella Kristine f. 1940, g.m. lærer Karl Henrik Sollie. Sundal oppførte ny hovedbygning i 1931 og bryggerhus i 1940. Låven er fra 1927, hønsehus fra ca. 1947. Sundal driver med dyr (8 melkekuer og noen ungdyr), men dessuten med korn og poteter.

VESTRE LINDEBRÅTE

Bnr. 12.

Ole Jansen fikk skjøte i 1835 av Lars Borgersen, men i 1844 make-siftet han med *Erik Arnesen* og flyttet selv til Nordre L. Erik Arnesen var f. ca. 1803 i Ostervald i Sverige og g.m. den 13 år eldre Gjørn Hal-

vorsdr. fra Rollag i Numedal. Deres eneste barn, datteren Anne, ble gift med *Hans Fredrik Ulriksen*, som overtok gården etter svigerfarens død i 1870. Etter å ha drevet i tolv år, solgte han 1862 til *Greger Thor-kildsen*, som i 1899 skjøtet til *Adolf Nielsen* for kr. 3 500. Gården skiftet nå raskt eier: I 1908 til *Lauritz Syver sen*, 1909 til *Lauritz Hansen*, i 1912 til *Joh. Onsum*, i 1916 til *Joh. Nilsen* og i 1923 til *Ole Olsen Slåttebråten*. Han lot utskille bnr. 29 Lindskog (0/35) i 1925 og to parter på 10 øre året etter, bnr. 30 og 32, og i 1937 solgte han det meste til *Sverre Sundal* (Lindskog), mens resten ble lagt til Slåttebråten. Det vesentligste av innmarka drives nå av Sundals bror *Lars Sundal* på bnr. 10—11. *Olav Høyland* eier bnr. 12 etter skjøte av 1933.

SØNDRE LINDEBRATE

Bnr. 13.

Dette var det første bruket på Lindebrate som *Erik Arnesen* eide, visstnok fra 1833. Han bodde her ennå i 1838, men året etter kjøpte han jo Nordre Lindebrate (bnr. 6, som han i 1844 makeskiftet med Vestre Lindebrate, bnr. 12), og Søndre L. overlot han til *Rasmus M øgles tue*, f. i Kristiania i 1820, g.m. *Maren Berntsdr.* fra Frogn. Dette var jo en ganske liten part, og Rasmus fikk også bygslet et stykke av Mellom-Dal. I 1867 overdro han til *Bernt Mikaelsen*, som drev denne parsell s. m. Østre L. (bnr. 11, se ham der). Ved auksjonen i 1905 gikk også denne del av L. over til *Peter Baltzersen Fjeld* (se bnr. 10-11), men allerede tre år senere solgte han Søndre L. til *Olav Berntsen*, som straks deretter solgte til arbeidsmann *Karl G. Olsen* 1873—1962. Denne fikk i 1914 også kjøpt Lindegård (bnr. 25). Han tok navnet Møglestu. Han bodde sammen med sin bror *Edvard Møglestu* på bnr. 16. I 1963 skjøtet hans dødsbo til *Akershus fylkeslandbruksstyre*.

DALEN

Bnr. 14.

Mikael Svendsen fikk altså skjøte på den tidligere husmannsplassen i 1825 av *Mikael Hansen Lindebrate*. Skylda var 1 lp. salt. Mot livøre for

Dalen

seg og hustruen solgte så Mikael Svendsen Dalen i 1831 til *Ulrik Gundersen*. Men det var bare et par år denne eide. Pantegjelden ble for stor. I 1835 fikk prost *Otto Bull* på Seiersten auksjonsskjøte for 200 spd. Han hadde allerede en pantoblikasjon i Dalen på 300 spd. og overtok altså nå eiendomsretten. Men Ulrik Gundersen fortsatte som forpakter av Dalen, og da Bull døde i 1848, kjøpte han bruket tilbake av enkefru Gunhild Bull for 400 spd. Tre år etter solgte han til *Hans Halvorsen* fra Slottet, som så i 1855 ga kjøte til *Lars Johnsen* fra Ås for 700 spd. G.m. Anne Samuelsdtr. Sønnen *Johannes Larsen*, som var skredder, overtok for 1100 spd. i 1876. Da han døde 1898, gikk gården ved auksjon over til *Anders Andresen* for kr. 3 300. Bare to år deretter solgte han til *Johan Sørensen*, og denne brukte i nesten tretti år. G.m. Karen Olava Hansen. Barn: Martha g.m. Harald Østre, Selma, g.m. Arnt Berg. I 1930 hadde Johan Sørensen 1 hest, 3 kuer og 2 ungfø. Han sådde i_2 tn. havre og satte 9 tn. poteter; avlet 40 skpd. høy. I 1934 solgte han til *Josef A. Struksnes*, og denne solgte i 1946 til *Kristian Mørch*.

SØNDRE LINDEBRATE

Bnr. 16, 23 (Lindås), 25 (Lindegård).

Dette bruket ble utskilt fra Søndre L. (bnr. 13) i 1881 og i 1913 fra bnr. 10-11 og solgt til *Edvard Olsen* 1865—1940. Han bodde sammen med broren Karl Olsen på bnr. 13. De tok navnet Møglestu etter eiendommen, som trolig hadde fått dette navnet av Rasmus Møglestu, som skal ha bodd her. De to brødre holdt i 1930 1 hest, 2 kuer og 2 ungfø, sådde 1 tn. hvete og 2 tn. havre, satte 16 tn. poteter og hadde en høya-avling på 50 skpd. Skogen utgjorde ca. 30 mål. S. m. bnr. 13 gikk denne eiendommen over til *Akershus fylkeslandbruksstyre* i 1963 etter *Karl G. Olsen Møglestus* død.

Garder

Garder har en sentral beliggenhet i den nordøstlige del av Skogbygda. Den eldgamle ferdselsveien mellom Frogn kirke og Nesodden gikk gjennom gårdstunet, 105 m. o. h. Jordsmonnet er vekslende, men sand- og leirblandet moldjord er det vanligste.

Gården grenser i nord mot Gullerud og mot Hasle i Nesodden herred, i øst mot Haslum og Glenne, i sør mot Nord- og Mellom-Dal og i vest mot Glennes skog, Kai og Skuterud.

Navnet er flertall av *gardr*, m., som betyr et gjerde, en gard. I denne sammenheng var det nok opprinnelig betegnelsen på inngjerdede jordstykker av en gård, som så etter hånden utviklet seg til å bli et selvstendig bruk. Hvilken gård Garder fra først av var en del av, vet vi jo ikke i dag, men mest nærliggende er det nok å anta at Nord-Dal eller muligens Mellom-Dal har hatt enkelte inngjerdede jorder her oppe på høyden. Som egen gård er Garder ryddet senest i tidlig kristen tid.

Det er funnet flere ting i jorda her fra forhistorisk tid, de fleste av Karl Garder. Mest interessant er kanskje 4 spinnehjul av kleberstein, som bærer bud om menneskelig virksomhet her i en fjern fortid. I en lysning i skogen På en nord-sør-gående bergrygg omlag 300 m. SSV for husene på bnr. 2 (Nordre Garder, Bjerkes) ligger en klart markert gravrøys. På Østre G. skal det etter tradisjonen ha vært en kirkegård, muligens en

såkalt pestkirkegård, men rester etter kirke eller kapell har ikke kunnet påvises. — Et jorde, Smieløkka, på Østre G. ble tidligere kalt Kullmileløkka, og ennå pløyer en opp trekol her.

I middelalderen var gården delt i tre bruk: hovedbruket, Søndre Garder, samt Garderhagen. Hvor de to siste lå, er det ikke mulig å si sikkert i dag. I alle fall var de igjen samlet til ett bruk allerede ved midten av 1500-tallet. Oppdelingen i nyere tid tok til i 1811, da en part på 5 lp. salt, den såkalte Garderenga, ble lagt til Glenne. Sannsynligvis er Garderenga identisk med det gamle Søndre Garder. Hovedbølet ble delt i 1833, da Vestre Garder (det senere bnr. 7), Søndre Garder (bnr. 8) og Sagstua (bnr. 9) ble frasolgt. Dessuten ble i 1834 fra hovedbølet (bnr. 1) utskilt bnr. 4 som ble brukt selvstendig til 1865, da disse to bruksnumre igjen ble slått sammen. Bnr. 2 (Nordre G.) ble skilt ut fra bnr. 1 i 1852. Fra bnr. 4 ble bnr. 5 (Nordre G.) skylddelt i 1837, og bnr. 6 (Lien) ble fradelt bnr. 5 i 1886. Sagstua ble delt i 1885, idet bnr. 10-15 ble skilt ut fra dette og solgt. Bnr. 16 ble frasolgt bnr. 4 i 1896. Senere er også en rekke mindre parter blitt skylddelt. — Bnr. 1, 4, 12 og 14 er nå slått sammen til ett bruk, Østre Garder. Likeså utgjør bnr. 2, 3 og 10 Nordre Garder (I. Bjerknes), og bnr. 5 og 16 Nordre Garder (K. Huseby).

Bebyggelsen på Garder er jevnt over ikke svært gammel, men på Østre G. står restene av et våningshus fra 1773, sannsynligvis gårdens opprinnelige hovedbygning. Det ble delvis revet da de nye husene på dette bruket ble bygd, fra 1887 og utover. Hovedbygningen på Vestre G. er trolig fra ca. 1833. Den ble påbygd 2. etasje omkring 1885. Også på Søndre G. kan vel hovedbygningen være av omtrent samme alder.

Eiendomsgrensene mellom Garder-gårdene er nå klare både i innmark og utmark, men før utskiftning ble holdt ca. 1900, var det en god del teigblanding.

Det har alltid hørt god skog til Garder, og senest fra begynnelsen av 1600-tallet hadde gården sag ved den bekken som renner ut ved Haslum. «Sagstua» minner ennå om dette. Omkring 1800 og en tid utover ble det også drevet et lite kvernbruk her, men ifølge innberetning til landkommisjonen i 1802 var vannfallet så ubetydelig at kverna bare kunne holdes i gang en 14 dagers tid hver høst og vår.

Av husmannsplasser kjenner vi navnet på flere, men noen av dem er nå helt forsvunnet. *Sagstua* ble tatt opp før 1705, ja, var vel trolig en plass allerede tidlig i 1600-årene. Den ble utskilt 1833. *Bråten*, litt øst for Sagstua, ble visstnok tatt opp omkring 1762, utskilt fra Sagstua (bnr. 9)

1885. *Sandbrekka* under Østre Garder ble ryddet og bebygd 1833, nedlagt omkring 1890. Her fant man gull først på 1900-tallet, og prøver av skjerp ble sendt til Tyskland for analyse, men etter noen tvil kom man til at forekomsten ikke var drivverdig. *Sollia* hørte under Søndre G. i 1871. Det var ikke den samme plassen som i 1865 lå til Garderenga. Visstnok nedlagt før århundreskiftet. I skogen vest for husene på Søndre G. lå *Feierhytta*. Rester av brønnen er ennå synlige, men husene er borte. På *Kula*, som også lå under Søndre G., var det to hus, ett av tre og ett av stein. Trehuset ble flyttet til Brevik. Muligens var det denne plassen som også ble kalt *Nordbom*. Det er skog her i dag. *Putten* lå i skogen øst for Kai. Den var i bruk fra slutten av 1700-tallet. Her er det heller ingen hus nå. *Snippen* hørte til Nordre G. (bnr. 2). Her bodde det folk i 1865. Sannsynligvis ble plassen tatt opp omkring midten av forrige århundre. Til samme gården lå *Engebretstua*, som også var en liten plass.

I dag har Østre Garder ca. 140 mål innmark og ca. 500 mål skog. Av innmarka brukes 20—40 mål til poteter, 6—7 mål til kålrot, 40 mål til eng, 8—10 mål til beite og resten til korn. Det er en besetning på 7 kuer, 14 ungdyr og noen griser. — Nordre Garder (bnr. 2, 3 10) har 70 mål innmark + 25 mål på Hasleneset i Nesodden, som også eies av Isak Bjerkenes. Den produktive skogen er nå på 210 mål. Besetning 1 hest, 5—6 kuer, foruten endel ungdyr og noen griser. — På Nordre Garder (bnr. 5, 16) er det 72 mål innmark, hvorav 25—30 brukes til poteter, resten til korn. Av produktiv skog er det 266 mål. — Vestre Garder har 80 mål innmark. Av denne brukes ca. 25 mål til poteter, 30 mål til korn og resten til eng. For tiden er det på gården noen ungdyr samt endel slaktegriser. Ca. 200 mål skog. — Søndre Garders innmark er på vel 100 mål, skogen på ca. 300 mål.

MATRIKKELGÅRDEN GARDER

Gnr. 49.

Garder var fullgård 1577. 1648 og senere var skylda 1 skpd. salt. Betalte kvegskatt 1657 av 2 hester, 10 fe, 10 sauer, 4 geiter og 2 griser. Tiende 1661 av 15 tn. havre og $\frac{1}{2}$ tn. blandkorn, 1666 av 12[^] tn. havre, 1% tn. blandkorn og 1 tn. hvete, 1705 av 20 tn. havre, 1% tn. blandkorn og 1% tn. rug samt 1 mark to. 1 husmann. 1723: Matr.nr.

121. Måtelig god jord. Skog til hustømmer og noe lastebruk. 1 husmann med % tn. utsæd. Skylda foreslås forhøyet med 10 lp. tunge. 1802: Skylda satt til 16% lp. tunge. Skog til bjelker og smålast for ca. 100 rd. årlig. Under gården hører en bygdesag og et kvernbruk, som dog p.g.a. vannmangel bare kan holdes i gang en 14 dagers tid vår og høst, slik at «Wedligeholdelsen owerstiger Fordeelen». 2 husmannsplasser. Den ene husmannen betegnes 1801 som sagmester, den andre som møller. 1819: God jord. 2 ubetydelige vannfall, kan ikke oppdemmes; kvernbruk og bygdesag. Til gården ønskes kjøpt (? «forenet») et stykke av Hasle, matr. nr. 10 på Nesodden, «for Damstøe og for at rette Deelet». 1838: Nytt matr.nr. 49. Ny skyld 11 dir. 1 ort 23 skil. 1866: *Bnr. 1*, Østre G.: 88 mål sandjord. En del av utmarka er egnet til oppdyrking. God og tilstrekkelig skoghavn like ved gården. Ca. 150 mål meget god skog. Lettbrukt, alm. godt dyrket. *Bnr. 2*, Levebrødet: 15 mål leir-, sand- og myrjord. Har ingen havn, eller skog, men har havne- og vedrett i Østre G.'s skog. Lettbrukt, alm. godt dyrket. — *Bnr. 4*, Mellom-G. (drives s. m. bnr. 1): 46 mål sand- og myrjord. Alm. god, men mindre tilstrekkelig skoghavn nær gården. Ca. 100 mål meget god skog. Meget god og lett drift til Bunnefjorden. Lettbrukt, alm. godt dyrket. — *Bnr. 5*, Nordre G.: 49 mål sand- og myrjord. Alm. god, men mindre tilstrekkelig skoghavn nær gården. Ca. 100 mål meget god skog. Lettbrukt, alm. godt dyrket. — *Bnr. 7*, Vestre G.: 59 mål leir-, sand- og myrjord. 15 mål myr i utmarka egnet til oppdyrking. God og tilstrekkelig skoghavn nær ved. Ca. 150 mål meget god skog. Lettbrukt, alm. godt dyrket. — *Bnr. 8*, Søndre G.: 140 mål leir-, sand- og myrjord. Alm. god og tilstrekkelig skoghavn like ved gården. Ca. 150 mål noenlunde god skog. Lettbrukt, alm. godt dyrket. — *Bnr. 9*, Sagstua: 74 mål leir- og sandjord. Alm. god, men mindre tilstrekkelig skoghavn nær ved. Ca. 140 mål alm. god skog. Ganske nær Bunnefjorden med særdeles lett drift dit. Noe tungbrukt, alm. godt dyrket.

Offisielle oppgaver over husdyrhold, utsæd og kornavling.

År	Hester	Kuer og ungdyr	Sauer	Utsæd tn.	Avling tn.
1661	2	5	4	«	17%
1723	2	10	8	10%	33%
1802	3	11	8	10	
1866	8	22	9	17	33%
					1721/

Høyavlingen 1723 oppgitt til 20 lass, 1866 til 187 skpd.

Husdyr og utsæd (i tn.) på hvert bruk i 1866.

Bnr.	Hester	Storfe	Sauer	Griser	Hvete	Rug	Bygg	Havre	Poteter
1.	1	4	3	0	%	0	Vi	2H	6
2.	0	1	0	0	%	0	%	iy₂	2
4.	2	6	4	1	H	0	3A	4	8
5.	1	4	0	1	VA	0	%	3	18
7.	1	5	5	0	Vz	0	V	5	8
8.	2	8	5	1	Vz	%	1	8	10
9.	1	3	0	0	%	0	v	3	7

Av det bruket som kaltes Søndre Garder, solgte i 1349 Kolbjørn Torleif sen 2 øyresbol til Ketil Håkonsen, og en gang før 1400 skjenket Garder-bonden Sigurd 1 øyresbol til Ås kirke. Noe senere kom så hele denne del av gården i Hovedøyklosterets eie og var deretter krongods, inntil Kristen Eskildsen fikk skjøte på den en gang før 1692. Skylda var nå 5 lp. salt. Fra Kristen gikk parten ca. 1694 over til Nils Gris, hvis arvinger overdro til Tøger Eriksen Grønn på Haslum, visstnok i 1709. Dennes etterfølger på Haslum, Lars Jensen Schjøll, overtok også Garderparten, og ved hans død 1758 kom den ved arv til svigersønnen Peder Karlsen Skuterud, som i 1759 skjøtet disse 5 lp. til Garders bruker Hans Halvorsen.

Hovedparten av gården, % av skylda, var fra gammelt av bondegods. I 1430 solgte Gunnar Ketilsen og hans hustru Gro en tredjedel av Garder og Garderhagen til Hermann Torsteinsen for 30 mark penger. Muligens var Hermann bruker på Garder. I hvert fall ser det ut til at brukeren Kristoffer var selveier av de 15 lp. salt i 1577.

Brukere.

Sigurd på Garder nevnes i RB ca. 1400. Han ga 9 øyresbol i den nå forsvunne gården Brynhildrud i Ås samt 1 øyresbol i sin egen gård til Ås kirke. Kristoffer brukte fra senest 1557, da han betalte skatt til lensherren på Akershus. Han synes å ha inntatt en aktet stilling. I 1572 ble han tilsagt av lagmann Nils Stub å møte frem sammen med fogden Jens

Rød til en deleoppgang mellom Garder og Haslum. Kristoffer var formann for en rote, og i 1576 måtte han bøte 1 mark for «uliudelse» samt 1 mark for hver bonde i roten som han ved et bestemt høve hadde forsumt å innkalle. Det ser ut til at han selv eide det vesentlige av gården. Nils Stub taler om «kongens part och Christoffers gordh». Dette var i forbindelse med en tvist om et stykke eng som Kristoffer «bruger til gorden». Etter ham kom det to brukere på Garder: *Gunder* og *Kjell*. De hadde gardssaga i drift, og en gang imellom tok de en tur til Husvik med et lass deler (sagbord) eller sperrer som de solgte til en eller annen hollenderskipper. Garder ble før 1609 overtatt av *Didrik*, som muligens var i slekt med den rike bonden Bjørgulf Oppegård og med Sivert Bråte i Kroer. Den siste var trolig hans sønn. Men *Didrik* var rik selv også. Foruten 15 lp. i sin egen gård eide han like mye i Sør-Solberg, 1 skp. mel i Skuterud, 1 skp. mel i Bjastad i Kråkstad. 1613—25 var han også eier av 1 skp. 4 lp. salt i Hasle. I 1613 fikk han en bot på 2 daler fordi han hadde gitt Lars Simensen et hogg i hånden. Men han var ikke bare en temperamentsfull kar; han må også ha vært en drivende bonde. Helt fra 1609 bygslet han hele Glenne, og drev den sammen med sin egen gård til sin død. Og på saga skar han jevnlig 25—30 tylfter bord i året. Tømmer slapp han å kjøpe, for hans egen skog lå «saa beleilig at hand deraff kand bekomme Saug Tømber». 1629 må ha vært uvanlig nedbørrikt, for i likhet med flere steder sør i bygda ble også Garders sag tatt av flommen dette året. *Didrik* hadde en datter *Karen* som ble g.m. *Henrik Tannum* i Vestby. Da *Didrik* døde 1631, ble enken *Dorthe Garder* sittende med gården, og de brukere som nevnes de første årene etterpå, var nok nærmest for forpaktere å regne. Det var *Hans Bastiansen* i 1633—34, deretter *Trond Olsen*, som noen år tidligere hadde hatt Glenne en ganske kort periode. Men fra 1637 gikk bruken over til *Børger Didriksen*, som også arvet en god del av farens jordegods, bl. a. hele bondeparten i Garder, 15 lp. salt. *Børger* hadde en bror som het *Trond*, som visstnok kom til Randum i Vestby. I 1660 ble gården overtatt av *Aslak Hansen*. Han eide selv 9 lp., mens de øvrige 6 lp. av bondegodset gikk over til *Anders Tannum*. *Aslak* var bare ca. 18 år da han tok over bruken, og må ha vært en flink kar. I 1667 måtte han bøte 2 mark sølv da han nektet å «kjøre Hans excellence til slottet». Han var lagrettemann noen ganger i 1670-årene.

I 1687 tok så *Jens Tøgersen* gården i bygsel. Tidligere hadde han vært dreng på Kai. Eier var nå *Hans Vebjørnsen Bråte* i Kroer. I

1681 hadde han fått skjøte av Anders Tannums sønn Vebjørn Andersen på dennes 6 lp., og ved Aslak Garders død må han også ha kommet i besittelse av hans part på 9 lp. I 1689 makeskiftet så Hans sine 15 lp. med sin svigersønn Klemmet Larsen Narvestad i Hobøl. Klemmet ønsket selv å overta bruken av Garder, men Jens holdt på at han hadde bygselbrev for «sin lifftid». Det kom til sak, og i første omgang ble de enige om at Jens skulle flytte til første faredag. Denne avtalen ble dog omgjort, og Jens fikk brukskontrakt på gården. Men i 1701 var Klemmet blitt «husvill», og forlangte at «landbonden» Jens skulle forlate Garder, så landherren kunne få et sted å bo. For så vidt var det beleilig for Jens at han akkurat nå ble siktet for skyssforsømmelse. Han unnskyldte seg nemlig med at han bare hadde en hest, og den hadde han jo måttet bruke til å «ryddiggjøre» gården. *Klemmet Larsen* overtok dermed også bruken av Garder. Han var g.m. Dorthe Hansdtr. Bråte. Barn: Johannes, Halvor, (far til Hans og Engebret Granerud, Dorthe Bjerke og Lars), Helge, Hans, Lars, Maren, g.m. Søren Hokholt, Aslaug, g.m. Aslak Kai. Klemmet døde 1723. Da ble hans 15 lp. i gården taksert til 600 rd. Besetningen hans var 2 hester, 5 kuer, 2 kviger, 1 tyr, 2 kalver, 10 sauer, 1 voksen purke, 1 galt, 3 griser og 3 smågriser. Av korn til utsæd var det 8 tn. havre og $\frac{1}{2}$ tn. blandkorn. I boet var det ellers atskillig sølv og kobber og mye fine sengklær. Tøger Grønn på Haslum hadde tilgode 14 års landskyld av sine 5 lp. salt. Sønnen *Helge Klemmetsen* hadde stått for gårdsbruket de siste årene før faren døde, og fortsatte nå bruken. Men Dorthe Hansdtr. ble sittende med halve jordegodset, og da hun giftet seg igjen med *Ole Olsen*, overtok nok denne bruken av hele Garder. Helge flyttet til Torp i Ås. Ole var en dyktig gårdbruker. Da konen døde 1728, hadde han 2 hester, 8 kuer, 3 kviger, 2 tyrer og 9 voksne sauer. Skiftet ble holdt i mars, og utsæden var da 12 tn. havre. Blant Dorthes klær nevnes: 1 ny rød bundings natttrøye, 1 gammel ditto, 1 sarses trøye med reveskinnsfor, 1 sort sarses kjole, 3 kniplingshatter m. m. Det heter at odels- og åsetesretten alene tilkom den eldste sønnen *Johannes Klemmetsen* som nå overtok gården sammen med broren Lars. Johannes var g.m. Viborg Olsdtr. Glenne 1685—1765. Barn: Maren, Margrethe, Dorthe, Helge. Men Johannes døde allerede 1739, og Lars oppga da bruken til fordel for sin brorsønn *Hans Halvorsen* 1709—69, g.m. Berthe Mikkelsdtr. Granerud. Hans hadde drevet Granerud siden sin svigerfars død 1731. Men nå fikk han kjøpt den gamle bondeparten av Garder, 15 lp.s., som var kommet i Hans Tannums eie. Dette var sannsynligvis farbroren

Hans Klemmetsen. I 1759 fikk Hans Halvorsen dessuten skjøte av Peder Skuterud på de siste 5 lispund og var dermed eneier av hele Garder. Hans og hans søsken var uvanlig evnerike folk. Broren Engebret Halvorsen, som var gift med hans svigerinne Anna Mikkelsdr., overtok Granerud etter ham og ble en av de mest velstående og aktede menn på Nesodden. Hans og Berthe hadde visstnok sønnen soldat Halvor Hansen, g.m. Kari Larsdr., som i 1760 fikk bygselbrev av faren på «en herunder liggende ødegård» som skyldte 5 lp. salt. Muligens var det Garderenga. Et kvernbruk fulgte med i bygselen. Hans hadde lovet Halvor dette bruket tre år tidligere, men det var ikke blitt noe av «formedelst mellemkommen ud Marchs til Holstein». Halvor må dog ha dødd tidlig. Ved Hans's død 1769 var det ingen barn, og enken Berthe Garder beholdt gården til sin egen død 1774. Skiftet etter begge ektefellene ble da holdt, og det viste stor velstand. Bruttoformuen var 4293 rd., netto 4000 rd. Av jordegods var det foruten hele Garder også Kai, som Berthe hadde fått auksjonskjøte på i 1771. Garder ble taksert til 1500 rd., Kai til 200. Blant løssøret var uvanlig mye sølv, bl. a. et praktstykke av en kanne med et forgylt pengestykke i lokket. Kannen veide 68 lodd og innbrakte på auksjonen over 45 rd. Hans hadde også samlet sammen en hel del pengestykker av gull og sølv, samt 67 sølvknapper av forskjellig fasong. Av gullsaker var bl. a. en emaljert ring med innvendig inskripsjon «Retfærdig og kydsk». Ellers kan nevnes en fiolin og mange bøker; foruten bibel, postill og salmebok var det også bøker av typen «Allehaande Skiemt og Alvor». Den store besetningen besto av 3 hester, 17 kuer, 10 sauer, 3 griser, 1 geit, 2 gjess og noen høns. Berthe hadde bestemt at hennes husmenn skulle ettergis 1 års husleie. Tjenestepiken skulle ha «en oppredd seng». Til de fattige i Ås testamenterte hun 300 rd., og det samme skulle lagvergen Ole Skydsjordet ha, foruten Hans's skatoll og skjenk. Det var også et par andre testamentariske gaver. Etter drøfting mellom arvingene ble det bestemt at åsetemannen *Engebret Halvorsen Granerud* skulle betale 2000 rd. for Garder og Kai. Begravelsesomkostningene var på hele 85 rd., så det var nok et standsmessig gravøl.

Engebret og Anna Granerud hadde barna Hans, som døde 1774, samtidig med moren, Halvor Nordreås, Baltzer (se nedenfor), Kari, g.m. Nils Glenne, Mari, g.m. Abraham Huseby. Engebret giftet seg igjen kort før sin død 1778, og ingen av sønnene kom til å overta Granerud. *Baltzer Engebretsen* drev Nebbenes i Ås, men i 1775 overdro faren Garder og Kai til ham for 2000 rd. Også Baltzer Engebretsen var en velstående

mann. Han solgte Kai i 1783, men omkring århundredskiftet kjøpte han hele Søndre Hasle, som han drev sammen med Garder, og i 1799 kjøpte han Glenne av sin svoger Nils Olsen. Han var g.m. Boel Hansdtr. Fjeld d. 1822. Barn: Anne, g.m. Michael Lindebråte, Johanne, g.m. Baltzer Pedersen Hasle, Berthe, g.m. Søren Storerud, Hans (se nedenfor), Baltzer (do), Engebret (do.), Boel, g.m. Iver Granerud, og Maren Sebille. I 1811 solgte Baltzer Engebretsen Glenne til sønnen Hans, samtidig som han overlot ham en part på 5 lp. av Garder, nemlig Garderenga. Siden har dette bruket hørt sammen med Glenne. Fem år senere, i 1816, ga han skjøte på Garder til sønnen Baltzer, men forbeholdt seg bruksrett til gården. Han drev nok også til sin død. Skiftet etter ham ble holdt i august 1823. Han satt da i uskiftet bo etter hustruen, som døde året før. Formuen var brutto 4608 spd., netto 3341 spd. Blant sølvsakene fantes et sølvkrus som var verd 30 spd., sannsynligvis det samme som nevnes i 1774. Det var 2 haglgjeværer og mange bøker og kart. Arvingene ble enige om at Engebret Baltzersen skulle beholde Søndre Hasle for 700 spd. *Baltzer Baltzersen* var jo allerede eier av Garder og overtok nå også bruken. Med ham tok velstanden slutt. Han begynte temmelig snart å oppta pantelån, men så lenge hans kone Anne Sofie Kristiansdtr. fra Granerud levde, holdt han gården samlet. Etter hennes død i 1832 ble den imidlertid solgt på auksjon i flere parter. Baltzer Baltzersen beholdt selv hovedbølet, som nå ble kalt Østre Garder, med skyld 7 lp. salt. Vestre Garder ble utskilt og solgt til Peder Aslaksen Skaug, og brødrene Hans og Kristoffer Halvorsen Kai fikk skjøte på Søndre Garder, mens Mikael Monsen Haslum fikk skjøte på den nord-østlige delen, som ble kalt Sagstua.

ØSTRE GARDER

Baltzer Baltzersen var g.m. Anne Sofie Kristiansdtr. og hadde sønnene Brede Carolus f. 1817 og Engebret Joakim. Baltzer døde i april 1835, 46 år gammel. Noen måneder tidligere hadde han frasolgt enda en del av gården til Kristoffer Kai og Baltzer Sørensen. Boets bruttoformue var 1072 spd., netto 77 spd. Dét som var igjen av bnr. 1, løste nå sønnen *Brede Baltzersen* for 700 spd. Han var g.m. Johanne Pedersdtr. Barn: Baltzer, Julie, Sofie, Emilie, Lovise, Mikael, Bernt, Martin, Hans. Det

0. Garder

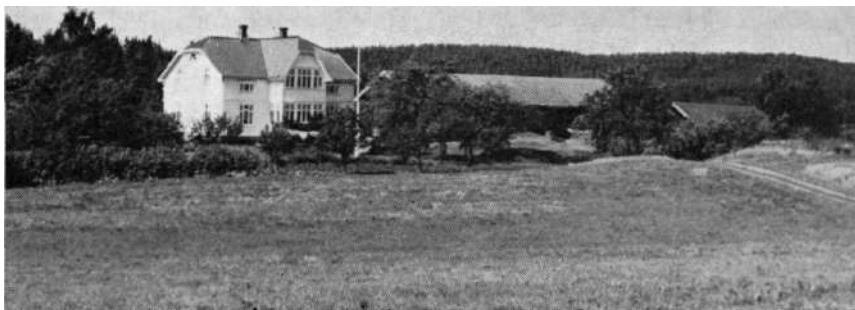
gikk økonomisk tilbake også for ham. Han måtte ta en rekke pantelån, og i 1851 forpaktet han bort gårdsbruket til *Nikolai Johansen* Skuterud, som året etter fikk skjøte på det meste av gården, 2-1-16, mens Brede Baltzersen bare beholdt en liten part i nord på 0-1-11, det senere bnr. 2, som ble kalt «Levebrødet»; etter hva det fortelles, fordi Brede selv en gang sa at selv om brennevinet tok nesten hele gården skulle han dog holde på denne siste biten, for han måtte jo ha et levebrød. Nikolai Johansen var fra Kjøya og hadde i 1839 giftet seg til Skuterud. Nå flyttet han hit til Garder, som han brukte til sin død, bortsett fra noen få år da han forpaktet den bort. G.m. Elen Sørensdtr. f. 1802 på Strøm i Odal, d. 1882, datter av Søren England under Mien. Barn: Alette Julie, g.m. Olsen Dahl, Maren, g.m. Karl Anton Skuterud, Karen, g.m. Nikolai Digerud. I 1865 kjøpte Nikolai også det såkalte Mellom-Garder, bnr. 4, av Baltzer Sørensen på Søndre Garder. Han døde visstnok 1872, og gården gikk samme året over til *Karl Nilsen* fra Sønstedal 1840—1921, g.m. Josefine Thoresen fra Tvetter i Vestby 1846—1908. Barn: Theodor (se nedenfor),

Konrad, kjøpte S. Hallangen, Otto. bor på Nesodden, Magnus, Betty g.m. Jørgen Bøhler, Charlotte, g.m. Sigurd Sundby, Nordby, Ragnhild, g.m. Karl Gilberg på Østre Bøler. Karl Nilsen bygde både ny hovedbygning og uthusbygning. I 1885 ga han Brede Baltzersens enke et stykke skog mot å få avskaffet den havnerett som bnr. 2 hadde i Østre Garders skog, og samme året kjøpte han til bnr. 12, en del av Sagstua (0/90). I 1896 lot han skille ut en part av det tidligere Mellom-Garder (bnr. 16, 0/30), som ble lagt sammen med Nordre Garder bnr. 5. To mindre parseller, Tryggvang (bnr. 17) og Endre (bnr. 18), solgte han fra i 1899. Endelig kjøpte han samme år bnr. 14 (0/47) av Søndre Garder, og dermed hadde Østre Garder fått sin nåværende utstrekning. 1. januar 1919 overdro han gården til sønnen *Theodor Garder* f. 1875, g.m. Mimi Johannessen f. 1893. Barn: Karl (se nedenfor), Erik f. 1920, Ruth f. 1922, g.m. Thorolf Beil, Klara (Lillemor), g.m. Anders Svendsby, Snarum, Eigil Garder på Kai, Thorun, g.m. Gunnar Gullerud, Nesodden, Ingrid, g.m. Kåre Fjeld, Nesodden, Otto Garder, Oslo. Theodor Garder lot restaurere uthusbygningen i 1950. I 1961 ble gården overtatt av eldste sønn *Karl Garder* f. 1919. Han legger hovedvekten på korn og poteter, men driver også fortsatt med dyr. Han er meget historisk interessert og har gjort flere for-tidsfunn i denne del av bygda.

'NORDRE' GARDER

Bnr. 2, 3, 10.

Da Brede Baltzersen i 1852 solgte størsteparten av gården, beholdt han den nordligste delen, som samme året ble skyldsatt som bnr. 2 (0-1-11). Fra denne ble en liten parsell på 2 skill, utskilt, bnr. 3. I 1893 skjøtet hans enke Johanne Pedersdtr. bnr. 2 for kr. 3000 til *Ernst Karlsen Rohde* 1860—1952. Han var sønn av Karl Sigvard Rohde, som var fra Elsass-Lothringen, men kom til Norge og ble gift her. Ernst Karlsen Rohde var g.m. Lovise Garder 1867—1932, datter av Brede Baltzersen. Barn: Johan Bernhard f. 1886, Arthur Ferdinand 1890—1946, Anna Therese 1892—1931, Jenny Emilie f. 1895, g.m. Isak Bjercknes, Hans Elias f. 1897, tvillingene Lydia og Esther, som døde små, og Edel Sofie f. 1904,

Nordre Garder, bnr. 2, 3, 10 m.m.

g.m. Anders Frøyshov, Hønefoss. I 1885 fikk Ernst Karlsen kjøpt bnr. 10 (0-1-8, eller 0/32), en del av Sagstua, og noen år senere kjøpte han også bnr. 3. Han bygde de fleste av gårdens nåværende hus: uthusbygningen i 1903, som fikk tilbygd fjøs 1943, stabbur samt ved- og vognskjul ca. 1905, og den store hovedbygningen i mansardstil i 1915. I 1912 oppnådde han en vesentlig utvidelse av sitt bruk, idet han fikk kjøpt en stor del av nabogården Skuteruds skog, ca. 180 mål, og ca. 23 mål av dens innmark (gnr. 52, bnr. 4 og 6). Hans svigersønn *Isak Bjerknes* f. 1889, overtok gården i 1925. Han utvidet Nordre Garder ytterligere ved i 1925 å kjøpe det meste av skogen til Skuterud samt ca. 30 mål av innmarka der. Dessuten eier han fra 1930 Hasleneset i Nesodden, der han leier bort husene, men bruker innmarka, ca. 25 mål. Han er sønn av Bernhard Bjerknes på Strøm gård ved Drammen. Barn: *Elsa Thorbjørg* f. 1918, som nå driver gården, *Ruth Margrethe* f. 1920, g.m. *Axel Hauge*, Oslo, *Ester Bergliot* f. 1924, g.m. *Tom Veik*, København, *Hildur Louise* f. 1928. Bjerknes har hatt mange offentlige tillitsverv i bygda og var i mange år formann for Santalmisjonen og Indremisjonen i Frogn.

Nordre Garder, bnr. 3, 16.

NORDRE GARDER

Bnr. 5 og 16.

Kort før sin død solgte Baltzer Baltzersen i 1834 en part av gården sin til Kristoffer Kai og Baltzer Sørensen, $2U/_{12}$ lp. tunge. Disse delte dette i to partier, én på $2*/_{i2}$ lp., det såkalte Mellom-Garder (bnr. 4), og én på $5/_{6}$ lp., som ble kalt Nordre Garder (bnr. 5). *Kristoffer Halvorsen* drev denne siste delen av Garder sammen med sin gård Nordre Kai til sin død i 1848. Hans enke Petronelle Kristoffersdtr. fikk seg da Garderparten utlagt for 850 spd., og ti år deretter overdro hun for 900 spd. til sønnen *Bernt Kristoffersen*. Denne gikk konkurs i 1871, og i 1872 fikk *Tor kei Olsen*, g.m. Karen Jonsdtr., auksjonsskjøte for 865 spd. Han bygde om og restaurerte hovedbygningen. I 1886 lot han skille ut en parsell på 35 øre (bnr. 6, Lien som nå hører til Østre G.) og overdro denne som gave til sin pleiedatter Hanna Martiniusdtr. 1872—1947. Hun var g.m. *Karl Hansen Krange* 1864—1938, og i 1896 testamenterte Torkel Olsen sin gård til ham mot en betaling av kr. 6000. Året etter døde Torkel

Olsen. I 1896 utvidet Karl Krange sitt gårdsbruk ved å kjøpe en del av Mellom-Garder av Karl Nilsen Garder (bnr. 16, 0/30), og av Skuterud kjøpte han 1912—13 både bnr. 2 Lilleås (0/71), som sammen med bnr. 16 av Garder ble sammenføyd med bnr. 5, og bnr. 3 Granli (0/83). Ved dette ble hans skogareal øket, med ca. 100 mål. Han bygde ny uthusbygning omkring århundreskiftet. Karl Krange var sønn av Hans og Karen Krange på Søndre Krange i Nesodden. Karl og Hanna Kranges barn er: Karen f. 1895, Borghild f. 1900, Hjørdis f. 1903. Pleiesønnen Birger Krange f. 1916 forpaktet gården noen år etter Karl Kranges død, men i 1947 skjøtet Hanna Krange til Hans Huseby fra Nordre Huseby, som tidligere hadde forpaktet Stubberud i 31 år. G.m. Gunda Solberg fra Øvre Solberg 1891—1963. Den eneste sønnen *Kåre Huseby* f. 1918 kjøpte gården i 1962. Helt til 1964 var driften anlagt på melkeproduksjon, med 5—6 kuer, men Kåre Huseby driver nå utelukkende med korn og poteter. Han er g.m. Ella Garder fra Søndre Garder f. 1920.

VESTRE GARDER

Bnr. 7.

Ved skiftet etter Anne Sofie Kristiansdtr. fikk *Peder Aslaksen* Skaug auksjonsskjøte på denne delen av Garder. I 1838 var skylda $2^x/_{12}$ lp.t. eller 1-4-9. Han måtte låne temmelig hardt for å holde driften i gang, og i 1855 solgte han for 1450 spd. til *Ole Berntsen* fra Bonn, som til da hadde forpaktet Rommerud. Han var g.m. Anne Sophie Svendsdtr. f. 1813, og hadde datteren Marie Amalie 1849—1922, g.m. Karl Hansen, sønn av Hans Gregersen Stupind. Men Ole Berntsen interesserte seg lite for gårdsbruket. Han overlot dette til hustruen og drev selv som jakteskipper. I 1875 ble de skilt, og eiendommen ble tilkjent Anne Sophie. Ole døde dog her på gården. To år senere, i 1877, overdro Anne Sophie Svendsdtr. til svigersønnen *Karl Hansen* 1842—1923. Han var en uvanlig flittig og dyktig gårdbruker, som brøt opp mye ny jord, bl. a. det meste av myrjorda, f. eks. Putten og Bjørkemyra. Til dette arbeidet engasjerte han ofte omreisende svensker. Dessuten lagde han selv mange av red-

Vestre Garder

skapene og kjøredningene. Hovedbygningen røstet han om og innredet 2. etasje ca. 1885, og i 1893 satte han opp ny uthusbygning. Stabburet bygde han i 1900, og bryggerhuset og smia, som nå er frasolgt, er også reist av ham. Marie Amalie og Karl Hansen Garders barn er: Johan 1876—1919, Karen Elise 1879—1959, g.m. Hans Olsen (se nedenfor), Anna Mathilde f. 1881, g.m. Sigurd Glenne på V. Bjerke, Hulda f. 1885, Sofie, g.m. Thorvald Røed, Charlotte, død ung, Elida, g.m. Wilhelm Grøstad, Hans, død ung. Johan overtok farsgården i 1913, men ved hans tidlige død ble gården overtatt av svogeren *Hans Olsen* 1875—1942. Han var fra Lindebråte. Barn: Margit f. 1901, g.m. Aksel Bøhlerengen, Hjørdis f. 1902, g.m. Otto Andresen på 0. Haver, Dagny f. 1905, g.m. Einar Bøhlerengen, Ragnhild f. 1908, g.m. Johan Krange, Einar f. 1910, Ingeborg f. 1911, Synnøve f. 1914, Aslaug f. 1917. Den eneste sønnen *Einar Olsen Garder* kjøpte gården i 1953. Hovedvekten i driften legger han på korn og poteter, men holder også endel slaktedyrr.

MELLOM-GARDER

Bnr. 4.

Størsteparten av det som Baltzer Baltzersen solgte fra i 1834, ble overtatt av *Baltzer Sørensen* 1807—72. Dette bruket var på 2 $\frac{1}{12}$ lp. t. og ble kalt Mellom-Garder. Det utgjorde en egen bruksenhet til 1865. Da solgte Baltzer Mellom-Garder til Nikolai Johansen på Østre Garder, slik at det atter ble slått sammen med hovedbølet. (Se også under Søndre Garder.)

SØNDRE GARDER

Bnr. 8.

Det var *Kristoffer Halvorsen Kai* som sammen med sin bror *Hans* fikk skjøte på denne parten i 1833 (1 $\frac{1}{2}$ lp. t). Men de beholdt den ikke. Allerede året etter solgte de for 525 spd. til sin bror *Nils Halvorsen*. Han var g.m. Karen Marie Pedersdtr.. Barn: Sofie Helene, g.m. Fredrik Ludvig Larsen, Anne Regine, Lauritz, Peder d. 1860, Lena Marie. Den fjerde av Kai-brødrene het *Johan Halvorsen*. Han var skreddermester i Kristiania. I 1839 tok Nils et pantelån hos ham på hele 2000 spd., og året etter ga han Johan skjøte på gården for 1200 spd. Snart etter døde Nils. Johan bodde jo i Kristiania, og da enken Karen Marie Pedersdtr. ble gift igjen med *Peder Andersen*, forærte han i 1845 gården til brorens mindreårige barn, mens stefaren Peder Andersen sto for driften. Dette varte til Karen Maries død 1856. Da ble gården solgt på auksjon for vel 2500 spd., som ble delt mellom Nils Halvorsens barn. Besetningen var på denne tid 2 hester, 5 kuer, 3 sauer og 1 gris. Det var barnas verge *Baltzer Sørensen* på Mellom-Garder som fikk auksjonsskjøte, og i de neste ni årene drev han begge brukene under ett. I 1865 solgte han som nevnt Mellom-Garder til Nikolai Johansen for 1950 spd. Han var fra Storerud på Nesodden, g.m. Trine Engebretsen Hokholt, d. 1880. Barn, Thorvald, død 22 år gl. i Kvernstuen, Johanne Bolette, g.m. Bjørn Hermansen, vognmann i Kristiania, Julie 1845—1923, g.m. Hans Hansen (se nedenfor), Alette, g.m. Jens Bergersen, møllermester på Narvestad i Eidsberg, Anne

Søndre Garder

Sophie, 1842—78, g.m. møllermester Martin Paulsen Kvernstuen. Baltzer Sørensen døde på Søndre Garder i 1872. Enken beholdt halve gården, mens svigersønnen *Hans Hansen* 1840—1919, overtok den andre halvparten. Ved skiftet etter svigerforeldrene i 1880 ble han også eier av resten og fikk skjøte på hele gården for kr. 10 800. Tre år etter lot han utskille en parsell på 22 skilling (bnr. 14) og solgte den senere til Karl Nilsen på Østre G. År 1900 satte han opp ny uthusbygning. Ved hans død ble gården overtatt av sønnen *Bernhard Garder* 1871—1958, g.m. Alma Dahl 1877—1953. Barn: Randi f. 1909, Birgitte f. 1911, g.m. Einar Dahl, Aasny f. 1913, g.m. Nils Roer, Rygge, Synnøve f. 1917, Ella, g.m. Kåre Huseby på N. Garder. Bernhard Garder restaurerte ca. 1920 hovedbygningen, som antagelig ble oppført av Baltzer Sørensen da denne flyttet hit kort etter 1856. Han bygde også stabbur i 1930-årene og nytt bryggerhus under siste krig. Barna eier nå gården i fellesskap, og svigersønnen Einar Dahl og hans sønn Thorvald Dahl driver den fra 1963. Hovedvekten legges på korn og poteter.

Sagstua

SAGSTUA

Anders Ellefsen f. ca. 1741 var husmann her i 1801. Han var skredder. G.m. Kari Jensdtr. Barn: Mari, g.m. Engebret Olsen Kai, Jens, Else, Elisabeth, g.m. Bent Kristiansen, som også bodde på plassen. Da Kari døde 1809, var det 2 kuer og 5 sauer her. Blant løsøret etter henne nevnes en del gamle bøker.

*

Da Baltzer Baltzersen lot gården sin dele opp i 1833, ble også Sagstua frasolgt. Skylda var på 3% lp. t, og eiendommen, bnr. 9, omfattet hele det nord-østlige hjørnet av Garder. Det var *Mikael Monsen* Haslum som kjøpte dette, og han overdro i 1861 til sønnen *Karl Mikael*sen, som flyttet til Svestad og solgte Haslum og Sagstua i 1871 til gartner *Fritz S. Frølich*. Fire år senere skjøtet denne det han da eide av Haslum, samt Sagstua for 15 000 spd. til rittmester *Jacob Borch* m. fl. I 1881 kom imidlertid de to eiendommer tilbake til *Fritz S. Frølich*s barn, idet vergen Olaf Rask fikk

auksjonsskjøte på deres vegne. I 1885 ble så Sagstua oppstykket. Bnr. 10 (0/32) ble skilt ut og solgt til Ernst Karlsen Röhde på Nordre Garder. Bnr. 11 (0/59) ble samme dag solgt til Per Strømsted, hvis enke overdro 1913 til kafévert Johannes Christiansen. Bnr. 12 (0/90), det meste av skogen, ble kjøpt av Karl Nilsen på Østre Garder. Bnr. 13 (0/56), Vestre Bråten, ble sammen med en del av Haslum solgt til Olai Johansen fra Blylaget. Det eneste Frølichs barn hadde igjen, var Østre Bråten (bnr. 15, 0/56), som heretter bruksmessig hørte sammen med deres del av Haslum. (Se også Haslum: Husmenn.)

BRÅTEN

Husmenn.

Jon Håkensen bodde her fra slutten av 1760-årene sammen med sin kone Marie Kristensdr. og barna Hans, Syver, Tosten, Berthe, g.m. Jon Larsen Dramstad i Hurum, samt Kari. Da Jon døde 1773 var det intet å arve etter ham. Han ble etterfulgt som husmann av *Jens Halvorsen*, g.m. Marthe Jensdr. De hadde ingen barn. I 1776 ble det holdt skifte etter begge ektefellene. Da var det 2 kuer og 3 sauer på plassen. Jens var bror av Jørgen Halvorsen Roksrud. Garderbråten ble nå overtatt av *Hans Jensen*, g.m. Margrete Arnesdr. Barn: Anne, Ragnhild Marie, Mari, Jens, Abraham og Hans. Ved sin død i 1781 hadde Hans 2 kuer, 2 sauer og 1 geit. Utgiftene i boet balanserte med formuen, 30 rd. Muligens var disse husmennene også møllere; det var i hvert fall den neste, *Kristian Nilsen*, som bodde her i 1801. Barna het Mari, Hans og Abraham. Begge sønnene drev som båtførere.

Brukere.

Ved salget i 1833 inngikk Bråten som en del av Sagstua, det senere bnr. 9. I 1885 ble så Bråten delt, idet Østre Bråten kom til å høre sammen med Haslum, mens Vestre Bråten ble skilt ut som bnr. 13 (0/56) og solgt til *Olai Johansen* f. 1835, sammen med en mindre parsell av Haslum (bnr. 7, 0/05). Han var sønn av Johan Blylaget. G.m. Amalie Rud fra

Nesodden. Hun skjøtet i 1911 for kr. 3 000 til *Ruddy Johannessen*, g.m. Inga Smebøl.

Husmenn.

Sandbrekka. I 1833 ga Baltzer Baltzersen festeseddel for livstid på et udyrket stykke av gården til *Johannes Nilsen* og hustru. Avgiften var 10 spd. årlig. Johannes Nilsen f. 1804 var skredder, men dyrket også opp den jorda som senere lå til Sandbrekka, og bygde hus der. Han ble skilt fra sin hustru, men datteren Johanne stelte for ham. Økonomien var skral, og i 1848 solgte han husene på plassen til sønnen Peter. I 1863 overdro han også bygselretten til sønnene Peter Langef jeld og Nils Johannessen samt en brorsønn Andreas Gulbrandsen i Kristiania mot at disse skulle betale hans gjeld, men det var Johannes som ble boende her. — Plassen ble nedlagt omkring 1890.

Snippen. Den husmannen som bodde her i 1865, het *Jørgen Hansen* f. ca. 1828, g.m. Anne Andersdr. Barn: Maren, Emma, Marie, Hilda. Han hadde bare 1 sau og satte 3 tn. poteter.

Putten under Vestre Garder var i 1801 bebodd av *Bernt Hansen*, g.m. Kistine Hansdr. Barn: Seline: Han var husmann med jord, og drev ellers som skomaker. Plassen var i bruk i hvert fall til ut i 1870-årene, men vi kjenner ikke navnene på dem som bodde her.

Sollia ble visstnok ryddet av *Kasper Hansen* kort tid etter at han i 1826 giftet seg med Abigael Mikaelstr. Tidligere var han tjenestekar på Mellom-Dal. I 1871 fikk *Jens Olsen* og hustru husmannskontrakt på plassen av Baltzer Sørensen. Avgiftene var 12 skill. + 30 arbeidsdager i året.

Nordbom plass lå også under Søndre Garder. Den ble ryddet i 1840 av *Herman Bjørnsen* f. 1797, som dette året fikk festeseddel av Johan Halvorsen. G.m. Anna Halvorsdr. I 1865 holdt han 1 ku, sådde y_2 tn. havre og satte 2 tn. poteter.

Glennie

Når en kommer opp bakkene fra Dal, har en Glennie på høyre hånd. Gårdsveiene tar av fra den nye Blylagveien, som ble ferdig for få år siden. Tidligere hadde Nedre Glennie utkjørsel gjennom Øvre Glennes tun. Lendet er skiftende, kupert på Nedre G., mer slett på Øvre G., med atskillig fjell i innmarka.

Det naturbetegnende navnet kommer av *glenna*, f., som betyr en åpen plass i skogen. Gården er sikkert blitt ryddet meget tidlig, kanskje i vikingetiden eller før. Men det er spor etter folk her fra en enda fjernere fortid. På Nedre G. er det funnet flere Nøstvedt-økser og -hakker, mer eller mindre bearbeidet, og på Øvre G. fant man for ca. 60 år siden en godt bevart tykknakketeinøks, samt én som var bredere i eggen og tynnere i tverrsnitt.

Gården var udelt til 1837, da den ble skylddelt i to bruk, Nedre og Øvre Glennie. Siden 1811 hadde en part av Garder, den såkalte Garderenga, hørt sammen med Glennie. Den var opprinnelig på 5 lp. salt. Samme året som gården ble delt, ble det meste av Garderenga skilt ut som eget bruk (bnr. 3), og fra dette ble bnr. 4 utskilt i 1839. Bnr. 7, Myrvold, ble skylddelt fra Øvre Glennie i 1903.

Glennie grenser i nord mot Haslum, i øst mot Bunnefjorden, i sør mot Nordre Dal og i vest mot Garder.

Bebyggelsen er stort sett gammel på begge Glennie-gårdene. Hovedbygningen på Nedre G. ble påbygd i 1890-årene og restaurert i 1947. Uthuset er fra 1897—98, og stabburet er også fra tiden like før århundreskiftet. Bryggerhuset er bygd av knubb og leire en gang i forrige århundre. På Øvre G. er hovedbygningen trolig fra 1750—60. Kort før 1900 ble den utvidet og igjen påbygd og restaurert fra 1951. Uthusbygningen er antagelig av omtrent samme alder som hovedbygningen. Det gamle stabburet ble restaurert i 1905. Ved en bygdekonkurranse i 1964 ble O. Glennie premiert for sitt vakre gårdstun.

Sag eller kvern har det visstnok aldri hørt til gården, men den hadde en herlighet i sin fiskerett i Bunnefjorden. Både Nedre og Øvre G. har endel av skogen sin vest for det øvrige gårdsområdet, skilt fra dette.

Husmannsplassen *Glennestranda* ved Bunnefjorden nord for gården var i bruk fra før 1762. Det bodde mest fiskere her, men plassen hadde også litt jord tillagt. — *Åsen* lå også ved sjøen, sørøst for Øvre Glennie.

Den ble tatt opp ikke lenge før 1865. Stedet eies nå av Nydalens ferie-hjem. — *Myggrønningen* i skogen ved østgrensen, opp mot Nordre Skaug, ble ryddet i 1831. Frasolgt med endel jord i 1903 og heter nå Myrvold. — *Sollia* lå i 1865 under Garderenga. Huset lå like sør for husene her. Nedlagt etter at Anne i Sollia døde. — *Mosen* var en husmannsplass som lå vest for Garderenga og ble frasolgt denne i 1839. Senere ble den kjøpt tilbake og brukes nå under Garderenga.

MATRIKKELGÅRDEN GLENNE

Gnr. 50.

Glennie var fullgård 1577 med skyld 15 lp. salt. 1648: Brukeren er «forarmet». Kvegs katt 1657 av 2 hester, 3 fe, 9 sauer og 1 gris. Betalte tiende 1661 av 3% tn. havre og 1 tn. blandkorn, 1666 av y_2 tn. havre, 1 tn. blandkorn og y_2 tn. rug, 1705 av 10 tn. havre, 1 tn. blandkorn og Y_2 tn. rug. 1723: Matr.nr. 143. Jordsmonnet er brend sand. Skog bare til gjerdefang. Skylda foreslås redusert med 3% lp. tunge. 1802: Skylda satt til 12% lp. tunge. Ikke skog til egen brensel. 1819: Temmelig god jord. 1838: Nytt matr.nr. 50. Ny skyld 7 dir. 1 ort. 1866: *Bnr. 1*: 72 mål sandjord. Alminnelig god og tilstrekkelig skoghavn nær gården. Ca. 250 mål alm. god skog. Fiskeri og strandrett til Bunnefjorden, «som benyttes til samtlige omliggende gårder». Tungbrukt, godt dyrket. — *Bnr. 2*: 90 mål leir- og sandjord. Alm. god, men utilstrekkelig skoghavn nær gården. Ca. 250 mål alm. god skog. En plass under gården er temmelig frostlendt. Lettbrukt, meget godt dyrket. — *Bnr. 3*: 38 mål sand- og myrjord. Alm. god, men utilstrekkelig skoghavn nær gården. Ca. 75 mål alm. god skog. Plassen Mosen har havnerett for 2 kuer. Lettbrukt, alm. godt dyrket. — *Bnr. 4*: 10 mål rødsand og fokkleire. Ingen skog, men havnerett for 2 kuer i skogen til bnr. 3. Temmelig frostlendt p.g.a. de mange omliggende myrer. Lettbrukt, alm godt dyrket.

Offisielle oppgaver over husdyrbruk, utsæd og kornavling.

År	Hester	Kuer og ungdyr	Sauer	Utsæd tn.	Utsæd tn.
1661	1	3	2	4	4fc
1723	1	6	4	4	WA
1902	1	5	4	4	5
1866	5	12	3	10	15%: ca. 74

Høyavlingen 1723 oppgitt til 12 lass, 1866 til ca. 150 skpd.

Husdyr og utsæd (i tn.) på hvert bruk 1866.

Bnr.	Hester	Storfe	Sauer	Griser	Hvete	Rug	Bygg	Havre	Erter	Poteter
1.	2	6	3	1	VA	VA	M	3y ₂	Vifi	8
2.	2	5	5	1	%	VA	%	5Vi	0	9
3.	1	3	2	0	VA	0	%	3	0	6
4.	0	1	0	0	0	0	Vie	1	0	IM

Eiere.

Akershusregisteret nevner tre atkomstbrev fra 1349—50 på Glenne (Glemmege paa Nesodden) og fiskeriet som tillå gården. Det heter at Glenne «siden er giffuett till Huodøen». Hovedøyklosteret eide så gården til 1532, da den gikk over til kronen, som i 1726 ga skjøte til brukeren.

Brukere.

Ved en rettstvist på Nesodden i 1405 nevnes at det var blitt stjålet noe garn hos *Olaf* på Glenne. Den neste kjente bruker er *Gunder*, som i 1514 betalte gjengjerden på vegne av sin rote. En slik rote besto oftest av 8 gårder. I september 1548 fikk *Nichel Seyermandt* og hans hustru *Helie* livsbrev på Glenne av kong *Kristian III*. De bodde da selv på gården og skulle fra nå slippe alle avgifter mot å være lydige mot lensmannen på Akershus og ellers holde gården godt i hevd. Disse var døde før 1609. Da hadde *Didrik Garder* Glenne i bygsel. Han brukte gården «til avl under Garder» inntil 1623. Dette året betalte *Trond Olsen* 15 rd i første-take for Glenne. Men denne bygslingen må han ha oppgitt fort, for allerede tre år etter er det igjen *Didrik Garder* som betaler bygselavgiften, og han hadde nå Glenne som et underbruk til 1631, da *Hans Bastiansen*

overtok både Garder og Glenne etter Didriks død. Hans var g.m. Maren, og da han døde ganske tidlig, antagelig 1634, var det hun som fortsatte bruken. Men det ble vel litt for mye for henne med hele gården, og i 1640 opplot hun frivillig halvparten til *Amund Bjørnsen* f. ca. 1615, som to år senere også fikk resten av Glenne i bygsel. Gården lå sterkt nede fra midten av 1640-årene, og det ser ikke ut til at Amund greide å få den på fote i særlig grad. I 1652 heter det i skattemanntallet at Glenne «ehr en gandsche liden och ringe gaard och [brugerer] megit forarmede, giffir husmandschatt». Året etter er han «udarmit och haffuer ingen Creatur at bruge gaarden med». Etterhvert ble det dog noe bedre for Amund, og han satt med gården til etter 1678. Han hadde sønnen *Gunnar* f. 1651, og det var vel ham som drev på slutten; kanskje overtok han også bruken etter faren. Men den neste brukeren som vi kjenner sikkert, er *Anders*. Han hadde Glenne fra ca. 1696. Bare tre år senere flyttet han imidlertid til Seiersten. Mens han bodde på Glenne, var han kommet i gjeld til *Nils Gris* i Christiania, og til betaling hadde han kjørt frem endesperrer til stranden. Men disse var råtnet før de ble hentet, og Anders måtte betale kontant 4 rd. 2 ort 4 skilling. Da *Anders* flyttet, overtok *Ole Nilsen* gården. Hans slekt kom til å bruke Glenne i 100 år. Selv brukte Ole til omkring 1720, da sønnen *Nils Olsen* overtok. Han var g.m. *Anne Anstendsdr.* Tomter. Barn: *Ole*, *Viborg*, g.m. *Jens Larsen* fra Haslum, som kom til Nærnes i Røyken, *Ansten*, *Ingeborg*, g.m. *Ellef Olsen* Tomter, senere *Rød*. *Nils* ble den første selveier av Glenne i nyere tid, idet han fikk kongelig skjøte for 205 rd. ved det store krongodssalget i 1726. Han satt i rommelige kår. Ved skiftet etter ham i 1748 var formuen 334 rd., og han hadde ingen gjeld. Enken *Anne* beholdt gården og giftet seg med *Thorer Thorsen Sønstedal*, men eldste sønnen *Ole Nilsen* overtok bruken og bygde seg snart etter nye hus, sikkert det nåværende Øvre Glenne. Etter morens død 1772 fikk han skjøte også på den del av gården som han ikke hadde arvet. Ole var g.m. *Inger Oldstr.* og hadde sønnen *Nils* samt flere andre barn som alle døde som små. Bare et år etterat han var blitt ene-eier, døde også Ole, i 1774, 48 år gammel. Besetningen hans var da 2 hester, 9 kuer og 15 sauer. Gården ble taksert til 300 rd. Nettoformuen var 400 rd. *Nils Olsen*, som nå var 24 år gammel, overtok gården og giftet seg med *Kari Engebretsdtr. Granerud*. De fikk datteren *Berthe*, g.m. *Mikkel Bårdsen Agnor*. *Kari* døde tidlig, i 1782, knapt 27 år gammel. I boet var det en god del sølv. *Berthe* hadde allerede fått tre slavannshus, ett av form som et hjerte, ett rundt og ett som

et egg, det siste av bestemoren Inger Olsdr., foruten et par skospenner av sølv med messingknekter. Ellers var det bl. a. Brochmanns huspostill, som var svært populær den gangen, og bønneboken «De Udvalgte u-forgjængelige Krone», samt en salmebok. Heller ikke Nils hadde noen gjeld, og formuen ble 734 rd. Han ble gift igjen med Ingeborg Pedersdr. Kringerud, men de hadde ingen barn. Etter Ingeborgs død 1799 solgte Nils gården for 1499 rd. til svogeren *Baltzer Engebretsen Garder*. Etter avtale skulle Baltzer også betale Nils 25 rd. årlig. Dette betydde imidlertid ikke at Glenne igjen kom i sambruk med Garder, for Baltzer overlot Glenne til sin sønn *Hans Baltzersen* f. 1775, til å begynne med på byglingsvilkår. I 1811 fikk så Haris for 6000 rd. skjøte på hele Glenne samt 5 lp. av Garder, den såkalte Garderenga. Han var gift to ganger, 1. gang m. Agar Svendsdr. Nord-Dal d. 1817. Barn: Baltzer, som «formedelst Veyens besvær» ble døpt i Nesodden kirke, Bodil, Svend, Hans Henrik O. Bøler, Johan Ambros; 2. gang g.m. Berthe Mathisdr. Fjeld, som da tjente på Glenne, d. 43 år gl. 1834. Barn: Mathis Anton, drev korkfabrikk i Oslo, Inger Helene, g.m. Syver Hasle, Andreas 1827—1905, gårdbruker på Kjensli, Hans Jørgen, fraktemann, bodde på Snippen. I 1831 ga Hans Glenne grunnseddel til skredder Kristen Nilsen på et stykke udyrket utmark som kaltes Rødningen, mot en årsavgift på 5 spd. + 6 arbeidsdager. Samme året forpaktet han bort til Gregers Halvorsen Grønlien Glennes fiskerett for 10 år mot en engangsavgift på 100 spd. samt 100 makreller i året. Da Berthe Mathisdr. døde i 1834, hadde Hans en besetning på 2 hester, 12 kuer og 13 sauer. Størsteparten av Garderenga hadde han solgt fra. Skylda for Glenne og resten av Garderenga ble nå oppgitt til 138 $\frac{2}{3}$ lp. tunge eller 8-1-9 %. Gården ble taksert til 1450 spd. Hans tenkte først å løse selv, men man kom til enighet om at sønnene Baltzer og Svend skulle løse gården. De overtok også gjelden, som var stor. Dermed ble Glenne delt i to bruk.

NEDRE (ØSTRE) GLENNE

Bnr. 1.

Baltzer Hansen 1801—16 var g.m. Johanne Johannesdr. fra Ski. Barn: Baltzer (se nedenfor), Anne Sofie Midtsjø, g.m. Johan Samuelson fra Mørk i Kråkstad. Delingsforretningen for Baltzer og hans bror Svend ble

Nedre Glenne

holdt 18/9 1837. Baltzer var en dyktig gårdbruker som drev gården godt opp, og ved hans død ble den taksert til 2800 spd. Johanne skulle fortsatt få bo på gården og holde 1 ku, men sønnen *Baltzer Baltzer sen* 1845—1915, overtok forøvrig både den faste og løse eiendom. Han var gift to ganger, 1. gang m. Emilie Hansen fra Naverud. Barn: Hans, som reiste til Amerika i 1895; 2.gang g.m. Mathilde Agnor 1872—1961. Barn: Sofie, Karl, Synnøve, Baltzer, Alfhild. Baltzer kjøpte i 1886 til bnr. 8 av Haslum (0/57). og i 1890 ble denne part sammenføyd med Glenne. Den enetasjes hovedbygningen påbygde han en 2-etasje og bygde også nytt uthus og stabbur. Etter mannens død beholdt Mathilde gården til 1924, da hun solgte til *Jørgen Stokke* d. 1936, fra Stokke i Hurum, og flyttet til Oslo. Han og hans hustru Tora Berntsen Bramstad var barnløse, og hun forpaktet bort gården ved mannens død. I 1941 skjøtet hun til *Arthur Glenne* [^] fra Øvre Glenne f. 1893, g.m. EUisef Bøhlerengen f. 1896. Barn: Odvar f. 1925, g.m. Bjørg Foss fra Oslo, Reidun f. 1926, g.m. Birger Hansen, Oslo, Tordis f. 1928, Herman f. 1929, Bodil f. 1932, g.m. Per Solhaug,

Nesodden, Unni f. 1936, g.m. Knut Varre, Bærum, Sven Arthur f. 1941. Arthur Glenne har restaurert alle gårdens hus, hovedbygningen i 1947. Han har fremdeles endel dyr, men legger nå hovedvekten på dyrking av korn og poteter.

Øvre Glenne

ØVRE (VESTRE) GLENNE

Bnr. 2.

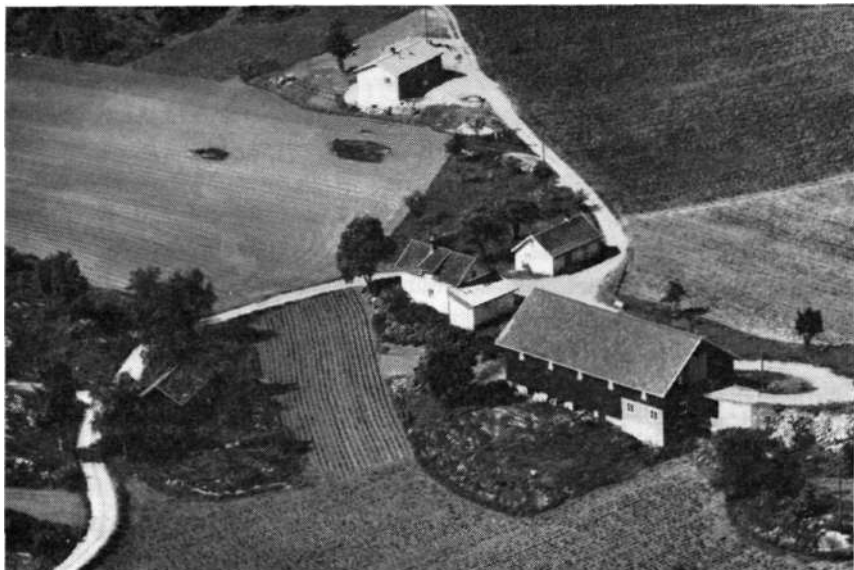
Dette bruket ble overtatt av *Svend Hansen* f. 1806. Han var g.m. Karen Nilsdtr. fra Blylaget. Barn: Bolette, Hans (se nedenfor), Nikolai, kom til N. Dammen, men solgte det og kjøpte Nygård ved Ullerud, Ager, g.m. Gudbrand Andersen Hagan under Hasle, Herman, stasjonsmester, bodde i Drammen. I likhet med sin bror var Svend Glenne en drivende flink gårdbruker. Eldste sønnen *Hans Svendsen* 1843—1914 overtok etter kjøpekontrakt av 16/1 1888. Morens føderåd ble satt til 120 kr. i året og omfattet kammers, nødvendig ved, 2 1. melk pr dag m. m. Ved siden av

gårdsbruket drev Hans hjulmaker- og smieverksted, og like etter overtagelsen bygde han egen verkstedbygning, som ble utvidet 1913. Her lagde han forskjellige slags hjul, ploger, harver, rokker o.s.v. Forøvrig restaurerte han alle gårdens hus og bygde ny drengestue og nytt fjøs. Han dyrket også opp det søndre jordet, som kalles Myra. G.m. Amalie Larsdtr. Nord-Dal, 1854—1948. Barn: Sigurd, kjøpte V. Bjerke, Karen, g.m. Kristian Raanaas på Solberg, Hanna, g.m. Kristian Krange, Herman 1885—1924, Sigrid bor på Krange, Johan .Arthur på Nedre Glenne, Lars, driver bilverksted ved Dyrløkke, Hans, sivilingeniør, driver Bakker. Hans Glennes sønner holdt hjulmaker- og smedhåndverket ved like helt til siste krig. Bl. a. lagde de en mengde militæreffekter, særlig hesteutstyr, samt redskaper for tømmerfløting. Herman bestyrte gården for sin mor etter farens død. *Johan Glenne* f. 1892 overtok farsgården i 1927. G.m. Emilie Mørch fra Bakker f. 1894. Barn: Glenly f. 1919, g.m. Kåre Smedsrud, Sogsti ved Drøbak, Bjørg f. 1921, g.m. Finn Torstensen, Solberg på Nesodden, Eina f. 1922, g.m. Hans Thoresen, Fornebu i Bærum, Hans Petter f. 1924, Gulborg f. 1929, g.m. Reidar Wetlesen, Eidsvoll. Johan Glenne har restaurert og utvidet hovedbygningen fra 1951. En gammel smie lot han rive da han i 1953 oppførte kjeller og en stor garasjebygning. I driften legger han hovedvekten på korn og poteter. Han holder to hester, hvorav den ene er traver, sønn av den kjente «Glenn-Lynna», som vant Jacob Meyers pokalløp. Sønnen Hans Petter er en kjent skiløper.

GARDERENGA

Bnr. 3.

Hans Baltzersen må allerede omkring 1830 ha solgt fra det meste av Garderenga, d.v.s. $2\frac{7}{9}$ lp. tunge (eller 1-1-0). Resten, $1\frac{7}{18}$ lp. t, ble slått sammen med Glenne. 20/7 1837, altså så å si samtidig med delingen av Glenne, fikk *Hans Iversen* fra Garderbråten auksjonsskjøte på den frasolgte parten for 260 spd. Kanskje ble kjøpet litt for tungt for ham. I hvert fall solgte han i 1839 fra en part på 12 skill. (bnr. 4), det såkalte Mosen, for 110 spd. til Jakob Eriksen, som var fra en plass under Fåle. Hvem Hans var gift med, vet vi ikke, men han hadde en eneste datter,

Garderenga

Seline. Hun ble g.m. *Iver Halvorsen* fra Ljansbruket, som overtok Garderenga da Hans døde 80 år gammel i 1840. Men Iver opptok flere større pantelån og greide visstnok ikke å beholde bruket. I 1843 solgte han for 500 spd. til *Arne Nilsen*, også fra Ljansbruket. Denne bodde her til 1850, da han overdro for 437 spd. til *Bjørn Hallangen*, som fra Iver Halvorsens tid hadde en stor pantobligasjon i Garderenga. Bjørn skjøttet kort tid etter eiendommen for 670 spd. til *Andreas Ellefsen* d. 1857. Han var trolig fra Hobøl, g.m. *Olea Kristiansdtr. Lure* fra Holstad i Hobøl (Holstad het Lure på denne tid) d. ca. 1852. Men pantegjelden tynget nok, og det var trange kår her. I 1853 overdro Andreas, som var en eldre mann, til *Hans Johannessen* mot at denne skulle forsørge ham så lenge han levde. Andreas's sønn Johannes ble da forsørget av Hobøl fattigvesen. — Med Hans Johannessen fikk Garderenga en solid og stabil bruker. Han var g.m. *Maren Eriksdtr.* d. 1866. Barn: *Edvard Julius*, *Johanne Marie*, g.m. *Svend Johnsen*. Det ble imidlertid ingen av disse som overtok gården, men *Anton Larsen Dahl* fra Nord-Dal, antagelig i begynnelsen av 1880-årene. Fra 1907 tok han over bruken av farsgården, mens sønnen *Johan*

Dahl fikk Garderenga. Skjøte ble utstedt først i 1931, noen få år før Johan kjøpte farsgården Nedre Dal (bnr. 1) av sin bror Jørgen. (Se ham der.) Det ble svigersønnen *Sverre Bøhlerengen* f. 1908 som i 1936 overtok driften av Garderenga, som han fikk kjøte på i 1940. G.m. Aslaug Dahl f. 1912. Barn: Aud f. 1936, g.m. Aage Aaberg, Oslo, Bjørn f. 1938, Per f. 1940, Øystein f. 1942, Kari f. 1944, Sverre f. 1946, Finn f. 1948 og Morten f. 1955. Sverre Bøhlerengen har gjort store forbedringer: Innmarka er drenert, og de gamle åpne grøftene lagt igjen. Alle husene er nye, bortsett fra det gamle våningshuset, som er meget gammelt, men i god stand. I skogen ca. 300 m. sørvest for denne gamle hovedbygningen har han anlagt kunstig vanningsssdam. I 1965 bygde han ny villa litt vest for det gamle huset. Tidligere drev han mye med grønnsaker, nå mest med poteter. Holder ellers endel griser og høns.

GARDERENGA (MOSEN)

Bnr. 4.

Jakob Eriksen fra Faaleplassen fikk kjøpt denne gårdparten av Hans Iversen i 1839 for 110 spd. Hans barn var Johan, Johannes, Hans, Abigael og Ellen. Jakob døde 1850, og Mosen, som denne gamle husmannsplassen kaltes, ble da utlagt til de to brødrene *Johan* og *Johannes Jakobsen*. Johan døde visstnok før 1865, og i 1886 overlot Johannes bruken til sin sønn *Hans Anton Johansen*. Ellers hadde Johannes og hans hustru Marthe Johannesdtr. barna Johan, Bernhard og Karen. Hans bodde her helt til 1906, da han solgte for kr. 2150 til *Johan Sørensen*. Men denne overdro kort etter til *Lxiuritz Sy ver sen*. Stedet skiftet deretter eier en lang rekke ganger, inntil det i 1950 ble overtatt av Garderengas eier Sverre Bøhlerengen, og det brukes nå under bnr. 3.

Husmenn.

Glennestranda. *Østen Kristensen*, som sikkert var fisker, bodde her i 1762. Han døde 1775. Ved skiftet ble det anført at husene besto av en firelaftet stue med skorstein og kove, samt tilbygd vedskjul. *Østen* var gift 1. gang m. Mari Håkensdtr. d. 1770. Barn: Bertel, Søren, Håken,

Kari, 2. gang g.m. Goro Larsdr., søskenbarn av Engebret Halvorsen Granerud. Det var vel 100 rd. i netto formue. — Baltzer Glenne ga i 1856 husmannskontrakt på Glennestranda til *Hans Johnsen* og hustru. Men så mange årene bodde disse ikke her, for i 1865 var det fisker *Kristen Jørgensen* som hadde plassen med litt jord til. G.m. Karen Jensdr. Barn: Johan, Cecilie, Peter, Karl. Denne plassen lå altså under Nedre Glenne.

Det gjorde også *Åsen*, der *Ole Andersen* i 1868 fikk husmannskontrakt for livstid for seg og hustruen Anne Jensdr. Barn: Andrine, Marie, Johan. Men familien bodde i *Åsen* allerede 1865. Ole var fra Kristiania. Han var skrivekyndig og hjalp folk med skriving av forskjellig slag, og for folk i Dals-bygda rodde han i mange år varer inn til byen.

Myggrønningen var i 1831 et stykke uryddet utmark, da Hans Baltzer Glenne ga grunnseddel på det til *Kristen Nilsen*. Både han og hans kone var fra Rødenes. I 1865, da Kristian var 70 år gammel, fikk Svend Hansen Glenne auksjonsskjøte på husene her for 80 spd. Sønnen Hans Glenne solgte stedet i 1903 til murer *Gustav Halvorsen* med endel jord til. Det er bnr. 7, som fikk navnet *Myrvold* (0/32). Hans enke Hansine Halvorsen ga i 1940 kjøte til sønnen *Arne Halvorsen Myrvold*, som også er murer av yrke.

Haslum

Haslum ligger i det nordøstlige hjørnet av Frogn, opp mot Hasle og Krange (Blylaget) i Nesodden herred i nord og ut mot Bunnefjorden i øst. I sør går grensen mot Glenne og Garder, og Garder er også nabo-gården i vest. — Atskilt fra det øvrige gårdsområdet ligger *Kjøya*, som fra gammelt av var husmannsplass under Haslum. Den grenser mot Glenne i nord, mot Bunnefjorden i øst, mot Fuglesang i sør og mot Nord-Dal i sør og vest. Det meste av *Kjøya* utgjøres av den 70 m. høye åsen. Innmarka, som er på ca. 25 mål, ligger sørvest for denne. På selve Haslum er innmarka samlet rundt den åpne Solbukta. Jordsmonnet er moldjord, delvis noe leirblandet og med endel sand.

Gården har fått sitt navn fra bekken *Hasla* som renner like forbi

husene og ut i fjorden nedenfor. Det har vært skrevet Haslamre 1405, Holslamer ca. 1470, Hasslem 1578, Haslum 1593, Hoslim 1723. Det viser seg altså at det siste leddet ikke er *heim*, men gno. *hamarr*, m., en hammer, slik at gårdens opprinnelige navn var *Haslhamarr*.

Når den ble ryddet, er ikke så lett å fastslå, men vi kan nok med sikkerhet gå ut fra at i den lune og solvarme vika her slo folk seg meget tidlig til med fast jordbruk, trolig alt i eldre jernalder. Det er funnet en steinøks i veien ned fra husene.

Nå for tiden drives ikke gårdsbruk på Haslum, og gården er oppdelt i en mengde parseller. Delingen begynte allerede i 1780, for så vidt som at Kjøya da ble frasolgt. Men selve gården ble holdt samlet til 1871. Da ble bnr. 2 og i 1875 bnr. 3 (6/29) utskilt. Fra det siste ble så i 1881 utskilt bnr. 4, som ble kalt Skirstad (1/47) og bnr. 5 Slora (0/39). En liten parsell bnr. 6 (0/02) ble tillagt Skirstad i 1885, og samme året ble bnr. 7 solgt til Olai Johansen Garderbråten. Bnr. 8 (0/57) ble også utskilt i 1885 og solgt til Baltzer Glenne, og i 1892 ble bnr. 10, kalt Skirstadhagen (1/27), lagt til Skirstad. Eierne av dette, h.r.assessor G. Th. Meidell, kjøpte etterhvert også flere andre parter av gården, bl. a. Skirstadlien bnr. 18 (0/97) i 1893. Bnr. 35 Skirstad hagebruk (0/95) ble skilt ut fra bnr. 1 i 1909. I 1918 ble bnr. 1, 2, 53, 57, 59 og 67 sammenføyd til ett bruk med samlet skyld 2/32 under navnet Tangen. En stor del av inn- og utmarka er fra tiden omkring århundreskiftet og utover blitt utparsellert og solgt til hus- og hyttetomter. I 1965 er det 432 bruksnumre.

Hovedbygningen på «Gamle Haslum» (som består av bnr. 4, 6, 11, 12, 51, 107, 131, 157 og 158) ble oppført i begynnelsen av 1720-årene. Den tidligere bygning var ifølge tradisjonen blitt brent under den svenske tilbaketrekning fra Christiania i 1716. Enda eldre enn hovedbygningen er bryggerhuset, «Andre-Stua», men det er ombygd og påbygd den nordre delen. Uthuset ble revet i begynnelsen av 1950-årene. Det lå på nordsiden av gårdsveien. Gårdens stabbur, som sto vest for hovedbygningen, ble flyttet til Slora, der det står i dag, noe ombygd. Våningshuset på bnr. 3 ble oppført i mur i 1889.

Det vesentlige av innmarka ble fra 1870-årene drevet som hagebruk, og en stor del av den tilplantet med frukttrær, som fremdeles står der.

I skogen, nord for husene, anla Fritz S. Frølich to store kunstige isdammer på det brede neset sør for Blylaget, etter sigende de første av sitt slag i landet, og et isanlegg ble bygd opp i 1874—75. Isdriften fortsatte til opp mot århundreskiftet. I dalen ovenfor gården ble det i 1876

anlagt et kruttverk for fremstilling av sprengstoffet «Vigoritt». Fabrikken var imidlertid i drift bare et par år.

Haslum hadde sag fra senest ca. 1600 i Hasla, eller Haslumbekken, som den nå kalles. Her ble det også før 1758 satt opp et lite kvernbruk, som var i drift til en gang etter 1829. I 1870-årene ble mølledriften tatt opp igjen for en tid av F. S. Frølich. Gården hadde også en herlighet i sitt fiske i Bunnefjorden.

Av husmannsplasser er den eldste *Kjøya*. Her bodde det folk alt i gammelnorsk tid, da navnet ble skrevet *Key*. I dokumentet fra grenseoppgangen mellom Froen og Bjerke ca. 1190 omtales stedet som «i Kiæy-inne». Navnet gjaldt til å begynne med selve den trange og grunne vika og betyr en liten pytt eller sump med høyt gress eller siv. Opprinnelig var *Kjøya* en selvstendig gård, men ble liggende øde etter Svartedauen og tatt opp igjen på 1500-tallet som plass under Haslum. For å skille den ut fra *Kjøya* under *Kjærnes* tvers over Bunnefjorden har den helt fra slutten av 1500-årene ofte blitt kalt *Dals-Kjøya*, da den jo ligger umiddelbart utenfor Nord-Dal. — *Blylaget* var også en plass under Haslum. Den lå i det sørligste området av det nåværende *Blylaget*. Var tatt opp senest på slutten av 1700-tallet. *Sagstua* kom fra Garder til Haslum i 1833 (se også Garder). Her var det atskillig jord til og ganske stort gårdsbruk. *Haslumbråten* kom nok også fra Garder i 1833 som en del av Garderbråten. Ligger oppe i skogen vest for husene på Haslum.

MATRIKKELGARDEN HASLUM

Gnr. 51.

Haslum var fullgård 1577 og senere med skyld $\frac{1}{2}$ skpd. salt. Kvegskatt 1657 av 2 hester, 16 fe, 6 sauer, 8 geiter og 2 griser. Betalte tiende 1661 av 15 tn. havre og 6% tn. blandkorn, 1666 av 15 tn. havre, 5 tn. blandkorn og $\frac{1}{2}$ tn. hvete, 1705 av 10 tn. havre og 6% tn. blandkorn. 1 husmann. 1723: Matr.nr. 118. Måtelig god jord, Skog til fornødenhet samt gjerdefang og brensel. 1 husmann med 3 skjegger utsæd. Skylda foreslås redusert med $A\frac{1}{2}$ lp. tunge. 1802: Skylda satt til 1 skpd. 5 lp. tunge. Skogen er tildels uthogd, men man kan ennå virke smålast og brensel for salg til 50—60 rd. årlig. En liten kvern for maling til eget husbehov; kan bare drives 14 dager i flomtiden vår og høst. I husmanns-

Haslum, den gamle hovedbygningen

plass «Køyen». 75/9: God jord. Lite kvernbruk og et ubetydelig vannfall som ikke kan oppdemmes. På plassen Køyen «seid» jord; vannfallet der er «sløyfet» p.g.a. den fuktighet det førte med seg. 1838: Nytt matr.nr. 51. Ny skyld 8 dir. 4 ort 16 skil. 1866: 214 mål sandjord. Skoghavnen nær gården er f.t. utilstrekkelig p.g.a. «den gode skogbestand». Ca. 500 mål alm. god skog. Fiskeri i Bunnefjorden. Et lite stykke fra rotevei; ca. $\frac{1}{2}$ mils vannvei til Christiania. Lettbrukt, godt dyrket. — *Bnr. 2 Kjøya*: 28 mål sand- og myrjord. Alm. god, men utilstrekkelig skoghavn nær gården. Ca. 50 mål mindre god skog. Meget lettbrukt, alm. godt dyrket.

Matrikelgårdens buskap, utsæd og kornavling gjennom 200 år.

År	Hester	Kuer og ungdyr	Sauer	Utsæd tn.	Avling tn.
1661	2	6	4	5	7%
1723	1	6	4	6	20
1802	2	10	6	6	
1866	3	12	3	11	IOH 62H

Høyavlingen 1723 oppgitt til 18 lass, 1866 til 175 skpd.

Husdyr og utsæd (i tn.) på hvert bruk i 1866.

Bnr.	Hester	Storfe	Sauer	Griser	Hvete	Rug	Bygg	Havre	Erter	Poteter
1. Haslum	2	11	8	2	Y ₂	H	*	6	%	10
2. Kjøya	1	4	3	0 [^]	0	0	y ₂	iy ₂	0	5

£7ere.

Haslum var krongods i 1577. I middelalderen tilhørte gården Hovedøy kloster. Kronen beholdt den opp til etter 1661, men dette året var den pantsatt til Kristian Eskildsen, som noe senere ganske sikkert fikk kongelig skjøte. Fra ham gikk Haslum over til Nils Gris en gang før 1692. Dennes arvinger solgte til Anders Tønnesen i 1706 og han overdro, antagelig i 1709, til Tøger Eriksen Grønn, som tok gården i bruk.

Brukere.

Olav på Haslum nevnes i et diplom fra 1405. — I Norske Regnskaber og Jordebøger fra det 16. Aarh. IV, s. 311 heter det at Pål Haslum i 1542 måtte bøte 13 alner nerst fordi han hadde gitt «Ion Lugebergh» et hogg. Huitfeldt-Kaas mener dette er en bruker på Haslum i Frogn, men det er nok snarest på Haslum i Bærum; Lugeberg er vel Løkeberg i Bærum. — I 1557 var det *Søren* som brukte og betalte skatt til Akershus. Det var visstnok han som hadde gården i 1572 også, da grensen mot Garder ble gått opp. Men en tid før 1583 overtok *Thomas Bagge*, som fikk kongelig brev på at han skulle være fri for skyssferd og andre tyngsler, bare svare vanlig skatt og landskyld av gården. *Hans*, derimot, som antagelig avløste ham, ble i 1630 ilagt en bot på 1 daler fordi han hadde vært «ulydig» og ikke etterkommet skysskafferens tilsigelse. Han brukte fra før 1611 og til sin død 1635. Han hadde tjenestedrengen Haff tor for full lønn. Enken Rønnaug fortsatte til 1643; da måtte hun på grunn av «sin armod och alderdom» overlate gården til *Engebret* som betalte 25 rd. i første bygsel. Engebret brukte til 1650, da han visstnok døde, og Haslum ble samme år bygslet til *Fredrik Pedersen Tømmermann*. Han bodde selv i Christiania, der han drev som vinhandler, og hadde vel en gardsstyrer på Haslum. Da han imidlertid unnlot å svare de reglementerte skatter og avgifter av gården, ble bygselen tatt fra ham og i 1654 overdratt til *Kristoffer* f. ca. 1622. Han fikk i gang saga, som hadde ligget øde i flere år. Trass i flere offent-

lige påminnelser møtte Kristoffer ikke frem til prestemanntallet, men fogden har ham med i sin telling fra 1664. I 1660-årene var han lagrette-mann et par ganger. Klokkeren Jens saksøkte ham i 1667 da Kristoffer ikke hadde betalt klokkertoll på ni år. Han ble antagelig avløst som bruker av *Lars* mot slutten av århundret, men ca. 1712 gikk bruken over til *Tøger Eriksen Grønn* som få år tidligere var blitt eier av gården. Han var en mann med stilsans og god smak. Det kan man se av den vakre hovedbygning han lot oppføre i begynnelsen av 1720-årene.

Tøger Eriksen solgte Haslum til byfogd *Michael Ermandinger* en gang etter 1732, og i 1734 overdro denne til sin brorsønn *Nikolai Ermandinger*. Han transporterte i 1744 sitt skjøte til *Lars Jensen Schiøll* d. 1758, etterat denne hadde kjøpt gården av ham i 1737. Lars var g.m. Anne Andersdtr. Barn: Ole (se nedenfor), Anders Ski i Røyken, Karen, g.m. Kristoffer Løes, Torkild Kjøya, Jens Nærnes i Røyken, Kristian, død som hestegardist i København, Hans, som ble boende på Haslum, d. 1774, Jon Hokholt, Kristine, g.m. Peder Skuterud. Ved skiftet etter Lars i 1758 hadde gården en besetning på 3 hester, 14 kuer, 3 geiter og 2 griser. Blant sølvsakene i løsøret var et beger med navnet Jens Nilsen og årstallet 1684 inngravert. Det hadde vel tilhørt Lars's far. Haslum ble taksert til 1000 rd. Lars var en velholden mann. Formuen var på 1422 rd., og det fantes ikke gjeld. Enken Anne Andersdtr. ble sittende med gården helt til sin død 1779. Eldste sønnen *Ole Larsen* løste da ut sine medarvinger. Året etter solgte han husmannsplassen *Kjøya* til Nils Fuglesang for 350 rd. Den ble skyldsatt for 8[^] lp. t. Da Ole var ugift, skrev han i 1798 et testamente, hvoretter Anders Olsen Iversrud m. fl. skulle arve ham. Men da han døde i desember 1799, var det *Kristian Pedersen Granerud* som fikk auksjonsskjøte for 4200 rd. Kristian ble foreløpig boende på Granerud. Haslum overlot han til sin far *Peder Kristoffersen*, g.m. Anniken Simensdtr. (Hun hadde tidligere vært gift med Erik Knudsen og hadde med ham datteren Marie, g.m. Ole Skuterud i Ås.) Peders og Maries barn var, foruten Kristian Granerud, datteren Kristine, g.m. Hans Røer. Peder Kristoffersen døde før sin hustru. Skiftet etter henne ble holdt på Haslum i november 1809. Da foreldrene døde, overtok Kristian Pedersen selv driften, og i 1814 overlot han Granerud til sin sønn Iver og flyttet til Haslum. Han var g.m. Maren Jonsdtr. fra Sørby på Nesodden, datter av klokkeren. Deres barn var Iver Granerud, Peder Greverud i Oppegård, Johan Hallangen, Ellen Marie g.m. Jens Grisebo, Anne Sofie, g.m. Baltzer Baltzersen Garder, Kristiane 1791—1880, g.m. Michael Monsen (se

nedenfor). Kristian Pedersen var en uvanlig driftig og vel ansett mann, som hadde hatt mange tillitsverv mens han bodde i Nesodden. Også i Frogn ble han betrodd mange offentlige verv, bl. a. var han medlem av kommisjonen som forberedte matrikkelen av 1838. Maren døde 1813, men skiftet ble ikke holdt før i 1829, da etter barnas forlangende. Taksten ble 1600 spd. etter overtakst. Kvernbruket ble satt til 40 spd. Dessuten eide Kristian Nesodden kirke, som ble solgt på auksjon for 100 spd. til sønnen Johan Hallangen. Besetningen hans var 3 hester, 9 kuer, 12 sauer, 4 griser. Formuen var brutto 2333 spd., netto 1823 spd. Kristian beholdt gården etter taksten, men han var nok nå temmelig gammel, og to år etter overlot han Haslum for 1200 spd. til svigersønnen *Michael Monsen* 1790—1867, og tok føderåd hos ham. (Skjøte 24/9 1831.) Kristian døde her på gården 1848.

Michael var sønn av Magnus Andersen Grisebo, svigersønn av Casper Brochmann på Hallangen. Han var en avholdt mann i bygda og en meget dyktig gårdbruker. Haslum drev han helt til 1861. Da solgte han for 8500 spd. til sønnen *Carl Michaelsen* og tok føderåd hos ham. Han bodde på Haslum som «levebrøds mann» til sin død. I salget inngikk også en betydelig del av Garder, Sagstua, som Michael Monsen hadde fått skjøte på i 1833. Men Carl Michaelsen hadde allerede i 1853 flyttet til Svestad på Nesodden, der han var gift med den eneste datteren, Julie Petra Michaelsdr. I 1855 fikk han skjøte på Svestad, og selv om også han var en ualminnelig dyktig og virksom mann, greide han ikke i lengden å drive to gårder. I 1871 solgte han derfor Haslum med Sagstua av Garder for 6500 spd. til *Fritz Sophus Frølich* 1838—1903, g.m. Hansine Kirsebom 1844—1901. Barn: Natalia, diakonisse, Astrid, malerinne, Sigrid g.m. Lars Th. Bjerke, Sophie Kirsebom 1874—1942, g.m. T. L. Johansen (se nedenfor), Thorbjørn 1875—1963. Fritz S. Frølich var sønn av banksjef F. H. Frølich i Kristiania. Han hadde utdannelse som gartner fra akademiet Hohenheim ved Stuttgart, og på Haslum anla han den store frukthagen som ennå står. I forbindelse med sitt hagebruk her satte han i gang en liten fabrikk for tørking og hermetisering av grønnsaker. Han var i det hele en usedvanlig iderik mann, som fikk i stand en rekke foretagender. Bl. a. opprettet han et fryseri for vilt og fisk i Drøbak. Den som solgte varene på gaten, annonserte dem med ropet: F. F. F. F. F. F. F., som skulle bety: Fersk frossen fisk fra Fritz Frølichs fryseri! Men noen finansmann var han ikke. I 1871 lot han utskille bnr. 2 Haslumtangen og solgte dette for 1000 spd. til sin fars og brors firma F. H. Frølich & Søn. Dette overtok

i 1876 også bnr. 1 for 10 000 spd., etterat Fritz S. Frølich hadde oppført et isanlegg med dammer, isrenner og ishus. F. H. Frølich & Søn, der Fritz S. Frølich også var interessert, gikk konkurs 1880, og skipsreder og iseksportør *Søren A. V arr* overtok da bnr. 1 og 2 med isanlegget for kr. 20 000. Han drev dette sammen med sine øvrige anlegg til 1898. Da solgte han for kr. 30 000 til advokat, senere høyesterettsassessor *Glør Thorvald Mejdell*, f. på Kongsberg 1851. G.m. Thora Cathrine Sinding. Barn: Cecilie, Nikolai, billedhugger, Johanne, Stephanie, Kirstine, Thor, Otto, Fredrikke. I 1881 kjøpte Mejdell også en stor del av bnr. 3. Det ble bnr. 4, som han kalte Skirstad etter gården Skirstad i Gran, og til denne la han etter hvert en lang rekke parseller, slik at han en tid var eier av det meste av Haslum. I 1916 solgte han så fra bnr. 1 og 2, som forøvrig i 1918 ble slått sammen med flere andre parseller under navnet Tangen, til kunstmaler Sigmund Sinding, og allerede i 1909 hadde han solgt fra bnr. 1 en part på 95 øre, bnr. 35, til ingeniør A. Faye Lund, som der drev «Skirstad havebruk». Hans hustru Anna, f. Haagensen, som er gartnerutdannet, delvis i Tyskland, fortsatte driften her, især med frukt-avl. Denne parten omfatter området nedenfor veien fra bryggen til utløpet av Haslumbekken. — På den del av eiendommen som han beholdt, bygde Mejdell en rekke hus, som han leide ut. Men i nedgangstiden etter første verdenskrig ble stillingen stadig vanskeligere for Mejdell, som nå var pensjonert høyesterettsassessor, og eiendommen forfalt. I 1931 ble hele hans del solgt ved auksjon i flere parter. Hovedbølet med de gamle bygninger ble i 1933 overtatt av *T. L. Johansen* f. 1881, g.m. Sofie Kirsebom Frølich. Johansen er landbrukskandidat fra NLH 1905 og bestyrte Gaustad hovedgård fra 1924 til 1951, da han flyttet til Haslum. Han døpte da Skirstad om til Gamle Haslum og Skirstad brygge til Solbukta brygge. (Haslum er fremdeles navnet på den delen som gartner Frølich eide, altså resten av bnr. 3, murhuset sør for den gamle hovedbygningen.)

*

Det var i 1875 at Fritz S. Frølich solgte bnr. 3 og Sagstua for 15 000 spd. til et interessentskap. Det var meningen å opprette en sprengstoff-fabrikk her for produksjon av «vigorit», og fabrikkens kom også i gang, men selskapet avvirket da anlegget gikk i luften, visstnok i 1880. Ennå kan man se rester etter kruttlagrene. Året deretter fikk så *Fritz S. Frølichs umyndige barn* ved sin verge agent Olaf Rasch auksjonsskjøte for kr. 12 000 på bnr. 3 samt Sagstua, som i 1885 ble frasolgt i flere parseller.

Gartner Fritz S. Frølich flyttet selv tilbake hit til Haslum, og da det kom til overenskomst om at Mejdell skulle overta den gamle hovedbygning, bygde Frølich en ny murbygning umiddelbart sønnenfor, på den andre siden av Haslumbekken. Her bodde han med sin familie til sin død 1903. Da sønnen Thorbjørn utvandret til USA, ble det de fire døtrene som måtte ta seg av driften av hagebruket. Særlig gjaldt dette Sophie. Hun var også best kvalifisert, idet hun var den første kvinnelige hagebrukskandidat fra Norges landbrukshøgskole, som foruten å ta seg av den praktiske virksomhet på Haslum, der hun drev hagebrukskole, også var aktiv som skribent og foredragsholder innen sitt fagområde. *Thorbjørn Frølich* 1875—1963 overtok ved sin hjemkomst fra Amerika i 1933. G. 1. gang m. Carry Carmichael, 2. gang m. Margit Smeby d. 1963.

KJØYA

Bnr. 9.

Husmenn.

Den første vi kjenner her, er *Bent Olsen*, som var skredder. Han brukte Kjøya fra før 1624 til etter 1656. I 1646 heter det at Bent var den eneste av håndverkerne i bygda som ikke ble utskrevet til soldat. Kanskje var han vanfør. — *Anders Bårdsen*, g.m. Aslaug Klemmetsdtr. døde her 1725. Han var husmann i Kjøya og drev samtidig som jakteskipper. Barn: Marthe, Anne, Anders. Han var bror av Ole Bårdsen Agnor. *Kristen Larsen* g.m. Kristense Jensdtr. Ottarsrud, var husmann omkring midten av 1700-tallet. Barn: Andreas, Marthe. Før 1762 ble han avløst av *Johannes Henriksen*, g.m. Marthe Andersdtr. Men en av sønnene på Haslum, *Torkild Larsen*, som brukte Kjærnes i Ås, flyttet derfra i slutten av 1760-årene og overtok som husmann under moren Anne Haslum. Torkild var g.m. Berthe Jonsdtr. Barn: Anne Kirstine, Katharina, Maria. Da Torkild døde 1773, var det ingen andre dyr på plassen enn 8 sauer. Hans samlede formue var 83 rd., men han skyldte sin bror Ole Haslum 115 rd. Berthe Jonsdtr. ble gift 2. gang m. *Jens Andersen*, som brukte Kjøya inn til *Nils Pedersen Fuglesang* kjøpte plassen av Ole Haslum i 1780 for 350 rd.

Kjøia.

Brukere.

Nils Fuglesang brukte Kjøya sammen med sin egen gård til kort før sin død i 1788, da han skjøtet den til enken *Gunnhild Hansdtr. Beike* (Bekk?). Hun ble muligens gift med *Kristian Kristoffersen Burud* i Hurum, for i 1792 var det han som solgte Kjøya for 299 rd. til *Ole Mikelsen Fuglesang*. I 1799 ga denne skjøte for 599 rd. til *Halvor Syver sen*, g.m. *Maria Karlsdtr.* Nils Pedersens barn hadde sin farsarv på 300 rd. stående i Kjøya og fikk en pantobligasjon for dem. Halvor og Maria hadde ingen barn. Da hun døde 1825, holdt de 2 kuer. Formuen var 223 spd., og det var ingen gjeld. Allerede i 1819 hadde Halvor skjøtet Kjøya til *Hans Olsen*, Drøbak, for 200 spd. + livøre for seg og hustruen. Selv døde han her 1833. Hans Olsen var g.m. *Marthe Jespersdtr.* Barn: *Karoline*, *Ole Mathea*. Det ble for dyrt for ham å sitte med bruket, og i 1821 solgte han for 300 spd. til *Johan Christensen Bekkevold* d. 1865, g.m. *Ellen Marie Samuelsdtr.* som ble boende her resten av sitt liv. Barn: *Karl Kjøya*, *Nikolai Garder*, *Oluf Holmen*, *Severin Kjærnes*, *Alette Kath-*

rine, g.m. Andreas Johannessen England. Johan inngikk i 1859 en avtale med Kristoffer Nord-Dal og Kristian Mellom-Dal om at disse kunne grave et 7 alen bredt og iy_2 alen dypt dike langs Kjøyabekken fra Kjøyabroen til tjernet på Nord-Dal mot å avstå enkelte jordstykker til Johan. Ellen Marie døde 1871, og sønnen *Karl Johansen* 1821—1902 overtok da Kjøya for 1100 spd. G.m. Maren Amalie Olsdr. fra Nordre Skaug 1833—96. Barn: Johan, Julius, Edvard, Severin, Thorvald og Karen, g.m. Marius Bøhlerengen. Karl Johansen solgte fra en rekke småparseller til tomter. I 1899 skjøtet han gården for kr. 7000 + føderåd til sønnene *Severin Karlsen* 1861—1942 og *Edvard Karlsen* 1858—1920. Edvard var g.m. Charlotte, f. Baltzersen, 1881—1937. Severin, som var ugift, drev til sin død, da gården ble kjøpt av *Aksel Bøhlerengen* 1899—1964, g.m. Margit Garder fra Vestre Garder f. 1901. Barn: Arne, Erling, Ingrid, g.m. Hans Dahl. Etter Aksel Bøhlerengens død drives ikke gårdsbruket lenger. Innmarka var på ca. 25 mål, utmarka på ca. 150 mål. Det vesentlige av denne er parsellert ut til hyttetomter.

Husmenn.

Blylaget. *Svend Syversen*, som var husmann med jord under Haslum, bodde her i 1801 med sin kone Anne Olsdr. og datteren Maria. I 1803 solgte han huset her til Kristian Pedersen Granerud, som jo da eide Haslum. *Jens Hansen* f. ca. 1795, var husmann her i 1865. Holdt 2 kuer og satte 1 tn. poteter. G.m. Helene. Barn: Svend. Alle tre var fra Toten.

Haslumbråten. Det bodde to familier her i 1865, og begge sies å være husmenn med jord. *Torkild Olsen* fra Rømskog f. ca. 1829, g.m. Karen G. Jonsdr. fra Høland. De hadde 2 sauer og sådde $\frac{1}{2}$ tn. hvete, $\frac{1}{2}$ tn. bygg og 1 tn. havre samt satte 2 tn. poteter. Disse oppgavene gjaldt visstnok også *Lars Johannessen* f. ca. 1819 i Nes, g.m. Kaisa Eriksdr. fra Hogrud i Sverige. Barn: Johan.

Sagstua. Her bodde i 1865 *Johan Hansen* f. ca. 1814, g.m. Helene Olsdr. Barn: Hans, Karl O. Johan drev betydelig og var vel nærmest å regne for selvstendig gårdbruker. 1 hest, 5 kuer, 2 sauer. Utsæden var 3 tn. havre, $\frac{1}{2}$ tn. hvete og $\frac{1}{2}$ tn. bygg samt 2 tn. poteter. Begge sønnene var matroser.

Gullerud

Gullerud ligger i svakt kupert lende ved Frogns nordgrense. Jordsmonnet er leirjord. Den ca. 500 m. lange gårdsveien tar av vestover fra Nesoddsveien ved «Korsveien» nord for Garder.

Gården grenser i nord mot Gulstad og Hasle i Nesodden herred, i øst mot Garder, i sør mot Garder og Skuterud og i vest mot Hokholt i Nesodden. Nordgrensen følger stort sett bekken Hasla, bortsett fra i nordvest, der en lang, smal kile av V. Gullerud krysser bekken og skyter seg inn mellom Hokholt og Gulstad.

Gullerud ble ryddet i kristen middelalder. Navnet er en sammensetning av mannsnavnet *Gulli*, som opprinnelig var en forkortet form, et «kjelenavn» for *GuQlaugr*, *Gudleifr* eller *Gudleikr*, og av *ruQ*, rydning.

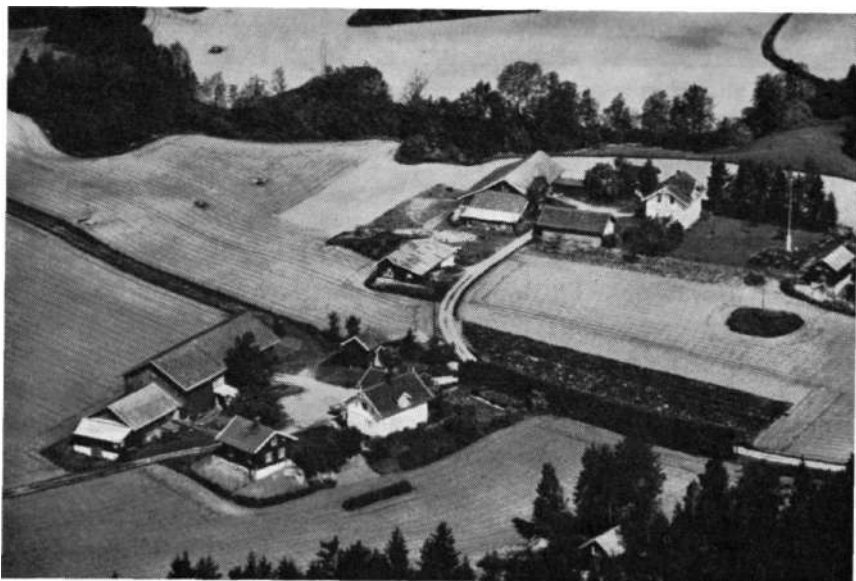
I 1843 ble gården delt i to like store bruk, hvert på 6% lp. tunge, det senere bnr. 1 Østre Gullerud og Vestre eller Søndre Gullerud. Fra 0. G. ble i 1869 en part på 0-1-16 (bnr. 2) skilt ut og lagt til V. G. Men samtidig ble det senere bnr. 4 (0-4-23) skilt ut fra V. G., og det som var igjen av det opprinnelige V. G., ble så samme året delt i to like store deler, bnr. 3 og 6. Bnr. 5 kom til Gullerud ved utskilling fra Skuterud i 1883. Det lille bnr. 2 ble i 1885 sammenføyd med bnr. 3, og fra det siste ble så bnr. 7 skylddelt og frasolgt i 1897. I dag utgjør bnr. 3-5 ett gårdsbruk, Vestre (Søndre) Gullerud.

Bebyggelsen på 0. G. er av nyere dato (se under Brukere). På V. G. er vel stabburet det eldste huset. Det sto tidligere der den nåværende hovedbygningen ble reist i 1920, i nordenden av tunet. Bryggerhuset er visstnok fra 1843 og var tidligere brukt som hovedbygning. Uthusbygningen er fra 1888.

Vi kjenner tre husmannsplasser, alle under Østre Gullerud. *Gullerudneset* lå i øst, mot grensen til Garder. Det bodde ifølge folketellingen ikke folk her i 1801, men i 1743 nevnes plassen Gullerud-Østgården, sorri antagelig er identisk med Gullerudneset. Huset her ble revet 1920. — *Frydenberg*, som lå der gårdsveien går i bro over Hasla, var i bruk i 1865, men det var bare ubetydelig jord til plassen. Den kaltes også Borkestua. — *Stupind* lå in den nordlige del av gårdsområdet. Fra 1839 ble den slått sammen med Hokholtenga. Disse heter nå Gulstad og eies av Nesodden kommune.

Innmarksarealet på Østre Gullerud er i dag ca. 70 mål. Av dette

brukes 25 mål til poteter, 20 mål til eng, 2—3 mål til jordbær og resten til korn. Skogen er på 115 mål, og det er 7 mål havn. Av dyr er det 2 kuer til husholdningen, men fjøset er fullt fordi eieren driver oppdrett av slakteveg. 400 høns, 7—8 griser. — På Vestre (Søndre) Gullerud er også innmarka ca. 70 mål, hvorav ca. 50 mål brukes til korn, 5 mål til poteter, 15 mål til eng. Skogen utgjør ca. 150 mål, men bare 50 mål er produktiv. Besetningen består av 6 ungdyr, noen griser og 2—300 høns.

Gullet ud-går dene

MATRIKSELGÅRDEN GULLERUD

Gnr. 52.

Gullerud var fullgård 7577 med skyld 15 lp. salt. Brukeren sies 1648 å være «forarmet». Betalte kvegskatt 1657 av 2 hester, 7 fe og 6 sauer. Tiende 1661 av i_2 tn. havre, 1666 av 5 tn. havre og 1 tn. blandkorn, 1705 av 13% tn. havre, i_2 tn. blandkorn samt 1 mark to. 1723: Matr.nr. 119. God åkerjord. Skog til «hiembhafen». Skylda foreslås satt opp med

% lp. tunge. 1802: Skylda satt til 1 2/ lp. tunge. Skog til brensel og husreparasjoner. 1819: Temmelig god jord. 1838: Nytt matr.nr. 52. Ny skyld 3 dir. 4 ort 21 skil. 1866: 0. Gullerud: 63 mål leir- og sandjord. Bra og noenlunde tilstrekkelig skoghavn nær gården. Ca. 40 mål noenlunde god skog. Nær rotevei og Bunnefjorden, lett drift til fjorden. Lettbrukt, alminnelig godt dyrket. — V. Gullerud: 105 mål leir- og sandjord. Mindre god og utilstrekkelig havn like ved gården, 10 mål stor. Ingen skog oppgitt. Beliggenhet som 0. G. Lettbrukt, alminnelig godt dyrket.

Matrikkelgårdens buskap, utsæd og kornavling gjennom 200 år.

År	Hester	Kuer og ungdyr	Sauer	Utsæd tn.	Avling tn.
1661	2	4	1	3	5/8
1723	1	7		6	8/
1802	1	6		6	7
1866	2	4	3	6	8/8

Høyavlingen 1723 oppgitt til 15 lass, 1866 til 75 skpd.

Husdyr og utsæd (i tn.) på hvert bruk 1866.

Bruk	Hester	Storfe	Sauer	Griser	Bygg	Hvete	Rug	Havre	Poteter
Østre G.	1	3	3	0	i/	%	0	3	2
Vestre G.	1	4	3	0	i/	V*	0	4/	3

Eiere.

Hovedøy kloster fikk gården i gave. Dette gavebrevet er datert «på kong Haagens 17 år», og det kan da være enten 1315/16 eller 1371/72. Ved klosterets ødeleggelse 1532 gikk Gullerud over til kronen, som beholdt den helt til brukeren fikk skjøte, antagelig ved krongodssalget i 1726.

Brukere.

I 1557 betalte *Engebret* 1/ pund salt for to års landskyld av det tidligere Hovedøygodset. Tre år senere betalte han / daler i foring. *Lauritz* brukte fra senest 1609 til 1627, da han ble avløst av *Kristoffer Jensen*.

Han døde allerede 1630, og Anne, som trolig var hans kone, fortsatte bruken et års tid. *Karl* betalte skatten for 1632, men 1633 og et par år fremover ble gården brukt av *Oluf Skuterud*. Han flyttet hit, men døde visstnok i 1636, og Gullerud ble da overtatt av *Unuld*, som kom til å bli her lenge. Men gården lå tydeligvis nede, og i flere år var det dårlig stelt med Unuld. I 1650—51 lå Gullerud helt øde, og Unuld var «ganske forarmet» og betalte bare husmannsskatt. Etter en tid kom han seg dog på fote igjen. Hans besetning i 1657 var slett ikke så liten, og i 1665, da han var 72 år gammel, hadde han også en «husmann», den 32 år gamle *Bernt Kristensen*. Bernt var Unulds svoger, og overtok bygselen etter ham i 1666. Før 1674 gikk bruken over til *Jens*, som fra dette året og en tid fremover var kirkeverge i Frogn. Det var også han som betalte proviantskatten 1678. Omkring 1680 ble han avløst av *Mikkel*. Denne ble stevnet sammen med Søren Kuas i 1685 fordi de hadde «underslefft» to kuer. En Peder Møller krevde betaling for dem, men de to bøndene hadde bruk for pengene selv og ville ikke betale. Mikkel brukte til 1699, da fogden på kongens vegne utstedte bygselseddel til *Bjørn Jensen*. Denne drev så gården til 1707. Da overtok *Tarald Aslaksen* 1670—1758. Tarald ble selveier, antagelig ved salget av krongods i 1726. En gang på sine eldre dager søkte Tarald kongen om å få slippe skatt, da han var blitt «halvt ihjelslagen» av en bjørn. Men han og hans hustru hadde ikke barn, og de gjorde hustruens søstersønn *Peder Nilsen* 1710—93 til sin arving. Peder overtok driften 1743. Han var g.m. Anne Bjørnsdtr. 1714—87. Barn: Karen, g.m. Torger Gundersen Munkerud (senere Digerud), Maren, g.m. Paul Hansen Flateby, Nils, g.m. Abigael Larsdtr. Gulbjørnrud, som etter Nils's død giftet seg med Torger Gundersen etter at også Karen Pedersdtr. var død. Peder var jo en gammel mann da hustruen Anne døde 1787, og han overlot da gården for 580 rd. til sønnen *Nils Pedersen*, samtidig som de inngikk fledføringskontrakt. Men Nils døde ganske snart, og hans enke Abigael Larsdtr. giftet seg altså igjen med sin svoger *Torger Gundersen*, som da brukte Havsjødalen. Torger ble på denne måten eier av Gullerud. Han flyttet dog ikke fra Havsjødalen, og i januar 1790 tok svigerfaren Peder Nilsen Gullerud tilbake på odel for 699 rd. Snaue to måneder deretter skjøtet imidlertid Peder gården igjen til Torger. Nå var kjøpesummen 899 rd. Enda måtte Torger ut med mer. Hans svoger Paul Hansen Flateby anla nemlig odelssøksmål på vegne av sin hustru Maren Pedersdtr., og ved overhoffretten fikk også Paul kjennelse for hennes odelsrett. Han døde imidlertid brått, og man ble så enig om at Torger

skulle beholde gården mot å betale Maren 290 rd. for odelsretten. Han beholdt Gullerud til 1801. Da var han forlenget flyttet til Digerud, og overdro Gullerud for 1599 rd. til *Abraham Gundersen* Skaug f. 1772. Abraham brukte gården i fire år inntil han solgte den i 1805 til sin bror *Johannes Gundersen* for 1699 rd. Johannes måtte låne hardt for å greie kjøpet, men han drev til 1810, før han overtok Vestre Skaug etter broren Anders og skjøtet Gullerud for 2500 rd. til *Gregers Jensen* Hasle. Gregers hadde da nettopp solgt Søndre Hasle for 3000 rd. og satt bra i det. Han var g.m. Ambjørg Marie Larsdtr. Barn: Lars, Jens, Hans, Johan, Anne Kirstine, g.m. Abraham Mikkelsen Røerplass, Kristiane, g.m. Gulbrand Nilsen Gullerudnesset, Inger, g.m. Iver Thorsen, Johanne. Det var eldste sønnen Lars Gregersen som tok seg av gårdsbruket på farens eldre dager, men han døde tidlig, og da skiftet ble holdt etter Gregers Jensen i 1841, ble enken Ambjørg og sønnene Hans og Jens enige om å dele gården. 1843 ble det holdt skyldsetningsforretning, hvor Gullerud ble delt i to like store deler, hver på 6% lp. tunge. Gården ble ved denne anledning taksert til 1150 spd. Husene var «i maadelig forfatning».

ØSTRE GULLERUD

Bnr. 1.

Ambjørg Marie Larsdtr. beholdt den østre eller nordre parten til 1847. Sønnen *Johan Gregersen* drev gården for henne, og det var han og broren Hans Gregersen Stupind som fikk skjøte for 575 spd. mot livøre for moren. I 1869 foretok de en deling, idet Hans fikk skyldsatt og tilskjøtet seg en part på 0-1-16 (bnr. 2, 0/38), mens Johan alene beholdt største-parten på 1-3-7 (bnr. 1, 1/90). Han var g.m. Johanne Sofie Nilsdtr., som etter mannens død fortsatte gårdsbruket. De var barnløse, og ved hennes død 1893 ble gården solgt for kr. 5 200 til *Nikolai Bernhard Andreassen* fra Kjensli 1855—1916, g.m. Bolette Jensen 1857—1946. Barn: Johan, Jørgen, Nathalie, Hilda, Borghild. Han oppførte nye hus på gården. Ca. 1900 bygde han hovedbygning, noe lengre mot nord enn den gamle, som ble revet. 1903 reiste han uthusbygningen og kort etter stabbur og hønsehus. Hans enke satte opp nytt vognskjul 1918. I 1920 skjøtet hun for kr. 37 000 til *Bernt Aaslund* fra Toten, men han overdro allerede 1921 for

kr. 34 000 til *Evald Riiser* f. 1896, fra Riser i Hobøl. G.m. *Olga Enersen Nylenna* fra Ås f. 1894. Barn: *Oddvar* f. 1927, g.m. *Ester Kristiansen* fra Vang ved Hamar f. 1932. Grisehuset, som opprinnelig var smie og snekerverksted ombygde og utvidet Riiser sterkt 1925—26, og han bygde ny potetkjeller med vognskjul i 1956. Inntil siste krig drev Riiser omførsels-handel på Nesodden av kjøttvarer og grønnsaker. Han holdt i den tiden vanligvis ca. 50 griser og 6—7 melkekuer. Nå har han bare et par kuer til husholdningen, men driver oppdrett av slaktedyrr.

VESTRE GULLERUD

Bnr. 3-5.

Hans og Jens Gregersen fikk denne delen av gården ved delingen i 1843. Allerede i 1836 hadde Hans fått forpaktningkontrakt på 100 år av faren *Gregers Jensen* på plassen *Stupind*, som lå ved grensen mot *Nesodden*, — årlig avgift 6 spd. + 2 veiarbeidsdager —, og da han i 1839 etter svigerfaren *Engebret Hokholts* død fikk skjøte for 200 spd. på den delen av *Hokholt* som het *Enga*, bosatte han seg der og levde der resten av sitt liv. Bruket hans kaltes *Stupind*. Han døde 83 år gammel i 1887. I 1869 fikk Hans ved skyldsetning også en part av *Østre Gullerud*, det senere bnr. 2 (0/38), som han drev sammen med *Stupind*. Samme året ble resten av *Vestre Gullerud* delt. Hans beholdt den delen som besto av de senere bnr. 3 (0/98) og 6 (0/64) — de ble skylddelt slik i 1869 — mens broren *Jens Gregersen* fikk det senere bnr. 4 (1/65). Dette solgte imidlertid *Jens* noen måneder etter mot føderåd til Hans's sønn *Andreas Hansen*. Hans *Gregersen* var g.m. *Anna Engebretsdtr. Hokholt*. Barn: *Johan*, vognmann, overtok *Stupind*, *Andreas* (se nedenfor), *Karl J. Garder*, *Anton Brendengen*, *Johanne*, g.m. murer *Anton Johannessen Snippen*. Hans's bruk besto altså av *Hokholtenga* (*Stupind*), samt bnr. 2 og 3 av *Gullerud*. De to *Gullerud*-partene skjøtet han i 1885 til sønnen *Andreas Hansen*, som allerede fra 1869 eide bnr. 4 og fra 1883 bnr. 5, som han hadde fått kjøpt av *Karl Skuterud*. I 1893 lot han skille ut bnr. 7 (1/02) og solgte dette til sin bror *Johan Hansen* på *Stupind*. Dermed var det nåværende *Vestre Gullerud* blitt dannet. (*Johan Hansen* overdro sitt bruk i 1899 til *Karl Kaspersen Håøya*, som i 1914 solgte til Selskapet for opprettelse av vernehjem. Det opprettet her *Stupind Fagskole*. Senere har denne eien-

dommen gått opp i Gulstad.) Andreas Hansen var g.m. Alette Olsdr. Han bygde den nåværende uthusbygning i 1888. Gården drev han til 1897. Da solgte han for kr. 7 100 til *Hans Baltzersen* fra Vestre Flateby på Nesodden og flyttet selv til Søndre Skorkeberg. Hans Baltzersen skjøtet V. Gullerud i 1906 til *Johan Jensen* 1860—1947 for kr. 7 750, og denne drev gården gjennom den første verdenskrigen. G.m. Berthe Regine Kjensli 1860—1922. Han reiste hovedbygningen i 1920 og flyttet samtidig stabburet til den nordre enden av tunet. I 1912 kjøpte han til bnr. 5 (0/51) av Skuterud. I 1924 solgte han for kr. 34 000 til møller *Bernt Paulsen* fra Froen-bruket. Denne bygde nytt hønsehus og drev til desember 1933. Da flyttet han til Sundby i Nordby og solgte for kr. 17 000 til *Reidar Harry Nordstrøm*, som året etter skjøtet for kr. 22 000 til *Rolf Horntvedt Olsen*, f. 1908. G.m. Anna Lovise Roer. Barn: Anne Margrethe. Ved kjøpet forpliktet han seg til å bo på gården og drive den i minst fem år. Han drev også godt. I 1940 var besetningen hans på 2 hester, 10 kuer, 2 ungdyr og 6 griser. Han overdro i 1943 til *Hans Pedersen* f. 1900. Han er født på V. Toten, men inntil han kjøpte V. Gullerud, bodde han på Hurum og Nesodden. G.m. Dagmar Antonsen f. 1906 i Drammen. Barn: Erik Mathias f. 1931, g.m. Ragnhild Fabricius f. 1932, Arne August f. 1934, bor i Canada, Hans Christoffer f. 1937, g.m. Jorun Granum. Pedersen har utbedret husene, og tunet, som var temmelig kupert med flere fjellknatter, har han planert. Inntil 1962 drev han vesentlig med husdyr, og innmarka ble da brukt til forproduksjon. Nå er driften i hovedsaken basert på korn og poteter.

Husmenn.

Gullerudnesset. *Kjell Helgesen* og hans hustru Anne Håkensdr. bodde i Gullerud-østgarden, som visstnok er d.s.s. Gullerudnesset. Det var skifte etter dem i februar 1743. De hadde ikke barn sammen, men begge hadde vært gift før, Kjell med en søster av Ole Pedersen Løes. Anne var søster av Bent Eldor i Ås. På plassen her holdt de 1 ku. — *Gulbrand Nilsen* var g.m. Kristiane, datter av Gregers Jensen Gullerud. Barn: Andreas, Nils. Han forpaktet en gang før 1836 «et stykke, GuUernesset kallet» mot 4 spd. årlig avgift samt endel arbeidsdager. I 1843 tok han et lån på 85 spd. hos student Røer mot pant i stuebygningen på G. samt i båten «Rouen» og løsøre. Kristiane døde 1836. I 1844 solgte han huset her til sin yngste svigerinne Johanne Gregersdr. — *Engebret Baltzersen*, sønn av Baltzer

Hasle, døde her i 1851. Han holdt 1 ku. G.m. Marthe Hansdtr. Barn: Hans Jørgen, Karl, Othea og Julie. — Det bodde en husmann her i 1865 også, men da var det ikke lenger jord til plassen.

Frydenberg. Her bodde i 1865 snekker *Anton Jensen Bork f.* i Oslo ca. 1802, g.m. Ingeborg Syversdtr. fra Halden. Hun var jordmor. I 1872 solgte hun, som da var blitt enke, huset til Johan Hansen, mot at denne skulle skaffe henne ved og vann. Etter Bork ble huset senere kalt Borkestua.

Skuterud

Skuterud

Skuterud ligger temmelig isolert, omgitt av skog på alle kanter, nesten opp mot herredsgrensen i nord, 100 m. o. h. Hovedparten av innmarka, som er svakt kupert, ligger sør og vest for den nåværende gårds-skogen. Jordsmonnet er leirmold og leire, som kan være heller stiv i enkelte partier. Nå har gården utkjørsel nordover gjennom Gulstad. Tid-

ligere gikk gårdsveien over Hokholt, men fra gammelt av har det også ført kjerrevei sørover til Skaug, Kai og til Garder. Den siste veien er fremdeles farbar.

I nord grenser gården mot Hokholt og Gullerud, i øst mot Garder, som støter til også i sør sammen med Kai, og i vest er Skaug nabogården.

Første del av gårdens navn er det norrøne mansnavnet *Skilta*. Han het vel så, han som en gang i tidlig kristen tid ryddet seg et hjem her.

Av fortidsminner er det på Skuterud funnet et par økser, en skafthulløks og en jernøks, den siste antagelig av middelaldertype. For ca. 20 år siden fant man under takdryppet på hovedbygningen også et gammelt ildstål.

Bortsett fra at den såkalte Nordenga (0/20) ble skilt ut og lagt til V. Gullerud i 1803, var Skuterud udelt til 1910. Da begynte oppdelingen av den ca. 430 mål store skogen, idet bnr. 2 Lilleås (0/91) ble utskilt og i 1912 skjøtet til eieren av Nordre Garder (gnr. 49, bnr. 5). Senere er den blitt offisielt sammenføyd med denne eiendommen. Året etter ble også bnr. 3 Granli (0/90) solgt til samme gårdbruker. Likeså ble i 1912 bnr. 4 og 6 Rud (1/80+0/50) frasolgt til Nordre Garder (gnr. 49, bnr. 2). Dette salget omfattet ca. 180 mål av skogen i vest samt ca. 23 mål innmark. Endelig ble bnr. 5 Skuterudeng utskilt i 1911 og solgt til Vestre Gullerud.

Husene er gamle, hovedbygningen sikkert fra tidlig i forrige århundre, om ikke eldre. Den er blitt gjennomgripende modernisert og restaurert etter 1911. I uthuset ble det bygd nytt fjøs i 1924. Stabburet er satt opp i 1820.

Til Skuterud hørte en husmannsplass, som visstnok lå i sørskogen, der det nå heter Hytteåkeren. Den ble tatt opp etter 1826, men før 1865. Nå står det ingen hus igjen her.

Gården har nå 80 mål innmark og 70 mål skog. Av innmarka brukes 30—40 mål til korn, 11—12 mål til poteter og resten til eng. Besetningen er på 1 hest, 6 kuer, 4 ungdyr foruten endel slaktegriser.

MATRIKKELGÅRDEN SKUTERUD

Gnr. 53.

Skuterud var fullgård 7577. 1648 var skylda 1 skpd. 14 lp. tunge. Lå da øde, likeså i 1657 og betalte ingen kvegskatt dette år. Ingen tiende

1661. 1664 og senere oppgis skylda som $\frac{1}{2}$ skpd. tunge. Fortsatt øde 1666 og 1678, da det anmerkes at gården har ligget «gandske Øde oe under fætraa udi langsommelig tid». 1705 tiende av 8% tn. havre, 1% tn. blandkorn og 1 mark to. 1723: Matr.nr. 145. Måtelig god jord. Skog til gjerdefang og brensel. Skylda foreslås redusert med 1 lp. tunge. 1802: Skylda satt til 1 skpd. 10 lp. tunge. Skog til brensel og gjerdefang samt litt til salg. 1819: Måtelig jord. 1838: Nytt matr.nr. 53. Ny skyld 3 dir. 4 ort 21 skil. 1866: 111 mål leir-, sand- og myrjord. Alminnelig god og tilstrekkelig skoghavn nær gården. Ca. 430 mål mindre god skog, f.t. bare tilstrekkelig til gjerdefang. Et stykke fra rotevei, men lett atkomst til Bunnefjorden, som ligger nær. Lettbrukt, alminnelig godt dyrket.

Offisielle oppgaver over husdyrbruk, utsæd og kornavling.

År	Hester	Kuer og ungdyr	Sauer	Utsæd tn.	Avling tn.
1661	1	4	2	5	5
1723	1	4		8	6% 21%
1802	1	4		4	4
1866	2	5	2	4	7 45

Høyavlinga 1723 oppgitt til 12 lass, 1866 til 75—80 skpd.

Eiere.

Skuterud var gammelt bondegods. Den nevnes ikke i lensregnskapene 1557 og 1560. Fra før 1611 til 1631 eide Didrik Garder 1 skp. mel i Skuterud, og dette ble overtatt av arvingene, sønnen Børger, Sivert Bråte og andre. En av dem, Jon Oppegård, ble eier av 16 lp. t., som han i 1644 makeskiftet med kronen mot Jørgenrud i Nordby. Bortsett fra en liten part på 4 lp. mel som lå til Nordby kirke, var kronen på denne tid også blitt eier av resten av skylda, slik at den i 1648 eide $\frac{1}{2}$ skp. tunge. — Den lille kirkeparten på 4 lp. t. ble glemt fra 1660-årene og bortfalt etter en dom i 1700, da kirken forsøkte å få sin rett til landskyld bekreftet.

Så snart Mathias Bjørn hadde fått Froen og nabogårdene av Fredrik III, satte han i gang med å samle mer jordegods på Follo. Bl. a. fikk han før 1665 kjøpt Skuterud av Birthe, enke etter Anders Olsen, som hadde vært eier en kort tid, og som må ha fått skjøte av kronen en gang etter

1661. Mathias Bjørns arvinger solgte ca. 1714 til Hans Pedersen Bærø, som bodde i Hølen, men hadde borgerskap i Christiania, og han overdro gården i 1719 til major Jakob Matheson. I 1728 skjøtet så denne Skuterud til brukeren Ole Olsen.

Brukere.

I sine opptegnelsesbøker 1572—80 har lagmann Nils Stub notater om brukere eller eiere av Skuterud, men de gjelder nok helst Skuterud i Nordby. Den første vi med sikkerhet vet brukte denne gården, er *Peder*, som hadde den fra senest 1611 til 1622. Fra 1619 hadde han halvningbrukeren *Vebjørn*, som fortsatte driften alene til omkring 1630. Før Vebjørn ble selvstendig bruker, kjøpte han engang 4 tylfter bjelker som han forsøkte å selge igjen. Men slik tømmerhandel var forbudt, og han måtte bøte 12 daler. Skuterud var imidlertid på denne tid kommet sterkt i forfall, og i mange år framover ble den nå liggende ubebodd, mens jorda og skogen ble brukt under nabogårdene. Først var det *Oluf Gullerud*, som forøvrig først bodde på Skuterud, men ganske snart flyttet til Gullerud. Ved hans død 1636 fortsatte Else, som sikkert var han kone, å bruke Skuterud et års tid, men så gikk bruken over til *Børger Garder*, som selv eide en part etter sin far Didrik Garder. Skuterud var deretter underbruk under Garder helt til 1666. D.v.s. jorda ble bare delvis tilsådd og grodde etter hvert igjen. Det var ikke mulig å finne noen som ville ta gården i bygsel, trolig først og fremst på grunn av den urimelig høye skylda, som ville gjøre lønnsom drift umulig. I 1666 ble det fortalt på tinget at gården «er nu ganske skogbevokset». Det var nok derfor ikke så rart at kronen solgte Skuterud. Under Mathias Bjørn ble det vel noe bedre. Han holdt iallfall en husmann her. Men ennå i 1678 ble det ikke utliknet skatt, da Skuterud «hafver ligget gandsche øde oe under fætraa vdi lang-sommelig tid». Tre år tidligere ble det forresten holdt en besiktigelse her. Da var bare noe av åkeren «saavitt aaben», og det kunne såes høyst 5 tn. havre. På enga kunne en kanskje avle 10 lass høy. Skogen var uthogd og ga neppe hustømmer, bare gjerdefang og «noen smålass» i året av sperrer og juffers. De seks befaringsmennene var villige til «med corporlig ed» å bevitne at «Skuderud er icke verdig eller kand skylde mehr til landherren end et halfft skpd. tunge», og ikke kunne det være rimelig at eieren skulle svare mer i skatt enn etter den samme skyld heller. — Mathias Bjørns bygselbonde på Skuterud i 1666 het *Nils Enevoldsen*, som dette året

beskyldte den tidligere fogden Peder Nilsen Kongsberg på Froen for å ha stjålet en del av avlingen fra ham et par år før. Etter ham ble så gården igjen liggende øde en tid, inntil *Hans* overtok bruken, antagelig i 1680-årene. 1696 var han lagrettemann på Huseby. Det var han som i 1701 ble stevnet av kirkevergene i Nordby med krav om landskyld av 5 lp. salt (4 lp. tunge). Men Hans kjente ikke til at Skuterud skyldte noe til Nordby kirke, og dessuten var gården «aff saa ringe beskaffenhed» at den ikke engang var god for halvparten av den skyld som nå gjaldt, nemlig $\frac{1}{2}$ skpd. tunge, som tilhørte Dorthea Bjørn og hennes medarvinger. Dorthea Bjørn hadde på grunn av gårdens dårlige forfatning påtatt seg å svare halvparten av skatten. Skjøtet viste også at Mathias Bjørn hadde kjøpt den for $\frac{1}{2}$ skp. Retten fant derfor at Nordby kirkes krav måtte avvises. Hans brukte ennå noen år, men så kom igjen en periode da det ikke bodde noen på Skuterud, inntil *Peder Jonsen* overtok bruken omkring 1720. Han var g.m. Åse Jakobsdr. og hadde sønnen Jon, som kom til Rød, og datteren Else, g.m. Jakob Åsmundsen. Peder døde ca. 1724, og Åse giftet seg igjen med Trond Skjellerud. På Skuterud overtok *Ole Olsen*, som i 1728 fikk skjøte på gården og ble den første selveier. Han drev til 1746. I juni dette året solgte han for 250 rd. til sersjant *Peder Karlsen* Berger, men forbeholdt seg årets avling. Peder Karlsen ble gift med Kirstin Larsdr. Haslum. Han var ganske velsituert, og drev gården helt til sin død 1780. Besetningen var da 1 hest, 6 kuer, 6 sauer og 1 gris. Taksten var 400 rd. Barn: Ole, død tidlig, Anne Lisbeth, g.m. Ansten Engebretsen Hokholt, Johannes. Ved skiftet etter faren lovet Johannes ikke å «påstå å bebo gården sin mor til fortrengsel», og enken ble da boende her. Hun døde etter 1801. Men *Johannes Pedersen* overtok driften. Han ble gift med Maren Pedersdr. i februar 1802, men bare noen måneder etterpå døde han, og Maren giftet seg da i 1803 med *Anders Johannessen* fra Knardal. De fikk ingen barn, og også ekteskapet med Eli Sørensdtr. England, som Anders giftet seg med to år etter at Maren var død i 1826, var barnløst. Han testamenterte derfor alt han etterlot seg, til hustruen, og da hun etter Anders's død 1838 ble gift med *Nikolai Johansen* fra Kjøya, ble denne eier av gården. Nikolai drev nå Skuterud til litt ut i 1850-årene. Fra 1851 brukte han også Østre Garder, og året etter flyttet han dit, da han fikk skjøte på denne gården. Ikke lenge deretter ble Skuterud overtatt av *Anders Svendsen*. Han var eneste sønn av Svend Andersen Bjerke i dennes første ekteskap og var gift med Anne Marie Andersdr. fra Østre Huseby. I sin ungdom hadde han brukt

Søndre Huseby og deretter en kort tid Gullerud i Slagen. I 1858 frasa han seg sin odelsrett til Nordre Bjerke og bodde på Skuterud til sin død. Ved skifte i 1866 fikk *Mikael Torgersen* Digerud, f. 1807, auksjonsskjøte for 1800 spd. Da hadde han allerede bodd her et par år. G.m. Gunhild Andersdr. f. 1806, fra Høland. Barn: Carl Anton. Etter besetningen å dømme må Skuterud på denne tid ha vært en virkelig god gård. I 1865 holdt Mikael 5 hester, 10 kuer, 4 sauer og 1 geit. Mikael var jo en noe eldre mann da han flyttet hit fra N. Digerud, og allerede 1873 overlot han til sønnen *Carl Anton Mikaelson* 1837—1914 for 1500 spd. + føderåd. Han var g.m. Maren Nikolaisdr. Garder, 1842—1931. Han solgte fra Nordenga til Andreas Gullerud i 1883. Men økonomien var dårlig, og i februar 1910 måtte han la gården selge til *Karl J. Olsen* for kr. 12 000. Denne lot straks det meste av skogen utskille og solgte den til brukerne på nabogårdene, foruten at enda endel jord ble lagt til Gullerud. Den samlede salgssum for de utskilte stykker var kr. 33 000, og dessuten solgte Karl J. Olsen samtidig selve gården med den skog som var tilbake, for kr. 11500 til *Jakob Støvind* (skjøte 15/4 1914). Jakob Støvind 1883—1959 var fra Høland; likeså hans hustru Bolette Sofie, f. Hansen, 1879—1960. Barn: Birger og Jørgen, f. 1915 (tvillinger). Da han overtok gården, var jorda i dårlig hevd og husene meget forfalne. Men Jakob Støvind tok straks til med reparasjonsarbeid og rasjonell drift av jorda, og dette arbeid er blitt fortsatt av sønnen *Birger Støvind*, som overtok i 1953. G.m. Ruth Fossum fra Gjerdrum, f. 1914. Birger Støvind har ikke oppgitt fjøsdriften, som han kombinerer med dyrking av korn og poteter.

Husmenn.

På *Skuterud-plassen* bodde i 1865 *Hans Hansen*, f. ca. 1815, med sin kone Karen Berntsdr., som var fra Lier, og barna Martinius, Maren, Karl og Hanna. Martinius var skomaker. Her på plassen sådde Hans 14 tn. havre og 2 tn. poteter. Forøvrig arbeidet han som dagarbeider på gården.

Kai

Kai ligger på sørsiden av veien Garder—Kopperud, 1,5 km. vest for . Garder-krysset, 110—120 m. o. h. Inntil 1913—14 kom hovedveien over Gullerud og Skuterud, passerte gjennom tunet på Kai og fortsatte sørover til Lindebråte. Med Garder og Skaug var det dengang bare kjerreveiforbindelse. Jordsmonnet i den temmelig slette innmarka består hovedsaklig av leirholdig mold samt endel myrjord.

Gården grenser i nord og øst mot Garder, i sør mot Glenne skog (tidligere Garderenga) og i vest mot N. Skaug.

Den gammelnorske formen på navnet var *Kad*. Det var sannsynligvis et intekjønnsord og finnes som gårdsnavn noen få andre steder i landet, f. eks. i Vang i Hedmark, men betydningen er ganske ukjent. Når gården ble ryddet, er det også vanskelig å si noe sikkert om, men trolig var det i løpet av den store rydningsperioden i tidlig kristen tid. Etter Svartedauen ble Kai liggende øde og ikke tatt opp igjen før omkring 1600.

Kai ble i 1822 delt i to skyldmessig like store deler. Men disse ble kort etter igjen oppdelt i flere mindre parter, og etter en rekke salg fremkom de nåværende tre deler, Søndre Kai i 1824, Slottet i 1826 og Nordre Kai 1826—29.

Bare på Søndre Kai er det i dag gammel bebyggelse. Hovedbygningen er her antagelig ca. 200 år gammel.

Vi kjenner ingen husmannsplass under Kai, men en del av det nåværende Nordre Garder (bnr. 5) het tidligere Kaibråten. Det er dog usannsynlig at den er blitt ryddet under Kai (se bak).

MATRIKKELGÅRDEN KAI

Gnr. 54.

Kai var ødegård 1648 med skyld 10 lp. salt. 1657 kvegskatt av 1 hest, 2 fe og 4 sauer. 1661 ingen tiende. 1666 tiende av i_{y_2} tn. havre og y_2 tn. blandkorn, 1705 av 5 tn. havre og 1% tn. blandkorn. 1723: Matr.nr. 181. Måtelig god jord. Skog til husbehov. 1802: Skylda satt til 8[^] lp. tunge. Skog til brensel og materialer til husreparasjoner. 1819: Måtelig jord.

1838: Nytt matr.nr. 54. Ny skyld 1 dir. 4 ort 21 skil., derav på Kai nordre 1-0-11, Kai søndre 0-2-17, Slottet 0-1-17. 1866: *Bnr. 1*, Nordre Kai: 60 mål leir-, sand- og myrjord. Alm. god, men knapt tilstrekkelig skoghavn like ved gården. Ca. 100 mål alm. god skog, tilstrekkelig for brensel og gjerdefang. Et stykke fra rotevei. Lett atkomst til Bunnefjorden. Middels lettbrukt, alm, godt dyrket. — *Bnr. 2*, Søndre Kai: 42 mål leir- og myrjord. Ingen havn. Noe frostlendt. Lettbrukt, dårlig dyrket. — *Bnr. 3*, Slottet: 28 mål leir-, sand- og myrjord. Utilstrekkelig havn like ved gården, bare 15 mål. Litt frostlendt. Lettbrukt, ganske godt dyrket.

Offisielle oppgaver over husdyrhold, utsæd og kornavling.

År	Hester	Kuer og ungdyr	Sauer	Utsæd tn.	Avling tn.
1661	1 2	0	2	2i/12	
1723	0	5	2	4%	15
1802	1	3	2	4	
1865 *)	2	7	4	§y ₂	ca. 40

*) Tallene for 1865 er hentet fra folketellingen.

Høyavlingen 1723 oppgitt til 5 lass.

Husdyr og utsæd (i tn.) på hvert bruk 1865.

Bruk	Hester	Storfe	Sauer	Griser	Hvete	Rug	Bygg	Havre	Poteter
1.	1	0	0	0	V	0	0	2	7
2.	0	3	2	0	VA	0	M	2	5
3.	1	4	2	0	VA	0	V	3	6

Eiere.

I middelalderen var gården kirkegods. Ca. 1400 eide Ås prestebord y₂ markebol og 2 ertogsbol, Nordby prestebord 1 øyresbol samt Nikolausalteret 1 ertogsbol. Dette utgjorde trolig hele, eller nesten hele, skylda. De to første kirkepartene er fra 1661 og utover på 2[^] lp. salt. De ble hvilende på gården som løs landskyld.

Bygselparten, 5 lp. salt, eides 1661 av borgermester Nils Lauritzen i

Christiania og gikk deretter over til Nils Toller d. y., hvis datter Karen Hausmann i 1719 solgte til brukeren Anders Baardsen for 240 rd.

Brukere.

Den første tid etter at Kai ble tatt opp av øde, ble den brukt som husmannsplass under en av nabogårdene sannsynligvis Garder. I årene 1618—24 het husmannen *Torstein*. Noen få år etter ble han avløst av *Hans*, som bodde her til 1631. I ca. 10 år var det så *Håken* som brukte jorda her, inntil *Knut Heinsen* overtok, visstnok i 1646. Han var den første som drev selvstendig gårdsbruk her i nyere tid. Men Kai ga nok foreløpig et magert levebrød. Det var jo også krigstid, og Knut ble kanskje, som mange andre bønder, utkalt til krigstjeneste. Gården lå ihvertfall øde noen år fra 1648. Og i 1653 hendte den ulykke at husene brant ned, slik at det året etter heter om Knut at han «haffuer slet ingen middel eller formuffue men gaar ombkring och betler». Etter hvert synes han dog å ha kommet seg på fote, og i 1665 holdt han en tjenestedreng, den tyveårige Jens Tøgersen, som fogden til og med kaller for husmann, og som trolig ble bruker av Garder. Knut brukte ennå i 1678, men da var han 73 år gammel, og det kan vel ikke ha vært lenge etterpå at han ble avløst av *Ole*. Han var kirkeverge i Frogn i 1691 sammen med Nils Skaug. Ole hadde gården til først på 1700-tallet, da *Mikkel* overtok. Han døde imidlertid ca. 1715 og hustruen Berthe med sine «tvende helt smaa børn» var oppsitter alene året etter. Dette varte dog bare et år eller to, før *Anders Bårdsen* overtok bruken. Han ble den første selveier, idet han fikk kjøpt gården i 1719 for 240 rd. Hans hustru var Aslaug Klemmetsdtr. Garder. Barn: Anders f. ca. 1729 og Marthe, g.m. Johannes Henriksen. Omkring 1730 døde Anders, og Aslaug giftet seg igjen med *Aslak Hansen*, som ble eneeier da stebarna i 1750 ga avkall på sin arv til fordel for ham. Men i 1753 solgte Aslak gården for 220 rd. til *Jørgen Nilsen Skaug*, som brukte den under Skaug helt til han i 1771 måtte oppgi sitt bo. Gårdene ble da igjen skilt, idet enken *Berthe Mikkelsdtr. Garder* fikk auksjonsskjøte på Kai for 190 rd. Og nå var Kai «underlagt» Garder frem til 1783, da Baltzer Engebretsen solgte den for 450 rd. til *Aksel Johannessen*, g.m. Anne Ellefsdtr. Det ser ut til at Aksel greide seg dårlig på Kai, for da han døde 65 år gl. i 1784, var boet hans fallitt. Gården, som ble taksert til 400 rd., ble solgt av enkens bror Ole Ellefsen fra plassen Håpet under Kråkstad prestegård for 520 rd. til *Engebret Olsen*. Aksel og Anne hadde

ingen barn. Engebret var gift to ganger, 1. gang m. Marie Gundersdtr. Munkerud d. 1803, søster av Torger Digerud. Barn: Ole, Ellen Marie, Helene. G. 2. gang m. Maria Andersdtr., datter av Anders Ellefsen Sagstua. Barn: Maria. Engebret var en dyktig gårdbruker, som brakte Kai godt opp. Da han døde 1805, var besetningen hans 2 hester, 7 kuer, 7 sauer og 1 gris. Gården ble taksert til 900 rd. Enken flyttet tilbake til sine foreldre i Sagstua, mens eldste sønn *Ole Engebretsen*, som bare var 17 år gammel, fikk seg utlagt gården. I 1810 solgte han imidlertid for 2500 rd. til *Mikael Svendsen Lindebråte* og *Jens Bårdsen Møkkerud*. Allerede to år senere solgte dog disse for 3000 rd. til *Mikael Andersen*, som skal ha vært fra Solberg. Heller ikke han ble her lenge. I 1818 ga han skjøte for 770 spd. til *Nils Bentsen Slørstad*. Det var han som forårsaket gårdens deling, idet han i 1822 solgte for 700 spd. til *Hans Halvorsen* og *Peder Olsen*. Disse eide altså like mye av gårdens skyld. Men de delte ikke Kai i to halvparter, på midten, så å si. I 1826 solgte nemlig Hans 3% lp. salt av sin del til sine brødre Nils og Kristoffer Halvorsen. Det var den nordre del av gårdsområdet. Det Hans da hadde tilbake, var Slottet. I 1824 måtte også Peder Olsen på grunn av sin vanskelige økonomiske stilling selge noe av sin del, nemlig 2% lp. salt, som ble kalt Søndre Kai, og som han overdro til Mikael Olsen. I 1828 fikk så Nils Halvorsen auksjonsskjøte på det som Peder Olsen hadde igjen, 2% lp-, og dermed var også det nåværende Nordre Kai dannet.

NORDRE KAI

Bnr. 1.

De to brødrene *Nils* og *Kristoffer Halvorsen* eide til å begynne med sammen, men allerede i løpet av 1828—29 overlot Nils, som flyttet til Lillehammer, sin part til Kristoffer, som var eneieier til sin død 1848. I 1834 fikk han dessuten kjøpt en mindre part av Garder (bnr. 5), som antagelig fikk sitt navn Kaibraten i den tid den ble brukt sammen med Kai. Kristoffer Kai var en flink gårdbruker og meget aktet i bygda. I løpet av den relativt korte tid han brukte gården — han ble slått ihjel av lynet — arbeidet han seg frem til god velstand. Ved sin død holdt han 2 hester, 7 kuer, 11 sauer. Gården, som altså besto av Nordre Kai med

Nordre Kai

Kaibråten, ble taksert til 1900 spd. Dessuten hadde han utestående «noen hundre» daler. Formuen var brutto 3280, netto 2977 spd. Han var g.m. Petronelle Berntsdtr. Barn: Bernt, Maren Regine, g.m. Oluf Johannessen Holmen, Johan, Martin, Hans, Karl. Enken ble sittende med gården. Men i 1858 overlot hun Kaibråten til Bernt (se under Garder), og i 1864 ga hun skjøte på N. Kai til sønnen *Johan Kristoffersen* for 1200 spd. Johan greide imidlertid visstnok ikke å reise nok penger, og fire år senere fikk Petronelle auksjonsskjøte igjen. Ved skiftet etter henne 1871, ble så gården overdratt sønnen *Hans Kristoffersen* for 805 spd. Da hadde den forfalt ikke så lite. Hans var smed, men drev gården ved siden av dette yrket. I 1890-årene bygde han nytt uthus. I 1911 overtok *Ole A. Hjer-mundrud*, som var sersjant, g.m. en datter av Karl Kverner på Belsjø. Han drev gjennom første verdenskrig og skjøtet 1919 for kr. 10 000 til *Karl Gilberg*. Han bygde nytt fjøs og satte opp stabburet. Vel et år deretter flyttet Gilberg til Østre Bøler og solgte Kai for kr. 30 000 til *Anton Eriksen* f. 1870, g.m. Hilda Johansen. Barn: Reidar f. 1905, Bjarne f. 1909, Solveig f. 1914, Torleif f. 1919 og Synnøve f. 1921. I krisåret 1932

trådte sønnen *Reidar Eriksen* inn som eier av gården. G.m. Karen Krange. Barn: Reidun f. 1937. Vogn- og vedskjul ble bygd 1939. Eriksen solgte til *Odd Sommer Berg*, som bare hadde gården en kort stund, før han overdro til fru *Johanne Werner*. Hun ønsket å selge til en Oslo-mann, men denne fikk ikke konsesjon. Kommunen gjorde sin forkjøpsrett gjeldende og overdro i 1952 til *Eigil Garder* f. 1926, g.m. Aslaug Granerud f. 1926. Barn: Mette f. 1957, Nils Andreas f. 1961. Kort etter overtagelsen i 1952 kjøpte han også innmarka (ca. 20 mål) på Søndre Kai. Eigil Garder reiste ny hovedbygning i 1956. Han og hans bror Karl på Østre Garder driver tildels sine gårder i fellesskap. Den dyrkbare innmark er nå ca. 70 mål. På ca. 45 mål dyrkes korn, på 15 mål poteter, og 10 mål brukes for tiden ikke.

SØNDRE KAI

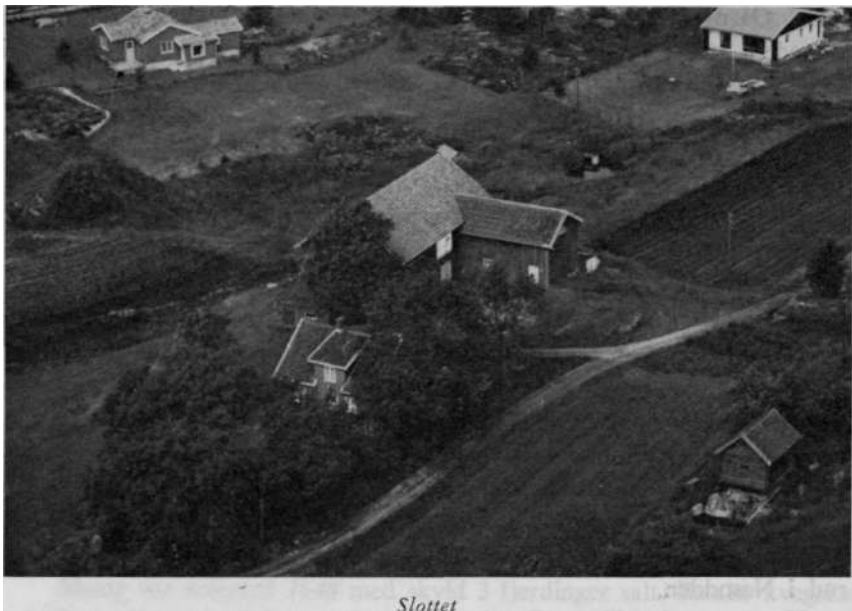
Bnr. 2.

Mikael Olsen, som fikk skjøte av Peder Olsen i 1824, var fra Gulbjørnrud. Hans enke Inger Mathea Gulbjørnrud solgte S. Kai i 1863 for 530 spd. til *Hans Kristiansen* f. ca. 1839, g.m. Anette Bertelsdtr. Han overlot imidlertid gården i 1868 til Mikael's sønn *Bernt Mikaelson*, som flyttet hit fra Nylenna under Munkerud. Han var ugift. Ved skiftet etter ham 1902 ble gården solgt på auksjon til *Martin Martinsen* fra Haslum. Fem år deretter overdro han til *Lauritz Syver sen*, som allerede i 1908 solgte til *Tore Ulness* f. 1876 på Hagabråten i Valdres, g.m. Ida Holmstrøm fra Skeplanda i Elfsborgs lån i Sverige. Barn: Harald f. 1900, Ernst Wilhelm f. 1901. I 1949 overtok sønnen *Ernst W. Ulness*. Han solgte 1952 fra innmarka til Eigil Garder på Nordre Kai, men beholdt skogen, som er på ca. 25 mål.

SLOTTET

Bnr. 3.

Slottet (av en slått, en engslått) oppsto altså som selvstendig eiendom i 1826 da *Hans Halvorsen* beholdt den ved salget av den nordlige del av gården. Hans er den samme som Hans Vold eller Fuglesang. Han hadde

vondt for å slå seg til ro, handlet stadig med gårder. I 1851 makeskiftet han Slottet med *Svend Olsen* fra Nordre Gulbjørnrud, som også måtte betale 450 spd. i mellomlag. Men med Svend gikk det ganske ut. Til slutt, i 1864, flyttet han til Langen og ble husmann under sine svogre i Havsjødalen, og Slottet gikk ved auksjonsskjøte over til *Olaus Johannessen* fra Bøler 1828—75, g.m. Marthe Marie Johnsdtr. Bakke fra Fuglesang, f. i Kristiania ca. 1834. Barn: Hilda, Ole J., Karl, Karen. Olaus var en driftig bonde, som allerede i 1865 hadde større husdyrhold og utsæd enn sine naboer på de andre Kai-brukene. Etter hans død satt Marthe Marie i uskiftet bo, inntil gården en gang før 1888 ble overtatt av *Anders Simensen*, som dog bare hadde den noen få år. I 1892 fikk *Ludvig Andersen* auksjonsskjøte for kr. 2560, og for omtrent samme pris solgte han i 1895 til *Anton Andersen*. Han utvidet bruket sitt med en part av Nordre Skaug, som han fikk kjøpt i 1904, og solgte det hele i 1916 for kr. 7500 til *Anders Hansen*. Etter bare fire år overdro han i 1920 for kr. 20 000 til *Fredrik Nilsen* 1882—1957, g.m. Thora Hansen. Før han ble gårdbruker, arbeidet Nilsen på Tofte Cellulosefabrik, men han var født i Oslo. På Slottet reiste han ny uthusbygning 1926 og fornyet den øvrige bebyg-

geise. Gården ble i 1954 kjøpt av sønnen *Einar Nilsen* f. 1928, men solgt allerede i 1956 til *Oskar Gransbråten* f. 1924. Denne overdro imidlertid året etter til *Torbjørn Brænd* fra Sollia i Østerdalen f. 1927, som nå driver.

Skaug

Skaug ligger ved Frogns nordgrense, ved veien Garder—Kopperud. Denne veien ble bygd 1913—14. Før den tid førte en gammel skogsvei over til Kopperud. Nordre Skaug hadde da sin utkjørsel over Hokholt, mens Søndre Skaug hadde sin gårdsvei til Fundingrud. Innmarka er småkupert, jordsmonnet leirblandet moldjord og litt myrjord.

Gården grenser i nord mot Hokholt i Nesodden herred, i øst mot Skuterud, Garder og Kai, i sør mot Kopperud og i vest mot 0. Fundingrud i Nesodden.

Navnet uttales Skau. Det kommer av gno. *skogr*, m., skogen, og er betegnende for beliggenheten. Det kan også tyde på høy alder, uten at det gir noe sikkert grunnlag for fastsettelse av gårdens rydningstid, men sannsynligvis kan en sette denne til tidlig kristen tid.

I 1799 ble Skaug delt i et nordre og et søndre bruk, h.h.v. de senere bnr. 1 og 2. Fra bnr. 2 ble bnr. 3 (0/72) skylddelt og frasolgt i 1845, men igjen kjøpt tilbake til Søndre Skaug i 1925. Bnr. 4 (0/28) ble skilt ut fra bnr. 1 i 1904 og lagt til Slottet.

Hovedbygningen på Nordre Skaug er bygd i tre etapper: den eldste delen antagelig på slutten av 1700-tallet, den andre visstnok i 1886 og den tredje delen i 1953. Stabburet er temmelig gammelt, og gammel er også låven, men den er utvidet i nyere tid. — Husene på Søndre Skaug lå i eldre tid på haugen øst for den nåværende bebyggelsen, opp til grensen mot N. Skaug. Hovedbygningen ble oppført 1895 av tømmeret fra den gamle, som lå på samme sted. Uthusbygningen ble ca. 1895 flyttet fra den tidligere tomt, som lå 30—40 m. lengre øst. Stabbur ble bygd 1904, bryggerhus og grisehus 1910, potetkjeller med vognskjul 1926, nytt teglstens fjøs 1927, smie og verksted 1932 og garasje og redskapshus 1949.

På S. Skaug finnes noen gjenstander av antikvarisk verdi: En kiste fra

1755, et par gamle krokharver, en «kvartel» (% tønne) fra 1867 og et «fjerdingkar» (4,35 liter) fra 1838.

Innmarka er for en stor del preget av det småkuperte lendet med jordene oppdelt av mange bergrabber og småholt. Skogen ligger på begge bruk for størsteparten i den sørlige del av gårdsområdet.

Husmannsplassen *Skaugbråtan* lå i den vestlige del av utmarka. Det er havn der i dag. Plassen var bebodd 1762 og 1799, men vi kjenner ikke navnene på husmennene.

På Nordre Skaug er det i dag ca. 100 mål innmark. Av dette brukes 70 mål til korn, 30 til poteter. Skogen er på 736 mål. Det er ca. 700 høns. — Søndre Skaug har 160 mål innmark og 328 mål skog, hvorav 309 mål produktiv. Av dyr er det her 5 kuer, 2 kviger og 4 kalver.

MATRIKKELGÅRDEN SKAUG

Skaug var ødegård 1648 med skyld 3 fjerdinger salt. Betalte kvegskatt 1657 av 2 hester, 3 fe og 5 sauer. 1661 og senere angis skylda til y_2 skpd. mel og 1 fjerding salt. Betalte ikke tiende dette år, men i 1666 av 5 tn. havre, 1 tn. blandkorn og 1 tn. rug, og i 1705 av 11% tn. havre, 1% tn. blandkorn, y_2 tn. rug og 1 mark to. 1723: Matr.nr. 179. Måtelig god jord. Skog til husbehov og litt last. Skylda foreslås forhøyet med $\frac{1}{4}$ Ipd. tunge. 1802: Skylda satt til $\frac{1}{4}$ % lp. tunge. Skog til brensel og gjerdefang samt litt last for salg. 1819: Måtelig jord. 1838: Nytt matr.nr. 55. Ny skyld 7 dir. 2 ort 6 skil., derav på Skaug nordre 3-4-21 og på Skaug søndre 3-2-9. 1866: *Bnr. 1*: 120 mål leir- og sandjord. Alminnelig god og tilstrekkelig skoghavn nær gården. Ca. 370 mål alm. god skog. Et stykke fra rotevei. Lett drift til Bunnefjorden. Lettbrukt, alminnelig godt dyrket. — *Bnr. 2*: 79 mål myr- og sandjord. Alm. god, men mindre tilstrekkelig skoghavn nær gården. Ca. 160 mål god skog. Meget slem forbindelse med den øvrige del av bygda. Lett drift til Bunnefjorden. Lettbrukt, alm. godt dyrket. — *Bnr. 3*: 24 mål leir- sand- og myrjord. Ingen skog. Et stykke fra rotevei. Slem atkomst, men lett til Bunnefjorden. Noe frostlendt. Mindre lettbrukt, alm. godt dyrket.

Offisielle oppgaver over husdyrhold, utsæd og kornavling.

År	Hester	Kuer og ungdyr	Sauer	Utsæd tn.	Avling tn.
1661	1	3	3	3 *	
1723	2	8	6	7 ² / ₃	25
1802	2	6	4	8	
1865*)	5	18	4	163/	ca. 63

*) Tatt fra folketellingen 1865.

Høyavlingen 1723 oppgitt til 15 lass, 1865 til ca. 106 skpd.

Husdyr og utsæd (i tn.) på de enkelte bruk 1866.

Bnr.	Hester	Storfe	Sauer	Griser	Hvete	Rug	Bygg	Havre	Poteter
1.	2	8	5	1	H	Vi	Yt	6	8
2.	14		0	0	Ingen oppgave over utsæd				
3.	0	3	0	0	^	0	i/16	y ₂	4

Eiere.

Margareta-alteret i Domkirken i Oslo eide omkring 1400 5 øyresbol, som var skjenket av Thorleif i Snau5rinn, en gård i Oslo. Det var nok denne parten som senere ble lagt til kapellaniet i Christiania. Den var på 5 lp. salt og fulgte gården som løs landskyld.

Resten av skylda, bygselparten, eides 1648 av Kristen Mikkelsen, en borger på Bragernes. Da var den på 10 lp. salt, men en gang før 1661 ble dette omgjort til 10 lp. tunge. Fra Kristen Mikkelsens arvinger gikk dette godset over til Erik Boiling i 1663, og fra ham til Kristen Eskildsen, som eide ennå i 1692. Men fire år senere var Kristen død, og Peder Iversen, som visstnok var en av hans arvinger, skjøtet i 1710 til brukeren Nils Hansen.

Brukere.

Den første vi kjenner, er *Rasmus Skaug*, som brukte gården i en menneskealder, fra før 1611 til 1649. På slutten lå driften nede, og *Arne Pedersen* f. ca. 1617, som overtok etter Rasmus, sies de første årene å

være forarmet. Tildels lå også halvparten av gården øde. Tidligere hadde Arne tjent på Holt. Eieren Erik Boiling krevde ham i 1666 for ubetalt landskyld for årene 1663—65. Men Arne påsto at han hadde betalt til Peder Nilsen Kongsberg, og dette viste seg også å være riktig, så han slapp konfiskasjon. To år etter ble han tiltalt fordi han ikke hadde møtt opp til skyssferd av «fiscalens tiener». Som grunn oppga Arne at han hadde vært opptatt med å kjøre høy for en nabo, noe han hadde lovet denne på forhånd. Men dette ble ikke godtatt som gyldig grunn til forfall, og Arne måtte ut med 2 mark sølv i bot. Han satt visst aldri særlig godt i det, heller ikke på sine eldre dager. I 1675 måtte klokkeren legge ut 2 daler, 1 mark og 20 skilling i skatt for ham, og i desember 1682 stevnet Hans klokker ham for å få disse pengene tilbake. Ikke lang tid etter ble bruken overtatt av M/5 *Hansen*, sønn av Hans Svestad på Nesodden. Nils var g.m. Helge Jonsdtr. Barn: Hans 1700—44, Elisabeth, Jørgen, Pål. Nils var en dyktig og velaktet bonde. I 1690-årene var han kirkeverge. Da han døde 1720, var besetningen hans på 2 hester, 10 kuer, 3 kviger, 1 okse, 2 oksekalver, 10 sauer med 6 lam, 4 geiter med 3 killinger, 3 griser. Ved skiftet i september var det av korn til utsæd 18 tn. havre og 3 tn. bygg. Blant løsøret fantes en god del sølv, kobber, messing og tinn. Ellers var det særlig mye sengklær og duker og rikelig med gangklær. I 1710 hadde Nils fått skjøte på bygselparten i gården, 10 lp. t., av Peder Iversen og var dermed selveier. Dette ble nå taksert til 150 rd., løsøret til 219 rd. Nils hadde ingen gjeld, og enken betalte begravelsen og skifteomkostningene og ble selv sittende med gården. Til hjelp med driften hadde hun sønnen Hans. Det var han som ved en registrering av kirkegodset i 1735 oppga at det var nok skog til gårdens behov og dessuten endel til «lastebrug». Skogen, som besto av gran, var «temmelig conserveret». Men Hans døde altså allerede 1744, og da Helge Jonsdtr. døde to år senere, overtok sønnen *Jørgen Nilsen* 1713—73, g.m. Marthe Olsdtr. Barn: Helene, g.m. Lars Ellefsen, Karen f. ca. 1750, Nils f. 1754, Bolina f. 1760. Jørgen døde på Skaug, men det ser ut til at han av en eller annen grunn måtte oppgi sitt bo, for i april 1771 fikk *Caspar Mikkelsen Brochmann* på Hallangen auksjonsskjøte på Skaug for 890 rd., og Kai, som Jørgen kjøpte i 1753, ble også auksjonert bort samme dagen. Fra Brochmanns side var dette bare en pengetransaksjon. Samme dagen skjøtet han gården til *Mikkel Hansen*, sønn av Hans Nilsen Skaug, for 1100 rd. Dennes datter Lene Marie ble født her i 1774, så Mikkel bodde antagelig selv på Skaug da. Han var lensmann i Nesodden 1779—86, senere i Kråkstad.

I 1778 solgte han for 900 rd. til *Gunder Jensen*. Gunder forpaktet da N. Hallangen, tidligere hadde han brukt Rød. Her på Skaug ble han selveier og slo seg til for godt. Han var g.m. *Johanne Kristoffersdtr. Havsjødalen* f. 1737, d. etter 1812. Barn: Hans (se nedenfor), Anders (do), Johannes (do), Abraham, kom til Gullerud, Marie, g.m. Rasmus Hansen. I 1799 overdro Gunder den søndre del av gården til sønnen Anders. Den eldste, Hans, hadde nemlig «forlængst fløttet fra faren». 1790—1800 kjøpte han hele Grøstad og ble en velstående og meget ansett mann på Nesodden.

Nordre Skaug

NORDRE SKAUG

Bnr. 1.

Gunder Jensen beholdt det nordre bruket inntil sin død i september 1812. Han var da 82 år gammel. De siste årene var det Anders som hadde drevet for foreldrene, men etter Gunders død ga Johanne Kristoffersdtr.

og hennes sønner skjøte for 4800 rd. + livøre, som bl. a. skulle omfatte 20 pund kaffe og 1 våg tørrfisk i året til Hans Gundersen Grøstad. *Anders Gundersen* var dog fortsatt bruker av N. Skaug, for broren ble boende på Grøstad. Likevel ble det ved skiftet etter Hans i 1821 hans svigersønn *Peder Aslaksen Sørby*, g.m. Maren Hansdr., som fikk skjøte for taksten, 423 spd. Han overtok pantegjelden på 350 spd. og økte denne i 1828 med et nytt lån på 200 spd. 1833 flyttet han til Vestre Garder, men allerede 1831 solgte han Skaug for 1050 spd. til *Ole Thoresen* fra Digerud, g.m. Johanne Olsdr. fra Vennersgård i Ås. Barn: Olaus, Maren Amalie, g.m. Karl Johansen Kjøya, Bolette, g.m. Anton Jørgensen Dal, Kristiane d. 1850, Julie, g.m. Marius Dal, Karl (se nedenfor), Alette d. 1899, Johanne d. 1849. Ole Thoresen var en driftig og flink gårdbruker. Ved hans død 1848 var besetningen på 3 hester, 9 kuer, 19 sauer og 1 gris. Gården ble taksert til 2000 spd. Enken Johanne Olsdr. løste for taksten og satt som eier helt til 1888, da hun ga skjøte for kr. 20 000 til sønnen *Karl Olsen Skaug*, som da hadde stått for driften i mange år. Han var g.m. Kaspara Fuglesang. Barn: Ole Severin, Ingulf Jakob, Karl Kolbjørn, Karen Johanne, Emma Rakel. Karl Olsen døde 1896, og da alle barna var mindreårige, satt hans enke i uskiftet bo til 1901, da hun ble gift med gårdsbestyrer *Thorvald Gulbrandsen Blegerud* 1869—1953. Han solgte i 1904 fra bnr. 4 (0/28) til Anton Slottet for kr. 500. I 1909 skjøtet han gården for kr. 16 000 til *Gunleik Postmyr* og *Jørgen O. Løvstad*, som to år etter solgte for kr. 20 500 til trelasthandlerne *Chr. Winnæss* og *Hans N. Ødegaard*. Bare noen måneder senere, i juli 1911, overdro disse til *Elias Eyje* for kr. 27 000. Han drev N. Skaug gjennom første verdenskrig og solgte i 1921 for kr. 50 000 til *Andreas Dahl*. Han brukte til 1934, da han overtok farsgården Sønstedal og skjøtet til *Halvdan Mørch* fra Bakker f. 1899, g.m. Marie Amalie Bjerke f. 1903. Barn: Christine Emilie f. 1930, Svend Petter f. 1931, g.m. Solveig Bjerke f. 1941 (sønn: Hans Fredrik f. 1961). Mørch har utvidet hovedbygningen i 1953 og bygd nytt hønsehus/grisehus i 1936 og potetkjeller i 1950. I bryggerhuset har han innredet leilighet. Etter siste krig har han også anlagt vanningsdam, der det er satt ut ørretyngel. Han legger hovedvekten på korn og poteter samt eggproduksjon.

Søndre Skaug

SØNDRE SKAUG

Bnr. 2-3.

Anders Gundersen fikk skjøte på odels- og åseteretten samt denne delen av gården for 699 rd. i 1799. Imidlertid var det vel han som drev hele Skaug, da faren jo var en eldre mann på denne tid. I 1810 solgte han sin part for 2200 rd. til sin yngre bror *Johannes Gundersen* f. 1769, som flyttet hit fra Gullerud. Johannes hadde en anstrengt økonomi, og 1813 måtte han skjøte S. Skaug for 1333 Rbd. N.V. til prokurator *Edvard Røer*. Denne drev mye med gårdhandler og lånte ut penger i stor stil mot pant i fast eiendom. Johannes Gundersen fortsatte som bruker. Samtidig med salget av gården skrev han brukskontrakt med Røer. Etter denne måtte han holde bygningene i god stand og også «præstere arbeide» når det trengtes. Røer solgte gården i 1835 til *Hans Olsen Bjerke*, som han kalles, for 900 spd. G.m. Margrethe Sofie Jensdtr. Barn: Alette Julie f. 1837,

Amalie Caroline f. 1840. I oktober dette året skjøtet han for 700 spd. til *Johan Olsen Fundingrud* d. 1890, g.m. Marthe Paulsdr. fra Eidsberg. Barn: Martinius, Maren Helene, Petter, som hadde Vestre Fundingrud, Ole på Østre Fundingrud, Paulus, skreddermester i Oslo, Sofie, som hadde Kløfta. Johan eide også Fundingrud i Nesodden herred, men denne gården delte han i 1857 mellom sønnene Petter og Ole. I 1845 lot han skyldsette en part på 2 ort 4 skill., bnr. 3 (0/72), og denne skjøtet han i 1855 til Thorer Andersen. Thorer fikk havnerett i gårdens skog. Eldste sønn *Martinius Johansen* hjalp foreldrene med gårdsbruket, og i 1880, da Johan var 80 år gammel, ga han Martinius skjøte for 650 spd. + fritt hus og brensel for seg og hustruen. Men Martinius, som var ugift, døde tidlig, og i 1889 solgte hans søsken gården for kr. 5 000 til nevøen *Ole Petter Fundingrud* 1871—1949, sønn av Petter på Vestre Fundingrud. Han var g.m. Elisabeth Trænk, 1878—1960, som var født i Sverige. Barn: Petter, Knut Olaf, Sigrid Johanne, Kolbjørn, Jørgen, Elfrida Mathilde, Ruth Charlotte. Ole Petter Fundingrud var en flink og drivende gårdbruker. Gården var i dårlig stand da han overtok, men han foretok systematisk grøfting av hele innmarka og brøt opp atskillig jord. Også skogen ble grøftet. Han oppførte hele den nåværende bebyggelse. I 1925 kjøpte han tilbake bnr. 3 for kr. 7 000. Sønnen *Petter Fundingrud*, f. 1903, overtok etter skjøte av 1961. Han driver med melkeproduksjon, korn og poteter. F. t. har han 16 storfe, herav 8 melkekuer. Petter Fundingrud eier en halvpart i Fundingrud sag, Nesodden. Han er ugift.

Bnr. 3.

Thorer Andersen 1800—84 fikk skjøte 1855, men da hadde han forlengst bygd hus her og delvis dyrket opp jorda. Han var fra Skiptvet. G.m. Kirstine Kristiansdr. fra Ås. Barn: Andreas. I 1865 hadde han 1 hest, 4 kuer og en utsæd på $\frac{x}{A}$ tn. hvete, % tn. bygg, 3 tn. havre og satte 4 tn. poteter. Ved skiftet etter Kirstine i 1873 ble gården taksert til 490 spd., herav 420 for jordveien inklusiv den ubetydelige skogen, 60 for husene samt 10 spd. for husene på den bygslede plassen under Fundingrud. Sønnen *Andreas Thoresen* f. ca. 1839 d. 1917 løste gården ved skiftet etter faren. Han var ugift, og kort før sin død utstedte han skjøte for kr. 2 950 til *Johan Nilsen*, som drev til 1925, da han solgte til Ole Fundingrud.

Kopperud

Kopperud ligger ca. 120 m. o. h., der veiene fra Sønstedal, Garder og Klufta møtes. Den temmelig flate innmarka består mest av myr- og leirjord og er nokså oppstykket av teiger med lauvskog og kratt. Matrikkelgårdens grenser går i nord mot Skaug, i øst mot Glenne og Dal (Lindebråte), i sør mot Gulbjørnrud og i vest mot Munkerud og Klufta i Nesodden herred.

Navnet, gno. *Koppararud*, betyr «koppedreierens rydning», av *koppari*, m., en mann som lager trekopper. Gården ble ryddet i kristen middelalder.

I senmiddelalderen ble gården liggende øde, men fra senest 1611 hadde den igjen egen bruker.

Ved skifte i 1826 ble Kopperud delt for første gang, i et nordre, et midtre og et søndre bruk. Fra Nordre K. (bnr. 1) ble bnr. 6 Nordengen (0/54) skilt ut i 1882, bnr. 7 Frogner (0/29) samme år og bnr. 10 Skjønhaug (0/28) og bnr. 11 Kopperud skog (0/50) i 1907. Mellom-Kopperud (bnr. 2) ble delt i to i 1870 da bnr. 5 (1/59) ble skilt ut, og det samme skjedde med Søndre K., som i 1846 ble delt i bnr. 3 (1/31) og bnr. 4 (0/75). Av de øvrige større parter ble bnr. 8 (0/33) skylddelt fra bnr. 2 i 1905 og bnr. 9 (0/62) fra bnr. 5 samme året.

Under siste krig anla tyskerne en radarstasjon på Kopperud, vesentlig på bnr. 5, men satte også opp endel brakker på bnr. 1 hos Karl Gulbjørnrud, som måtte flytte ut på 3 dagers varsel.

Husmannsplassen *Grønlien* ble tatt opp i 1834. Den lå under Mellom-Kopperud. Gikk opp i gården igjen før 1865.

N. Kopperud, bnr. 1, har i dag et innmarksareal på 60 mål, mens skogen er på 189 mål. Mellom-Kopperud, bnr. 2, har 70 mål innmark og 355 mål skog, bnr. 5 har 58 mål innmark og 115 mål skog, og Søndre Kopperud, bnr. 3-4, har ca. 95 mål innmark og ca. 75 mål skog.

MATRIKKELGÅRDEN KOPPERUD

Gnr. 56.

Kopperud var ødegård 1648 med skyld $\frac{1}{2}$ skpd. salt. Betalte kvegskatt 1657 av 1 hest, 7 fe og 9 sauer. 1661 ingen tiende, 1666 av 6% tn.

havre, 1 tn. blandkorn, % tn. rug og $\frac{x}{2}$ tn. hvete, 1705 av 10 tn. havre, 3[^] tn. blandkorn og 1 mark to. 1723: Matr.nr. 167. Middelmådig jord. Skog til husbehov og gjerdefang. Skylda foreslås forhøyet med iy_2 lp-tunge. 1802: Skylda satt til 5y lp. tunge. Skog til brensel og 2 tylfter bjelker «til Gaardens Udgifter». 1838: Nytt matr.nr. 56. Ny skyld 3 dir. 4 ort 5 skil, derav på Kopperud nordre 1-2-1, Kopperud mellom 1-2-1 og Kopperud søndre 1-0-3. 1866: *Bnr. 1* (med bnr. 6 og 7): 60 mål myrjord og fokkleire. Alminnelig god og tilstrekkelig skoghavn nær gården. 250 mål alm. god skog foruten noen større verdiløse myrer. Noe frostlendt. Lettbrukt alm. godt dyrket. — *Bnr. 2* (med bnr. 5, 8 og 9): 50 mål myrjord og fokkleire. Ca. 10 mål myr egnet til oppdyrking. Skoghavn nær gården. Ca. 240 mål alm. god skog foruten noen verdiløse myrer. Noe frostlendt. Lettbrukt, alm. godt dyrket. — *Bnr. 3*: 45 mål leir-, sand- og myrjord. Meget god, men utilstrekkelig skoghavn nær gården. Ca. 22 mål meget god skog, nok til brensel og gjerdefang. Noe frostlendt. Lettbrukt, alm. godt dyrket. — *Bnr. 4*: 37 mål leir- og myrjord. Ingen havn. Ikke skog. Noe frostlendt. Lettbrukt, alm. godt dyrket.

Offisielle oppgaver over husdyrhold, utsæd og kornavling.

År	Hester	Kuer og ungdyr	Sauer	Utsæd tn.	Avling tn.
1661	1 4		1 6	31/12	
1723	1	6	4 ^{'''}	sy_3	$\backslash sy_3$
1802	2	5	3	6	
1866	4	10	7	13	13% ca. 62

Høyavlingen 1723 oppgitt til 12 lass, 1866 til 150 skpd.

Husdyr og utsæd (i tn.) på de enkelte brukene i 1866.

Bnr.	Hester	Storfe	Sauer	Griser	Hvete	Rug	Bygg	Erter	Havre	Poteter	
1.	1	5	3	0	%	%	H	0	4	4	
2 .	1	5	4		0	^	^	^	0	3	4
3.	.1	4	3	0	y_A	0	y_2	y_8	iy_2	?	
4.	1	3	3	0	%	0	y_A	0	2	3	

Eiere.

Ifølge RB eide omkring 1400 Ås prestebord 2 øyresbol. Det ene var gitt kirken av Tjostolv på Fåle i Nordby. Denne parten ble kirken sittende med siden. I 1648 er den gjort om til 4 lp. salt.

Resten av skylda, 6 lp. salt, lå fra senest 1648 til lagstolen i Kristiania. Brukeren Hans Bårdsen fikk skjøte på denne parten, bygselparten, i 1802, mens kirkeparten ble hvilende på gården som løs landskyld.

Brukere.

Etter jordebok og skattemanntall ser det ut til at Kopperud lå øde helt til omkring 1600, og at *Hans* var den første brukeren, kanskje den som tok gården opp igjen. I 1628 ble han avløst av *Knut*, men allerede to år senere var det enken *Kirsten* som sto for bruken. 1631 ble bygselen overtatt av *Erik*, som greide seg godt her og drev til 1654. Dette året gikk bygselen over til *Peder Olsen*, en driftig bonde som ved sin død 1671 hadde en besetning på 2 hester, 8 kuer, 1 tyr, 9 sauer, 14 lam, 6 bukker, 14 geiter, 2 galter og 2 griser. I boet var det også endel sølv og kobber. Formuen var brutto 93, netto 81 rd. Peder var gift med Anna Olsdr., og deres eneste barn var Grim Pedersen Svestad. Gården ble nå overtatt av *Ole*, som 1679—81 var kirkeverge i Frogn kirke. Han var gift, men hadde ingen barn, og i 1711 heter det at han hadde tatt til seg «to fattige børn, som han gifver kosten». Ennå 1716 brukte Ole, men fire år senere var det hans enke Karen som fikk fornyet bygselseddelen. Kort tid etter ble imidlertid bruken overtatt av *Anders Nilsen*, g.m. Anne Jakobsdr. Hans far het Nils Olsen. Heller ikke Anders og Anne hadde barn. Han døde allerede i januar 1729. Blant løsøret i boet nevnes 1 jernskodd spisslede, 1 gammel vev med tilbehør, 1 håndkvern, 2 jernskorer, 1 lang melkiste, 2 brede tømmerøkser, 1 vanlig huggøks, 3 sigder, 2 bråteriver, kjonerskap m. m. Av dette kan vi vel bl. a. slutte at bøndene her på denne tid sådde rugbråter, og at gården hadde kjone. Løsøret ble taksert til 107 rd., men det ble ikke stort igjen da all løsgjelda var betalt. Særlig var det kjøpmennene Jakob Carlsen og Søren Bærø i Drøbak og Svend Grisebo som han skyldte penger. Ved en fortegnelse i 1735 over gårdens skog oppga brukeren at han bare hadde skog til brensel og gjerdefang, ikke til husfornødenhet. Men dette kan neppe stemme helt, for da Anders Nilsen døde, hadde han liggende atskillig huggen last: 100 30-fots juffer, 2 tylvter 24-fots og 1 tylft 20 fots ditto. — Det var *Peder Mikkelsen* som

overtok etter Anders. Han ble nemlig gift med enken Anne Jakobsdtr. Heller ikke de var «barnebunden». Peder var sønn av Mikkell Hansen Svestad og hadde fullsøsken som bodde på Fløysbonn i Aker, og han var halvbror av Hans Mikkelsen Fåle i Nordby og av Berte, g.m. Ole Agnor, og Kari, g.m. Christoffer Røer. Peder drev til sin død i 1740. Besetningen hans var 2 hester, 9 kuer, 2 tyrer, 7 sauer, 8 geiter og 5 bukker, 1 purke, 2 gjess og 2 ender. Kornbeholdningen var 15% tn. havre foruten 1 tn. bygg i kjona. Også Peder hadde liggende mye tømmer, tildels store bjelker. Anne Jakobsdtr. ble nå gift for tredje gang, med *Hans Andersen*, som fikk bygselbrev i nov. 1740. Også dette ekteskapet var barnløst, og i 1759 opplot Hans halve bygselen til tjenestedrengen sin, *Hans Bårdsen* d. 1807, bror av Kristian Bårdsen Mellom-Dal. I 10 år brukte vel de to halve gården hver, inntil Hans Bårdsen i 1769 overtok bygselen over det hele. Han var g.m. Karen Ellefsdtr. Mellom-Dal d. 1795 og hadde barna Svend, Else f. 1778, g.m. Engebret Kristoffersen, og Anne, g.m. Torger Digerud. Hans ble den første selveier av Kopperud, idet han fikk kongelig skjøte for 900 rd. i 1802. Men da var han 75 år gammel og overlot straks både bruken og eiendomsretten til svigersønnen *Engebret Kristoffersen* fra Havsjødalen 1762—1826. Engebrets og Eises barn var: Anne Karine f. 1791, g.m. Jens Larsen, Kristoffer, og Helene, g.m. Kristian Larsen. Ved Engebrets død 1826 ble gården delt. Datteren Anne Karine fikk en part på vel 2 lp. salt, taksert til 320 spd., mens enken Else Hansdtr. og sønnen Kristoffer beholdt resten, taksert til 800 spd. Denne siste parten ble dog snart etter også delt i to bruk.

NORDRE KOPPERUD

Bnr. 1.

Else Hansdtr. var ganske ung da hun giftet seg, og hun brukte denne gårdparten ennå i mange år. Først i 1841 overdro hun til svigersønnen *Kristian Larsen*, 1801—81, for 300 spd. + livøre. Han var fra Rødenes. I 1879 solgte han fra den såkalte Nordenga (bnr. 6) til Andreas Teigen. På sine gamle dager sluttet Kristian kontrakt med *Knut Endresen* fra Måren om at han skulle overta driften mot kost og losji for Kristian. Kort etter døde imidlertid Kristian, og gården ble utlagt for kr. 5 700 til Knut, som var gift med Emma Alette Johansdtr. Han var søstersønn av Helene Engebretsdtr. på Mellom-Kopperud. Men Knut solgte allerede

Kopperud, bnr. 1 (øverst) og bnr. J>

i 1885 til snekker *Hans Johansen Sandaker*. Etter en tid gikk imidlertid gården over til *Johan Johnsen* på Søndre Myklerud som vel særlig var interessert i skogen, da han også drev som trelasthandler. I 1907 lot han skille ut bnr. 10 Skjønhaug (0/28) og solgte det til *Martin Hansen*. Samme året lot han også skyldsette det meste av skogen, nærmere 300 mål, bnr. 11 (0/50), som han beholdt da han solgte gården til *Jordan* fra Oslo. Denne part av Kopperuds skog har siden vært skilt fra gården. *Jordan* solgte i 1909 for kr. 7 500 til *Anders O. Fjeldet*. Denne kom snart i økonomiske vanskeligheter, og gården gikk ved auksjonsskjøte over til *Alfred Gulbrandsen Sørli*. Han var farmer i USA, og da han i 1910 var hjemme på besøk, kjøpte han N. Kopperud til sin gamle far *Gulbrand*. Etter dennes død overdro han i 1928 til sine halvbrødre *Thorstein* og *Gustav Gulbrandsen*, men allerede i november 1931 overtok *Karl Olaf Gulbjørnrud* f. 1904 for kr. 14 000. Ugift. Hans søster *Kristine* f. 1883 steller huset for ham. Han driver jorda fremdeles, men er dessuten snekker av yrke. 1/1 1967 solgte han gården til *Victor Berggren*, f. 1908 på Nesodden, g.m. *Astrid Urianstad* f. 1908. Barn: *Ellen*, g.m. *Thor Aasen*, og *Sverre*, som f. t. bygger gjerdefabrikk her.

Kopperud, bnr. 2

MELLOM-KOPPERUD

Bnr. 2.

Denne parten, som *Kristoffer Engebretsen* overtok ved farens død 1826, var på $3\frac{1}{8}$ lp^s - °U^{er} 1-2-1. Husmannsplassen Grønlien hørte til denne delen av K., og Hans Hansen fikk i 1834 bruksrett på livstid til plassen, som han trolig selv har tatt opp. Han skulle betale 6 spd. avgift de første seks år, deretter 12 spd. + arbeid for 12 skilling i året. G.m. Petra Nilsdtr. Hans bodde her som enkemann ennå i 1865, men da var plassen lagt til gården igjen. — Kristoffer var ugift, og da han døde 1838, var det svogeren *Jens Larsen* på Søndre Kopperud som løste gården. Taksten var 600 spd. I noen år brukte Jens nå begge gårdene sammen, men i 1846 lot han Søndre K. dele (i bnr. 3 og 4) og solgte disse partene for tilsammen 1200 spd. til Peder Pedersen. Selv ble han boende på Mellom-Kopperud. Han og Anne Karine hadde bare en sønn Johan, som overtok bruken ved Jens's død i 1865. *Johan Jensen* var gift med Elisabeth Larsdtr. fra Røyken. De hadde barna: Emma Alette, g.m. Knut Endresen Måren,

Josefine Lovise, g.m. Gudmund Paulsen på Nordre Myklerud, Kristoffer Bernhard og Gustav Konrad. Johan døde forholdsvis tidlig, i 1869, og enken Elisabeth Larsdr. fikk da utskilt bnr. 5 (0-3-2, 1/59), der hun bodde, mens svigermoren Anne Karine fortsatte å bo på bnr. 2. Gårdsbruket ble dog drevet under ett av Elisabeth med hjelp av sønnene. Forpaktningsavgiften for bnr. 2 var 30 spd. i året. Først i 1879 døde Anne Karine Engebretsdtr., og hennes del, altså bnr. 2, ble utlagt til den 18-årige sønnesønnen *Kristoffer Bernhard Johansen*. Kort tid etter døde imidlertid også han, og moren skrev da kjøpekontrakt med svigersønnen *Knut Endresen*, som fikk skjøte 1885. I salget var inkludert «endel av hovedbygningen og udhusene». Det var visstnok Knut som satte opp den nåværende hovedbygningen, eller rette sagt dens 1. etasje, som skal være bygd av tømmer fra framhuset på den andre delen av Mellom-Kopperud, bnr. 5. Men som han året før hadde gjort med Nordre K., solgte Knut også dette bruket allerede i 1886 for kr. 3 500 til *Ole Larsen*, g.m. *Kristiane Hansdr.*, søsterdatter av Hans Nilsen Dammyren. Ole fikk ved makeskifte i 1906 også bnr. 9 (0/62), som året før var blitt skylddelt fra bnr. 5, samtidig som parsellen bnr. 8 (0/33) ble utskilt fra bnr. 2 og lagt til bnr. 5. Begge disse eiendommer skjøtet han i 1916 til *Kristian Nilsen*, som var vokst opp på gården, og hans hustru Berthe, og i 1928 solgte disse for kr. 20 500 til agronom *Kaare Hansen* f. 1902, sønn av redaktør O. B. Hansen i Drøbak, g.m. Ruth Michaelsen Oppegaard f. 1904. Han har grøftet eiendommen og delvis bygd nye hus. Barn: Aud f. 1931, g. med Leif Gulbjørnrud, Elverum, Jorun f. 1938, g.m. Roald Gulbjørnrud, Drøbak. Gården kalles idag også for Østre Kopperud.

MELLOM-KOPPERUD

Bnr. 5.

Elisabeth Larsdr. fikk i 1870 tillatelse til å sitte i uskiftet bo etter sin mann Johan Jensen, og seks år senere fikk hun skjøte på denne parten. I 1887 overdro så Elisabeth også denne del av Kopperud til svigersønnen *Knut Endresen* for kr. 4 500 + fri bolig og brensel. Han beholdt den til 1891. Da skjøtet han til *Ole Petter Johansen*, og denne solgte fire år senere til *Herman Berntsen*, som lot skille ut bnr. 9 til Ole Larsen på bnr. 2, mens denne ga Herman Berntsen en parsell av sin eiendom, bnr. 8 +

kr. 2 500. Berntsen solgte sine to bruksnummer i 1907 til *Jens Johansen* 1842—1928, og i 1923 skjøtet han til *Gustav Andersen* d. 1931, g.m. *Palma Amundsen*. Barn: *Helge*, *Alf*, *Else*, g.m. *Ole Berget*, *Vinstra*, *Reidar*. G. 2. gang med *Leonard Hansen* fra Mellom-Kopperud. Barn i dette ekteskap: *Laila*, g.m. *Gunnar Strand*, *Elverum*, og *John*.

Søndre Kopperud

SØNDRE KOPPERUD

Bnr. 3.

Da *Jens Larsen* solgte Søndre K. i 1846 til *Peder Pedersen*, omfattet selget både bnr. 3 og 4. Men allerede i 1850 overdro *Peder* bnr. 4 til *Ole Olsen* for 300 spd. Selv drev han så bnr. 3 inntil han i 1865 måtte flytte fra Kopperud og solgte gården året etter til *Hans Gundersen*, g.m. *Lovise Kristoffersen* fra Oslo. Barn: *Maren*, g.m. *Andreas Holt*, *Gustav* og *Carl*, utvandret til USA, *Jens Hermand*, *Amalie*, g.m. *Karl Mariussen Kringrud*, *Johan Anton*.

Bnr. 4 hadde i mellomtiden skiftet eier flere ganger. *Ole Olsen Tokerud* brukte bare i fire år før han overdro til *Ole Andersen*, som to år deretter solgte til *Peder Olsen*, g.m. Margrethe Olsdr. De var visstnok begge fra Nesodden. Barn: Anne, Hanna, Theodor. I 1880 fikk Hans Gundersen auksjonsskjøte, og de to bruk var dermed igjen forenet.

Hans Gundersens slekt kom fra Gryteland i Kråkstad. Han drev gården til 1891. Da overlot han bnr. 3 til sønnen *Johan Anton*, mens Jens Hermand fikk bnr. 4. I 1896 byttet imidlertid de to brødre eiendom ved makeskifte. *Jens Hermand Hansen*, 1862—1913, var g.m. Amalie Kristiansen fra Kroer, 1865—1949. Barn: Alma Louise, Olga Marie, g.m. Johan Myrvold, Inga Otilie, g.m. Kristian Gulbrandsen, Thorleif, Georg, Signe, Jenny Anette, Olav.

Det var Johan Anton som reiste den nye hovedbygningen straks etterat han overtok gården, mens Hermand Kopperud bygde uthuset og gårdens øvrige bygninger fra 1920 og utover. På det andre bruket, som også ble kalt Sør-Kopperud, bodde altså *Johan Anton Hansen*, g.m. Ragna Baltzersen. Barn: Bergljot, Bjarne, Rakel, Leonard, Harald, Sverre, Hagar, g.m. Ernst Ottesen, Aagot, Håkon, Alfhild, Kari og Tormod, som døde ung.

Etter Johan Anton Hansens død kjøpte brødrene *Thorleif* og *Olav Kopperud* også bnr. 4, og driver nå de to eiendommer under ett. De er ugifte.

FROGNER

Bnr. 7.

Det var Knut Endresen som i 1882 lot dette bruksnummer utskille fra Nordre Kopperud med skyld 13 skilling eller 29 øre og solgte det til *Tybring Olsen*, som visstnok var sønn av Ole Hansen Munkerud. Han drev som fraktemann, men her på Frogner begynte han landhandel. Noen år etter århundreskiftet overdro han til *Konrad Samuelsen*, men uten at det ble utstedt kjøte. Samuelsen ble dog kjent eiendomsberettiget etter en hevdstevning i 1916. Han fortsatte landhandleriet til 1928, da han solgte både dette og eiendommen for kr. 15 500 til *David Ohnstad*, som var fra Sogn. Denne kjøtet i 1936 til *Kristian Mjøvik* fra Lindebråte. Etter å ha drevet her til 1940 solgte han til *Anders Sukke*, som i 1958

solgte til *Trygve Skurdal*, som driver landhandelen i dag. Han reiste ny forretningsbygning i 1962.

Skjønhaug

SKJØNHAUG

Bnr. 10 og 14.

Johan Johnsen Myklerud solgte fra bnr. 10 (28 øre) i 1907 til *Martin Hansen* for kr. 1000. Og i 1914 fikk denne også kjøpt til en mindre parsell, bnr. 14 (3 øre), av den nye eieren av Nordre K., *Alfred Gulbrandsen*. *Martin Hansen* brøt opp det meste av innmarka, men skjøtet så det hele i 1917 til *Anton Andersen* fra Slottet, som drev eiendommen til 1937, da den ble kjøpt av *Oskar Larsen*. Denne solgte 1941 til drosjeeier *Hans Weum*, som drev gården meget godt gjennom krigsårene. Han har senere tatt opp igjen sitt tidligere yrke og driver nå drosjetrafikk i Oslo, men er fremdeles bosatt på Skjønhaug. G.m. *Svanhild Weum*. Barn: *Ragnhild*.

Gulbjørnrud

Gulbjørnrud ligger omlag 115 m. o. h. i flatt lende. Innmarka er nokså oppstykket av småteiger med lauvskog og kratt. Jordsmonnet består mest av leirholdig mold, myrjord samt i den østlige delen endel sand. Gårdsveien tar litt sør for Munkerud av østover fra veien Hallangen—Nesodden. Hallangsbekken renner fra nord mot sør midt gjennom gårdsområdet.

I nord går grensene mot Kopperud, i øst og sør mot N. Hallangens skog og i vest langs Agnorbekken mot Agnor, Myklerud og Munkerud i Nesodden herred.

Gården ble ryddet i tidlig kristen middelalder, sannsynligvis av en kvinne som het *Gunnbjrg*. De eldste skriveformene, fra ca. 1400, er nemlig dannet av dette kvinnenavnet, og når det i siste fjerdedel av 1500-årene ble ombyttet med mansnavnet Gunnbjørn, skyldtes dette trolig en misforståelse. — Under pløying på Nordre og Søndre G. har en funnet to steinøkser og et bryne.

Til 1820-årene var gården udelt. Da ble det først dannet to bruk her, et nordre på 5% lp- salt og et søndre på 4% lp., og denne delingen ble stadfestet ved skjøter i oktober 1830. I 1838 ble deretter det nordre bruket delt i to parter, og ved en lang rekke skyldsetninger og salg fremkom så de senere bruksnumre: 1 og 2 (i 1847), 3 (i 1839), 4 og 5 (i 1887), 6 (i 1840), 7 (i 1838), 8 (i 1833—34), 9 og 10 (ca. 1840). Disse utgjør i dag fem bruk: Nordre G. (bnr. 1), Gulbjørnrudbråten (bnr. 2, 3 og 6), Mellom-G. (bnr. 5 og 7), Søndre G. (bnr. 9) og Søndre (eller Østre) G. (bnr. 10).

Det omtales en liten bekkesag til gården i 1626. Ennå i 1653 var den i drift, men ble nedlagt kort etter.

Den gamle hovedbygningen på hovedbølet, den som ble brukt av presteenkene, lå til 1880-årene der gårdsveien til Nordre G. tar av idag. Da ble den delt og halvparten satt opp på Nordre og den andre halvparten på Mellom-Gulbjørnrud.

Husmannsplassen *Gulbjørnrudbråten* ble tatt opp før 1744 og skilt ut som eget bruksnummer (bnr. 2) i 1849.

Nordre G. har nå 105 mål dyrket innmark og 200 mål skog. Gulbjørnrudbråten med Måren har 100 mål innmark og 70 mål utmark. På Mellom-Gulbjørnrud er innmarka på 150 mål, skogen på 500 mål. Her holdes 12 kuer og 6-7 ungdyr foruten endel griser. På Søndre Gulbjørnrud

(bnr. 9) er det 100 mål innmark og 150 mål skog. Dyr: 3 kuer og 3-4 ungdyr samt 1 hest. Søndre Gulbjørnrud (bnr. 10) har 34 mål innmark og 110 mål skog. Av dyr er det 1 hest, 3-4 kuer og noen ungdyr.

MATRIKKELGÅRDEN GULBJØRNRUD

Gnr. 57.

Gulbjørnrud var ødegård 1577, og 1648 var skylda 12 lp. salt. Betalte kvegskatt 1657 av 1 hest, 4 fe og 7 sauer. Tiende 755/ av $\frac{1}{2}$ tn. havre og $\frac{1}{2}$ tn. blandkorn, 1666 av 2% tn. havre, $\frac{1}{2}$ tn. blandkorn og $\frac{1}{2}$ tn. rug, 1705 av 10 tn. havre, 1% tn. blandkorn samt 1 mark to. 1723: Matr.nr. 153. Måtelig god jord. Skog til husbehov og noe lastebbruk. Skylda foreslås forhøyet med 3 lp. tunge. 1802: Skylda satt til 10 lp. tunge. Skog til brensel og tømmer til husbehov. 1819: Tålelig god jord. 1838: Nytt matr.nr. 57. Ny skyld 7 dir. 8 skil, derav på G. nordre 2-0-4, G. mellom 2-0-4 og G. søndre 3-0-0. 1866: *Bnr. 1*: 90 mål leirjord. Noe av utmarka skicket til oppdyrking. God og tilstrekkelig skoghavn nær gården. Ca. 200 mål overmåte god skog. Noe besværlig atkomst. Noe frostlendt. Lettbrukt, alm. godt dyrket. — *Bnr. 2*: 30 mål leir- og myrjord, et lite myrstykke i havna kan dyrkes opp. Bra, men utilstrekkelig skoghavn nær gården. 20 mål alm. god skog, nok til brensel og gjerdefang. Temmelig avsides med slem atkomst. Noe frostlendt. Lettbrukt, alm. godt dyrket. — *Bnr. 3 og 6*: 13 + 12 mål sand og myrjord samt fokkleire. Utilstrekkelig skoghavn på bare 10 mål tilsammen. Meget besværlig atkomst. Noe frostlendt. Noe tungbrukt, alm. godt dyrket. — *Bnr. 7*: 95 mål leirjord. God og tilstrekkelig skoghavn nær gården. Ca. 250 mål meget god skog. Besværlig atkomst. Noe frostlendt. Lettbrukt, alm. godt dyrket. For beliggenhet og mindre fruktbarhet fratrukket $\frac{1}{2}$ skyldtall. — *Bnr. 9*: 100 mål leir- og myrjord. Mindre tilstrekkelig havn i egen skog, men havnerrett i den fraskilte G. skog. Ca. 50 mål meget god skog. Meget slem atkomst. Noe frostlendt. Lettbrukt, alm. godt dyrket.

Matrikelgårdens buskap, utsæd og kornavling gjennom 200 år.

År	Hester		Kuer og ungdyr		Sauer	Utsæd tn.	Avling tn.
1661	1	4		0	9	2%	
1723	2		7		6	7%	25
1802	2		5		5	7	
1866	5	20		8	10	30%	ca. 130

Høyavlingen 1723 oppgitt til 10 lass, 1866 til 130 skpd.

Eiere.

Gulbjørnrud var kirkegods helt fra middelalderen. Etter RB tilhørte omkring 1400 3 øyresbol Ås kirkes prestebol, mens like mye eides av Korsalteret i domkirken i Oslo. Snart gikk imidlertid hele skylda over til Ås prestebol, som skal ha brukt gården som enkesete, inntil den ble besluttet solgt til brukerne i 1830.

Brukere.

Enken *Karine*, hvis mann skal ha vært reimskjærer, ble stevnet i 1573 av Knut Munkerud fordi hun i strid med en tidligere domsavgjørelse ville tillegge Gulbjørnrud et jordstykke som egentlig tilhørte Munkerud. Hun ble vel avløst av *Torvard*, som i juni 1577 fikk pålegg av lagmannen om å bevise sin rett til endel tømmer som fogden Jens Rød ville beslaglegge. *Kristoffer*, som brukte fra senest 1608 til 1634, utnyttet også skogen og solgte trelast til hollenderskipperne ved Husvik. Men på slutten sies han å være «slet forarmet». *Tormod* brukte så i noen år, men fra 1640 til 1643 heter brukeren igjen Kristoffer. Etter å ha ligget øde et par år ble så gården overtatt av *Jens* «boendes paa en Ødegaard, en Echtemand, [som] haffr gandsche ringe middel och stor fatigdom». Ikke desto mindre måtte Jens bøte 6y₂ daler 1 ort «for leyermaals bedreffuelse for et quindfolch». Kort etter ble han avløst av *Knut*. Heller ikke han ser ut til å ha greid seg her, og halve gården lå øde, og det gjorde også sagen. Men, *Jon Håkonsen*, som overtok i 1652, tok saken i bruk igjen og betalte grunnleie for den. Han var en driftig kar som i løpet av noen år fikk gården i hevd igjen. I 1654 ble han forresten saksøkt av Albret Agnor fordi han hadde «slått» ham med en øks, og måtte bøte 4 mark sølv. Og noen år

senere fikk han alvorlige vanskeligheter. Den nye sognepresten i Ås Elias Nilsen Hyldebrand ville ikke anerkjenne Jons bygselrett, og ved et ting på Gulbjørnrud tok sorenskriver Peder Hansen Bærø fra ham hans bygsel-seddel, ila ham åbotsfall på 32 rd. og dømte ham fra gården. Men Jon sendte en klage til stattholder Ulrik Frederik Gyldenløve og anførte at han hadde tatt gården i bygsel av sogneprest Gunder Andersen i 1652, og at det var han som hadde «oprød och forbygd» gården. Statholderen ga ham medhold, og Jon fortsatte som bruker. I begynnelsen av 1670-årene ble han avløst av *Halvor*, som dog bare hadde gården til ca. 1680, da *Ole Bertelsen* tok den i bygsel. Ole kom til å bo her lenge. Han var gift to ganger, 1. g.m. Ingjerd Thorersdtr. De hadde fire barn, hvorav den ene var Vebjørn Olsen Gjøfjeld, dessuten sønnen Mons, Marthe, g.m. Torsten Fjeld i Ski. Ole var annen gang gift med Dorthe Svendsdtr., men det var ingen barn i dette ekteskapet. Da Ole døde 1734, hadde han en besetning på 2 hester, 5 kuer, 5 sauer og 6 geiter. Alle arvingene var til stede, «foruden andre smukke folck». Det ble 88 rd. til deling. Sønnen *Mons Olsen*, 1693—1748, overtok bruken. Ved en registrering av kirkegodset i 1735 opplyste han at han «har skog til brenneved, gjærdefang og lidet til lastebrug». Skogen var «ved vindfald for en stor deel beskadiget, ikke vexterlig og bestaar af gran». Mons ble g.m. Abigael Andersdtr., og de hadde barna Anders, som kom til Grisebo, far til Mogens Andersen S. Hallangen, Bertil, Ole, som bodde på Langåra, Johannes, Michael, Inger og Abigael. Abigael Andersdtr. giftet seg igjen med *Lars Larsen* fra Nordre Hallangen. Hun døde 1762. Ved skiftet etter henne krevde sogneprest Henrik Stoltenberg, hvem gården var «ad mensam beneficeret», åbotstakst. Stuebygningen måtte ha nytt gulv og nye vindskier. Bryggerhuset, som var satt opp på ny tomt, manglet innredning og tak. Laden, låven og fjøset trengte utbedring av taket, likeså stolpeboden og kjona. Tilsammen ble det 21 rd. i reparasjonsomkostninger. I sitt annet ekteskap, med Barbro Olsdtr., fikk Lars barna Lars, som døde ung, Ole og Abigael, g.m. Nils Gullerud, senere med Torger Digerud. Lars trivdes godt på Gulbjørnrud, som han drev godt, og innløsningsretten til Hallangen solgte han til halvbroren Michael. Samme år som Lars døde, 1769, ble Barbro gift med *Hans Andersen* fra Stubberud. Som de andre i sin slekt var han en dyktig bonde. Besetningen hans var 2 hester, 7 kuer, 11 sauer og 1 gris da han døde 1785. En ny bibel og Møllers huspostill er registrert blant løsøret. Barbro drev nå gården et par år i eget navn, men fra 1788 tok hun føderåd hos sønnen *Ole Larsen*, ca. 1768—1850, som fikk bygselsed-

del av prost Stoltenberg. Den årlige landskyld var 3 rd. Ole var g.m. Anne Malene Svendsdtr. Nord-Dal, d. 1854. Barn: Lars, Abigael, Hans, Berthe Marie, g.m. Syver Gulbrandsen, Svend, Maren Helene, Agar Larsine, g.m. Kristian Abrahamsen, og Mikael. Til 1830 drev nå Ole som leilending på Gulbjørnrud, men en gang i 1820-årene overlot han sønnen Svend den søndre delen som eget bruk. Og 22. oktober 1830 fikk han skjøte på sitt bruk, som var på 5% lp. salt, for 600 spd., samme dag som Svend ble eier av sin del.

Nordre Gulbjørnrud

NORDRE GULBJØRRUD

Ole måtte låne hele kjøpesummen, men fortsatte driften til 1838. Da skrev han livvørekontrakt med sønnene Svend og Mikael og delte sitt bruk mellom dem, 2% lp. salt på hver. Dette ble da Nordre og Mellom-Gulbjørnrud. *Svend Olsen* fikk den nordligste parten. Allerede i 1833 hadde han nemlig solgt det søndre bruket på 4% lp- Han var g.m. Anne Marie Thordersdtr. Havsjødalen, f. 1804. Økonomien synes ikke å ha vært Svends

sterke side, og snart begynte han å stykke opp gården. I 1839 solgte han en part på 21 skilling til Peder Kristensen Lindebråte (bnr. 3), etter at Bjørn Hallangen like før hadde kjøpt 1/23-del av hans del av Gulbjørnrud. Dessuten solgte han i 1847 til Peder Stengrimsen en part på 1 ort 7 skilling (bnr. 2). Endelig makeskiftet Svend i 1851 det som han hadde igjen, til *Hans Halvorsen* mot Slottet og betalte dertil et mellomlegg på 450 spd. Men Hans skjøtet allerede samme dag videre til *Syver Gulbrandsen* for 1300 spd. Syver var altså g.m. Berthe Olsdr. Gulbjørnrud. Selv var han fra Kristiania, f. 1799. De hadde ingen barn. Han synes å ha vært en driftig gårdbruker. I tillegg til sitt eget bruk forpaktet han i 1858 en del av N. Hallangen for 4 år. Men etterhvert kom han i gjeld, og i 1868 fikk *Thor Johannessen* auksjonsskjøte for 900 spd. G.m. Margit Olsdr. fra Hemsedal. Han drev gården til sin død, da den gikk over til sønnen *Martin Thorsen Gulbjørnrud*, som var ugift. Han bygde nye hus og brukte til 1929, da han p.g.a. dårlig helse solgte til *Anders Nilsen Loge* fra Nes i Vest-Agder, 1878—1962, g.m. Elevine Berthilde Johansen, f. 1885 i Nørretrandar sogn ved Ålborg. Barn: Ellen Lovise, Aslaug, Thora Synnøve, Reidar William, Else Mary, Edith Antonie.

Anders Nilsen Loge drev i noen år Søndre Gulbjørnrud før han flyttet hit. Han grøftet innmarka og restaurerte gårdsbebyggelsen her. Han var også historisk interessert og har gjort flere fortidsfunn på Gulbjørnrud. I de senere år har gården ligget ubrukt. Sønnen *Reidar William Loge* f. 1918 overtok etter kjøpe av 1964 og driver nå med korn og poteter. G.m. Aslaug Fredriksen. Barn: Kari f. 1942, Bjørn f. 1946, Tor f. 1948.

GULBJØRNRUDBRÅTEN

Bnr. 2, 3, 6.

Endre Hansen var husmann her i 1801. Både han og hans kone Anne Olsdr. ble begravet ved Frogn kirke 3. febr. 1805, 76 og 72 år gamle. De hadde to sønner, Ole og Anichen, hvorav den siste var trossknekt. *Hans Thorer sen* overtok plassen, men døde bare 34 år gl. allerede i 1811.

I 1847 eller kort før kom *Peder Stengrimsen*, 1809—90, til Gulbjørnrudbråten. Han var fra Nes i Hallingdal, men hadde i noen år bodd på Berger under Bøler. G.m. Live Olsdr. I 1847 fikk han kjøpt plassen av Svend Olsen for 350 spd., og to år senere ble den skyldsatt for 0-1-7.

Gulbjørnrudbråten

Han var en arbeidsom og flink mn som dyt eiendommen godt opp. På sin dødsdag hadde han fått oiet lån for »ygge ny låvebygning, og vergen Olaus Mellom-Dal sørgeor at bygg-n kunne gjennomføres. Peder og Live hadde sønnen Ole. 1842, men han døde ung, testamenterte Peder gården til barna til pldatteren Ka Johanne Bentsdtr., g.m. *Erland Jakobsen*. Barna var OtlSigvard, Sid Jørgen, Anton Peder. Kaspara Elise, Lida Konstanse. land Jakob fornyet gårdens bebygelse, men den økonomiske belaing ved dt ble så stor at gården i 1903 ble skjøtet til *Ludvig Johawsen* fra Årístua, d. 1961, g.m. Anne Mathilde Kjensli. Barn: Johan ivard, AnrLagertha, Klara Elfrida, g.m. Trygve Lesteberg, Nils HenrJens Leif kad, Lilly Anette, Oskar Emanuel, Arne Ludvig. I 1929)pte Johansen også bruket Måren, som ble slått sammen med Gulbjørnrudbråten 1933 begynte han med griseavl, men dette skaffet ham cmomiske vker. Imidlertid overvant han disse, og drev gården i maniår. Etter a ligget ubrukt endel år ble gården i 1962 overtatt av *Reie Gulbjørnr* sønn av Johan Edvard. Reidar Gulbjørnrud f. 1925 er lajsjef på Jobibrikker i Drøbak.

Gulbjørnrud, bnr. 3, 7

MELLOM-GULBJØRNRUD

Bnr. 5, 7.

Mikael Olsen fikk skjøte i 1838 av sin far Ole Larsen på halvparten av Oles del av gården. Mikael's part var $2\frac{7}{8}$ lp. s. eller 2-0-4. Fra før eide han Søndre Kai, som han drev sammen med Gulbjørnrudparten. Han solgte i 1839 fra et lite stykke på $\frac{3}{32}$ lp. for 100 spd. til Bjørn Helgesen Hallangen og året etter en betydeligere del (20 skill.) for 300 spd. til Peder Lindebråte (bnr. 6), som allerede hadde fått kjøpt en tilsvarende part (bnr. 3) av Oles bror Svend på det nordligste Gulbjørnrudbruket. Mikael drev til sin død i 1851. Hans del av Gulbjørnrud ble da taksert til 1150 spd., men Bjørn Hallangen opplyste at han hadde rett til havn for de hester og andre dyr som han holdt på Søndre G., samt rett til å ta «kvist og flis» i skogen. Taksten ble derfor redusert til 1000 spd. Arvingene protesterte imidlertid på denne påstanden, og så ble taksten igjen satt opp til det opprinnelige beløpet. Da var det også tatt hensyn til livøret til 200

spd. i året for Mikael's mor Anne Malene Svendsdr. Besetningen var 1 hest, 5 kuer, 5 sauer samt «et overfødt svin». Mikael var gift med Inger Mathea Jensdr. og barna var: Anne Malene, g.m. sjømann Andreas Andersen i Drøbak, Bernt Kai, Hans Jørgen, Mikael August, skomaker i Lund i Sverige, og Peter Oluf, los i Drøbak. Inger Mathea var en selvstendig og driftig kvinne. Hun fortsatte å drive gården, men i 1855 solgte hun til *John Iversen* fra Myklerud for 1400 spd. samt bruksrett for fem år av Smiejordet. Deretter kjøpte hun Nylenna av Munkerud, som hun beholdt til 1860. Søndre Kai eide hun stadig, men solgte den i 1863, for så endelig i 1869 å flytte dit da sønnen Bernt overtok denne gården. — John Iversen brukte Gulbjørnrud bare i fire år før han i 1859 skjøtet for 1600 spd. til *Lars Hansen* /ra Bjørnstad i Eidsberg, g.m. Kristine Arnesdr. fra gården Skofterud, også i Eidsberg. Barn: Karl, Ole Kopperud, Hans, Dorthea, Julie, g.m. Laurits Larsen Holmen, Maren. I 1869 overlot Lars gården til sønnene Karl og Ole, men den siste solgte straks etter sin halvpart til broren *Karl Larsen Gulbjørnrud*, 1838—1909. Han var g.m. Amalie Gregersen fra Stormyr, 1860—1930. Barn: Anton, 1881—1916, Kristine, Harald, Lars, Martha, Agnes, g.m. smed Olaf Finshol i Fredrikstad, Hans, Thea, g.m. Oskar Lesteberg på Bjørke i Kråkstad, Dagny, 1. gang g.m. Johannes H. Kopperud i Oslo, 2. gang g.m. Harald Pedersen, Oslo, Karl Kopperud, Helga, g.m. Sverre Johnsen, Oslo. I 1887 kjøpte Karl Gulbjørnrud også bnr. 5 og en parsell av Nordre Agnors skog (Nesodden gnr. 24, bnr. 6), som siden har hørt sammen med denne eiendommen. Han var en mer enn vanlig arbeidsom og driftig gårdbruker, som fikk gården godt opp og bygde nye hus. Sønnen *Harald Gulbjørnrud* 1885—1965 overtok driften og fikk skjøte på gården i 1925. G.m. Ruth Fjeldstad fra Fjeldstad på Digerud, f. 1902. Barn: Åse f. 1928, g.m. Arne Wigmostad, Fjellstrand, og Håvard f. 1936. Han restaurerte og utvidet hovedbygningen i 1924, bygde nytt vognskjul 1935, ny driftsbygning 1947—50 og har drenert innmarka. På gården har Harald Gulbjørnrud også satt opp egen sag, der han skar materialene til bruk for sin virksomhet som byggmester. En tid virket han også som bygningskontrollør på Rjukan. Han var svært musikalsk og spilte fiolin, ja, bygde sin egen fele. I det hele tatt utnyttet han sitt utpregede anlegg som håndverker til å bygge både redskaper og hus. Ved farens død 1965 overtok *Håvard Gulbjørnrud*, g.m. Aud Berly Kartevoll fra Time på Jæren.

NORDRE GULBJØRNRUD

Bnr. 3 (Måren) og 6.

Peder Kristensen hadde, bortsett fra tiden 1817—19, da han eide N. Furu, bodd på Måren som husmann siden han måtte selge bnr. 5 av Lindebråte i 1815. Men i 1839 fikk han altså skjøte av Svend Olsen Gulbjørnrud. Og året etter fikk han også kjøpt en del av Mikael Olsens bruk (bnr. 6), men dette overlot han til sønnen Lauritz Wilhelm Pedersen. Både far og sønn ble imidlertid etter hvert så gjeldbundne at begge deres bruk gikk over til *Endre Knutsen* Hovde fra Gol i Hallingdal, g.m. Kari Olsdr., som også var fra Hallingdal, fra Nes. De hadde sønnen Knut, som kom til Kopperud. I 1878 overdro de sitt bruk til *Ole Larsen* fra Mellom-Gulbjørnrud som i 1886 kjøpte Mellom-Kopperud (bnr. 2). Måren gikk da over til *Edvin Andersen* og *Anders Nilsen*. Anders Nilsen Måren, g.m. Lisa Andersdr., overtok det hele. De var barnløse, men hadde fostersønnen Anton Hansen. Til ham testamenterte de sin eiendom. Men i 1922 skjøtet Lisa Nilsen med Anton Hansens samtykke gården til *Trygve Olsen Lesteberg*, og i 1929 gikk den ved auksjonsskjøte over til hans svigerfar *Ludvig Johannessen* på Gulbjørnrudbråten. (Se bnr. 2.)

SØNDRE GULBJØRNRUD

Svend Olsen fikk kongelig skjøte i 1830 på denne delen av Gulbjørnrud. Den var på 4% lp. salt. Svend var g.m. Anne Marie Thorersdr. Havsjødalen, f. 1804. Som nevnt foran hadde han en egen evne til å kvitte seg med all den jord han fikk. Allerede i 1832 solgte han en part til *Hans Torgersen* Utengen. Det var en uteng som kaltes Langebro, samt et stykke skog på østsiden og ett på sørsiden av enga. Prisen var 290 spd. Svend forpliktet seg til å bygge en utløe og sette opp andre hus for Hans, samt låne ham hest til å få skåret kornet det første året. Skylddelingen skulle de betale halvparten hver for. Det var svigerfaren Thorer Havsjødal som hjalp Svend å sette opp kontrakten. — Ikke fullt et år deretter, i august 1833, skjøtet så Svend resten av sin eiendom for 500 spd. til *Bjørn Hallangen*, og med sitt forretningstalent greide denne i løpet av noen få måneder også å få kjøpt Hans Torgersens del. Dermed hadde han lagt nok en

verdifull part til den store skogeiendom som han systematisk bygde opp. I 1855 solgte så Bjørn Hallangen hele sin eiendom for 40 000 spd. til *Even Soot*, og deretter fulgte Søndre G. Nordre Hallangen. — Til dette godset hørte også bnr. 4, en del av Nordre Gulbjørnrud, som besto av to mindre parter som Bjørn Hallangen hadde fått skjøte på i 1840, én av Svend og én av Mikael Olsen. De ble sammenføyd til bnr. 4 i 1887, og samme året ble det skilt ut en part, bnr. 5, som Karl Gulbjørnrud fikk kjøpt. — Men eierne av godskomplekset interesserte seg bare for skogen, og i 1861 ble gårdsbruket med 50 mål skog skilt ut som bnr. 9 med skyld 1-4-8, mens resten utgjør bnr. 8. Dette ble sammenføyd med bnr. 4 i 1946.

Gulbjørnrud, bnr. 9

SØNDRE GULBJØRNRUD

Bnr. 9.

Gården Søndre G. ble overtatt av *Svend Svendsen* f. 1808. Han var fra Nord-Dal, men hadde fra 1826 til 1846 eid og drevet Østre Løes på

Nesodden. Svend var g.m. Anne Andersdtr. Solberg, Nesodden, f. 1799. Barn: Svend, Marius, Anders og Ole, som døde ugift som fraktemann i Moss. Fra skylddelingen av hadde gården havnerett i Gulbjørnrud skog, altså bnr. 8. Svend overdro til eldste sønn *Svend Svendsen*, men allerede før 1865 hadde han skilt ut et bruk til sønnen Marius. Det ble skyldsatt i 1875 som bnr. 10 med skyld 0-2-7. Svend Svendsen d. y. var ugift, og ved hans død 1902 ble gården overdratt til brorsønnen *Karl Mariussen*, g.m. Amalie Hansdtr. fra Søndre Kopperud. De kom senere til Kringerud, men allerede i 1905 solgte de Gulbjørnrud for kr. 8000 og reiste til USA. Kjøperen var *Hans Eriksen*, som i 1912 skjøtet for kr. 11000 til *Emil Monsrud*. Han drev til 1918, da han solgte for kr. 25 000 til *Alfred Karlsen* d. 1958. Han var fra Hurum, g.m. Anne Gundersen fra Røyken. Barn: Gunvald. Alfred Karlsen restaurerte og nybygde alle husene og greide å beholde gården gjennom den vanskelige perioden omkring 1930. Sønnen *Gunvald Gulbjørnrud* f. 1907 overtok etter morens død i 1961. G.m. Gunvor Gunneriusen. Barn: Anbjørg f. 1932.

Gulbjørnrud, bnr. 10

SØNDRE GULBJØRNRUD

Bnr. 10.

Marius Svendsen og *Karen Kaspersdr.* hadde barna *Karl* (se ovenfor), *Svend*, død ung, *Ludvig* og *Andreas*. *Marius* oppførte husene og drev gården til sin død, da sønnen *Andreas Mariussen* overtok (skjøte 1894). Han solgte i 1901 til *Ole Johansen*, g.m. *Hanna Mathilde Thoresen*. De var begge fra *Våler*. I 1907 ga han kjøte til *Anders Nilsen Loge*, som brukte denne delen av G. til 1924, før han overdro til *Olaf Munthe Kaas*, f. 1889. Denne utvidet uthusbygningen med nytt mursteinsfjøs og drev gjennom depresjonstiden. I 1936 solgte han til *Helge Alvim*, f. 1891, og denne overdro i 1939 til *Asbjørn Svendsen*, f. 1908, g.m. *Ingrid Myhre* fra *Elverum*. Barn: *Ragnhild Asbjørg* f. 1934, *Erik Asbjørn* f. 1936, *Anne Marie* f. 1941 og *Per Torbjørn* f. 1943. Ved siden av gårdsbruket har *Svendsen* drevet som slakter og sagemester. Gården kaltes også en tid for *Østre Gulbjørnrud*.

Digerud

Digerud ligger ved *Oslofjorden* i det nordvestlige hjørnet av *Frogn*, 75 m. o. h. *Jordsmonnet* er lett, vesentlig sandmold, samt litt myrjord. *Størsteparten* av *innmarka* et temmelig slett, men endel *fjellrabber* stikker opp hist og her. *Veien Hallangen—Nesodden* passerer like øst for husene, og her ligger også *Digerud skole*, som var i drift 1901—59. Før 1901 ble det holdt skole i *bryggerhuset* på *Nordre Digerud*. 300 m. nord for *gårdsveien* tar *Digerudveien* av vestover ned til *Digerud brygge*, og vel en kilometer sør for denne ligger *Digerud fyr*. Innen *gårdsområdet* er det fire større dammer: *Digeruddammen* i nord, *Digerudtjernet* i øst, *N. Sønderstødammen* i sør og *Hethulldammen* i vest.

Gården grenser i nord mot *Lillerud* (*Grisebu* eller *Fagerstrand*) og *Agnor* i *Nesodden herred*, i øst mot *Nordre Hallangen*, i sør mot *Søndre Hallangen* og i vest mot *Oslofjorden*.

Navnet, som ofte uttales *Degerud*, har gården muligens fått fra det høye neset i vest, ut mot fjorden. Det kaltes *Digerhuet*. At det siste led-

det i gårdsnavnet ikke er *rud*, fremgår tydelig av tidlige skrivemåter som Digre 1593, Digra 1600, Degrae 1616, Digraa 1700, Dygra 1723. Første leddet er naturligvis adjektivet *digr*. Gården er nok ryddet senest i viking-tiden, trolig enda tidligere.

I 1794 ble Digerud for første gang delt i et søndre og et nordre bruk, men samlet igjen allerede året etter. I 1820 fant det imidlertid igjen sted en deling, og nå ble den varig. Fra Nordre D., det senere bnr. 2, ble husmannsplassen Sandviken solgt en gang før 1830 og delt i Nordre og Søndre Sandviken ca. 1832, h.h.v. bnr. 3 og 4. Formelt skyldsatt og utskilt ble de to partene dog først i 1843. Av de andre større parseller ble bnr. 8 Nordliløkken utskilt fra Nordre D. i 1883. Senere er den blitt oppstykket. Bnr. 13 Inkognito ble frasolgt Nordre D. i 1894. I 1900 ble den store parten bnr. 18 Nedre Digerud og bnr. 19 Sollia utskilt fra Søndre D., og fra bnr. 18 ble igjen Digerudbråten bnr. 24 utskilt i 1914 og har fra da hørt sammen med bnr. 1. Samme året ble forøvrig Nedre Digerud ytterligere oppdelt, idet Nedre Digerud skog ble skilt ut som eget bnr. 26. Endelig ble den såkalte Sønderstøskogen, bnr. 25, frasolgt Søndre D. i 1914. Både Sønderstøskogen, Nedre Digerud skog og Sollia ble i 1916 solgt til murmester Gunneriifs Soot 6g eies nå av det fondet som ble opprettet av ham. Det som var tilbake av Nedre Digerud (bnr. 18), ble i 1914 skjøtet til Kristiania menigheters fellesutvalg, og dette solgte til murmester Adolf Olsson, hvis barn fikk skjøte 1933. Søndre Sandviken, som i 1890 fikk navnet endret til Åstvedt, ble oppdelt i 1926—27, da bnr. 32 og 33 ble utskilt. Senere skjenket eieren grosserer Charles Tandberg det meste av dette området til Det norske skogselskap. Det er nå utparsellert til boligtomter. En lang rekke andre småparseller er også bygslet bort til hytte- eller hustomter.

Hovedbygningen på Søndre Digerud, eller den eldste delen av den, er sannsynligvis fra ca. 1660, og stabburet er omtrent av samme alder. Begge deler er restaurert og fremdeles i meget god stand. Hovedbygningen på Nordre Digerud ble bygd ved delingen av gården i 1794, delvis av materialer fra noe av framhusbygningen på hovedbølet. Senere er den blitt påbygd og restaurert flere ganger. Stabburet ble ombygd 1912; tidligere hadde det svalgang. Bryggerhuset er fra 1880-årene.

Under potetopptakingen i 1940 fant man en spissnakkert steinøks 500 m. NØ for husene på Nordre Digerud, og i 1920-årene ble det på Nordliløkken, ved det tidligere Digerud hvilehjem, funnet halvparten av en kølle, laget av lys brun, tett sandstein.

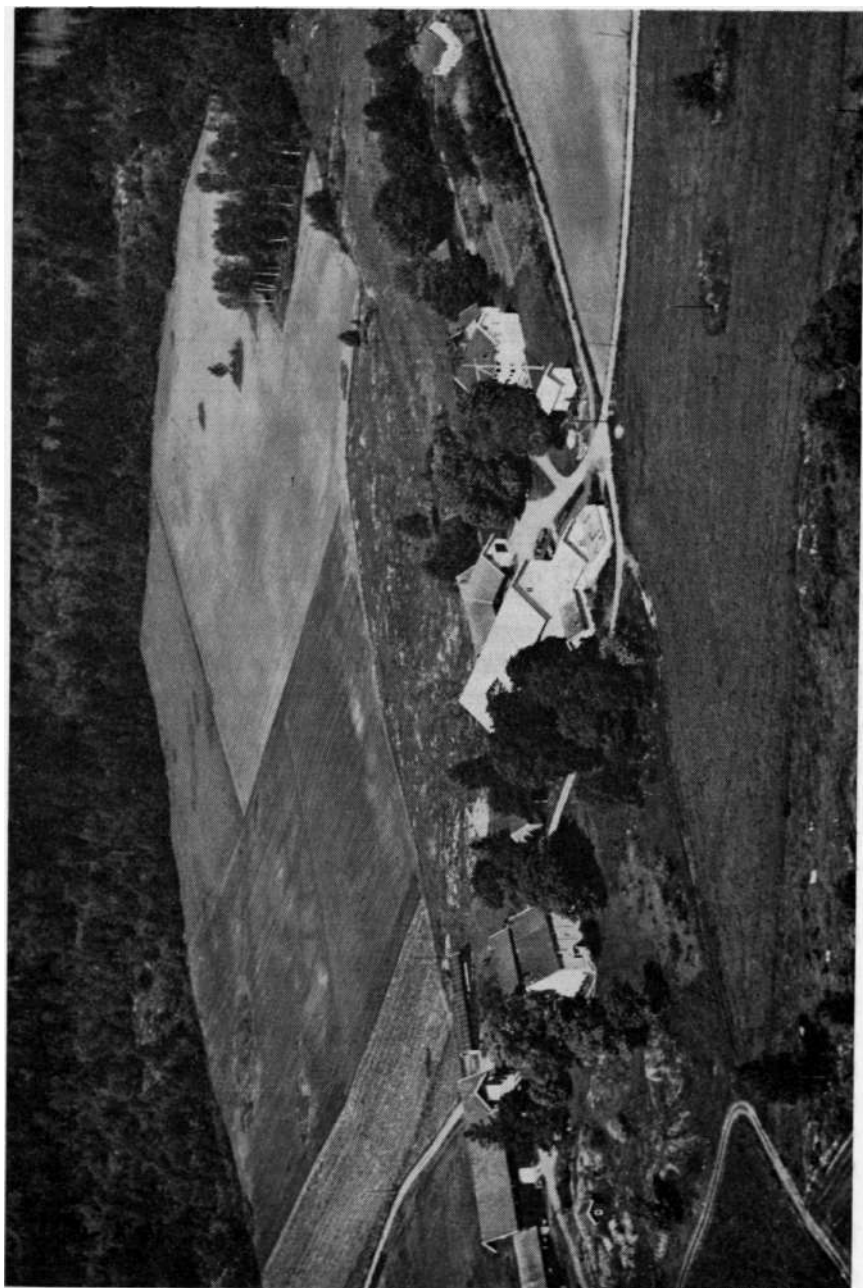
Husmannsplasser har det vært fler av. Ved sjøen rett inn for Askholmene lå *Sandviken*. Den var i bruk 1755, men sannsynligvis har det bodd folk både her og i plassen *Hethøl*, litt sønnenfor, lenge før den tid. For det meste var det vel fiskere og sjøfolk. *Sollia*, som lå et stykke sør for *Hethøl*, ble tatt opp ca. 1830, og *Nordli*, ved den senere Nordliløken, og *Sønderstøen* ved stranden omtrent ved gårdens sørgrense var begge i drift før 1865.

Søndre Digerud har i dag 200 mål dyrket innmark, hvorav ca. 60 mål brukes til korn, 60 mål til poteter og resten til beite og eng. Skogen er på 550 mål. Av dyr er det 12 melkekuer, 6 kviger og 1 hest. Nordre Digerud har 176 mål innmark, og av dette brukes 20—30 mål til korn, 40—50 mål til poteter, ca 20 mål til kålrabi. Av innmarka er 25 mål lagt ut til kulturbeite, og dette omfatter dessuten ca. 15 mål som er brutt opp av skogen. Det er ca. 800 mål skog. Besetningen består av 1 hest, 20 melkekuer samt 10 ungdyr.

MATRIKKELGÅRDEN DIGERUD

Gnr. 58.

Digerud var fullgård 1577. Skylda var i 1648 og senere 1% skpd. salt. Betalte kvegskatt 1657 av 2 hester, 7 fe, 8 sauer og 1 gris. Tiende 1661 av 5 tn. havre, 1666 av iy_2 tn. havre, 1705 av 10 tn. havre og 3% tn. blandkorn. 1723: Matr.nr. 112. Måtelig god jord. Skog til husbygging og lastebruk. 1 husmann uten utsæd. Skylda foreslås satt opp med $4y_2$ lp. tunge. 1802: Skylda satt til 1 skpd. 5 lp. tunge. Skogen tildels uthogd, men gir ennå nok til bjelker samt smålast til betaling av renter og gårdens andre utgifter. 2 husmannsplasser. 1819: Måtelig jord, tålelig skog. 1838: Nytt matr.nr. 58. Ny skyld 8 dir. 4 ort 15 skil, derav på D. søndre 4-4-19, D. nordre 3-0-12, Sandviken nordre 0-2-4, Sandviken søndre 0-2-4. 1866: *Bnr. 1*: 180 mål leir-, sand- og myrjord. Noenlunde god og tilstrekkelig skoghavn nær gården. Ca. 700 mål noenlunde god skog. Et stykke fra rotevei. For avsidet beliggenhet og besværlig adkomst fratrekkes $2y_2$ skyldtall. Noenlunde lettbrukt, alm. godt dyrket. Til *bnr. 1* ligger også to parseller å 25 mål skog. — *Bnr. 2*: 133 mål leir-, sand- og myrjord. Alm. god og tilstrekkelig skoghavn nær gården. Ca. 500 mål tildels

Digerud

meget god skog. Lettbrukt, alm., godt dyrket. Beliggenhet som bnr. 1. Til bnr. 2 ligger også et stykke på 6 mål myrjord, f. t. ikke i bruk. — *Bnr. 3:* 15 mål sandjord. Skoghavn like ved. Ca. 20 mål alm. god skog. Like ved fjorden. Mindre lettbrukt, alm. godt dyrket. — *Bnr. 4:* 15 mål sandjord. Mindre god og utilstrekkelig skoghavn nær ved. Ca 30 mål mindre god skog; bare til gjerdefang. Rett til brensel i Nordre Digeruds skog. Lettbrukt, alm. godt dyrket.

Offisielle oppgaver over husdyrhold, utsæd og kornavling.

År	Hester	Kuer og ungdyr	Sauer	Utsæd tn.	Avling tn.	
1661	1	5	0	4	VÅ	
1723	2	7	/	6	I ² Å	25
1802	2	10		6	12	
1866	4	17	6	11	ypÅ	92%

Høyavlingen 1723 oppgitt til 20 lass, 1866 til 191 skpd.

Husdyr og utsæd (i tn.) på hvert bruk 1866.

Bnr.	Hester	Storfe	Sauer	Griser	Hvete	Rug	Bygg	Havre	Poteter
1.	2	12	6	1	%	³ Å	1	8	12
2.	2	7	5	1	Vi	Vi	Vi	4	8
3.	0	2	0	0	0	0	%	1	3H
4.	0	2	0	0	Vs	0	0	1	4

Eiere.

Digerud var en av de få gårdene i Frogn som forble i bondeie opp gjennom middelalderen. Arne Hallangen eide i 1614 en part på 12% lp. salt, og dette godset gikk i arv til hans sønn Ansten. Resten av skylda var delt på tre andre bønder. Herbrand Myrer i Ås hadde på denne tid en liten part på $\frac{1}{2}$ remål, og også Kristoffer Klever i Vestby eide noe. De tre her nevnte bønder rådde tilsammen over halve gården. Den andre halvparten, 15 lp. s., eide Anders Ottarsrud.

Men i begynnelsen av 1630-årene kjøpte den rike tolleren Morten

Lauritzen på Sand hele Digerud, og etter hans død gikk den over til sønnen Gregers Mortensen, som eide ennå i 1696. Han overdro visstnok til Nils Tyrholm, som 3. nov. 1704 ga skjøte til brukeren Anders Engebretsen.

Brukere.

Jeppe Digerud var en driftig mann. Han brukte fra før 1608 til 1618. Mer enn nesten noen annen bonde på disse kanter solgte han forskjellig slags skogsvirke til de hollandske jakteskipperne. Hans kone Helle fort-

T

satte bruken i ti år etter hans død, til *Einar* overtok i 1629. Etter nye ti år, i 1639, gikk bygselen over til *Nils Håkensen* f. ca. 1597. Det gikk etterhvert noe tilbake med gården. I 1650-årene karakteriseres den som ringe, og bonden er «utarmet». I 1658 hendte også den ulykke at husene, eller ihvertfall endel av dem, brant ned. Men

V

^{AS K^om P^Λ f^ote lS^{en} o§ drev^{neΛ m<}} 1680-årene, da *Anders Engebretsen* overtok. I 1704 fikk Anders skjøte på gården og ble selveier. På sine eldre dager ble han g.m. Anne Thorersdatter d. 1769, halvsøster av Aslak Skjellerud, og fikk flere barn: Kjell, Eli, g.m. Lars Larsen Hallangen n., Margrethe, 1. gang g.m. Jon Paulsen Hurum, 2. gang g.m. Kristian Dylterud i Ås. Barna var mindreårige da faren døde ca. 1718, og Anne giftet seg med *Svend Larsen*, sønn av Lars Svendsen Hallangen s. Deres barn var Susanne, g.m. Jens Svestad, og Mari d. 1741. Men allerede i 1729 døde også Svend, og Anne giftet seg for tredje gang, med *Ole Karlsen*, sønn av Karl Skorkeberg. Med ham hadde hun dog ingen barn. Det ble derfor hennes sønnesønn *Jens Kjeldsen* fra Søndre Skorkeberg som i 1765 tok over gården og ga føderåd til moren og Ole Karlsen. Ved de mange dødsfall og skifter var gården blitt delt på flere arveparter, men Jens skaffet seg skjøter på hele skylda og var en holden mann. Han var g.m. Anne Albretsdtr. d. 1807 og hadde barna Kristen og Jens. Jens Kjeldsen døde imidlertid også tidlig, i 1771. Besetningen på Digerud var da 2 hester, 10 kuer, 11 sauer, 8 geiter, 1 gris. Formuen var brutto 1629 rd., netto 845 rd. Anne løste gården for taksten 1300 rd. og giftet seg året etter med *Jens Hansen* fra Torderud i Ås. Deres barn var Hans. Jens Hansen drev Digerud til 1794. Da var både stesønnen Kristen og sønnen Hans blitt voksne, og Jens delte nå gården mellom dem, samtidig som han og Anne tok føderåd hos Hans. De

flyttet til Hethøl, som de beholdt eiendomsretten til da Torger Gundersen overtok i 1795. Men 1799 ga de Torger skjøte også på Hethøl, og i 1801 bodde de to gamle som fattiglemmer i plassen Sandviken.

SØNDRE DIGERUD (DEGERUD)

Bnr. 1.

Kristen Jensen f. 1766, g.m. Gunhild Kristoffersdtr., brukte gården bare vel et år, før han i august 1795 solgte for 1930 rd. til *Torger Gundersen*, som samme dag fikk skjøte også på Nordre Digerud (se ham der). *Kristen* flyttet til Havsjødalen. *Torger* overlot i 1820 det søndre bruket til sønnen *Nils Torgersen* 1790—1841 for 1400 spd. *Nils* var g.m. *Andrine Olsdtr.* Vennersgård 1801—84. Barn: *Hans*, utvandret til Amerika, men kom hjem 1884, *Ole* f. 1830, d. etter 1922, *Lauritz Anton*, U.S.A., *Adolf Jørgen*, *Nikoline Agnete*, g.m. *Johannes Furu*, *Marie Julie*, g.m. skipsfører *Martin Røer*. *Nils* kjøpte to mindre stykker av Sandviken, som ble lagt til Søndre Digerud. Han var en driftig bonde. Ved sin død hadde han en besetning på 5 hester, 15 kuer, 18 sauer og 2 griser. Taksten på gården var 2500 spd., og enken løste for dette. Året etter giftet hun seg med *Halvor Paulsen* fra Skoftestad, bror av *Gudmund Paulsen* på Nordre Myklerud. Han var en dyktig mann med særs godt næringsvett, deltok mye i det kommunale liv og var medlem av matrikelkommissjonen i 1860-årene. På Digerud engasjerte han seg tidlig i istrafikken, idet han og naboen på N. Digerud i 1859 sluttet kontrakt med kjøpmennene *J. P. Heyerdahl* og *N. P. Thoresen* om å levere årlig inntil 12 000 skpd. blokkis etter 10 skill. pr. skpd. fritt levert. Kjøpmennene skulle ha rett til å oppføre ishus. I 1864 forpaktet de to bøndene hver sin halvpart av Digerudtjernet til *Søren Parr* for 25 år. Til staten solgte han i 1872 en strandtomt for anlegg av Digerud fyr, og i 1884 lot han oppføre brygge. Ved skiftet etter *Andrine* i 1884 løste *Halvor Paulsen* gården for taksten kr. 32 000 og drev den ennå i ti år. Så sent som i januar 1894 sluttet han kontrakt med *T. & A. Wiborg* om is fra Digerudtjernet i 25 år, men kort etter solgte han gården til *Anders A. Strande* og *E. H. Rognerud*. Disse hogg ut skogen og skjøtet deretter i 1896 til *Axel Wiborg* for kr. 25 000. *Wiborg* drev stor istrafikk og anla Nordre Sønderstødam og Digeruddam-

men, den siste sammen med Peter Agnor. Gårdsbruket forpaktet han bort til Peter Agnor på Nordre Digerud. Men forretningen gikk tilbake, og Centralbanken tok i 1913 gården som brukelig pant. Advokat *Peter Bredahl* kjøpte så av banken og overdro umiddelbart etterpå for kr. 27 000 til *Johan Kristiansen* 1867—1942. G.m. Kristiane Olsen Bøhlerengen 1862—1943. Barn: Kolbjørn, Martha, g.m. Ole Frognly, Kaspara, g.m. Finn Kvaale på Østli. Johan Kristiansen var en dyktig og flittig gårdbruker, som arbeidet gården sterkt opp. Uthusbygningen bygde han helt om, og også bryggerhuset utvidet han betraktelig. Sønnen *Kolbjørn Degerud* f. 1897 overtok i 1930. Han har fortsatt farens arbeid med utvikling av gården. Den gamle hovedbygningen har han restaurert på en pietetsfull måte, og i 1924 reiste han et nytt våningshus på høyden vest for den øvrige bebyggelse. Like nord for uthusbygningen har han satt opp ny sag. Både i innmarka og i skogen har han foretatt en grundig drenering. G.m. Borghild Tomter 1891—1964. Barn: Petter, g.m. Åse Snekkermoen fra Nordby, Torleif, Kjell, som er byggmester, g.m. Randi Haugland. Petter Digerud forpakter fra 1958. Han legger f.t. hovedvekten på potetdyrking.

NORDRE DIGERUD

Bnr. 2.

Hans Jensen solgte allerede i august 1795 sin halvdel av gården for 1600 rd. til *Torger Gundersen* 1753—1829, som flyttet hit fra Havsjødalen. Torger ble eneeier av hele Digerud samme året og drev gården samlet til 1820. Etter å ha vært gift med Karen Pedersdr. Gullerud, 1751—87, og med henne fått sønnene Hans Utengen og Peder, giftet Torger seg med Anne Hansdr. Kopperud. Man da hun døde ung, giftet han seg med sin svigerinne Abigael Larsdr. fra Gulbjørnrud, som var blitt enke etter Nils Gullerud, og på den måten ble Torger også eier av Gullerud. Med Abigael hadde han barna Nils, som overtok S. Digerud, Lars, som kom til Holstad i Ås, Anne Karine, Berthe, g.m. Hans Hansen Glosli, Baltzer og Mikael. I 1820 overlot Torger halve gården, d.v.s. Søndre Digerud, til sønnen Nils for 1400 spd. Selv bodde han på Nordre Digerud til sin død. Boet ble gjort opp med en betydelig formue: brutto

4376 spd., netto 2875 spd. Enken Abigael Larsdtr. løste gården for taksten 1000 spd., men mot de andre barnas protest skjøtet hun den straks for bare 600 spd. til den yngste sønnen *Mikael Torgersen* og sluttet føderådskontrakt med ham. Hun døde 70 år gammel i 1837. Mikael solgte i 1832 en parsell på 1% lp. t. til broren Nils på Søndre Digerud, og i 1847 ga han skjøte på Nordre og Søndre Sandviken til enkene etter de to oppsitterne der. Sammen med Halvor Digerud sluttet han i 1859 kontrakt om levering av blokkis og om rett for iseksportfirmaet til å føre opp ishus og renner. I 1861 solgte han «hele østre skog» til uthogst til Kristian Labråten for 310 spd., og et par år senere, i april 1863, flyttet han til Skuterud og skjøtet gården for 3 500 spd. til *Andreas Pedersen*, som kom hit fra Bjørnstad, visstnok i Ås. Han var sønn av Peter Brodersen Agnor, som opprinnelig kom fra Follestad i Røyken. Peter Agnor var en velstående mann, og han hjalp sine tre sønner til hver sin gård. Hos Andreas fikk han og hustruen Sibylla Andreasdtr. fra Bestum i Røyken føderåd i 1876, men de bodde visstnok til sin død i 1878 på Søndre Labråten. Andreas lot innrede skolestue i det nye bryggerhuset som han bygde på N. Digerud, og skolelæreren bodde på gården. Han var g.m. Anne H. Hansdtr. Barn: Hans, ble politimann i Oslo, Emma, g.m. styrmann Theodor Larsen, Hulda, død ung, Ole og Laura. I 1876 lot han skille ut Korsveien (bnr. 6) og solgte den til Kristian Rasmussen, som også kjøpte Søndre Sandviken (Åstvedt), og i 1883 lot han skyldsette Nordliløkken (bnr. 8), men denne beholdt han selv. I 1892 flyttet han til Kristiania, der han siden drev som vognmann, og i 1894 fikk hans brorsønn *Peter Bernhardsen Agnor* 1857—1933 auksjonsskjøte på N. Digerud med Nordliløkken. Han var g.m. Anna Bråten fra Rømskog 1862—1943. Barn: Sigrid f. 1898, g.m. Bjørn Galby på S. Agnor, Trygve (se nedenfor), Gudrun f. 1903. Peter Agnor drev gården sterkt opp, grøftet innmarka og fornyet husene. Hovedbygningen lot han påbygge, og i 1911 reiste han den nye uthusbygningen. Året etter bygde han om stabburet. I 1927 satte han opp et uthus som inneholder grisehus, hønsehus, vognskjul og potetkjeller. Allerede i 1895 hadde han oppført brygge ved Korsveien etter kontrakt med Nesodden Dampskipsselskap, og året før sluttet han kontrakt med iseksportørene Thomas og Axel Wiborg om anlegg av Nordlidammen eller Digeruddammen. I 1932 ble gården overtatt av sønnen *Trygve Agnor* f. 1901, g.m. Ingeborg Galby fra Vestby f. 1905. Barn: Petter f. 1935, Sverre Arvid f. 1938. Trygve Agnor bygde ny sveiserbolig i 1945 og dessuten landhandel ved Digerud brygge. Den drives ikke nå lenger.

Han legger fortsatt stor vekt på melkeproduksjon. Like før siste krig hadde han en rødkollebesetning på 24 storfe og 3 ungfø, dessuten 6 hester og 40 griser. 80 mål av utmarka har han bygslet bort til hyttetomter. Sønnen Petter Agnor forpakter fra 1962.

NORDRE SANDVIKEN

Bnr. 3.

Søren Albretsen f. ca. 1728 bodde her i 1801. Hans annen hustru het Siri Olsdtr. Barn: Jens og Nils, som begge var båtførere. Nils f. ca. 1780 overtok plassen, antagelig i 1809, da han giftet seg med Aslaug Hansdtr. fra Drøbak. Deres datter var Helene Sofie, som ble gift med Abraham Nilsen i Søndre Sandviken. Søren var sikkert bror av Anne Albretsdtr. som var gift med Jens Kjeldsen og deretter med Jens Hansen Digerud. Disse to bodde her i Sandviken som fattiglemmer i sine siste år. *Nils Sørensen* ble selveier en gang før 1830, men han fikk ikke skjøte. Sannsynligvis var det hele Sandviken han da eide, men i 1832 eller kort før lot han svigersønnen Abraham Nilsen overta den søndre delen. I 1841 solgte Nils og Abraham hvert sitt stykke til Nils Digerud. Tilsammen ble disse partene skyldsatt til 20 skilling. De utgjorde 1/5 av hele Sandviken. Nils hadde da igjen 1 ort 18 skill. Skjøte på eiendommen ble utstedt først i 1847, av Mikael Digerud. Men da var både Nils og Abraham døde. I 1852 overdro Aslaug Hansdtr. for 260 spd. + føderåd til *Henrik Rolf sen*, men denne beholdt Sandviken bare i fem år, før han solgte for 500 spd. til *Mikael Digerud*, mot at føderådet for Aslaug fortsatt skulle gjelde. I 1865 solgte så Mikael for 400 spd. til *Lauritz Larsen*, sønn av Lars Gullerud. Lauritz var g.m. Andrine Kristoffersdtr. Barn: Anton, Sigvart, Josefine, Adolf, August, Cecilie. I 1895 solgte han fra en liten part (bnr. 14) til direktør M. Greve i Søndre Sandviken, som fire år senere overdro dette til sekretær Halfdan Rosendal. Lauritz Larsen bygde nye hus i Sandviken. Han døde 1914, og Anton og Cecilie overtok eiendommen og stelte for sin mor, som levde til 1926. I 1931 ga *Anton Larsen* og hans medarbeiderer skjøte for kr. 20 000 til Oslo brannfunksjonærens forening, som i 1936 omgjorde stedet til *Oslo brannfunksjonærens feriehjem Sandviken*.

SØNDRE SANDVIKEN

Bnr. 4.

Abraham Nilsen 1795— ca. 1846 ble gift med datter i Nordre Sandviken *Helene Sofie Nilsdtr.* f. 1811. De fikk sønnen *Andreas Anton* i 1839. Abraham var båtfører. Etterat *Helene Sofie* hadde fått endelig skjøte på eiendommen i 1847, solgte hun en «indhegnet løkke» med skyld 10 skilling til *Halvor Digerud*. Selve Nordre Sandviken overdro hun i november samme år til *Johan Nylenna*, som dog umiddelbart etterpå solgte for 400 spd. til *Hans Olsen Hoff*. Denne bodde imidlertid ikke selv i Sandviken. Han overdro stedet til *Kristen Monsen*, g.m. *Karen L. Hansdtr.* Barn: *Bolette*, *Hans*. *Kristen* var fra Nesodden, *Karen* fra Røyken. Han drev som fraktemann, men på sine 15 mål jord holdt han også 2 kuer, 1 sau og 1 geit og sådde $\frac{1}{2}$ tn. hvete, $\frac{1}{2}$ tn. havre og satte 6 tn. poteter. Svigersønnen *Kristian Rasmussen Sandbukten* overtok i 1880 og fikk da skjøte av den tidligere eier *Hans Olsen Hoff*, men ti år etter, i mars 1890, solgte han til direktør ved Rikshospitalet *Mathias S. Greve* 1832—1910. *Greve* var født i Bergen, mangesidig interessert, især i hagebruk og husflid, og godt kjent for sin «Lægebok for norske hjem». Han forandret navnet til *Åstvedt*. I 1901 solgte han til sekretær *Halfdan Rosendal*, som i 1921 skjøtet for kr. 80 000 til *a/s Aastvedt*, og grosserer *Charles Tandberg*, som overtok umiddelbart etterpå, skjenket stedet som gave til *Den norske skogeierforening*. *Åstvedt*, eller Søndre Sandviken, er nå utparsellert.

HETHØL

Inntil 1739 bodde her *Lars Larsen*, sønn av *Lars Jonsen Hallangen*. Dette året fikk han skjøte på N. Hallangen og flyttet dit. Hethøl ble da overtatt av *Kristoffer Kristensen* ca. 1702—70, g.m. *Anne Olsdtr.* Barn: *Kristen*, *Engebret*, *Kari*, *Boel Marie*. Sønnen *Kristen Kristoffersen* f. ca. 1742 overtok plassen etter kontrakt 1765. G.m. *Agde Dorthea Hoff*, datter av *Tosten Hoff*, som eide Tverkjegla. *Kristen* brukte Hethøl til 1774. Da overtok han Sandbukten under S. Hallangen og *Kristen Jensen*, sønn av *Jens Digerud* flyttet hit. Men han overtok jo Søndre Digerud i 1794 og

overlot Hethøl til sin stefar *Jens Hansen* Digerud og moren Anne Albretsdtr. som deres eie. De var vel imidlertid gamle på denne tid, og i 1799 solgte de Hethøl til Torger Digerud for 499 rd. Torger bygslet plassen bort til *Rolf Olsen* 1746—1809, g.m. Berthe Håkensdtr. Barn: Henrik og Hans. Rolf holdt i 1801 2 kuer og 5 sauer her. Hvem som overtok her ved hans død, kjenner vi ikke til. I 1865 het husmannen *Andreas Hansen*. Han var født i Eidsberg ca. 1826. Hans kone Anne H. Hansdtr. var fra Hobøl. Da var det 2 kuer og 1 sau her. Utsæden var $\frac{1}{2}$ tn- bygg, 1 tn. havre og 3 tn. poteter.

SØNDERSTØEN

I Sønnerstøen var *Håkon Syversen* husmann i 1865. Han var fra Fåberg, g.m. Kristine Kristiansdtr. Men på denne tid var det ingen jord til plassen. I 1889 fikk *Helene Engebretsdtr.* forpaktningkontrakt av Halvor Digerud.

SOLLIA

Johan Gabrielsen Julien f. ca. 1781 var skredder. Men før han giftet seg i 1825, drev han gjestgiveri På Nesodden og bodde senere i en plass under Søndre Hallangen, før han ca. 1830 kom til Sollia, der han antagelig selv bygde hus. I 1840 var det framhusbygning med stue, kjøkken og kammers og et uthus med låve, lade og fjøs. Den årlige grunnleien var 8 spd. Johan var g.m. Olea Kristiansdtr. ca. 1796—1840. Barn: Gabriel Julius, Kristiane Josefine. Omkring 1860 overtok *Andreas Andersen* fra Hobøl, g.m. Elise Olsdtr. fra Sobjedal i Sverige. Han hadde i 1865 2 kuer og sådde $\frac{1}{2}$ tn. bygg og satte 2 tn. poteter.

NORDLI

Fra 1845 bodde her *Kasper Kristoffersen* f. 1801. Han var fra Frogn, men hustruen Kirsti Olsdtr. var født i Tinn i Telemark. Barn: Ole, som var sjømann, og Karen. Det var ikke stort jord til, bare nok til å så et

par tønner poteter og holde en ku. Kasper og Kirsti bodde her til sin død ca. 1882. Lærer Olsen Bratager sier i sine opptegnelser at «kom en inn i den gamle Nordlistue, blev en ført minst 100 år tilbake i tiden, hvad møbler og klær angår, og vant man deres tillit, og de kom på glid til å fortelle sine meninger og sitt syn på livet her i verden, så møtte et pust av lengst forsvundne dages tro og overtro. Kasper Nordli puslet litt med å kurere tannpine, gjøre ved for vred og ormesting — og var på sin vis også dyrlæge, han kokte sammen forskjellige urter til medicin for dyrene, men det han helst tydde til, var noen bønner han mumlet, men ingen kunne skjønne ordene. Snille og hjelpsomme var de to gamle, og da deres to barn døde, så fostret de opp, særlig riktig forsømte og mindre begavede barn. Det var rørende å se hvor den gamle Kirsti stelte om disse små fra livets skyggeside ...» .

Hallangen

Øst for Håøya, mellom Hallangspollen og Oslofjorden, stikker den 125 m. høye Hallangstangen seg rett sørover. De to gårdene ligger inne på åsen, ca. 3 og 4 km. i luftlinje nord for sørspissen av tungen, 60—75 m. o. h. Nordre Hallangen ligger ved fylkesveien til Fagerstrand, Y_2 km. fra veidelet ved Havsjødalen. 1 km. vest for gården tar veien av sørover til Søndre Hallangen, 1,9 km. Inntil 1903 stoppet den utbygde veien ved N. Hallangen; videre vest- og sørover var det bare kjerrevei.

På begge gårdene er innmarka endel kupert, jordsmonnet sand- og moldjord.

Hallangengårdene grenser i sør og vest mot Oslofjorden, mot Digerud samt mot Agnor i Nesodden herred, i nord mot Gulbjørnrud og Lindebråte, i øst mot Dalen, Havsjødalen, Holt og Hallangspollen.

Gårdene har fått sitt navn fra den lille fjordarmen. Den gno. formen var *Holangr*, av *hol*, n., et hull, og *angr*, m., som betyr en vik med trangt innløp. Navnet skal altså egentlig skrives med én 1, Halangen. Både det at selve fjordnavnet er direkte overført, og selve navnetypen tyder på høy alder for gården, som trolig er ryddet før vikingtida.

Den opprinnelige gården var delt i to bruk allerede i middelalderen. Av S. Hallangen ble Sandbukten (bnr. 2, 0/27), på vestsiden mot Oslo-

fjorden, skilt ut i 1884. Bnr. 3, Hallangsodden (0/16) ble solgt til Staten (Militæretaten) i 1892. Sandbuktlia (bnr. 10, 1/90) ble frasolgt bnr. 1 i 1913 og kjøpt av Frogn kommune i 1919. En stor del av skogen (bnr. 13, 18/00) ble solgt i 1913 til A/S Krogstad Cellulosefabrik, men kjøpt tilbake av kommunen 1919. Selve jordveien ble skilt ut som bnr. 17 (12/00) i 1923. Samme året ble Strandmyr (bnr. 19, 0/40) frasolgt bnr. 1. — N. Hallangen ble delt i to bruk i 1763, et østre og et vestre, men igjen samlet til ett i 1790. Fra 1810 var så gården igjen delt i et vestre og østre bruk, inntil den ble samlet igjen for godt i 1833, selv om den skylddelingen som ble gjennomført i 1862, også senere ble opprettholdt: Bnr. 1 Vestre Hallangen (15/84), bnr. 2 Østre Hallangen (16/02), bnr. 3 Engene (8/86), bnr. 4 Stormyr (5/58) og bnr 5 Askautrud (1/50). Av det siste ble i 1938 det meste utskilt som bnr. 6 (1/20).

Av gamle hus kan nevnes den store hovedbygningen på S. Hallangen, hvis eldste del er fra ca. 1750. Den er blitt påbygd minst to ganger, bl. a. med en fløybygning før 1850. Også på N. Hallangen er hovedbygningen gammel. Den ble gjennomrestaurert 1939—40. Før uthusbygningen ble reist 1917, lå de gamle uthusene langs veien, som da gikk gjennom gårds-tunet. Det gamle stabburet og en smie er satt i sand av den nåværende eier.

Det har alltid vært god skog til Hallangen-gårdene, og denne ga grunnlaget for de sagene som var i stadig drift både på Søndre og Nordre Hallangen senest fra de første år av 1600-tallet. På S. H.'s sag var det i 1745 tillatt å skjære 1000 bord i året etter kgl. bevilling av 1740. Denne saga ble nedlagt før 1800, mens N. H. hadde en mindre bygdesag i drift ennå i 1819. Den var bygd 1790 og sto nok i Trongedalsbekken. — Likeså hørte det bekkverk til begge gårder. På S. H. var den borte før 1802, men dette året var det lille kvernbruket fremdeles i gang på N. Hallangen. Her er det ennå et jorde som kalles Kvernhusakra. Bekken går tett forbi jordet og danner her et fall der kverna sto.

Om retten til fisket i Hallangspollen verserte en sak i 1672. Assessor Niels Toller stevnet, som eier av S. H., Bent Havsjødalen og «consortes» for ulovlig fiske på hans grunn i pollen. Ved sin fullmektig Boye Pedersen dokumenterte Toller sin eiendomsrett med en seksmannsdom fra 1600, som fradømte Nils Bjerke, Oluf Glosli, Reier Hallangen, Hans Holt og Åsmund Kolstad en «SchuffBolcke» (fiskegrunn?) og la den til Tarald på Søndre Hallangen. Denne fiskeretten for S. H. ble nå stadfestet i 1672. I domspremissene heter det bl. a. at «fra Arilds tid» var det blitt brukt

«Landdragsto paa Syndre Hallangens Grund, medens noget over midtstrøm bruges med Landtoug».

Av husmannsplassene under Søndre Hallangen var *Sandbukten*, ved fjorden tvers overfor Håøya, tatt opp før 1765 og ble skyldsatt som bnr. 2 (0/27) i 1884. Kanskje var *Høyas* like gammel. Den lå på et høydedrag i skogen nordøst for gården, opp mot grensen til N. Hallangen. Den er avmerket på et kart fra 1799, men ble nedlagt før 1822. I *Høybråten* nær gården bodde det folk før 1750, men plassen ble nedlagt og jorda lagt til innmarka tidlig på 1800-tallet. *Båtstø*, som lå litt nord for Sandbukten, var husmannsplass fra før 1865; visstnok nedlagt som plass før 1897. De som bodde her, var fiskere, og det var neppe særlig jord til plassen. *Strandmyr*, på nordsiden langt inne i Hallangspollen, var tatt opp før 1822; ble utskilt og frasolgt 1923. *Langebåt* ved Oslofjorden litt nord for Hallangstangen, var i bruk før 1786. Den ble skyldsatt fra gården 1913. *Søndre Pollen* lå i bukta like nord for Bollesundet, eller Svartlagsundet. Den ble tatt opp før 1744. Den gamle stua her er nå i bruk som feriehytte, og jorda er utparsellert til hyttetomter. I *Sagstua* bodde husmannsfolk i 1865, men plassen var frasolgt i 1890. — Av husmannsplassene under Nordre Hallangen er *Stormyr* den eldste. Den lå i skogen snaut $\frac{1}{2}$ km. nord for gården, der den ble tatt opp før 1732, frasolgt 1785, men kjøpt tilbake til gården i 1829. Den var i drift 1865. I dag er jorda tilplantet med skog. *Askautrud*, også kalt Bråten, mellom Stormyr og Havsjødalen, ble tatt opp før 1772, utskilt 1815, men igjen forenet med gården 1834. Det meste ble utskilt som eget bruk i 1938. *Utengen* var i drift 1718. Den lå ved veien vest for Havsjødalbekken, der det nå er sagbruk. I 1814 ble den frasolgt gården, men kjøpt tilbake igjen 1828. Omkring 1850 ble plassen visstnok slått sammen med *Hagen*, litt nærmere gården. Denne plassen var blitt satt opp ca. 1810. *Nordre Pollen*, innerst i Hallangspollen, ble bebygd 1766. Det har aldri vært mye jord her. I dag står stuebygningen og et lite uthus tilbake.

MATRIKKELGÅRDEN SØNDRE HALLANGEN

Gnr. 59.

S. Hallangen var fullgård 1577. Skylda var i 1648 1 skpd. tunge. Betalte kvegskatt 1657 av 2 hester, 10 fe, 4 sauer. Tiende 1661 var 8% tn.

Søndre Hallangen

havre og iy_2 tn. blandkorn, 1666 av iy_2 tn. havre og 3% tn. blandkorn, 1705 av 10 tn. havre, 3% tn. blandkorn samt 1 mark to. 1723: Matr.nr. 131. Måtelig god jord. Skog til husbehov og lastebbruk. En kvern, ikke tilstrekkelig til husfornødenhet. 2 husmenn med $\frac{1}{2}$ tn. utsæd. Skylda foreslåes forhøyet med 2 lp. tunge. 1802: Ingen endring i skylda. «Skikkelig» skog til sag-tømmer foruten til bjelker og smålast for salg, innbringer om lag 100 rd. årlig. Ikke kvern eller sag. 1819: Middels jord. «Temmelig vidløftig» skog. God beliggenhet mot sjøen. 1838: Nytt matr.nr. 59. Ny skyld 12 dir. 19 skil. 1866: 308 mål sandjord. Meget god og fullkommen tilstrekkelig skoghavn rundt gården. Ca. 4000 mål «overhovedet god skogmark med meget god veksterlighed». Løv kan brytes i mengdevis. Noe tungvint atkomst, men lett drift til fjorden. Fiske i Hallangspollen. Noe tungbrukt, alminnelig godt dyrket.

Offisielle oppgaver over husdyrhold, utsæd og kornavling.

År	Hester	Kuer og ungdyr	Sauer	Utsæd tn.	Avling tn.
1661	2	5	3	5	5%
1723	2	8		6	21
1802	3	14	ca. [14]	12	
1866	5	16	4	10	12%

Høyavlingen 1723 oppgitt til 25 lass, 1866 til 150 skpd.

Husdyr og utsæd (i tn.) i 1866 (plassene ikke medregnet).

Hester	Storfe	Sauer	Griser	Hvete	Rug	Bygg	Havre	Erter	Poteter
5	20	10	3	Vi	%	VÅ	10	Vs	12

Eiere av Søndre Hallangen.

Vi kjenner flere gamle diplomer som vedrører eiendomshandler på S. H. Gården var i middelalderen delt i flere eiendomsparter. I 1375 erkjente Erik Gudleiksen å ha solgt 2 øyresbol i Ytre Hallangen til Rolf Alfsen, og Guttorm Lodinsen solgte det som han eide i gården, til Eivind Steinarsen. Denne siste parten er vel identisk med det $\frac{1}{2}$ øyresbol som Torstein Eivindsen skjenket til Ås kirke en gang før 1400. Presten her, Gyrd Olafsen, byttet imidlertid dette bort for å få det siste halve øyresbol i Enden, en gård som visstnok lå i Ås, og som prestebolet eide det øvrige av skylda i.

Hallvard Guttormsen ervervet i løpet av et snaut tiår det meste av, for ikke å si hele gården. Først fikk han i 1406 kjøpt det som Audun Hvit og hans hustru Gudlaug eide, og i 1411 førte han vitner på at Kjetil Myklerud på Nesodden hadde innløst sin kone Gunhilds arvepart i Hallangen for 30 mark penger. På det samme diplommet som forteller om dette, er det vedheftet en pergamentlapp der det heter at søndagen etterpå ga Hallvard Guttormsen 1 ku og 2 mark penger i «vennegave» til Kjetil, hvorefter denne erklærte at heretter skulle Hallangen være frelst og fri for ham og hans brødre. Endelig solgte Vebjørn Hallwardsen i 1414 alt han eide og hadde rett til i Hallangen, til Hallvard Guttormsen.

I 1436 frafalt Gaute Eriksen det han hadde rett til i S. Hallangen etter sin mor Elseby, til fordel for Eigil Torkelsen, mot at denne ga ham 3 mark i vederlag. Gattes søster Helga lovte også å respektere denne avtalen.

Men ved gave eller kjøp kom hele gården til Mariakirken i Oslo, og i 1542 tilhørte den Mariakirkens prosti. Dette eide til 1668, da prostigodset ble solgt til commissarius Niclas Paulsen. Men fra ham gikk det snart etter over til assessor Niels Toller, hvis datter Karen ble g.m. general Casper Herman Hausmann, som arvet S. Hallangen og skjøttet den 3. oktober 1701 til Christian Jørgensen. Han tok gården i bruk.

Brukere på Søndre Hallangen.

Amund brukte i 1560, da han betalte y_2 daler i foring. I 1575 førte han ordet på Oslo lagting for Beritte Alfsdatter, som to menn ønsket å gifte seg med. I 1600 het brukeren *Tarald*, som fikk seg tilkjent fiskerett i Hallangspollen. Han ble fulgt av *Arne*, som brukte fra senest 1608. Arne skar mye bord på gårdens sag og solgte til hollenderskipperne ved Husvik. Selv om han ikke eide noe i den gården han brukte, var han velstående. I 1614 betalte han skatt av 10 lp. tunge i Bliksland i Tomter sogn i Hobøl, 8 lp. t. i Haug i Hobøl, 6 lp. t. i Skårud i Askim og av 12% lp- salt i Digerud i Frogn. På Hallangen holdt han tjenestedreng på full lønn. Hans hustru, som het Maren, fortsatte bruken noen år etter mannens død ca. 1615, men i 1618 var vel sønnen *Ansten Arnesen* blitt voksen, og han overtok driften dette året. Han arvet alt godset etter foreldrene og eide dessuten 1 skp. t. i Burød i Vestby, 1 fj. salt i Ramton i Røyken foruten mindre parter i et par andre gårder. En tid hadde han to sager i drift på Hallangen. 1631—33 var han kirkeverge i Frogn og y var en aktet mann i bygda. Dette gjaldt nok i ikke

mindre grad hans etterfølger, svigersønnen *Svend Lauritzen* f. ca. 1608, d. etter 1686, som overtok bygselen i 1636. Også han var kirkeverge samt lagrettemann en rekke ganger. I 1648 ble han valgt til å møte som fullmektig for bøndene i Ås og Frogn ved Fredrik III's hylling { Christiania. Han hadde sønnene Lars (se nedenfor), Jon f. ca. 1645, og Engebret d. ca. 1650. Svend var

en av de betydeligste bønder i bygda. Ikke minst skogen og sagdriften ga ham en solid økonomisk stilling, selv om det ved en taksering i 1652

heter at det er en «gandsche ringe saug», og at Svend ikke kan få nok tømmer i egen skog, men måtte kjøpe hvor han «det kan bekomme». Han kunne «undertiden høst och vaar» skjære omtrent 500 granbord, alt etter hvor mye vann han fikk i den dammen som han måtte demme opp for å få tilstrekkelig trykk på vannhjulet. Bordene måtte fløtes til Drøbak eller Sand ladested, der han kunne oppnå en pris på 10—11 ort eller maksimum 3 daler pr. 100 bord. Også i «Poldens fiskelaug», som omfattet 4—5 gårdbrukere, var Svend med. Disse gårdene som hadde andel i lauget, betalte årlig fisketiende. Svend hadde råd til å frikjøpe eldstesønnen Lars fra militærtjeneste, og dette gjorde han allerede i 1655. Men han overlot ikke gården før 1679. *Lars Svendsen* fortsatte tradisjonen og ble kirkeverge i Frogn. Han var g.m. Susanne Povelsdtr., enken etter Ellef Skuterud i Ås. Barn: Svend Digerud, Kristoffer, Ellef. I 1686 kjøpte han $\frac{1}{2}$ lp. s. i Skuterud i Ås, etter året før å ha kjøpt resten av skylda, i alt $\frac{1}{2}$ skp. s. Lars døde omkring 1700, men enken Susanne fortsatte med sønnes hjelp driften til en gang etter 1711.

Ca. 1716 overtok eieren *Christian Jørgensen Brochmann*. Han hadde i 1701 fått skjøte på hele S. Hallangen av general Hausmann. Men selv om Christian Jørgensen i hvert fall periodevis selv bodde på Hallangen — det må være han som oppgis som bruker 1723 — hadde han forpaktere til å drive gården. En av dem var Peder Jonsen, som døde 1732, bror av Søren Rustad i Vestby og g.m. Tore Andersdtr. Han hadde mye løsgjeld, og boet hans måtte gjøres opp med ca. 40 rd. i underskudd. Brochmann var lensmann i Kråkstad til 1715 og eide flere gårder, bl. a. Grøstad, Nes, Askerud, Siggerud og Vevelstad i Ski. Han var g.m. Mari Knudsdtr., som skal ha vært fra Danmark. Christian Jørgensen døde ca. 1730. Sønnen *Michel Christiansen Brochmann* 1693—1767 arvet S. Hallangen etter faren og innehadde også lensmannsombudet i Kråkstad fra 1716 til 1746. Til 1732 bodde han på Grøstad, som han også eide, deretter på lensmannsgården Vevelstad til 1751, da han flyttet til Hallangen. I 1744 hadde Michel imidlertid solgt Hallangen for 1000 rd. til sin svigersønn *Kristen Hansen Århus*, som bodde på Ostøya i Bærum, og som året etter overdro gården til sin svoger *Nils Michelsen Brochmann* ca. 1721—92. Han var i noen år tollvisitør og bodde på Husvik. I 1751 solgte han S. Hallangen tilbake til sin far, men det ble ikke utstedt noe skjøte. Michel Christiansen bodde da på Hallangen og ledet vel bruken av gården. I 1757 sluttet han imidlertid kontrakt med sønnen Nils, hvorved denne igjen ble eier, mens Michel for eget bruk beholdt Sandbukt-jordet, mak-

rellfisket som hørte til, m. m. samt den gamle bygning på gården, der han selv bodde, og en nyinnredet matbod og et spiskammer i kjelleren til den nye bygningen, foruten den «vestre lade». Selve Hallangen gård bygslet Nils bort til Arne Kristensen fra Foss i Ski, og denne overtok ved avtale av 1762 med Michel Christiansen også den jorda som Michel hadde forbeholdt seg i 1757. I denne forbindelse heter det at sørveggen på «den øverste stuebygning» er dårlig og «bør repareres med bakhun eller vrakbord». På denne tid hører vi ikke mer om gårdssaga, men i skjøtet fra Kristian Hansen i 1745 het det at tillatelsen fra 1740 til å skjære 1000 bord i året, fremdeles gjaldt. I salget fulgte det da med «en saugs bebyggelse». Michel Christiansen Brochmann bodde på Hallangen så sent som 1762. Han døde hos sin sønn Jørgen Brochmann i Christiania 1767. (Se forøvrig H. J. Huitfeldt-Kaas. Familien Brochmann i Norge. Kbh. 1895.) Nils Michelsen Brochmann var g. 1. gang m. Sara Marie Jørgensdr. fra Grønland i Christiania, 2. gang m. Anna Kristoffersdr. Han bodde en tid på Hallangen, men fra 1768 ble også han lensmann i Kråkstad og flyttet til Vevelstad i Ski. På grunn av sitt utsvevende liv vakte han sterk forargelse blant bygdefolket. I 1763 solgte han S. Hallangen for 1900 rd. til broren *Caspar Michelsen Brochmann*, g.m. Anne Olsdr. Hebek, som før hadde vært g.m. Bertel Roas. Gårdhandelen fikk forøvrig et etterspill i 1769, da Nils Brochmann tok S. Hallangen tilbake på odel for 2250 rd., slik at Caspar måtte ut med 3500 rd. for å få nytt skjøte. Han ble boende på Hallangen til sin død 1819. Blant løsøret i boet etter han ble det bl. a. registrert en huspostill i to bind, «Gudelige Betragtninger over hver Dags Morgen i Aaret», «Nye Aften Andagt», to bibler, tre salmebøker, enda en «Morgen og Aften Bønnebog» samt «endel Bøger». I 1786 hadde han oppgitt bruken og skjøtet gården for 4500 rd. til *Torger Amundsen Nore*, fra Nore ved Moss. Men Torger døde allerede 1788. Da hadde han en besetning på 5 hester, 14 kuer, 20 geiter, 4 griser. Foruten S. Hallangen eide han Nore, som han hadde kjøpt 1783, og Snellum i Vestby. Formuen var brutto 7087 rd., netto 1622 rd. Enken Anne Erlandsdr. giftet seg med Hans Simonsen på Nore og flyttet dit. Hallangen ble solgt for 3650 rd. tilbake til Caspar Brochmann, men Anne opplyste at det var blitt hogd nokså mye tømmer og last, som for det meste var solgt til kjøpmann Peter Herfort i Moss. Caspar Brochmann tok igjen over bruken og drev i ti år, før han i 1799 overdro for 4500 rd. til svigersønnen *Mogens Andersen Hambergseter*, g.m. Dorthe Casparsdr. Allerede i 1788 hadde forresten Caspar skaffet denne gård, idet han kjøpte Søndre Myklerud

på Nesodden, som han overlot til Mogens i 1791. Men nå flyttet altså Mogens og Dorthe til Hallangen. Caspar fikk livøre og forbeholdt seg bare Langebåt, der han tenkte å bygge seg hus. Allerede 1803 flyttet imidlertid Mogens til Grisebo, der han døde 1812, og i 1808 skjøtet han Hallangen for 9500 rd. til Vilhelm Gabrielsen og Even Kristensen fra Røyken samt Nils Torgersen fra Ås. Dette var i forbindelse med skiftet etter Dorthe. Det ble holdt på Hallangen. Barna hevdet da at Mogens ikke var berettiget til å selge gården. De nye eierne erklærte seg også villige til å la handelen gå om igjen, og i 1811 løste *Anders Mogensen*, eller *Mon-sen*, for 9500 rd. Men bare noen måneder etter solgte han for 16 000 rd. til *Mikael Svendsen Lindebråte*. Inflasjonen var nå kommet i gang. Gårder og skog ble ettertraktede handelsobjekter. Mikael Svendsen lånte nærmere 20 000 på S. Hallangen før han i 1812 skjøtet for 39 000 rd. til *Jørgen Hansen* i Christiania. Skogen ble nok hogd ganske sterkt disse årene.

11813 solgte Jørgen Hansen for 10 000 rbd. til *Johan Kristiansen* 1783—1856, sønn av den kjente bonden Kristian Granerud. Johan Hallangen var både svoger og svigersønn av Mogens Andersen Grisebo, idet denne etter sin første hustru Dorthe Brochmanns død ble g.m. Elen, datter av Kristian Granerud, som altså også var far til Johan, og Johan Hallangen ble g. m. Maren Malene, datter av Mogens Andersen og Dorthe Brochmann. Barn: Karl Martinius (se nedenfor), Paulus Anton f. 1818, Christian Brochmann 1822—1914, Adolf Gunnerius f. 1824, Iver Julius f. 1826, Michael Ferdinand f. 1828, Østen Justinus, Gunhild Dorthe 1813—1900, g.m. 1. godseier C. G. Bachke, 2. m. snekkermester Berger Gulbrandsen, Jørgine Marianne f. 1820, g.m. Samuel Pedersen Sør-Bjerke i Kråkstad, Josefine Mathilde f. 1832, g.m. 1. skipskaptein Nils Gullik Halvorsen, Husvik, 2. m. bakermester Jean O. Rasmussen i Drøbak, Marie Fredrikke f. 1834, g.m. urmaker Hansen, Oslo, Therese Sofie f. 1836, 1. gang g.m. Pedersen, 2. gang g.m. skipsreder H. M. Rummelhoff, Oslo. Johan Hallangen var i likhet med sin far en flink og driftig gårdbruker. 1838 lot han fredlyse gården for jakt og fiske av uberettigede, og tre år tidligere hadde han i tillegg til sin egen fiskerett i Hallangspollen også forpaktet for fem år den rett som tillå Ottarsrud, likesom han i 1848 kjøpte Bollesundet eller Landfastholmen for 500 spd. Tre år etter hadde Johan Hallangen branntakst, og da var det disse husene på *Søndre Hallangen*: En hovedbygning som inneholdt i 1. etasje en vinkelgang tvers igjennom bygningen samt en trappeoppgang, en storstue, et kammers, en rullebod, et bryggerhus med skorstein, bakerovn og vannspring; i 2. etasje var det

en overstue, to kammers, en stue. Dessuten var det en en-etasjes hoved- eller fløybygning tilbygd den første med storstue, kammers og kjøkken. Av hus forøvrig var det stabbur, ladebygning med 4 låver, 2 lader, 3 skykuer og 1 stall, fjøs av gråstein med forhus oppå, vedskur, grisehus, potetkjeller og redskapsskjul. På plassen *Båtstø* var det en stuebygning med stue og kjøkken, på *Langebåt* en toetasjes hovedbygning med gang, stue og kjøkken i 1. etasje, overstue og kjøkken med «muursteens kogeindretning» i 2. etasje, et uthus med 1 lade og 1 låve, samt et fjøs. På *Bollesundet* var hovedbygningen i en etasje og inneholdt gang, stue, kjøkken og kammers, dessuten fantes et vedskjul og redskapsskjul foruten fjøs. I *Søndre Pollen* ble det taksert en stuebygning med gang, stue og kjøkken, og endelig var det i *Strandmyr* en stuebygning med stue og kjøkken, dessuten et uthus med 1 lade og 1 låve samt et fjøs. Den samlede takst for alle bygninger var 3000 spd. — Johan Hallangen døde 1856. I boet var det sølv for 120 spd., bl. a. en ølkanne taksert til 40 spd. Besetningen var på 4 hester, 7 kuer, 6 sauer, 2 griser. De faste eiendommer var S. Hallangen, Bollesundet samt Nesodden kirke. Den siste hadde han overtatt etter faren. Hans enke Maren solgte den til menigheten 1860 for 40 spd. Den store formuen etter Johan Hallangen var brutto 22 719 spd., netto 19 265 spd. Det lyktes ikke å selge eiendommene på auksjon, og enken Maren Monsdtr. fortsatte bruken med hjelp av sin sønn Paulus. 1874 sluttet hun kontrakt med Søren A. Parr om isdammen i Marikova. Parr fikk rett til å føre opp ishus, anlegge vei m. m. for en årsavgift på 225 spd.

Den eldste sønnen *Karl Johansen*, 1816—1897, som hadde drevet Korsegården i Ås og deretter Kleiver i Vestby, fikk skjøte på S. Hallangen for 14 000 spd. G.m. Oline Finstad. Barn: Hans, d. ung, Johanne, g.m. skipskaptein og reder Gustav Sivertsen, Drøbak, i 1876. Karl Johansen fortsatte samarbeidet med iseksportør Parr, som fikk forpaktningkontrakt i 1877 på Svartlagdammen og Marikovadammen samt rett til å lage isdam på Badstummyra. Avtalen skulle gjelde i 100 år. I 1884 lot han Sandbukten utskille, og året etter solgte han hele gården til konsul *Søren A. Parr* for kr. 100 000 og flyttet til Drøbak. S. A. Parr 1815—1903 kjøpte Parrgården i Drøbak 1850 og var en av byens mest fremtredende menn i den tid han bodde her. Han hadde en rank skikkelse og et vakkert skarpskåret ansikt. Nesten alltid opptrådte han meget velkledd i redingote og flosshatt. Han begynte som skipper på et av sin fars skip, men ble snart selv skipsreder. Særlig er imidlertid hans navn knyttet

til iseksporten, der han i 1870—80-årene drev den betydeligste forretning på disse kanter av landet. Etter hva hans dattersønn Westye Parr Egeberg forteller, tjente han «mellem 40 og 80 tusen kroner om året hvilket jo var meget pent efter datidens pengeverdi og med små skatter» (W. P. Egeberg. Optegnelser om slekten Parr og dens ætlinger. Oslo 1957, s. 33). I en notis i Morgenbladet 1862 heter det at «Parr har 12 ishuse og fyller nu det 13 de, da det antages at der til sommeren vil blive sterk efterspørgsel av denne vare på grund av den store udstilling [i London]». Selv om is-trafikken minket og forretningen gikk tilbake allerede fra før 1890, beholdt Parr Hallangen, der han holdt mange hester til bruk i istransporten, helt til 1897. Da solgte han gården for det han selv hadde gitt for den, til advokat *Jacob Ihlen*, som umiddelbart etter overdro til proprietær *Carl Arnt Fougner* 1839—1901. Dennes enke *Birgitte Fougner*, f. Arnesen, ga skjøte i 1911 på S. Hallangen og Bollesundet samt Sandbukten for kr. 165 000 til lensmann *Carl Olsen* i Hurum, *Ole O. Sønju*, *B Winnæs* og *Kr. E. Skotvedt*. Den sistnevnte solgte sin %-part til de andre i 1914. Disse drev gården for skogens skyld og lot også utskille en rekke bruksnummer, bl. a. Langebåt og Sandbuktlia.

Men i 1919 gikk gården (bnr. 1) og den såkalte Søndre Hallangen skog (bnr. 13) over til *Frogn kommune* etter tvangsauksjon for kr. 280 000. Disse to bruksnummer ble sammenføyd i 1923, men samtidig ble selve gården med ca. 500 mål skog skilt ut som bnr. 17 (12 mark), foruten at Strandmyr (bnr. 19, 40 øre) ble solgt fra. Da uthusbygningen brant ned 1922, ble det bygd ny samme året. Bnr. 17, altså gården Søndre Hallangen, ble solgt av kommunen 1923 for kr. 65 000 til *Ricard Boger* og *Guttorm Lien*, og straks etter overlot Boger sin andel til Lien. Denne drev til 1927, da han solgte for kr. 54 000 til *Olav Grønvold*. Året etter fikk *Konrad Garder* skjøte for kr. 49 000. *Konrad Garder* 1877—1947 var sønn av *Karl Nilsen Garder*. G.m. *Mathilde Lorentsen* f. *Holm* fra *Våler* i *Vestfold* f. 1885. Barn: *Kolbjørn*, *Maggi* f. 1916, g.m. *Arthur Flatberg*, *Stenerud* i *Kråkstad*, *Jenny* f. 1920, g.m. *Willy Gran*, *Oslo*, *Leif* f. 1925, g.m. *Ellen Klaveness*, *Oslo* Han drev hovedsakelig med melkeproduksjon. I 1939 hadde han 3 hester, 17 kuer, 7 ungfe. Eldste sønn *Kolbjørn Garder* f. 1910 overtok gården 1949. G.m. *Aase Sundheim* f. 1915 i *Oslo*. Han bygde i 1955 ny villa til eget bruk ved veien litt nord for den øvrige bebyggelse, og 1957 satte han opp nytt ved- og vognskjul foruten en stor garasje for busser (400 m²) i 1960. *Kolbjørn Garder* driver nemlig rutebilselskap, *Nesodden—Oslo*. Gården

har vært bortforpaktet til Sverre Bjerke f. 1918, som i 1963 kjøpte gården Jøndal i Eidsvoll og flyttet dit. På S. Hallangen er innmarka nå på 150 mål. Det dyrkes vesentlig korn, bare ca. 50 mål poteter. Skogen er på ca. 500 mål + 100 mål beite. — I Frogn kommunes del av utmarka er det nå utparsellert nærmere 1000 hyttetomter i flere store felt mot Oslofjorden og mot Hallangspollen.

SANDBUKTEN

Bnr. 2.

Caspar Michelsen Brochmann ga i 1765 festebrev på plassen Sandbukten til *Søren Olsen* mot 4 rd. årlig avgift. Samme avgift betalte også *Kristen Kristoffersen* som etterfulgte Søren i 1774. Etter grunnseddelen fikk han rett til å sette opp så mange hus, brygger og bolmerker ut mot sjøen som han ønsket. Kristen var g.m. Agde Dorothea Hoff, datter av Tosten Hoff i Drøbak, som eide Tverkjegla. Barn: Andreas, Inger Margrethe, Anne Marie, Kristine. Da Kristen døde 1783, hadde han 1 ku. Av hus var det en enetasjes hovedbygning, som inneholdt 2 stuer med jernkakkelovner, 1 kjøkken med skorstein, 1 lite kammers, 1 spiskammers, og under huset var det kjeller. Ellers var det bryggerhus med skorstein, bakerovn og innmuret bryggerpanne av kobber, en låve med lade, et fjøs og et vedskjul, dessuten en sjøbod med 2 brygger. Det var hage og en «engløkke». Husmannen hadde rett til å ta brensel i gårdens skog. Husene ble taksert til 300 rd., men på auksjonen oppnådde man 400 rd. Kristen var i stor gjeld til sin svigerfar, og boet var fallitt. *Tosten Samuelsen Hoff* solgte nå Sandbukten til *Mogens Andersen*, som jo var gift med datter av Caspar Brochmann på Hallangen, og som 1799 kjøpte gården. Frem til 1793 bodde han visstnok selv i Sandbukten. Dette året solgte han husene her til *Rasmus Hansen* ca. 1768—1833, g.m. Marie Gundersdr. Barn: Hans, Kristoffer. Rasmus var båtfører og hadde ikke jord til plassen. Også noen av Mogens Andersens sønner bodde i Sandbukten (det senere bnr. 9), bl. a. Michael, Kristian og Caspar. Den siste var det skifte etter i 1839. Han eide jakten «Nordstjernen», men gjelden oversteg inntektene i boet med ca. 80 spd. Rasmus Hansen overdro Sandbukstens hus til sønnen *Kristoffer Rasmussen* i 1828 mot føderåd. Kristoffer var skips-

tømmermann. Han fikk skjøte på eiendommen 1884, men samme året døde han. Da ble husene taksert til kr. 800, jordveien til kr. 1300. Broren *Kristian Rasmussen* løste eiendommen. Han bygde nye hus i Sandbukten; de som står i dag. G.m. Bolette Kristensdr. Monsen. I 1893 solgte han til Søren A. Parr, eieren av S. Hallangen, og Sandbukten fulgte deretter gården inntil 1913, da stedet ble solgt til hvilehjem for *Frogner menighet* i Oslo, som samtidig fikk skjøte på bnr. 9 Sandbukten østre.

Husmenn under Søndre Hallangen.

Høybråten. Her bodde husmannen Lars Svendsen fra ca. 1750. Da hans kone Ingeborg Hansdr. døde 1756, hadde han 2 kuer og 4 sauer. Etter Ingeborg ble registrert bl. a. en gul silketrøye med røde ermer og en blå sølv mors lue. De hadde barna Hans, Anders og Inger. — I 1785 var det skifte her etter *Anders Steffensen*, g.m. Anne Kristensdr. Barn: Kristine, Kari, Kristen, Steffen, Ingeborg. Boet var fallitt. Tre år senere døde *Anders Andersen*, g.m. Kari Henriksdr. Barn: Anne og Helene. Anders holdt 2 kuer og 3 sauer. I 1801 het husmannen *Jens Svendsen* f. ca. 1741, g.m. Marie Paulsdr.

Strandmyr. Den eneste husmann vi kjenner her, er *Jens Johannessen* f. 1833 på Nesodden, g.m. Jakobine Samuelsdr. Barn: Johan, Frithjof. I 1865 hadde han 1 ku og 2 sauer og sådde % tn. hvete, % tn. havre og satte $i\frac{1}{2}$ tn. poteter.

Ixingebåt. Da Caspar Brochmann overlot Hallangen til sin svigersønn Mogens Andersen i 1799, forbeholdt han seg Langebåt, der han ville bygge seg hus. Sannsynligvis er det dette som ble registrert ved brann-taksten 1851 (se foran). Caspar Brochmann døde 1819. — *Even Nilsen* fikk i 1834 leid halve Langebåt-plass «for bruk og beboelse» i to år. — *Bernt Hartvigsen* f. 1821 var husmann her 1865. G.m. Karen Ingebretsdtr. fra Hurum. Barn: Nils, Hans, Hartvig, Karoline. Bernt drev fiske som hovednæring, men han holdt da 2 kuer og 5 sauer, sådde % tn. hvete og satte 4 tn. poteter. —

Søndre Pollen. Det var trolig her han bodde den *Arne* i Hallangsbugten som nevnes som husmann under Hallangen 1651—56. *Amund Bentsen* bodde i Pollen 1744. Dette året ble hans 15-årige sønn Engebret begravet. Ellers hadde han barna Anne, Iver, husmann under Digerud, og

Johannes Utengen. *Gudmund Halvorsen* f. ca. 1751 var husmann her i 1801. G.m. Jøran Hansdtr. — I 1865 het husmannen *Hans Hansen* f. 1835, g.m. *Hermana Hansdtr.* Barn: Herman, Anton, Amalie, Anne. Plassen var nå ganske stor, fødte 3 kuer og 2 sauer. Utsæden var y_2 tn. hvete, Yi tn. bygg, $\frac{x}{2}$ tn. havre og 3^{\wedge} tn. poteter.

I *Sagstua* bodde i 1865 den 69 år gamle fisker og dagarbeider *Andreas Baltzersen*, g.m. *Kirstine Hansdtr.*, samt deres sønn *Hans*. — *Abraham Samuelsen Dylterud* eller *Sagstuen* døde her 1890.

Nordre Hallangen

MATRIKELGARDEN NORDRE HALLANGEN

Gnr. 60.

N. Hallangen var fullgård 1577. Skylda var i 1618 1 skpd. 15 lp. salt. Betalte kvegskatt 1657 av 4 hester, 22 fe, 15 sauer og 2 griser. Tiende 1661 av 20 tn. havre og 5 tn. blandkorn, 1666 av 13% tn. havre, 3% tn.

blandkorn og y_2 tn. rug. Dragongårdsbesiktigelse 1689/90: 2 hester, 4 kuer, 2 ungfø, 6 sauer, 5 geiter, 2 griser. Besetningen kan ikke leve av gårdens avling. Utsæd 6 tn. havre. Høyavling 24 lass. Granskog til gårdens vedlikehold samt til noe smålast for salg. Under gården har hørt en sag, som nå er «reduceret». Tiende 1705 av 10 tn. havre, 5 tn. blandkorn samt 1 mark to. 1723: Matr.nr. 111. Måtelig god jord. Skog til husbygging og lastebruk. 1 husmann med 1% tn. utsæd. Skylda foreslås forhøyet med 3% lp. tunge. 1802: Skylda satt til 1 skpd. 9% lp. tunge. «Skikkelig» skog til sagtømmer samt til endel bjelker og smålast, som kan innbringe omlag 100 rd. årlig. En bygdesag og et lite kvernbruk, som dog begge bare kan drives vår og høst i flomtiden og tilsammen kan innbringe 20 rd. årlig. 1819: Temmelig god jord, men tildels utsatt for frost. Vannfall og bygdesag, vannfallet ubetydelig. 1838: Nytt matr.nr. 60. Ny skyld 14 dir. 18 skil. 1866: *Bnr. 1, Vestre H.*: 188 mål leir- og sandjord. En ikke ubetydelig del av utmarka kan oppdyrkes. God og tilstrekkelig skoghavn nær gården. Ca. 865 mål særdeles god skog. Like ved rotevei, 1% mil fra Drøbak, med kort og meget lett drift til Hallangspollen. Mindre lettbrukt, alm. godt dyrket. — *Bnr. 2, Østre H.*: 137 mål leir- og sandjord. Størsteparten av utmarka kan oppdyrkes. Meget god og tilstrekkelig skoghavn nær gården. Atkomst, som bnr. 1. Temmelig tungbrukt, alm. godt dyrket. — *Bnr. 3, Engene*: 116 mål moldjord. Meget god og tilstrekkelig skoghavn nær gården. Ca. 540 mål noenlunde alminnelig skogmark. Ca. 1% mil fra Drøbak, med kort og meget lett drift til sjøen. Lettbrukt, alminnelig godt dyrket. — *Bnr. 4, Størmyr*: 69 mål leir- og sandjord. God og tilstrekkelig skoghavn nær gården. Ca. 405 mål meget god skog. Meget avsides fra rotevei, men kort og lett vei til sjøen. Noe frostlendt. Lettbrukt, alm. godt dyrket. — *Bnr. 5, Askautrud*: 26 mål sandjord. Ganske god og tilstrekkelig skoghavn like ved. Ca. 200 mål måtelig god skog. Meget vanskelig atkomst, men ved rotevei. Tungbrukt, alm. godt dyrket.

Offisielle oppgaver over husdyrhold, utsæd og kornavling.

År	Hester	Kuer og ungdyr	Sauer	Utsæd tn.	Avling tn.
1661	2	8	6	6V2	
1723	2	9	9	10%	33K
1802	3	14	ca. 14	12	
1866	7	22	9	20%	my₂

Høyavlingen 1723 oppgitt til 40 lass; 1866 ingen oppgaver.

Husdyr og utsæd (i tn.) på de enkelte bruk 1866.

Bnr.	Hester	Storfe	Sauer	Griser	Hvete	Rug	Bygg	Havre	Poteter
2	8	6	2	1	V	WA	0	10	
2	10	5	2	WA	Vi	VA	5	10	
2	7	4	2	VA	0	1	4	5	
1	3	2	1	VA	0	VA	2	3	
0	3	2	1	VS	0	VA	1 ^{1/2}	3	

Eiere av Nordre Hallangen.

Det vesentlige av gården er gammelt bondegods. Bare 1 fjerding salt var kirkegods. Ås prestebol eide y_2 øyresbol ca. 1400. Muligens er det denne parten som i 1542 angis til 5 lp. s., og som da og senere eides av Mariakirkens prosti, inntil brukeren fikk kgl. skjøte på den i 1726.

Brukere av Nordre Hallangen.

Reier var i 1592 lagrettemann i saken om fossene i Glosliskogen. Han ble vel fulgt av *Amund Bjørgulfsen*, som brukte fra senest 1608. Amund var sønn av storbonden Bjørgulf Oppegård i Oppegård sogn og selv en rik mann. På Hallangen var han på det nærmeste selveier, idet han eide *YVi* skp. s. Men også i andre gårder hadde han gods: 7 lp. s. i Klemetsrud i Røyken, y_2 skp. t. i Rustad i Ås, 1 skp. 7 lp. t. i Hunes i Enebak, 4 lp. t. i Hjol i Vestby, 1 hud i Gillingsrud i Råde, 1 skpd. s. i Vear i Røyken, 15 lp. i Blesa i Fet, *Vi* skp. t. i Mellom-Hoie i Eidsberg, y_2 skp. t. i Dillerud i Skiptvedt og *Vi* skp.-1. i Sperrebotn i Våler. Dessuten hadde han 1 skp. tunge i «Gran i Sone sogn». Noen gård med dette navn finnes ikke i Såner i dag, men Amund satt med dette godset til sin død. I 1637 eide han 5 skp. 7 lp. tunge og 2% skp. 2 lp. salt; dette var en virkelig stor formue, til og med større enn den som Nils Eriksen Mellom-Solberg eide. Amunds hustru het Guri Lauritsdtr., og barna var: Bjørgulf, Hans, Siri, g.m. Jon Arnestad i Asker (de hadde sønnene Lars Jonsen Hallangen og Erland Blakstad, stamfar til den nåværende Blakstad-slekten), Oluf Grisebo, Anders, som først hadde Gjøfjeld og deretter bodde i Grisebo, Ambjørg, g.m. Halle Gulbrandsen Kjeserud i Eidsberg, samt en datter som var g.m. Jens Grønsand i Hurum. En viktig inntektskilde for Amund var sikkert saga, som han hadde i drift hvert år. I 1652 — da var Amund nylig død — heter det at hans enke og arvinger «haffuer een

Saug udi Brug, som er bestaaende paa deris egen Oudelsgrund, kand bekomme dertill udi deres egen Oudelsschaug noget smaat furre och grantømmer, och kjøber noget dertill paa andre Steeder, kand scheeris der paa ungeferlig 7 eller 8 hundre bord, mindre och meere, ligesom flommen er stoer till, haffuer samme bord at kiøre et lidet støcke veig till Stranden, och floder dennem siden till Huusvig, Drøigbach eller Sands ladested Y_2 mill veig.» Prisen varierte fra 10 ort til 3 rd. for 100 bord. Amund døde 1650, men allerede året før hadde sønnen *Bjørgulf Amundsen* overtatt N. Hallangen, som også han var eneeier av, bortsett fra den lille kirkeparten. Siden 1629 hadde faren Amund bygslet og drevet Havsjødalen som et underbruk under Hallangen, og dette fortsatte Bjørgulf med til sin død 1657. Kort etter 1654 var han blitt gift med enken etter Anders Tomter, Marthe, og bare et års tid etter Bjørgulfs død flyttet hun til Havsjødalen, som hun overtok som selvstendig bruk. Hallangen gikk over til Bjørgulfs yngre bror *Hans Amundsen* f. ca. 1630. Han var g.m. en datter av sogneprest Elias Hyldebrand i Ås. Av barna skal datteren Synni ha blitt g.m. Jens Svendsen Grydeland, mens sønnen Hans senere kom til Setre i Asker. Hans fortsatte sagdriften og holdt gården godt i hevd. Det ser ut til at han døde i 1680, og straks etter giftet enken seg med Hans Vebjørnsen Bråte fra Kroer og flyttet dit. Hans Bråte bygslet da N. Hallangen bort til *Jørgen Nilsen* i januar 1681, på vegne av sin umyndige stesønn Hans Hansen. Men vergemålet for gutten tilfalt hans søskenbarn Erland Blakstad, og Erland protesterte i 1684 på Hans Bråtes bortbygsling av gården. Han forlangte besiktigelse, og i 1684 ble denne også holdt. Det viste seg da at husene så langt fra å ha forfalt tvert i mot var blitt utbedret i Jørgen Nilsens tid, og det var også blitt bygd ny kjone. I løpet av de siste tre årene var det i skogen blitt hogd 78 trær foruten endel smålast til sperrer og juffer, så skogen var også i god hevd, og Jørgen hadde ikke tilføyd den noe «ubillighed». Dette var på forsommeren 1684, og da Jørgen Nilsen nå ble tilsagt å flytte fra Hallangen, satte han i gang storhogst, som foregikk hele sommeren, høsten og utover vinteren. Særlig var det nord og nordvest i skogen denne hogsten foregikk. Så snart Erland fikk greie på dette, stevnet han Jørgen. Retten ble satt på N. Hallangen 26. juni 1685, og «skogskaden» ble besiktiget. Det tømmeret som var kjørt frem på stranden, og som ble «arrestert», besto av 10^4 tylfter hollandske bjelker, 6 tylvter og 7 trær engelske bjelker og 5 tylfter og 7 trær sagtømmer. Fogden fant «gaardens schoug ilde at vere handlet, til den umyndiges schade i fremtiden» og dømte Jørgen Nilsen til å betale

formynderen Erland Blakstad 30 rd. 1 ort og 12 skill, i erstatning + 8 rd. i omkostninger. Bruken av Hallangen gikk nå over til Erlands bror og Hans Hansens søskenbarn *Lars Jonsen* ca. 1640—1711, sønn av Jon og Siri Arnestad i Asker. Lars bygslet gården inntil han i 1705 fikk skjøte på det meste av skylda for 350 rd. av Hans Hansen. Han var gift med en datter av Oluf Oppegård, og de hadde barna Ole Stabel, Hans, Anne, g.m. Anders Engebretsen. Lars giftet seg annen gang med Boel Kristensdtr. og fikk i dette ekteskap sønnen Lars (se nedenfor) og døtrene Maren, g.m. Thorer Thorersen Sønstedal, og Lisbeth d. 1711, g.m. Nils Hansen Huseby. Samme året døde Lars Jonsen selv, og Boel ble noen få år etter gift med *Kristoffer Ellefsen*, som var fra Skuterud i Ås. Han ble også eier av hele N. Hallangen, og i 1718 kjøpte han av Ellef Erlandsen Blakstad odelsretten for 300 rd. Ellef var verge for den tidligere eier Hans Hansens sønn Jørgen. Da Kristoffer døde 1732, var hans besetning på 1 gulblakk og en hvit hest, 8 kuer, 2 kviger, 2 tyrer, 3 kalver, 8 sauer, 8 lam, 1 purke med to unger samt 1 «giødt griis». Blant det rikholdige løsøre var en bekkvern til 10 rd., en brunmalt kirkeslede med sal til, smedredskaper for 9 rd., kobber for ca. 17 rd., bl. a. et sengebekken, av sølv nevnes flere beger og en gammel kanne som veide 40 lodd og ble taksert til 20 rd. 10 tylfter bjelker lå i skogen. Løsøret var i alt verd 232 rd., men Kristoffer hadde endel løsgjeld, bl. a. skyldte han stesønnen Lars 12 rd. for 6 års arbeid, så netto ble bare 74 rd. Dertil kom imidlertid jordegodset som omfattet hele N. Hallangen samt hele Skuterud i Ås, så Kristoffer var en holden mann. I sitt ekteskap med Boel Kristensdtr. hadde han sønnen Hans f. ca. 1715, men stesønnen Lars Larsen påsto seg å være odelsberettiget til N. Hallangen, da faren Lars Jonsen hadde hatt gården i over hevds tid, og den hadde fulgt farens forfedre «i 3. og 4. ledd». Det ble også til at *Lars Larsen* 1710—38 overtok Hallangen, mens Hans Kristoffersen fikk Skuterud. Hans tok senere borgerskap på Bragernes. I 1737 oppga Boel sitt bo, men beholdt 200 rd. De skulle «oppbevares» av sønnen Lars Hallangen; av dem skulle hun leve, og av dem skulle hennes gravferd bekostes. Samtidig fikk Lars skjøte på Hans Kristoffersens part i Hallangen og ble eneeier. Det ble dog bare et års tid han fikk drive gården; allerede året etter døde han, 27 år gammel. Han var g.m. Pernille Olsdtr. og hadde datteren Larsine. Etter Lars's død ga enken Pernille og vergen for Larsine, Thorer Holt, skjøte i januar 1739 på 1 skp. 11% lp. for 900 rd. til *Lars Larsen*, som da bodde i plassen Hethøl under Digerud. Etter hva han selv fortalte i skifteretten 1737, var også han en sønn

av Lars Jonsen Hallangen. Imidlertid gjorde snart Hans Kristoffersen krav på eiendomsretten til halve gården, 17⁴ lp> og på tross av «en liden protest» skjøtet han dette i 1742 for 700 rd. til *Svend Sørensen* Lillerud, som hadde drevet gjestgiveri på Grisebo. Svend flyttet visstnok selv til Hallangen, men da han døde 1748, solgte hans enke Marthe Brynildsdr. de *liy*₂ lp. til Lars Hallangen, som dermed var eneeier. Lars var gift to ganger, 1. gang g.m. Eli Andersdr. Digerud. Barn: Lars Gulbjørnrud. 2. gang m. Kari Bastiansdr. fra Agnor. Barn: Mikkell, Vilhelm, Eli. Lars brukte nå N. Hallangen alene til 1756. Da lot han gården dele i to bruk.

VESTRE HALLANGEN

Den vestre halvparten overlot Lars Larsen 1756 for 500 rd. til sønnen *Mikkell Larsen*. Året før hadde Mikkell fått skjøte av broren Lars Larsen Gulbjørnrud på innløsningsretten. De husene som Mikkell skulle bruke, var den østre stuebygningen, den undre loftstua, kalt Gamlestua, kjellerkoven, øvre del av stolpeboden, det nye fjøset, den nordre laden med skykue, samt sledeskjulet og ellers halvparten i låve, stall, vedskjul og bryggerhus. Mikkell var g.m. Abel Abrahamsdr. Bjerke f. 1740. Barn: Abraham f. 1761, Elisabeth f. 1768, Lars f. 1775. Han drev sin del av Hallangen helt til 1788, før han overdro den for 1500 rd. til *Thorer Thorersen Holt*. I mellomtiden hadde han bygd ny uthusbygning og nytt stabbur, men fremdeles delte de to brukerne på N. Hallangen enkelte uthus, som kjone, vedskjul m. m. Til denne vestre parten hørte plassen Utengen, som Thorer Holt også overtok. Året etter fikk Thorer kgl. bevilning til å sette opp en bygdesag på Hallangen. Det ble dog ikke lenge han fikk glede hverken av gården eller saga, idet *Abraham Mikkelsen* tok Vestre Hallangen på odel allerede 1790 for 1699 rd. Men dette var bare en pengetransaksjon fra hans side, for umiddelbart etterpå solgte han igjen for 2099 rd. til *Ole Olsen*, inklusive bygdesaga. Ole hadde da nettopp måttet forlate Skoklefall på Nesodden, fordi denne gården ble tatt tilbake etter odelssøksmål. Han var en driftig mann, som for en kort tid atter samlet hele N. Hallangen på en hånd. 1790 fikk han skjøte på 16 lp. av Østre Hallangen for tilsammen 2132 rd.; bare Stormyr forble foreløpig selvstendig bruk. Ole hadde tjent godt på sagdrift de årene han brukte Skoklefall, og også på Hallangen holdt han saga ved like. Han var g.m.

Ragnhild Ellefsdtr. Barn: Ole, Ingeborg, Else, Kristense, Anne, Hans, Thorer, Johanne, Maria. Om Ole Olsen ble det fortalt at han en gang ble bergtatt. Han var borte flere timer, og senere var han ikke i stand til å gjøre rede for seg for denne tiden. Han døde høsten 1807, 64 år gammel. Grosserer *Morten Anker*, som eide Frogner hovedgård i Christiania, kjøpte Vestre Hallangen for 5000 rd. av Ragnhild Ellefsdtr. i 1810. Til denne delen hørte et vannfall og den lille bygdesaga. Det var for skogens skyld Anker kjøpte denne og flere andre skogeiendommer. I 1822 solgte han dem alle til et konsortium av trelasthandlere som besto av *Even Andersen Grini* fra Røyken, *Ole Olsen Helgerud* og *Torger* og *Torhild Mørk*, de tre siste fra Lier. Salget omfattet Vestre Hallangen 3500 spd., en andel av Lindebråte skog 1500 spd., en andel av Agnor skog 2500 spd. og en andel av Svestad skog 2000 spd. Den eneste av de fire kjøperne som bosatte seg på Hallangen, var *Torkild Jestsen Mørk*, og i 1824 overlot de andre tre sine parter til ham og til drammenskjøpmannen *Tollef Bache*. Dermed var Nordre Hallangen igjen samlet, idet Mørk og Bache året før hadde kjøpt Østre Hallangen. *Tollef Olsen Bache* d. 1841 bodde på Bragernes, der han drev en av distriktets største trelastforretninger. Imidlertid kom nå en ny mann inn i bildet, nemlig *Bjørn Helgesen*.

ØSTRE HALLANGEN

Da Lars Hallangen ble for gammel til å drive lenger, skjøtet han i 1763 for 890 rd. den østre halvparten, som han selv hadde beholdt, til sin yngste sønn *Vilhelm Larsen* mot føderåd. Men foreløpig beholdt Lars for eget bruk *Gulbjørnrud-enga*, *Damenga*, *Søndre Poll-eng* og *Mellomenga*. *Vilhelm* var g.m. *Anne Kirstine Brochmann*, datter av *Nils Brochmann*, eier av *Søndre Hallangen* og lensmann i *Kråkstad*. I 1766 feste' han bort et stykke jord i *Søndre Pollen*, senere kalt *Sandrette*. Men enten døde *Vilhelm* tidlig, eller han oppga bruken av en eller annen grunn, for i 1772 fikk skipper *Christian Binderup* auksjonsskjøte på *Østre Hallangen* for 1200 rd. Selve gården forpaktet han bort til *Gunder Jensen*, som hadde brukt *Rød* siden 1763. *Gunder* skulle betale 12 rd. årlig + 6 rd. for bruken av *Stormyr*, så på denne tid var det tydeligvis et ganske betydelig bruk der inne. Dessuten forpliktet han seg til hvert år å levere *Binderup* nede i *Hallangspollen* 30 favner gran- og oreved til 20 skill. pr. favn.

Binderup forbeholdt seg også for eget bruk «den friske skoven» i utmarka samt plassen Askautrud, eller Bråten, og Polle-enga. I 1784 ga Binderup skjøte for 1750 rd. til *Hans Engebretsen Rød* og *Hans Nilsen Bjørnestad*. Begge hadde jo gårder i Vestby, og de bodde ikke på Hallangen. For 250 rd. solgte de i 1785 Stormyr, $\frac{1}{2}$ lp. s., til Anders Arvesen, men forbeholdt seg rett til, hvis de fant det nødvendig, å bygge dam nedenfor plassen. Dersom Anders ønsket det, kunne han sette opp kvernbruk her. Hans Rød skjøtet i 1787 sin halvpart, 8 lp. s., for 1190 rd. til *Henrik Larsen Øynes*, og den andre halvparten solgte Hans Bjørnestad i 1790 for 1199 rd. til *Ole Olsen Skoklefall*, samme dag som Ole kjøpte Vestre Hallangen, og bare et par måneder etter at han hadde fått kjøpt Henrik Øynes's part. Dermed var Ole Olsen eier av hele N. Hallangen. (Se ham under Vestre Hallangen.) Hans enke Ragnhild fikk auksjons-skjøte ved skiftet og satt med gården til 1810. Da solgte hun den vestre halvparten inklusive saga for 5000 rd. til Morten Anker, men betinget seg 200 bord skåret årlig for 1 skill. pr. bord, samt fri strand og lasteplass for alt åvirke fra hennes del av gården. Ragnhild solgte i 1814 også fra en part på 3% lp- s. til Torger Digerud. Den omfattet bl. a. plassene Utengen og Askautrud. Torger overlot dette til sønnen Hans Torgersen, som bosatte seg i Utengen. Ennå i fem år drev Ragnhild den parten som hun hadde tilbake, 13% lp- s., før hun i 1819 overdro den for 566 spd. til Torger Digeruds annen sønn *Lars Torgersen* mot føderåd. I kontrakten heter det at Lars skal skaffe henne «fritt og varmt huus, god og forsvarlig mad og drikke, som jeg nyder ved eierens bord upaaklageligt i alle dele. Ligeledes forskaffes mig fornødne klæder og sko, og en god sæng, hvortil benyttes de klæder jeg nu har, men om disse skulde blive forslidte, skaffes mig nye. Ligeledes forbeholder jeg mig brugen og benyttelsen af halvdelen af den søndre urtehauge, fri hæst til kirken og andre fornødne rejser og endelig ved venskabelig og omhyggelig opvartning saavel i sundheds som sygdoms tilfælde. Tobak forskaffer gaardens ejer mig saa meget jeg forbruger ... I den nye bygning indredes nyt kammer med nyt kjøkken . . .». Og til sist skal hun ha på «anstændig og sømmelig maade min begravelse efter min stand». — I 1819 heter det om Hans Utengens del at den er «søyret» og utsatt for frost. Utengen solgte Hans i 1828 for 350 spd. til Torkild Mørk og Bjørn Hallangen, og 1834 ga han den siste skjøte for 300 spd. også på Askautrud. Heller ikke broren Lars Torgersen beholdt gården lenge. Han skjøtet 1823 sine 13% fø- for 3000 spd. til Tollef Bache og Torkild Mørk.

N. HALLANGEN SAMLET IGJEN

Bjørn Helgesen Hallangen f. ca. 1793 kom fra Sande prestegjeld, der han eide gården Nordre Bø. Som 31-årig ungkar kom han til Frogn og ble gift her i 1824 med den 18 år gamle Gjertrud Helgesdr., som presten i kirkeboken kaller gårdmannsdatter fra Nordre Hallangen. Bjørn var tydeligvis noe av et handelstalent, og det er vel dette som danner bakgrunnen for den velkjente lokale tradisjon om hans overtagelse av Hallangen, — en tradisjon som neppe kan være riktig. Ifølge denne skulle Bjørn Helgesen forøvrig ha reist rundt som skreppekar, og dette er det visstnok noe i. Skreppa, som etter sigende har tilhørt ham, finnes ennå på gården. Johannes Kolstad har gjengitt historien slik: Det skulle holdes auksjon over Nordre Hallangen, og noen bønder begynte å by. Da kom også skreppakaren Bjørn med bud. Folk lo, men det ble han som fikk tilslaget. Auksjonarius var noe skeptisk og forlangte kausjon. Nei, det hadde nok ikke Bjørn, «men jeg tenker denne skal greie det!» Dermed la han skreppa på bordet og betalte gården kontant. — Fullt så dramatisk gikk det nok ikke for seg i virkeligheten. Bjørn Helgesen samlet Nordre Hallangen gjennom ikke mindre enn fem forskjellige kjøp. I 1828 ga Tollef Olsen Bache ham skjøte for 3000 spd. på alt han eide i Hallangen og de andre eiendommer som Morten Anker hadde eid i Frogn og Nesodden. Av Torkild Mørk, som da bodde på Hallangen, kjøpte han i 1833 dennes parter i de samme eiendommene for 3000 spd. I 1828 fikk han skjøte for 350 spd. på Utengen, og året etter overtok han Stormyr for 400 spd. Endelig kjøpte han Askautrud for 300 spd. i 1834. Foruten dette ervervet Bjørn Helgesen flere andre gårdparter, som han dog nokså snart solgte igjen. Dessuten drev han i ikke liten utstrekning med utlån av penger mot pant i fast eiendom. Han beholdt N. Hallangen til 1855. Dette året overdro han både den og sine andre eiendommer for den svære sum 40 000 spd. til *Even Soot*, og en måneds tid etter sluttet Soot interessentskapskontrakt med trelastfirmaet *Wold & Huitfeldt*. Med Soot, som var sønn av den bekjente kanalbygger Engebret Soot og far til maleren Eyolf S., gikk det økonomisk dårlig. I desember 1857 ble det tatt beslag i hans andel av Hallangen. Foreløpig kom han dog over krisen, og i 1858 forpaktet han bort gården med plassene til M. Johnsen og S. Gulbjørnrud for 4 år mot 500 spd. årlig avgift. Even Soot utvandret imidlertid til USA, der han døde i Virginia 1865, og i 1861 gikk hele gården ved auksjonsskjøte over til *Wold & Huitfeldt* for 3000 spd., og innehaverne lot i 1862 Nordre Hallangen skylddele i fem

parter: V. H. (Inr. 262, bnr. 1, skyld 15/84), O. H. (Inr. 263, bnr. 2, 16/02), Engene (Inr. 264, bnr. 3, 8/86), Stormyr (Inr. 265 a, bnr. 4, 5/58), Askautrud (Inr. 265 b, bnr. 5, 1/50). Firmaet drev jo Hallangen for skogens skyld, og gårdsbruket ble helt til 1939 drevet av forpaktere. Wold & Huitfeldt solgte hele eiendomskomplekset i 1874 for 28 000 spd. til konsortiet *K. Trønnes, I. Ilsaas, O. Nyborg* og *O. Kind*. Det besto da av N. Hallangen (bnr. 1-5), to parseller av Gulbjørnrud (bnr. 4 og 8), Lindebråte skog (bnr. 9) og Agnor skog (bnr. 5). Også disse nye eiere hadde imidlertid økonomiske vanskeligheter, og i 1887 gikk eiendommene ved auksjonsskjøte over til *M. Peterson & Søn* i Moss for kr. 51 780. Alle-rede året etter solgte dette firmaet for kr. 45 000 til brødrene *Jens* og *Peter Brandt* på Froen, og de beholdt disse skoggårdene til 1911, da de skjøtet dem for kr. 120 000 til *Kjekstad Interessentskap*. Seks år senere, i 1917, overdro dette N. Hallangen, bnr. 1-5, for kr. 175 000 til *A/S Gulskogens Cellulosefabrik*. Av bnr. 5 ble Askautrud utskilt som selvstendig bruk i 1938 med skyld 1/20 og solgt til Harald Askautrud. I 1939 ble gården kjøpt av *Ragnar Busch* f. 1916 fra Spydeberg, g.m. *Eva Sandvik* f. 1916, også fra Spydeberg. Barn: *Torun Margareth* f. 1941, *Aksel Erik* f. 1944. Arealet på innmarka er 250 mål. Av dette brukes ca. 100 mål til poteter, endel til rotfrukter, mens det bare dyrkes lite korn. 30—40 mål er utlagt til kulturbeite. Besetningen består nå av 1 hest, 15 melkekuer og 15 ungdyr, samt endel griser. Skogen er på ca. 5000 mål. Busch driver eget sagbruk på eiendommen, ved veien nederst i Havsjødalen. Gårdens hovedbygning har han gjennomrestaurert 1939—40 og reist en ny driftsbygning i 1943 med forpakterbolig, garasje, potetkjeller og vognskjul. Den gamle smia har han også satt i god stand. Den nåværende uthusbygning og bryggerhuset ble bygd i Gulskogens tid, ca. 1917. For sitt vakre og velholdte gårdstun ble Busch premiert ved en bygdekonkurranse i 1964.

ASKAUTRUD

Bnr. 6.

Husmenn.

Greger Torkildsen f. 1828 var husmann her i 1865. G.m. *Anne M. Hansdtr.* Barn: *Olaus, Johan, Grethe, Malla, Maren.* Begge ektefellene

Askautrud

var fra Frogn. Gregers foreldre Torkild Gregersen og Gro Larsdtr. var også husmannsfolk under N. Hallangen. Greger holdt 3 kuer og sådde $\frac{1}{2}$ tn. havre, $\frac{1}{4}$ tn. bygg og satte 3 tn. poteter.

Brukere.

Harald J. Askautrud f. 1894 fikk utskilt og kjøpt plassen i 1938 for kr. 8000. Han har nå 20 mål jord og 100 mål prod. skog. Hovedbygningen er meget gammel, kanskje mer enn 200 år, mens driftsbygningen ble reist 1939—40. Harald Askautrud er sønn av Anton Johansen Askautrud 1865—1938 og Ragna K. Kristiansen 1861—1921. Han er g.m. Kristine Bendiksen. Barn: Gunvor, Solveig, Rolf, Sverre, Astrid, Leif, Bjarne, Trygve, Henry, Kjell, Arvid. Av yrke er Askautrud tømmermann.

STORMYR

Bnr. 4.

Anders Arvesen fikk kjøpt plassen i 1785 for 250 rd. Den rett han da fikk til å anlegge kvernbruk, ser det ikke ut til at han har benyttet. Han solgte 1789 for samme pris til *Lars Isaksen* f. ca. 1767 på Bekkensten under Tomter, som visstnok hadde bodd på Rogneskjær på Nesodden. Han var g.m. *Dorthea Kristoffersdr.* På plassen fødte han 2 kuer og noen sauer og sådde 2 tn. korn. Lars solgte i 1806 for 800 rd. til *Thorer Havsjødalen*, som beholdt Stormyr til 1810 før han overdro for 1100 rd. til *Ole Johannessen* fra Knardal. Ole hadde vedrett i Østre Hallangens skog. Jorda hans var utsatt for frost. I 1829 solgte han for 400 spd. til *Torkild Mørk* og *Bjørn Hallangen*, og siden har Stormyr ikke vært i selveie. — *Ole Larsen* f. ca. 1829, g.m. *Mathea Sørensdtr.*, hadde plassen som husmann 1865. Da holdt han hest, 3 kuer og 3 sauer. Utsæden var $\frac{1}{2}$ tn. bygg, 2 tn. havre og 4 tn. poteter.

Husmenn under 'N ordre Hallangen.

Utengen. *Johannes Amundsen* f. ca. 1734 flyttet hit i 1758, og det var muligens han som tok opp plassen. Han var sønn av *Amund Bentsen S. Pollen*. G.m. *Johanne Lukasdtr.* Barn: *Kirstine* f. 1758, *Amund* f. 1763. Hans bror *Iver* var husmann under *Digerud*, deretter under *Agnor*. — *Hans Torgersen*, se under *Ole Olsen* 0. Hallangen.

Hagen. *Andreas Petersen* f. 1823 i Eidsberg hadde plassen i 1865. Hans kone *Sofie Gundersdr.* f. ca. 1831 var også fra Eidsberg. Besetningen hans var 3 kuer, 3 sauer, og utsæden var 1 tn. havre, $\frac{1}{2}$ tn. bygg og 4 tn. poteter.

Nordre Vollen. *Brynild Olsen* fikk festeseddel på et jordstykke her i 1766, 30x30 alen stort, for seg og sin hustru *Gunhild Jakobsdr.* Det var vel han som bygde hus her. *Brynild Andersen* f. ca. 1771 var husmann her i 1801. G.m. *Maren Rasmusdtr.* *Hans Pedersen* f. 1777 var sønn av *Peder Hansen Åsen* på en plass under *Bjerke*. Bodde visstnok i *Pollen* fra ca. 1807. Gift 1. g.m. *Marie Willumsdr.* Barn: *Petro* f. 1807, g.m. *Johan F. Borgersen*. 2. g.m. *Ingeborg Baltzersdr.* Barn: *Karen Marie* f.

1811. 3. g.m. enken Ingeborg Larsdtr. *Johannes Johannessen* f. ca. 1800 i Hobøl, g.m. Anne Gudmundsdtr. fra Vestby, bodde i Hallangspollen 1865. Da sådde han % tn. havre og satte 2 tn. poteter. Det var ingen dyr på plassen.

Havsjødalen

Havsjødalen

På nordsiden av den lille Havsjødalen som fører nordøstfra ned til Hallangspollen, ligger gården vel 30 m. o. h. straks ovenfor krysset der veien fra Ottarsrud møter veien Tusse—Hallangen. Det meste av innmarka, som er temmelig slett, ligger nord for veien. Jordsmonnet er sandblandet moldjord med mindre partier skarpere sandjord.

Grensene går i vest og nord mot Nordre Hallangen, i øst mot Sønstedal og Froen, og i sør følger den bekken mot Holt (Bakker skog og Holtbråten).

Slik gårdsnavnet skrives i dag, Havsjødalen, synes det å være uttrykk

for en misforstått tydning av den opprinnelige navneform. Det har ingenting å gjøre hverken med sjø eller hav. Rygh sier at gårdens gammel-norske navn var *Hoskuldaldar*, av mannsnavnet Hoskuldr. Derav den moderne formen Haskeldalen. Men dette er sannsynligvis feil. Den eneste kilden som kan støtte denne tydning, er stiftsbordeboken fra ca. 1575, som har skrivemåten Hozkollsdall, mens så godt som samtlige andre kilder helt fra begynnelsen av 1600-årene og oppover har skriveformer som viser at gården har fått sitt navn etter en som het Hafskjold, at den altså egentlig bør hete *Hafskjolddalen*. Dette mannsnavnet var heller ikke uvanlig på disse kanter. I 1569 var det f. eks. en lagrettemann her på Follo som het Hafskjold Aslaksen (Halffschold Aslakzønn; Norske Herredags-Dombøger, R. 2. V. 1619, s. 134), og i skattemanntallet for 1612 nevnes en tjenestedreng på Froen med samme fornavn. — Det er vanskelig å si noe om når gården kan være ryddet. En kan gjette på den store nyryddings-perioden i tidlig kristen tid. Gården er ikke nevnt i RB — hvis den da ikke skulle være identisk med den «Høynghs dale» der Ås kirke eide 2 øyresbol. Dette kan jo stemme med hva vi kjenner til om det senere eienomsforhold.

Det var bare ett bruk på Havsjødalen til 1835, da Tassebråten ble utskilt (med skyld 25/36 lp. eller 0-4-3). Plassen Langen ble utskilt og frasolgt i 1918.

Hovedbygningen er gammel, antagelig fra årene omkring 1800, men har vært påbygd flere ganger. Den ble gjennomrestaurert i 1904 og i 1955. Inntil 1917—18 sto uthusbygningen, som var oppført 1850, rett vest for hovedbygningen. Dette året ble ny driftsbygning reist nord for hovedbygningen, der bryggerhuset sto, og dette ble flyttet til uthusets gamle plass. Stabburet var over 100 år da det i 1956 ble revet og lagret for senere oppføring på Follo bygdemuseum.

All skogen på Havsjødalen ligger nord og vest for innmarka. Den danner en kile nordover inn i N. Hallangens skog. Terrenget er tildels brattlendt. «Afrika», en åpen plass i skogen omlag 400 m. rett nord for husene, var engang dyrket, og her sto i begynnelsen av 1800-tallet og senere et lite kvernbruk. Møllesteinene oppbevares ennå på gården. I innmarka ved Langen finnes en stor jettegryte. — Ifølge lokal sagntradisjon skal det være nedgravd en skatt, gjemt i en kobberkjel, der det nå kalles Nordenga, men hver gang en prøver å grave skatten opp, ser det ut som det brenner nede på gården.

Av antikviteter som stammer fra gårdens tidligere brukere, finnes et

stort rosemålt skap med påskriften «Torser Torersen / Helline Friedrichsd. Anno 1802», samt to gamle dreide messinglysestaker.

På selve Havsjødalen er det ikke funnet noen oldsaker, men under jordarbeid på Tassebråten fant en i 1940-årene en kljåstein av mørk kleber og — på samme jordet — en stein som kan tenkes å være et stykke av et drillbor.

Av de to husmannsplassene som hørte til Havsjødalen, ble *Tassebråten* ca. 1 km. nord for gården tatt opp omkring midten av 1700-tallet. Navnet skal plassen ha fått fordi det i eldre tid ofte var gråbein å se her inne. Det fortelles at en småjente en vinterkveld sto ute på trammen og lyste med en tyristikke for at faren som vai i fjøset, skulle se når han kom tilbake. Men før han rakk frem, ble den vesle tatt av ulven, som strøk til skogs med henne. — Jordsmonnet på den kuperte innmarka er overveiende sandjord. Gårdsveien ut til Nesoddveien er vel $\frac{1}{2}$ km. Bebyggelsen er gammel, hovedbygningen antagelig fra før bruket gikk over i selveie. Uthusbygningen har årstallet 1837 over døren. Tassebråten ble skilt ut og solgt fra Havsjødalen 1835. På *Trangen* som ligger 700 m. nordover fra gården var det hus i 1865, men husmannen der hadde da ikke jord til plassen. Den ble solgt fra i 1818.

Arealet på innmarka er i dag 97 mål. Av dette brukes 14 mål til korn, 40 mål til poteter og grønnsaker, 3 til rotvekster, 13 til eng og 14 mål til kulturbeite. Det holdes ingen besetning, bare en hest. Skogen er på ca. 800 mål, hvorav 660 mål er produktiv.

MATRIKELGARDEN HAVSJØDALEN

Gnr. 61.

I 1648 var Havsjødalen ødegård med skyld 1 fjerding salt. Betalte ikke kvegskatt 1657, «ingen Creatur». 1661 ingen tiende, 1666 tiende av $\frac{1}{2}$ tn. havre og $\frac{1}{2}$ tn. blandkorn. 1705: Usådd. 1723: Matr.nr. 178. God jord. Skog til husbehov og noe lastebruk. Skylda foreslås forhøyet med 6% lp. tunge. 1802: Skylda satt til 4% lp. tunge. Skog til brensel, hustømmer og last «til halve Landskyld». 1810: Måtelig jord. Et lite kvernbruk, men vannfallet så lite at det bare kan males til husbehov. 1838: Nytt matr.nr. 61. Ny skyld 4 dir. 4 ort 19 skil, derav på Havsjø-

dalen 4-0-16 og på Tassebraten 0-4-3. 1866: *Bnr. 1*: 125 mål sand- og myrjord, samt noen få mål naturlig eng. En ubetydelig del av utmarka egnet til oppdyrking. God og fullt tilstrekkelig skoghavn nær gården. Ca. 600 mål meget god skog. Betydelig løv kan brytes. Kort og lett drift til sjøen. Noe tungbrukt, alm. godt dyrket. — *Bnr. 2*: 48 mål leir-, sand- og myrjord. God og tilstrekkelig skoghavn nær gården. Ca. 80 mål noenlunde god skogmark. Noenlunde lettbrukt, alm. godt dyrket.

Offisielle oppgaver over husdyrhold, utsæd og kornavling.

År	Hester	Kuer og	ungdyr	Sauer	Utsæd tn.	Avling tn.
1661	1	3	2	3	1%	
1723	1		5	4	6M	2iy ₂
1802	1		4		4	
1866	2	9	5	6	10fc	52

Høya viing 1723 — 10 lass, 1866 — 123 skpd.

Husdyrhold og antall tn. utsæd på hvert bruk 1866.

Bnr.	Hester	Storfe	Sauer	Griser	Hvete	Rug	Bygg	Havre	Poteter
1.	2	10	6	1	Vz		1	5	5V ₂
2.	0	4	0	0	VA	0		Vri	3

Eiere.

Ås prestebol eide i 1575 hele gården med full bygsel, og prestebølet var eier også ca. 1400 dersom den ovenfor nevnte anførsel i RB gjelder Havsjødalen. Kongeskjøte ble utstedt til brukeren først i 1824.

Brukere.

Sunnkild brukte fra senest 1611 til 1618, da han trolig døde. I 1612 solgte han sammen med begge Hallangen-bøndene 70 tylfter sagbord til en hollandsk skipper. Han var g.m. Anne, som fortsatte gårdsbruket til ca. 1629. Da fikk *Amund Bjørgulf sen* på Nordre Hallangen bygselen på

Havsjødalen, og brukte den deretter under Hallangen inntil han i 1648 eller —49 overlot denne gården til eldste sønnen Bjørgulf. Selv flyttet han visstnok til Havsjødalen, der han oppgis som bruker til sin død i 1650. Det er vel lite sannsynlig at Amund drev selvstendig i dette sitt siste år. I alle fall fortsatte *Bjørgulf Amundsen Hallangen* å drive Havsjødalen som underbruk. I 1656 holdt han ingen dyr her. Men kort etter at Bjørgulf døde i 1657, flyttet han enke Marthe hit, og fra nå var det igjen selvstendig gårdsbruk på Havsjødalen. Det er mulig at Marthe giftet seg for tredje gang — før sitt ekteskap med Bjørgulf Hallangen hadde hun vært g.m. Anders Tomter — for *Mats* Havsjødalen sies å være bruker 1661. Men denne vet vi ikke mere om. Et par år etter er gården overtatt av *Bent Mogensen* f. ca. 1625. Han var svoger av Hans Hallangen, g.m. en datter av sogneprest Elias Hyldebrand i Ås. Bent synes å ha vært en driftig kar, som i slutten av 1660-årene også kom i besittelse av endel av Tomter. Sin part der (% skp. t.) solgte han imidlertid 1684 og bodde i Havsjødalen ennå i 1696. Fire år tidligere klaget Simen Holt over at enga hans var blitt ødelagt fordi Bents dyr var kommet over og hadde beitet der. Bent hadde hatt beiterett på N. Hallangen og var ikke blitt «oppsagt», men nå måtte han erstatte Simen 4 rd. for skaden. Da Bent døde omkring 1705, gikk bygselen over til *Jens Jensen* d. ca. 1722. Han var g.m. Johanne Pedersdtr. Fjøser d. 1733 og hadde barna Kari, g.m. Kjell Skorkeberg, Ragnhild, g.m. Jens Svendsen som bodde på en plass under Kalføss i Vestby, Katrine, g.m. Svend Reiersen Bekkensten på Nesodden, Marthe, Helge. Johanne hadde fra før utenfor ekteskap sønnen Gunder Pedersen, som ble oppfostret på Roksrud. Hun giftet seg igjen med *Kristoffer Nilsen* 1702—73, som fikk bygselbrev av sogneprest Søren Hagerup i 1723. Han var jo da en ganske ung mann, sønn av Nils Thoresen Store-Rud på Nesodden og bror av Elias Horgen, og han kom til å drive gården i et halvt århundre. Hans annen hustru var Marie Andersdtr. fra Gjøfjeld på Nesodden. Deres eneste barn var datteren Johanne, g.m. Gunder Jensen Skaug. Ved skiftet etter Marie i februar 1740 var gårdens besetning 2 hester, 6 kuer, 1 oksekalv, 6 sauer. Bruttoformuen var 72, netto 41 rd. Blant løøsøret nevnes et fremskap som hadde «3 laaser og skuffer midt udi». Kristoffer giftet seg tredje gang med Anne Olsdtr. og fikk i dette ekteskap seks barn: Kristoffer (se nedenfor), Kristian f. 1751, Marie f. 1753, Rebekka f. 1757, Engebret f. 1761, kom til Koppe-
rud, og Johannes f. 1764. Kristoffer overtok gården ved farens død. Moren skulle ha havn og for til 2 kuer m. m., og den yngste broren skulle

«forsynes» til han selv ble i stand til å tjene sitt brød. *Kristoffer Kristoffersen* f. 1750 ble g.m. Abigael Samuelsdtr. fra Nord-Dal f. 1756. Barn: Gunhild f. 1780. Men det ser ut til at Kristoffer oppga bygselen i 1781, og sogneprest Stoltenberg utstedte nytt bygselbrev til *Torger Gundersen* Munkerud ca. 1754—1830. Anne Olsdtr. skulle forsatt ha føderåd på Havsjødalen. Torger Gundersen var g.m. Karen Pedersdtr. Gullerud. Ved skiftet etter Karen i 1787 satt Torger i gjeld, men han hadde nettopp mottatt 175 rd., som var hans hustrus arv etter moren Anne Gullerud. Svigerfaren Peder Gullerud, som kjente til hans økonomiske forhold, mente at av disse pengene ville det ikke bli noe til overs. Det ble nå likevel en nettoformue på 90 rd. Men få år etter hadde han lånt 300 rd. av Kristen Jensen Digerud, og 1795 skrev han kontrakt med Kristen om at denne skulle overta bruken av Havsjødalen mot å avstå sin halvdel av Digerud til Torger. Dersom Torger ikke betalte sin gjeld innen to år, fikk han ikke gården tilbake. Bare et par måneder senere frasa så Torger seg Havsjødalen, og Kristen Jensen overtok bygselen. Torger Gundersen hadde da fra 1790 også eid Gullerud, men han bodde på Havsjødalen inntil han flyttet til Digerud, som han ble eneeier av.

Kristen Jensen f. ca. 1766, g.m. Gunhild Kristoffersdtr., ble dog bare et par år på Havsjødalen. 1797 utstedte Stoltenberg bygselbrev til *Thorer Thorsen* fra Holt 1779—1849, mot at enken Anne Olsdtr.s føderåd fremdeles skulle gjelde. Med Thorer kom den nåværende Havsjødal-slekt til gården. Han var g.m. Helene Fredriksdtr. Ørud f. 1779 og hadde barna: Andreas, bodde på Tassebråten, Anne Marie, g.m. Svend Gulbjørnrud, Abigael, f. 1806, g.m. Ole Hansen 0. Dal, «Dalmusikken»s opphavsmann (se Årbok for Follo historie- og museumslag 1960—61, s. 49), Thorer (se nedenfor), Hans (do.), Helene f. 1813, g.m. Ole Munkerud, Karen Fredrikke f. 1815, g.m. Kristoffer P. Larsen, Birthe Sophie f. 1817, Maren Henrikke f. 1822. Thorer Thorsen fikk kongeskjøte 1824 og ble den første selveier på Havsjødalen. I 1835 lot han utskille Tassebråten, som representerte en sjettedel av gården (35/36 lp. t. eller 0-4-3), og skjøtet den til eldste sønnen Andreas for 200 spd. Thorer var både en dyktig og driftig bonde og en flink handelsmann. Han reiste rundt i bygda og holdt «auksjon», som han selv kalte det, og andre bønder fra Frogn og Nesodden, men særlig folk fra de mange husmannsplassene, kjøpte av ham det de selv manglet av høy og poteter. I en regnskaps-notatbok, som ennå finnes på Havsjødalen, har han også notert endel tall for gårdens avling. I 1834 avlet de f. eks. 32 tn. havre, 8 tn. bygg, 3 tn. 5 skjp. torebygg, 1 tn. 3 skjp. erter,

1 tn. 3 skjp. hvete, 5 skjp. linkorn og 56 tn. poteter; i 1838 var avlingen 25 tn. havre, 6% tn. bygg, 3 tn. tore, % tn. erter og 114 tn. poteter; i 1845: 31 tn. 5 skjp. havre, 13 tn. 3 skjp. bygg, $i\frac{1}{2}$ tn. tore og 119 tn. poteter. Det vesle kvernbruket i skogen nord for husene holdt han også i god stand. Her kom bønder og husmenn fra hele nabolaget for å male kornet sitt. — For å greie kjøpet av gården i 1824 måtte Thorer låne det meste av kjøpesummen, men han arbeidet seg opp til solid velstand. Ved skiftet etter ektefellene i 1849 var formuen brutto 4287 spd., netto 2777 spd. I løssøret var det en rekke bøker, bl. a. Christian Vs Norske lov av 1687. Gården, som i skiftepapirene kalles Høevigsdalen, ble taksert til 3900 spd., herav innmarka 2000 spd., husene med 3 kakkelovner, samt møllehuset med to par kvernsteiner 900 spd., skogen og annen utmark 1000 sp. Etter overtakst, som ble noe lavere, ble gården utlagt til brødrene *Hans* og *Thorer Thorer sen.* De drev gården sammen. Hans f. 1810 døde ugift, og innsatte Thorer som sin universalarving ved testamente 1871. Thorer Thoresen 1808—84 var g.m. Maren Olsdr. Bøhlerengen og hadde barna Thorer 1873—1904, Hans (se nedenfor), Thorvald Olaf, kom til Knardal.

Thorer drev gården til sin død. Han var meget musikalsk, og på Havsjødalen oppbevares en håndskreven bok med noter til forskjellige danser, som han har skrevet. Thorer var rotemester for veivedlikeholdet og måtte ofte møte opp på kort varsel med mannskap, hest og redskaper for å ta seg av utbedringer eller måke snø. Han og broren fortsatte farens gode tradisjoner med gårdsdriften. De solgte også mye ved og hadde opplagsplass i Sperreyikstranda. Ved hans død løste enken Maren Olsdr. gården. Hun giftet seg med *Andreas Mikaelson Holt*, og da barna var mindreårige, drev han begge gårdene inntil han overdro Havsjødalen i 1897 til stesønnen *Hans Thoresen* 1875—1955 for kr. 10 000. Da Andreas Holt døde, solgte Maren Holt til svigersønnen Johan Huseby og flyttet selv tilbake til sin sønn i Havsjødalen. Hans var ugift. Han var en ordensmann og en driftig gårdbruker, som restaurerte hovedbygningen og bygde nye uthus. Myra som lå ved veien øst for gården grøftet og tørria han og la den ut til eng. Om denne myra heter det ellers at det engang skal ha vært et tjern her. Men en natt forsvant plutselig vannet med et voldsomt bulder, og bare blautmyra lå tilbake. Det er dog ingen som kan si når dette skal ha hendt. I 1917 solgte Hans Thoresen bnr. 3, Noreng (0/06) til sin fetter Hans Andreassen, og året etter ga han skjøte på plassen Langen (bnr. 4, 0/35) til Karl Olaisen. Hans Thoresen var også skogoppsyns-

mann, og hans tid ble meget opptatt av dette virke. Ved årsskiftet 1940/41 solgte han gården til sin brorsønn *Thorleif Thoresen* f. 1914, g.m. *Borghild Dahl* f. 1915. Barn: *Tor* f. 1942, *Liv* f. 1944. I 1952 restaurerte han bryggerhuset og bygde på en etasje, der det nå er 2 leiligheter. For best mulig å utnytte de naturlige betingelser legger han hovedvekten på grønnsakproduksjon.

Tassebråten

TASSEBRÅTEN

Bnr. 2.

Husmenn.

Peder Hansen var husmann her i 1761—1764 eller kanskje lenger. G.m. *Marthe Hansdtr.* — *Anders Olsen* nevnes som husmann 1797 og 1799. — *Anne Olsdtr.* f. ca. 1717, d. 1801 hadde føderåd av plassen i 1801, så hun hadde vel vært g.m. en tidligere husmann her. Men den som da var hus-

mann, het *Anders Johannessen* f. ca. 1766, g.m. Anne Kristensdr. f. ca. 1765. Barn: Johan og Abigael. Plassen kalles Tassebraten. — Det ser ut til at han ble avløst ca. 1818 av en husmann med nesten samme navn, *Anders Johnsen*, f. 1788, g.m. Marie Kristensdr. Barn: Johan f. 1819, Anne Sofie f. 1822, Maren f. 1826. Denne Anders brukte Tassebraten til *Guttorm Torstensen*, g.m. Berthe Marie Olsdr., overtok 1831. De hadde sønnen Ole f. 1824, som utvandret til USA, der han kalte seg Ole G. Havskjoldalen. Han drev som farmer i DodgeviUe i Wisconsin og skrev hjem derfra i 1850-årene. Men allerede i 1833 måtte Guttorm flytte fra Tassebraten, da Andreas Thoresen tok over bruken.

Brukere.

Andreas Thoresen 1802—40, eldste sønn av Thorer Havsjødalen, fikk skjøte av sin far 30. januar 1835 mot å overta endel av den gjeld Thorer fremdeles hadde på gården. Han var g.m. Ragnhild Olsdr. Skiftet etter ham ble holdt i 1841. Barna var: Helene f. 1832, Anton f. 1836, Regine f. 1839. Formuen var brutto 628, netto 209 spd. Enken løste gården etter taksten, som var 500 spd. Besetningen var da 1 hest, 3 kuer og 2 sauer. Ragnhild var et dyktig menneske som fortsatte driften til sin død 1855. Da hadde hun 6 kuer, 3 sauer og 1 gris. Formuen etter henne var netto 278 spd. Gården ble taksert til 700 spd. Anton var nå 19 år gammel, og han løste Tassebraten for takstsummen, men bare noen uker etterpå solgte han ved sin verge, farbroren Thorer Havsjødalen, for 850 spd. til *Anders Olsen*. Denne skal ha vært fra Christiania. Han brukte til 1873, da han overdro for 800 spd. til enken *Maria Sørensdtr. Mien*. Hun hadde to sønner til å hjelpe seg, og i 1884 skjøtet hun eiendommen til den yngste, *Abraham Johannessen* 1854—1925 for kr. 3400. Han var g.m. Laura Larsen 1856—1938. Barn: Inga d. 1927, Johan, Anton, Mathilde f. 1888, g.m. Karl Berntsen, Anna, g.m. Vilhelm Johansen, Oslo, Thorvald Leium, Ragna. Abraham Johannessen drev gården til sin død. Fru Laura Johannessen skjøtet i 1930 til svigersønnen *Karl Berntsen* f. 1887. Barn: Hans f. 1909, har S. Egge i Nordby, Bjarne f. 1910, Ragnvald f. 1913, som akter å overta gården, Erling f. 1924. Berntsen har ombygd og restaurert hovedbygningen, som forøvrig var blitt omrøstet i begynnelsen av 1890-årene. 1944 bygde han ny kjeller med bryggerhus, garasje og snekkerverksted. Likeså har han revet den gamle smia og satt opp en ny og bygd ny svinestall med garasje og silokummer. For noen år siden boret

han etter vann, slik at gården nå har vanningsanlegg. — Av den 40 mål store innmarka bruker han ca. halvparten til poteter, 3 mål til jordbær og resten til korn og høy. Besetningen er nå 1 hest, 7—8 foringsdyr samt 15 griser. Gårdens skog er på 123 mål. Av innbo med antikvarisk verdi har Berntsen et vakkert veggskap fra 1816, to hjørneskap og et gulvur, som på urskiven har signaturen «Peder Bjørlin».

LANGEN

Bnr. 4.

Husmenn.

Jens Hansen var husmann i Langen i begynnelsen av 1820-årene, og trolig var det han som ryddet plassen. Han var g.m. Maren Hansdtr. og hadde sønnen Arne. Fra 1826 ble han avløst av *Baltzer Andersen*, g.m. Marie Eriksdtr. Barn: Anne Helene. *Guttorm Torstensen* og hans kone Berthe kom hit i 1833 fra Tassebråten. De brukte Langen til 1838, da *Hans Jensen* overtok. I Thorer Havsjødalens regnskapsbok ser vi at Thorer skaffet Hans det han trengte av forbruksvarer, og Hans betalte med det han fikk tilgode hos Thorer for vedhogst og annet gårdsarbeid. Det heter også at «Stenbroen i Langen ved sommerfjøset blev ferdig den 10. juni 1846», og «Thorer Havsjødalen kostet et nytt veistykke med to stenbroer til, som blev ferdig den 19. september 1846 og kostet 4 spd.». I april 1848 ble Hans avløst som husmann av *Tolv Kristiansen*. Han betalte 5 spd. i årlig avgift. For arbeid på gården hadde han 12 skilling dagen om sommeren og 8 skilling om vinteren, mens hans kone hadde 8 skilling året igjennom. *Ingebret Langen* og hans kone Maria Andreasdtr. overtok plassen 1850 og bodde her til 1856, da *Hans Ulriksen* ble husmann her. Men allerede 1860 ble denne avløst av *Lars Langen*, som etter et par år overlot plassen til husmannen *Martin Langen*, g.m. Helene. Etter ham overtok *Svend Olsen* f. 1800, g.m. Anne Marie Thorersdtr. Han hadde hatt Nordre Gulbjørnrud og deretter Slottet, inntil han ble husmann hos sine svogre fra 1864. Han holdt ikke dyr, og jorda ble brukt av Thorer og Hans Havsjødalen. Hvor lenge Svend bodde her, vet vi ikke, men 1872—73 var *Anton* og *Julie* husmannsfolk her, og etterat *Jens Langen* hadde hatt plassen i 1874 og *Baltzer* i 1875, kom *Nils* og

Ellen i 1876. De bodde her ennå i 1884. — Den siste husmannen i Langen hel *Olai*.

Brukere.

Olai Langens sønn *Karl Olaisen* fikk skjøte av Hans Thoresen Havsjødalen i 1918. Han er ugift. Eiendommen omfatter ca. 30 mål, hvorav halvparten er dyrket. I 1930 holdt han 2 kuer og sådde 75 kg. havre og satte 4 tn. poteter. Høyavlingen var 15 skpd. Karl Olaisen har også drevet endel jordbær dyrking. I 1963 kjøpte Thorleif Thoresen Langen tilbake til gården.

Holt

Omtrent midt på den brede åsryggen mellom Midtbygda og Havsjødalen ligger Holt-tjernet og straks øst for dette gården Holt på flatt lende, vel 90 m. o. h. Innmarka består hovedsakelig av leirblandet moldjord foruten litt sandjord samt 50—60 mål myrjord. Gården grenser i nord langs veien mot Havsjødalen, i øst mot Froen og Bjerke, i sør mot Huseby og Ødegårdens skog og i vest mot Økern skog, N. Tomter og Nordre Hallangen.

Navnet er det gno. *holt*, n., som betyr en lund eller en liten skog. Alderen på gården med slike naturbetegnende navn er vanskelig å fastslå, men rydningstiden går ihvertfall tilbake til tidlig middelalder, kanskje helst til vikingtid.

Holt har aldri vært delt, men endel av skogen i nord ble solgt fra som bnr. 2 i 1824, og i 1865 ble brn. 3 Holtbråten skilt ut. Bnr. 4 Holtberget ble skilt ut fra bnr. 3 i 1874. Skydsrud (bnr. 10) ble skilt ut som eget bruk i 1912 og Holthagen (bnr. 8) frasolgt i 1909. Ellers er det solgt endel tomter.

Skogen omgir innmarka på alle kanter og har alltid spilt en stor rolle i gårdens drift. Holt-tjernet ligger mellom husene og veien Ottarsrud—Nesodden. Før denne veien kom i 1904, gikk den gamle roteveien, som i dag delvis brukes som gårdsvei ut til fylkesveien, over skogen fra Frogn kirke tett forbi husene på Holt og ned til Havsjødalen.

Det skal ha vært to hovedbygninger, hvorav den ene ble revet og til-

Holt

bygd den nåværende, som antagelig er ca. 150 år gammel. Av uthusbygningene er låven eldst. Potetkjelleren er også meget gammel.

Husmannsplassene *Berget*, senere kalt Holtberget, og *Skydsrud* ble begge tatt opp i slutten av 1600-årene. De er nå frasolgt. *Holtbråten* var i bruk fra senest 1762. I 1877 nevnes *Orebråten* under Holt, men det er vanskelig å si sikkert hvor denne plassen har ligget.

Fra begynnelsen av 1600-tallet og utover til ca. 1640 hørte en flomsag til gården. Den lå trolig i bekken som rant fra Holttjernet ned i Hallangspollen. I 1789 fikk oppsitteren på Holt kongelig bevilgning til å sette opp sag på Nordre Hallangens grunn, men dette hadde ingen forbindelse med den gamle Holt-saga. I 1802 hørte det ikke sag til gården. I 1676 sies det at brukeren på Holt hadde en bekkvern, men denne nevnes ikke senere.

Det er ikke funnet noen gravhauger her, men på en fjellknaus ca. 1 km. ØSØ for Holtmosen fant Karl Olsen Møglestu omkring 1890 en tykk-nakket, slipt steinøks, 15—20 cm. lang. Den er forlengst blitt borte.

I dag er det på Holt ca. 180 mål innmark, hvorav 100 mål med korn, 25 mål poteter og 24 mål eng. Resten brukes til beite. Skogen er på 1630 mål. — Holtbråten har 50 mål innmark og 150 mål skog.

MATRIKKELGÅRDEN HOLT

Gnr. 62.

Holt var fullgård i 1577 og senere. 1648 var skylda 1 skpd. salt, forhøyet 1656 til 1 skpd. 5 lp. s. Betalte kvegskatt 1657 av 2 hester, 10 fe, 12 sauer og 3 griser. Tiende 1661 av 15 tn. havre og 2[^] tn. blandkorn, 1666 av $i y_2$ tn. havre, $i y_2$ tn. blandkorn og V_2 tn. rug, 1705 av 20 tn. havre, 3% tn. blandkorn, 1 tn. rug samt 2 mark to, husmannen av 1% tn. havre. 1723: Matr.nr. 113. Måtelig Jord. Skog til husbygging og lastebruk. Skylda foreslås forhøyet med 11% lp. 1802: Skylda satt til 1 skpd. % lp. tunge. Skog til en del sagtømmer og endel bjelker og smålast for salg; inntekten dekker renter, skatter og utgifter. 1819: Middels jord. Temmelig god skog, som «kan meget forbedres». 1838: Nytt matr. nr. 62. Ny skyld 11 dir. 3 ort 6 skil, derav på Holt 10-3-10 og på Holt Skog 0-4-20. 1865: Holt (bnr. 1): 277 mål åker og dyrket eng. Leir-, sand- og myrjord. Endel mindre god myrjord skikket til oppdyrking. Alminnelig god og tilstrekkelig skoghavn like ved gården. Ca. 1600 mål noenlunde god skog. Lettbrukt. Noe frostlendt, men ligger like ved rotevei 7/8 mil fra Drøbak, med lett drift til sjøen fra skogen. Lettbrukt; alminnelig godt dyrket. — Holtbråten (bnr. 3): 80 mål dyrket innmark på leir-, sand- og myrjord. Bra og tilstrekkelig skoghavn nær gården. Ca. 140 mål mindre god skog. Ligger like ved rotevei, 1% mil fra Drøbak, med lett og kort drift til sjøen. Noe tungbrukt, men meget godt dyrket.

Offisielle oppgaver over husdyrhold, utsæd og kornavling.

År	Hester	Kuer og ungdyr	Sauer	Utsæd tn.	Avling tn.	
1661	2	7	3	6	10	
1723	2	12	8	12%	41%	
1802	2	8	6	8		
Bn. 1 1866	2	8	2	6	U%	58
Bn. 3 1866	1	4	1	0	3%	?

Høyavlingen 1723 oppgitt til 20 lass, 1865 til 200+90 skpd.

Husdyr og utsæd (i tn.) på hvert bruk i 1866.

Bruk	Hester	Storfe	Sauer	Griser	Bygg	Hvete	Rug	Havre	Poteter
1. Holt	2	10	6	2	$\frac{1}{2}$	%	1	8	10
3. Holtbråten	1	5	0	0	%	V.	Vi	2	6

Eiere.

Holt er gammelt bondegods, bortsett fra en part på 5 lp. s. som tilhørte Frogn kirke 1575, og som omkring 1780 ble solgt til brukeren Thorer Thoresen.

Brukere.

Aslak Holt betalte gjengjerdens i 1514 på vegne av sin rote. 1591—92 var *Åsmund* som lagrettemann med og valgte Ås-bøndenes representant ved Christian IVs hylling i Oslo, og han var en av de seks menn som utstedte skiftebrev om fossene i Glosli-bekken. Trolig ble han avløst av *Hans*, som brukte gården fra senest 1600 til 1628. Av tollregnskapene for trelast i denne perioden fremgår det at Hans utnyttet skogen ganske intenst. Til forskjellige hollandske skipper solgte han stadig bjelker, sperrer, spirer og sagbord. Han eide selv bygselparten i Holt, visstnok 9 lp. Resten eide *Vebjørn Grønlund* i Vestby. I 1635 betalte *Peder*, som overtok etter Hans og nok var hans sønn, odelsskatt av 9 lp., mens *Gullik Askjum* sies å ha $\frac{1}{2}$ lp. *Peder* satt på gården til 1648, da han ble etterfulgt av *Gregers*. Denne var skysskaffer og hadde som sådan halv skattefrihet. Han eide en liten part i Funningsrud på Nesodden, og i 1648 skjøtet han sammen med bondelensmann *Rasmus Herrestad* i Kråkstad 8 lp. i Vestre Haug til rådmann *Hans Madsen* i Christiania. I Holt eide han imidlertid intet. *Vebjørns* part her var nå overtatt av *Oluf Grønlund*, $\frac{1}{2}$ lp., mens den andre halvparten av bondegodset eides av *Ellen Huseby*. Det heter om Holt i 1651 at den er «en liden gaard» og eieren er forarmet, men *Gregers* har nok likevel drevet godt, for i 1656 ble skylda pålagt i fjerding salt. Han var lagrettemann i 1651.

De $\frac{1}{2}$ lp. som *Oluf Grønlund* eide i Holt, gikk først i 1650-årene over til *Kristoffer Balle* [Ballr?] i Ski sogn og noen år senere til *Hans Bråte* i Kroer.

Ellen Huseby ble visstnok etter mannens død g.m. *Gunder Siverson*

Sæthre, som 1647 pantsatte hennes iy_2 lp. i Holt til *Reyul Nilsen* Huseby for 110 rd. Etter å ha kommet i besittelse av dette godset flyttet Reyul til Holt og overtok bruken etter Gregers i 1660. Før han kom hit, hadde han brukt Nordre Bjerke i tolv år. Hans kone het Gjertrud Pedersdr. og barna var Peder, Reyul f. ca. 1658, Eli og Ingeborg. Reyul Holt var en aktet mann i bygda; i 1663 var han kirkeverge. Han satt med gården til 1666, da han flyttet til Huseby, mens Holt en tid ble liggende øde.

Imidlertid hadde Reyul Nilsen pantsatt det han eide i Holt, til Mathias Bjørn på Froen, og denne hadde også fått hånd om den parten som tilhørte Hans Bråte, slik at det i 1670 var Mathias Bjørn som ga bygsel - seddel på Holt til *Simen Olsen*, sønn av Oluf Oppegård. I 1683 forsøkte både Hans Bråte og arvingene etter Reyul Nilsen å gjøre gjeldende krav på Holt, men enden på tvisten ble at Simen Olsen Holt i 1683 og 1685 kjøpte alt bondegodset i gården (1 skpd.). Også han kom snart til å innta en fremtredende stilling i Frogn. Han var kirkeverge 1677—78 og 1686 og i 1680-årene mye nyttet som lagrettemann. Han var g.m. Ambjørg Anoldsdr. Heer f. 1644? d. ca. 1730, og deres datter var Anne Simensdr. 1679—1768, som ble g.m. Thorer Thoreresen Sønstedal. De hadde også sønnen Aslak som kom til Nord-Dal.

Simen Holt har vært en dyktig kar. 1672 var han skysskaffer, og 1673—74 brukte han, foruten Holt, også 0. Glosli som lottbruk. Han må ha hatt ikke ubetydelige pengeresserurser, for 1685 kjøpte han 15 lp. s. i Klommestein. Året etter ble han opptatt som femtemann i «Poldens fiskelaug», som hittil bare hadde hatt fire «interessenter». I 1690 klaget han over at Hans Hallangen ikke hadde satt opp noe gjerde langs grensen mot Holt, slik som han selv hadde gjort, og oppnådde å få 4 rd. i erstatning av Bent Havsjødalen for skade som dennes dyr hadde voldt da de kom over fra N. Hallangen skog.

Et år senere kom han opp i en strid med Alf Bjerke ang. en delesten mellom deres eiendommer. Partene ble dog forlikte og rakte hverandre hånden, og Alf Bjerke erklærte at han ikke hadde ment de ukvemsordene han hadde latt falle, slik som de var blitt opptatt. Det ser ellers ut til at Simen har vært en nokså rettsbevisst mann; flere ganger stevner han folk for mindre beløp, og en gang måtte Nils Breivold svare for et par skinnbukser som han ikke ville betale.

Ved Simen Holts død omkring 1700 overtok *Thorer Thoreresen* d. 1741 driften av gården for sin svigermor. Han var sønn av Thorer Hansen Kringerud og hadde overtatt bruken av Sønstedal kort før. Ennå i 1723

sto Ambjørg som eier av 12 lp. s. i Fjøser. Samme året sies hun og Thorer Holt å eie hele Melby i Nordby, $\frac{1}{2}$ skp. tunge, og antagelig er også Sissel Simensdr. Melby ca. 1689—1773, g.m. Villum Torstensen, datter av Simen og Ambjørg Holt.

Men etter svigermorens død ca. 1730 gikk hele Holt over i Thorer Thorersens eie, idet han makeskiftet med svogeren Aslak Nord-Dal det han hadde arvet i dennes gård etter faren Thorer Kringerud. Thorer og Anne Simensdr. hadde barna Thorer Sønstedal 1706—71, Simen (se nedenfor), Marie ca. 1708—59, g.m. Rasmus Jakobsen Elle, Karen, g.m. Abraham Alfsen Bjerke. I 1738 kjøpte Thorer Holt Sønstedal for 700 rd. av Lars Nilsen Østby i Trøgstad, men det ser ut til at han drev Sønstedal som et sidebruk til Holt. I hvert fall oppgis han som bruker begge steder både i 1711 og 1723. Men det var på Holt han bodde etterat han omkring 1725 overlot bruken av Sønstedal til sønnen Thorer, som deretter levde der til sin død 1771.

Da Thorer Thorersen Holt d. e. døde 1741, ble enken Anne Simensdr. sittende med Holt, mens eiendomsretten til Sønstedal ble delt mellom arvingene. Den eldste sønnen Thorer fortsatte som bruker her, og den yngre *Simen Thorersen*, g.m. Helje Andersdr., overtok driften av Holt for sin mor. Simens og Heljes eldste barn het Thorer, men han døde som liten. Deretter fulgte Inger 1752—56, Hans f. 1755, som overtok Gultvedt. og Inger f. 1759. Anne Simensdr. Holt døde 1768, og etter avtale arvingene imellom ble Holt da taksert til 2000 rd. Nettoformuen var 2428 rd., altså et meget betydelig bo. Åseterretten til Holt tilfalt jo eldstesønnen Thorer Sønstedal, men de to brødrene ble enige om et makeskifte: Simen betalte Thorer 500 rd. for det denne eide i Sønstedal, og ble derved ene-eier av denne gården, mens Thorer fikk seg overdratt Simens arvelodd i Holt. Thorer skulle dog etter eget forlangende fortsatt få bo på Sønstedal så lenge han levde. Derfor ble det hans sønn *Thorer Thorersen 1142*—1819 som kom til å overta Holt, idet han fikk skjøte av sin far og de andre arvingene samme dag som det nevnte makeskiftet fant sted. Simen Holt flyttet til Gultvedt, der han døde i 1792, 82 år gammel.

Thorer Thorersen Holt d. y. var g.m. Anne Jensdr. Sundby d. 1814 og hadde barna Marie f. 1770, g.m. garver Hans Behmer i Drøbak, Hans (se nedenfor), Johannes Horgen, Nils Horgen, Thorer Havsjødalen. I 1788 kjøpte Thorer Holt Vestre Hallangen og fikk året etter kongelig tillatelse til å sette opp en sag på Hallangens grunn. Men allerede i 1790 måtte han etter odelssøksmål selge denne delen av Nordre Hallangen igjen.

Etter å ha drevet Holt i vel tretti år overdro Thorer i 1801 for 4500 rd. til sin eldste sønn *Hans Thorsen* \11\—1809, som da hadde brukt Søndre Horgen noen år. Men Thorer holdt tilbake en liten part av skogen på 1 lp. Denne solgte han i 1809 til sønnene Johannes og Nils Horgen for 1000 rd., og de skjøtet den året etter for 2500 rd. til grosserer Morten Anker på Frogner i Christiania. Denne beholdt parten i seks år før han overdro den til Nils Økern. I 1826 solgte Nils halvdel av denne andelen til Anders Sperrevika, mens det øvrige ble slått sammen med Økern. — Hans Thorsen var g.m. Karen Hansdtr. Heer 1770—1833 og hadde barna Mikael (se nedenfor), Hans, som døde ung, Johan Bjørnebekk i Kroer, Maren Helene, g.m. sitt søskenbarn Johan Behmer på Skjellerud, Thorer f. 1806 og Hans Børsum, som ble født etter farens død, i 1810. Hans Holt døde nemlig allerede 1809, og faren Thorer Thorsen, som bodde i føderåd på gården, måtte igjen overta driften et par år. Ved skiftet ble det bestemt at Holt skulle løses av odelsgutten Mikael for takstsummen 9000 rd. når han ble gammel nok. Imidlertid giftet enken Karen Hansdtr. seg igjen i 1812 med *Kristen Johannessen Nettet*, og da den gamle Thorer døde i 1819, var det Kristen som «satt på gården». Kristens og Karens sønn Andreas Røer 1813—94 bosatte seg i Hølen, der han hadde møllebruk og andre eiendommer. I 1861 makeskiftet han disse med Øvre Røer på Nesodden. I 1820 kom det til et kommisjonsforlik hvoretter *Mikael Hansen* 1795—1876 (?) overtok halve Holt, og da stefaren døde 63 år gammel i 1833, fikk han skjøte fra sine medarvinger også på den andre halvparten. Han ble g.m. enken Anne Karlsdtr. Gaustad, som hadde tre barn fra sitt første ekteskap. Med Mikael Hansen hadde hun barna Karoline, g.m. Hans Kaspersen Heer, Helene, g.m. Bernhard Pedersen Agnor, Antonette, g.m. Lauritz Ermesjø, Maren Kirstine f. 1837, g.m. Johan Kaspersen Heer på Revaug i Vestby, Hans f. 1839, Andreas (se nedenfor).

Mikael Holt lot 1856 utskille en parsell, Holtbråten, som han solgte til sin svigersønn Hans Kaspersen, som bodde her til han overtok Heer. I 1864 sluttet han kontrakt med Søren Parr om isskjæring på Holttjernet. Men allerede 1824 hadde han, formodentlig p.g.a. pengemangel, solgt et stykke av skogen (1% lp. t.) til Lars Olsen Bakke fra Numedal for 320 sølvspd. Bakke var opprinnelig driftekar, men eide en tid også Skoftestad i Ås og døde 1836 på N. Storrud på Nesodden, som han eide. Denne parsellen av Holt, den s. k. Holt skog, bn. 2, solgte hans verge til Torkild Mørk i 1835, og etter å ha skiftet eier ytterligere et par ganger ble den

kjøpt i 1844 av Fredrik Mørk på Bakker og har siden hørt til denne gård. Skogen ble forøvrig drevet temmelig hardt av Mikael Hansen; i 1885 sier sønnen at skogen er «uthugget», slik at gårdens verdi av den grunn er «betydelig forringet». Mikael Hansen satt imidlertid i meget romslige kår. Ved skiftet etter hans kone Anne Karlsdr. i 1841 ble Holt taksert «med plasser og påstående hus» til 4750 spd., og formuen var brutto 6698 og netto 3907 spd. Besetningen var da 4 hester, 17 kuer, 16 sauer, 6 griser og 3 gjess.

Det var den yngste sønnen *Andreas Mikaelson* 1840—1900?, som overtok Holt etter farens død. Han fikk 1877 hjemmel på gården av sine medarvinger for kr. 32 000 + 800 for løøsoret, og samtidig fikk han skjøte av Lars Hansen på hus på Orebråten under Holt for 400 kr. Han fornyet 1885 kontrakten med iseksportør Søren Parr, som skulle ha rett til isdrift fra Holttjernet for kr. 300 årlig. Likeså sluttet han i 1895 kontrakt for 50 år med Froen Torvstrøinteressentskap om torvstikking på Breimosen, og her ble det da grøftet og reist torvhus. Samme året solgte han Skarp-hellerne (bn. 5) til Johan Kristiansen. Det var visstnok Andreas Holt som rev den ene hovedbygningen på gården og bygde den til den andre. Staburet bygde han i slutten av 1890-årene. Han var g. to ganger, første gang med Maren Hansdr. Kopperud d. 1881, barn: Anna Mathilde (se nedenfor), Hanna Louise, g.m. Hans Røed på Nedre Tomter; annen gang g.m. enken Maren Olsdr. Havsjødalen, barn: Martha, g.m. Anton Hansen Klunderud på Søndre Furu. Etter Andreas Mikaelsons død ga enken skjøte for kr. 27 450 til hans svigersønn *Johan Abrahamsen Holt* fra Huseby 1875—1956, g.m. Anna Mathilde Holt 1879—1955. Deres barn er Margit, g.m. Ole Petter Tomter på Haneborg, Jenny 1902—65, som i mange år arbeidet i Frogn sparebank, og Asbjørn (se nedenfor). Johan Holt ga i 1909 skjøte til sin venn Oskar Berger på et stykke jord ved den nye veien vest for tjernet, Holthagen (bnr. 8), og i 1912 solgte han den tidligere plassen Skydsrud (bnr. 10) til Johan Bernhardsen, som har parsellert ut nesten hele området til hyttetomter. I tilknytning til den gamle låven bygde Johan Holt ny stall i 1913 og fjøs 1917. Vognskjulet satte han opp 1920. Likeså lot han restaurere bryggerhuset i 1946; det ble påbygd en etasje og inneholder nå to leiligheter. I 1955 overdro han gården til sønnen *Asbjørn Holt* f. 1903. Fru Mary Therese Holt, f. 1916, er fra Solberg søndre. Barn: Bjørn Johan f. 1947. Asbjørn Holt har 1958—60 restaurert og påbygd hovedbygningen. I 1962 kjøpte han til den gamle husmannsplassen Bjerkebråten, som opprinnelig kom fra Vestre Bjerke.

Holtbråten

HOLTBRÅTEN

Bnr. 3.

Hans Kaspersen, 1816—91, sønn av Kasper Hansen Heer, fikk 1856 skjøte av sin svigerfar Mikael Holt på 1 dir. 2 ort 4 skil, for 2000 spd. Antagelig er det han som har bygd hovedbygningen og stabburet. I 1869 overtok han Heer ved farens død (se ham der) og solgte Holtbråten 1873 for 2400 spd. til brorsønnen Andreas Hansen Glosli, som da allerede hadde drevet et par år. *Andreas Hansen* ca. 1840-89, g.m. Helene Olsdr. Bøhlerengen, lot 1875 utskille den gamle plassen Berget (bnr. 4, 15 skil), som han solgt til Kristian Pettersen for 40 spd. Holtberget skulle ha fri havn for 2 kuer på Holtbråtens grunn. 1877 ga han festeseddel på hus ved Skarphellbakken til landhandler Erik Torkildsen Klynderud, d. 1893. Enken Grethe Helene Hansen skjøtet 1898 til *Kristian Julius Johansen* fra Hobøl, men forbeholdt seg Holtbråteneset, som ble skylddelt s. å. som bnr. 7. Kristian

Holtbråten bygde låve, stall og fjøs 1911—27. I sidebygningen fortsatte han landhandelen, som ble nedlagt først lenge etter krigen. Sønnen *Henrik J. Holtbråten* f. 1893 overtok gården 1933. Han var g.m. *Ida Marie Berglund* 1887—1960 fra Norrland i Sverige. I 1954 skjøtet de til *Thor stein Bøhler engen* f. 1911, g.m. *Inger Wangen*. Barn: *Kristil* f. 1951, *Vivi* f. 1953. Den dyrkede innmark er nå 50 mål, produktiv skog 150 mål.

HOLTBERGET

Bnr. 4.

Kristian Pettersen fikk skjøte på det nettopp utskilte Holtberget for 400 spd. i 1875, men solgte til iseksportør *Søren A. Parr* i 1883. Parr solgte imidlertid et par år senere til *Hans Andreassen* d. 1891. Han var ugift og testamenterte halvparten av det han eide til enken *Sibylla Andreasdr.* som hadde stelt huset for ham. Ved skiftet etter ham ble det til at hans svoger *Kristian Pettersen*, som nå bodde på Havsjødalen, igjen kjøpte Holtberget, nå for 2000 kr. G.m. *Johanne Andreasdr.* Han skal ha vært uvanlig sterk, men heller liten av vekst. En gang fisket han en 14—15 kg. ørret i Havsjødalsbekken, og da han dro hjemover, slepte den i bakken for ham. I 1911 overdro han Holtberget til sønnen *Johan Kristiansen* 1882—1947 for kr. 2050, og dennes sønn *Torolf Holtberget* overtok deretter, men i 1959 solgte han til sin bror *Asbjørn Holtberget* f. 1923. Han driver biavl.

Husmenn.

Berget. John Hansen d. 1762, g.m. *Marie Olsdr.*, barn: *Jørgen*, *Anne*, *Hans* f. og d. 1761. Ved sin død hadde han 2 kuer, 6 sauer, 2 geiter og 1 gris. Formuen var brutto 24, netto 9 rd. Enken giftet seg året etter med *Storkel Olsen*, som var husmann her til plassen ble overtatt av *Halvor Gundersen* d. 1773, g.m. *Marie Hansdr.*, barn: *Abraham*, *Søren*. Han hadde 2 kuer og 11 sauer. Den neste vi kjenner på plassen er *Henrik Johnsen*, som var husmann her i 1787. Han hadde datteren *Johanne. Ole Larsen*, g.m. *Kristine Halvorsdr.*, barn: *Helene*, *Ingebret*, bodde her i slutten av 1790-årene, og etter ham ble visstnok Berget overtatt av *Mads*

Kjeldsen f. ca. 1754, d. 1819, g.m. Kirstine Povelstr. f. ca. 1758, barn: Berthe, Karen, Johannes, Johanne Marie. Svigersønnen *Ole Bentsen*, g.m. Johanne Marie Madsstr. f. 1799 ble husmann i Berget ved Mads's død, men vi vet ikke hvor lenge han bodde her. Imidlertid ble han visstnok etterfulgt av *Hans Kristiansen*, g.m. Berthe Marie Halvorsstr., barn: Maren Anne f. 1816, Kristian f. 1821, Johan f. 1825. Den neste husmann her var temmelig sikkert *Baltzer Andersen* f. ca. 1805, g.m. Anne Marie Eriksstr. f. ca. 1800. Han var skomaker og bodde først på en plass under Hallangen, hun var tjenestejente på Haneborg. De hadde barna Anne Helene f. og d. 1827, Edvard f. 1830.

På denne tid nevnes i kirkebøkene flere husmenn under Holt, men uten at plassnavn oppgis. På Berget bodde trolig *Johannes Jakobsen* f. ca. 1806, g.m. Helene Baltzerstr. f. ca. 1806, barn: Jakobine, Baltzer, Johan. Inntil 1833 var han husmann under Froen. 1841 nevnes *Samuel Jakobsen*, som også kom fra Froen, g.m. Kari Pedersstr.; barn: Peter.

Skydsrud. *Simen Andersen* 1720—1815 bodde på Holtbråten fra noe før til ca. 1785, da han flyttet hit og ble boende her til sin død. Hans kone var Mari Kristoffersstr. Oppegård ca. 1737—1818. Barn: Thorer, Gunder, kom til Sperreviksbråten, Abraham, Hans Dammen, Kristoffer Steinhuk, Mari, g.m. Ole Jonsen Mien, Anne, g.m. Ole Rolfsen Monsrud. Thorer var snekker og ble boende på Skydsrud med sin kone Siri Larsstr. og sønnene Michael og Samuel, men det var broren *Gunder Simensen* f. 1783, som overtok bruken av plassen. Ved skiftet etter Simen avtalte søsknene at boet ikke skulle deles, men tilfalle Gunder mot at han forsørget moren, som da var gammel og skrøpelig. Han var g.m. Karen Kirstine Hansstr. Barn: Maren Helene f. 1823. Senere flyttet Gunder til Sperreviksbråten, og Skydsrud ble visstnok overtatt av *Kristian Anton Kristiansen* f. ca. 1810, g.m. Maren Jørgine Hansstr. f. ca. 1807, barn: Hans f. 1837. Vi vet ikke hvor lenge han satt her, men i 1839 nevnes *Peter Jakobsen* f. ca. 1815, g.m. Anne Kirstine Hansstr., f. ca. 1814.

I 1865 het husmannen *Karl Torkildsen* f. ca. 1829 i Rygge, g.m. Marie Andersstr., f. ca. 1826 i Sverige. Andreas Holt ga i 1894 husmannskontrakt på nedre Skydsrud til *Bernhard Hansen* og hustru mot 40 kr. årlig avgift + arbeidsplikt. Han bygde nye hus her. Sønnen *Johan Bernhardsen* overtok plassen etter farens død og fikk skjøte av Johan Holt i 1912.

Ottarsrud

Ottarsrud

Når man kommer riksveien fra Oslo og har passert Ødegården, ser man Ottarsrud et stykke oppe i Heerbakkene, litt til høyre for veien til Nesodden. Fra hovedbygningen, som ligger 125 m. o. h., er det vakker utsikt østover Midtbygda.

Innmarka er i det vesentlige temmelig flat, med endel kuperte partier i den østlige delen. Jordsmonnet består hovedsakelig av sandblandet moldjord. Gården ligger på den vestlige delen av Nordbymorenen, og denne viser seg tydelig i det store grustaket vest for krysset riksveien—Nesoddveien.

I sør grenser Ottarsrud mot Glosliskogen, Heer (som nå har gått opp i Ottarsrud) og mot Kringerud, i øst mot Gislerud, Haneborg og Oppgård (Hagen), i nord mot Ødegårdens og Øvre Tomters skog og i vest mot Hallangspollen.

Gårdsnavnet er sammensatt av mannsnavnet Ottar og rud, gno. *ruS*, rydning.

Ottarsrud ble ryddet i tidlig kristen tid. Fra ca. 1740 var gården delt i et søndre og et nordre bruk, de senere bnr. 1 (3/94) og bnr. 2-3 (tils. 8/38). I 1830-årene ble Nordre Ottarsrud sterkt redusert, idet bnr. 4 Skomakerløkken (0/75) og bnr. 7 Holmen (0/68) ble frasolgt 1836, bnr. 8 Kleven (1/09) og bnr. 9 Bollesundet (1/77) i 1832. Bnr. 5 og 6 er kommet fra Øvre Tomter. Samlingen av de to hovedbrukene på Ottarsrud skjedde i 1840 og 1844, da eieren av Søndre Ottarsrud fikk skjøte på de to deler som Nordre Ottarsrud da var blitt delt i. Den delen av Bekkenstensjordet som i dag utgjør bnr. 5, ble kjøpt fra Øvre Tomter til Vestre Glosli i 1839, og da Ferdinand Fischer kjøpte Vestre Glosli i 1848, fulgte også denne parten med og ble en del av Ottarsrud. Mana, som ble skilt ut fra Øvre Tomter i 1841, har hørt til Ottarsrud siden 1863. Til det nåværende Ottarsrud hører også den gamle gården Heer, som ble kjøpt til i 1907. Gislerud ble også brukt sammen med Ottarsrud fra 1835, men solgt fra igjen i 1902.

Tunene på Søndre og Nordre Ottarsrud lå like ved hverandre. Av den nåværende bebyggelse er hovedbygningen fra ca. 1860, uthusbygningen fra 1890-årene. Den store hagen er anlagt kort etter oppførelsen av hovedbygningen.

Innmarka ligger for størsteparten på høyden vest og nord for husene. Den er oppdelt i temmelig mange teiger, atskilt av partier med krattskog.

Skogen har alltid spilt en stor rolle i gårdsdriften. Det gamle sameiet med Tomter, Glosli og Opegård ble utskiftet mellom 1726 og 1750. I dag ligger skogen nesten i sin helhet nord-vest for innmarka. Den åpner seg i en bred kile nedover mot Hallangspollen.

Gården hadde en liten flomsag i Gloslibekken, men den ble trolig nedlagt omkring 1645. Det hørte også til fiskerett i Hallangspollen, men denne fulgte med Bollesundet da denne plassen ble utskilt i 1832.

Av husmannsplassene lå tre stykker ved Hallangspollen, *Kleiva* lengst inne, ved siden av Tomter-Kleiva. Den ble tatt opp først på 1700-tallet og frasolgt 1832. *Bollesundet*, eller Landfastholmen, som plassen også ble kalt, ligger 1 km. lenger ute på den lille halvøya som danner skillet mellom ytre og indre del av Hallangspollen. Den ble vel også tatt opp tidlig i 1700-årene og frasolgt samtidig med Kleiva. *Holmen*, på fastlandet inn for denne halvøya som danner Bollesundet eller Svartlagsundet, var i bruk før 1750 og ble utskilt 1836. *Skomakerløkka* ble tatt opp ca. 1825, frasolgt 1836. *Brakadalen* ligger i skogen en snau kilometer vest for Mana. Vi kjenner ikke noen husmenn her før i 1900-årene, men plassen var i

bruk fra før 1858. Den ble frasolgt 1955. *Mana* hørte egentlig under Øvre Tomter, som den ble utskilt fra i 1841. Den ligger ved grensen mot Tomterskogen, 1 km. vest for Nesoddveien. Fra 1863 har den hørt til Ottarsrud. *Bakken*, eller Smedbakken, like vest for Ottarsrudkrysset, hørte opprinnelig til V. Glosli, men kom sammen med denne gården inn under Ottarsrud. Den ble antagelig lagt til innmarka omkring 1880.

Det samlede gårdsareal er i dag ca. 2300 mål. Av dette er 214 mål dyrket innmark og 105 mål annet jordbruksareal. Hage, gårdsplass o. l. utgjør ca. 20 mål. 50—60 mål brukes til poteter, det øvrige stort sett til korn. Den produktive skog er på 758 mål, annen utmark 512 mål.

MATRIKSELGÅRDEN OTTARSRUD

Gnr. 63.

Ottarsrud var fullgård 1577. 1648 og senere var skylda $\frac{1}{2}$ skpd. salt. Halve gården lå da øde. Betalte kvegskatt 1657 av 2 hester, 7 fe, 6 sauer og 1 gris. Ingen tiende 1661 da brukeren har vært landdragon og derfor ikke har fått sådd. 1666: øde, usådd. Tiende 1705 av 13% tn. havre, 1% tn. blandkorn og 1 mark to, husmannen av 1 tn. havre. 1723: Matr.nr. 142. Brend sandig jord. Ingen skog nevnt. 1 husmann med 4 skjepper utsæd. Skylda foreslås redusert med 8% tømme. 1802: Skylda satt til 1 skpd. 5 lp. tømme. Ingen skog. 1819: Middels jord. 1838: Nytt matr.nr. 63. Av skyld 5 dir. 4 ort 17 skil, derav på O. søndre 2-2-19, O.-jordet 0-2-2, O. nordre 2-0-9, Skomaker-Løkken 0-1-17, Holmen 0-0-10, Kleven 0-1-4, Bollesundet 0-1-4. 1866: *Bnr. 1*, Søndre Ottarsrud: 65 mål sandjord. Skoghavn nær gården, mindre god og tilstrekkelig. Ca. 300 mål mindre god skog. Et fiske i Hallangspollen, men dette har ikke vært brukt de siste 20 år da det er lite lønnsomt. Lettbrukt, meget godt dyrket. Anmerkning: Da denne eiendommen drives sammen med bnr. 2, 3 og 4 samt andeler av Tomter, gjelder de anførte oppgaver for samtlige. Likeså er besetningen felles for disse og Vestre Glosli og Gislerud. *Bnr. 2*, Nordre O. : 56 mål sand- og myrjord. *Bnr. 3*, Nordre O.: 50 mål sand og myrjord. Dårlig og utilstrekkelig skoghavn nær gården. Ca. 64 mål alminnelig god skog. *Bnr. 4*, Skomakerløkken: 30 mål sand- og myrjord. *Bnr. 5*. [Del av] Øvre Tomter: 16 mål sandjord. Ligger

like ved hovedvei. *Bnr.* 6, Maana: 95 mål sandjord. Ligger tett ved hovedvei. Lettbrukt, meget godt dyrket. — *Bnr.* 7, Holmen: 5% mål sandjord. Ikke egen havn, men havnerett i Ottarsruds skog. Ikke skog, men rett til gjerdefang og brensel i O. skog. Like ved Hallangspollen. Ca. % mils vannvei til Drøbak, men slem atkomst fra landsiden. Tungbrukt, alm. godt dyrket. — *Bnr.* 8, Kleven: 8 mål sandjord. Mindre god og utilstrekkelig havn i egen utmark. Også havnerett i O. skog. Ca. 12 mål mindre god skog, dessuten brenselsrett i O. skog. Like ved Hallangspollen. % mil fra Drøbak, men meget slem atkomst fra land. Tungbrukt, alm. godt dyrket. — *Bnr.* 9, Bollesundet: $\frac{1}{2}$ mål sandjord. Ikke havn, men havnerett i O. skog. Ikke skog. Beliggenhet og atkomst som *bnr.* 8. Fiskeri i Hallangspollen. Lettbrukt, alm. godt dyrket.

Offisielle oppgaver over husdyrhold, utsæd og kornavling.

År	Hester	Kuer og ungdyr	Sauer	Utsæd tn.	Avling tn.
1661	1	4	3	8	6M
1723	1	7	5	6%	2 $\frac{1}{2}$
1802	2	6	6	6	
1866	9	27	0	17	147*4

Høyavlingen 1723 oppgitt til 12 lass, 1865 til 160 skpd.

Husdyr og utsæd (i tn.) på de enkelte brukene i 1866.

Bnr.	Hester	Storfe	Sauer	Griser	Hvete	Rug	Bygg	Havre	Poteter
1—6 + gnr. 17 og 21	9	25	0	5	1%	5%	7	13 $\frac{1}{2}$	45
7	0	1	0	0	0	0	J 4	0	3
8	0	1	0	0	0	0	%	%	2
9	0	0	0	0	0	0	0	0	2 %

Eiere.

En gang mellom ca. 1400 og 1595 kom hele Ottarsrud i Oslo domkirkes besittelse. Sistnevnte året var det Hielmiingers prebende som oppebar inntekten av gården. Kort etter ble den skolegods. Skolemesteren i

Oslo, d.v.s. rektor ved katedralskolen, rådde for bygselen og hadde landskyld av Ottarsrud fra senest 1616 og helt til brukerne fikk kongelig skjøte 1822 og 1831.

Brukere.

Oluf brukte fra senest 1608 til 1623. Etter trelasttollen å dømme var han flink til å utnytte sin anpart av sameieskogen. Ottarsrud var en vel-drevet gård i hans tid. Han var g.m. Sissel, som brukte et års tid etter mannens død. Men fra 1624 ble gården overtatt av *Anders*. Han var en velholden mann. Ottarsrud måtte han jo ta i bygsel, men da han flyttet hit, eide han 19 lp. t. i Voll i Ås, 15 lp. s. i Digerud samt mindre parter i tre andre gårder. Fra begynnelsen av 1630-årene drev Anders en liten sag i Gloslibekken, der han skar et par hundre bord om året. Tjenestedrengen hans, Bjørn, betalte 14 daler i skatt; han var på halv lønn. Etter hvert solgte Anders de fleste av de gårdpartene han eide. 1636 hadde han igjen bare 1 skpd. 2 lp. i Voll. Men også denne gården ser han ut til å ha avhendet, trolig fordi han i 1641 kjøpte Tomter og flyttet dit. Ottarsrud ble overtatt av *Iver*. Dette var imidlertid innledningen til en nedgangsperiode. Allerede etter et par år lå halvparten øde, og i 1646 var hele gården usådd. Også saga ble liggende øde. Men *Søren Oluf sen* f. ca. 1615, som tok over bruken 1647, hogg da i hvert fall det han kunne i sameieskogen. Ja, mer enn han hadde rett til, mente Anders Tomter, som nå var blitt bondelensmann og i 1652 saksøkte Søren og Glosli-bøndene for å ha forgrepet seg også på Tomters anpart. Søren var i 1660-årene flere ganger brukt som lagrettemann. Under krigen mot Sverige 1658—60 hadde han vært landdragon i Reichweins regiment, og i disse årene fikk han ikke sådd noe på Ottarsrud. For det meste brukte han også bare halve gården. En kort tid omkring 1655 hadde han medbrukeren *Laurits*, men ellers lå halve Ottarsrud øde helt til *Anders Lauritzen* ca. 1675 overtok den halvpart av gården som Søren ikke brukte. Anders kom fra Skorkeberg, som han hadde brukt siden 1652. I noen år prøvde han å drive begge gårdene, men oppga visstnok Skorkeberg i slutten av 1670-årene. I 1676 ble han stevnet av lensmannen fordi han nektet å utruste soldaten Hans Bjørnsen Kind med kjole og kabusse (en lue). Anders hevdet at han allerede hadde «udredet» en soldat for seks år siden, da han bodde på Skorkeberg. Men dette ble ikke godtatt. Bestemmelsen var at bøndene skulle bidra hvert fjerde år med å skaffe nye soldatklær, og

Anders måtte punge ut med 7 ort og 14 skilling. — På det andre Ottarsrud-bruket satt Søren Oluf sen enda i 1678, men kort etter ble han avløst av sønnen *Mads Sørensen*. Han var skysskaffer og tydeligvis en aktet mann. I 1682 ble han utnevnt sammen med Lauritz Berg og Rasmus Sønstedal til å påse at ikke farende landstrykere og tiggere, som «bygden var full av», skulle skade eller besvære bygdefolket. Samme året var han vitne da en ladning smuglerbrennevin ble beslaglagt på Bergholmen. Under en krangel i 1686 ble Mads æreskjelt av Håken Hauger og ga selv igjen det han kunne. Da de kom for retten, måtte Håken erklære Mads «som een erlig mand» og dertil bøte 4 rd.

Ca. 1690 ble hele Ottarsrud tatt i bygsel av *Anders Pedersen* Glosli, som ser ut til å ha avløst både Mads Sørensen, som overtok Heer, og Anders Lauritzen. Han var g.m. Gjertrud Arnesdtr. og hadde barna Peder og Ragnhild d. 1742. Livet på gården var ennå sterkt preget av naturalhushold; kontanter var det oftest smått med. Typisk er det at da Anders i 1698 skulle gjøre opp en gjeldspost på 5 rd. 1 ort og 12 skilling, måtte han betale med 100 juffer og en sau. Ved Gjertruds død 1731 var formuen brutto 49 rd. og netto 18 rd. Besetningen hans besto av 1 hest, 5 kuer, 2 kviger, 1 tyr og 5 voksne sauer. Sårkornet som han hadde ferdig — skiftet ble holdt i mars — var 7 tn. havre og 2 kvarter blandkorn. Allerede 1726 var imidlertid bygselen overtatt av sønnen *Peder Andersen*. Skogen ble på denne tid sterkt forhugget, og gårdsdriften var dårlig. Ved en inspeksjon i 1735 het det at «det hele prestegjeld kan vidne at gaarden i langsommelig tid har været ilde brugt inden og uden gjærdes, saa at der allene er knapt skoug tilbage foruden brændeved og gjærdesfang». Peder brukte til ca. 1740, da Ottarsrud ble delt i et søndre og et nordre bruk.

SØNDRE OTTARSRUD

Bnr. 1.

Anon Anonsen d. 1748 fikk bygselbrev på halve gården. Han var sønn av Anon Olsen og Ingeborg Kristoffersdtr., som senere ble g.m. Lars Larsen Kroksrud. Selv var Anon g.m. Ingeborg Jonsdtr. Rød. Barn: Abigael f. 1745. Men Anon døde ganske ung, uten å etterlate seg noe til kone og barn. Ingeborg flyttet visstnok til sin svigermor på Øvre Kroks-

rud, og bygselen gikk over til *Jens Kristensen* 1685—1773, g.m. Marthe Gundersdr. d. 1762. Barn: Jens, Kristense, g.m. Kristian Kjøya, Marthe, g.m. Jens Halvorsen fra Nordre Ottarsrud. Jens tok 1763 føderåd hos sønnen *Jens Jensen* 1731—1823, g. 1. gang m. Kari Kristoffersdr.; barn: Kristen f. 1754; g. 2. gang m. Maria Jakobsdr. fra Holt f. ca. 1743; barn: Gunder f. 1781, Marthe, Maria, Sybilla. Jens ble meget gammel. Han døde her som føderådsmann 1823, og trolig har sønnen *Gunder Jensen* brukt gården noen år før *Kristen Bentsen* overtok. Kristen fikk kgl. skjøte på halve Ottarsrud i 1831 for 650 spd. Han var g.m. Maren Borgersdr. Barn: Baltzer, som kom til Torvøen i Røyken, og Berthe, g.m. Jørgen Trygsen. Kristen var en eldre mann da han kjøpte Ottarsrud, og døde 77 år gl. i 1832. Svigersønnen *Jørgen Trygsen* 1797—1837 overtok gården. Med Berthe hadde han sønnene Kristian f. 1821, og Martin f. 1825. Annen gang ble han g.m. Anne Marie Svendsdr. d. 1838. Etter to år solgte Jørgen et stykke på 2% lp. s. til Kasper Hansen Heer for 200 spd., det såkalte Ottarsrudjordet. Fiskeretten i Hallangspollen forpaktet han bort til Johan Hallangen for 5 år fra 1835. Men Jørgen Trygsens liv endte med tragedie, idet han hengte seg i 1837. Kanskje skyldtes det for en del penge-sorger. Da Berthe Kristensdr. døde 1834, viste det seg at hans økonomiske stilling var svært svak, og ved skiftet etter ham selv i juli 1837 het det at «en betydelig gjeld hviler paa boet». Likevel ble det et overskudd på 415 spd. Gården ble solgt på auksjon for 1100 spd. til løytnant *Lorentz Ring*, som fikk skjøte 1839.

NORDRE OTTARSRUD

Bnr. 2-4, 7-9.

Den nordre delen av Ottarsrud ble tatt i bruk av *Kjell Riulfsen*. Han var kreditor for et mindre beløp ved naboen Anon Anonsens skifte 1748, men i begynnelsen av 1750-årene ble han etterfulgt av *Paul Kristoffersen* f. ca. 1705, som var fra Ermesjø, men hadde hatt S. Solberg et par år. Han var g.m. Sebilla Pedersdr. Paul flyttet eller døde imidlertid så tidlig som ca. 1760, for året etter utstedte rektor Jacob Peder Hersleb bygsel -brev for livstid til *Halvor Iversen* og hans kone Anne. Hun døde visstnok året etter. I alle fall oppga Halvor bygselen, som gikk over til *Kristoffer*

Amundsen i august 1762. Han var g. 1. gang m. *Margrethe Judsdr.* d. 1768; barn: *Amund* f. ca. 1750 d. ung; g. 2. gang m. *Anne Kristoffersdr.* *Oppegård* ca. 1733—1805. *Kristoffer* døde 1775. Formuen etter ham var 60 spd., og det var også gjelden. *Anne* drev nå gården alene til 1782, da hun giftet seg med *Simen Aslaksen* ca. 1732—1818. Heller ikke i dette ekteskapet var det barn, og de opprettet derfor gjensidig testamente, hvor-etter *Simen* fikk utlagt seg hele boet etter *Annes* død 1805. Selv testamenterte han alt han eide til piken *Kari Hansdr.* Men arvingene etter *Anne* påsto at det første testamentet fremdeles sto ved makt, og enden ble at de fikk halve boet mens den andre halvparten gikk til *Lars Henriksen*, som hadde giftet seg med *Kari Hansdr.* I *Simens* bo var det bl. a. en huspostill, en bibel, og «endel gamle bøger». Besetningen var 1 hest, 7 kuer og 8 sauer. *Lars Henriksen* fikk deretter leiekontrakt for tre år av *Ole Gjerdrum*, politimesteren i *Christiania*, på vegne av «*Christiania skole*». Ved kontraktens utløp i 1822 ble så denne delen av *Ottarsrud* solgt til *Lars Johannessen Foss* for 1004 spd. Jordavgiften og kornrenten var på 4 tn. 6% skjepper bygg. *Lars Johannessen* var g.m. *Marie Gundersdr.* Barn: *Johannes* f. 1813, *Gunder* f. 1816, *Anne Marie* f. 1819, *Hans* f. 1822. Etter å ha drevet gården i ti år, begynte *Lars* å selge fra de gamle husmannsplassene: I 1832 *Kleiva* (1 lp. t.) for 100 spd. og *Landfastholmen* eller *Bollesundet* (1 lp. t.) for samme sum. I det sistnevnte salget fulgte også med fiskeretten i *Hallangspollen*. Fire år senere, i 1836, ga han skjøtte på *Holmen* (7/20 lp. t.) for 100 spd. og på *Skomakerløkken* (163/140 lp. t.) for 225 spd. Men ikke nok med det. I 1840 lot han selve gården dele i to og solgte den ene halvparten (det senere bnr. 2) til *Lorentz Ring*, som da nettopp hadde kjøpt *Søndre Ottarsrud*. Alle disse salgene brakte dog tydeligvis ikke orden i *Lars Johannessens* økonomi. Stadig tar han opp nye pantelån, og i 1844 har han visstnok måttet gå fra den siste delen av *Ottarsrud*, for dette året får *Lorentz Ring* auksjonskjøtte for 500 spd. (bnr. 3).

OTTARSRUD SAMLET IGEN

Lorentz Slottild Ring var f. 1792, sønn av regimentkvartermester, senere byfogd på *Strømsø* i *Drammen*, *Søren Ring*. Han ble premierløytnant 1809, men gikk ut av det militære 1818 og bosatte seg i *Drøbak*, der han drev forretning og bodde i *Ring-gården*. Han var g.m. *Inger Kat-*

rine Samuelson. Fredrik Ring på V. Glosli var hans bror. Fra 1839 til 1844 hadde han altså samlet hele Ottarsrud, bortsett fra de fraselgte plassene. Fra før eide han også Gislerud. Men 1846 ble Ring utnevnt til overtollbetjent i Stavanger, og i 1848 solgte han Gislerud, Søndre Ottarsrud samt bnr. 2: halvparten av Nordre Ottarsrud til *Ferdinand Fischer* for 3800 spd. Foreløpig beholdt han bnr. 3, men overdro også denne parten til Fischer for 1600 spd. i 1854. I 1848 hadde Fischer kjøpt V. Glosli av Lorentz Rings bror Fredrik Ring, og i dette kjøpet inngikk også det nåværende bnr. 5, parten av Øvre Tomter. Endelig fikk han i 1863 også auksjonsskjøte på Mana og Skomakerløkken.

Peter Ferdinand Fischer 1826—90 kalte seg og levde som proprietær, og gårdsbruket forpaktet han bort for det meste. Men selv var han også meget interessert i jordbruk, ja, noe av en foregangsmann på dette området. Selv om avtalen om Stormyras drenering og oppdyrking ble inngått i Rings tid, kom visstnok arbeidet med realiseringen av dette store prosjektet for en stor del til å hvile på Fischer, ved siden av ideens opphavsmann Carl Zwiłgmeyer på Børsumsrud i Ås. I 1866 var Fischer formann i matrikuleringskommisjonen for Frogn og i en lengre periode bygdas ordfører. På Ottarsrud reiste han den nåværende hovedbygning og anla hagen. Det var en stor og standsmessig husholdning på gården. I 1865 bodde her, foruten Fischer og hans familie, en dansk guvernante, fem tjenere og en husjomfru; dessuten forpakteren agronom Westye Egeberg fra Nordfjord, som hadde husholderske og to tjenestekarere, i alt 20 personer. Fischer var gift 1. gang med Mathilde Elisabeth v. Krogh f. i København 1826 d. 1879; barn: Petra Elisabeth, g.m. skipskaptein Bernhard Meyer, Eima Amalie, Olga, Georg Kristofer, Nathalie, g.m. J. Schneider, James d. 1881, Peter Vogt Nilson. Gift 2. gang med Karen Holmsen; ingen barn. Ved skiftet etter Fischer i 1890 ble det opplyst at sønnen Georg, som hadde bistått med gårdsdriften i seks år, var åseteberettiget. Han avsto dog fra løsningsretten, og gården ble solgt til *Herman Oppegaard* for kr. 62 000. Han drev vesentlig som trelasthandler og iseksportør. I 1902 solgte han fra Gislerud. På Ottarsrud bygde han den store uthusbygningen i 1890-årene. Han solgte gården i 1904 for kr. 58 500 til rittmester *Jens J. Jensen* 1863—1919 fra Oslo. Denne fikk i 1907 også skjøte på Heer, som siden har hørt sammen med Ottarsrud. Jensen var en uvanlig vennesel og sympatisk personlighet, en dyktig rytter og hestekar. I de årene han bodde på Ottarsrud, fikk han sin spesielle interesse for og innsikt i fjærfeavl, som han meget aktivt arbeidet

for å fremme som binæring i landbruket. Han var meddirektør ved a/s Myrens mekaniske verksted i Oslo. I 1913 solgte Jensen til pastor *Nils Andreas Thrap Segelcke* 1860—1949 for kr. 155 000. Han var g.m. *Henriette Langaard* 1862—1929, datter av fabrikkeier *Conrad Langaard*. Barn: *Conrad* (se nedenfor), *Christine Bonnevie*, g.m. kaptein *Halfdan Sommerfeldt*, *Henriette* 1903—21. Han var sønn av statsråd og generaldirektør *Lorentz Segelcke*, ble cand. theol 1883 og virket som prest og skolemann til han kjøpte Ottarsrud. I Frogn deltok han meget aktivt i det kommunale liv og hadde her mange tillitsverv. *Segelcke* inngikk 1923 og 1926 overenskomst med Akershus veivesen om grustak i Ottarsrudbakken. Ved hans død ble gården overtatt av sønnen *Conrad Langaard Segelcke* 1888—1963, g.m. *Nelly Louise Wolfhagen* f. i København 1895. Barn: *Henriette Maud* f. 1916, g.m. kommandørkaptein *Hans Sollie*, *Vincent* 1918—26, *Ellinor Frederikke* f. 1919, g.m. hoffmarskalk, kaptein *Odd Grønvold*. *Conrad Segelcke* ble cand. oecon. 1912, men var mest interessert i landbruk. Agronom fra Sem 1911. Allerede i april 1913 overtok han bestyrelsen av Ottarsrud, som han deretter drev resten av sitt liv. I yngre år deltok han meget i forskjellige rytterkonkurranser. Fru *Maud Sollie* er eier av gården fra 1965. *Sollie* er kommandant på Oscarsborg. Barn: *Anne Merete* f. 1940, *Marie Louise* f. 1945.

HOLMEN

Bnr. 7.

Lars Svendsen Holmen nevnes 1768, da han fikk sønnen *Hans*. Denne avløste ham som husmann, og i 1836 fikk han skjøte på plassen av *Lars Ottarsrud* for 100 spd. *Hans Larsen* var g. 1. gang m. *Petro Elisabeth Sørensdtr.* d. 1833. Barn: *Lars Jakob*, *Samuel*, *Karen Marie*, g.m. *Søren Andreassen*, *Ellen Birgitte*. G. 2. gang m. *Maren Reiersdtr.* d. 1844. Ingen barn i dette ekteskapet, men *Maren* hadde tidligere barna *Lars*, *Anne*, *Petro*. Ved skiftet etter hans første kone eide *Hans* halvparten i et fiskevad sammen med *Johannes Gylte*, likeså halvparten av en notbåt. Den fiskeretten som hørte til Holmen, forpaktet *Hans* bort i 1838 til *Johan Hallangen* for 4 spd. årlig avgift. *Hans* døde 1853. Da holdt han 2 kuer, og eide «plassen Holmen med huse og den om disse liggende jorder i Ottersruds skov, foruten havnerett og brendevad af top og kvist». Taksten var 400

spd., men man godtok et tilbud fra *Bjørn Hallangen* på 350 spd. Han solgte straks etter til *Even Soot*, som overdro i 1861 til trelastfirmaet *Wold & Huitfeldt*. I 1868 skjøtet dette for 350 spd. til *Oluf Johannessen* f. 1815 fra *Kjøya*, g.m. *Maren Kristoffersdtr.* fra *Kai* f. 1832. I 1865 holdt han 3 kuer her, men hadde ingen utsæd. Han solgte 1874 til sjømann *Lauritz Varsen* for 570 spd. Denne bygslet i 1884 bort 2 mål til *Edvard Kristiansen*, som fikk skjøte på denne eiendommen, *Sandstrand*, i 1902. Enken *Julie Larsen* ga skjøte 1907 til *Johan Mikaelsen* d. 1954 for kr. 3000. Samtidig ble bnr. 12 (0/06) *Nedre Holmen* utskilt og solgt til *Sigvart Gundersen*. Senere er også andre bnr. utskilt.

KLEIVA

Bnr. 8.

Jakob Jakobsen 1699—1769 var husmann i Kleiva. G.m. *Siri* 1693—1764. I 1763 ble plassen overtatt av deres sønn *Jørgen Jakobsen* f. 1733, g.m. *Eli Olsdtr.* fra *Berg*. Barn: *Nils* f. 1767, *Seline* f. 1763. *Jørgen* var død 1801, men *Eli* bodde da hos sin ugifte sønn *M/5 Jørgensen* i Kleiva. Han hadde ikke jord og drev vel som fisker og arbeidsmann på *Ottarsrud*. *Ole Gulbrandsen* ca. 1775—1868, fra *Ringerike*, avløste ham, og i 1832 fikk *Ole* kjøpt plassen av *Lars Ottarsrud* for 100 spd. Han var da enkemann og hadde datteren *Anne*, g.m. *Henrik Rolfsen*, som også var husmann i Kleiva. *Ole* giftet seg igjen med *Johanne Olsdtr.*, men de fikk ikke barn sammen. 1863 solgte han Kleiva til *Abraham Olsen* f. ca. 1817, for 370 spd., men forbeholdt seg fritt hus + bruken av en hage og to jordstykker for resten av sin og sin hustrus levetid. *Abraham* holdt 1 ku og 1 sau her i 1865. Da sådde han $\frac{1}{2}$ tn. bygg, 1 tn. havre og satte 3 tn. poteter. G.m. *Karen Simonsdtr.* Barn: *Johan*, *Hans*, *Sofie*, *Julie*. 1891 ble grensen mellom *Ottarsrud* og *Kleiva* gått opp. To år etter solgte *Abrahams* arvinger til sønnen *Hans Abrahamsen* for kr. 1600. *Kleiva* har havne- og vedrett i *Ottarsruds* utmark. I 1906 lot *Hans* utskille bnr. 11 *Vestre Kleiva* (0/05) og solgte den til *Harald Hansen*. På resten av eiendommen ga han i 1921 skjøte for kr. 8000 til sine to døtre *Karen* og *Josefine Hansen*, som samtidig ga faren føderåd. *Hans* svigersønn *Rudolf Hansen* fikk 1925 kjøpt bnr. 23, *Lie* (0/08). I 1839 gikk *Kleiva* ved skjøte over til *Rolf Sten*, som overdro i 1941 til *Halvor Fehn*.

BOLLESUNDET

Bnr. 9.

Amund Mikkelsen f. ca. 1732 overtok denne plassen 1763. Det sto et gammelt fjøs og en utløe her fra før, men Amund bygde en stuebygning med kover og skorstein. G. 1. gang m. Kari Olsdtr. 1734—74. Barn: Ole, Hans. G. 2 gang m. Maria Andersdtr.; ingen barn. Da Kari døde, ble stua taksert til 10 rd. Av dyr var det 4 sauer og 2 geiter. Formuen var brutto 16 rd., netto 8 rd. Amund drev som fisker og var husmann uten jord, men da Lars Ottarsrud i 1832 solgte Bollesundet, eller Landfastholmen, som den også ofte kaltes, for 100 spd. til *Kristian Johannessen*, ble den skyldsatt til 1 lp. t. (1/77). Kristian var også fisker. Han ble i 1838 separert fra sin hustru Helene Larsdtr., og solgte da Bollesundet samt sine fiskeredskaper og båter for 700 spd. til forvalter *Ole Olsen Dammen*. Denne lånte hele kjøpesummen, og 10 år senere overdro han for 500 spd. til *Johan Kristiansen Hallangen*. Husmannkonen Abigail Davidsdtr. bodde her 1865 med døtrene Amalie og Lovise Baltzersdøtre. Hun satte bare 2 tn. poteter og holdt 2 sauer. Enken Maren Hallangen overdro gården 1876 til sønnen *Karl Johansen Hallangen*, og Bollesundet fulgte da med. 1885 solgte Karl Hallangen det hele til iseksporthør *Søren A. V arr*; som i 1897 skjøtet til *C. A. Fougner*. Dennes enke Birgitte Fougner solgte 1911 til et konsortium, og to år etter fikk overrettsakfører *H. C. Wølner* skjøte på Bollesundet for kr. 2000. Allerede året etter, 1914, solgte han for samme sum til lensmann *C. Olsen* i Hurum og *B. Winnes*, som i 1915 overdro til *Konrad Kristiansen* d. 1952. Han utparsellerte en rekke hyttetomter, og bnr. 9 har i dag tilbake en skyld på 0/39. Etter Kristiansens død gikk Bollesundet over til *Signe Sukkestad* d. 1959 og deretter til *Arne Lunden*, hvis dødsbo skjøtet i 1962 til *Ragna Norden*. Hun solgte 1963 til *N.K.L.'s Personalfond*.

MANA

Denne husmannsplassen lå under Tomter til 1841. *Kristen Arnesen* bodde her lenge. Da han døde 1755, holdt han 1 ku. Han etterlot seg to bønnebøker og en salmebok samt en formue på 5 rd. Gift to ganger: 1. m. Ambjørg; barn: Anne, g.m. Jørgen Andersen på plass under Holter. 2. m.

Ingeborg Pedersdr. Plassen ble overtatt av *Hans Larsen*, g.m. Johanne Hansdr. Barn: Lars: Ved skiftet etter Johanne 1764 var gjelden like stor som inntekten i boet. Hans ble avløst av *Knut Trulsen*, g.m. Marthe Olsdr. Barn: Ole, som døde som tjenestedreng hos Kristoffer Olsen Tomter 1789. Knut døde allerede 1769. 1 ku, 2 sauer, noen bøker. Formue netto 7 rd. — Deretter kjenner vi ikke navnene til husmennene på Mana før *Ole Andersen* 1803—40 kom dit fra Nesodden, visstnok omkring 1830. Han var g.m. Marie Hansdr. Barn: Georg Petter, Hans Anton, Anne Kirstine, Abigael Kristiane, Johannes. Ved sin død kalles han for landvern og husmann. Han hadde kjøpt Mana, men ikke fått skjøte på plassen. Nå ble det foretatt skyldsetting, og Mana ble taksert til 180 spd. Den hadde beiterett i Øvre Tomters hestehage for 2 kuer og 1 ungf. Ole skyldte ennå 107 spd. på kjøpesummen, men Jens Pedersen Tomter ga likevel Maria skjøte 1841. Hun døde 1842, og Mana gikk da ved auksjonskjøte over til enken etter kjøpmann Kristian Jørgensen i Drøbak, *Maren Jørgensen*, som da bodde på Skomakerløkken. I 1863 fikk så *Ferdinand Fischer* på Ottarsrud auksjonskjøte for 1200 spd. på Mana og Skomakerløkken, og de to tidligere plassene har fra da hørt sammen med Ottarsrud. Sammenføyningsattest ble utstedt 1869. — Også senere ble imidlertid Mana bygslet bort til husmenn som drev jorda for egen regning. *Johannes Jonsen* f. ca. 1818 hadde bodd her siden 1853, og fortsatte etter at Fischer kjøpte plassen. Etter sin kontrakt skulle han arbeide 6 dager i året på Ottarsrud. I 1865 holdt han 2 kuer og 1 sau her, og sådde % tn. bygg, % tn. havre og satte 2 tn. poteter. Han var svenske. Hans kone Maren Hoversdr. var fra Land. Barn: Anton, Mathea, Anne Helene. Johannes ble avløst av *Vilhelm Olsen* f. i Frogn ca. 1811, som fikk husmannskontrakt av Fischer 1873. G.m. Karen Danielsdr. fra Hobøl. Barn: Olaus, Andreas.

Heer

Heer har en fri og vakker beliggenhet på den høye åsen vest for Ottarsrud, 145 m. o. h., med utsikt i alle retninger over store deler av Frogn og Ås. Jordsmonnet er sandjord. Fra husene er det hellende lende til alle kanter, især i øst, der Heeråsen stuper bratt ned mot riksveien.

Heer. Den gamle hovedby

I eldre tid lå gården mer sentralt til, like ved den gamle hovedveien fra Drøbak nordover mot Oslo. Her var det livlig ferdsel, ikke minst vinterstid når isen stengte fjorden, og skutene måtte losse sine varer i Drøbak og få dem fraktet over land til Oslo.

Siden 1907 har Heer hørt sammen med Ottarsrud og drives nå ikke lenger som selvstendig gårdsbruk. I årene etter siste krig er det også blitt parsellert ut en lang rekke villatomter i den søndre del av gårdsområdet. Litt vest for gårdens bebyggelse har Frogn og omegns travklubb anlagt Heer Landbane for travkjøring, men området er nå overtatt av Drøbak bolig- og saneringslag, som oppfører rekkehusbebyggelse her.

De gamle grensene gikk i nord mot Ottarsrud, i øst mot Gislerud, i sør mot Kringerud og i vest mot Glosliskogen.

Det naturgitte navnet — av gno. *hædir*, flertall av *hæd*, f, høyde — tyder på at gården er meget gammel. Riktig nok var det vel større flater øst for høydedraget, men den lette morenejorda og de varme bakkene i vest- og sørskråningene her opp kan nok ha lokket en rydningsmann, og det synes ikke urimelig å anta at Heer er ryddet en gang i tidlig jern-

alder. Omlag 150 m. sør for kommunens vannbasseng har en også funnet 10—15 røyser, men om dette er rester etter en gravplass, er heller'tvil-somt.

Selve gården er aldri blitt delt. I løpet av forrige hundreår ble det opprinnelige gårdsområdet utvidet med tre parseller fra nabogårdene. I 1838 kjøpte Kasper Heer et stykke av det såkalte Bekkenstens jordet fra Øvre Tomter, det som ble bnr. 2 (0/97), og i 1834 hadde han fått skjøte på Steinbråten, bnr. 3 (0/07), som kom fra Østre Glosli. Bnr. 4, Ottarsrud jordet (1/09), fra Søndre Ottarsrud, fikk han også kjøpt i 1834. Disse fire bruksnumrene ble offisielt sammenføyd til ett bruk i 1900. — Samme året ble bnr. 5 (0/16), 6 (0/32) og 7 (0/10) solgt til Militæretaten for anlegg av Heer fort, og kort tid før gården ble slått sammen med Ottarsrud, ble bnr. 8, Nedre Heer (1/00) skilt ut.

Av den gamle bebyggelsen på Heer står i dag hovedbygning fra siste halvpart av 1700-tallet.

Innmarka var — og er — oppdelt i flere enkeltjorder, atskilt av mindre teiger med skog og kratt. Skogen omgir innmarka på tre kanter, sør, vest og nord. Det ser ikke ut til at den var en del av den store sameieskogen til Tomter, Glosli, Oppedgård og Ottarsrud. — Det var husmenn på Heer fra midt på 1600-tallet til ca. 1750, men hvor plassen har ligget, er nå vanskelig å si med sikkerhet.

MATRIKKELGARDEN HEER

Gnr. 64.

I 1588 var Heer ødegård. 1611 var skylda 6 lp. salt. Kvegskatt 1657 av 1 hest, 4 fe, 5 sauer og 3 griser. Betalte ikke tiende 1661. Tiende 1666 av iy_2 tn. havre, y_A tn. blandkorn og y_2 tn. rug, 1705 av 8% tn. havre og 1% tn. blandkorn. 1723: Matr.nr. 180. Jordsmonn: Brend sand. Skog til gjerdefang. Skylda foreslås forhøyet med iy_2 lp. tunge. 1802: Skylda som oppgis til 8 lp. salt, settes til 5 lp. tunge. Ubetydelig skog, som dog gir brensel til eget husbehov samt til salg for 12-16-18 rd. årlig. Gården er vel bebygd både med vånings- og uthus. 1819: Middels jord. 1838: Nytt matr.nr. 64. Ny skyld 4 dir. 1 ort 2 skil. 1866: Bnr. 1: 141 mål sandjord. Alm. god, men utilstrekkelig havn i skogen like ved gården.

Ca. 175 mål meget god skog. Ved hovedvei, ½ mil fra Drøbak. Lettbrukt, alm. godt dyrket. *Bnr. 2*: 24 mål sandjord. Havnehagen, som ligger like ved innmarka, er god, men utgjør bare 11 mål og er utilstrekkelig. Ingen skog. Tett ved hovedvei. Lettbrukt, meget godt dyrket. *Bnr. 4*: 29 mål sand- og myrjord. Like ved hovedvei. Lettbruk, meget godt dyrket.

Offisielle oppgaver over husdyrhold, utsæd og kornavling.

År	Hester	Kuer og ungdyr	Sauer	Utsæd tn.	Avling tn.
1661	1	3	2	4	3tf
1723	1	5		4	4/3
1802	1	5		6	7
1866	3	8	3	5	9V₂

Høyavlingen 1723 oppgitt til 10 lass, 1866 til 120 skpd.

Husdyr og utsæd (i tn.) av alle slag i 1866.

Bnr.	Hester	Storfe	Sauer	Griser	Hvete	Rug	Bygg	Havre	Poteter
1.2.4	3	11	5	2	1	1	ly₂	6	50

Eiere.

Heer har vært bondegods så langt tilbake som vi har kjennskap til. Torbjørn Tomter eide gården 1611—14, men to år senere var den gått over til Trude Tranby i Lier. Deretter er eierne ukjente inntil 1648, da Mari Vines på Eiker har hele Heer med bygsel. Hennes slekt beholdt den visstnok til den gikk over i selveie. Anders Vines og Siver Heggen eide 1692 og 1696, men i 1716 er brukeren Søren Heer blitt selveier.

Brukere.

Lauritz brukte 1592. Da sagrettingetene i Gloslibekken skulle avgjøres dette året, møtte han og broren Svend Solberg i retten på morens vegne. Hvor hun bodde, nevnes ikke. *Reier* overtok bruken før 1608. Sammen med noen andre bønder måtte han i 1612 bøte for å ha nektet

skyss til stattholderen Enevold Kruse, som vel har vært på reise til grensetraktene; det var jo krig med Sverige. Reier døde 1636, men hans enke Sissel fortsatte å bruke gården helt til 1649, da *Svend Botoljzen* f. ca. 1616 etterfulgte henne. Svend hadde en husmann, Kristen Oluf sen, som i sin ungdom hadde tjent hos Peder Holt. Han var på Heer enda i 1681. Omkring 1690 ble Svend avløst av *Mats Sørensen*, som kom hit fra det ene Ottarsrud-bruket. Han var da en eldre mann, og sønnen *Søren Matsen* overtok vel bruken ikke så mange årene etterpå. Muligens var det Mats som fikk skjøte på gården; i hvert fall er Søren selveier i 1716. Om ham vet vi ikke mer enn at han var gift og hadde et barn. 1722 skjøtet han gården til *Paul Jonsen* for 180 rd., men fem år senere giftet denne seg med enken på Øvre Tomter og flyttet dit. Heer overlot han da til stesønnen *Lars Anstensen* ca. 1704—42 mot at Lars ga ham skjøte på sin arvepart og odelsrett i Tomter. Lars fikk også $\frac{1}{2}$ lp. som Paul eide i V. Støkken. Han var g.m. Kari Jensdtr. Rød. Barn: Ansten d. 1749, Maren f. 1729, g.m. Johannes Paulsen i plassen Passet under Borgerud i Såner, Marthe, g.m. Hans Eriksen Storsand (se nedenfor). I Lars's tid bodde husmannen Halvor Løyesen i en plass under Heer. 20. mai 1742 ble hans kone og 14-årige datter Mari begravet samtidig på Frogn kirkegård. Lars døde selv dette året. Formuen var brutto 316 rd., netto 286 rd. Av dyr var det 2 hester, 5 kuer, 2 kviger, 1 kalv, 10 sauer, 3 geiter, 1 purke og 2 gjess. Løsøret omfattet bl. a. 1 vadmel skjole med 3 dusin + 4 knapper i, 1 hvit skinnvest med 3 dus. messingknapper og 1 klædesvest, også med messingknapper. Av husholdningsutstyret kan nevnes 1 strykejern, 1 pressejern, 1 eggeosteform, 3 hjulrokker, 1 vev med 7 skjeer og rennebom. Kari Jensdtr. ble gift annen gang med *Johannes Andersen* og fikk barna Jens, Gunhild og Abigael. Johannes drev til 1763. Da overdro han og Kari sin part i gården til hennes svigersønn *Hans Eriksen* Glosli, som kom hit fra Storsand. Omtrent samtidig fikk han også kjøpt resten av Heer. Hans var altså g.m. Marthe Larsdtr. 1734—98. Barn: Mette, g.m. Hans Olsen Oppegård, Marie, g.m. d.s., Jøran, g.m. skredder Hans Hansen i Drøbak, Kristen d. 1781, og Kari, g.m. Hans Thoresen Horgen. Hans Heer var tydeligvis en driftig kar. Trolig bygde han hovedbygningen på Heer. Skiftet etter ham i 1773 viste solid velstand. Foruten Heer eide han halve Oppegård, som han året før hadde kjøpt av Johannes Pedersen for hele 700 rd. Heer ble nå taksert til 550 rd. og Vestre Oppegård til 380 rd. Formuen etter Hans var brutto 1331 rd., netto 1216 rd. —

Enken Marthe giftet seg med *Paul Olsen*. Barn: Kistine f. ca. 1775. Da Marthe døde 1798, fikk Paul auksjonsskjøte på Heer for 1600 rd. Selv om inflasjonen da hadde begynt, var dette en temmelig høy kjøpesum, men det skyldtes at gården var «wel bebygget baade med waanings- og udhuuse». Det ble også regnet som en fordel at skylda var relativt lav. Paul ble gift igjen med Kistine Paulsdr. I 1809 solgte han gården for 1675 rd. **til Kasper Hansen** 1791—1852, sønn av Hans Oppegård og Marie Hansdr. Heer. Han var g.m. Johanne Svendsdr. Haver 1794—1867. Barn: Hans (se nedenfor), Svend Tomter, Olaus Mellom-Dal, Johan Revhaug i Vestby f. 1831, Karl Tomter, Maren, g.m. Kristian Johannessen Rød, Sara Marie f. 1818, g.m. Johannes Rustad i Ås, Anne Kirstine, g.m. Thorer Haver. Kasper Heer var en dyktig gårdbruker. I løpet av 1830-årene utvidet han gården med tre parseller som han kjøpte fra nabogårdene (se foran), og Heer var i hans tid en betydelig gård. Det var nok han som bygde uthusbygning. Kasper ble også en rik mann. Ved hans enke Johanne Heers død 1869 var formuen brutto 6757 spd., netto 5949 spd. Gården ble taksert for tilsammen 4780 spd. Ved branntakst i 1846 inneholdt den to-etasjes hovedbygningen, som var utvendig panelt og oljemalt, en dobbelt forgang med trappeoppgang, 2 stuer, 1 kjøkken og 1 spisekammers nede og 2 stuer og 2 kammers med gang oppe. I første etasje var værelsene panelt og malt. Det var dessuten en drengestuebygning, en stolpebod, en uthusbygning med 2 lader, 2 låver, 3 skykuer og stall, 2 fjøsbygninger, som begge hadde to rom, et grisehus og et vogn- og vedskjul. Den samlede takst var 1200 spd., atskillig over det gjennomsnittlige for bygda. Den ble overtatt av sønnen *Hans Kaspersen* 1816—91. Han var g.m. Karoline Mikaelstr. Holt 1828—1907. Hans hadde siden 1856 drevet Holtbråten, som han kjøpte av sin svigerfar. Deres barn: Josefine, Alma, g.m. Edvard Berg, Hilda, g.m. Kristian Nilsen, Nathalie, g.m. Harald Olafsen. Karoline Heer, som satt i uskiftet bo, solgte fra bnr. 5, 6 og 7 i 1899 (se foran). I 1919 ble bnr. 8 overdratt til svigersønnen Harald Olafsen. Bare tre måneder senere solgte hennes bo hovedparten av gården til rittmester *Jens J. Jensen* på Ottarsrud, og Heer opphørte dermed å være eget gårdsbruk.

NEDRE HEER

Bnr. 8.

Hans Heers datter Josefine Kaspersen fikk ved morens død i 1907 skjøte for kr. 1400. I 1919 overdro hun til sin svoger *Harald Olaf sen* for kr. 10 000. Han var sadelmaker, men viste seg også som en dyktig gårdbruker. Den gamle innmarka ble grøftet og brakt i god hevd. Han bygde også nye hus og anla gårdsvei ned til hovedveien. I 1922 solgte han til *Hans Stensrud* fra Rakkestad for kr. 15 000. Han var g.m. Hulda Nathalie Nilsen, datter av Hilda Kaspersen Heer og Karl Nilsen fra Fagerstrand. Barn: Karsten, Synnøve. Han drev også gårdsbruk her. Besetningen var i 1930 1 hest, 1 ku, 2 ungfø og 2 griser. Han sådde 3 tn. havre og satte 10 tn. poteter. Avlingen var 20 skpd. høy og 35 tn. turnips. Til Jallis Roksrud overlot han i 1926 et stykke, der denne skulle drive grustak.

Kringerud

I nedre del av Heeråsens sørvestskråning ligger Kringerud 115 m.o.h. ved den gamle bygdeveien mellom Seiersten og Ottarsrud. Riksveien til Drøbak skjærer gjennom den sørligste delen av utmarka. Lendet på innmarka er temmelig slett, jordsmonnet sandblandet moldjord og endel leirmold. Skogen har alltid vært tilstrekkelig for husbehov og for endel salg av virke. Den ligger nord, øst og sør for innmarka.

Gården grenser i nord mot Nordre Belsjø, Glosli skog, Ottarsrud og Heer, i øst mot Gislerud og Holter og i sør og vest mot Nordre Belsjø.

Navnet ble trolig i gno. tid skrevet *Kringlurud*, en sammensetning av *kringla*, f., en krets, ring — ofte brukt i gårdsnavn for å betegne noe rundt — og *rud*, n., en rydning. Gården ble nok ryddet i den store bureisingsperioden i tidlig kristen tid.

Allerede i middelalderen ble Kringerud delt i to. Den minste parten på 1 fjerding salt ble liggende øde etter Svartedauen og visstnok ikke tatt opp igjen som eget bruk. 1575 kalles den Kringerud vestre ødegård. I

Kringerud

1600-årene bruktes den som plass under Kringerud, og fra midten av 1700-tallet hørte den sammen med Lille (eller Nordre) Belsjø. Hovedbølet derimot ser ut til å ha kommet gjennom ødetiden uten nedlegging. Dette ble i 1827 delt i en østre, en vestre og en søndre del, hvorav de to første igjen ble sammenføyd i 1840, mens den søndre delen fra 1831 gikk opp i Nordre Belsjø. Bnr. 2 Kringerudhøyden ble skilt ut i 1878 med skyld 29 øre, og bnr. 3 Åslund skylddelt i 1904 med skyld 70 øre. Fra det siste ble bnr. 4 Vestre Åslund skilt ut i 1911 (40 øre). Bnr. 5 skylddelt i 1922.

Av husene er hovedbygningen fra 1890, uthusbygningen, og visstnok også stabburet, fra 1905, de øvrige hus av nyere dato.

Gjennom innmarka renner fra nord mot sør den lille Ullerudbekken, som i gammelnorsk tid het Uгла. Den er nå lagt i rør.

Kringerud hadde i 1962 142 mål innmark, hvorav 67 mål med korn, 65 med poteter samt 7 mål eng og 3 mål kulturbeite. Det er 187 mål produktiv og 17 mål uproduktiv skog.

Husmannsplasser kjennes ikke under Kringerud.

MATRIKKELGÅRDEN KRINGERUD

Gnr. 65.

Kringerud var fullgård 7577, sannsynligvis også i gammelnorsk tid. Skylda oppgis 1648 til 12% tømmer s. (se under Eiere). Betalte kvegskatt 1657 av 3 hester, 8 fe, 8 sauer og 2 griser. 1661 sies skylda å være 12 lp.s. Tiende av 17% tn. havre og 2% tn. blandkorn, 1666 av 15 tn. havre, $\frac{1}{2}$ tn. blandkorn og $\frac{1}{2}$ tn. rug, 1705 av 13 $\frac{1}{2}$ tn havre. 1723: Matr.nr. 109. Skylda er 1 skpd. 4 lp. salt, og foreslås forhøyd med 2 lp. t. Måtelig god jord. Skog til gjerdefang. 1802: Skylda settes til 1 skpd. tunge. Skog til brensel, gjerdefang og litt tømmer til husreparasjoner. 1819: Temmelig god jord. 1838: Nytt. matr.nr. 65. Ny skyld 7 dir. 2 ort 3 skil, derav på K. vestre 2-2-22, på K. østre 2-2-22 og på K. søndre 2-1-7 (d.v.s. Lille K. under Belsjø). 1866: 163 mål åker og dyrket eng på leir- og sandmold. Tilstrekkelig og meget god havn i skogen like ved gården. Ca. 240 mål tildels meget god skog. Ligger «like ved Drøbak». Meget lettbrukt, men «i høi grad vanbrukt».

Offisielle oppgaver over husdyrhold, utsæd og kornavling.

År	Hester	Kuer og ungdyr	Sauer	Utsæd tn.	Avling tn.
1661	2	5	2	5 Y_A	
1723	2	ikke oppgitt		S%	28%
1802	2	6	0	10	
1866	2	2	1	6	37

Høyavlingen 1723 oppgitt til 24 lass, 1866 til 100 skpd.

Husdyr og utsæd (i tn.) av alle slag 1866.

Hester	Storfe	Sauer	Griser	Hvete	Rug	Bygg	Havre	Poteter
2	3	0	0	$\frac{1}{2}$	%	Y_A	5	4

Eiere.

Margarethe på Elle ga ca. 1400 2 øyresbol i Kringerud til Ås prestebol. I 1575 var prestebølets part økt til 12 lp. s., d.v.s. halve gården, og dette godset satt kirken med til det gikk over til brukeren i 1806.

Den andre halvparten var bondegods, fra ca. 1654 i brukernes eie.

Brukere.

Steinar på Kringerud ga i 1483 det han eide i den nå forsvunne gården Halleryd i Ås, til Verne kloster. *Engebret* nevnes i 1560. *Gunder* var bruker fra 1608 til 1640. I noen år fra 1613 og utover oppgis han å ha en husmann som het Trygg, men denne var nok nærmest en selvstendig bruker som bodde på Lille Kringerud. Han tok denne gården i bygsel av Frogn kirke i 1613. Seks år senere overtok Oluf denne bygselen, men i 1622 tok Gunder selv Lille Kringerud i bygsel og drev den sammen med hovedbølet til han døde eller oppga gården i 1640. I bygda var han en ansett mann, kirkeverge i Frogn og i 1630-årene også fast lagrettemann. Under Kalmarkrigen mot Sverige i 1612 nektet han og tre andre bønder å skyss stattholderen Enevold Kruse, og dette måtte de bøte 1 rd. hver for. Også senere pådro han seg bot for skyssnektelse. Skyssplikten kunne vel være særlig plagsom for ham som lå rett ved allfarveien. Gunder var ellers en driftig bonde, og ikke minst skogen utnyttet både han og Trygg ganske sterkt. Det de hogg, kjørte de ned til Husvik, der de hollandske skipperne var villige avtagere. I årene 1616—19 solgte de to tilsammen 97 favner ved, 23 tylfter bjelker fra 8 til 12 alen lange, 36 tylfter annen last, foruten atskillig annet skogsvirke. r

Hans Andersen fra Nord-Dal f. 1611 overtok etter Gunder i 1640. Han er den første selveier vi kjenner på Kringerud. I 1644 eide han 6 lp. med bygsel, mens Thorer Børsumsrud og hans datter[^] eide resten av bondeparten. Seks år senere har Hans fått 8% lp., og i 1665 er han blitt eier av alt bondegodset, 12 lp.s. Kringerud kalles i 1652 for «en liden ringe gaard», men det skal man neppe ta for bokstavelig. I hvert fall fikk Hans snart gården opp. I 1665 hadde han foruten sønnen Thorer to faste tjenestedrenger til hjelp. I likhet med sin forgjenger inntok han en fremtredende stilling i bygda. Han var kirkeverge i to perioder, og lagrettemann var han allerede 1653 og siden opp gjennom hele 1660-tallet. 1667 ble han forordnet til skyss-skaffer; gården lå jo ved hovedveien.

Hans eide også en mindre part i Bek i Nordby. — Det var sønnen *Thorer Hansen* f. 1649 d. ca. 1688 som tok over gården, trolig ca. 1675. Også han var kirkeverge og lagrettemann. Foruten de 12 lp. s. i Kringrud, som han hadde etter faren, eide han også en arvepart i Nord-Dal. Han var g.m. *Berthe Hansdr.* 1649—1744, som etter *Thorers* død giftet seg i 1710 med *Aslak Nord-Dal*. *Thorer* og *Berthe* hadde sønnen *Thorer Thoresen* som ble bruker på *Sønstedal* i 1690-årene og senere kom til *Holt*. De hadde visstnok også datteren *Marie* d. 1733, g.m. 1. *Gunder Eriksen Faale* og 2. *Haagen Hansen Faale*. *Kringrud* ble overtatt av *Ellej Larsen Kvestad*. Det er ikke sikkert at han flyttet til *Kringrud*, men hans kone *Martha Trulsdtr.* flyttet dit og fortsatte bruken etter mannens død en gang før 1705 og satt her ennå i 1716, da hun var eier av hele bondeparten, 12 lp. Det var to sønner i dette ekteskapet, og det var den eldste, *Nils Ellefsen*, som overtok som bruker i 1719. Året etter tok han kirkens halvpart i bygsel av sogneprest *Søren Hagerup*, men det var først etter at han var blitt stevnet av sognepresten fordi han hadde tatt denne delen av *Kringrud* i bruk uten tillatelse. *Nils* siterte da en underrettsdom av 1705, hvoretter denne parten «efterdags skal bruges af *Kringruds* opsiddere». Han ble dømt til å ha forbrudt avlingen her, men fikk rett til å ta parten i bygsel fremfor andre. I 1726 ga han skjøte til *Søren Hagerup* på «et stykke engeland», d.v.s. *Lille Kringrud*, som «har vært brukt under *Krengerud* og skylder til *Froens kirke*». Allerede 1723 hadde imidlertid *Hagerup* solgt *Lille Kringrud* til fru *Rosine Krefting* på *Husvik* for 150 rd. *Nils* var en velstående mann, og han drev i stor stil med pengeutlån mot fast pant. Utenom sine 12 lp. i K. eide han bl. a. 16 lp. s. i *Mellom-Solberg*. Hans kone het *Gunhild Jakobsdr.* De hadde datteren *Gunhild Marie*, g.m. *Ole Andersen Kjekstad* i *Røyken*. I 1755 solgte *Nils* gården for 600 rd. til *Peder Jonsen Belsjø* ca. 1718—1782, som tok den i bruk. Men han fikk en ubehagelig overraskelse i 1770, da *Ole Kjekstad* tok den igjen på odel for 890 rd. på vegne av sin sønn *Anders*, og *Peder* måtte ut med 1190 rd. for å få nytt skjøte. En slik utnyttelse av løsningsretten var ikke uvanlig på den tid. *Peder Jonsen* hadde kjøpt *Lille K.*, eller *Kringrud* ødegård, som den da kalles, i 1743, men i 1760 solgte han denne parten av det opprinnelige K. til *Hans Hoffmann* på *Belsjø*, og fra den tid hørte *Lille K.* sammen med *Nordre Belsjø*. *Peder* var g.m. *Dorthe Jonsdr.* d. 1776. Barn: *Jens Haver*, *Johannes Vennersgård* ca. 1747—1785, *Kari* f. 1743, *Maria* g.m. *Iver Jonsen Solberg*, *Ingeborg*, g.m. *Nils Glenne*. I 1771 lot *Peder* den yngste sønnen

Johannes Pedersen få skjøte på halve gården for 500 rd., og *Johannes* brukte nok denne parten også etter at han flyttet til *Gislerud* noen år senere; han ble nemlig g.m. enken etter *Alv Abrahamsen Gislerud*. *Jens*, den eldste gutten, hadde jo *Nord-Haver*, men da faren ville overgi gården i 1782, solgte han *Haver* og overtok farens del av *Kringerud*. To år etter fikk han også kjøpt den andre halvparten av broren. I *Jens's* skjøte 1782 het det at han skulle ha den nordvestre stuen med kakkelovn, 1 kammers og 1 kjøkken. Bakerovn, stolpebod og stall kunne han bruke sammen med broren. Da skiftet ble holdt etter *Dorthe Jonsdr.* 1776, holdt *Peder Jonsen* på sin halvdel 2 hester, 9 kuer, 8 sauer og 1 gris. Formuen var netto 1094 rd. *Jens Pedersen* ca. 1741—1800 var g.m. *Berthe Larsdr.* Østensjø d. 1804. Barn: *Nils*, *Casper* f. 1771, *Anne Dorthea*, g.m. *Kristian Ellefsen Grøstad*. Ved skiftet etter *Jens* ble *K.* taksert til 2000 rd. Dessuten eide han et hus på *Råkeløkka* og ett på *Vennebekks* grunn. Det ble endel dispuTT mellom sønnene på den ene siden og svigersønnen på den annen, idet *Kristian* påsto at *Jens* hadde tilstått ham 200 rd. fordi han hadde flyttet til *Kringerud* som gårdsbestyrer da *Jens's* kone mistet forstanden. Skifteretten ga den sinnsyke enken skjøte, mens *Kristian* foreløpig fortsatte som forpakter. I oktober 1801 krevde *Nils Jensens* søsken og morfar at han skulle umyndigjøres, da de mente han var utilregnelig. Men da han ble gift samme året med enken *Kari Rasmusdr. Stensrud*, ble vergemålet hevet, for etter giftermålet hadde man «ikke merket andet end ordentligt». Man ble så forlikt om at *Kringerud* skulle avstås til *Nils Jensen* 1770—1806, og han fikk skjøte 1803. Men allerede etter et par år ble nok *Nils* syk igjen, og han solgte gården i 1805 for 8300 rd. til skipskaptein *Hans Angell*, som bodde på *Belsjø*. Denne fikk også odels-skjøte for 200 rd. i 1810. *Angell* hadde stort behov for kapital til sin redervirksomhet, og han opptok flere pantelån på gårdene, også *Kringerud*. I 1815 måtte han, kort før han døde, overgi sitt bo til skifteretten p.g.a. «uhell i sin handel de senere år». Man besluttet å selge *K.*, og hans enke madame *Nancy Angell* fikk auksjonsskjøte 1820 for 1250 spd., men fire år senere overdro hun gården til sønnen kjøpmann *Hans Henrik Angell* for 1000 spd. Også han hadde imidlertid store økonomiske vanskeligheter og måtte oppta betydelige lån med pant bl. a. i *Kringerud*. I et siste forsøk på å rette opp sin økonomi valgte han å selge. 1827 skjøtet han 9% lp. til sorenskriver *Hans Peter Ellefsen* 1785—1872. den såkalte *Vestre Kringerud*, og samme dag 9% lp. til konsul *Jørgen Eitzen*, *Østre Kringerud*. Selv hadde han da tilbake 4% lp., den parten som ble

kalt Søndre Kringrud. Gjelden steg dog stadig, og i 1831 måtte Angell selge også denne søndre parten, til prost *Otto Bull* på Seiersten. Denne kjøpte et par år etter også Nordre Belsjø, og på denne måten kom enda et stykke av det opprinnelige Kringrud til å gå opp i Belsjø. Etter mannens død skjøtet nemlig enkefru Bull i 1856 både N. Belsjø og S. Kringrud til konsul Eitzen, og siden har Søndre K. hørt under N. Belsjø. Det er i dag gnr. 65, bnr. 2.

Delingen av hovedbølet på K. varte ikke mange årene. Hans Peter Ellefsen, som var av bondeslekt fra Eiker og sorenskriver på Follo i en menneskealder, 1814—69, solgte i 1840 den vestre parten for 400 spd. til sin sønn *Hans Emil Ellefsen* f. ca. 1815. Men allerede 1836 hadde denne fått skjøte av konsul Eitzen på den østre parten for 1800 spd. Han var g.m. Margit Knudsdr. fra Hallingdal f. ca. 1819. Barn: Marie, g.m. Karl Anton Hansen, Josefine, Hans Petter, Helga, Elise, Gustav, Ingeborg, Alfred. Hans Emil Ellefsen drev som gårdbruker på K. helt til 1884, men driften var nok ikke noe å skryte av. I 1866 heter det at gården er «i høi grad vanbrukt». *Oluf Johansen Oppegaard* fikk skjøte i 1884 for kr. 15 000. G.m. Emma Oppegaard. Barn: Ingvald, Inga. I hans tid, 1890, ble visstnok gårdens nåværende hovedbygning reist. I 1878 var bnr. 2 blitt utskilt til militæretaten i forbindelse med anlegg av Heerfortet. I 1898 gikk gården ved auksjonsskjøte over til broren *Herman J. Oppegaard* på Ottarsrud, mens Oluf bygslet 5 mål av utmarka, det senere Åslund. I 1903 overdro Herman Oppegaard for kr. 15 000 til *Alexander Nyquist*, g.m. Marie Berggren. Barn: Amalie, g.m. Svend Bjerke, Helmine, Dagny. Nyquist oppførte uthusbygningen, og trolig er også stabburet bygd av ham. Han solgte Åslund (bnr. 3) i 1904 til Oluf Oppegaard (70 øre), og i 1922 ble en part på 40 øre fraskilt denne eiendommen og skjøtet til Hans Oppegaard, som lot oppføre nye hus her. Nyquist solgte Kringrud i 1918 for kr. 22 500 til *Karl Mariussen* fra Gulbjørnrud 1862—1939, g.m. Amalie Kopperud 1867—1963. Barn: Hallstein 1898—1928, Halvor d. 1960, Betty 1896—1952, g.m. Wilh. Stenstad, Clara f. 1897, Hilma d. 1937, g.m. Ludvig Larsen, Milly f. 1908, g.m. Einar Bergmann, Oslo, Milda f. 1913, g.m. Ludvig Larsen etter søsteren Hilmas død, Gunda f. 1899, g.m. Rolf Aastebøl, Ås. Svigersønnen lærer Wilhelm Stenstad bygde husene på Furuseth, vestligst på eiendommen, ved grensen mot N. Belsjø. Karl Mariussen drev gården til 1933, da han solgte for kr. 43 500 til *Håkon Magelie* fra Øyer i Gudbrandsdalen. Mariussen beholdt dog Kringrudvoll med ca. 15 mål utmark, der han ble boende. Håkon Magelie

1886—1959 var g.m. Martha Stein f. 1889. Barn: Sigrid f. 1914, g.m. Olav Karlsholmen, Fyresdal, Aase f. 1915, g.m. Torbjørn Glenne fra V. Bjerke, Kåre f. 1917, Magne (se nedenfor), Bjørn f. 1921, Jorun f. 1923, g.m. Kjell Aamodt, Oslo, Sverre f. 1925, Reidun f. 1927, g.m. Egil Lier, Aurskog, Inger, g.m. Odvar Dahl på S. Bjerke. Magelie holdt gården i god hevd. I 1935 bygde han en sidebygning (karbygning) og satte opp nytt skjul. I forbindelse med dette innredet han snekkerverksted 1943. Han overdro gården 1959 til sønnen *Magne Magelie* f. 1919. Han er g.m. Anne Margrethe Tomter fra Haneborg f. 1924. Barn: Per f. 1953, Trond f. 1955. Magelie driver vesentlig med poteter og korn, men har vanligvis også hatt endel avlsgriser, foringsokser og høns. Han bygde nytt vognskjul 1953 og restaurerte og utvidet hovedbygningen i 1957.

Belsjø

Midt i det åpne dalføret mellom Seierstensåsen, Holteråsen og Heerhøgda ligger Belsjøgårdene i svakt kupert lende, 100—110 m.o.h. og stort sett sørvendt. Jordsmonnet er ca. % sandjord og % leirmold. Den gamle hovedveien Seiersten—Ottarsrud passerer begge gårdene og tjener som gårdsvei mellom Nordre og Søndre Belsjø, mens den felles vel 300 m. lange atkomstveien leder ut til riksveien ved Dyrfløkke.

Belsjø-gårdene grenser i nord mot Glosli skog og Kringerud, i øst mot Kringerud, Drøbakveien og et lite stykke langs bekken mot Ullerud, i sør mot Ulleruddammen og i vest mot Statens skog, hvorav Seierstenområdet utgjør den sørlige delen.

Gårdene har egen vannforsyning med vann fra tre kunstige dammer på eiendommen. Den nordligste av disse, som ble anlagt i 1956, dekker 17 dekar og rommer 35 000 m³ vann. Helt i vest går grensen rundt Kvernerrdammen, som ble solgt til Drøbak kommune i 1905. Kraftledningen til Oscarsborg fra transformatorstasjonen ved Dyrfløkke er ført tvers over Belsjø mellom de to gårdene.

Gårdsnavnet er et eksempel på hvorledes skriftformen i tidens løp kan bli endret fordi bevisstheten om meningsinnholdet blir borte. Det opprinnelige navn var *BergPorsrud*, av det gno mannsnavnet *BergPorr* og

rud, n., rydning. I 13—1400 årene ble det skrevet Berdorsrud, på slutten av 1500- og begynnelsen av 1600-tallet er det blitt til Belsrud, og allerede ca. 1620 er Belsjø blitt den vanlige skrivemåten.

Belsjø ble nok ryddet i tidlig kristen tid og delt i to senest 1345: Nedre og Øvre Berdorsrud, som de da kaltes. Senere er gårdene ikke blitt delt, men noen mindre parseller er frasolgt. I årenes løp er to parter av Kringerud blitt slått sammen med Nord-Belsjø, den ene i 1760, den andre i 1831.

Mens Nedre eller Søndre Belsjø kom gjennom ødetiden uten nedlegging, ble den øvre gården liggende øde etter Svartedauen og ikke tatt opp igjen før i første halvpart av 1600-tallet.

Av gamle hus kan nevnes den store og vakre hovedbygningen på Nordre Belsjø, som ble satt opp i 1810. Stabburet her er trolig fra samme tid. Hovedbygningen på Søndre Belsjø er også gammel, men påbygd flere ganger.

Størsteparten av skogen hørte i eldre tid til Søndre B. og var omkring 1700 i sameie med Seiersten skog. Den ligger vest og nord for innmarka.

Av husmannsplasser kjennes bare *Belsjøbråten*, som ble tatt opp under Søndre B., visstnok kort før 1857, da den kalles Fjellstua. Den ble nedlagt som plass allerede før 1865.

Gårdene drives i dag som én enhet. Arealene er på Nordre B. ca. 133 mål dyrket innmark og 200 mål skog, på Søndre B. ca. 170 mål innmark og 400 mål skog. Av dette området brukes omlag 70 mål til poteter, 10 mål til grønnsaker og de øvrige ca. 223 mål til korn. Det er ikke husdyr, bortsett fra noen få sauer, kalkuner og gjess.

MATRIKELGÅRDEN NORDRE BELSJØ

Gnr. 66.

Nordre Belsjø var ødegård 1646 med skyld $\frac{1}{2}$ skpd. salt, nevnes 1648 som «en ødeplass», som det ikke ble betalt skatt av. Ingen kvegskatt 1657 da det ikke var noen «Creatur». Betalte ikke tiende 1661. 1666: Usådd. Tiende 1705 av 6% tn havre. 1723: Matr.nr. 168. Måtelig god jord. Skog ikke nevnt. Skylda foreslås redusert med $\frac{1}{2}$ lp- tunge. 1802: Skylda satt til 8% lp. tunge. Ingen skog, eieren må kjøpe brensel og

Nordre Belsjø

gjerdefang. 1819: God jord, veldyrket. 1838: Nytt matr.nr. 66. Ny skyld 3 dir. 2 ort 9 skil. 1866: 115 mål åker og dyrket eng på leir- og sandjord. «En stor del av utmarken» er skikket til oppdyrking. Alminnelig god, men utilstrekkelig skoghavn like ved gården. Skogen er «mindre tilstrekkelig» til husbruk; den utgjør 110 mål og er «overmåte god». Gården er lettbrukt og meget godt dyrket. P.g.a. den meget gunstige beliggenhet foreslås skylda hevet fra 3-2-9 til 3-3-0.

Offisielle oppgaver over buskap, utsæd og kornavling.

År	Hester	Kuer og ungdyr	Sauer	Utsæd tn.	Avling tn.
1661	0	3	0	2	
1723	1	3	0	Wz	15
1802	1	3	0	1	
1865	3	10	0	1014	105

Høyavlingen 1723 oppgitt til 10 lass, 1866 til 150 skpd.

Husdyr og utsæd (i tn.) av alle slag i 1866.

Hester	Storfe	Sauer	Griser	Hvete	Rug	Bygg	Havre	Poteter
3	10	0	2	1	1	iy ₂	7	10

Eiere.

I 1345 ga Sølve et ertogsbol til Ås kirke, og i 1348 måtte sønnen Aslak Sølvesen vedgå dette og lovte å betale presten i Ås, Sebjørn, landskyld for tre år. Kanskje er dette en del av det halve øyresbol som Ås kirke eide i Øvre Berdorsrud ca. 1400, men denne parten sies da å være gitt kirken av Guttorm på Klommestein.

Gården ble imidlertid liggende øde etter Svartedauen og dukker opp i skattemanntallet igjen først i 1646. To år senere sies den å tilhøre Jon Pedersen. Muligens har denne forsøkt å gjøre sin eiendomsrett gjeldende, men dette har i så fall ikke lyktes, for allerede fra 1649 er Nordre Belsjø kanonigods. Trolig er det bare kirken som har kunnet dokumentere en eiendomspart, og på dette grunnlag fått hele gården. Fra 1661 til begynnelsen av 1670-årene var gården forlenet til Johan Brockenhus, og snart etter gikk den over i privat eie, idet presten i Ås, Jørgen Harder, fikk skjøte ca. 1680. Fem år senere solgte han til oberstløytnant Mathias Roodt hele Nordre Belsjø samt jordegods i Dylterud i Ås. Roodt eide også Husvik, men Belsjø beholdt han ikke lenge, før han overdro den til generalauditør Zacharias Lemfort. Deretter gikk den over til overretts-assessor Lorentz Roll, som ble gift med enken etter Lemfort, Marie Rebekka Pristed. Roll måtte imidlertid på grunn av et leiermål forlate landet og mistet sin boslodd. Etter Maria Rebekkas død solgte sønnen oberstløytnant Johan Lemfort Nordre Belsjø i 1702 til Kristen Kristensen Borch. Han var i 1680 strandsitter i Drøbak og tollvisitørens fullmektig, «kjøper last for borgerskapet og har en liten gård på leie». Muligens er det han som bor på Ullerud i 1696. Noen få år senere er imidlertid N. Belsjø kommet i den rike Drøbak-kjøpmannen Jacob Carlsens eie, og han hadde gården helt til 1729, da han makeskiftet den med Husvikenga, som eides av svigersønnen til oberstløytnant Roodt, Friderich Davidsen Warberg. N. Belsjø ble ved denne anledning taksert til 150 rd. Ved skiftet etter Warbergs enke Elisabeth Rode i 1738 ble den så solgt på auksjon til Peder Jonsen Froensanden, som tok den i bruk.

Brukere.

Gården lå øde ennå i 1648, men fra 1646 sies *Ove Jørgensen* f. ca. 1600 å være bruker. Han kan vel også ha bodd delvis på B., men hans hovednæring var nok det privilegerte gjestgiveriet som han drev i Drøbak. 1665 kalles han for «Strandsidder och Gastgæber i Drøbach» som «er en Hafn oe Ladsted ved Stranden». Driften av gården har han overlatt til husmenn, og dette gikk nok ikke særlig bra; snart lå den øde, snart halvøde. Men i alle fall, han ble sittende med gården helt til sin død ca. 1680. 1683 er det kommet ny gjestgiver i Drøbak, og brukeren på N. Belsjø heter 1691 *Peder Hansen*. Han innkalles for gjeld. Det samme skjer med *Thor kei Olsen*, som i 1698 skylder 18 rd. Han avløses 1701 av *Ole*. Denne blir samme året stevnet av brukeren på S. Belsjø, *Hans Borp*, for å ha hogd for mye i sameieskogen til Belsjø og Seiersten. Oles bygsel av gården er heller ikke i orden, hevder *Borp*. Hvor lenge *Ole* brukte, vet vi ikke. Kanskje var det til *Jacob Carlsen* overtok gården. Denne oppgis bl.a. i 1723 som oppsitter, men bodde sikkert for det meste i Drøbak, og gårdsdriften på Belsjø var det nok husmenn som måtte ta seg av. I 1711 bodde det således bare «tvende fattige husfolk» her. Annerledes ble det nok da *Peder Jonsen* ca. 1718—1782 kjøpte gården i 1738 for 150 rd. Han kom hit fra Froensanden, formodentlig en husmannsplass. *Peder* var en driftig kar, som arbeidet seg fram til gode kår. På Belsjø drev han til 1755, da han kjøpte *Kringerud* og solgte for 320 rd. til *Aslak Hansen* fra *Kringerud*, g.m. *Bente Pedersdr.* *Aslak* hadde gården bare litt over et år, før han skjøtet den i 1757 til mesterskredder *Hans Olsen Hoffmann* ca. 1703—90 g. 1. gang m. *Kirstine Larsdr.* 1697—1767 — etter prestens antegnelse i kirkeboken ble de «copulerede hjemme i Huset, uden foregaaende Trolovelse, efter Kongl. Tilladelse» — 2. gang g.m. *Sigrid Hansdr.* I 1760 fikk han kjøpt den såkalte *Kringerud* engeslett av *Peder Jonsen Kringerud*, og denne delen av det opprinnelige *Kringerud* hørte heretter sammen med N. Belsjø. *Hoffmann* livnærte seg trolig vesentlig som skredder. Da *Kirstine* døde 1767, het det at hans bror *Anders Olsen Brekken* hadde hjulpet ham med gårdsarbeidet de siste årene. Besetningen var svært beskjedne, 1 hest, 3 kuer og 3 sauer. Gården, med *Kringerud* ødegård, ble taksert til 280 rd. Det var ikke barn i dette ekteskapet, og arvinger var *Kirstines* tre søsterbarn i Odense, men tross proklama i «de danske gazetter» meldte ingen seg. Formuen var brutto 344, netto 105 rd. *Hoffmann* satt deretter på Belsjø til 1778. Da solgte han til major *Dide-*

rich Hegermann ca. 1724—88, som kom til disse trakter i 1777 som sjef for Nordre Follokke kompani. Selv flyttet Hoffmann til Dyrørøkke. Hegermann var g.m. Kristine Sofie Schmidt d. 1784 og fikk samme år som hun døde, tillatelse til ekteskap med Maren Magdalena Brochmann. Han døde på Belsjø 1788, og ved auksjonen over hans «effekter» i 1790 fikk *Kristen Jensen Ekeberg* kjøpt gården for 990 rd. Men allerede 1793 ga han skjøte til skipskaptein *Hans Angell* i Drøbak. Denne sies i 1801 å være «eier af 1 skibspart og en liden handel». Men forretningen blomstret raskt opp, og ved siden av sin trelasthandel og redervirksomhet drev Angell atskillig med kjøp og salg av gårder. Det ser forøvrig ut til at han flyttet til Belsjø, og det var han som i 1810 bygde den store, vakre toetasjes hovedbygningen i empirestil og med avvalmet tak. I 1805 kjøpte han også Kringerud og i 1810 Gislerud og Skjellerud. Angell eide også hus i Drøbak. Da han døde i 1815, ble enken madame Nancy Angell, f. Parr, 1763—1824 sittende på Belsjø, men hennes vanskelige økonomi tvang henne til store pantelån, bl. a. lånte hun i 1820 4960 sølvspesier av kjøpmann Kristen Endresen i Åsgårdstrand med pant i N. Belsjø. Et par år etter overdro hun gårdene til sønnen grosserer *Hans Henrik Angell* 1790—1834. Han var g.m. Gunhild Weber fra Fredrikshald 1795—1872 og hadde barna Hans Fredrik, Søren Otto, Ulrik Emil, Henry Parr og Ida. Angell drev sin forretning under stadig økende vanskeligheter og pantsatte etter hvert alle sine gårder. I 1831 måtte han selge ut. N. Belsjø beholdt han visstnok eiendomsretten til, men innboet sitt måtte han avhende, og etter kontrakt 1832 leide han endel innbo av prost Bull. Ved sin død hadde han to kuer og nesten intet annet løsøre.

1835 fikk prost *Otto Bull* på Seiersten auksjonsskjøte på N. Belsjø. Han var den første sogneprest i Drøbak og Frogn, utnevnt 1823. Bull gjaldt i sin tid for å være en meget lærd mann, men han forsto seg også på verdslige saker. Innen sin død i 1848 hadde han samlet et helt lite gods kompleks, bestående av Seiersten, begge Belsjø-gårdene, S. Kringerud og Dalen under Nord-Dal. Bortsett fra Dalen brukte han gårdene som én enhet. Han giftet seg med Gunhild Weber, enken etter H. H. Angell, og etter Bulls død flyttet hun tilbake til Nordre Belsjø, som hun fortsatte å drive til 1856, da hun solgte for 8350 spd. til *Jørgen Jacob Eitzen* 1812—90. Foruten N. Belsjø omfattet salget den søndre femteparten av Kringerud. Eitzen var kjøpmann, skipsreder og dansk visekonsul i Drøbak, g.m. Fredrikke Kristine Heiberg 1812—86. De hadde 13 barn (se A. C. Busch. Slegten Fuglesang fra Moss. Kra [1921], s. 22 ff.). På Belsjø viste han seg som en meget dyktig gårdbruker med våken sans for betydningen av nye

metoder og redskaper. Man kan vel her spore en direkte innflytelse fra den nyopprettede landbrukshøgskolen — eller Den høiere landbruksskole i Ås, som den da het — kanskje ikke minst forsåvidt som tre av døtrene hans etterhvert ble gift med lærere der. Eitzen grøftet innmarka og dyrket opp atskillig utmark. 1866 kjøpte han også Dyrløkke, som heretter kom til å følge N. Belsjø. Det var en ganske omfattende husholdning her i hans tid. I 1865 bodde det 17 mennesker på gården, medregnet husjomfru, guvernante og syv andre tjenestefolk. — Eitzen solgte N. Belsjø, Søndre Kringerud og Dyrløkke i 1884 for kr. 32 000 til *Johan Hansen Glosli*. Han flyttet hit fra Tverkjegla, som han hadde brukt i 20 år. Så lenge kom han ikke til å sitte på Belsjø, for 1893 ble det holdt tvangsauksjon her etter forlangende av broren Hans Glosli, og *Hjalmar Michelsen* 1866—1923 fikk auksjonsskjøte for kr. 23 000. Han var g.m. Eva Gløersen f. 1870, begge fra Oslo. Barn: Laura Elise f. 1902, g.m. prof. Viggo Brun, Karen f. 1904, oldfrue i Stortinget, Liv f. 1909, hagebrukskandidat fra NLH. Michelsen var en driftig og flink gårdbruker; ordfører i Frogn i flere år. Under 1. verdenskrig reiste han meget som Statens oppkjøper, også i utlandet. I årene 1911—16 begynte han oppstykingen av Dyrløkke, som foreløpig ble delt i 7 parseller. Til Martin Kristensen ga han i 1898 festeseddel på et stykke grunn for 25 år, og her satte denne opp smie, som han drev til 1915, da han solgte den til Hans Lund. Lund overdro året etter smia med redskaper til smed Peter Petersen, som fikk kjøte 1918 (bnr. 3,4). I 1916 solgte så Michelsen gården til *Hans Flater* for kr. 54 000, og samtidig ga han Flater kjøte på bnr. 5 av Dyrløkke, det eneste han hadde beholdt av denne eiendommen. Dette gikk deretter opp i N. Belsjø, som nå i løpet av tre år skiftet eier fire ganger. Flater overdro nemlig allerede i januar 1918 til skipsmegler *Harald Aagaard*, Oslo, 1891—1958, for kr. 105 000. Året etter ga denne kjøte for kr. 100 000 til skipsreder *Andreas Jakobsen* på Søndre Belsjø og til dennes barn. Imidlertid beholdt heller ikke disse gården, men solgte i 1921 for kr. 75 000 til *Harald Nicolai Pettersen* 1869—1937. Han var nederlandsk generalkonsul, fra 1895 innehaver av det kjente Oslo-firma Gunerius Pettersen, som var grunnlagt av hans far. I 1925 kjøpte han til bnr. 2-5 av N. Holter for kr. 47 000. Som ivrig naturvenn trivdes Pettersen på Belsjø, der han bodde til sin død. Hans hustru Maja Pettersen, f. Michelsen, solgte da gården til *Johan Chr. Berle* f. 1906, g.m. Astrid Dahlback f. 1909 i Vinde-rup på Jylland. Barn: Johan Christian f. 1934, Einar f. 1938, Elin f. 1942. Han er sønn av skipsmegler Harald Berle, Bergen. Da han over-

tok N. Belsjø, oppførte han den store uthusbygningen med låve, fjøs, stort kjølerom m. m. Ved utbruddet av 2. verdenskrig var besetningen på 30 melkekuer + ungdyr. Etter en brann under krigen ble endel av driftsbygningen utvidet og innredet som kjeksfabrikk, som stadig er i drift (spesialitet diabetikerkjeks). På gården er ellers stabbur, bestyrerbolig, to vognskjul bygd etter brann 1948, hønsehus etc, samt to drivhus på tils. 360 m². Hovedvekten i gårdsdriften ligger på dyrking av korn, poteter og endel grønnsaker, især purre og kål. — Da Berles svigerfar, dyrlege Dahlback på Søndre Belsjø døde 1948, ble denne gården forpaktet til Odd Isaksen. Men fra 1956 overtok Berle driften også av Søndre Belsjø, slik at begge gårdene fra da drives under ett. N. Holter (Gnr. 16, bnr. 2-5) solgte han i 1940 til kunstmaler Arne Wang.

Søndre Belsjø

MATRIKELGÅRDEN SØNDRE BELSJØ

Gnr. 67.

Søndre Belsjø var fullgård 1577 med skyld 1 skpd. salt. I gno. tid var skylda 16 øyresbol. Betalte kvegskatt 1657 av 2 hester, 7 fe, 9 sauer og

1 gris. Tiende 1661 av 5 tn. havre, 1666 av 7% tn. havre, 1% tn. blandkorn og Y_2 tn. rug, 1705 av 16% tn. havre, 3% tn. blandkorn, % tn. hvete samt 1 mark to. 1723: Matr.nr. 138. Måtelig god jord. Skog til gjerdefang og til litt brensel. Skylda foreslås forhøyet med 5 lp. tunge. 1802: Ny skyld 16% lp. tunge. Skog til tømmer for husreparasjoner samt til brensel og gjerdefang. 1819: Temmelig god jord. 1838: Nytt matr.nr. 67. Ny skyld 7 dir. 2 ort 5 skil. 1866: 208 mål åker og dyrket eng på leir- og sandjord. God og tilstrekkelig skoghavn like ved gården. 335 mål meget god skog. Lettbrukt og godt dyrket. Fordelaktig beliggenhet.

Offisielle oppgaver over buskap, utsæd og kornavling.

År	Hester	Kuer og ungdyr	Sauer	Utsæd tn.	Avling tn.
1661	2	6	2	6	5V₂
1723	2	8		6	10% 33%
1802	2	7		4	
1866	2	10	3	0	13 166%

Høyavlingen 1723 oppgitt til 24 lass, 1802 til 110—112 skpd., 1865 til 150 skpd.

Husdyr og utsæd (i tn.) av alle slag i 1866.

Hester	Storfe	Sauer	Griser	Hvete	Rug	Bygg	Havre	Erter	Poteter
2	13	0	2	1	%	3	8	%	20

Eiere.

Ifølge et diplom fra 8. august 1339 pantsatte Herleif Thronsen 6 øyresbol i Belsjø til Gudrun Lodinsdtr. og mannen hennes, Arne Thofsen, som sikkerhet for et pengelån på 19 mark. Lånet skulle tilbakebetales innen et år. Men dette greide nok ikke Herleif, og allerede året etter låner han nye 22 mark av Arne Thofsen, nå med pant i de 7 øyresbol som han hadde igjen. Arne Thofsen og hans hustru var store eiendomsbesiddere, og på Follo hadde de betydelige parter i mange gårder. Sine 13 øyresbol i Belsjø beholdt de imidlertid ikke så lenge. De gikk over til den velstående Åsmund Haraldsen, som i 1348 også fikk kjøpt den siste part i gården, 3 øyresbol, av Saxe Bjarnesen på Olbjørngård i Oslo. Åsmunds

enke, den rike Sigrid Andresdtr. i Sluppen — en bygård i Oslo — solgte i 1360 hele Søndre Belsjø, 2 markebol, med samtykke av sin annen mann, Aslak Strut, til Thorstein Ingulfsen. Men da Thorstein for en eller annen forseelse ble satt i fengsel på Akershus, ga han Belsjø til Eirik Olafsen fordi denne kausjonerte for ham. I 1401 lovte imidlertid Eirik Thorsteins datter Ingeborg at hun om 30 år skulle få disse 2 markebol tilbake. Om dette ble noe av, vet vi ikke. Men det er trolig dette løftet som ligger til grunn for en arvetvist som kommer opp i 1442, da presten i Ås, Eilif Sveinson og han [halv?]bror Alf Thjodolfsen får sitt arvekrav på B. godkjent av lagmannretten fremfor det krav som presten Olaf Alvsen i Våle i Vestfold og hans slektninger gjorde gjeldende. Sira Olaf mente nå likevel at han ihvertfall hadde mer rett til gården enn Alf og stevnet denne for lagretten i Oslo, visstnok uten hell. 1446 gir Alf Thjodolfsen sira Eilif, som nå er prest i Oslo, det han eier i B. mot at Eilif skal sørge for hans hustru. Men før dette hadde han gitt Ingeborg Thjodolfsdtr., som vel må være hans søster, $\frac{1}{2}$ markebol. Ingeborg var gift med en Gunnar, og deres datter Gunhild Gunnarsdtr. selger i 1472 dette halve markebol til Olaf Jonsen. 1475 selger så Eilif — nå er han prest og mansionarius i Gimsøy kloster — sin part i B. til erkeprest i Oslo, Peter Jonsen. Det var omtrent % av gården. Peter Jonsen handlet på vegne av sin kirke, St. Hallvardskirken, og i løpet av de følgende år har også resten av gården gått over i denne kirkens eie. 1595 tilligger den det såkalte Oslo kapittel, men det sies uttrykkelig at den er «av Oslo domkirkes gods». Deretter var gården benefisert Kristiania prosti helt til 1851, da lensmann Johan Nordby fikk ggl. skjøte, og han solgte så i 1856 til brukeren Julius Birch.

Brukere.

Oluf brukte Søndre Belsjø fra senest 1608, men trolig fra slutten av 1500-årene. I 1613 overga han gården til *Helge*, som temmelig sikkert var hans sønn. De var begge flinke til å utnytte skogen, og solgte atskillig skogsvirke til de hollandske skipperne ved Husvik. I årene 1616—17 leverte *Helge* 55 tylfter bjelker, mest furu, 8-12 alen lange, foruten ved og annet virke. Et par år tidligere hadde han måttet bøte ikke mindre enn 30 rd. for ulovlig salg av otte eikebjelker til en hollender ved Sand. Særlig for de bøndene som hadde gårdene sine langs hovedveiene, var plikten til å skysse embetsmenn og andre offentlige tjenestemenn en tung byrde, og ofte protesterte de. 1630 måtte *Helge* Belsjø og *Gunder* Kringrud betale

2 mark sølv fordi de i «ulydighet» hadde nektet riksråd Frans Rantzaus tjener skyss. I Helges tid var nok Belsjø godt drevet, men mot slutten maktet han ikke å holde den i hevd. 1645 brukte han bare halvparten, resten lå øde. To år etter overtok *Botolf Lauritzen* f. ca. 1615 som bruker, men også han brukte de første årene bare halve gården, som i 1652 sies å være liten og «ringe». Fra 1655 hadde han medbrukeren *Jens*, som var g.m. Anne Jakobsdtr. Jens døde allerede 1660, men Anne fortsatte å bruke hans del av Belsjø. Litt etter 1665 overtok dog *Botolf* også Annes part, og han synes å ha inntatt en aktet stilling i bygda. Flere ganger var han lagrettemann, sist i 1675. Ennå i 1678 var han bruker på Belsjø, og han satt her sikkert til *Hans Hansen Borp*, d. 1728, tok over bruken ca. 1680.

Hans Borps våpen

Foruten å drive gården forsøkte denne seg en tid som gjestgiver eller vertshusholder. Men derved kom han i klammeri med den nye gjestgiveren i Drøbak, *Jochum Evertz*, som i 1683 innstevnet ham på tinget for dette forhold. Her måtte Hans forplikte seg til ikke å befatte seg med «noget tapperi af øll, brendeviin eller anden

^{vare>>} - Samtidig ble *Hans Borp* dømt til å betale *Evertz* 2 daler i erstatning for «en halv ku», som hunden hans hadde bidt så den «ikke kunde spise, og tilslutt døde af dette». Formodentlig har *Hans Borp* ikke vært bonde, og gårdsdriften var det nok heller skralt med. Flere ganger i 1690-årene stevnes han for gjeld. 1700 innkalte *Helle*, enken etter sogneprest *Jørgen Harder*, ham fordi han ikke hadde betalt $\frac{x}{2}$ tønne rug som han hadde fått for 14 år siden. Hans «formoder med arbejde at kunne gjøre hende fornøielse»; men det var ikke nok for *Helle*, som fortørnet erklærte at «mannen maa skamme sig!» Og så måtte han betale rugen pluss omkostninger. Året etter stevner *Hans* brukeren av *Nordre Belsjø*, *Ole*, for urettmessig hogst i sameieskogen til *Belsjø* og *Seiersten*. Enken etter *Hans Hansen Borp* het *Mette Sørensdtr.* 1673—1770. Hun var hans annen hustru. Barna var den fullmyndige *Jonas* d. før 1700 og *Margrete* 1671—1746, g.m. *Cornelius Fredriksen Bloch*, samt *Hans* f. 1723 og *Marie* 1726—63, g.m. *Johannes Jensen Skorkeberg*. Besetningen var 1 hest, 7 kuer (4 sorte og hvite og 3 røde), 1 stut, 7 geiter, 2 griser, 2 gjess. Blant gårdsredskapene var en eikeharv og en gammel håndkvern. Om husene sies det at stuebygningen har et stuekammers og kjøkken, samt en sval-kove tilbygd på sydsiden. Den har tatt skade av drypp på loftet og behøvde dessuten «sydring» av nordveggen, nye vindskier, endel spon på taket og reparasjon av skor-

steinen. Den tilbygde svalen på sydsiden var utilstrekkelig. Bryggerhuset med skorstein og bakerovn samt et lite kammer trengte også utbedring. Av andre hus nevnes stolpebod, fjøs, en låve med to lader, hestestall — alle trengte reparasjon. Dessuten måtte det bygges ny kjøln, som manglet på gården. Tilsammen ble åboten på 36 rd., og nettoformuen var bare 1 rd. 13 skill. — Etter Borps død ble gården overtatt av *Helge Gregersen*, g.m. Sissel Simensdr.; barn: Maren f. 1728. Men Helge døde allerede omkring årsskiftet 1728/29, og bygselen gikk over til *Arne Svendsen*. Han giftet seg med enken etter Hans Borp, Mette Sørensdtr., og de fikk datteren Ellen, g.m. Jakob Haans. Arne drev Søndre Belsjø helt til 1767. Da avsto han den frivillig til *Jakob Strøm* fra Drøbak. I juli 1768 begjærte «de ældgamle og skrøbelige egtefolk» Arne Svendsen og Mette Sørensdtr. separasjonsskifte, da de ikke lenger «formaaede at føre husholdning sammen». Formuen var brutto 367, netto 311 rd. Jakob Strøm hørte til Drøbaks borgerskap. I de offentlige dokumenter tituleres han som Monsieur og var venn av brødrene Niels og Christen Carlsen som var fadder til to av barna hans. Han var g.m. Ingeborg Møller; barn: Andreas f. 1765, Sofie Elisabeth f. 1766, Samuel f. 1768. Strøm brukte vel Belsjø nærmest som sommerbolig. 1787 får skipper *Henrik Samuelson* f. ca. 1738 festebrev, og han bodde her til han 1793 ble losoldermann i Christiania. Festebrevet gikk da over til sønnen *Samuel Bastø Samuelson* 1769—1836. Han sto som bruker av gården til sin død, men bodde for det meste i Drøbak, der han drev forretning i kompaniskap med sin bror Abraham. Den daglige gårdsdrift på S. Belsjø overlot han til leid arbeidshjelp, men utbyttet her inngikk også i brødrenes forretning. Han var ugift. Boet etter ham var ikke så stort, men blant løsøret var en silkepong med 114 forskjellige sølvmynter. Formuen var brutto 393, netto 204 spd.

Ved hans død tok prost *Otto Bull* S. Belsjø i forpaktning og overtok deretter gården som enkesete. Til hans død 1848 ble den så drevet sammen med Seiersten og N. Belsjø. I henhold til loven av 1845 om salg av enke-setene gikk også S. Belsjø over i selveie, idet lensmann *Johan Nordby* fikk kongelig skjøte 1851 for 5300 spd. Fra hans side var nok dette tenkt som en forretning, og fem år senere, i 1856, solgte han til agronom *Julius Birch* for 6400 sp. Birch tok selv gården i bruk og drev den i 25 år. Han var en dyktig gårdbruker. I hans tid ble visstnok plassen Fjellstuen, også kalt Belsjøbråten, tatt opp. Med A. G. Samuelson sluttet han 1875 kontrakt om leie av isdam, og året etter ble denne isdammen utskilt som bnr. 2. 1881 overdro Birch til snekker *Johan Anton Olsen* f. 1840, for kr. 33 200,

heri medregnet gårdsredskaper og besetning. Allerede året etter skrev denne kjøpekontrakt med Theodor Støkken, men dette salget ble ikke noe av. Isteden ble gården solgt til *Karl Kristiansen Kverner*, f. 1850, sønn av gårdbruker Kristian Jensen Kverner fra Enebakk. I den tid han hadde S. Belsjø, solgte han fra flere parseller: i 1898 bnr. 3, Seiersten, til Militær-etaten, i 1905 bnr. 4, til Drøbak kommune, i 1917 bnr. 5, Ulleruddammen, til Hans Bell på Ullerud. Samme året overdro han gården til skipsreder *Andreas Jacobsen* for kr. 85 000. Skogen var da etter sigende på over 300 mål. Jacobsen kjøpte i 1919 også Nordre Belsjø. Men i 1921 solgte han begge gårdene, Søndre Belsjø (bnr. 1,5,6) til gårdbruker *. Dreflin Pedersen* for kr. 80 000. Denne hadde året før kjøpt Ullerud, og dette ble nok tilsammen for meget for ham. Han måtte straks selge S. Belsjø igjen, for kr. 85 000 til *Sigurd Mehren*, som på denne tid også eide S. Skorkeberg. Etter bare et år solgte så denne for kr. 127 000 til fru *Ellen Arvesen*, f. Løkke. Hun var s. å. blitt gift med A. H. Arvesen, og disse drev nå gården i 10 år. 1932 skjøtet hun til *Frithjof Arvesen*, som i 1941 solgte til *Einar Dahlback* 1876—1948, g.m. Christine Nielsen 1884—1956 fra Jylland; barn: Astrid f. 1909, g.m. skipsmegler Johan Chr. Berle. Dahlback var fra Trondheim, men var distriktsdyrlege i Odda i en rekke år. Belsjø kjøpte han da han sluttet sin praksis. I tillegg til gårdens øvrige hus bygde han en gjestehytte av tømmer med 3 rom. Ved hans død ble gården overtatt av datteren, fru *Astrid Berle* (se Nordre Belsjø).

Husmenn.

Det nevnes husmenn på Søndre Belsjø allerede i begynnelsen av 1600-tallet, *Trygg* 1614, *Tarald* 1623, *Halvor* og *Salve* 1636, men intet plassnavn er kjent fra den tid.

Belsjøbråten. Den første husmannen her var visstnok *Lars Pettersen*, som i 1857 fikk kontrakt av Julius Birch. Bl. a. måtte både han og hustruen være villige til å arbeide på gården, for 30 skilling om sommeren og 24 om vinteren. Plassen kalles da Fjellstuen. Lars fant kanskje forholdene lite tilfredsstillende, for allerede i 1859 kom en ny husmann hit, *Johan Andreassen*. Fjellstuen eller Belsjøbråten, må imidlertid være blitt nedlagt som husmannsplass før 1865, for da bodde her bare en dagarbeider og husmann uten jord, *Hans Christophersen* f. ca. 1815, g.m. Johanne Tostensdr. f. ca. 1823; barn: Hagbart og Hjalmar.

Dyrløkke, gårdens gamle hovedbygning

Dyrløkke

Dyrløkke lå på flaten mellom Heerhøgda og Holteråsen, omtrent der veien fra Ås i dag møter Drøbakveien. Gårdens gamle grenser kan neppe fastslås, men de gikk nok mot Holter i øst, Ullerud i sør, Belsjø i vest og Kringerud i nord.

Navnet er, slik det skrives i dag, trolig temmelig fjernt fra den opprinnelige form. I Erkebiskop Eysteins jordebok fra ca. 1400 nevnes gården *Tyrduløysa* under Nordby kirke, som Ingvald Undset antok var den samme som vår tids Dyrløkke. Men dette er temmelig usikkert, og når man har hevdet at det gamle Dyrløkke, eller Tyrduløysa, skulle ha vært en storgård som de omkringliggende gårder er blitt utskilt fra, må dette sies å være ren gjetning, som hverken stedsnavn eller naturforhold synes å gjøre sannsynlig.

Navnets betydning er iflg. Rygh: Et sted som mangler gjødsel eller som har mager jord, idet den første delen kommer av gno. *tord*, gjødsel. Gården kan ha vært temmelig gammel; i alle fall ble den liggende øde

etter Svartedauen. I 1664 anfører fogden D. som ødegård, mens presten i sitt manntall kaller den «en liden plads» som ligger under Hafskjolddalen. I 1600- og første halvpart av 1700-årene nevnes den ellers alltid som husmannsplass. Ennå i fogdens beregning over gårdenes landskyld i 1716 er Dyrløkke ikke tatt med, men i matrikelutkastet fra 1723 er den kommet med under ødegårder. Eiendommen ble holdt samlet til 1911, men deretter i løpet av fire år oppdelt i ni bruksnummer. Senere er også endel andre parseller utskilt.

Skogstykket som ligger på toppen av Holteråsen og på den nordre delen av dennes vestskråning, har hørt til gården siden før 1752.

Det som var hovedbygningen på gården før oppdelingen, står nå på bnr. 6, Nordre Dyrløkke. Det er en 2-etasjes velproporsjonert bygning. Bnr. 9, Lagertomten, ble utskilt herfra 1917, og tømmeret i gårdens gamle uthus ble brukt til å sette opp lagerbygning.

MATRIKKELGÅRDEN DYRLØKKE

Gnr. 68.

Anføres som ødegård 1664 med skyld 2 lp. salt. 1665: En plass, ligger under Hafskjolddalen. 1723: Matr.nr. 191. Måtelig god jord. Ingen skog oppgitt. Skylda «nu» ansatt til 1 lp. tunge. 3 storfe, 2 sauer. Utsæd 1 % tn. havre. Høyavling 3 lass. Tiende av 5 tn. havre. 1802: Skylda fremdeles 1 lp. tunge. Kan bare fø 1 ku, da eiendommen bare består av «en liden løkke». 1819: God jord. 1838: Nytt matr.nr. 68. Ny skyld 1 dir 3 ort 17 skil. 1865: Ubebodd, [brukes sammen med Nordre Belsjø]. Utsed og avling kunne ikke oppgis, «likesom det ikke på mange år er holdt besetning». 45 mål åker og dyrket eng på sandjord. Alminnelig god og noenlunde tilstrekkelig skoghavn like ved. Ca. 122 mål mindre god skog. Like ved hovedvei. Lettbrukt og meget godt dyrket.

Eiere.

Forutsatt at Tyrduløysa er d.s.s. Dyrløkke, eide Nordby prestebol 6 øyresbol ca. 1400. Men gården lå trolig allerede da øde.

1648 var det Anders Tomter som eide hele gården, skylda var da bare

2 lp. salt. Da hans enke Marthe giftet seg med Bjørgulf Hallangen, gikk Dyrløkke over i dennes eie. Etter Bjørgulfs død flyttet Marthe til Hafskjolddalen eller Havsjødalen, og Dyrløkke ble regnet som en plass under denne gård ennå i 1665. 1681 selger Gunder Amundsen [Sundby?], Rifuel Krom m. fl., «en liden plads kaldet Dylliche» til Jens Svendsen Grydeland, og to år etter gir denne skjøte til fogd Jens Heide. Kanskje er det så han som har solgt til brukeren Hans Engebretsen. Etter dennes død gikk imidlertid gården igjen over i fremmed eie, først til bonden på Ermesjø, Nils Kristoffersen, som solgte den i 1752 til Jon Riulfsen, og fra denne siste gikk den over til Christen Carlsen i Drøbak ved skjøte 1754. Eiendommen omfattet da et stykke jord med hus samt et skogstykke mellom Ullerud, Holter og Klommestein. Kjøpesummen var 220 rd. CarlSENS enke Anna Paludan giftet seg med etatsråd Otto Frederik Muller, og denne solgte Dyrløkke i 1778 for 250 rd. til Tosten Thoresen, som året etter skjøtet den til mesterskredder Hans Olsen Hoffmann for 400 rd. (se N. Belsjø og Dyrløkke, under brukere). Kjøpmann og forlikelseskommissær i Drøbak Brede Plate Stoltenberg kjøpte gården av enken etter Hoffmann i 1795 for 300 rd., og deretter gikk Dyrløkke over til sorenskriver Chr. Magnus Falsen, som i 1811 ble gift med Stoltenbergs enke Elisabet, f. Bøckmann. Falsen solgte i 1818 til sin venn, den engelskfødte skipskaptein og reder konsul Henry Parr, og denne satt med Dyrløkke til sin død i 1859. Hans arvinger ga skjøte i 1861 til lensmann Johan Nordby for 1600 spd., men i 1866 gikk gården ved auksjonsskjøte over til konsul J. J. Eitzen på N. Belsjø og fulgte deretter denne gården, inntil Hjalmar Michelsen begynte oppstykkingen av Dyrløkke i 1911. Han beholdt dog bnr. 5, som er gått opp i N. Belsjø.

Brukere.

Gunder var husmann her 1629. Han betalte skatt og har nok brukt gården. 1646 het husmannen *Bjørn*. Han føres opp blant dem som ikke var utskrevet som soldat. *Lauritz* nevnes som husmann i 1651 og 1653. Det siste året sies han å være forarmet, men han betalte dog skatt. 1. januar 1665 opplyser presten i sitt manntall at dette er «en liden Platz, kaldit Dyrlyche, brugis oe besides af en Huusmand *Engebret Bjørnsen*» f. ca. 1637. Engebret var også skredder. Kanskje var han sønn av den tidligere nevnte *Bjørn*. Han eide neppe selv noe i Dyrløkke, men *Hans Engebretsen* d. 1729, som trolig er hans sønn, er bruker og eier i 1723.

Da han døde, eide han dog bare halvparten av «husmannsplassen». Hans søsken var Nils Engebretsen Stensrud, Mads Engebretsen, Jens Engebretsen og Johanne, g.m. Mogens Holter. Besetningen var 3 kuer, 1 kalv, 4 sauer, 1 geit og 1 gris. Av løsøret kan nevnes en vev «med alt tilbehør», to grå vadmelskjoler med messingknapper, to par skinnbukser, skinnluer og hatter av oter- og bjørneskinn, samt endel annet gangtøy. Bruttoformuen var 67 rd., netto 29 rd. Enken Lisbeth Kjøstelsdtr. ca. 1659—1744 ble sittende på gården og brukte den ennå 1732. Men ikke lenge etter må hun ha overgitt bruken til *Aslak Aslaksen* 1713—59, som så ved sin død ble avløst av *Jens Larsen*, g.m. Kari Siversdtr.; barn: Lars f. 1763. Jens, som flyttet til Ullerud, hadde gården — eller plassen, som den jo ble regnet for å være — bare et par år, før *Hans* overtok. Han ble imidlertid heller ikke gammel her. Omkring 1770 gikk bruken over til *Nils Syver sen*, ca. 1728—87, g.m. Anna Thorsdtr. d. 1773; barn: Jens, Kirsti, Syver. Han holdt 3 kuer og 8 sauer. Ved hustruens død var formuen brutto 46 og netto 15 rd. Nils fortsatte som bruker av Dyrløkke til han døde, og det var nok han som sto for gardsstellet også etterat *Hans Olsen Hoffmann* flyttet hit fra N. Belsjø. Hoffmans enke, *Sigrid Hansdtr.* ca. 1723—97 drev etter mannens død i 1790 gården med leid hjelp, inntil hun solgte i 1795 til kjøpmann *Bredo Stoltenberg* mot føderåd. Hverken han eller de senere eiere bodde fast på Dyrløkke. Driften overlot de til husmenn. I 1801 het husmannen *Hans Hansen f.* ca. 1773, g.m. *Kistine Ellefsdtr.* f. ca. 1755; barn: *Hans* og *Thorer*. Hvor lenge han bodde her, vet vi ikke. Heller ikke kjenner vi navnene på de etterfølgende husmenn. 1865 var Dyrløkke ubebodd. — (Se videre under Eiere.)

DYRLØKKE

Bnr. 1,2.

Hjalmar Michelsen solgte denne parten i 1917 til grosserer *A. G. Johansen* d. 1735. Den gikk i arv til hans to sønner. I 1937 overdro *Knut Johansen* sin halvpart til broren *Rolf Johansen*, som dermed ble eneeier. Skyld 1 mark 85 øre. Eiendommen består vesentlig av skog.

DYRLØKKE

Bnr. 3.

I 1911 ga Hjalmar Michelsen skjøte på en part av Dyrløkke, skyld 30 øre, til *Nikolai Svendsen Nygaard*. Den ble kalt Nygaardsløkken. Fra denne ble bnr. 10 utskilt 1919 og bnr. 11 i 1922. Svendsen solgte i 1923 denne eiendom samt Nygaard (gnr. 69, bnr. 7) til *S. J. Rundgren*, som skjøtet til *Joh. Sørensen* i 1934.

NORDRE DYRLØKKE

Bnr. 6.

Stykjunker *Hans Romsaas* fikk skjøte av Michelsen på denne delen, skyld 40 øre, i 1916. Året etter lot han skille ut bnr. 9 (25 øre), som han solgte til kommunen som lagerløkke. Det som var igjen, kjøpte *Wilhelm Svendsen* i 1925.

GRØNLIE

Bnr. 8.

Gulbrand og *Georg Struksnes* og *Sigurd Mehren* fikk kjøpt denne eiendommen, skyld 35 øre, av Michelsen i 1917. 1922 ga brødrene Struksnes Mehren skjøte på parten, og denne solgte året etter til *Axel Hvistendal AjS*, som så overdro til *Joh. Wengersgaard* i 1924. Han drev trelasthandel og sag med høvleri her, og sønnen *Hans Johan Wengersgaard* fortsetter denne forretningen.

Ullerud

Der riksveien fra Oslo begynner å svinge ned bakken mot Drøbak, ligger Ullerud, vel 80 m.o.h. Innmarka, som består av sandblandet leirmold, strekker seg i retning omtrent nord-sør på begge sider av veien, og øst for innmarka ligger skogen, som er delt i to parseller, én på åsens

Ullerud gård

vestskråning og Ullerudflaket på toppen av åsen, med høyeste punkt 144,5 m.o.h.

Gården grenser i nord mot Belsjø og Dyrløkke, i øst mot Holter og Dyrløkke skog, i sør mot Tverkjegla og i vest mot Seiersten.

Gårdsnavnets gammelnorske form er *Uglurud*. Det kommer av fugle-navnet og skriver seg fra den lille bekken Ugla, som danner Ulleruddammen umiddelbart nord for gården. Dammen ligger i sin helhet på Ulleruds grunn. Tidligere ble den som de andre dammer og tjern i Frogn nyttet til isskjæring om vinteren, nå som naturlig vannresevoar for gårdens vanningsanlegg. Ullerud er trolig ryddet i tidlig kristen tid.

Før oppstykkingen av gården begynte, skal innmarka ha omfattet ca. 170 mål og skogen 300—350 mål. Men fra 1896 og utover ble en lang rekke mindre parseller frasolgt, vesentlig til villatomter. Av de større partene ble bnr. 7 Nygård utskilt i 1904. Bnr. 19 Ullerud villastrøk ble skylddelt i 1916 med en opprinnelig skyld på 3 mark. Fra dette ble bnr. 22 Kristiansløkken (90 øre) og bnr. 23 Høyenhall (85 øre) skilt ut i 1917 og 1921. Bnr. 38 Skogro (1 mark 50 øre) og bnr. 40 Villastrøk (95 øre) ble

frasolgt bnr. 1 i 1922, samtidig som gården ble delt etter en konkurs. Mesteparten av jordveien og skogen ble da skylddelt fra hovedbølet som bnr. 39 med skyld 7 mark.

Den egentlige gården er derfor i dag Nordre Ullerud. Hovedbølet Søndre Ullerud (bnr. 1) besto etter delingen i 1922 av hovedbygning og ca. 17 mål grunn. Etter å ha vært brukt som privatbolig i tre år, ble det drevet privat barnehjem her, inntil Frogn kommune kjøpte eiendommen til herredshus i 1943. Den opprinnelige hovedbygningen brant ned ca. 1914, og på samme tomten ble da reist en representativ og vakker bygning av mur. — På Nordre Ullerud er også alle hus av nyere dato.

Så vidt en vet, har det ikke hørt husmannsplasser til gården.

På Nordre Ullerud er det nå ca. 120 mål dyrket jord og 200 mål skog. Idag dyrkes det vesentlig korn og poteter.

MATRIKKELGÅRDEN ULLERUD

Gnr. 69.

Ullerud var fullgård 7577 og sikkert også i gammelnorsk tid. 1648 oppgis skylda til 1 skpd. salt. Betalte kvegskatt 1657 av 3 hester, 12 fe, 10 sauer. 1661 og senere er skylda 1 skpd. 1 fjerding salt. Tiende av 20 tn. havre og 5 tn. blandkorn, 1666 av 12% tn. havre, 3% tn. blandkorn, y_2 tn. rug og y_2 tn. erter, 1705 av 20 tn. havre og 3% tn. blandkorn. 1723: Matr.nr. 107. Måtelig god jord. Skog til husfornødenhet og brensel. Skylda foreslås forhøyet med $\frac{1}{2}$ lp. tunge. 1802: Skylda satt til 1 skpd. $\frac{1}{2}$ lp. tunge. Skog til husreparasjoner, brensel og gjerdefang. Brukes for tiden mest som «Engeland». 1838: Nytt matr.nr. 60. Ny skyld 9 daler 4 ort 15 skil. 1865: 213 mål dyrket åker og eng på sandjord. Havnehagen ligger like ved gården, er god og tilstrekkelig, dekker ca. 94 mål. 242 mål, tildels meget god skog. Gården grenser til Drøbak og har «særdeles fordelagtig» beliggenhet. Lettbrukt og godt dyrket.

Offisielle oppgaver over husdyrhold, utsæd og kornavling.

År	Hester	Kuer og ungdyr	Sauer	Utsæd tn.	Avling tn.	
1661	2	6	4	8	5y ₂	
1723	2	7		6	11	34%
1802	3	4			2	
1865	3	13			8%	
1930	3	16	6		12%	

Høyavlingen 1723 oppgitt til 24 lass, 1865 ikke oppgitt, 1930 til 200 skpd.

Husdyr og utsæd (i tn.) av alle slag i 1865.

Hester	Storfe	Geiter	Hvete	Rug	Bygg	Havre	Erter	Poteter
3	13	1	VA	1	2	5	VS	10

Eiere.

I 1381—82 ble Ullerud Hovedøy klostrets eiendom ved et makeskifte, men etter klosterets nedbrenning i 1532 kom den på andre hender, visstnok til Mariakirken, som eide 15 lp. salt i 1542. Allerede på begynnelsen av 1600-tallet gikk imidlertid gården over i brukerens eie, bortsett fra 1 fjerding salt som Oslo hospital eide til brukeren fikk skjøte i 1737.

Brukere.

Torstein på Ullerud var i 1403 domsmann i en rettssak om noe gods i den nå forsvunne gården Kjetilsrud i Ås. Det seglet som han satte under brevet, er dessverre forsvunnet. Amund nevnes i 1560. Ellef brukte i 1596. I 1601 var han svoren lagrettemann ved et tingsvitne på Nordreås. Han ble etterfulgt av Lauritz en gang før 1608. Laurits satt som bruker her helt til 1629. Han var en driftig kar, som i fullt mon utnyttet de muligheter til salg av trelast som de hollandske oppkjøpere ga. Han solgte en god del tømmer, men især en mengde sperrer, båndstaker og annet lettere skogsvirke. I Ullerud eide han i 1611 11 lp. salt og dessuten 1 skpd. tunge i Solberg i Nordby. På hans tid nevnes også flere husmenn, Sivert i 1612—23, Engebret 1613, og i 1620 oppgis Oluf som bruker av

gården, men han var trolig en halvningbruker. Det var visstnok også Mogens, som i 1629 betalte $\frac{1}{2}$ daler i skatt. Dette året overtok *Veder* bruken etter Lauritz, men allerede 1630 gikk gården over til *Karl Oluf sen*, som hadde den til sin død i 1635. Karl eide 1 skp. salt i Ullerud. Hans hustru som het Ellen, var enke etter Kristoffer Oppegård. Karls og hennes barn var Svend og en datter som ble g.m. Mikkel Tomter. Etter mannens død brukte Ellen gården et års tid, men overlot den 1637 til sønnen *Halvor Kristoffersen* Oppegård f. ca. 1612 d. etter 1669. Halvor fikk dermed bondegodset i Ullerud, og etter faren arvet han 1 fjerding salt i Oppegård. I Frogn var han kirkeverge 1657—59, og lagrettemann var han flere ganger i 1650—60-årene. I det sistnevnte tiåret ble forøvrig tingsamlingene ofte holdt på Ullerud.

De opplysninger en kan finne om Halvor i kildene, viser ham som en stri og kraftig type, som til det ytterste holdt på det han mente var hans rett. I 1652 ble han stevnet av Kjell Ermesjø fordi han påsto at Kjell hadde tatt to tylfter juffer fra ham. Dessuten skulle Halvor ha æreskjelt Kjell nede «i Drøybache». De to ble dog venner igjen, i erkjennelsen av at det som hadde skjedd, var «gjortt udi hastmodighed, druchenschab och ubesindighed» og betalte den idømte boten i fellesskap. På denne tid må Ullerud og Ermesjø ha hatt felles grense i skogen, — det gjaldt nok Ermesjøes parsell nedover mot sjøen — for ved samme anledning ble de to enige om at tre «uvillige» menn skulle undersøke grensene i skogene deres, det skulle settes opp kontrakt som begge skulle underskrive, og ved «forbrytelse» på kontrakten skulle det bøtes 10 rd. til kongens kasse samt 10 rd. til de fattige.

Vennskapet holdt visst ikke lenge, for allerede noe senere samme året ble Kjell og Halvor stevnet igjen for «utnavn och schiellerij». Begge måtte bøte. — Tidlig på våren neste år måtte Halvor igjen svare for voldsom fremferd. I lengre tid hadde han ergret seg over at bøndene i distriktet kjørte over hans mark når de brakte trelast til Drøbak og Husvik. Da så Anders Wold, Ole Slørstad og noen andre Ås-bønder en dag i februar 1653 kom kjørende med sine lass med sperrer, gikk Halvor løs på dem og hugg i stykker tauene som holdt lassene sammen, og Anders Wold skjelte han ut og kalte ham en løgner, — han hadde kanskje et godt øye til Anders fordi denne hadde vært Kjell Ermesjøes fullmektig i den før nevnte saken. Det gikk nå ikke bedre for Halvor enn at han måtte skaffe nye tauer og bøte 8 ørtuger og 13 mark sølv eller 6% rd. penger. Men klok av skade lot han et par måneder senere fredlyse sine jorder: ingen

må kjøre over hans aker og eng, unntatt når det er frost og sne, ellers er de hjemfallen til straff og bøter. På dette grunnlag stevner han også kort etter Mogens Frestad. Det var nok ikke bare en fordel å ligge midt i allfarveien.

Men Halvor hadde tydeligvis lettere enn de fleste for å komme i klammeri. Flere ganger var han innstevnet for skyssforsømmelse, og i 1666 ble han anklaget av Ole Melby for «ærrørige ord» og overfall på Tomter. Et av Oles vitner påsto at Halvor hadde sagt til Ole: «Du haff r gjort imod mig som en schielm och Tiuff». Dette måtte også Halvor innrømme riktigheten av, men årsaken var den, sa han, at Ole hadde leid ham skog og så henvist ham til annenmanns skog. Derfor falt disse «sanddomsord». Men da reiste Ole seg i retten og ropte: «Det løgst du!» — Om det ble dom eller forlik mellom dem, vet vi ikke, men litt senere, i 1668, er Halvor oppe i en ny sak. Fogden Nils Christensen hadde fått greie på at det ikke var betalt odelskatt av det godset som Karl Olufsens arvinger Svend Karlsen og Mikkell Tomter hadde i Ullerud, og nå ville han konfiskere det. Det viste seg så at Halvor i matrikkelen 1666 hadde oppgitt at han var selveier av alt bondegodset i gården, uten å nevne at hans «stebarn» (d.v.s. halvøsken) hadde rett til to parter på tilsammen 9 lp. salt. Disse hadde på sin side ikke gjort krav på noen landskyld av sine parter. Halvor mente ikke å ha forbrudt seg, ettersom formynderen, Tore Kjerstad fra Vestby, ikke hadde «inspisert» og tilholdt ham å betale odelskatt. Enden på saken ble at da Halvor på grunn av skrøpeligheit nå ikke lenger var sterk nok til å bruke Ullerud, måtte han straks flytte fra gården. Nils Christensen «betrodde» ham 60 rd. til å leve for og forbeholdt seg rett til etter Halvors død å «erverve» gården, uhindret av de andre arvingene. Gamle Ellen Ullerud lovte han å ta seg av så lenge hun levde; hun skulle «bli hos ham» og få klær og mat.

Dermed ble altså Ullerud for en tid fogdgård, idet *Nils Christensen* tydeligvis flyttet dit med en gang. Men da han ble forflyttet til Ryfylke fogderi, solgte han Ullerud i 1671 til *Jens Jensen* på Husvik, borger i Christiania. Slik begynte den lange perioden i Ulleruds historie da gården var sete for kjøpmenn og andre hvis hovedinteresse lå på andre felter enn gårdsdrift. Jens Jensen bodde jo på Husvik og drev vel handel der. På Ullerud hadde han to bygselbønder, Sivert og Kristen. Men disse drev ikke gården på en måte som Jens kunne være tjent med. I 1674 stevnet han dem for å ha latt husene forfalle og for å ha ødelagt skogen ved ulovlig barking av eiketrær. Dessuten ble de anklaget for å ha beholdt skinnet

av en bjørn som drengen deres, Nils Svendsen, hadde skutt i skogen og flådd. Det viste seg at Sivert og Kristen ikke hadde betalt landskyld for 1672—73, og nå ble de dømt til å ha forbrutt bygselen, avstå årets avling og betale skadeserstatning etter takst samt saksomkostninger. Ved taksten på husene het det at den store stua må kles på vestre og søndre vegg, stolpebua må tekkes og delvis kles, fjøset må rettes opp og legges røst på, veggene tjæres, stallen må tekkes, et gammelt loft må ha nye møner og spon på taket, ladene må utbedres på taket, kjona (tørkehuset) må rettes opp og få ny dørstokk. — Det ser ut til at bygselen deretter ble overtatt av Helge. Hvor lenge han brukte, vet vi ikke. Men i 1684 solgte Jens Jensen til oberstløytnant *Mathias Roodt* d. 1692, g.m. Rosine Krefting. Han tjenestegjorde ved oberstløytnant Følckersams eskadron av gevorbne dragoner og bodde visstnok på Husvik, foruten at han eide Dylterud i Ås. Året etter kjøpte han også Nordre Belsjø. Ullerud solgte han imidlertid nokså snart, og i 1692 eides den av sekretær *Lorentz Roll*, g.m. enken etter generalauditør Zacharias Lemfort, Maria Rebekka Pristed. Det er mulig at Lemfort kjøpte gården av Roodt, og at Roll giftet seg til den. Noen særlig glede av den fikk han dog neppe. På grunn av en leiermåls-sak måtte han forlate landet og mistet sin lodd i fellesboet. Ullerud gikk i 1693 ved skjøte over til fogden *Jens Heide*. Heller ikke noen av disse eierne bodde på Ullerud. Den virkelige brukeren i 1680—90 årene het Kristen. Trolig er det den Kristen Kristensen Borch som i 1702 kjøpte N. Belsjø. I 1697 solgte imidlertid Heide til skipper *Jørgen Henriksen*. Han hadde også tatt borgerskap i Christiania, men bosatte seg nå på Ullerud med sin familie, hustruen Bente Mogensdr. f. 1672 og datteren Anne Margarethe 1698—1726. Med Jørgen Henriksens handel gikk det dog visstnok ikke så godt. I 1720 ble han som Christiania-borger innstevnet av slottsfogden på Akershus for ubetalte skatter gjennom flere år. To år etter skjøtet han gården til sin svigersønn *Jens Kristoffersen Hammer*, d. 1730 som sogneprest i Fet, og denne solgte i 1723 for 700 rd. til kjøpmann *Jacob Carlsen* d. ca. 1740.

Etter sitt første ekteskap med den formuende Marie Jørgensdr. Paludan, d. 1731, enke etter kjøpmann Christen Frost, etablerte han sin trelastforretning i Drøbak og ervervet seg etterhvert en betydelig formue. Han er grunnleggeren av den familie som kom til å bety mest for Drøbaks utvikling. Hans portrett i Drøbak kirke viser en mann med et kraftig, rødmusset ansikt. Med sin første kone hadde han sønnen Christen (se nedenfor) og datteren Sophie 1709—73, g.m. regimentskvartermester Samuel Strøm i

Drøbak. 1733 ble Jacob Carlsen gift for 2. gang, med Anne Cathrine Thobiesen 1704—72, og med henne hadde han også to barn, hvorav den ene døde ganske ung. Den andre var Nils (se nedenfor). Jacob Carlsen bodde i Drøbak og brukte vel Ullerud bare som sommerresidens, men gården forble i hans slekt helt opp mot våre dager. I 1737 fikk han skjøte av biskop Peder Hersleb også på den parten som hadde tilhørt Oslo hospital. I forb. m. skiftet etter hans første hustru i 1731 ble Ullerud, slik den var «bebygget og indheignet», taksert til 500 rd. Ved Jacob Carlsens død ble enken Anne Cathrine sittende med halve gården, mens Jacobs eldste sønn *Christen Carlsen* 1708—71 hadde den andre halvparten, som han hadde fått skjøte på av sin far i 1733. Han ga i 1766 bygselseddel på halve gården til Jens Larsen, som sikkert er den samme som da hadde hatt Dyrfløkke et par år. I 1768 sluttet Christen en overenskomst med sin stemor, hvoretter han fikk rett til bruken av «overværelsene» på Ullerud. Hun disponerte fremdeles over halve gården, og i 1769 ga hun bygselkontrakt over denne halvparten til Hans Olsen og hustru. Dette var Hans Olsen Hoffmann, mesterskredderen, som på denne tid hadde N. Belsjø, og en del av Ullerud ble en tid brukt sammen med denne gården. Christen Carlsen arvet Vennebekk etter faren og bodde der. Han drev en slags bankiervirksomhet og var meget velstående. Han var g. 1. gang m. Helene Thobiesen 1712—57 og 2. gang m. Anna Paludan 1735—87, datter av biskop Rasmus Paludan i Kristiansand. Med sin første hustru hadde han barna Andreas 1735—64, kjøpmann i Drøbak, og Emmerentse, g. 1. gang m. auksjonsdirektør Peter Henrik Barclay og 2. gang m. høyesterettsassessor og lagmann Herman Colbjørnsen. Da Christen Carlsen døde før sin stemor, kom hans eiendommer, bl. a. halve Ullerud, til å gå over til enken Anna Carlsen, f. Paludan, og hennes annen mann, den danske naturforskeren etatsråd *Otto Fredrik Müller* 1730—84. Det het seg at det var hennes vakre orgelspill og sang i Drøbak kirke som begeistret Müller slik at han fridde nesten pr. omgående. Men hun var jo heller ikke ubemidlet. Müller er mest kjent som marin biolog, men var også virksom som botaniker. På Ullerud bodde han en tid mens han undersøkte dyrelivet i Oslofjorden, og under sitt opphold her oppdaget han den lille bakkestjernen som han kalte *Erigeron Droebachiense*. Den kjennetegnes ved sine glatte blad og vokser i området rundt Ullerud.

Eieren av den andre halvparten av gården Jacob Carlsens enke Anne Cathrine døde 1772, og hennes sønn *Niels Carlsen* 1734—1809 arvet hennes part. I 1783 fikk han skjøte av Müller også på den andre halvparten og

var dermed eneeier. Med Niels Carlsen kulminerte velstanden i denne evnerike og driftige familie. Hans forretningsdrift var mangesidig: handel, trelast, bankiervirksomhet, men især skipsfart. En periode var han en av landets største skipsredere. Han eide en stor del av grunnen i Drøbak og bygde for egen regning byens kirke, som ble invidd 1776. Der henger også et portrett av ham som ung mann. Selv bodde han på Drøbak-eiendommen, den som senere ble kalt Skrivergården. Hans hustru var Marthe Zachariassen 1743—1821, datter av den velstående Skiens-kjøpmannen Simon Zachariassen. De hadde 11 barn: Inger Bugge 1762—1804, g.m. kjøpmann Casper Samuelsen i Drøbak, Emmerentse Marie 1764—78, Jacobine 1765—1840, g.m. kanselliassessor Reinholdt Ziegler, Jacob Zacharias (se nedenfor), Zacharias 1767—68, Zacharias Simonsen f. 1770, d. s. å., Zacharias Simonsen 1771—98, kjøpmann på Tangen i Drammen, Anne Cathrine 1772—73, Anne Cathrine 1773—1862, g. 1. gang m. slottsfogd Paul Bukier, 2. gang m. statsrevisor Lauritz Nicolai Kraft, Martha 1776—1855, g.m. skipskaptein Hans Chrystie Zachariassen, Jørgen Simonsen 1780—1865, skipsreder i Drøbak.

På Ullerud drev Carlsen med leid hjelp. Brukeren i første del av 1790-årene het Kjell Olsen (se også N. Haver), og i årene omkring 1800 bodde her Arne Olsen, d. 1808, g.m. Marie Thorersdtr. Barn: Thale, Helene, Maria, Thorer, Zacharias. — Ved Niels Carlsens død gikk gården over til hans enke for 4000 rd. — det var i inflasjonens tid —, og hun hadde den så til sin død i 1824. Ved skiftet etter henne ble det store løssøret solgt for 6617 spd. Det omfattet mye sølv, bl. a. 26 spiseskjeer, 22 desertskjeer, 12 vinskjeer, 27 teskjeer, 1 kaffekanne, 1 tekanne, 1 sukkerladekanne, 2 tedåser, 2 sukkerfat, 1 sukkerdåse med «drøsse» til, 2 «spylkummer», 6 lysestaker og en rekke andre sølvgjenstander; dessuten 13 sengesteder med omheng samt mange bøker. Boksamlingen har jo utvilsomt tilhørt Niels Carlsen og kaster kanskje noe lys over ham som menneske. Foruten de vanlige anførsler med «2 kasser med bøker» og «1 kurv med forskjellige do.» regnes her opp ikke mindre enn 26 bind med bibler, huspostiller og diverse oppbyggelig litteratur. Men vi finner også verker av den romerske filosofen Seneca og av den franske Millot, Christian den Vs danske lov, «Land-Oeconomie» og 12 bind av Magazin for Næringsstanden. Bruttoformuen etter Martha Carlsen var 20029 spd., nettoformuen 18257 spd. — Den eldste sønnen *Jacob Zacharias Carlsen* 1766—1839 ville gjerne innløse gården, men han var fallitt og hadde ikke penger til takstsummen, 2350 spd. Imidlertid fikk han hjelp fra «flere personer»

og greide på den måten å reise den tilstrekkelige kapital. Han var også kjøpmann i Drøbak, men forretningen gikk ikke godt, og etter hvert mistet han hele sin formue, inntil han måtte oppgi sitt bo i 1819. Samme år som han fikk skjøte på Ullerud, solgte han den til sin sønn *Nils Carlsen* 1796—1845 for 2400 spd. + føderåd, som ble anslått til 300 spd. i året. *Nils Carlsen* d. y. var også kjøpmann i Drøbak, men han bodde mest på Ullerud og beholdt gården til sin død. Han var høy og kraftig, men ikke vakker av utseende. I flere år hadde han stadig med seg en stor hund, som skulle ha reddet livet hans en gang han ble overfalt i Sverige. Han var ugift og innsatte sin husholderske jomfru *Henriette (Harriet) Samuelsen* 1803—94 som universalarving. De hadde vært forlovet fra sin ungdom av. Med hjelp av gårdsbestyrere drev hun så selv gården til 1885. *Henriette Samuelsen* hadde sans for tradisjon og holdt minnene fra *Carlsen*-familiens tid i ære. Med dette trekk hos henne passer det også at hun i 1887 lot plante et eiketre på gården, litt øst for den gamle kjelleren på jordet ved Sogstiveien til minne om den engelske dronning *Victorias* 50-års jubileum som monark. Etter sigende skal det ligge nedgravd et pund i gull under roten på dette treet. «Jomfrua på Ullerud», som *Henriette Samuelsen* gjerne ble kalt, var kjent for sitt gode humør og sitt likefremme og ufordervede vesen. Det er betegnende at hun i 1845 reiste i sin egen karjol over Dovre til Trondheim, bare med følge av en gårdsgutt, for å forhandle med presten *Carlsen* der, som hadde odelsretten til Ullerud. I 1885 flyttet hun til et mindre hus på Råkeløkken og overlot gården til sin pleiedatter og søsterdatter *Betty Samuelson*, og i testamente fra 1892 bestemte hun at denne skulle arve alt hun eide, mot å betale sin eldste sønn *Henry Parr Samuelson* 8000 kroner+endel spesifisert løssøre. Fru *Betty Samuelson*, f. *Sørensen*, 1838—1915, og hennes mann *Abraham Gotthard Samuelson* 1831—92 flyttet sin private husholdning til Ullerud, mens forretningen fortsatte i gården nr. 19 i Drøbak, som han forresten også hadde mottatt som gave i slutten av 1860-årene av *Henriette Samuelsen*. Han var nederlandsk visekonsul i Drøbak og en av stedets mest fremtredende menn. På Ullerud førte han og hans frue er stort og gjestfritt hus. De hadde 10 barn. Etter mannens død overdro fru *Samuelson* gården til arkitekt *Waldemar Meyer*. I hans tid skal skogen ha blitt hogd ganske sterkt, bl. a. ble det solgt en god del eiketømmer. Gården ble vanskjøttet i disse årene, og de gamle husene forfalt. I 1895 ble grensen mot *Seiersten* fastlagt i anledning anlegget av isdammen.

I 1904 kom Ullerud igjen i fru Samuelsons eie, og hun hadde den deretter til 1912, da hun solgte til gårdbruker *Anton Vennemo*, g.m. Kamilla Krogh fra Høland. Han var en dyktig bonde som fikk gårdsbruket på fote igjen. Vennemo bygde ny uthusbygning med stall og fjøs, og da den gamle hovedbygningen brant, lot han oppføre en ny av murstein i en stil som skal ha ligget nokså nær opp til den gamle. Han anla sag og et privat kraftverk i bekken like vest for gården. — Allerede i 1896 var oppstykkingen av gården begynt. Meyer hadde således, med samtykke fra fru Samuelson, solgt fra bnr. 7 med skyld 65 øre til postkjører Nikolai Svendsen Nygård i 1905. Vennemo fortsatte utskillingen av parseller, hvorav den største var bnr. 19 (3 skyldmark), Ullerhaugen eller Ullerud villastrøk, i 1916. Bnr. 22 Kristiansløkken lot han deretter skylddele fra bnr. 19 (90 øre) og solgte det i 1917 til gartner C. G. Jansen. Samme året solgte han så bnr. 1 og 19 til kjøpmann *Hans Bell*.

Da Vennemo kjøpte gården, var bnr. 1 på 14 mark 33 øre; da han solgte, var skylda 10 mark 45 øre. Hans Bell beholdt Ullerud bare iy_2 år, idet han solgte i 1920 til /. *Drefvelin Pedersen* (se også S. Belsjø). Men denne gikk konkurs året etter, og under bobehandlingen ble gården delt, idet den største delen av innmarka og skogen ble skilt ut som bnr. 39 (7 skyldmark) og solgt i 1922 til agronom *Torgeir Isaksen*. Samtidig ble bnr. 1 med ca. 17 mål tomt solgt til *Kristen Kjos*, som umiddelbart etter overdro til kaptein *Arthur Andersen*. Skylda på bnr. 1 var da 1 mark 46 øre. I 1925 skjøtet Andersen eiendommen til *Johanne Gunderud* og *Dagmar Kaurin*, som innredet privat barnehjem her. Dette drev de til 1943 [?], da *Frogn kommune* kjøpte stedet til herredshus.

Selve gården, også kalt Nordre Ullerud, eides altså siden 1922 av *Torgeir Isaksen* f. 1888, g.m. Anna Strekerud fra Rakkestad 1886—1958. Barn: Odd M. f. 1919, Signe Liv f. 1921, g.m. Ottar Ekrem, Finn T. f. 1924, adm. direktør i Norges Kjøtt- og fleskesentral. Isaksen er fra Oslo og flyttet til Frogn i 1918. De fire følgende årene bestyrte han Søndre Belsjø. På Ullerud har han foretatt gjennomgripende forandringer. Hele innmarka, som da han overtok, var mer eller mindre vannsyk og i dårlig hevd, har han grøftet, og gården har nå moderne vanningsanlegg fra den tidligere isdammen. Den tidligere gartnerboligen (nå Ulsrud), som var bygd av fru Betty Samuelson, ble brukt som hovedbygning inntil 1931, da Isaksen oppførte den nåværende hovedbygningen. I løpet av 1930-årene bygde han også hønsehus, ny arbeidsbolig, et nytt uthus og — etter brann i 1937 — ny driftsbygning. Sønnen *Odd M. Isaksen*, som forpaktet fra

1950, overtok gården i 1965. G.m. Birthe Iversen fra København. Barn: Anne Berit f. 1954.

NYGÅRD

Bnr. 7.

Postkjører *Nikolai Svendsen Nygård*, som var fra Glenne og tidligere hadde eid N. Dammen, g.m. Golette Olsen fra Blylaget, kjøpte 1905 av arkitekt Meyer på Ullerud for kr. 4000. 1911 kjøpte Nygård også en part av Dyrfløkke (bnr. 3), slik at hans eiendom fikk en samlet skyld på 90 øre. I 1923 solgte han til *S. J. Rundgren* for kr. 20 500, og denne ga i 1934 skjøte til *Joh. Sørensen*. Han døde 1950, og Nygård ble overtatt av datteren *Selma Berg*, som i 1959 solgte til *Arne Østebø* f. 1889, g.m. Sofie Stornes. Barn: Mari f. 1925, Asta-Synøve f. 1927, Bjørg f. 1928. Eiendommen har 15 mål dyrket jord.

Seiersten

S Seiersten hadde en vakker beliggenhet litt sørvest for Søndre Belsjø, der den gamle hovedveien kom opp «Drjugbakki» fra sjøen. Husene lå på høyden, omtrent 4-500 m. nord for den nåværende ungdomsskolen, og størsteparten av innmarka strakte seg sørvestover mot Drøbak. Jordsmonnet er lett, mest sandmold med endel myrjord.

Gården grenset i nord mot Glosliskogen, i øst mot Søndre Belsjø, i sør mot Ullerud og i vest mot det tidligere Drøbak.

Den nåværende uttalen av gårdsnavnet, Seiersten, svarer trolig dårlig til den opprinnelige form eller betydning, som vanskelig lar seg fastslå. Eldste kjente skriftform er fra 1354: *i Sesteini* (søndre), og på samme måten ble navnet skrevet omkring 1400. Det første leddet var nok allerede på denne tid sterkt forkortet.

Selv om navnet ikke gir noe sikkert holdepunkt for fastsettelse av rydningsstiden, kan en gå ut fra at gården er gammel, trolig fra vikingtid eller før.

I middelalderen var Seiersten delt i et søndre og et nordre bruk, men i nyere tid er selve gårdsbruket aldri blitt delt. I 1895 ble imidlertid den nordvestlige del av skogen skilt ut til Staten til anlegg av Seiersten befestninger (bnr. 2, 3/03). Den gjenværende del hadde skyld 12/13.

Den store og vakre gamle hovedbygningen var oppført i 1820-årene. Omkring århundreskiftet eller noe før ble både den og det uvanlig romslige stabburet flyttet ned til militærleiren ved Husvik nord for gården, der våningshuset gjorde tjeneste som offisersforlegning, mens stabburet ble brukt til magasin. Det siste står nå på musétomten på Seiersten. I dag er det ingen hus igjen på gården. — I tiden mellom flyttingen av hovedbygningen og byggingen av den nye prestegården midt i 1920-årene bodde sognepresten til leie andre steder.

Husmannsplassen *Engene* lå like vest for den nåværende prestegården. Den var tatt opp senest i første halvdel av 1700-tallet, men kanskje var det her de bodde, de to husmennene som nevnes under Seiersten i 1664.

Joh. Si. Innata. 1911

Seiersten. Den gamle hovedbygningen

MATRIKKELGÅRDEN SEIERSTEN

Gnr. 70.

Seiersten var fullgård 1577. Skylda var 1 skpd. salt i 1648. Betalte kvevskatt 1657 av 2 hester, 12 fe, 10 sauer og 2 griser. Tiende 1661 av li_{y_2} tn. havre og iy_2 tn. blandkorn, 1666 av 10 tn. havre, iy_2 tn. blandkorn og 1 tn. rug, 1705 av 10 tn. havre, 1% tn. blandkorn, y_2 tn. rug og 1 mark to. 3 husmenn. 1723: Matr.nr. 108. Brend sandig jord. Ingen skog nevnt. 3 husmenn med $\frac{x}{2}$ tn. utsæd. Skylda foreslås redusert med 2 lp. tunge. 1802: Skylda satt til 16% lp. tunge. Ingen skog. 1838: Nytt matr.nr. 70. Ny skyld 5 dir. 4 ort 19 skil. 1866: 160 mål sand- og myrjord. Havneganger like ved gården. «De er meget gode og fuldkommen tilstrekkelige.» Ca. 500 mål noenlunde alminnelig skog. Noenlunde lettbrukt, godt dyrket. «I h. t. departementets sirkulære av 22. januar 1866 kan opplyses, at skogen for en lengere fremtid antas ikke å kunne avgi noe til salg, når unntas noe eketømmer i havnehagene, da den i de senere års storme har lidt temmelig meget».

Offisielle oppgaver over husdyrhold, utsæd og kornavling.

År	Hester	Kuer og ungdyr	Sauer	Utsæd tn.	Avling tn.
1661	2	5	3	6	sy_2
1723	2	6	6		24K
1802	1	4	4	4	
1866	3	5	2	0	siy_2

Høyavlingen 1723 oppgitt til 16 lass, 1866 til 40 skpd.

Husdyr og utsæd (i tn.) av de forskjellige slag i 1866.

Hester	Storfe	Sauer	Griser	Hvete	Rug	Bygg	Havre	Erter	Poteter
3	7	0	2	y_2	y_2	i	5	%	6

Eiere.

Seiersten ble ganske tidlig kirkegods. Blant Hovedøy klostres brev registreres det i Akershusregisteret et avhendelsesbrev fra «kong Haagens

regimentis thidt», det vil antagelig si 1270—1319. Gården gikk da formodentlig over i privat eie, for i 1354 måtte Gunnrød Haldorsen avstå $2Y_2$ øyresbol i «den søndre gården» av Seiersten som mannebot til prosten Peter Eiriksen, som var sysselmann på Follo. Dette ble trolig lagt til presten i Ås kirke, for ifølge RB (ca. 1400) eide Ås prestebord 2 øyresbol i denne sørgården, mens selve kirken hadde Y_2 markebol, som var skjenket den i Svartedauens tid, altså 1349—50, av Amund Torgarsen, kanslerens ombudsmann på Follo.

Om disse to partene representerte hele skylda, er kanskje tvilsomt, men i 1575 eide Ås prestebord 12 lp. og Ås kirke 8 lp. salt, m.a.o. hele gården, og dette eierforholdet gjaldt helt til 1898, da Seiersten gikk over til Forsvarsdepartementet.

Brukere.

Paul Seiersten brukte fra før 1596. I 1601 var han lagrettemann da slottsskriveren på Akershus stevnet endel Frognbønder for skyldig skatte-tømmer. Selv leverte Paul ikke så lite trelast av forskjellig slag til de hollandske skipperne ved Husvik. Han hadde jo uvanlig grei vei dit. Sønnen *Peder Paulsen* overtok i 1608, og også han solgte mye tømmer og annet skogsvirke. Han brukte gården lenge. På sine eldre dager fikk han en halvningbruker, *Anders Hevelsen* f. 1640, som i slutten av 1660-årene overtok bruken alene. Flere ganger kom Anders opp i slagsmål. I 1664 måtte Amund Glosli betale ham 1 mark sølv i erstatning for et slag «for brystet» med et økseskaft. Men i 1676 var det Anders som måtte bøte da han under tingsamling på Hallangen overfalt lensmannens fullmektig Halvor Bøler. Omkring 1680 ble han visstnok avløst av en som het *Erik*, men denne kan ikke ha brukt lenge før *Fredrik Mat sen* overtok Seiersten. Han var skipper, men hadde borgerbrev i Christiania og drev handel her ute. Fredrik Matsen flyttet til Seiersten og bodde her antagelig til ca. 1719. Han eide også Holter. Deretter ble visstnok gården bygslet til *Torger Sørensen*, g.m. Inger Kristoffersdtr. Han brukte ennå i 1762.

I 1752 ble det imidlertid utnevnt en residerende kapellan i Ås, og da Seiersten tilhørte Ås kirke, ble den utlagt som embetsgard for kapellanen. Den første var *Peder Jakobsen Pavels*, som bodde her til 1758, da han flyttet til Hjelmeland og ble avløst av *Mads Stoud*. Han var res. kap. her helt til 1786, da han ble sogneprest i Vang i Valdres. Etterfølgeren, *Michael Kjep*, sønn av sogneprest Jens Kjep på Nesodden, døde ugift

bare to år senere, og *Ole Rømer Sandberg* overtok som kapellan. I 1795 flyttet han til Oslo og ble etterfulgt på Seiersten av *Morten Wendelboe Munster*. Han var en driftig mann. 1799 sluttet han forpaktningkontrakt med Nils Johannessen, som skulle betale 5 rd. i avgift for lottebruket av gården, husmannsplassen Engen iberegnet. Husene lot Munster også fornye. I hvert fall solgte han i 1801 hovedbygningen for 350 rd. til skipper Andreas Mørch, som flyttet den til Drøbak. Den inneholdt 6 værelser og kjøkken. I de harde krigsårene 1808—09 reiste Munster rundt og lærte folk å lage mat av mose og bark og var i det hele meget aktiv for å avhjelpe nøden blant bondealmuen. I 1809 ble han sogneprest i Tønsberg og ble avløst i Ås av *Otto Bull* 1778—1848. Han ble den første sogneprest i Drøbak, da Drøbak med Frogn ble utskilt fra Ås i 1823. Bull var en energisk og forstandig mann. På Seiersten bygde han ny hovedbygning og satte den øvrige bebyggelsen i god stand. Han bodde her, men eide også flere andre gårder (se Belsjø, N.). Bull døde i embetet 1849. Den nye sognepresten var *Johan Gude* 1795—1884. Han var onkel til maleren Hans Gude, som ofte besøkte ham på Seiersten. Gude ble fulgt i embetet i 1869 av *Otto Severin Olsen*, som døde allerede 1873, og Seiersten var deretter bolig for sogneprestene *Carl Andreas Lexow*, som bodde her 1874—91, og *Jacob Andreas Wille Sandberg*. Han bodde på Seiersten med sin familie inntil gården i 1898 ble solgt fra Kirkedepartementet til Forsvarsdepartementet for kr. 44 500. Kort etter ble husene flyttet (se foran). I 1926 ga Forsvarsdepartementet festeseddel på en 60 mål stor tomt for oppførelse av ny prestegård, den nåværende.

Husmenn.

I *Engene* bodde det ganske mange folk allerede på 1700-tallet. Husmann i 1745 var *Mikkel Amundsen*, som ble avløst ca. 1752 av *Jon Eriksen*, g.m. Anne Andersdtr. Jon døde i 1756 da han under arbeidet i skogen kom under et tre som han felte. — I 1801 het husmannen *Nils Olsen* f. ca. 1727, g.m. Gunhild Kristoffersdtr. Barn: Ole, Kristoffer. Nils var «urtegårdsmann».

Sogsti

På høyden umiddelbart sørøst for Drøbak ligger de to Sogsti-gårdene i kupert lende på hver sin side av Sogstiveien, 80—90 m. o. h., begge med vakker utsikt over Oslofjorden. Den sørvendte innmarka består av sandmold.

Sogsti grenser i nord mot Tverkjegla og Holterteigen, i øst mot Skorkeberg og Klommestein skog og Odalen, i sør mot Elle og Løkkedal og i vest mot Oslofjorden og Drøbak.

Om navnets opprinnelse og gårdens rydningstid er det meget vanskelig å si noe sikkert. Sannsynligvis er Sogsti ryddet i meget gammel tid, senest i vikingtiden. Det siste ledd i navnet er trolig gno. *stigr*, m., sti. Men når det gjelder den første delen, er en på gjetningens grunn. Oluf Rygh tenkte seg at opprinnelsen kan være det gno. *svad*, n., som betyr bar fjellgrunn, især der jorddekket er blitt revet bort ved skred; at Sogsti altså skulle bety «stien over svaberget». Men *sva5* er i gammelnorsk også brukt om en f jordstrekning, en utvidelse av et sund o. l. Med denne siste betydning kan det jo passe at Oslofjorden her åpner seg etter Drøbaksundet, og lærer Olsen Bratager gjettet på at dette måtte være opprinnelsen til gårdens navn, «stien ned til svoda», fjorden. Skrivemåten har variert endel: 1577 Suastie, 1593 og 1600 Suosti, 1604 Sundsti, 1612 Suasti, 1616 Sogsti, 1723 Sogestie.

Allerede ved begynnelsen av 1600-tallet var gården delt i to bruk, og deres respektive skyld var fastlagt før 1664. Fra 1879 og utover er det både fra Nordre og Søndre Sogsti blitt utskilt en lang rekke villatomter. Av større parseller, der det i noen utstrekning drives jordbruk, kan nevnes bnr. 40 Ekholt (0/61) som ble skilt ut fra S. Sogsti i 1913, og bnr. 41 Heglund (0/63) i 1910. Senere er det siste også tillagt bnr. 50 (0/17). Bnr. 48 Åsli ble frasolgt gården i 1911.

På Nordre Sogsti er den gamle stilrene hovedbygningen nå utskilt med navnet Storegården. Den er bygd i to etapper, den siste antagelig i 1790-årene. Av uthusbygningen er den opprinnelige låven trolig fra 1700-tallet. Ca. 1910 ble den innebygd i en ny. Forpakterboligen er fra ca. 1890. — På Søndre Sogsti er hovedbygningen oppført ca. 1885 og stabburet omkring midten av forrige århundre.

På N. Sogsti har man funnet en liten glatt sort steinøks, samt noe som antagelig er eggen av en slipt flintøks.

Av husmannsplasser kjennes to, begge under Nordre Sogsti. *Svitsserhuset* var i bruk allerede fra begynnelsen av 1600-årene, da husmennene her synes å ha hatt en forholdsvis selvstendig stilling. Den ble nedlagt som plass før 1800, og en vet i dag ikke sikkert nøyaktig hvor den lå, men det var trolig i den senere Torkildsbyen, muligens omtrent ved Ludvig Skramstads eiendom Heggedal. *Loppehullet* lå nede ved sjøen, like ved den nåværende Sprostranda. Den ble tatt opp omkring 1730 og nedlagt som husmannsplass i begynnelsen av 1800-tallet. *Sogstibråten* under Søndre Sogsti har visstnok aldri vært tillagt jord, og de såkalte husmenn som bodde her, var egentlig dagarbeidere.

På Nordre Sogsti er det idag 71 mål dyrket innmark. 30 mål brukes til poteter, resten til grønnsaker. Skogen er på 376 mål, hvorav ca. 250 mål produktiv; det øvrige er bortbygset til tomter. Søndre Sogsti har ca. 36 mål dyrket innmark, hvorav 11 mål med poteter. På de øvrige 25 mål drives grønnsakgartneri. Dessuten er det frukthage med ca. 100 trær. Skogen utgjør 40 mål.

MATRIKELGÅRDEN SOGSTI

Gnr. 71.

Sogsti var halvgard 1577, men kalles ødegård 1620 og senere. 1648 oppgis skylda til 6 lp. s. Betalte kvegskatt 1657 av 1 hest, 6 fe, 8 sauer. 1661 og senere er skylda 12 lp. salt. Tiende av $2y_2$ tn. havre og 1 tn. blandkorn, 1666 av y_2 tn. havre og y_2 ^{tn}- blandkorn, 1705 av 8% tn. havre og 1% tn. blandkorn. 1723: Matr.nr. 159. Måtelig jord. Skog til husfornødenhet. 1 husmann uten utsæd. 1802: Skylda satt til 10 lp. tunge. Skog bare til brensel. Nordre Sogsti er vel bebygget med «anstendige Huuse». 1819: Måtelig jord. 1838: Nytt matr.nr. 71. Ny skyld 4 dir. 1 ort 3 skil, derav på N. Sogsti 2-2-10, på S. Sogsti 1-3-17. 1866: Nordre Sogsti har 84 mål åker og dyrket eng på sandjord. Alminnelig god og tilstrekkelig skoghavn like ved gården. Ca. 272 mål alminnelig god skog. Gården er lettbrukt og godt dyrket. Grenser til Drøbak. — Søndre Sogsti har 58 mål åker og dyrket eng på sandjord. Alminnelig god, men ikke tilstrekkelig skoghavn nær gården. Ca. 210 mål alminnelig god skog, [i tillegg kommer andelen av Klommestein skog]. Gården er lettbrukt og alminnelig godt dyrket.

Offisielle oppgaver over husdyrhold, utsæd og kornavling.

År	Hester		Kuer og ungdyr		Sauer	Utsæd tn.	Avling tn.
1661	1	4		I	4	2%	
1723	1		4		5	4H	15
1802	2		5		4	6	
1866	3		12		2	7%	62

Høyavlingen 1723 oppgitt til 10 lass, 1866 til 120-140 skpd.

Husdyr og utsæd (i tn.) av alle slag i 1866.

	Hester	Storfe	Sauer	Griser	Hvete	Bygg	Havre	Poteter
N. Sogsti	2	8	0	0	%	2	iy ₂	8
S. Sogsti	1	4	2	0	14	%	3	9

Eiere.

Vi savner opplysninger om eiendomsforholdene på Sogsti i middelalderen, men trolig var gården bondegods. Lauritz Raknerud i Båstad sogn i Trøgstad herred rådde over bygselparten i 1616. Gjest Vandogg i Eidsberg var vel en av hans arvinger. Han eide 6 lp. s. i 1648 og fikk snart etter også rådighet over resten av skylda. Men en tid før 1661 måtte han pantsette Sogsti for 48 rd. til Søren Pedersen på Moss, og denne fikk tildømt seg gården i 1668 da Gjest ikke hadde penger til å innløse den. Fra Søren selv eller en av hans arvinger gikk så gården over på brukerens hånd; i 1690 var hele Sogsti i selveie.

Brukere.

NORDRE SOGSTI

Bnr. 1.

Peder brukte en del av Sogsti fra senest 1614 til 1619. Da var han en gammel mann. Dette ser ut til å ha vært den største parten, som også den gang var den nordre. I 1614 betalte han 1 dir. i skatt av en halvgard, mens

Nordre Sogsti

Lauritz betalte y_2 daler som ødegårdsmann. I 1619 ble Peder avløst av *Engebret*, hvis part også dette året anføres som halvgård. Deretter klassifiseres begge bruk som ødegård. Engebret døde omkring 1636, og *Lauritz Sogsti* overtok da bruken av hele gården inntil 1640, da han ble fulgt av *Oluf*. Et par år etter kom denne i klammeri med sin husmann Nils Svitserhus, og Nils måtte da bøte 2 rd. I 1649 overtok *Peder Halvorsen* f. ca. 1606, og i årene frem til ca. 1662 hadde han gården alene. Sønnen hans het *Jakob* f. 1651. I 1666 ble Peder tiltalt av Halvor Elle for en gjeld på 1 $\frac{1}{2}$ rd. Ennå i 1678 betalte Peder skatt, men det kan ikke ha vært lenge etter at bruken ble overtatt av *Østen*. Det heter om ham og hans medbraker Hans på Søndre Sogsti at de skylder 12 lp.s. til «opsidderens stifbørn». Hvem denne oppsitteren var, og hvem han var gift med, er ikke helt klart, men det er vel sannsynlig at det var *Østen* eller Hans selv som hadde giftet seg med enken etter Peder eller *Oluf Sogsti* (se *S. Sogsti*), og at en av disse siste var den første selveier på gården. Om *Østen* fortelles det forøvrig at da han ble krevd for en gjeld på 2 rd. 2 ort og 12 skill, i 1696, betalte han in naturalia, nemlig med 1 setting salt samt

endel bjelker som han for egen regning kjørte ned til Husvik. For det første tiåret etter 1700 mangler opplysninger om brukerne. I 1711 bodde enken *Kari Amundsdr.* på Nordre S., men etter et par år oppga hun bruken, og *Karl* overtok hele gården, som han også i sin helhet ble eier av. Han var g.m. *Ambjørg Syversdr.* Barn: *Svend* (se nedenfor), *Jøran*, *Ole*. *Karl* døde omkring 1720, og *Ambjørg* giftet seg da med *Simen Karlsen Skorkeberg* d. 1747, som også tok hele Sogsti i bruk. Ved skiftet etter ham sies det at gården har «2de Huusevaaninger Nordre og Søndre Sogstie» samt husmannsplassen «Svedserhuuset». *Simen* eide 6 lp. 12% bmrk. i gården; det vesentlige hadde han jo fått med hustruen. Blant arvingene var *Svend Karlsen* 1699—1761, som var odelsmann til hele Sogsti, og som på denne tid tydeligvis bodde på det søndre bruket. For 91 rd. utløste han nå sine medarvinger og ble eneeier. Men for å greie dette måtte han ta et pantelån på 90 rd. hos *Rasmus Elle*, og i 1754 solgte han Nordre S. (8 lp. s.) til *Lars Andersen* /or 230 rd., mens han selv beholdt Søndre S. *Lars* var g.m. *Berthe Olsdr.* fra *Mana*. Barn: *Abraham* f. 1770. Etter å ha drevet Nordre Sogsti i 24 år makeskiftet han den i 1778 med *Casper Samuelsen* 1756—1832 og fikk *Hoksmark* i *Ås*. *Casper* hadde arvet 1 skp. i denne gården etter sin mor og sin søster. For *Lars* var jo dette et godt bytte, men det var neppe mindre gunstig for *Casper Samuelsen*. Han var nemlig kjøpmann og forlikskommissær i *Drøbak*, der han også hadde hus. Hans kone var *Inger Bugge Carlsen* 1762—1804. Flere av barna deres døde som små. De som vokste opp, var *Marthe* d. 1860, *Nicoline* d. 1860, *Jacobine* d. 1859, g.m. generalmajor *Albrecht Kjørboe Hegge*, *Maren Samueline*, g.m. kjøpmann *Ulrik Bugge*, *Anne Cathrine*, g.m. sin morbror skipsreder *Jørgen Simonsen Carlsen*, samt *Nils*, kjøpmann i *Drøbak*. *Casper Samuelsen* solgte imidlertid Nordre Sogsti ganske snart etter til sin far skipper *Samuel Samuelsen Bastø* for 560 rd. og kjøpte selv noen måneder senere Søndre Sogsti av *Karl Svendsen* for 700 rd. *Samuel Samuelsen* ca. 1726—83 var g. 1. gang m. *Maren Iversdr.* *Braanaas*; barn: *Anne Cathrine*, g.m. kjøpmann i *Drøbak* *Arne Olsen Colbjørnsen*, *Casper* (se foran og under S. Sogsti). I 1765 ble han g. 2. gang m. *Maren Eriksdr.* *Siverud*; barn: *Abigaël*, d. som barn, *Agnete*, d. som barn, *Erik*, som bosatte seg i *Altona*, *Agnete*, g.m. sjømann *Adolf Henrik Tølke* fra *Nøtterøy*, *Johanne*, g.m. kjøpmann og gjestgiver i *Drøbak* *Just Anker Lange*. Skiftet etter *Samuel Samuelsen*, som ble forrettet av *Christiania* magistrat og byfogd, ble avsluttet 1785, og snart etter solgte enken gården til *Jørgen Carlsen Hvitsten* (skjøte 6/1

1787) for 1100 rd. og flyttet til Saltbua, der hun bodde i 1819. I salget fulgte også med «strandplassen Nyhavns sjøbod og brygge».

Fra Jørgen Carlsens tid stammer de siste sikre opplysninger om husmannsplassen Svitserhuset, idet han sluttet kontrakt med to husmenn her, i 1787 og 1791. Men allerede i januar 1793 solgte han N. Sogsti til sorenskriver *Erik Horn* 1749—1808 for 1399 rd. Horn var kanselliråd, født i København som sønn av en jurist, og selv tydeligvis en god representant for tidens embetsmannsstand. Om hans sikre stilsans vitner gårdens gamle hovedbygning; for det var nok han som bygde den, eller rettere sagt den yngre delen av den. Sorenskriveren ønsket imidlertid å selge Sogsti igjen, men først måtte han få ordnet seg med odelsretten til gården. Den fikk han skjøte på i 1797 av Casper Samuelson. Likeså ble en strid han hadde hatt gående en tid med kjøpmann Ulrik Bugge på Tverkjegla, ordnet ved forlik samme året. Det gjaldt grensene mellom N. Sogsti og Røisebråten (se også Tverkjegla). Deretter solgte Horn sine 8 lp. s. til enkemadame *Bert he Marie Hansen* for 2000 rd. i april 1797. Ved overdragelsen het det at han hadde kostet mye på gården. Madame Hansen flyttet dog snart etter til Moss og skjøtet N. Sogsti i jan. 1802 for 1999 rd. til gårdbruker *Ole Jørgensen Galby* (eller Korsegården), som året etter ble gift med Anne Johannesdtr. Skorkeberg f. 1780. I 1808 undertegnet Ole Jørgensen kontrakt med Casper Samuelson om leie av et grunnstykke med strand for 8 år. Det var endel av det senere Løkkedal. Snaue to år senere kjøpte Ole Jørgensen Røis og flyttet dit. N. Sogsti overdro han 1810 for 3020 rd. til skipskaptein *Jørgen Clausen*, som året etter solgte til kjøpmann *Ulrik Angell* for 5000 rd., altså med en pen fortjeneste, selv om inflasjonen på denne tid var i full utvikling. Kjøpmann Angell, skal etter sigende ha hatt kapteins grad i det militære, men dette er nok feil. Han var skipskaptein og visstnok bror av kjøpmann Hans Henry Angell. Fra 1810 eide han også Tverkjegla og i 1811 kjøpte han Nordre Kykkelsrud, men han bodde på Sogsti til sin død 1830. Han fornyet Casper Samuelsons kontrakt på Løkkedal i 1816, og året deretter ga han kjøpmann Lars Jakobsen Treider grunnseddel på et areal nede ved sjøen. Til det nye norske universitetet lovtte han i 1811 å yte 1 tn. bygg årlig. I 1815 måtte han oppta et lån på 875 spd. med pant i Sogsti hos sin mor madame Aase Angell. Samme året som han døde, ga han Lorentz Ring forpaktningkontrakt for 1 år på Sogsti og Tverkjegla mot en avgift av 30 spd., det var før Ring kom til Ottarsrud. Men i februar 1831 fikk kjøpmann *Svend Hansen* d. 1838 auksjonsskjøte på Nordre Sogsti for 1260 spd.

Han ga i 1835 grunnseddel på et stykke jord til Hans Torkildsen. Dette var det samme stykket som faren, Torkild Hansen, hadde leid av Ulrik Angell i 1829, etter at han to år før hadde kjøpt huset som sto der; og det var begynnelsen til den senere Torkildsbyen, som har navn etter Torkild Hansen, og som i sin helhet er kommet fra Nordre Sogsti. Det er visstnok det opprinnelige huset som står i dag og kalles Torkildsstua. Ved skiftet etter Svend Hansen løste enken Helene Hansen gården for takstsummen 1450 spd., mens de to gårdene som han eide i Drøbak, nr. 140 og 141, løstes av sønnen Samuel Hansen. Denne fortsatte farens forretning. I 1841 kjøpte han av Lars Treider en tomt med sjøbod sør for Drøbak, som Treider hadde leid av Angell. Nå ble den utskilt og skyld-satt fra N. Skogsti med skyld 7 skill. Da moren døde, fikk *Samuel Hansen* skjøte 1843 av sine medarvinger, men han solgte igjen i 1846 til overtollbetjent *Christen Heiberg Kahrs* for 3500 spd. I Kahrs's tid ble det (1849) truffet avtale om grensene mellom N. Sogsti og Caspersløkka, d.v.s. Saltbua og Løkkedal. Kahrs overdro gården 1850 til tollbetjent *Ole Tellefsen* og hans bror kjøpmann og tollbetjent C. Tellefsen i Farsund for 3600 spd. Ole Tellefsen var også medinnehaber av en trelasthandel som broren drev i Farsund. Hans hustru Anne Tellefsen døde 1855. Barna var Otto Adolp f. ca. 1828, Georg Theodor f. ca. 1830, Ovidia Marentse g.m. styrmann Anders Jakob Nielsen på Nøtterø, Therese Christense f. ca. 1827, Olise Mathilde, g.m. apoteker Gay, Amalie f. ca. 1835. Taksten på gården ble satt til 3500 spd. Det var en besetning på 2 hester og 7 kuer. Formuen var brutto 5000 spd., netto 1493 spd. Tellefsen drev gården godt, grøftet innmarka og ryddet endel ny jord. I likhet med de foregående eiere bygslet han bort flere tomter, og i 1865 var det på «Sogsti grund» foruten gården 14 hus med 22 husholdninger. — 1867 gikk Nordre Sogsti for 2689 spd. ved auksjonsskjøte over til *Henry Parr Samuelson*, g.m. Elisabeth Marie Andersen. Han var nederlandsk visekonsul i Drøbak. I løpet av de nærmeste par tiårene skiftet gården eiere i rask rekkefølge. I 1880 solgte Samuelson til skipskaptein *Christian Gabrielsen*, g.m. Abeline Marie Zachariassen, og åtte år senere overdro denne til artillerikaptein, senere major, *Laurentzius Christoffer Bøhn* f. 1836. Han var kvartermester ved festnings- og bergartilleriets linjebataljon. Det var visstnok han som bygde forpakterboligen samt gårdens stabbur, som hadde tre etasjer. Etterat det ble revet i 1946, brukte man tømmeret til å bygge en villa. Han satte også opp hønsehuset. Bøhn hadde N. Sogsti til 1894, da han skjøtet den til frk. *Lovise Walnum* fra Bergen, som i 1900 solgte til

Christoffer Herstad, g.m. Ida Lommerud. Under alle disse eiere — og også under de følgende — ble det utskilt og skylddelt en rekke villatomter fra Sogsti. Blant dem som kjøpte seg tomt og hus her, kan nevnes malerne Ludvig Skramstad (1887) og Edvard Diriks (1898). Fra Drøbak og omegn har de begge malt en rekke bilder som gir interessante inntrykk av det lokale miljø og bebyggelsen på deres tid. Skramstads hus, der hans døtre lenge bodde, er i dag feriehem for funksjonærene i Wilh. Wilhelmsens rederi. — Herstad solgte i 1902 til fru *Henriette Jordan*, som 1905 overdro til sin sønn *Wilhelm H. Jordan*. Men denne ga umiddelbart etter skjøte til lege *Nils Asbjørnsen* 1864—1941, gm. Martha Skjefstad f. 1871. Barn: Gunnar, lege i Drøbak. Han var brorsønn av eventyrdikteren Peter Christen Asbjørnsen, f. i Fredrikstad, men hadde praktisert som distriktslege i Rosendal i Hardanger og senere på Horten 1893—1905. Lærer Olsen Bratager, som kjente ham godt, sier at også doktor Asbjørnsen hadde en særlig fortellerevne, slik at folk ble revet med når han fortalte en historie. Gården drev han selv på en utmerket måte. Den gamle låven, som var skrøpelig, lot han bygge inn i en ny. Samme året som han kjøpte Sogsti, solgte han en tomt til Knut Hamsun, Maurbakken. Denne bygde seg hus her, men solgte det igjen året etter. Dr. Asbjørnsen fortsatte sin legepraksis i Drøbak, og i september 1914 skjøtet han gården til *Julius Felix Carl Scheringer* d. 1943; kjøpekontrakten var visstnok fra 1912. Han var fra Berlin, der han sammen med sin bror drev det store bokhandlerfirma som de hadde arvet etter faren. Da han ble gift med Therese Susanne Parmann, d. 1924, datter av bokhandler Parmann i Oslo, flyttet han til Norge og kjøpte Sogsti. Til å begynne med drev han gården selv, senere ved forpakter. Scheringer var en ordensmann, punktlig i all sin ferd og med et lyst humør, i det ytre liten og firskåren. Folk husker ham gjerne med en lang sigar, som han pleide tenne etter velgjort arbeid. Som kaptein i den keiserlige tyske hær deltok han på vestfronten under første verdenskrig. På Sogsti bygde han gartnerbolig, i dag kalt «Lillegården», grisehus og potetkjeller. Tunet utvidet han ved å legge om veien, og den vakre eikelunden vest for husene ble fredet 1927. Fra 1935 ble gården forpaktet av Helge Raanaas, som kjøpte den 1937. Scheringer bodde deretter en tid i den gamle hovedbygningen og så til sin død i en villa i Tor-kildsbyen. Han var g. 2. gang med Gusta va Gustavsven fra Drøbak og 3. gang med Mimi Baltzersen. Barn av første ekteskap: Klara, g.m. agronom Frithjof Knudsen, og Katharine Margrethe.

Helge Raanaas f. 1908, g.m. *Randi Tvetter* f. 1911, fra Tvetter i Vestby.

Barn: Per Kristian f. 1940, Tore f. 1944, Kirsten f. 1947. Han er sønn av Kristian Raanaas på Solberg. På Sogsti har han bygd den nye hovedbygningen sør-vest for den gamle (som er utskilt som eget bruksnummer) i god tradisjonspreget østlandsstil. Den ble ferdig 1946. Den gamle forpakterboligen på østsiden av veien har Raanaas restaurert og utvidet, og et stort vedskjul ved siden av har han ombygd til leilighet. Hønsehuset har han også gjort om til en liten leilighet, og potetkjelleren er blitt tilbygd med redskapsskjul. Det tidligere grisehuset er innredet til lagerrom. Han legger hovedvekten i driften på grønnsakproduksjon på friland, men han har også reist et mindre drivhus, med arbeidsrom, for formering av karplanter og satt opp flere veksthus av plast. Tidligere drev han med hønseri og griseoppføring. Nå drives rosedyrking for plantesalg. I 1961 satte han ut 10 000 roseplanter, dessuten dyrking av gulerøtter og kål. Den vestre delen av skogen, Sogstikollen, og et felt sørligst i gårdsområdet, har Raanaas etter siste krig bygslet bort til 60—70 hustomter. I skogen øst for gården er anlagt to dammer for vanningsanlegg.

SØNDRE SOGSTI

Bnr. 6.

Halvor brukte fra senest 1611 til 1613, da *Lauritz* avløste ham. I årene 1614—18 hadde Lauritz medbrukeren *Helge*, som døde dette siste året. De to var muligens brødre. Lauritz var en driftig kar. Ingen av Sogsti-bøndene utnyttet skogen slik som han, og det var ikke få tylfter bjelker og annet skogsvirke han solgte til de hollandske skipperne som kom til Husvik. Da Engebret på Nordre Sogsti døde ca. 1636, overtok Lauritz også denne delen og drev hele gården til han døde eller oppga bruken i 1640. På Søndre Sogsti ble han etterfulgt av *Amund*, som satt på dette bruket inntil *Peder Halvorsen* f. ca. 1606 tok over hele gården 1649. Fra ca. 1662 kom det imidlertid en ny mann på det søndre bruket, *Tolluf Ingvorsen* f. ca. 1640. Vi vet ikke sikkert hvor lenge han brukte, men det er trolig han som nevnes i 1676, selv om han da kalles Olluf Sogsti. Under en rettssak på Holt skulle han opptre på Simen Holts vegne, men kom ikke fordi han hadde «reijst til Christiania at lefvere Proviant». Sannsynligvis satt Tolluf på gården til den ble overtatt av *Hans* en gang

Søndre Sogsti

før 1696 (Se også Nordre S.). Om ham vet vi intet utover at han selv ikke eide noe i gården. Det gjorde derimot hans ettermann *Karl*, som bodde her i 1711 og få år senere overtok også det nordre bruket. Ved sin død omkring 1720 var han eier av hele Sogsti. For ham og hans etterfølger på gården og i ekteskapet, *Simen Karlsen Skorkeberg*, se N. Sogsti. Karl hadde sønnen *Svend Karlsen* 1699—1761. Han overtok Søndre Sogsti, muligens allerede kort etter farens død, og ved skiftet etter Simen i 1747 fikk han skjøte også på sine medarvingers parter og ble eneeier av hele Sogsti. Men i 1754 solgte han Nordre S. til Lars Andersen for 230 rd., mens han selv beholdt Søndre S. (4 lp. s.). Han var g.m. Kirsten Larsdr. d. 1767. Barn: Karl (se nedenfor), Ragnhild, g.m. Lars Christensen Barth, smed i Drøbak, Anne, g.m. Hans Kristensen fra Braarud i Røyken, bodde i plassen Svitserhuset, og Johanne. Da Svend døde 1761, var det ingen hest på gården, bare 3 kuer og 5 sauer. Bruttoformuen var 187 rd. netto 111 rd. På denne tiden var *Karl Svendsen* f. ca. 1735 utkommandert til Holstein, men det var likevel han som overtok gården, som ble taksert til 150 rd. Han løste ut morens og søstrenes parter i 1763. Hans kone Gun-

nild Johnsdtr. var fra Skiphelle. Barn: Marie f. 1763, Anne f. 1767. I 1779 solgte Karl Søndre Sogsti til *Casper Samuelsen* for 700 rd. (se Nordre Sogsti). Sin forretning drev Casper Samuelsen temmelig dristig, men ikke særlig heldig, og det var nok bra for ham at han kunne støtte seg til svigerfaren Niels Carlsen. Allerede året etter, i 1780, solgte han Søndre Sogsti for 550 rd. til *David Rasmussen* Elle ca. 1743—1809, g.m. Else Henriksdtr. Kolstad d. 1825. Barn: Maren Dorthea, g.m. Jens Rasmussen Kind, Henrik (se nedenfor). Han drev gården godt opp. Ved sin død hadde han 1 hest, 4 kuer og 2 sauer. Gården ble da taksert til 1000 rd., men denne sterke stigning skyldtes nok i første rekke fallet i pengeverdien. Han hadde utestående fordringer for 1000 rd. og ingen gjeld. Formuen var 2229 rd. Enken løste gården, men snart etter giftet hun seg med Paul Kristensen Kind og ga sønnen *Henrik Davidsen* ca. 1791—1835 skjøte på S. Sogsti i 1812 for 3000 rd. Av Johannes Østensen Klommestein fikk Henrik i 1825 kjøpt et skogstykke på $\frac{1}{2}$ lp. s., det s.k. Klommestein skog. (I 1912 ble dette slått sammen med Søndre Sogsti.) Han var g.m. Ingeborg Olsdtr. d. 1868. Barn: Helene, g.m. skredder Thorer Thoreren, som utvandret til USA, Jakob 1817—ca. 1851, Anne Oline, g.m. Anders Christiansen Knalstad. Da Henrik døde, hadde han en besetning på 2 hester, 5 kuer, 5 sauer, 1 gris og 1 par gjess. Gården ble taksert til 750 spd. + 100 spd. for andelen av Klommesteins skog. Formuen var brutto 1229 spd., netto 671 spd. Barna var ennå umyndige og ugifte, og enken løste gården for taksten og beholdt den helt til 1865, da svigersønnen *Anders Christiansen* f. 1815 fikk skjøte for 1400 spd. mot å holde Ingeborg med fritt hus m.m. Anders og Anne Oline hadde barna Christiane Marie f. 1846, g.m. vognmann Knalstad i Drøbak, Helene f. 1848, g.m. skipskaptein Hans Peter Hansen i Drøbak, Ole (se nedenfor), Ingebjørg, d. s. barn. Anders Christiansen skal ha vært en traust og stillferdig, alvorlig mann. I 1883 overdro han gården til sønnen *Ole Andersen* f. 1853, g.m. Julie Olsdtr. Nordli. Ole var en sliter, som ryddet atskillig jord på Sogsti. Ennå kan en se rester etter de steinrøysene han la opp. Da hovedbygningen, som skal ha vært meget gammel, brant i 1885, bygde han ny, den som står i dag. Men da han ble syk av astma, måtte han gi opp gårdsbruket og solgte i 1897 til byggmester *Hans Emil Henriksen* for kr. 8250, og bare et halvt år etter skjøtet denne gården til murmester *Anders Gustav Karlsen* for kr. 10 000. Han var født i Sverige, men hadde bodd mange år i Oslo. I de to år han hadde Sogsti anla han en del av den nåværende haven, på sørsiden av hovedbygningen. I 1900 solgte han til mu-

sikksersjant *Georg Ekerholt* for kr. 9 500, og denne overdro i 1904 for kr. 13 000 til *Gregers Fæste* 1869—1947, g.m. Elen Ulstad 1882—1957, fra Ulstad, Hegra i Stjørdalen. Barn: Solveig f. 1914, g.m. Otto Mørk, Reidar (se nedenfor), Ellen f. 1922, g.m. Hans Jørgen Kristiansen. Gregers Fæste var sønn av gårdbruker Kristian Fæste i Rygge. Han for tilsjøs i flere år før han kjøpte Sogsti. Her har han utvidet hovedbygningen, og 1911 bygde han sidebygning med bryggerhus. I årene 1916—18 oppførte han ny ut-
husbygning, og gårdsveien førte han frem til Sogstiveien langs grensen mot N. Sogsti. Han drev allsidig gårdsbruk, men særlig med frukt og gartneri. Etter hans død fortsatte sønnen *Reidar Fæste* f. 1916 driften, og ved Elen Fæstes død 1957 overtok han gården. Han er g.m. Elenore Svendsen fra Oslo f. 1920. Barn: Kari og Berit f. 8/5 1948, Bjarne f. 1950. Reidar Fæste er utdannet gartner og legger som sin far hovedvekten på grønn-sak-gartneri, som han driver på ca. 25 mål av innmarka. Han har to veksthus.

Ekholt

EKHOLT

Bnr. 40.

Gregers Fæste solgte denne parsellen i 1913 til *Kristian Gullerud*, som flyttet hit fra Nord-Solberg. Uten at det ble tinglyst skjøte, solgte han til gartner *Leif Olsen*, som 1922 overdro til *Luis Getz* 1888—1962, g.m. Margit Gunby f. 1903. Barn: Anton f. 1923, Helge f. 1926, Solveig f. 1932, Øystein f. 1937. Eiendommen omfatter ca. 14 mål, hvorav 8—9 mål er dyrket og brukes til poteter og endel grønnsaker.

HEGLUND

Bnr. 41, 50.

Herman Andersen Heglund 1876—1965 var fra Årjång i Sverige, men kom hit til Frogn som 15-års gutt. I 1910 kjøpte han denne eiendommen

av Gregers Fæste, og i løpet av de første par årene bygde han de nåværende husene. På den varme, lette jorda her i sørskråningen mot Odalen dyrkes vesentlig tidligpoteter, jordbær og grønnsaker. Herman Heglund var g.m. Adelaide Hansen fra Hadsel i Vesterålen 1882—1959. Barn: Alfild g.m. Julius Åsli, Storsand, Ebba g.m. Ottar Martinsen, Tofte i Hurum, Ruth g.m. Arnold Olsen, Moss, samt *Herman Arvid Heglund* f. 1912, som overtok ved skjøte av 1955.

Åsli

ÅSLI

Bnr. 48.

Denne eiendommen kjøpte *Johan Hansen* 1887—1941 av Gregers Fæste i 1911. G.m. Anna Hansen fra Høland. På 3 mål dyrket mark drives grønnsakgartneri. I 1943 overtok sønnen *Rolf Hansen* f. 1913, g.m. Gudrun Thorstensen f. 1912 fra Røa i Oslo. Barn: Jan f. 1946, Randi f. 1951. Hansen har to veksthus.

Husmenn.

Svitserhuset. *Knut* var husmann fra senest 1612 til 1618. Både han og *Bent*, som overtok plassen etter ham, solgte en god del ved og annet småvirke til fremmede skipper i Husvik. Det nevnes også andre navn her i årene 1616—19: *Gunder*, *Gudmund* og *Svend*, men om dem vet vi ikke annet enn at også de drev litt vedsalg til de hollandske jakteskipperne. *Bent* *Svitserhuset* bodde trolig på plassen til 1634, da *Nils Lauritzen*, f. ca. 1585, d. etter 1665, ble husmann her. Muligens var han sønn av *Lauritz Sogsti*. I 1641 fikk han en bot på vel 6 daler for på ulovlig vis å ha solgt en jaktelast med ved til en hollenderskipper, og året etter måtte han bøte 2 daler for «perlamentes anrettelse» med *Oluf Sogsti*. I det hele må *Nils* ha vært en nokså mangfoldig kar. Flere ganger i 1650-årene måtte han og hans familie svare for forskjellige forseelser. Datteren *Kirsten* var kjent som en noe lettlivet pike. Da hun fjorten dager før påske i 1661 kom inn i stuen på *Nordre Sogsti*, traff hun *Karen*, som var gift med *Morten*, formodentlig en tjenestedreng på gården. De kom straks i munnhuggeri, og *Karen* beskyldte den annen for å være ikke bare en hore, men en tyv attpå til. Men da gikk *Kirsten* over til håndgripeligheter, ga *Karen* en dask under øret «och tog hende i sit haar, och drog hende tilbage offuer veffuen», innen *Morten* fikk skilt dem ad. — *Nils* hadde fra tid til annen en medbruker på plassen. 1641 var det *Torsten*, i 1642—43 *Christen*, og i 1664—65 var det den halte *Engelbret Severinsen* f. ca. 1634. Etter disse overtok visstnok *Kjell* *Svitserhuset*. Han bodde her ennå i 1692. I 1711 hadde *Anders* plassen og ble trolig etterfulgt av *Hans Olsen* d. før 1743, g.m. *Anne Bjørnsdtr.* f. ca. 1654 d. 1743. *Hans Kristensen*, som bodde her 1763, var svigersønn av *Svend Sogsti*, g.m. *Anne Svendsdtr.* I 1787 ga *Jørgen Carlsen Sogsti* grunnseddell til *Hans Christophersen* på «*Svitserhusets tomt*». Hans skulle bare betale grunnleie. Det var ikke tale om noen arbeidsplikt, og *Svitserhuset* må allerede på denne tid være nedlagt som vanlig husmannsplass.

Loppehullet. *Nils* var husmann her i første del av 1700-tallet. Hans enke *Anne Olsdtr.* d. 1755 giftet seg med *Ole Olsen*, som overtok plassen. Med *Nils* hadde *Anne* barna *Christian*, som var bmker på gården *Borgen* i *Aker*, *Ole* og *Margrete*. Ved *Annes* død holdt *Ole Olsen* 1 ku og 3 sauer. Ved skiftene over senere beboere i *Loppehullet* blir det imidlertid aldri registrert husdyr, og stedet ble sikkert allerede fra begynnelsen av 1800-årene bortbygset til hustomter.

Tverkjegla. Den gamle hovedbygningen fotografert fra den nye.

Tverkjegla

Gnr. 72.

Få gårder i Frogn har en så vakker beliggenhet som Tverkjegla, vel y_2 km. fra sjøen 85 m. o. h. ved Sogstiveien ovenfor Drøbak. Fra hovedbygningen har man vidt utsyn over Drøbak og Oslofjorden. Kjørevei kom det her forbi først i begynnelsen av 1800-årene. Tidligere tok veien av et lite stykke ovenfor Nordre Sogsti og gikk skrått nordover ned åssiden til sørenden av Holmedammen. Lendet heller mot vest, jordsmonnet er sand- og leirmold.

Tverkjegla grenser i nord mot Ullerud, i vest mot den tidligere Drøbak bygrense, i sør mot Nordre Sogsti og i øst mot Holter, som gården i sin tid ble utskilt fra.

Om opprinnelsen til det egenartede navnet er det umulig å si noe sikkert. Oluf Rygh antar at det kan ha en sammenheng med det svenske og danske ord kjegla: å sette i stakk, å såte. Ellers har en bl. a. gjettet på

at navnet egentlig var betegnelsen på selve åsryggen øst for Drøbak, eller at det simpelthen oppsto fordi bakken nedover i skogen var så trang og kronglete og lei å passere hverandre på at det lett kom til kjekling og krangel når to veifarende møttes der. Den siste teorien er vel dog den minst sannsynlige.

Noe utpreget tun har det aldri vært her. Det ble bygd hus allerede i 1740-årene. Det som nå kalles Tverkjegla-hytta, på østsiden av veien, er vel trolig ett av dem. Av de to hovedbygningene som står i dag, regnes den eldste, det såkalte «Rødhuset», for å være fra ca. 1770—80, mens den andre og største ble oppført 1889. Det vakre «Lysthuset» eller «Dukkestuen» var i sin tid også brukt som bolig, av Burchardt, som bygde det i 1830-årene. Like ved står to meget gamle og store lindetrær som setter sitt preg på omgivelsene. Uthuset, som ligger litt nord for den øvrige bebyggelsen og består av sammenbygd fjøs, låve og stall, antas å være omtrent av samme alder som den gamle hovedbygningen.

Innmarka, ca. 30 mål, ligger i den østre del av eiendommen, på begge sider av Sogstiveien. Omkring århundreskiftet ble det ført en langvarig prosess mellom eierne av Holter og Tverkjegla om et stykke utmark på ca. 15 mål øst for hovedveien, som til sist ble tilkjent Tverkjegla. Av jordveien er frasolgt noen hustomter, bl. a. den såkalte Nedre-Løkken, eller Fjeldvang (bnr. 3, 0/32), til lensmann O. H. Næss i 1898, og i 1946 Mellom-Løkken, som ble dyrket opp 1870. Siden begynnelsen av 1930-årene har det øvrige av jordveien vært leid bort til naboen på Nordre Sogsti, som for tiden driver med poteter og kål her.

Skogen, hvorav ca. 250 mål produktiv, strekker seg sør- og vestover lia mot den gamle bygrensen. I Raskebekken nedenfor Holmedammen hadde Tverkjegla en kvern, og ennå ligger det i Buggebakken et par kvernsteiner som muligens kan skrive seg fra denne kvernen. Den var vel i drift omkring 1800, men trolig nedlagt snart etter. Konsul Thomas Chalmer, som bodde på Tverkjegla, fant i 1925 en ca. 3000 år gammel øks her. Av gammel redskap som er oppbevart, kan nevnes noen sliuler.

Brukere og eiere.

I april 1747 bygslet eieren av Holter Jørgen Frost «en braate under Holter beliggende» til *Tosten Hoff*. Den «strekker sig fra hjørnet paa Ullerud hestehauge og ned ad langs Sogstis eiendeler». Året etter solgte Frost Holter til Erik Jakobsen, og denne ga 1753 skjøte på «et stykke skog» for

100 rd. til Tosten Hoff. Han var f. 1717, sønn av Samuel Tostensen Hoff i Vennebekk. Før Tosten Hoff tok den nevnte skogbråten i bygsel av Frost, bodde han «i Raaken». 1748 måtte han stå offentlig skrifte i Frogn kirke fordi han, skjønt han var gift, hadde fått et barn med en pike som hadde rømt fra tukthuset og nå tjente hos ham. Men dette har visst ikke skadet hans anseelse synderlig. I mange år deretter nevnes han som en aktet borger. Han var g.m. Anne Iversdtr., datter av Iver Jonsen Brånås, som bodde i Drøbak, men hadde eid Holter. Det er uvisst om Tosten Hoff bodde på Tverkjegla i det hele tatt. Han solgte eiendommen 1766 til regimentskvartermester *Milner Lund* for 700 rd., og i kjøpet heter det at salget omfatter «min Eiendom og hidentil af mig beboede Gaard i Drøbak paa Raakebakken» samt «min eyende og skyldsatte Rødnings-Plads kaldet Tvårkiechla skyldende 2 L.pund og 16 B.pund Tunge». Men i alle fall må han sikkert ha kostet atskillig på Tverkjegla, antagelig ha bygd nye hus, siden prisen var så høy. Milner Lund var danske, f. 1711 i Holstebro på Jylland. Han var g.m. Maria Jansdtr. Berntsen og hadde sønnen Thomas, muligens flere barn. Lund eide også gården Bredtvedt i 0. Aker. Tverkjegla avhendet han 1768 for 1050 rd. til *Frans Peter Hagen*. Han hadde farmasøytutdannelse fra København og fikk bevilling til å drive apoteket «Svanen» i Christiania, som han hadde fra 1752. Men allerede 1761 solgte Hagen «Svanen» og trakk seg tilbake som apoteker. 1768 kjøpte han altså Tverkjegla, der han sikkert selv bodde. At han skulle ha fortsatt sin apotekervirksomhet i Drøbak, er usannsynlig. I så fall gjorde han dette uten myndighetenes tillatelse. Ikke før i 1815 ble det meddelt privilegium til den første apoteker i Drøbak, selv om Chr. Fr. Horn da i noen år hadde drevet et uoffisielt medikamentsalg. Frans Peter Hagen var g. 1. m. Elisabeth Cathrine Brandte, 2. m. Anne Olsdtr. Dorph f. ca. 1720, d. hos sin søster på Bragernes 1788. Enkefru Anne Hagen fikk skifteskjøte på Tverkjegla i mai 1782, men må ha solgt igjen nokså snart. I hvert fall var det enken etter oberstløytnant *Johan Joachim Stielau* som i august 1784 kjøpte Tverkjegla og Råkebakken for 700 rd. til kjøpmann i Drøbak og borger i Christiania *Peter Stuhr*. Han kjøpte vel nærmest i spekulasjonsøyemed, men fortjenesten ble bare 50 rd. da han etter et halvt års tid overdro Tverkjegla samt «Raachebakken og husene» til Drøbak-kjøpmannen *Ulrik Bugge*. Hans far var også kjøpmann, i Risør, der sønnen ble født 1745. Død i Drøbak 1806. Her etablerte han seg som tømmerhandler i 1770. Sønnen Andreas sier om ham at «hans Virksomhed som Købmand i Drøbak i fulde 36 Aar var en Blanding af Medgang

og Modgang — dog, under enhver Tidsomvæltning svigtede han aldrig mig eller nogen af sine kære Slægtninge, hvilke han mere end een Gang rakte sin hjælpende Haand, og stedse med frejdigt Mod, god Vilje og redelig Virksomhed. Han vandt ved sin kristelige og hæderlige Vandel Alles Agtelse». Av ytre skal han ha vært en uvanlig svær og før mann. Etter hans død sto det tre voksne menn inne i hans gjenknappede livkjole.*) Han var g. 1. m. Anna Frost d. 1788 og hadde fem barn i dette ekteskapet. G. 2. m. Anne Else Simensen; ingen barn. Det var sannsynligvis Bugge som bygde den gamle hovedbygningen, «Rødhuset», der han sikkert selv bodde. I 1790-årene ble han uenig med kanselliråd Horn på Nordre Sogsti om delet mellom de to eiendommene, og i den anledning utarbeidet kaptein P. von Hirsch et kart (1:400) som viser grensene for de omstridte skogstykker. Dette oppbevares fremdeles på Tverkjegla. I 1797 kom det til forlik om grensen. Om innmarka opplyste Bugge i 1802 at den besto av et stykke jord, der det bare kunne sås 2—3 skjepper korn, men av engen kan man avle 20, eller «nogle og 20», skippund høy, til å fø 2 kuer. «Ingen skog», — den var vel for dårlig til å regnes med. Ved skiftet etter Ulrik Bugge i 1808 fikk sønnen *Andreas Bugge* 1781—1859 skjøte for 1010 rd. Dette gjaldt bare Tverkjegla, for Ulrik Bugge hadde tidligere solgt fra for 500 rd. et «Leje-Hus og Gaarden Rokenbakken», som hadde fulgt med i handelen 1785. Andreas Bugge fortsatte farens trelastforretning i Drøbak, der han eide den store tregården, som siden ble brukt som skole. I kriseårene etter 1814 gikk det imidlertid ut med ham, og i 1820 flyttet han til Kristiania, der han døde som overbedemann og børsbud. Men allerede 1810 kjøpte han Hauger (Haneborg) og solgte Tverkjegla for 5000 rd. til skipskaptein *Ulrik Angell*. Han bodde på N. Sogsti, og Tverkjegla ble nok drevet sammen med denne gården. Det var omkring 1816 at løytnant Lorentz Ring (se Ottarsrud) slo seg ned i Drøbak, og i 1817 fikk han kjøpt av Angell den såkalte Buggeløkken $i\frac{1}{2}$ lp.) for 250 spd. Ring solgte denne parten videre i 1825 til kjøpmann og konsul Johan Martin Burchardt. Fem år senere kom imidlertid Ring igjen inn i bildet, idet han i 1830 tok N. Sogsti og Tverkjegla i forpaktning av Angell for 1 år mot 30 spd. i avgift. Men like etter døde Angell, og ved auksjonsskjøte 1831 gikk også hovedbølet av Tverkjegla over til *Johan Martin Burchardt* 162—1847 for 400 spd. G.m. Barbara Ring 1794—1887. Barn: Kommandørkaptein Diderik B. Burchardt. Han

*) P. C. B. Bondesen. Slægten Bugge. Nyborg 1909, s. 110.

drev ganske omfattende forretninger i trelasthandel og skipsrederi. Kjøpmannsgården hans i Drøbak lå der hvor Follo sparebank har sine lokaler. På Tverkjegla førte han om somrene stort hus. Her oppførte han det såkalte «Lysthuset» i en enkel, kultivert stil, til bruk for seg selv og sine sommergjester. Blant disse siste var maleren Hans Gude, som av og til besøkte sin onkel sogneprest Gude på Seiersten. Ofte kom han da sent hjem til middag, og når han ble bebreidet for dette, pleide han å skylde på at det var så hyggelig og vakkert oppe ved lysthuset på Tverkjegla, med det glade selskap og den vakre solnedgangen. Også Joh. Seb. Welhaven kom her i denne tiden, da han besøkte sin forlovede Josephine Bidoulac, som var huslærerinne hos Burchardt. I 1842 solgte Burchardt Tverkjegla og Buggeløkken for 750 spd. til høker *Hans Nilsen* i Drøbak og flyttet selv til Fredrikstad, og i mange år ble Tverkjegla nå drevet som gårdsbruk, både av Hans Nilsen og etter ham av sønnene *Søren Nilsen*, som i 1863 ga skjøte for 1600 spd. til *Johan Hansen Glosli* f. 1835. Han utvidet jordveien ved å dyrke opp Mellom-Løkken. I 1866 var innmarka på 32 mål sandjord, og året før var besetningen hans 1 hest, 4 kuer og 1 geit. Han oppga utsæden til % tn. hvete, % tn. bygg og % tn. havre. Tilsammen ga dette en avling på 5% tn. Han satte 8 tn. poteter, og ga 30 tn. i avling. Skogen var på 70 mål og «meget dårlig». Gården ble av matrikelkommissjonen karakterisert som noe tungbrukt og alminnelig godt dyrket. Johan Hansen anla et lite pottemakeri nede ved Raskebekken, like sør for Holmedammen, og drev det visstnok selv. Da han solgte i 1888, ble dette pottemakeriet spesielt nevnt. Han var g.m. Maren Johansdtr. Oppegård f. 1836. Barn: Hilda, g.m. Ole Andersen, Oslo, Herman, Josefine, Anna, g.m. vognmann Karl Abrahamsen, Drøbak, og Karl J. Belsjø, som var smed. I 1884 kjøpte Johan Hansen N. Belsjø og Dyrløkke, men beholdt Tverkjegla til 1888, da han overdro til artillerikaptein *Søren Martens Brun* 1838—93 for kr. 10 500. Kaptein Brun var kjent av dem han kom i kontakt med, som en fin personlighet, rettsindig og redelig i all sin ferd. Forfatterinnen Barbra Ring, som i sin ungdom en kort tid var lærerinne for de yngste barna mens familien bodde på sjefsgarden Rød i Lier, sier at han «var med sitt alvorlige ansikt og det stålgrå håret en gammeldags officer slik jeg kjente dem fra barn: redelig, nøisom, pliktoppfyllende, uselvisk. En vert av den gamle, elskverdige høflighet, som kom fra hjertet Fruen var et fint og elskelig menneske. Det var et harmonisk hjem.» Som sjef for 1. kompani og underoffiserskolen på Oscarsborg var også Brun meget avholdt. Han var g.m. Lorentze Thaulow Petersen

1842—90. Barn: Jacob Bentzon Brun (se nedenfor), Marie Magdalene Brun f. 1870, g.m. konsul Thomas Boteler Chalmer, byggmester Kristian Brun f. 1872, bakermester Herman Andreas Brun f. 1873, prost Axel Brun f. 1875, Marie Brunchorst Brun f. 1877, Alida Brun 1879—1902, Elisif Brun f. 1882, Johan Nordahl Brun f. 1884, gårdbruker på Vågård i Norderhov, Viggo Brun f. 1885, professor i ren matematikk ved Norges tekniske høyskole.

På Tverkjegla anla Brun haven og lot i 1888 oppføre den nye toetasjes hovedbygningen i «sveitserstil». Den ble ferdig kort før hans død. Til gårdsarbeidet hadde han hjelp av sin sønn *Jacob Bentzon Brun* 1868—1936, som ved farens død overtok driften. Han eide eiendommen sammen med sine tre eldste søsken. Jacob Bentzon Brun var ikke sterk av helse, og fra begynnelsen av 1930-årene ble jordveien leid bort til Helge Raanaas på N. Sogsti. Da svogeren Thomas Chalmer trakk seg tilbake fra forretningsvirksomheten i 1930, bosatte han seg på Tverkjegla, der han moderniserte det gamle huset som kalles Tverkjeglalhytten, og ominnredet uthusbygningen til hønseri, som han selv drev. Tverkjegla eies nå av prost Axel Brun og professor Viggo Brun. (For slektshistoriske opplysninger, se Th. Bull. Johan Nordahl Brun og hans slekt. Oslo 1938.)

Kaholmen

Gnr. 75.

Midt i Oslofjorden, mellom Husvik og Håøya, ligger de to Kaholmene. Det vesle gårdsbruket lå på nordsiden av den søndre øya. Opprinnelig var det fiskere som bodde her, og de ryddet etter hvert den lille jordveien for å få et tillegg til utkommet. Jordsmonnet er sandmold.

Betydningen av navnet er uviss. Gustav Indrebø tenker seg at den gammelnorske navnestammen er *kad*, og at denne har sammenheng med det nynorske verbet *kada*, kjent fra Sunnmøre, som betyr «kakle, kvitre, snadre», især om sjøfugl, eller også «prate, snakke». Han antyder derfor at navnet kan henspille på bruset av bølgene rundt øyene eller sikte til skrikene og snadringen fra sjøfugl. Sophus Bugge gjettet på at navnet er dannet av intetkjønnsordet *kod*, som skal ha betydning «et grunt sted i vannet».

I likhet med de andre øyene i Frogn hørte Kaholmen i middelalderen til Mariakirkens prosti og ble deretter krongods ved kirkegodsets sekularisering i forbindelse med reformasjonen. Det tidligere prostigodset ble solgt i 1668 til commissarius Niclas Paulsen, men 1672 var det kommet i den rike Niels Toller d. y.'s eie. Hans svigersønn general Caspar Hausmann, som arvet endel av Tollers gods, solgte Kaholmen til Michael Heide i Christiania, som overdro til kjøpmann Fredrik Matsen. Han bodde på Drøbak gård, som den kaltes. I 1746 skjøtet Fredrik Matsen til kammerråd Hans Nilsen Sverdrup og agent Nils Nilsen i Christiania, som han skyldte penger. Kommerseråd Christian Anker overtok visstnok Hans Sverdrups del, og han og Nils Nilsen solgte i 1754 Kaholmen til Niels Carlsen, som snart etter fikk odelskjøte også på Drøbak-eiendommen. Men ikke lenge før sin død i 1809 må Carlsen ha solgt Kaholmen til brukeren Gunder Kristoffersen.

Husmenn og brukere.

Jens bodde her til ca. 1614. Han var fisker, og det var vel også *Nils*, som etterfulgte ham. Men i årene 1614—18 solgte Nils dessuten atskillig ved og annet mindre skogsvirke til forskjellige skipper fra Friesland. *Jon Hermansen* døde som oppsitter på Kaholmen 1737. G.m. Kari Olsdr. Hans barn i et tidligere ekteskap var Åse, g.m. Lars Andersen på Hedmark, Birgit, Ole og Anne. Det var ikke mye jordisk gods etter Jon. I skiftet nevnes hans blågrå kledeskjortel med vest og bukser. Men gjeld var det visst mer enn nok av, bl. a. skyldte han landherren kjøpmann Fredrik Matsen 36 rd. Boet ble også skyldig 1 rd. til Søren Bærø. Denne var eier av Frogn kirke, og gjeldsposten var for «jorden til den salige mands liig». Så kommer en 6—7 år da vi ikke kjenner oppsitterens navn, men soren skriver Behman forteller i 1743 at på Kaholmen »boer een Huusmand, som holder 01 Tapperie for de Søfarende og derudi Haun liggende Skibbe». — Da Niels Carlsen overtok Kaholmen i 1754, ga han straks bygselbrev til *Unnul Kristensen* og hans hustru Rangdi Hansdr. De hadde fire døtre: Marthe, g.m. Ole Andersen, Anne Marie, g.m. Mads Tønnesen fra Filtvedt, Bodil f. ca. 1740, og Maren f. ca. 1741. Begge svigersønnene bodde på Kaholmen. Ole Andersen solgte etter en tid sitt hus her og flyttet til Drøbak, mens Mads Tønnesen bodde her ennå i 1806. Men allerede i 1790-årene en gang overtok *Gunder Kristoffersen* som oppsitter, og han ble også selveier av Kaholmen. Han var sønn av Kristoffer

Hansen O. Oppegård og g.m. Kari Jørgensdtr. I 1801 sies Kaholmen å ligge «under Fergestedet», og Gunder var vertshusholder og fisker. Han døde 87 år gammel i des. 1806, og da de ikke hadde barn, ble den gamle Kari forsørget av styrmann, senere skipper, *Henrik Hoff Bakke*, g.m. Agnete Sindsen. Deres barn var: Inger Marie f. 1822, Nils f. 1824, Oluf f. 1826, Henriette f. 1828. Havnekommissjonen stadfestet Bakkes rett til å ta avgift av to fortøyningssteder og ankerringer, og inntektene fra de mange skuter som lå i vinteropplag her, skapte vel for en stor del grunnlaget for oppsitternes virksomhet som gjestgivere. Henrik hadde dessuten fritt brensel i Håøyas skog. Ved skiftet etter Kari Jørgensdtr. i 1825 forlangte imidlertid arvingene auksjon, og Kaholmen ble kjøpt av *Gullik Ruud* 1770—1834, sønn av Ole Gulliksen og Margrethe Mogensdtr. Av yrke var han murmester, gårdeier og borgerkaptein i Kristiania, hvor han bodde til sin død. Han var gift fire ganger: 1. g. m. Thora Halvorsdtr. 1768—99; barn: Karen Margrethe, g.m. Anders Halvorsen, Oline; 2. g. m. Anna Elisabeth Sørensdtr. d. 1803; 3. g.m. Karen Petersdtr. d. 1806; 4. g.m. Anne Kirstine Falgaard; barn: Elisabeth, Ole, Gullik. Da skiftet var avsluttet, flyttet Anne Kirstine til Kaholmen med sine barn, mens svigersønnen *Anders Halvorsen* 1792—1836 overtok bruksretten til eiendommen. Hans far var høker i Grensen Halvor Andersen, som skal ha vært meget rik. Anders var skipsfører og bodde på Hammersborg i Kristiania før han flyttet til Kaholmen og overtok driften av det meget besøkte gjestgiveriet her. G.m. Karen Margrethe Gulliksdtr. 1792—1855. Barn: Harald Gulotto 1818—86, malermester i Kristiania, Anne Sophie 1823—43, Nils Gullik 1827—60, eide Husvik, Hagbart Abedonius 1828—58, Thora Lagertha 1824—82, g.m. o.r.sakf. Rudolph Falch, Vang på Hedmark, Halvor Insularius 1830—98, skipsfører i Hamburg. Imidlertid døde Anders Halvorsen ganske tidlig, og Kaholmen gikk over til hans enke så lenge hun levde ugift. Deretter skulle eiendommen tilhøre barna.

Kaholmens beliggenhet ga den naturnødvendig stor strategisk betydning. Så tidlig som i begynnelsen av 1640-årene måtte bøndene i distriktet levere tømmer til bygging av et blokkhus «tvert over fra Huszwig», antagelig på Kaholmen. I 1814 var det blitt anlagt et batteri her på 6 kanoner, og regjeringen ønsket å opprette permanente befestningsanlegg. I 1845 ga derfor enkefru Karen Margrethe Halvorsen skjøte til Forsvarsdepartementet for 3000 spd. + 300 spd. for husene. Stuebygningen, som etter hvert ble påbygd endel, står fremdeles. Kommandanten fortsatte i noen år å drive jordveien, som var på ca. 20 mål, men noe egent-

lig gårdsbruk var det ikke tale om. I 1866 holdt han 2 kuer og satte 2 tn. poteter, som ga en avling på 10 tn. Den «meget dårlige» skogen ble oppgitt til 150 mål.

Håøya. Den gamle hovedbygningen

Håøya

Håøya er den største av øyene i Frogn. Den faller i tre deler: Selve hovedøya i sør, Nordre Håøya, som til omkring 1750 ble kalt Rist, i nord og mellom dem en liten halvøy med en bukt på østsiden. Her lå gården, rett vest for Askholmene, med jordene ned mot sjøen. Jordsmonnet er for det meste sandblandet mold. Denne mellomøya var helt til opp mot midten av 1800-tallet skilt fra Rist, eller Nordøya, ved Dragsundet, som var så grunt at folk pleide å dra båtene sine over her ved høyvann.

Navnet betyr «den høye øya», og det passer jo godt, ettersom toppen 230 m. o.h. er det høyeste punktet i herredet. Her oppe sto varden, eller

veten, som helt til krigen mot England 1807—14 varslet om fiendehær som nærmet seg. (Se f. eks. Glosli, brukere 1666.)

Noen gård på Håøya nevnes ikke før 1559, men trolig har det vært drevet gårdsbruk her ihvertfall fra ca. 1500. Til å begynne med var det vel en fisker som ryddet seg en jordlapp rundt huset.

Fra middelalderen av hørte Askholmene, Aspond, Lågøya og Langåra sammen med Håøya, men i 1782 ble de tre siste frasolgt. Selve gårdsbruket ble aldri delt, men i 1891 eksproprierte Staten den sørlige delen av hovedøya. Den ble utskilt og solgt til Forsvarsdepartementet (6/74), som anla Håøya fort her. I 1911 ble så gården nedlagt og i 1915 oppstykket i syv parter, der de forskjellige eiere forsøkte å anlegge industribedrifter. Fremdeles står gårdens gamle vakre hovedbygning, mens uthusene er bort.

Ved siden av fisket i fjorden har Håøyas viktigste herlighet alltid vært den store skogen, omkring 5500 mål, hvorav riktignok en betydelig del er uproduktiv.

De to gamle husmannsplassene *Tronstad* og *Oreklo* lå på den sørlige del av Håøya, Tronstad på østsiden og Oreklo inn for Bergholmen. De var begge i bruk senest fra midten av 1700-årene. I 1761 nevnes også *Labråten*.

MATRIKKELGÅRDEN HÅØYA

Gnr. 76.

Gården er ikke nevnt før 1665, da den kalles en plass med skyld 15 lp. salt. 1692: Oppført som ødegård. Haaøen och Røch [=Rist?]. Ingen tiende 1705. 1723: Matr.nr. 189. Svakt land. God skog til hus- og sagtømmer samt annen last av furu og gran. P.g.a. den gode skog foreslås skylda forhøyet med hele 14% lp. tunge til 1% skpd. tunge. 1802: Skylda satt til 12% lp- tunge. Skog til bjelker eller brensel og smålast til omlag 100 rd. årlig. 1819: God eikeskog. 1838: Nytt matr.nr. 80. Ny skyld 4 dir. 4 ort 20 skil. 1866: Ca. 40 mål sandjord. 7 mål naturlig eng. 4 mål udyrket jord egner seg til oppdyrking. Meget god og tilstrekkelig havn. Ca. 5500 mål tildels mindre god skog. Løv kan brytes i mengder. Særdeles lett og bekvem adgang til godt fiskeri. God adgang til tangsanking, som også benyttes. Tungbrukt, alm. godt dyrket.

Offisielle oppgaver over husdyrhold, utsæd og kornavling.

År	Hester	Storfe	Sauer	Utsæd tn.	Avling tn.
1723	1	2	0	1	15
1802	1	2	4	2	
1865	2	6	14	VÅ	9

Høyavlingen 1723 oppgitt til 6 lass, 1866 til 40 skpd.

Eiere.

Omkring 1400 tilhørte Håøya og de andre øyene i Frogn Mariakirkens prosti og ble deretter krongods. Kongen forlente dem 1549 til lagmannen i Oslo, Nils Lauritzen Lystrup, og da han døde, fikk hans enke Marine Pedersdtr. fornyet forleningen. 1696 tilhørte Håøya fremdeles kronen, men i 1699 utstedte Kristian VI skjøte for 150 rd. til tolleren på Sand Nils Jensen, som var gift med datter av den rike tolleren Morten Lauritzen, Dorthea Mortensdtr. Da hun var blitt enke, solgte hun i 1710 til Peter Petersen Koch, som tok gården i bruk.

Brukere.

De første brukerne som vi kjenner, ble regnet som husmenn. *Engebret* må dog ha hatt ganske utstrakt bruksrett, for fra 1615 og utover avvirket han ikke lite tømmer og annet trevirke som han solgte til David Simens fra Hinlopen i Friesland og til andre hollenderskipperere. I 1619 leverte han f. eks. et parti på 4 tylfter 10 alens bjelker; så god skog har han hatt tilgang til. I 1624 ser det ut til at *Ansten* har overtatt bruken, og han er vel blitt avløst av *Kristoffer Kristensen* f. ca. 1615. Til å begynne med var også han for husmann å regne, men i slutten av 1660-årene fikk han gården i bygsel. Han betalte imidlertid ikke landskylda, og i 1673 ble han dømt til å ha forbrutt sin bygsel. Gården ble deretter liggende øde helt til *Jest Hansen* fikk bygselseddel i 1685. I 1699 kom det eieren Nils Jensen for øre at Jest drev ulovlig hogst i stor stil, og ved nærmere undersøkelse viste det seg at dette hadde pågått i lengre tid. Siste året hadde Jest hogd for 29 rd. Nå ble han dømt til å «røddiggjøre pladsen til faredag at quittere», men han må likevel ha fått henstand, for han bodde her ennå i

1704. Datteren Maren kom i vanskelighet i 1700, da hun ble innkalt for leiermål med soldaten Mikkel Pedersen. Hun forklarte at de skulle ha giftet seg for lenge siden, men i «disse vanskelige tider» var det blitt utsatt. Hun slapp mulkten på grunn av sin fattigdom. I 1710 kom det ny bruker til Håøya, *Peter Petersen Koch*, som dette året fikk skjøte på gården av Dorthea Mortensdr. Han var gift med Elisabeth Paulsdr. Ennå i 1723 oppgis han som bruker og eier, men antagelig drev han mest med handel. Delvis bodde han også på Husvik, der han leide tomt av fru Rosina Krefting. I 1727 skjøtet han Håøya med underliggende holmer og øyer for 1000 rd. til den rike *Søren Bærø*, som fra 1729 bodde i eget hus på Husvik. Salget omfattet «huse og brygger» på Håøya. Det er mulig at *Søren Bærø* hogg skogen nokså hardt, for ved skiftet etter ham i 1737 ble taksten bare 600 rd. Hans enke Else v. Rummelhoff giftet seg med sorenskriver *Christian Behman*, som dermed også ble eier av Håøya og de andre øyene. I 1743 skrev han en «allerunderdanigst erklæring» til myndighetene i København om forholdene på Follo (Ms. Kgl. Bibl. Kall. Saml. 205 fol.), og her forteller han at « $\frac{1}{2}$ Fjerding Norden for Drøbak, liiger een Æe, Haaøen kaldet, skylder med Bøxel og Herlighed 16 Lp. Salt under Aas Præstegjeld; samme er dannet som een krum avlang Ovall, een Miil lang og paa det bredeste $\frac{1}{2}$ Fjerding tvert over, bestaar meest af Klipper eller Fjeld, derfor ej beboed, undtagen af 2de Huusmænd, der haver Indseende med Skoven, bevoxen med Furre, Gran, Aasp, Linde og faae Ore Træer; den nordre Deel kaldes Rist». To år tidligere klaget Behman over at det på Håøya stadig oppholdt seg «Tyve som baade bortstiæler de derværende Creaturer og gandske og aldeles ruinerer Skougen». Han akter å legge ut «Selvskud eller skydende Gevær med Krud og Kugler ilad» og fraskriver seg ansvaret for eventuelle skader. Kanskje ble han til slutt lei av fortredelighetene, for 1746 solgte han Håøya til *Christen Carlsen* i Drøbak for 590 rd. Carlsen drev jo som kjøpmann og bankier, og Håøya kjøpte han vel mest for skogens skyld. Men det vitner om hans tiltakslust og evne til å forsøke nye veier at han prøvde med reinsdyrdrift på Håøya. De husmennene eller brukerne som bodde her på denne tid, var *Søren Olsen*, g.m. *Thore Eriksdr.* fra 0. Glosli f. 1722, som i 1759 ble avløst av *Ole Asbjørnsen*. Som pant for et lån hos *Christen Carlsen* tilbød Ole 3 kuer, 4 sauer og 7 geiter. Men han flyttet fra Håøya i 1761, da Carlsen solgte for 1600 rd. til *Søren Bergersen*. *Søren* hadde opprinnelig bygslet Langåra i 1752, men han må ha gjort det bra siden han kunne kjøpe Håøya for en så pass høy sum. Riktignok måtte

han ta et lån hos Christen Carlsen, og dette fikk han på betingelse av at han årlig skulle levere Carlsen 120 favner ved å 24 skilling, brakt ned til stranden, og hvis Carlsen fortsatt ville holde reinsdyr på Håøya, «da skal samme nyde frie og ubehindret Græsgang, samt frie Løvbyrden af Espe-løv til deres For». Dessuten skulle Carlsen ha rett til å kjølhale skip på øya. Søren kalles forretningseier og må ha drevet en slags handel. I 1781 solgte han for 1099 rd. til Gunder Kristoffersen, men beholdt Orekloa på den sørvestre enden av Håøya. Hans kone het Maren Nilsdtr.. Barn: Abraham, Nils, som bodde på Langåra, Ole, Anne, Gunnild, g.m. Karl Ellefsen, Gunvor, g.m. Nils Hansen i Drøbak, Maren, g.m. Abraham Johannesen, også i Drøbak. Søren holdt 1 hest, 4 kuer og 5 sauer. Enken løste alt for takst og fortsatte siden bruken av Orekloa, som ved hennes død 1810 gikk over til sønnen Ole Sørensen, g.m. Marie Olsdtr. Deres sønn Johan Olsen, g.m. Anne Olsdtr., solgte Orekloa i 1850 til Casper Håøya. — *Gunder Kristoffersen* måtte skaffe seg pengemidler etter gårdkjøpet, og etter et par måneder solgte han fra Langåra og Lågøya for 115 rd. til Ole Monsen, som allerede hadde kjøpt husene her av Søren Bergersen. Samme dag, 23/3 1782, skjøtet Gunder Aspond for 50 rd. til Ole Jakobsen, som bodde på Tronstad. Fem år senere, i 1787, solgte Gunder Håøya med Askholmene for 1000 rd. til *Abraham Sørensen* 1758—1836, som visstnok var sønn av den tidligere bruker på Håøya Søren Olsen. Abraham var g.m. Abigael Andersdtr. d. 1821, enke etter Johannes Pedersen på Vennersgård i Ås, som i sitt første ekteskap hadde sønnene Anders og Casper. Ved siden av gårdsbruket, som var nokså beskjedent, drev Abraham som fraktemann og fisker. I 1816 skjøtet han for 1000 rbd. rede sølv til stesønnen *Casper Johannessen*, og i salget fulgte med 1 frakteskute med redskaper, 3 mindre båter samt 1 hest, 1 ku og 2 sauer. Casper var g.m. Helene Johannesdtr. 1776—1834. Barn: Anne Marie f. 1811, Johan f. 1814, var vanfør, Andreas. I 1850 fikk Casper også kjøpt Orekloa for 300 spd. Jaktretten på Håøya forpaktet han i 1853 til Even Skorkeberg mot 1 tn. havre i året. I 1857 overdro han for 6000 spd. til sønnen *Andreas Caspersen* 1818—90, g.m. Maren Dorthea Rasmusdtr. Sandbukten. Barn: Karl og Anne, g.m. Marcus Nielsen, Oslo. I 1867 forpaktet han bort Askholmene til et selskap som aktet å anlegge østersbanker her. Forsøket ble dog oppgitt etter en tids prøvedrift. Sønnen *Karl Caspersen* overtok Håøya ved farens død. Året etter ble den søndre del av øya ekspropriert av Staten og utskilt (bnr. 2, 6/74). Erstatningssummen vår kr. 30 000. Karl Caspersen var g.m. Charlotte Svestad fra

Nesodden. I 1899 kjøpte han Stupind ved Gullerud (nå Gulstad) og flyttet dit, og i 1911 solgte han Håøya for kr. 61 000 til *B. Thuhus, Oscar Waldenstrom* og *Leif Gude-Due*. Disse overdro 1914 til murmester *Gunerius Soot*, og i 1915 lot han eiendommen oppstykke i 8 parseller: Bnr. 1 Askholmene, som Soot beholdt selv, bnr. 2 Staten, bnr. 3 Bjørnehodet, solgt til direktør Sam Eyde, bnr. 4 Mellomøya, solgt til *a/s Haaøen* fabrikker ved A. P. Klaveness, bnr. 5 Fjeld solgt til Nitroglycerinkompaniet, bnr. 6 Stein, solgt til Nitedals krudtverk, bnr. 7 Berg og bnr. 8 Sætersdalen, solgt til Norsk svovelsyrefabrik. I 1937 ble samtlige bruksnumre unntatt bnr. 2 kjøpt av Oslo kommune og er nå friareal.

Husmenn.

Tronstad. Da det var skifte etter *Jens Olsen* i 1754, var det ingen arvinger å oppspore. Han holdt 2 kuer. Husene besto av 1 stue, 1 kove, 1 bryggerhus, 1 fjøs og skjul. Det ble intet å arve. Hustruen *Kirsten Olsdtr.* giftet seg med *Jacob Olsen*, som overtok plassen. Han ble fulgt av sønnen *Ole Jakobsen*, som i 1782 fikk kjøpt Aspond og flyttet dit, mens hans sønn *Jakob Olsen* ble boende på Tronstad. Bare to år deretter solgte imidlertid *Jakob* husene her for 40 rd. til *Ole Torstensen* Båttstø. Det var en sekslftet stuebygning og et fjøs.

Aspond

Gnr. 77.

Aspond (gno. *Aspund*, av trenavnet *osp*, f., *asp*, og endelsen *und*, som ofte ble brukt i øynavn) hørte omkring 1400 til Mariakirken i Oslo og kom siden under kronen. Også i det følgende hadde den samme eieendomshistorie som Håøya, inntil 1782, da *Gunder Kristoffersen* Håøya solgte Aspond for 50 rd. til sin husmann *Ole Jakobsen*, som flyttet hit fra plassen Tronstad på Håøya. Ifølge skjøtet skulle Ole og hans etterfølgere betale eierne av Håøya 32 skilling i årlig avgift. 1793 solgte Ole Aspond til to Røyken-bønder, *Hans Ellefsen Hoff* og *Lars Mikkelsen*. Prisen var rimelig, 84 rd., og det var lettjente penger da de to året etter

skjøtet for 199 rd. til Hans's sønn *Elle] Hansen Hoff*. Det var vel særlig skogen på øya som ga den verdi, selv om den var temmelig dårlig. Men etter hvert ble det vanlig at eierne brukte Aspond til sommerhavn for sauene sine, som de rodde ut fra Røyken. Ellef beholdt øya til 1812. Da solgte han for 300 rd. til *Peder Hansen Storåros*, og denne overdro et år senere til *Engebret Olsen Bastø*. Han hadde Aspond til sin død, og det var hans enke *Andrine Engebretsdtr.* som i 1834 skjøtet for 100 spd. til *Lars Kristiansen Høvik*, også fra Røyken. Han var g.m. *Grethe Marie Brodersdtr.*, som etter hans død ble gift med *Andreas Johannessen Frøtvedt*. Denne solgte i 1853 Aspond til sin stesønn *Bernt Larsen Høvik*. Han må da ha vært ganske ung, for først i 1904 avhendet han øya, til kjøpmann *Alfred Moen* for kr. 6000. Aspond skiftet deretter raskt eier en rekke ganger før den i 1918 ble kjøpt av direktør *Alf L. Whist*. Han lot oppføre flere sommerhytter og solgte disse enkeltvis. Øya eies nå av hytteeierne i fellesskap.

Langåra med Lågøya

Gnr. 78.

I likhet med Aspond hørte disse øyene sammen med Håøya helt fra middelalderen. Også navnet, som betyr «den lave øya», har nok Lågøya fått nettopp som en motsetning til Håøya, «den høye øya». Langåra betyr enten «den lange stripen» (av gno. *Langål*) eller «den som er lang som en åre» eller «den som er lang og smal som en stripe» (G. Indrebø i *Skr.utg. av Det n. vid. akad. i Oslo, 1928 II, 2. s. 55*).

De som bodde her, livnærte seg vesentlig som fiskere eller sjøfolk, men på Langåra var det i mange år også et lite gårdsbruk. Det begynte som en husmannsplass. *Christen Carlsen* i *Drøbak* ga i 1752, som eier av Håøya, bygselbrev på Langåra til *Søren Bergersen*. I skatt og landskyld skulle han betale 1 rd. 2 ort i året, og han måtte selv bygge opp de nødvendige husene i løpet av to år. Men *Søren* kom seg raskt til så pass velstand at han i 1761 kunne kjøpe Håøya av *Carlsen*, og han flyttet da dit. Husene på Langåra solgte han til *Ole Monsen* (eller *Mogensen*) som ble selveier da han i 1782 fikk skjøte for 115 rd. av *Sørens* etterfølger på

Håøya Gunder Kristoffersen. Ole var g.m. Jøran Jonsdtr. Barn: Andrea, d. 1828, g.m. Nils Sørensen, samt Andreas, som var fraktemann. Da han døde i 1790, holdt Ole 1 ku og 4 sauer. Langåra og Lågøya ble taksert til 200 rd. Boet eide 423 rd., og det var ingen gjeld. Blant aktivapostene var den viktigste «en stor båt som i 1788 gikk i transport for kongens regning. Den ble tatt i prise av svenskene. Den utbrakte 320 rd., hvorav 200 rd. var i behold». Året etter skjøtet enken Jøran til svigersønnen *Nils Sørensen*, 1763—1831, mot livøre. Nils var bror av Abraham Håøya. Han og Andrea Olsdtr. hadde barna Ole, Andreas, Abraham, Elen Karine, g.m. Hans Aslaksen, som bodde på en plass under Svestad, Maren Malene, g.m. Frans Olsen Boestad i Hurum. Det vesle bruket på Langåra kunne jo ikke gi noe levebrød, og Nils livnærte seg og familien som «båtfører»; det var helst fraktfart han drev. Han etterlot seg også to båter, «De trende brødre», som ble taksert til 270 spd., og den mindre «Løven», 70 spd. Boets status var meget god, med en bruttoformue på 1338 spd., netto 707 spd. Sønnene Andreas og Abraham overtok de to seilskipene, mens eldstesønnen *Ole Nilsen*, 1792—1848, løste Langåra og Lågøya for 450 spd. Skifterettens takstmenn fant at dette måtte være en passende sum, især i denne tid da prisene på eiendommer «saa betydelig ere faldne». Ole var g.m. Elisabeth Olsdtr., og de hadde barna Anne Mathea f. 1833, Nils f. 1835, Hans Olaus f. 1838, tvillingene Herman Anton og Christian Martin f. 1840 og Ole Adolf f. 1844. Selv om Ole ved sin død hadde hele 5 kuer og 5 sauer, var hovedyrket hans fraktfart, som han drev med jakten «Paulus» på $5\frac{1}{2}$ kommerselester. Den ble verdsatt til 200 spd. Den faste eiendom ble taksert slik: Langåra 300 spd., husene der 250 spd. og Lågøya 125 spd. Øyene ble solgt til skipskaptein *Christian Martin Zimmermann* fra Spro for 800 spd. Da han ikke selv bodde på Langåra, ble gårdsbruket nedlagt snart etter. I 1866 var det 20 mål sand- og myrjord her og ca. 100 mål dårlig skog, men ingen gårdsdrift. Zimmermanns bo skjøtet 1881 til undertollbetjent *Peter Chr. Aas* for 5000 kroner. Han brukte eiendommen som sommersted, restaurerte de gamle husene og bygde nye. I 1885 solgte han fra Lågøya, og i 1900 skjøtet han nordenden av øya til Fyrvesenet. Enkefru Thora Aas og hennes barn overdro Langåra i 1917 for 57 500 kr. til «Øernes aktieselskap». Lågøya har nå i mange år tilhørt Norsk Brændselolje A/S, som har oppført flere sommerhytter der til bruk for sine funksjonærer.

Bergholmen

Gnr. 79.

Bergholmen ligger like sørvest for Håøya. Første leddet i navnet er trolig rett og slett berg, fjell. Noe dyrkbar jord å snakke om finnes ikke, men fra gammel tid bodde det en fiskerfamilie her. Den første vi kjenner, er *Oluf*, som i 1615 solgte et lass sperrer til en hollenderskipper. Den vanføre *Lauritz Halvorsen*, f. ca. 1590, var også fisker. Han oppføres i skattemanntallet fra 1635. En gang etter 1665 ble han avløst som strandsitter av *Anders*. Fra hans tid har vi et vitnesbyrd om at også den gang lot folk seg friste av de høye tollsatsene til smugling. En desemberdag 1682 var rittmester Heidenstorff på vei med båt fra Åsgårdstrand til Christiania. Etter å ha rodd hele natten søkte de inn til Bergholmen for å spise og hvile. Mens rorskarene fikk seg mat i stua hos *Anders*, spasserte rittmesteren omkring på øya. Her fikk han øye på en oter og løp etter den. Men nede i fjæra gjorde han en mer verdifull fangst. Gjemt mellom noen steiner lå flere oksehoder, «som ej maa haffue den rette Beschaffenhed». Han fikk tak i tolleren på Sand, *Nils Jensen*, og sakene ble transportert dit i tollerens store båt. Det viste seg å være fransk vin og brennevin for tilsammen hele 73% 'd. Ved utsikten til finnerlønn utsatte rittmesteren sin Christianiareise, og fremsatte skriftlig begjæring til fogden *Jens Heide* om at «den halfue Deel der aff hannem som en angifuer at vere tilhørig». Da *Anders Bergholmen* påstod at han ikke hadde noen kjennskap til smuglervarene, ble disse konfiskert, og *Heidenstorff* drog fornøyd videre med sin halvpart.

I 1692 var *Anders* en vanfør, fattig og skrøpelig mann. Både han og hans hustru «søger daglig hielp wed almuen til deris føde», og noen skatt eller landskyld kunne en ikke vente å få hos dem. Det samme var tilfellet fire år senere. Øya tilhørte da kronen. Etter *Anders's* død i begynnelsen av 1700-årene varte det en stund før noen slo seg ned her igjen. Men *Bent Amundsen* fra Spro flyttet ut hit omkring 1745 og fikk skjøte på Bergholmen i 1760 av *Jesper Hansen Nettet*, som selv hadde auksjonsskjøte fra 1753. *Bent* var g.m. *Malene Hansdtr.*, og de hadde sønnene *Peder* og *Rasmus*. *Faren Amund*, som døde 1772, bodde også hos ham. Da *Malene* døde 1766, holdt *Bent* 1 ku og 3 sauer. Litt høy kunne han jo avle her, men det meste måtte han nok kjøpe. Han giftet

seg igjen med Anne Svendsdtr. og fikk sønnen Søren. Etter å ha vært syk i lengre tid døde Bent i 1773, og noen tid senere ble Anne gift med *Fredrik Jakobsen*. Deres barn var Halvor, Gunnhild, g.m. Andreas Engebretsen, Elen Benette, g.m. Kristoffer Andersen Stensrudplass i Ås. Fredrik livnærte seg og familien som fraktemann. I hans fravær opplyste Abraham Håøya i 1802 til Landkommisjonen at eiendommen «blodt be-
staaer i en af Søen omflødt liden Holme eller Øe, hvorpaa intet kand
udsaaes intet awles og ingen Besetning holdes, men ejeren ernærer sig
blodt med Fiskeri og Baaed-Leje». Fredrik døde 1809. Bergholmen ble
solgt på auksjon for 414 rd. til svigersønnen *Andreas Engebretsen*. Hans
og Gunnhilds barn var Johan Fredrik, Mads Kristian, Anders, Søren,
Svend, Anne Marie, g.m. Thomas Baltzersen, Ingeborg Kristine, g.m.
Kasper Korneliussen, og Abigael. I 1839 forpaktet Anders bort havne-
retten på Bergholmen til konsul Parr for 5 spd. i året, og i 1840 ga han
prokurator Nils M. Bugge rett til å grave leire her til teglverket i Skip-
helle. Ved farens død 1843 overtok sønnen *Mads Andreassen* for taksten
150 spd. G.m. Karen Olsdtr. fra en av Hallangsplassene. Barn: Anton,
kullarbeider i Christiania, Andreas, rorskar på Oscarsborg, Karl, Anne
Marie, g.m. styrmann Olaf Isaksen, Stathelle, Olava, g.m. Erik Karlsen,
Fredrikstad, Jørgen, arbeider på Kaholmen, Johan. Mads var fisker av
yrke. På Bergholmen hadde han 5 mål sandjord og avlet her 25—30 tøn-
ner poteter samt 2 skippund høy. Han holdt 1 ku. Endel inntekt hadde
han dessuten av de mange mindre seilskutene som årvisst lå i vinteropp-
lag i den gode havnen her. — Bergholmen ligger jo kloss opp til Håøya,
og det var vel bare rimelig at øya i 1877 ved skjøte gikk over til For-
svarsdepartementet.

Hauer

Gnr. 80, 82.

Hauer ligger 90 m. o. h. på vestsiden av Fjøseråsen. Den 800 m. lange
gårdsveien tar av i Trolldalen fra den nye Åsveien og består for det
meste av den gamle veien Dyrfløkke—Klommestein. I innmarka, som er
endel kupert, er det sand- og leirmold.

I nord grenser gården mot Tomta, i øst mot N. Skorkeberg samt N.

Hauer

Fjøser, i sør mot S. Skorkeberg og Nordre Klommesteins skog og i vest mot en parsell som tilhører Angelsnes på vestsiden av Åsveien.

Sitt nåværende navn fikk gården så sent som i 1943 etter den daværende eier. Tidligere het den Klommesteinsbråten.

Hauer består av flere mindre parter, som ble samlet til én eiendom av lensmann *Johan Nordby*. Ole Pedersen på Søndre Klommestein ga ham i 1824 skjøte på en liten part av sin gård. Det var Bråten, eller Storbråten, som den også kaltes, sikkert for å skille den fra den Bråtenplassen som Klommestein-gårdene eide der Løkkedal ligger i dag. Men de to Klommestein-gårdene hadde felleseie i utmarka, og året etter kjøpte Nordby til resten av Bråten av Johannes Østensen på Nordre Klommestein. På en del av denne siste parten fikk han forresten skjøte først i 1828. I 1834 la han så en ny part til, idet han fikk kjøpt en skogteig av Abraham Johnsen N. Klommestein, og en annen teig kjøpte han av Jens Johannessen N. Fjøser i 1839. Den offisielle betegnelsen på denne samlede eiendom var Klommesteinsbråten, men blant bygdas folk ble stedet snart kjent som Lensmannsbråten. I 1841 økte så lensmann Nordby for siste

gang sin eiendom her. Da ga konsul J. M. Burchardt, som bodde på Tverkjegla, ham skjøte for 200 spd. på Vinterløkken, bnr. 3 av Skorkeberg. Dermed hadde gården fått sin nåværende utstrekning, bortsett fra at det såkalte Braatnæs-jordet ved en meget senere utskiftning ble lagt til Hauer, mens en part av Vinterløkken ble ført tilbake til Nordre Skorkeberg.

Johan Johannessen Nordby var født 1782 som sønn av Johannes Kristensen på Nordre Nordby i Nordby sogn. Hans kone Andrea var datter av den rike Jakob Olsen på Skysjordet, en av nabogårdene, og det var vel med henne Johan Nordby fikk begynnelsen til sin velstand; selv var han én av en stor søskenflokk. Han flyttet til Drøbak, der han virket som «inkassator» før han ble lensmann. Så lenge vi kan følge ham i Frogn, drev han mye med utlån av penger mot pant i fast eiendom og hadde betydelige renteinntekter ved siden av sin lensmannsbestilling. På Klommesteinsbråten, som jo lå «strategisk» gunstig til, halvt i Ås og halvt i Frogn, bodde han til 1856. Da solgte han for 2000 spd. til skipskaptein *Baltzer Torvø*. Denne var født ca. 1791 i Kråkstad og hans hustru Henriette 1791 i Tyskland. Etter ham ble en del av eiendommen kalt Baltzerløkka, et navn som ennå brukes. Torvø skjøtet i 1872 hele Klommesteinsbråten til skipstømmermann *Karl Abrahamsen* fra Soon. Prisen var også nå 2000 spd. Karl Abrahamsen og hans hustru Amalie Henriette drev jordveien godt og holdt husene i god stand. Barn: Søren, styrmann, Amalie, g.m. Karl Thoresen fra Nordre Skorkeberg, Klara, g.m. Johan Kristiansen Rosbakkløkken, og Karoline, g.m. Amund Erlandsen, Oslo. Svigersønnen *Karl Thoresen* overtok gården og ved siden drev han som tømmermottager i Vestby. Barn: Thaulow, Sverre, Aagot, død ung. I 1923 overdro han til sønnen *Thaulow Thoresen* 1877—1959, g.m. Antonie Erlandsen 1878—1964. Barn: Aagot, Gudrun. Thoresen bygde nytt uthus i 1928 og hadde i 1930 en besetning på 2 hester, 3 kuer og 3 ungdyr. Året etter, i 1931, solgte han til *Hartvig Olsen*, som i 1935 ga skjøte til *Kristian Angelsnes*. Etter tre år, i 1938, overdro denne til *Rolf Pettersen* Vollbråten, og gården eides en tid også av *Kruse Nilsen*, før den i 1943 ble kjøpt av *Karl Hauer*, som fikk gårdsnavnet forandret. Han solgte i 1946 til *Randi* og *Erling Henriksen*. Henriksen er fra Nittedal f. 1916, g.m. Randi Henriksen fra Oslo f. 1922. Barn: Brede f. 1947, Just f. 1949. Han oppførte ny hovedbygning 1948—49, samme året også nytt skjul med garasje. Stabburet ble bygd 1952, og et bolighus ved gårdsveien i 1958. Eiendommens totalareal er nå 129 mål, derav ca. 60 mål dyrket

innmark, som brukes til korn. Av produktiv skog er det vel 24 mål. I 1954 la Henriksen om driften til blomstergartneri, og i løpet av årene 1953—59 har han reist 5 veksthus på tilsammen ca. 1900 m² og har dessuten benker på ca. 125 m².

Løkkedal

Løkkedal

Gnr. 81.

Løkkedal ligger lunt og solrikt til på en utflating i det bratte bakke-
I hellet ned mot Oslofjorden, like sør for Drøbak. Det er sandmold i
innmarka, som er temmelig slett, men heller endel nedover mot stranden.
Grensene går i nord mot Sogsti, i øst og sør mot Elle og i vest mot
fjorden.

Bebyggelsen er stort sett den opprinnelige fra de første årene av 1800-
tallet. Hovedbygningen er reist av laftet tømmer, og det er brukt hånd-

smidde spiker. Også uthuset er bygd av håndteljet rundtømmer. På tunet står to flere hundre år gamle bøketrær, hvis store løvkroner setter preg på gardsbildet. Av gammelt innbo kan nevnes en kiste fra 1716 med initialene HJ.S.

Løkkedal, som vi kjenner det i dag, er sammensatt av flere eiendommer. Hovedparten består av en husmannsplass under Klommestein og ble skilt ut fra denne gården i 1804, da Kristoffer Larsen på Nordre og Johannes Østensen på Søndre Klommestein i fellesskap solgte plassen Klommesteinsbråten (ikke å forveksle med det nåværende Hauer) til skipskaptein *Søren Samuelsen* fra Drøbak. Denne overdro imidlertid temmelig snart til sin brorsønn kjøpmann *Casper Samuelsen* (se under N. og S. Sogsti), og det var i grunnen han som samlet Løkkedal til én eiendom. I 1802 fikk han leid og senere kjøpt et stykke grunn med strand av Ole Jørgensen på Nordre Sogsti. Dette ble senere kalt Caspersløkka. Dessuten hadde han kort tid i forveien fått kjøpt Saltbua for 400 rd.

S a l t b u a er jo eget gårdsnummer i Frogn (gnr. 74), men også den kom opprinnelig delvis fra Ås, nemlig fra Nordre Ekeberg, som fra gammelt av eide en parsell her nede, der også Ås-bøndene drev saltbrenning. Denne parsellen ble utskilt og solgt i 1762 til pottemaker *Svend Torbjørnsen Strømberg* for 120 rd. I skjøtet hans heter det at jordstykket er «beliggende ved sjøen og grenser til gårdene Klommesten på nordre side og til Elle på søndre side og til Ekeberg ved en vei fra Bratteledet til Torskekjeftledet på den østre side». Også området sønnafor, der Elle fabrikk ligger i dag, ble forøvrig kalt Saltbua og var en husmannsplass under Elle. På den nordlige delen, altså det nåværende gnr. 74, bodde foruten Svend Torbjørnsen flere andre familier i slutten av 1700-årene, bl. a. Halvor Larsen, som døde 72 år gammel i 1790, og hans hustru Barbra. Trolig var det deres sønn *Kristen Halvorsen* som i 1763 fikk skjøte på Saltbua av Svend Torbjørnsen. Det viste seg imidlertid at skylddelingen ikke var i orden, og i nærvær av slottsfogden, sorenskriveren, og flere av nabobøndene ble skylddeling av «plassen Saltbua» foretatt nå. Ved befaringen fant man at eiendommen besto «for den største del [av] kollete berg og unyttig jord, den siste hist og her mellom fjellrygge beliggende, skogen på samme er ikke av nogen verdi. På det opbrudte akerland skjønte lagretten i det høieste kunde såes 1 tdr. havre, og av englandet formentes ei mere at kunne høstes end 1 sommerlass høi, fordi at spirene de fleste år forderves dels av bergsvie dels av solbrand». Skylda ble satt bare til % lp. tunge.

Svend Torbjørnsen Strømberg, som var gift med Anne Nilsdtr. Erme-sjø, ble fortsatt boende på Saltbua der han bl. a. drev vertshus, og i 1786 fikk han kjøpt stedet tilbake av Kristen Halvorsen. I 1795 skjøtet han så til *Henrik Engebretsen*, som fire år deretter solgte til skipskaptein *Samuel Samuelsen*. For 500 rd. overdro så denne til broren Casper Samuelsen.

På denne måten ble altså Saltbua og den gamle husmannsplassen Klommesteinsbråten samt parsellen fra N. Sogsti samlet til én eiendom, Løkkedal. Casper Samuelsen bodde her i mange år og reiste hovedbygningen som står ennå, foruten uthuset, kanskje også stabburet. Med sine vel dristige forretninger var han ikke så heldig. For å skaffe likvide midler måtte han derfor i 1826 pantsette Løkkedal for 400 spd. til *Agnete Samuelsen*, som vel var hans kusine, og hun overtok nok også eiendommen som brukelig pant, for i 1835 skjøtet hun den til kjøpmann *Niels Carlsen* d. y. (se ham under Ullerud). Ved hans død 1845 gikk Løkkedal sammen med hans øvrige gods ved testamente over til jomfru *Henriette Samuelsen*, som også var en slektning av Casper Samuelsen. Hun bodde på Ullerud helt til 1894, men allerede i 1847 overlot hun Løkkedal til sin bror konsul *Henry Parr Samuelson*. To år senere inngikk denne og eieren av Nordre Sogsti, overtollbetjent Kahrs, overenskomst om delet mellom Løkkedal og Sogsti. I 1888 fikk så dampskipsekspeditor *Bertrand Heyerdahl* skjøte for kr. 12 500 av enkefru Samuelson. Fra hans tid skriver seg dampskipsbrygga rett ned for gården. Hans konkursbo solgte i 1901 for kr. 20 000 Løkkedal og Saltbua til brødrene *Jens* og *Lars W. inderen*. Jens døde tidlig, og broren overtok etter testamente som ene-eier i 1903. Etter kgl. resolusjon av 15/12 1911 ble Løkkedal overført fra Ås til Frogn herred, en naturlig konsekvens av beliggenheten. Lars Petter Herman Winderen var født på Vinderen gård i V. Aker og hadde vært aktiv gårdbruker et par andre steder før han kom hit. På Løkkedal drev han imidlertid ikke gårdsbruk av betydning. Han solgte fra endel hustomter av det gamle Saltbu-området, bl. a. i 1905 bnr. 2 Heggedal til maleren *Ludvig Skramstad*, som hadde bygslet tomten siden 1888. Resten av Skramstads eiendom kommer fra N. Sogsti. Den såkalte Rosekollen skjøtet Winderen i 1911 til konservator Hans Kjær og samme året Heggeli til professor *Carl Størmer* og Elle fabrikk til firmaet *Didriksen & Moy*, hvis bo i 1926 overdro til ingeniør *Sigvard Eista*. Lars Winderen var g.m. *Marie Omsted*, som kort etter sin manns død solgte Løkkedal og Saltbua til *Johannes Smith*, lærer ved Vinterlandbruksskolen i Oslo. Det ble imidlertid ikke utstedt skjøte, og det var fru Winderen som utstedte dette da

Harald Fæste fra Rygge 1882—1958, kjøpte eiendommen i 1916. Fæste tok opp og drenerte all dyrkbar jord, og de åpne grøftene la han igjen. I tiden frem til siste krig holdt han også dyr, i 1939 2 hester og 2 kuer, men drev hovedsakelig grønnsakgartneri. Han satte opp to veksthus. Den gamle hovedbygningen restaurerte han, moderniserte uthuset og bygde ny kjeller på vestsiden av Løkkedalsveien. Også han utparsellerte en rekke villa- og hyttetomter. Han var g.m. Ragna Davidsen fra Odalen i Frogn, 1885—1945. Barn: Thora f. 1908, g.m. Alfred Abrahamsen, Drøbak, Kristian, Bjørg f. 1925, g.m. Ove Eskerud, Oslo. Sønnen *Kristian Fæste*, f. 1911, overtok eiendommen. G.m. Lillian Lorentzen, f. 1913 i Glemmen. Barn: Harald f. 1938, g.m. Kari Kjus, Per Kristian f. 1944 og Anne f. 1946. Kristian Fæste driver blomstergartneri. Salget foregår vesentlig i Oslo, hvor en betydelig del av varene omsettes gjennom Harald Fæstes blomsterhandel. Innmarksarealet er nå vel 20 mål + 22 mål hage. Det er tre veksthus på tilsammen 655 m².

Odalén

Gnr. 83.

Gården ligger, som navnet sier, i den lille Odalen, fortsettelsen av Trollaldalen omtrent fra Vestbyveien og sørover mot Elle. Høyden over havet er 50 m. Innmarka er svakt kupert og består for det meste av sandmold. I 1867 og 1883 ble de to dammene Odalst jernet og Ellet jernet dannet ved oppdemming av Odalsbekken. De ble tømt i begynnelsen av 1930-årene.

Navnet betyr «Bekke-dalen», etter 6, som er en sideform av gno. *á*, f., en *á*, bekk eller liten elv. I nord grenser gården mot Skorkebergs og Klommesteins skog, i øst mot skogen til Ørud, i sør mot Røisskogen og Elle og i vest mot Elle.

Nå ligger jo Odalen langt inne i Frogn, men merkelig nok hørte den til Ås herred helt til 15. desember 1911. Opprinnelig var den nemlig en husmannsplass under Nordre Ekeberg. Kanskje var den tatt opp omkring midten av 1700-tallet, og til å begynne med bodde det vel husmenn her. Plassen kaltes Ekebergteien.

Odalén

Men i 1783 solgte de to eierne av Nordre Ekeberg, Kristen Jensen og Simon Thomassen «et fra vores eiende gaard N. Ekeberg ganske avsides beliggende stökke utmark og skov, Ekebergteien kaldet» til *Kristen Jakobsen* for 155 rd. Like før var plassen blitt utskilt og skyldsatt for % lp. salt. Det var ikke så mange årene Kristen ble boende her. I 1789 solgte han for 290 rd. til *Hans Kristensen*, som flyttet hit fra Elle-enga, det senere Nordre Elle. Hans var g.m. Kari Amundsdr. fra strandstedet Hvitsten. De hadde visstnok ingen barn, i hvert fall ingen sønner, og som enke skjøtet Kari i 1825 til *Ole Olsen Elle* for 350 spd. Som føderåd, beregnet til 20 rd. årlig, betinget hun seg dog for resten av sitt liv fortsatt bruken av eiendommen, som fremdeles kaltes Ekebergteien. Kari døde 1833, men først i 1846 overlot Ole Olsen Odalen for 600 spd. til sin stesønn *Rasmus Jakobsen*, som drev den sammen med Nordre Elle, inntil han i 1853 overdro til sønnen *David Rasmussen* 1830—76, g.m. Trine Pedersdr. Case. Barn: Robert, Nils, skipskaptein, David, som flyttet til Moss, Jakob, Hans, som var banevokter i Vestby, samt to døtre som døde unge, Thora og Hilda. Også David Rasmussen brukte Odalen sammen

med Nordre Elle, som han overtok i 1869 etter farens død. I 1860 fikk han kjøpt til skogstykket Holstad-teigen fra Vestre Holstad, og dette har senere hørt til Odalen (gnr. 85, 0/72). På denne tid tok istrafikken til for alvor. Isen ble til og med en betydelig eksportvare, og de fleste tjern og dammer ble tatt i bruk for isskjæring. Mange steder der forholdene lå slik til rette, demmet en også opp og lagde kunstige isdammer. I 1867 sluttet David Rasmussen kontrakt med A. G. Samuelson i Drøbak, som fikk rett til å demme opp Odalsbekken for å lage et tjern like sør for gården, og ved en ny kontrakt to år senere fikk Samuelson ytterligere oppdemmingsrett. Dette skapte grunnlaget for en livlig istrafikk i de kommende år.

Trine Pedersdtr, beholdt Odalen i 12 år etter mannens død før hun i 1888 skjøtet den til sønnen *Robert Davidsen* f. 1854, g.m. Johanne Martinsdtr. f. 1856, visstnok på Galby. Barn: Thora Marie f. 1881, g.m. maskinist Hans Jakobsen, Ragna, g.m. Harald Fæste på Løkkedal, Hans Anton, som var sjømann og omkom da hans skip ble torpedert i Kanalen under første verdenskrig. Robert Davidsen brøt opp en god del av Holstadteigen og kalte dette feltet for Rydningen. Ved siden av gårdsbruket var han hele tiden med i isdriften som A. G. Samuelson og senere Elle Isanlæg hadde i gang fra Odals- og Elle-tjernet og ned til Elleskjæret. Han etterlot seg ingen sønn, og enken solgte i 1905 Odalen til *Hans Karlsen*, som i mange år hadde stått for gårdsbruket på Røys. Han skjøtet i 1916 til *Magnus Aaraas* fra Ski, som allerede året etter makeskiftet Odalen med fru *Sissel Blessing* mot Myrvang i Ski. Fru Blessing røstet om og utvidet hovedbygningen, rev den gamle tømmerlåven og reiste ny uthusbygning. Hun skal ha tenkt å begynne pensjonat her, men oppga snart denne planen og solgte gården. Den gikk nå en tid mye i handelen og skiftet stadig eier: *Martin K. Olsen*, 1918—22, *H. Berg-Jensen*, 1922—24, *Sigurd K. Mørch*, 1924—26, *Theodor Johannessen*, 1926—27, fru *Hanna Holter*, 1927—28, *Nils Løvsletten*, 1928—29, og *Andreas Rokke* fra 1929. Han var fra Rokke i Berg ved Halden, f. 1868. 1. gang g.m. Anna Sølie; barn: Johannes, ingeniør, Drammen, Arne, død ung. 2. gang g.m. Eina Nålum fra Skjeberg; barn: Arne, Andrea, Hans. Rokke drev allsidig gårdsbruk, men brukte en del av innmarka til frilands grønnsagartneri. Høsten 1940 solgte han til *Oddvar Gunby* f. 1906 i Kråkstad, g.m. Dagmar Dehli fra Torp i Ås f. 1910. Barn: Odd f. 1945. Gunby driver vekselbruk, men med hovedvekten på poteter. F.t. 3 kuer. Innmarka er nå på ca. 70 mål og består av sandblandet moldjord og

atskillig kvabb. Skogen var tidligere på 91 mål, men etterat endel hytte-tomter er frasolgt, er den nå på ca. 50 mål.

Sørli

Gnr. 84.

Sørli ligger 110 m.o.h. i vesthellinga ved veien mellom Røys og Leium. Den utgjorde en del av en skogteig som Skoftestad eide her, og i eldre tid hadde det visstnok vært en husmannsplass her også. Men husene på denne var forlenget borte da *Karl Olsen* omkring 1880 fikk kjøpt Sørli. Skjøtet ble utstedt i 1906 av Johan Gundersen Skoftestad. Da det ikke fantes hus her, tok Karl Olsen ned det han eide på den såkalte Blomberghytta i Nedre Kroksruds skog og satte det opp på Sørli. Han var en driftig kar som ryddet den igjengrodde jorda og utvidet den ved nyrydding. Mye av den tilplantet han med frukttrær og bærbusker. Etter hans hustru Maries død solgte Karl Olsen i 1910 til *Half red Berntsen*, som året etter overdro til *Johan Lie*. I 1913 gikk Sørli ved auksjonsskjøte over til *Hans Gjevik*. Han satte i stand hovedbygningen og bygde nytt uthus og bryggerhus. Også han brøt opp en god del ny mark og fikk jordveien i god hevd. Av Jens Leium kjøpte han en liten parsell på 4 øre, som ble lagt til Sørli. Arealet er ca. 15 mål. Hovedvekten i driften la han på grønnsaker, frukt og bær, særlig jordbær, men drev dessuten atskillig fjørfeavl. Gjevik solgte midt i 1930-årene til *Karl Olsen*, som fortsatte med frukt- og bær dyrking. Hans barn bruker nå Sørli som feriested.

REGISTER

over gårder, bruk og plasser

Asbjørnrud u. Ørud	99	Breivei	44, 69
Askautrud	558, 578	Brevik	406, 409
Askebakke	350, 356	Brugård, se Berg	
Aspond	684, 688	Bråten u. Bjerke	306, 324
Bakken (Smedbakken) u. Glosli og Ottarsrud	202, 209, 604	Bråten u. Ermesjø_____	233, 242
Bakker	268	Bråten u. Fuglesang	406, 410
Bekkensten	182, 193	Bråten u. Garder	454, 471
Belsjø	627	Bråten u. Haver	85, 97
Belsjø, Nordre,	628	Bråten u. Huseby	287, 303
Belsjø, Søndre,	634	Bråten u. Stubberud	379, 383
Belsjøbråten	628, 639	Bråten u. Tomter	182
Berg	243	Bukta	202, 220
Berg, Vestre (Nedre),	251	Bøler	410
Berg, Østre (Øvre),	252	Bøler, Vestre (Søndre),	411, 416
Berger	412, 420	Bøler, Østre,	415
Berget u. Holt	591, 592, 600	Bølerbråten	412, 419
Bergholmen	691	Bølerengen	417
Bilitt	276, 277, 283	Børrebråten u. Kroksrud	71
Birkeli	322	Børrebråten u. Solberg M.	43, 58
Bjerke	305	Båtstø	558, 565
Bjerke, Nordre,	314, 317	Dammen (Blautdammen)	168, 180
Bjerke, Søndre,	310	Dammen, Nordre,	182, 195
Bjerke, Vestre,	316	Dammen, Søndre,	182, 197
Bjerkebråten	306, 321	Dammen u. Solberg S.	43, 49
Bjerkeplass	306	Dal	422
Bjørnerud	269, 271	Dal, Mellom,	432
Blautdammen	168, 180	Dal, Nordre,	436
Blomberghytta	71, 82	Dal, Vestre,	444
Blylaget	485, 493	Dal, Øvre,	430
Bollesundet	565, 603, 613	Dalen u. Dal	424, 451
Bonn	362, 371	Digerud	544
Brakadalen	603	Digerud, Nordre,	551
		Digerud, Søndre,	550

Drøbak	146, 153	Glosli	200
Dyrløkke	640	Glosli, Lille (Ødegården), 200, 215	
Egilgrinda	233, 242	Glosli, Vestre,	202
Ekeberg	21	Glosli, Østre,	210
Ekholt	671	Gloslibråten	202, 207
Elle	11	Grønlien av Dyrløkke	644
Elle, Nordre,	18	Grønlien u. Kopperud	522
Elle, Søndre,	16	Gudshagen	58, 60, 85
Engebretstua	455	Gulbjørnrud	532
Engene	656, 659	Gulbjørnrud, Mellom,	539
England	391, 395	Gulbjørnrud, Nordre,	536, 541
Ermesjø	232	Gulbjørnrud, Søndre,	541
Ermesjø, Nordre,	238	Gulbjørnrudbråten	532, 537
Ermesjø, Søndre,	240	Gullerud	494
Espeli	133	Gullerud, Vestre,	500
Feierhytta	455	Gullerud, Østre,	498
Finset	142	Gullerudneset	494, 500
Fjøser, Nordre,	124	Gylte	202, 220
Flater	166	Gylteholmen	202
Fløyspjeld	385	Hagan u. Dal M.	424, 435
Follemyra	262	Hagen u. Hallangen	558, 580
Fossen	386, 389	Hagen av Oppegård	181
Froen	358	Hallangen	556
Frogner	530	Hallangen, Nordre,	569
Frvdenberg	494, 501	Hallangen, Søndre,	558
Frydenlund	362, 373	Haneborg	161
Fuglesang	405	Haslum	483
Furu	253	Haslumbråten	493
Furu, Nordre, bnr. 2,	258	Harperud	424
Furu, Nordre, bnr. 3,	261	Hauer	692
Garder	453	Haver	84
Garder, Mellom,	468	Haver, Nordre,	92
Garder, Nordre, bnr. 2, 3, 10	463	Haver, Søndre,	89
Garder, Nordre, bnr. 5, 16	465	Haver, Østre,	95
Garder, Søndre,	468	Havsjødalen	581
Garder, Vestre,	466	Heer	614
Garder, Østre,	461	Heer, Nedre,	620
Garderenga	473, 480	Heglund	672
Gislerud	157	Hestehagen u. Tomter	183, 199
Glenne	473	Hethøl	546, 554
Glenne, Nedre (Østre),	477	Holmen	603, 611
Glenne, Øvre (Vestre),	479	Holt	591
Glennestranda	473, 482	Holtberget	591, 592, 600
		Holtbråten	592, 599

Holter	144	Korporalsbråten	44, 69
Holter, Nordre,	152	Krams u. Knardal	397, 404
Holter, Søndre,	151	Kringerud	620
Holterbråten	146, 156	Kroken	306, 324
Holterteigen	146, 155	Kroksrud	69
Horgen	336	Kroksrud, Nedre	76
Horgen, Nordre,	342	Kroksrud, Øvre,	73
Horgen, Søndre,	345	Kroksrudplass	71, 82
Huseby	285	Kroksrudsand	71, 81, 82
Huseby, Mellom,	295	Kula	455
Huseby, Nordre,	296	Kvernstua	362, 371
Huseby, Søndre,	293	Kykkelsrud	133
Huseby, Vestre,	288	Kykkelsrud, Nordre,	138
Huseby, Østre,	298	Kykkelsrud, Søndre,	140
Husebydammen	287, 303	Kykkelsrudbråten	143
Husebyenga	287, 303	Labråten	684
Husebyhagen	287, 297, 303	Langebat	558, 565, 568
Høybråten u. Hallangen	558, 568	Langen	583, 590
Høybråten u. Kolstad ..	116, 123	Langåra	689
Høyas u. Hallangen	558	Leium	27
Håøya	683	Lindebråte	424, 444, 449
Kaholmen	680	Lindebråte, Mellom,	448
Kai	507	Lindebråte, Nordre, bnr. 5,	446
Kai, Nordre,	510	Lindebråte, Nordre, bnr. 7,	448
Kai, Søndre	512	Lindebråte, Søndre, bnr. 13 ..	451
Kastet u. Dal M.	424, 436	Lindebråte, Søndre, bnr. 16 oil.	453
Kastet u. Glosli	202, 221	Lindebråte, Vestre,	450
Kjøya	485, 491	Lindebråte, Østre,	449
Kleiva u. Haver	85, 97	Loppehullet	661, 674
Kleiva u. Ottarsrud_____	603, 612	Løkkedal	695
Kleiva u. Tomter.	182, 196	Lågøya	689
Klynderud	263	Mien	391
Knardal	396	Monsrud	168, 177
Knardal, Søndre,	401	Mosen (Garderenga)	474, 582
Knardal, Øvre (Nordre),_____	402	Myggrønningen (Myrvold)	474, 483
Knardalstrand	397, 403	Myrvold u. Horgen	338, 348
Kolstad	115	Mølla u. Froen	362, 370
Kolstad, Vestre,	122	Mana	183, 604, 613
Kolstad, Østre,	118	Nord bom u. Garder_____	455, 472
Kopperud	522	Nordli	546, 555
Kopperud, Mellom, bnr. 2,	527	Nordstad	306, 324
Kopperud, Mellom, bnr. 5,	528	Nygård	655
Kopperud, Nordre,	525	Nymølla	361, 371
Kopperud, Søndre,	529		

Odalen	698	Skjellerud	325
Oppegård	167	Skjønhaug av Skjellerud	330
Oppegård, Vestre,	173, 175	Skjønhaug av Kopperud	531
Oppegård, Østre,	172, 174	Skomakerløkka	603
Oppegårdsbråten	168	Skorkeberg	107
Orebukt	406, 410	Skorkeberg, Nordre.	113
Oreklo	684	Skorkeberg, Søndre,	111
Ottarsrud	602	Skredderstua	22
Paris u. Fløyspjeld	386, 390	Skuterud	501
Pollen, Nordre,	558, 580	Skuterudplass	502, 506
Pollen, Søndre,	558, 565, 568	Skydsrud	592, 601
Putten	455, 472	Slottet	512
Reiersløkka (Haverhytta)	85, 97	Slåttebråten	424, 429
Risterhytta	202	Snippen	455, 472
Roksrud	221	Sogsti	660
Roksrud, Nordre, bnr. 1.	228	Sogsti, Nordre,	662
Roksrud, Nordre, bnr. 2.	229	Sogsti, Søndre,	668
Roksrud, Søndre,	230	Sogstibråten	601
Roligheden	202, 220	Sollia u. Digerud	546, 555
Rommerud	374	Sollia u. Garder	455, 472
Rosbakløkken	153	Sperrevika	168, 178
Rundevoll	379, 384	Sperrevikstranda	180
Rød	275	Solberg	41
Rød, Nordre,	282	Solberg, Nordre,	58
Rød, Søndre,	281	Solberg, Nordre, bnr. 1.	63
Røis	34	Solberg, Nordre, bnr. 2.	65
Røisplassen	36	Solberg, Mellom,	51
Røshytta	277	Solberg, Nedre,	54
Rørmyr	379, 384	Solberg, Søndre,	44
Sagstua		Solberg, Øvre,	55
u. Garder	454, 470, 485, 493	Solbergbråten	43, 68
Sagstua u. Hallangen	558, 569	Solbergelva med Dammen	43, 66
Saltbua	12, 696	Solberghagen	43, 50
Sandbrekka	455, 472	Solbergsand	44, 69
Sandbukta	558, 567	Steinhuk	306, 319
Sandviken	546, 553, 554	Stokholm	350, 355
Seiersten	655	Stormyr	558, 580
Skaug	514	Storåsbråten	233, 242
Skaug, Nordre	518	Stranda	386, 390
Skaug, Søndre,	520	Strandmyr	558, 565, 568
Skaugbråten	515	Stubberud	377
Skiphelle	12, 20, 22	Stubberudhytta	379, 383
		Stupind	494
		Svelgmyr	437, 446
		Svitserhuset	661, 674

Sønderstøen	546, 555	Vassum	348
Sørbråten	347	Vennebekk	146, 153
Sørli	701	Vinterløkken	108
Tassebråten	583, 588	Øbjerke	306, 324
Teipa u. Bjerke	306, 322	Ødegården, se Lille Glosli	
Teipa u. Huseby	287, 304	Økern	331
Tidemannsenga	71	Ørud	97
Tomta	130, 146, 155	Ørud, Nordre,	105
Tomter	181	Ørud, Søndre,	104
Tomter, Nedre,	187	Ørudbråten	99, 106
Tomter, Øvre,	189	Østhagan	307
Tomterbakken	182, 200	Østli	323
Tomterhagen	183, 199	Ånebakke	406, 410
Torshytta	182, 200	Årungstua	338, 348, 362, 373
Tronstad	684, 688	Åsen u. Bjerke	306, 324
Tusse	424, 432	Åsen u. Glenne	473, 483
Tverkjegla	675	Åsli	673
Ullerud	644		
Utenga	558, 580		